નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

ખુદ્દકનિકાયે

અપદાન-અટ્ઠકથા

(પઠમો ભાગો)

ગન્થારમ્ભકથા

વન્દિત્વા સિરસા સેટ્ઠં, બુદ્ધમપ્પટિપુગ્ગલં;
ઞેય્યસાગરમુત્તિણ્ણં, તિણ્ણં સંસારસાગરં.

તથેવ પરમં સન્તં, ગમ્ભીરં દુદ્દસં અણું;
ભવાભવકરં સુદ્ધં, ધમ્મં સમ્બુદ્ધપૂજિતં.

તથેવ અનઘં સઙ્ઘં, અસઙ્ગં સઙ્ઘમુત્તમં;
ઉત્તમં દક્ખિણેય્યાનં, સન્તિન્દ્રિયમનાસવં.

કતેન તસ્સ એતસ્સ, પણામેન વિસેસતો;
રતનત્તયે વિસેસેન, વિસેસસ્સાદરેન મે.

થેરેહિ ધીરધીરેહિ, આગમઞ્ઞૂહિ વિઞ્ઞુભિ;
‘‘અપદાનટ્ઠકથા ભન્તે, કાતબ્બા’’તિ વિસેસતો.
પુનપ્પુનાદરેનેવ, યાચિતોહં યસસ્સિભિ;
તસ્માહં સાપદાનસ્સ, અપદાનસ્સસેસતો.

વિસેસનયદીપસ્સ, દીપિસ્સં પિટકત્તયે;
યથા પાળિનયેનેવ, અત્થસંવણ્ણનં સુભં.

કેન કત્થ કદા ચેતં, ભાસિતં ધમ્મમુત્તમં;
કિમત્થં ભાસિતઞ્ચેતં, એતં વત્વા વિધિં તતો.

નિદાનેસુ કોસલ્લત્થં, સુખુગ્ગહણધારણં;
તસ્મા તં તં વિધિં વત્વા, પુબ્બાપરવિસેસિતં.

પુરા સીહળભાસાય, પોરાણટ્ઠકથાય ચ;
ઠપિતં તં ન સાધેતિ, સાધૂનં ઇચ્છિતિચ્છિતં.

તસ્મા તમુપનિસ્સાય, પોરાણટ્ઠકથાનયં;
વિવજ્જેત્વા વિરુદ્ધત્થં, વિસેસત્થં પકાસયં;
વિસેસવણ્ણનં સેટ્ઠં, કરિસ્સામત્થવણ્ણનન્તિ.

નિદાનકથા

‘‘**કેન કત્થ કદા ચેતં, ભાસિતં ધમ્મમુત્તમ**’’ન્તિ ચ, ‘‘**કરિસ્સામત્થવણ્ણન**’’ન્તિ ચ પટિઞ્ઞાતત્તા સા પનાયં અપદાનસ્સત્થવણ્ણના દૂરેનિદાનં, અવિદૂરેનિદાનં, સન્તિકેનિદાનન્તિ ઇમાનિ તીણિ નિદાનાનિ દસ્સેત્વા વણ્ણિયમાના યે નં સુણન્તિ, તેહિ સમુદાગમતો પટ્ઠાય વિઞ્ઞાતત્તા યસ્મા સુટ્ઠુ વિઞ્ઞાતા નામ હોતિ, તસ્મા નં તાનિ નિદાનાનિ દસ્સેત્વાવ વણ્ણયિસ્સામ.

તત્થ આદિતો તાવ તેસં નિદાનાનં પરિચ્છેદો વેદિતબ્બો. દીપઙ્કરપાદમૂલસ્મિઞ્હિ કતાભિનીહારસ્સ મહાસત્તસ્સ યાવ વેસ્સન્તરત્તભાવા ચવિત્વા તુસિતપુરે નિબ્બત્તિ, તાવ પવત્તો કથામગ્ગો **દૂરેનિદાનં** નામ. તુસિતભવનતો પન ચવિત્વા યાવ બોધિમણ્ડે સબ્બઞ્ઞુતપ્પત્તિ, તાવ પવત્તો કથામગ્ગો **અવિદૂરેનિદાનં** નામ. **સન્તિકેનિદાનં** પન તેસુ તેસુ ઠાનેસુ વિહરતો તસ્મિં તસ્મિંયેવ ઠાને લબ્ભતીતિ.

૧. દૂરેનિદાનકથા

તત્રિદં **દૂરેનિદાનં** નામ – ઇતો કિર કપ્પસતસહસ્સાધિકાનં ચતુન્નં અસઙ્ખ્યેય્યાનં મત્થકે **અમરવતી** નામ નગરં અહોસિ. તત્થ **સુમેધો** નામ બ્રાહ્મણો પટિવસતિ, ઉભતો સુજાતો માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો યાવ સત્તમા કુલપરિવટ્ટા, અક્ખિત્તો અનુપકુટ્ઠો જાતિવાદેન, અભિરૂપો દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો. સો અઞ્ઞં કમ્મં અકત્વા બ્રાહ્મણસિપ્પમેવ ઉગ્ગણ્હિ. તસ્સ દહરકાલેયેવ માતાપિતરો કાલમકંસુ. અથસ્સ રાસિવડ્ઢકો અમચ્ચો આયપોત્થકં આહરિત્વા સુવણ્ણરજતમણિમુત્તાદિભરિતે ગબ્ભે વિવરિત્વા ‘‘એત્તકં તે, કુમાર, માતુ સન્તકં, એત્તકં પિતુ સન્તકં, એત્તકં અય્યકપય્યકાન’’ન્તિ યાવ સત્તમા કુલપરિવટ્ટા ધનં આચિક્ખિત્વા ‘‘એતં પટિપજ્જાહી’’તિ આહ. **સુમેધપણ્ડિતો** ચિન્તેસિ – ‘‘ઇમં ધનં સંહરિત્વા મય્હં પિતુપિતામહાદયો પરલોકં ગચ્છન્તા એકકહાપણમ્પિ ગહેત્વા ન ગતા, મયા પન ગહેત્વા ગમનકારણં કાતું વટ્ટતી’’તિ, સો રઞ્ઞો આરોચેત્વા નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા મહાજનસ્સ દાનં દત્વા તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિ. ઇમસ્સ પનત્થસ્સ આવિભાવત્થં ઇમસ્મિં ઠાને સુમેધકથા કથેતબ્બા . સા પનેસા કિઞ્ચાપિ બુદ્ધવંસે નિરન્તરં આગતાયેવ, ગાથાબન્ધેન પન આગતત્તા ન સુટ્ઠુ પાકટા, તસ્મા તં અન્તરન્તરા ગાથાસમ્બન્ધદીપકેહિ વચનેહિ સદ્ધિં કથેસ્સામ.

સુમેધકથા

કપ્પસતસહસ્સાધિકાનઞ્હિ ચતુન્નં અસઙ્ખ્યેય્યાનં મત્થકે દસહિ સદ્દેહિ અવિવિત્તં ‘‘અમરવતી’’તિ ચ ‘‘અમર’’ન્તિ ચ લદ્ધનામં નગરં અહોસિ, યં સન્ધાય **બુદ્ધવંસે** વુત્તં –

‘‘કપ્પે ચ સતસહસ્સે, ચતુરો ચ અસઙ્ખિયે;
અમરં નામ નગરં, દસ્સનેય્યં મનોરમં;

દસહિ સદ્દેહિ અવિવિત્તં, અન્નપાનસમાયુત’’ન્તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧-૨);

તત્થ **દસહિ સદ્દેહિ અવિવિત્ત**ન્તિ હત્થિસદ્દેન અસ્સસદ્દેન રથસદ્દેન ભેરિસદ્દેન મુદિઙ્ગસદ્દેન વીણાસદ્દેન ગીતસદ્દેન સઙ્ખસદ્દેન સમ્મસદ્દેન તાળસદ્દેન ‘‘અસ્નાથ પિવથ ખાદથા’’તિ દસમેન સદ્દેનાતિ ઇમેહિ દસહિ સદ્દેહિ અવિવિત્તં અહોસિ. તેસં પન સદ્દાનં એકદેસમેવ ગહેત્વા –

‘‘હત્થિસદ્દં અસ્સસદ્દં, ભેરિસઙ્ખરથાનિ ચ;
ખાદથ પિવથ ચેવ, અન્નપાનેન ઘોસિત’’ન્તિ. –

બુદ્ધવંસે (બુ॰ વં॰ ૨.૩-૫) ઇમં ગાથં વત્વા –

‘‘નગરં સબ્બઙ્ગસમ્પન્નં, સબ્બકમ્મમુપાગતં;
સત્તરતનસમ્પન્નં, નાનાજનસમાકુલં;
સમિદ્ધં દેવનગરંવ, આવાસં પુઞ્ઞકમ્મિનં.

‘‘નગરે અમરવતિયા, સુમેધો નામ બ્રાહ્મણો;
અનેકકોટિસન્નિચયો, પહૂતધનધઞ્ઞવા.

‘‘અજ્ઝાયકો મન્તધરો, તિણ્ણં વેદાન પારગૂ;
લક્ખણે ઇતિહાસે ચ, સધમ્મે પારમિં ગતો’’તિ. – વુત્તં;

અથેકદિવસં સો સુમેધપણ્ડિતો ઉપરિપાસાદવરતલે રહોગતો હુત્વા પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા નિસિન્નો એવં ચિન્તેસિ – ‘‘પુનબ્ભવે, પણ્ડિત, પટિસન્ધિગ્ગહણં નામ દુક્ખં, તથા નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને સરીરસ્સ ભેદનં, અહઞ્ચ જાતિધમ્મો, જરાધમ્મો, બ્યાધિધમ્મો, મરણધમ્મો, એવંભૂતેન મયા અજાતિં અજરં અબ્યાધિં અમરણં અદુક્ખં સુખં સીતલં અમતમહાનિબ્બાનં પરિયેસિતું વટ્ટતિ. અવસ્સં ભવતો મુચ્ચિત્વા નિબ્બાનગામિના એકેન મગ્ગેન ભવિતબ્બ’’ન્તિ. તેન વુત્તં –

‘‘રહોગતો નિસીદિત્વા, એવં ચિન્તેસહં તદા;
દુક્ખો પુનબ્ભવો નામ, સરીરસ્સ ચ ભેદનં.

‘‘જાતિધમ્મો જરાધમ્મો, બ્યાધિધમ્મો સહં તદા;
અજરં અમરં ખેમં, પરિયેસિસ્સામિ નિબ્બુતિં.

‘‘યંનૂનિમં પૂતિકાયં, નાનાકુણપપૂરિતં;
છડ્ડયિત્વાન ગચ્છેય્યં, અનપેક્ખો અનત્થિકો.

‘‘અત્થિ હેહિતિ સો મગ્ગો, ન સો સક્કા ન હેતુયે;
પરિયેસિસ્સામિ તં મગ્ગં, ભવતો પરિમુત્તિયા’’તિ.

તતો ઉત્તરિપિ એવં ચિન્તેસિ – ‘‘યથા હિ લોકે દુક્ખસ્સ પટિપક્ખભૂતં સુખં નામ અત્થિ, એવં ભવે સતિ તપ્પટિપક્ખેન વિભવેનાપિ ભવિતબ્બં. યથા ચ ઉણ્હે સતિ તસ્સ વૂપસમભૂતં સીતલમ્પિ અત્થિ, એવં રાગગ્ગિઆદીનં વૂપસમેન નિબ્બાનેનાપિ ભવિતબ્બં. યથા નામ પાપસ્સ લામકસ્સ ધમ્મસ્સ પટિપક્ખભૂતો કલ્યાણો અનવજ્જભૂતો ધમ્મોપિ અત્થિયેવ, એવમેવ પાપિકાય જાતિયા સતિ સબ્બજાતિખેપનતો અજાતિસઙ્ખાતેન નિબ્બાનેનાપિ ભવિતબ્બમેવા’’તિ. તેન વુત્તં –

‘‘યથાપિ દુક્ખે વિજ્જન્તે, સુખં નામપિ વિજ્જતિ;
એવં ભવે વિજ્જમાને, વિભવોપિચ્છિતબ્બકો.

‘‘યથાપિ ઉણ્હે વિજ્જન્તે, અપરં વિજ્જતિ સીતલં;
એવં તિવિધગ્ગિ વિજ્જન્તે, નિબ્બાનમ્પિચ્છિતબ્બકં.

‘‘યથાપિ પાપે વિજ્જન્તે, કલ્યાણમપિ વિજ્જતિ;
એવમેવ જાતિ વિજ્જન્તે, અજાતિપિચ્છિતબ્બક’’ન્તિ.

અપરમ્પિ ચિન્તેસિ – ‘‘યથા નામ ગૂથરાસિમ્હિ નિમુગ્ગેન પુરિસેન દૂરતોવ પઞ્ચવણ્ણપદુમસઞ્છન્નં મહાતળાકં દિસ્વા ‘કતરેન નુ ખો મગ્ગેન એત્થ ગન્તબ્બ’ન્તિ તં તળાકં ગવેસિતું યુત્તં. યં તસ્સ અગવેસનં, ન સો તળાકસ્સ દોસો, પુરિસસ્સેવ દોસો. એવં કિલેસમલધોવને અમતમહાનિબ્બાનતળાકે વિજ્જન્તે યં તસ્સ અગવેસનં, ન સો અમતમહાનિબ્બાનતળાકસ્સ દોસો, પુરિસસ્સેવ દોસો. યથા ચ ચોરેહિ સમ્પરિવારિતો પુરિસો પલાયનમગ્ગે વિજ્જમાનેપિ સચે ન પલાયતિ, ન સો મગ્ગસ્સ દોસો, પુરિસસ્સેવ દોસો. એવમેવ કિલેસેહિ પરિવારેત્વા ગહિતસ્સ પુરિસસ્સ વિજ્જમાનેયેવ નિબ્બાનગામિમ્હિ સિવે મગ્ગે મગ્ગસ્સ અગવેસનં નામ ન મગ્ગસ્સ દોસો, પુરિસસ્સેવ દોસો. યથા ચ બ્યાધિપીળિતો પુરિસો વિજ્જમાને બ્યાધિતિકિચ્છકે વેજ્જે સચે તં વેજ્જં ગવેસિત્વા બ્યાધિં ન તિકિચ્છાપેતિ, ન સો વેજ્જસ્સ દોસો, પુરિસસ્સેવ દોસો. એવમેવ યો કિલેસબ્યાધિપીળિતો કિલેસવૂપસમમગ્ગકોવિદં વિજ્જમાનમેવ આચરિયં ન ગવેસતિ, તસ્સેવ દોસો, ન કિલેસવિનાસકસ્સ આચરિયસ્સ દોસો’’તિ. તેન વુત્તં –

‘‘યથા ગૂથગતો પુરિસો, તળાકં દિસ્વાન પૂરિતં;
ન ગવેસતિ તં તળાકં, ન દોસો તળાકસ્સ સો.

‘‘એવં કિલેસમલધોવે, વિજ્જન્તે અમતન્તળે;
ન ગવેસતિ તં તળાકં, ન દોસો અમતન્તળે.

‘‘યથા અરીહિ પરિરુદ્ધો, વિજ્જન્તે ગમનમ્પથે;
ન પલાયતિ સો પુરિસો, ન દોસો અઞ્જસસ્સ સો.

‘‘એવં કિલેસપરિરુદ્ધો, વિજ્જમાને સિવે પથે;
ન ગવેસતિ તં મગ્ગં, ન દોસો સિવમઞ્જસે.

‘‘યથાપિ બ્યાધિતો પુરિસો, વિજ્જમાને તિકિચ્છકે;

ન તિકિચ્છાપેતિ તં બ્યાધિં, ન દોસો સો તિકિચ્છકે.

‘‘એવં કિલેસબ્યાધીહિ, દુક્ખિતો પરિપીળિતો;
ન ગવેસતિ તં આચરિયં, ન દોસો સો વિનાયકે’’તિ.

અપરમ્પિ ચિન્તેસિ – ‘‘યથા મણ્ડનકજાતિકો પુરિસો કણ્ઠે આસત્તં કુણપં છડ્ડેત્વા સુખં ગચ્છેય્ય, એવં મયાપિ ઇમં પૂતિકાયં છડ્ડેત્વા અનપેક્ખેન નિબ્બાનનગરં પવિસિતબ્બં. યથા ચ નરનારિયો ઉક્કારભૂમિયં ઉચ્ચારપસ્સાવં કત્વા ન તં ઉચ્છઙ્ગેન વા આદાય, દુસ્સન્તેન વા વેઠેત્વા ગચ્છન્તિ, જિગુચ્છમાના પન અનપેક્ખાવ, છડ્ડેત્વા ગચ્છન્તિ, એવં મયાપિ ઇમં પૂતિકાયં અનપેક્ખેન છડ્ડેત્વા અમતનિબ્બાનનગરં પવિસિતું વટ્ટતિ. યથા ચ નાવિકા નામ જજ્જરં નાવં અનપેક્ખાવ છડ્ડેત્વા ગચ્છન્તિ, એવં અહમ્પિ ઇમં નવહિ વણમુખેહિ પગ્ઘરન્તં કાયં છડ્ડેત્વા અનપેક્ખો નિબ્બાનપુરં પવિસિસ્સામિ. યથા ચ પુરિસો નાનારતનાનિ આદાય ચોરેહિ સદ્ધિં મગ્ગં ગચ્છન્તો અત્તનો રતનનાસભયેન તે છડ્ડેત્વા ખેમં મગ્ગં ગણ્હાતિ, એવં અયમ્પિ કરજકાયો રતનવિલોપકચોરસદિસો. સચાહં એત્થ તણ્હં કરિસ્સામિ, અરિયમગ્ગકુસલધમ્મરતનં મે નસ્સિસ્સતિ, તસ્મા મયા ઇમં ચોરસદિસં કાયં છડ્ડેત્વા અમતમહાનિબ્બાનનગરં પવિસિતું વટ્ટતી’’તિ. તેન વુત્તં –

‘‘યથાપિ કુણપં પુરિસો, કણ્ઠે બદ્ધં જિગુચ્છિય;
મોચયિત્વાન ગચ્છેય્ય, સુખી સેરી સયંવસી.

‘‘તથેવિમં પૂતિકાયં, નાનાકુણપસઞ્ચયં;
છડ્ડયિત્વાન ગચ્છેય્યં, અનપેક્ખો અનત્થિકો.

‘‘યથા ઉચ્ચારટ્ઠાનમ્હિ, કરીસં નરનારિયો;
છડ્ડયિત્વાન ગચ્છન્તિ, અનપેક્ખા અનત્થિકા.

‘‘એવમેવાહં ઇમં કાયં, નાનાકુણપપૂરિતં;
છડ્ડયિત્વાન ગચ્છિસ્સં, વચ્ચં કત્વા યથા કુટિં.

‘‘યથાપિ જજ્જરં નાવં, પલુગ્ગં ઉદગાહિનિં;
સામી છડ્ડેત્વા ગચ્છન્તિ, અનપેક્ખા અનત્થિકા.

‘‘એવમેવાહં ઇમં કાયં, નવચ્છિદ્દં ધુવસ્સવં;
છડ્ડયિત્વાન ગચ્છિસ્સં, જિણ્ણનાવંવ સામિકા.

‘‘યથાપિ પુરિસો ચોરેહિ, ગચ્છન્તો ભણ્ડમાદિય;
ભણ્ડચ્છેદભયં દિસ્વા, છડ્ડયિત્વાન ગચ્છતિ.

‘‘એવમેવ અયં કાયો, મહાચોરસમો વિય;
પહાયિમં ગમિસ્સામિ, કુસલચ્છેદના ભયા’’તિ.

એવં સુમેધપણ્ડિતો નાનાવિધાહિ ઉપમાહિ ઇમં નેક્ખમ્મૂપસંહિતં અત્થં ચિન્તેત્વા સકનિવેસને અપરિમિતભોગક્ખન્ધં હેટ્ઠા વુત્તનયેન કપણદ્ધિકાદીનં વિસ્સજ્જેત્વા મહાદાનં દત્વા વત્થુકામે ચ કિલેસકામે ચ પહાય અમરનગરતો નિક્ખમિત્વા એકકોવ હિમવન્તે **ધમ્મિકં** નામ પબ્બતં નિસ્સાય અસ્સમં કત્વા તત્થ પણ્ણસાલઞ્ચ ચઙ્કમઞ્ચ માપેત્વા પઞ્ચહિ નીવરણદોસેહિ વજ્જિતં ''એવં સમાહિતે ચિત્તે''તિઆદિના નયેન વુત્તેહિ અટ્ઠહિ કારણગુણેહિ સમુપેતં અભિઞ્ઞાસઙ્ખાતં બલં આહરિતું તસ્મિં અસ્સમપદે નવદોસસમન્નાગતં સાટકં પજહિત્વા, દ્વાદસગુણસમન્નાગતં વાકચીરં નિવાસેત્વા, ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિ. એવં પબ્બજિતો અટ્ઠદોસસમાકિણ્ણં તં પણ્ણસાલં પહાય દસગુણસમન્નાગતં રુક્ખમૂલં ઉપગન્ત્વા સબ્બં ધઞ્ઞવિકતિં પહાય પવત્તફલભોજનો હુત્વા નિસજ્જટ્ઠાનચઙ્કમનવસેનેવ પધાનં પદહન્તો સત્તાહબ્ભન્તરેયેવ અટ્ઠન્નં સમાપત્તીનં પઞ્ચન્નઞ્ચ અભિઞ્ઞાનં લાભી અહોસિ. એવં તં યથાપત્થિતં અભિઞ્ઞાબલં પાપુણિ. તેન વુત્તં –

''એવાહં ચિન્તયિત્વાન, નેકકોટિસતં ધનં;
નાથાનાથાનં દત્વાન, હિમવન્તમુપાગમિં.

''હિમવન્તસ્સાવિદૂરે, ધમ્મિકો નામ પબ્બતો;
અસ્સમો સુકતો મય્હં, પણ્ણસાલા સુમાપિતા.

''ચઙ્કમં તત્થ માપેસિં, પઞ્ચદોસવિવજ્જિતં;
અટ્ઠગુણસમુપેતં, અભિઞ્ઞાબલમાહરિં.

''સાટકં પજહિં તત્થ, નવદોસમુપાગતં;
વાકચીરં નિવાસેસિં, દ્વાદસગુણમુપાગતં.

''અટ્ઠદોસસમાકિણ્ણં, પજહિં પણ્ણસાલકં;
ઉપાગમિં રુક્ખમૂલં, ગુણે દસહુપાગતં.

''વાપિતં રોપિતં ધઞ્ઞં, પજહિં નિરવસેસતો;
અનેકગુણસમ્પન્નં, પવત્તફલમાદિયિં.

''તત્થપ્પધાનં પદહિં, નિસજ્જટ્ઠાનચઙ્કમે;
અબ્ભન્તરમ્હિ સત્તાહે, અભિઞ્ઞાબલ પાપુણિ''ન્તિ.

તત્થ ''**અસ્સમો સુકતો મય્હં, પણ્ણસાલા સુમાપિતા**''તિ ઇમાય પન પાળિયા સુમેધપણ્ડિતેન અસ્સમપણ્ણસાલચઙ્કમા સહત્થા માપિતા વિય વુત્તા. અયં પનેત્થ અત્થો – મહાસત્તઞ્હિ ''હિમવન્તં અજ્ઝોગાહેત્વા અજ્જ ધમ્મિકપબ્બતં પવિસિસ્સતી''તિ દિસ્વા સક્કો વિસ્સકમ્મદેવપુત્તં આમન્તેસિ – ''તાત, અયં સુમેધપણ્ડિતો 'પબ્બજિસ્સામી'તિ નિક્ખન્તો, એતસ્સ વસનટ્ઠાનં માપેહી''તિ. સો તસ્સ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા રમણીયં અસ્સમં, સુગુત્તં પણ્ણસાલં, મનોરમં ચઙ્કમઞ્ચ માપેસિ. ભગવા પન તદા અત્તનો પુઞ્ઞાનુભાવેન નિપ્ફન્નં તં અસ્સમપદં સન્ધાય ''સારિપુત્ત, તસ્મિં ધમ્મિકપબ્બતે –

''અસ્સમો સુકતો મય્હં, પણ્ણસાલા સુમાપિતા;

ચઙ્કમં તત્થ માપેસિં, પઞ્ચદોસવિવજ્જિત’’ન્તિ. –

આહ. તત્થ **સુકતો મય્હન્તિ** સુટ્ઠુ કતો મયા. **પણ્ણસાલા સુમાપિતાતિ** પણ્ણચ્છદનસાલાપિ મે સુમાપિતા અહોસિ.

પઞ્ચદોસવિવજ્જિતન્તિ પઞ્ચિમે ચઙ્કમદોસા નામ થદ્ધવિસમતા, અન્તોરુક્ખતા, ગહનચ્છન્નતા , અતિસમ્બાધતા, અતિવિસાલતાતિ. થદ્ધવિસમભૂમિભાગસ્મિઞ્હિ ચઙ્કમે ચઙ્કમન્તસ્સ પાદા રુજ્જન્તિ, ફોટા ઉટ્ઠહન્તિ, ચિત્તં એકગ્ગતં ન લભતિ, કમ્મટ્ઠાનં વિપજ્જતિ. મુદુસમતલે પન ફાસુવિહારં આગમ્મ કમ્મટ્ઠાનં સમ્પજ્જતિ. તસ્મા થદ્ધવિસમભૂમિભાગતા એકો દોસોતિ વેદિતબ્બો. ચઙ્કમસ્સ અન્તો વા મજ્ઝે વા કોટિયં વા રુક્ખે સતિ પમાદમાગમ્મ ચઙ્કમન્તસ્સ નલાટં વા સીસં વા પટિહઞ્ઞતીતિ અન્તોરુક્ખતા દુતિયો દોસો. તિણલતાદિગહનચ્છન્ને ચઙ્કમે ચઙ્કમન્તો અન્ધકારવેલાયં ઉરગાદિકે પાણે અક્કમિત્વા વા મારેતિ, તેહિ વા દટ્ઠો દુક્ખં આપજ્જતીતિ ગહનચ્છન્નતા તતિયો દોસો. અતિસમ્બાધે ચઙ્કમે વિત્થારતો રતનિકે વા અડ્ઢરતનિકે વા ચઙ્કમન્તસ્સ પરિચ્છેદે પક્ખલિત્વા નખાપિ અઙ્ગુલિયોપિ ભિજ્જન્તીતિ અતિસમ્બાધતા ચતુત્થો દોસો. અતિવિસાલે ચઙ્કમે ચઙ્કમન્તસ્સ ચિત્તં વિધાવતિ, એકગ્ગતં ન લભતીતિ અતિવિસાલતા પઞ્ચમો દોસો. પુથુલતો પન દિયડ્ઢરતનં દ્વીસુ પસ્સેસુ રતનમત્તં અનુચઙ્કમં દીઘતો સટ્ઠિહત્થં મુદુતલં સમવિપ્પકિણ્ણવાલુકં ચઙ્કમં વટ્ટતિ **ચેતિયગિરિમ્હિ** દીપપ્પસાદકમહા**મહિન્દ**ત્થેરસ્સ ચઙ્કમં વિય, તાદિસં તં અહોસિ. તેનાહ – ‘‘ચઙ્કમં તત્થ માપેસિં, પઞ્ચદોસવિવજ્જિત’’ન્તિ.

અટ્ઠગુણસમુપેતન્તિ અટ્ઠહિ સમણસુખેહિ ઉપેતં. અટ્ઠિમાનિ સમણસુખાનિ નામ ધનધઞ્ઞપરિગ્ગહાભાવો, અનવજ્જપિણ્ડપાતપરિયેસનભાવો, નિબ્બુતપિણ્ડપાતભુઞ્જનભાવો, રટ્ઠં પીળેત્વા ધનસારં વા સીસકહાપણાદીનિ વા ગણ્હન્તેસુ રાજકુલેસુ રટ્ઠપીળનકિલેસાભાવો, ઉપકરણેસુ નિચ્છન્દરાગભાવો, ચોરવિલોપે નિબ્ભયભાવો, રાજરાજમહામત્તેહિ અસંસટ્ઠભાવો, ચતૂસુ દિસાસુ અપ્પટિહતભાવોતિ . ઇદં વુત્તં હોતિ – ‘‘યથા તસ્મિં અસ્સમે વસન્તેન સક્કા હોન્તિ ઇમાનિ અટ્ઠ સુખાનિ વિન્દિતું, એવં અટ્ઠગુણસમુપેતં તં અસ્સમં માપેસિ’’ન્તિ.

અભિઞ્ઞાબલમાહરિન્તિ પચ્છા તસ્મિં અસ્સમે વસન્તો કસિણપરિકમ્મં કત્વા અભિઞ્ઞાનઞ્ચ સમાપત્તીનઞ્ચ ઉપ્પાદનત્થાય અનિચ્ચતો ચ દુક્ખતો ચ વિપસ્સનં આરભિત્વા થામપ્પત્તં વિપસ્સનાબલં આહરિં. યથા તસ્મિં વસન્તો તં બલં આહરિતું સક્કોમિ, એવં તં અસ્સમં અભિઞ્ઞત્થાય વિપસ્સનાબલસ્સ અનુચ્છવિકં કત્વા માપેસિન્તિ અત્થો.

સાટકં પજહિં તત્થ, નવદોસમુપાગતન્તિ એત્થાયં અનુપુબ્બિકથા. તદા કિર કુટિલેણચઙ્કમાદિપટિમણ્ડિતં પુપ્ફૂપગફલૂપગરુક્ખસઞ્છન્નં રમણીયં મધુરસલિલાસયં અપગતવાળમિગભિંસનકસકુણં પવિવેકક્ખમં અસ્સમં માપેત્વા અલઙ્કતચઙ્કમસ્સ ઉભોસુ અન્તેસુ આલમ્બનફલકં સંવિધાય નિસીદનત્થાય ચઙ્કમવેમજ્ઝે સમતલં મુગ્ગવણ્ણસિલં માપેત્વા અન્તો પણ્ણસાલાય જટામણ્ડલવાકચીરતિદણ્ડકુણ્ડિકાદિકે તાપસપરિક્ખારે મણ્ડપે પાનીયઘટપાનીયસઙ્ખપાનીયસરાવાનિ, અગ્ગિસાલાયં અઙ્ગારકપલ્લદારુઆદીનીતિ એવં યં યં પબ્બજિતાનં ઉપકારાય સંવત્તતિ, તં સબ્બં માપેત્વા પણ્ણસાલાય ભિત્તિયં – ‘‘યે કેચિ પબ્બજિતુકામા ઇમે પરિક્ખારે ગહેત્વા પબ્બજન્તૂ’’તિ અક્ખરાનિ છિન્દિત્વા દેવલોકમેવ ગતે વિસ્સકમ્મદેવપુત્તે સુમેધપણ્ડિતો હિમવન્તપાદે ગિરિકન્દરાનુસારેન અત્તનો નિવાસાનુરૂપં ફાસુકટ્ઠાનં ઓલોકેન્તો નદીનિવત્તને વિસ્સકમ્મનિમ્મિતં સક્કદત્તિયં રમણીયં અસ્સમં દિસ્વા ચઙ્કમનકોટિં ગન્ત્વા પદવળઞ્જં અપસ્સન્તો ‘‘ધુવં પબ્બજિતા ધુરગામે ભિક્ખં પરિયેસિત્વા

કિલન્તરૂપા આગન્ત્વા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા નિસિન્ના ભવિસ્સન્તી''તિ ચિન્તેત્વા થોકં આગમેત્વા ''અતિવિય ચિરાયન્તિ, જાનિસ્સામી''તિ પણ્ણસાલદ્વારં વિવરિત્વા અન્તો પવિસિત્વા ઇતો ચિતો ચ ઓલોકેન્તો મહાભિત્તિયં અક્ખરાનિ વાચેત્વા ''મય્હં કપ્પિયપરિક્ખારા એતે, ઇમે ગહેત્વા પબ્બજિસ્સામી''તિ અત્તના નિવત્થપારુતં સાટકયુગં પજહિ. તેનાહ ''સાટકં પજહિં તત્થા''તિ. એવં પવિટ્ઠો અહં, સારિપુત્ત, તસ્સં પણ્ણસાલાયં સાટકં પજહિં.

નવદોસમુપાગતન્તિ સાટકં પજહન્તો નવ દોસે દિસ્વા પજહિન્તિ દીપેતિ. તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિતાનઞ્હિ સાટકસ્મિં નવ દોસા ઉપટ્ઠહન્તિ. મહગ્ઘભાવો એકો દોસો, પરપટિબદ્ધતાય ઉપ્પજ્જનભાવો એકો, પરિભોગેન લહું કિલિસ્સનભાવો એકો, કિલિટ્ઠો હિ ધોવિતબ્બો ચ રજિતબ્બો ચ હોતિ, પરિભોગેન જીરણભાવો એકો, જિણ્ણસ્સ હિ તુન્નં વા અગ્ગળદાનં વા કાતબ્બં હોતિ, પુન પરિયેસનાય દુરભિસમ્ભવભાવો એકો, તાપસપબ્બજ્જાય અસારુપ્પભાવો એકો, પચ્ચત્થિકાનં સાધારણભાવો એકો, યથા હિ નં પચ્ચત્થિકા ન ગણ્હન્તિ, એવં ગોપેતબ્બો હોતિ, પરિભુઞ્જન્તસ્સ વિભૂસનટ્ઠાનભાવો એકો, ગહેત્વા વિચરન્તસ્સ ખન્ધભારમહિચ્છભાવો એકોતિ.

વાકચીરં નિવાસેસિન્તિ તદાહં, સારિપુત્ત, ઇમે નવ દોસે દિસ્વા સાટકં પહાય વાકચીરં નિવાસેસિં, મુઞ્જતિણં હીરં હીરં કત્વા ગન્થેત્વા કતં વાકચીરં નિવાસનપારુપનત્થાય આદિયિન્તિ અત્થો.

દ્વાદસ ગુણમુપાગતન્તિ દ્વાદસહિ આનિસંસેહિ સમન્નાગતં. વાકચીરસ્મિઞ્હિ દ્વાદસ આનિસંસા – અપ્પગ્ઘં સુન્દરં કપ્પિયન્તિ અયં તાવ એકો આનિસંસો, સહત્થા કાતું સક્કાતિ અયં દુતિયો, પરિભોગેન સણિકં કિલિસ્સતિ, ધોવિયમાનેપિ પપઞ્ચો નત્થીતિ અયં તતિયો, પરિભોગેન જિણ્ણેપિ સિબ્બિતબ્બાભાવો ચતુત્થો, પુન પરિયેસન્તસ્સ સુખેન કરણભાવો પઞ્ચમો, તાપસપબ્બજ્જાય સારુપ્પભાવો છટ્ઠો, પચ્ચત્થિકાનં નિરુપભોગભાવો સત્તમો, પરિભુઞ્જન્તસ્સ વિભૂસનટ્ઠાનાભાવો અટ્ઠમો, ધારણે સલ્લહુકભાવો નવમો, ચીવરપચ્ચયે અપ્પિચ્છભાવો દસમો, વાકુપ્પત્તિયા ધમ્મિકઅનવજ્જભાવો એકાદસમો, વાકચીરે નટ્ઠેપિ અનપેક્ખભાવો દ્વાદસમોતિ.

અટ્ઠદોસસમાકિણ્ણં, પજહિં પણ્ણસાલકન્તિ કથં પજહિં? સો કિર વરસાટકયુગં ઓમુઞ્ચન્તો ચીવરવંસે લગ્ગિતં અનોજપુપ્ફદામસદિસં રત્તં વાકચીરં ગહેત્વા નિવાસેત્વા તસ્સૂપરિ અપરં સુવણ્ણવણ્ણં વાકચીરં પરિદહિત્વા પુન્નાગપુપ્ફસન્થરસદિસં સખુરં અજિનચમ્મં એકંસં કત્વા જટામણ્ડલં પટિમુઞ્ચિત્વા ચૂળાય સદ્ધિં નિચ્ચલભાવકરણત્થં સારસૂચિં પવેસેત્વા મુત્તાજાલસદિસાય સિક્કાય પવાળવણ્ણં કુણ્ડિકં ઓદહિત્વા તીસુ ઠાનેસુ વઙ્કં કાજં આદાય એકિસ્સા કાજકોટિયા કુણ્ડિકં, એકિસ્સા અઙ્કુસપચ્છિતિદણ્ડકાદીનિ ઓલગ્ગેત્વા ખારિકાજં અંસે કત્વા દક્ખિણેન હત્થેન કત્તરદણ્ડં ગહેત્વા પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા સટ્ઠિહત્થે મહાચઙ્કમે અપરાપરં ચઙ્કમન્તો અત્તનો વેસં ઓલોકેત્વા – ''મય્હં મનોરથો મત્થકં પત્તો, સોભતિ વત મે પબ્બજ્જા, બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધાદીહિ સબ્બેહિ ધીરપુરિસેહિ વણ્ણિતા થોમિતા અયં પબ્બજ્જા નામ, પહીનં મે ગિહિબન્ધનં, નિક્ખન્તોસ્મિ નેક્ખમ્મં, લદ્ધા મે ઉત્તમપબ્બજ્જા, કરિસ્સામિ સમણધમ્મં, લભિસ્સામિ મગ્ગફલસુખ''ન્તિ ઉસ્સાહજાતો ખારિકાજં ઓતારેત્વા ચઙ્કમવેમજ્ઝે મુગ્ગવણ્ણસિલાપટ્ટે સુવણ્ણપટિમા વિય નિસિન્નો દિવસભાગં વીતિનામેત્વા સાયન્હસમયં પણ્ણસાલં પવિસિત્વા બિદલમઞ્ચકપસ્સે કટ્ઠત્થરિકાય નિપન્નો સરીરં ઉતું ગાહાપેત્વા બલવપચ્ચૂસે પબુજ્ઝિત્વા અત્તનો આગમનં આવજ્જેસિ – ''અહં ઘરાવાસે આદીનવં દિસ્વા અમિતભોગં અનન્તયસં પહાય અરઞ્ઞં પવિસિત્વા નેક્ખમ્મગવેસકો હુત્વા પબ્બજિતો. ઇતો દાનિ પટ્ઠાય પમાદચારં ચરિતું ન વટ્ટતિ, પવિવેકઞ્હિ પહાય વિચરન્તં મિચ્છાવિતક્કમક્ખિકા ખાદન્તિ, ઇદાનિ મયા વિવેકમનુબ્રૂહેતું વટ્ટતિ, અહઞ્હિ ઘરાવાસં પલિબોધતો દિસ્વા નિક્ખન્તો, અયઞ્ચ મનાપા પણ્ણસાલા, બેલુવપક્કવણ્ણા પરિભણ્ડકતા ભૂમિ, રજતવણ્ણા સેતભિત્તિયો,

કપોતપાદવણ્ણં પણ્ણચ્છદનં, વિચિત્તત્થરણવણ્ણો બિદલમઞ્ચકો, નિવાસફાસુકં વસનટ્ઠાનં, ન એત્તો અતિરેકતરા વિય મે ગેહસમ્પદા પઞ્ઞાયતી''તિ પણ્ણસાલાય દોસે વિચિનન્તો અટ્ઠ દોસે પસ્સિ.

પણ્ણસાલપરિભોગસ્મિઞ્હિ અટ્ઠ આદીનવા – મહાસમારમ્ભેન દબ્બસમ્ભારે સમોધાનેત્વા કરણપરિયેસનભાવો એકો આદીનવો, તિણપણ્ણમત્તિકાસુ પતિતાસુ તાસં પુનપ્પુનં ઠપેતબ્બતાય નિબદ્ધજગ્ગનભાવો દુતિયો, સેનાસનં નામ મહલ્લકસ્સ પાપુણાતિ, અવેલાય વુટ્ઠાપિયમાનસ્સ ચિત્તેકગ્ગતા ન હોતીતિ ઉટ્ઠાપનીયભાવો તતિયો, સીતુણ્હાદિપટિઘાતેન કાયસ્સ સુખુમાલકરણભાવો ચતુત્થો , ગેહં પવિટ્ઠેન યંકિઞ્ચિ પાપં સક્કા કાતુન્તિ ગરહાપટિચ્છાદનભાવો પઞ્ચમો, ''મય્હ''ન્તિ પરિગ્ગહકરણભાવો છટ્ઠો, ગેહસ્સ અત્થિભાવો નામેસ સદુતિયકવાસો વિયાતિ સત્તમો, ઊકામઙ્ગુલઘરગોળિકાદીનં સાધારણતાય બહુસાધારણભાવો અટ્ઠમો. ઇતિ ઇમે અટ્ઠ આદીનવે દિસ્વા મહાસત્તો પણ્ણસાલં પજહિ. તેનાહ – ''અટ્ઠદોસસમાકિણ્ણં, પજહિં પણ્ણસાલક''ન્તિ.

ઉપાગમિં રુક્ખમૂલં, ગુણે દસહુપાગતન્તિ છન્નં પટિક્ખિપિત્વા દસહિ ગુણેહિ ઉપેતં રુક્ખમૂલં ઉપગતોસ્મીતિ વદતિ. તત્રિમે દસ ગુણા – અપ્પસમારમ્ભતા એકો ગુણો, ઉપગમનમત્તકમેવ હિ તત્થ હોતીતિ. અપ્પટિજગ્ગનતા દુતિયો, તઞ્હિ સમ્મટ્ઠમ્પિ અસમ્મટ્ઠમ્પિ પરિભોગફાસુકં હોતિયેવ. અનુટ્ઠાપનીયભાવો તતિયો. ગરહં નપ્પટિચ્છાદેતિ, તત્થ હિ પાપં કરોન્તો લજ્જતીતિ ગરહાય અપ્પટિચ્છન્નભાવો ચતુત્થો. અબ્ભોકાસવાસો વિય કાયં ન સન્થમ્ભેતીતિ કાયસ્સ અસન્થમ્ભનભાવો પઞ્ચમો, પરિગ્ગહકરણાભાવો છટ્ઠો, ગેહાલયપટિક્ખેપો સત્તમો. બહુસાધારણે ગેહે વિય ''પટિજગ્ગિસ્સામિ નં, નિક્ખમથા''તિ નીહરણકાભાવો અટ્ઠમો, વસન્તસ્સ સપ્પીતિકભાવો નવમો, રુક્ખમૂલસેનાસનસ્સ ગતગતટ્ઠાને સુલભતાય અનપેક્ખભાવો દસમોતિ ઇમે દસગુણે દિસ્વા રુક્ખમૂલં ઉપગતોસ્મીતિ વદતિ.

ઇમાનિ હિ એત્તકાનિ કારણાનિ સલ્લક્ખેત્વા મહાસત્તો પુનદિવસે ભિક્ખાય ગામં પાવિસિ. અથસ્સ સમ્પત્તગામે મનુસ્સા મહન્તેન ઉસ્સાહેન ભિક્ખં અદંસુ. સો ભત્તકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા અસ્સમં આગમ્મ નિસીદિત્વા ચિન્તેસિ – ''નાહં 'આહારં લભામી'તિ પબ્બજિતો, સિનિદ્ધાહારો નામેસ માનમદપુરિસમદે વડ્ઢેતિ, આહારમૂલકસ્સ ચ દુક્ખસ્સ અન્તો નત્થિ, યંનૂનાહં વાપિતરોપિતધઞ્ઞનિબ્બત્તકં આહારં પજહિત્વા પવત્તફલભોજનો ભવેય્ય''ન્તિ. સો તતો પટ્ઠાય તથા કત્વા ઘટેન્તો વાયમન્તો સત્તાહબ્ભન્તરેયેવ અટ્ઠ સમાપત્તિયો પઞ્ચ ચ અભિઞ્ઞાયો નિબ્બત્તેસિ. તેન વુત્તં –

> ''વાપિતં રોપિતં ધઞ્ઞં, પજહિં નિરવસેસતો;
> અનેકગુણસમ્પન્નં, પવત્તફલમાદિયિં.
>
> ''તત્થપ્પધાનં પદહિં, નિસજ્જટ્ઠાનચઙ્કમે;
> અબ્ભન્તરમ્હિ સત્તાહે, અભિઞ્ઞાબલં પાપુણિ''ન્તિ.

દીપઙ્કરો બુદ્ધો

એવં અભિઞ્ઞાબલં પત્વા સુમેધતાપસે સમાપત્તિસુખેન વીતિનામેન્તે **દીપઙ્કરો** નામ સત્થા લોકે ઉદપાદિ. તસ્સ પટિસન્ધિજાતિબોધિ ધમ્મચક્કપ્પવત્તનેસુ સકલાપિ દસસહસ્સિલોકધાતુ સઙ્કમ્પિ સમ્પકમ્પિ સમ્પવેધિ,

મહાવિરવં રવિ, દ્વત્તિંસ પુબ્બનિમિત્તાનિ પાતુરહેસું. સુમેધતાપસો સમાપત્તિસુખેન વીતિનામેન્તો નેવ તં સદ્દમસ્સોસિ, ન ચ તાનિ નિમિત્તાનિ અદ્દસ. તેન વુત્તં –

‘‘એવં મે સિદ્ધિપ્પત્તસ્સ, વસીભૂતસ્સ સાસને;
દીપઙ્કરો નામ જિનો, ઉપ્પજ્જિ લોકનાયકો.

‘‘ઉપ્પજ્જન્તે ચ જાયન્તે, બુજ્ઝન્તે ધમ્મદેસને;
ચતુરો નિમિત્તે નાદ્દસં, ઝાનરતિસમપ્પિતો’’તિ.

તસ્મિં કાલે **દીપઙ્કર**દસબલો ચતૂહિ ખીણાસવસતસહસ્સેહિ પરિવુતો અનુપુબ્બેન ચારિકં ચરમાનો **રમ્મં** નામ નગરં પત્વા **સુદસ્સન**મહાવિહારે પટિવસતિ. રમ્મનગરવાસિનો ‘‘દીપઙ્કરો કિર સમણિસ્સરો પરમાભિસમ્બોધિં પત્વા પવત્તવરધમ્મચક્કો અનુપુબ્બેન ચારિકં ચરમાનો અમ્હાકં રમ્મનગરં પત્વા સુદસ્સનમહાવિહારે પટિવસતી’’તિ સુત્વા સપ્પિનવનીતાદીનિ ચેવ ભેસજ્જાનિ વત્થચ્છાદનાનિ ચ ગાહાપેત્વા ગન્ધમાલાદિહત્થા યેન બુદ્ધો, યેન ધમ્મો, યેન સઙ્ઘો, તન્નિન્ના તપ્પોણા તપ્પબ્ભારા હુત્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા ગન્ધમાલાદીહિ પૂજેત્વા એકમન્તં નિસિન્ના ધમ્મદેસનં સુત્વા સ્વાતનાય નિમન્તેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કમિંસુ.

તે પુનદિવસે મહાદાનં સજ્જેત્વા નગરં અલઙ્કરિત્વા દસબલસ્સ આગમનમગ્ગં અલઙ્કરોન્તા ઉદકભિન્નટ્ઠાનેસુ પંસું પક્ખિપિત્વા સમં ભૂમિતલં કત્વા રજતપટ્ટવણ્ણં વાલુકં આકિરન્તિ, લાજે ચેવ પુપ્ફાનિ ચ વિકિરન્તિ, નાનાવિરાગેહિ વત્થેહિ ધજપટાકે ઉસ્સાપેન્તિ, કદલિયો ચેવ પુણ્ણઘટપન્તિયો ચ પતિટ્ઠાપેન્તિ. તસ્મિં કાલે સુમેધતાપસો અત્તનો અસ્સમપદા આકાસં ઉગ્ગન્ત્વા, તેસં મનુસ્સાનં ઉપરિભાગેન આકાસેન ગચ્છન્તો તે હટ્ઠતુટ્ઠે મનુસ્સે દિસ્વા ‘‘કિં નુ ખો કારણ’’ન્તિ આકાસતો ઓરુય્હ એકમન્તં ઠિતો મનુસ્સે પુચ્છિ – ‘‘અમ્ભો, કસ્સ તુમ્હે ઇધ વિસમં મગ્ગં અલઙ્કરોથા’’તિ? તેન વુત્તં –

‘‘પચ્ચન્તદેસવિસયે , નિમન્તેત્વા તથાગતં;
તસ્સ આગમનં મગ્ગં, સોધેન્તિ તુટ્ઠમાનસા.

‘‘અહં તેન સમયેન, નિક્ખમિત્વા સકસ્સમા;
ધુનન્તો વાકચીરાનિ, ગચ્છામિ અમ્બરે તદા.

‘‘વેદજાતં જનં દિસ્વા, તુટ્ઠહટ્ઠં પમોદિતં;
ઓરોહિત્વાન ગગના, મનુસ્સે પુચ્છિ તાવદે.

‘‘‘તુટ્ઠહટ્ઠો પમુદિતો, વેદજાતો મહાજનો;
કસ્સ સોધીયતિ મગ્ગો, અઞ્જસં વટુમાયન’’’ન્તિ.

મનુસ્સા આહંસુ – ‘‘ભન્તે સુમેધ, ન ત્વં જાનાસિ, દીપઙ્કરો દસબલો સમ્માસમ્બુદ્ધો સમ્બોધિં પત્વા પવત્તવરધમ્મચક્કો ચારિકં ચરમાનો અમ્હાકં નગરં પત્વા સુદસ્સનમહાવિહારે પટિવસતિ. મયં તં ભગવન્તં નિમન્તયિમ્હ, તસ્સેતં બુદ્ધસ્સ ભગવતો આગમનમગ્ગં અલઙ્કરોમા’’તિ. અથ સુમેધતાપસો ચિન્તેસિ – ‘‘બુદ્ધોતિ ખો ઘોસમત્તકમ્પિ લોકે દુલ્લભં, પગેવ બુદ્ધુપ્પાદો, મયાપિ ઇમેહિ મનુસ્સેહિ સદ્ધિં દસબલસ્સ મગ્ગં અલઙ્કરિતું

વટ્ટતી''તિ. સો તે મનુસ્સે આહ – ''સચે, ભો, તુમ્હે એતં મગ્ગં બુદ્ધસ્સ અલઙ્કરોથ, મય્હમ્પિ એકં ઓકાસં દેથ, અહમ્પિ તુમ્હેહિ સદ્ધિં મગ્ગં અલઙ્કરિસ્સામી''તિ. તે ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા ''સુમેધતાપસો ઇદ્ધિમા''તિ જાનન્તા ઉદકભિન્નોકાસં સલ્લક્ખેત્વા – ''ત્વં ઇમં ઠાનં અલઙ્કરોહી''તિ અદંસુ. સુમેધો બુદ્ધારમ્મણં પીતિં ગહેત્વા ચિન્તેસિ – ''અહં ઇમં ઓકાસં ઇદ્ધિયા અલઙ્કરિતું પહોમિ, એવં અલઙ્કતો ન મં પરિતોસેસ્સતિ, અજ્જ મયા કાયવેય્યાવચ્ચં કાતું વટ્ટતી''તિ પંસું આહરિત્વા તસ્મિં પદેસે પક્ખિપિ.

તસ્સ તસ્મિં પદેસે અનિટ્ઠિતેયેવ દીપઙ્કરદસબલો મહાનુભાવાનં છળભિઞ્ઞાનં ખીણાસવાનં ચતૂહિ સતસહસ્સેહિ પરિવુતો દેવતાસુ દિબ્બગન્ધમાલાદીહિ પૂજયન્તાસુ દિબ્બતુરિયેહિ વજ્જન્તાસુ દિબ્બસઙ્ગીતેસુ પવત્તેન્તેસુ મનુસ્સેસુ માનુસકેહિ ગન્ધમાલાદીહિ ચેવ તુરિયેહિ ચ પૂજયન્તેસુ અનોપમાય બુદ્ધલીલાય મનોસિલાતલે વિજમ્ભમાનો સીહો વિય તં અલઙ્કતપટિયત્તં મગ્ગં પટિપજ્જિ. સુમેધતાપસો અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા અલઙ્કતમગ્ગેન આગચ્છન્તસ્સ દસબલસ્સ દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણપટિમણ્ડિતં અસીતિયા અનુબ્યઞ્જનેહિ અનુરઞ્જિતં બ્યામપ્પભાય સમ્પરિવારિતં મણિવણ્ણગગનતલે નાનપ્પકારા વિજ્જુલતા વિય આવેળાવેળભૂતા ચેવ યુગળયુગળભૂતા ચ છબ્બણ્ણઘનબુદ્ધરસ્મિયો વિસ્સજ્જેન્તં રૂપસોભગ્ગપ્પત્તં અત્તભાવં ઓલોકેત્વા – ''અજ્જ મયા દસબલસ્સ જીવિતપરિચ્ચાગં કાતું વટ્ટતિ, મા ભગવા કલલં અક્કમિ, મણિફલકસેતું પન અક્કમન્તો વિય સદ્ધિં ચતૂહિ ખીણાસવસતસહસ્સેહિ મમ પિટ્ઠિં મદ્દમાનો ગચ્છતુ, તં મે ભવિસ્સતિ દીઘરત્તં હિતાય સુખાયા''તિ કેસે મોચેત્વા અજિનચમ્મજટામણ્ડલવાકચીરાનિ કાળવણ્ણે કલલે પત્થરિત્વા મણિફલકસેતુ વિય કલલપિટ્ઠે નિપજ્જિ. તેન વુત્તં –

''તે મે પુટ્ઠા વિયાકંસુ, 'બુદ્ધો લોકે અનુત્તરો;
દીપઙ્કરો નામ જિનો, ઉપ્પજ્જિ લોકનાયકો;
તસ્સ સોધીયતિ મગ્ગો, અઞ્જસં વટુમાયનં'.

''બુદ્ધોતિવચનં સુત્વાન, પીતિ ઉપ્પજ્જિ તાવદે;
બુદ્ધો બુદ્ધોતિ કથયન્તો, સોમનસ્સં પવેદયિં.

''તત્થ ઠત્વા વિચિન્તેસિં, તુટ્ઠો સંવિગ્ગમાનસો;
'ઇધ બીજાનિ રોપિસ્સં, ખણો વે મા ઉપચ્ચગા'.

''યદિ બુદ્ધસ્સ સોધેથ, એકોકાસં દદાથ મે;
અહમ્પિ સોધયિસ્સામિ, અઞ્જસં વટુમાયનં.

''અદંસુ તે મમોકાસં, સોધેતું અઞ્જસં તદા;
બુદ્ધો બુદ્ધોતિ ચિન્તેન્તો, મગ્ગં સોધેમહં તદા.

''અનિટ્ઠિતે મમોકાસે, દીપઙ્કરો મહામુનિ;
ચતૂહિ સતસહસ્સેહિ, છળભિઞ્ઞેહિ તાદિહિ;
ખીણાસવેહિ વિમલેહિ, પટિપજ્જિ અઞ્જસં જિનો.

‘‘પચ્ચુગ્ગમના વત્તન્તિ, વજ્જન્તિ ભેરિયો બહૂ;
આમોદિતા નરમરૂ, સાધુકારં પવત્તયું.

‘‘દેવા મનુસ્સે પસ્સન્તિ, મનુસ્સાપિ ચ દેવતા;
ઉભોપિ તે પઞ્જલિકા, અનુયન્તિ તથાગતં.

‘‘દેવા દિબ્બેહિ તુરિયેહિ, મનુસ્સા માનુસેહિ ચ;
ઉભોપિ તે વજ્જયન્તા, અનુયન્તિ તથાગતં.

‘‘દિબ્બં મન્દારવં પુપ્ફં, પદુમં પારિછત્તકં;
દિસોદિસં ઓકિરન્તિ, આકાસનભગતા મરૂ.

‘‘દિબ્બં ચન્દનચુણ્ણઞ્ચ, વરગન્ધઞ્ચ કેવલં;
દિસોદિસં ઓકિરન્તિ, આકાસનભગતા મરૂ.

‘‘ચમ્પકં સલલં નીપં, નાગપુન્નાગકેતકં;
દિસોદિસં ઉક્ખિપન્તિ, ભૂમિતલગતા નરા.

‘‘કેસે મુઞ્ચિત્વાહં તત્થ, વાકચીરઞ્ચ ચમ્મકં;
કલલે પત્થરિત્વાન, અવકુજ્જો નિપજ્જહં.

‘‘અક્કમિત્વાન મં બુદ્ધો, સહ સિસ્સેહિ ગચ્છતુ;
મા નં કલલે અક્કમિત્થ, હિતાય મે ભવિસ્સતી’’તિ.

સો પન કલલપિટ્ઠે નિપન્નકોવ પુન અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા દીપઙ્કરદસબલસ્સ બુદ્ધસિરિં સમ્પસ્સમાનો એવં ચિન્તેસિ – ‘‘સચે અહં ઇચ્છેય્યં, સબ્બકિલેસે ઝાપેત્વા સઙ્ઘનવકો હુત્વા રમ્મનગરં પવિસેય્યં, અઞ્ઞાતકવેસેન પન મે કિલેસે ઝાપેત્વા નિબ્બાનપ્પત્તિયા કિચ્ચં નત્થિ, યંનૂનાહં દીપઙ્કરદસબલો વિય પરમાભિસમ્બોધિં પત્વા ધમ્મનાવં આરોપેત્વા મહાજનં સંસારસાગરા ઉત્તારેત્વા પચ્છા પરિનિબ્બાયેય્યં, ઇદં મય્હં પતિરૂપ’’ન્તિ. તતો અટ્ઠ ધમ્મે સમોધાનેત્વા બુદ્ધભાવાય અભિનીહારં કત્વા નિપજ્જિ. તેન વુત્તં –

‘‘પથવિયં નિપન્નસ્સ, એવં મે આસિ ચેતસો;
‘ઇચ્છમાનો અહં અજ્જ, કિલેસે ઝાપયે મમ.

‘‘‘કિં મે અઞ્ઞાતવેસેન, ધમ્મં સચ્છિકતેનિધ;
સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણિત્વા, બુદ્ધો હેસ્સં સદેવકે.

‘‘‘કિં મે એકેન તિણ્ણેન, પુરિસેન થામદસ્સિના;
સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણિત્વા, સન્તારેસ્સં સદેવકં.

‘‘‘ઇમિના મે અધિકારેન, કતેન પુરિસુત્તમે;

સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણિત્વા, તારેમિ જનતં બહું.

‘‘‘સંસારસોતં છિન્દિત્વા, વિદ્ધંસેત્વા તયો ભવે;
ધમ્મનાવં સમારુય્હ, સન્તારેસ્સં સદેવક’’’ન્તિ.

યસ્મા પન બુદ્ધત્તં પત્થેન્તસ્સ –

‘‘મનુસ્સત્તં લિઙ્ગસમ્પત્તિ, હેતુ સત્થારદસ્સનં;
પબ્બજ્જા ગુણસમ્પત્તિ, અધિકારો ચ છન્દતા;
અટ્ઠધમ્મસમોધાના, અભિનીહારો સમિજ્ઝતી’’તિ.

મનુસ્સત્તભાવસ્મિંયેવ હિ ઠત્વા બુદ્ધત્તં પત્થેન્તસ્સ પત્થના સમિજ્ઝતિ, નાગસ્સ વા સુપણ્ણસ્સ વા દેવતાય વા સક્કસ્સ વા પત્થના નો સમિજ્ઝતિ. મનુસ્સત્તભાવેપિ પુરિસલિઙ્ગે ઠિતસ્સેવ પત્થના સમિજ્ઝતિ, ઇત્થિયા વા પણ્ડકનપુંસકઉભતોબ્યઞ્જનકાનં વા નો સમિજ્ઝતિ. પુરિસસ્સપિ તસ્મિં અત્તભાવે અરહત્તપ્પત્તિયા હેતુસમ્પન્નસ્સેવ પત્થના સમિજ્ઝતિ, નો ઇતરસ્સ. હેતુસમ્પન્નસ્સાપિ જીવમાનબુદ્ધસ્સેવ સન્તિકે પત્થેન્તસ્સેવ પત્થના સમિજ્ઝતિ, પરિનિબ્બુતે બુદ્ધે ચેતિયસન્તિકે વા બોધિમૂલે વા પત્થેન્તસ્સ ન સમિજ્ઝતિ. બુદ્ધાનં સન્તિકે પત્થેન્તસ્સપિ પબ્બજ્જાલિઙ્ગે ઠિતસ્સેવ સમિજ્ઝતિ, નો ગિહિલિઙ્ગે ઠિતસ્સ. પબ્બજિતસ્સપિ પઞ્ચાભિઞ્ઞાઅટ્ઠસમાપત્તિલાભિનોયેવ સમિજ્ઝતિ, ન ઇમાય ગુણસમ્પત્તિયા વિરહિતસ્સ. ગુણસમ્પન્નેનપિ યેન અત્તનો જીવિતં બુદ્ધાનં પરિચ્ચત્તં હોતિ, તસ્સેવ ઇમિના અધિકારેન અધિકારસમ્પન્નસ્સ સમિજ્ઝતિ, ન ઇતરસ્સ. અધિકારસમ્પન્નસ્સાપિ યસ્સ બુદ્ધકારકધમ્માનં અત્થાય મહન્તો છન્દો ચ ઉસ્સાહો ચ વાયામો ચ પરિયેટ્ઠિ ચ, તસ્સેવ સમિજ્ઝતિ, ન ઇતરસ્સ.

તત્રિદં છન્દમહન્તતાય ઓપમ્મં – સચે હિ એવમસ્સ યો સકલચક્કવાળગબ્ભં એકોદકીભૂતં અત્તનો બાહુબલેન ઉત્તરિત્વા પારં ગન્તું સમત્થો, સો બુદ્ધત્તં પાપુણાતિ. યો વા પન સકલચક્કવાળગબ્ભં વેળુગુમ્બસઞ્છન્નં વિયૂહિત્વા મદ્દિત્વા પદસા ગચ્છન્તો પારં ગન્તું સમત્થો, સો બુદ્ધત્તં પાપુણાતિ. યો વા પન સકલચક્કવાળગબ્ભં સત્તિયો આકોટેત્વા નિરન્તરં સત્તિફલસમાકિણ્ણં પદસા અક્કમમાનો પારં ગન્તું સમત્થો, સો બુદ્ધત્તં પાપુણાતિ. યો વા પન સકલચક્કવાળગબ્ભં વીતચ્ચિતઙ્ગારભરિતં પાદેહિ મદ્દમાનો પારં ગન્તું સમત્થો, સો બુદ્ધત્તં પાપુણાતીતિ. યો એતેસુ એકમ્પિ અત્તનો દુક્કરં ન મઞ્ઞતિ, ‘‘અહં એતમ્પિ તરિત્વા વા ગન્ત્વા વા પારં ગમિસ્સામી’’તિ એવં મહન્તેન છન્દેન ચ ઉસ્સાહેન ચ વાયામેન ચ પરિયેટ્ઠિયા ચ સમન્નાગતો હોતિ, એતસ્સેવ પત્થના સમિજ્ઝતિ, ન ઇતરસ્સ. તસ્મા સુમેધતાપસો ઇમે અટ્ઠ ધમ્મે સમોધાનેત્વાવ બુદ્ધભાવાય અભિનીહારં કત્વા નિપજ્જિ.

દીપઙ્કરોપિ ભગવા આગન્ત્વા સુમેધતાપસસ્સ સીસભાગે ઠત્વા મણિસીહપઞ્જરં ઉગ્ઘાટેન્તો વિય પઞ્ચવણ્ણપસાદસમ્પન્નાનિ અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા કલલપિટ્ઠે નિપન્નં સુમેધતાપસં દિસ્વા ‘‘અયં તાપસો બુદ્ધત્તાય અભિનીહારં કત્વા નિપન્નો, સમિજ્ઝિસ્સતિ નુ ખો એતસ્સ પત્થના, ઉદાહુ નો’’તિ અનાગતંસઞાણં પેસેત્વા ઉપધારેન્તો – ‘‘ઇતો કપ્પસતસહસ્સાધિકાનિ ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ અતિક્કમિત્વા અયં ગોતમો નામ બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ ઞત્વા ઠિતકોવ પરિસમજ્ઝે બ્યાકાસિ – ‘‘પસ્સથ નો તુમ્હે ઇમં ઉગ્ગતપં તાપસં કલલપિટ્ઠે નિપન્ન’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ. અયં બુદ્ધત્તાય અભિનીહારં કત્વા નિપન્નો, સમિજ્ઝિસ્સતિ ઇમસ્સ પત્થના. અયઞ્હિ ઇતો કપ્પસતસહસ્સાધિકાનં ચતુન્નં અસઙ્ખેય્યાનં મત્થકે ગોતમો નામ બુદ્ધો ભવિસ્સતિ. તસ્મિં પનસ્સ અત્તભાવે

કપિલવત્થુ નામ નગરં નિવાસો ભવિસ્સતિ, માયા નામ દેવી માતા, સુદ્ધોદનો નામ રાજા પિતા, અગ્ગસાવકો ઉપતિસ્સો નામ થેરો, દુતિયસાવકો કોલિતો નામ, બુદ્ધુપટ્ઠાકો આનન્દો નામ, અગ્ગસાવિકા ખેમા નામ થેરી, દુતિયસાવિકા ઉપ્પલવણ્ણા નામ થેરી ભવિસ્સતિ. અયં પરિપક્કઞાણો મહાભિનિક્ખમનં કત્વા મહાપધાનં પદહિત્વા નિગ્રોધરુક્ખમૂલે પાયાસં પટિગ્ગહેત્વા નેરઞ્જરાય તીરે પરિભુઞ્જિત્વા બોધિમણ્ડં આરુય્હ અસ્સત્થરુક્ખમૂલે અભિસમ્બુજ્ઝિસ્સતીતિ. તેન વુત્તં –

“દીપઙ્કરો લોકવિદૂ, આહુતીનં પટિગ્ગહો;
ઉસ્સીસકે મં ઠત્વાન, ઇદં વચનમબ્રવિ.

‘‘‘પસ્સથ ઇમં તાપસં, જટિલં ઉગ્ગતાપનં;
અપરિમેય્યે ઇતો કપ્પે, બુદ્ધો લોકે ભવિસ્સતિ.

‘‘‘અહુ કપિલવ્હયા રમ્મા, નિક્ખમિત્વા તથાગતો;
પધાનં પદહિત્વાન, કત્વા દુક્કરકારિકં.

‘‘‘અજપાલરુક્ખમૂલે, નિસીદિત્વા તથાગતો;
તત્થ પાયાસં પગ્ગય્હ, નેરઞ્જરમુપેહિતિ.

‘‘‘નેરઞ્જરાય તીરમ્હિ, પાયાસં અદ સો જિનો;
પટિયત્તવરમગ્ગેન, બોધિમૂલમુપેહિતિ.

‘‘‘તતો પદક્ખિણં કત્વા, બોધિમણ્ડં અનુત્તરો;
અસ્સત્થરુક્ખમૂલમ્હિ, બુજ્ઝિસ્સતિ મહાયસો.

‘‘‘ઇમસ્સ જનિકા માતા, માયા નામ ભવિસ્સતિ;
પિતા સુદ્ધોદનો નામ, અયં હેસ્સતિ ગોતમો.

‘‘‘અનાસવા વીતરાગા, સન્તચિત્તા સમાહિતા;
કોલિતો ઉપતિસ્સો ચ, અગ્ગા હેસ્સન્તિ સાવકા;
આનન્દો નામુપટ્ઠાકો, ઉપટ્ઠિસ્સતિ તં જિનં.

‘‘‘ખેમા ઉપ્પલવણ્ણા ચ, અગ્ગા હેસ્સન્તિ સાવિકા;
અનાસવા વીતરાગા, સન્તચિત્તા સમાહિતા;
બોધિ તસ્સ ભગવતો, અસ્સત્થોતિ પવુચ્ચતી’’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૬૦-૬૮);

તં સુત્વા સુમેધતાપસો – ‘‘મય્હં કિર પત્થના સમિજ્ઝિસ્સતી’’તિ સોમનસ્સપ્પત્તો અહોસિ. મહાજનો દીપઙ્કરદસબલસ્સ વચનં સુત્વા ‘‘સુમેધતાપસો કિર બુદ્ધબીજં બુદ્ધઙ્કુરો’’તિ હટ્ઠતુટ્ઠો અહોસિ. એવઞ્ચસ્સ અહોસિ – ‘‘યથા નામ મનુસ્સા નદિં તરન્તા ઉજુકેન તિત્થેન ઉત્તરિતું અસક્કોન્તા હેટ્ઠાતિત્થેન ઉત્તરન્તિ, એવમેવ મયમ્પિ દીપઙ્કરદસબલસ્સ સાસને મગ્ગફલં અલભમાના અનાગતે યદા ત્વં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ, તદા તવ સમ્મુખા મગ્ગફલં

સચ્છિકાતું સમત્થા ભવેય્યામા''તિ પત્થનં ઠપયિંસુ. દીપઙ્કરદસબલોપિ બોધિસત્તં પસંસિત્વા અટ્ઠપુપ્ફમુટ્ઠીહિ પૂજેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. તેપિ ચતુસતસહસ્સસઙ્ખા ખીણાસવા બોધિસત્તં ગન્ધેહિ ચ માલાહિ ચ પૂજેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કમિંસુ. દેવમનુસ્સા પન તથેવ પૂજેત્વા વન્દિત્વા પક્કન્તા.

બોધિસત્તો સબ્બેસં પટિક્કન્તકાલે સયના વુટ્ઠાય ''પારમિયો વિચિનિસ્સામી''તિ પુપ્ફરાસિમત્થકે પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા નિસીદિ. એવં નિસિન્ને બોધિસત્તે સકલદસસહસ્સચક્કવાળે દેવતા સાધુકારં દત્વા ''અય્ય સુમેધતાપસ, પોરાણકબોધિસત્તાનં પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા 'પારમિયો વિચિનિસ્સામા'તિ નિસિન્નકાલે યાનિ પુબ્બનિમિત્તાનિ નામ પઞ્ઞાયન્તિ, તાનિ સબ્બાનિપિ અજ્જ પાતુભૂતાનિ, નિસ્સંસયેન ત્વં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ. મયમેતં જાનામ 'યસ્સેતાનિ નિમિત્તાનિ પઞ્ઞાયન્તિ, એકન્તેન સો બુદ્ધો હોતિ', ત્વં અત્તનો વીરિયં દળ્હં કત્વા પગ્ગણ્હા''તિ બોધિસત્તં નાનપ્પકારાહિ થુતીહિ અભિત્થવિંસુ. તેન વુત્તં –

''ઇદં સુત્વાન વચનં, અસમસ્સ મહેસિનો;
આમોદિતા નરમરૂ, બુદ્ધબીજં કિર અયં.

''ઉક્કુટ્ઠિસદ્દા વત્તન્તિ, અપ્ફોટેન્તિ હસન્તિ ચ;
કતઞ્જલી નમસ્સન્તિ, દસસહસ્સી સદેવકા.

''યદિમસ્સ લોકનાથસ્સ, વિરજ્ઝિસ્સામ સાસનં;
અનાગતમ્હિ અદ્ધાને, હેસ્સામ સમ્મુખા ઇમં.

''યથા મનુસ્સા નદિં તરન્તા, પટિતિત્થં વિરજ્ઝિય;
હેટ્ઠા તિત્થે ગહેત્વાન, ઉત્તરન્તિ મહાનદિં.

''એવમેવ મયં સબ્બે, યદિ મુઞ્ચામિમં જિનં;
અનાગતમ્હિ અદ્ધાને, હેસ્સામ સમ્મુખા ઇમં.

''દીપઙ્કરો લોકવિદૂ, આહુતીનં પટિગ્ગહો;
મમ કમ્મં પકિત્તેત્વા, દક્ખિણં પાદમુદ્ધરિ.

''યે તત્થાસું જિનપુત્તા, સબ્બે પદક્ખિણમકંસુ મં;
નરા નાગા ચ ગન્ધબ્બા, અભિવાદેત્વાન પક્કમું.

''દસ્સનં મે અતિક્કન્તે, સસઙ્ઘે લોકનાયકે;
હટ્ઠતુટ્ઠેન ચિત્તેન, આસના વુટ્ઠહિં તદા.

''સુખેન સુખિતો હોમિ, પામોજ્જેન પમોદિતો;
પીતિયા ચ અભિસ્સન્નો, પલ્લઙ્કં આભુજિં તદા.

''પલ્લઙ્કેન નિસીદિત્વા, એવં ચિન્તેસહં તદા;

‘વસીભૂતો અહં ઝાને, અભિઞ્ઞાપારમિં ગતો.

‘‘‘દસસહસ્સિલોકમ્હિ, ઇસયો નત્થિ મે સમા;
અસમો ઇદ્ધિધમ્મેસુ, અલભિં ઈદિસં સુખં’.

‘‘પલ્લઙ્કાભુજને મય્હં, દસસહસ્સાધિવાસિનો;
મહાનાદં પવત્તેસું, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘યા પુબ્બે બોધિસત્તાનં, પલ્લઙ્કવરમાભુજે;
નિમિત્તાનિ પદિસ્સન્તિ, તાનિ અજ્જ પદિસ્સરે.

‘‘સીતં બ્યાપગતં હોતિ, ઉણ્હઞ્ચ ઉપસમ્મતિ;
તાનિ અજ્જ પદિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘દસસહસ્સી લોકધાતૂ, નિસ્સદ્દા હોન્તિ નિરાકુલા;
તાનિ અજ્જ પદિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘મહાવાતા ન વાયન્તિ, ન સન્દન્તિ સવન્તિયો;
તાનિ અજ્જ પદિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘થલજા દકજા પુપ્ફા, સબ્બે પુપ્ફન્તિ તાવદે;
તેપજ્જ પુપ્ફિતા સબ્બે, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘લતા વા યદિ વા રુક્ખા, ફલભારા હોન્તિ તાવદે;
તેપજ્જ ફલિતા સબ્બે, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘આકાસટ્ઠા ચ ભૂમટ્ઠા, રતના જોતન્તિ તાવદે;
તેપજ્જ રતના જોતન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘માનુસકા ચ દિબ્બા ચ, તુરિયા વજ્જન્તિ તાવદે;
તેપજ્જુભો અભિરવન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘વિચિત્તપુપ્ફા ગગના, અભિવસ્સન્તિ તાવદે;
તેપિ અજ્જ પવસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘મહાસમુદ્દો આભુજતિ, દસસહસ્સી પકમ્પતિ;
તેપજ્જુભો અભિરવન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘નિરયેપિ દસસહસ્સે, અગ્ગી નિબ્બન્તિ તાવદે;
તેપજ્જ નિબ્બુતા અગ્ગી, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘વિમલો હોતિ સૂરિયો, સબ્બા દિસ્સન્તિ તારકા;
તેપિ અજ્જ પદિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘અનોવટ્ઠેન ઉદકં, મહિયા ઉબ્ભિજ્જિ તાવદે;
તમ્પજ્જુબ્ભિજ્જતે મહિયા, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘તારાગણા વિરોચન્તિ, નક્ખત્તા ગગનમણ્ડલે;
વિસાખા ચન્દિમાયુત્તા, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘બિલાસયા દરીસયા, નિક્ખમન્તિ સકાસયા;
તેપજ્જ આસયા છુદ્ધા, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘ન હોતિ અરતિ સત્તાનં, સન્તુટ્ઠા હોન્તિ તાવદે;
તેપજ્જ સબ્બે સન્તુટ્ઠા, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘રોગા તદુપસમ્મન્તિ, જિઘચ્છા ચ વિનસ્સતિ;
તાનિપજ્જ પદિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘રાગો તદા તનુ હોતિ, દોસો મોહો વિનસ્સતિ;
તેપજ્જ વિગતા સબ્બે, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘ભયં તદા ન ભવતિ, અજ્જપેતં પદિસ્સતિ;
તેન લિઙ્ગેન જાનામ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘રજો નુદ્ધંસતિ ઉદ્ધં, અજ્જપેતં પદિસ્સતિ;
તેન લિઙ્ગેન જાનામ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘અનિટ્ઠગન્ધો પક્કમતિ, દિબ્બગન્ધો પવાયતિ;
સોપજ્જ વાયતિ ગન્ધો, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘સબ્બે દેવા પદિસ્સન્તિ, ઠપયિત્વા અરૂપિનો;
તેપજ્જ સબ્બે દિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘યાવતા નિરયા નામ, સબ્બે દિસ્સન્તિ તાવદે;
તેપજ્જ સબ્બે દિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘કુટ્ટા કવાટા સેલા ચ, ન હોન્તાવરણા તદા;
આકાસભૂતા તેપજ્જ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘ચુતી ચ ઉપપત્તિ ચ, ખણે તસ્મિં ન વિજ્જતિ;

તાનિપજ્જ પદિસ્સન્તિ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ.

‘‘દળ્હં પગ્ગણ્હ વીરિયં, મા નિવત્ત અભિક્કમ;
મયમ્પેતં વિજાનામ, ધુવં બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૭૦-૧૦૭);

બોધિસત્તો દીપઙ્કરદસબલસ્સ ચ દસસહસ્સચક્કવાળદેવતાનઞ્ચ વચનં સુત્વા ભિય્યોસોમત્તાય સઞ્જાતુસ્સાહો હુત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘બુદ્ધા નામ અમોઘવચના, નત્થિ બુદ્ધાનં કથાય અઞ્ઞથત્તં. યથા હિ આકાસે ખિત્તલેડ્ડુસ્સ પતનં ધુવં, જાતસ્સ મરણં, રત્તિક્ખયે સૂરિયુગ્ગમનં, આસયા નિક્ખન્તસીહસ્સ સીહનાદનદનં, ગરુગબ્ભાય ઇત્થિયા ભારમોરોપનં ધુવં અવસ્સમ્ભાવી, એવમેવ બુદ્ધાનં વચનં નામ ધુવં અમોઘં, અદ્ધા અહં બુદ્ધો ભવિસ્સામી’’તિ. તેન વુત્તં –

‘‘બુદ્ધસ્સ વચનં સુત્વા, દસસહસ્સીન ચૂભયં;
તુટ્ઠહટ્ઠો પમોદિતો, એવં ચિન્તેસહં તદા.

‘‘અદ્વેજ્ઝવચના બુદ્ધા, અમોઘવચના જિના;
વિતથં નત્થિ બુદ્ધાનં, ધુવં બુદ્ધો ભવામહં.

‘‘યથા ખિત્તં નભે લેડ્ડુ, ધુવં પતતિ ભૂમિયં;
તથેવ બુદ્ધસેટ્ઠાનં, વચનં ધુવસસ્સતં;
વિતથં નત્થિ બુદ્ધાનં, ધુવં બુદ્ધો ભવામહં.

‘‘યથાપિ સબ્બસત્તાનં, મરણં ધુવસસ્સતં;
તથેવ બુદ્ધસેટ્ઠાનં, વચનં ધુવસસ્સતં.

‘‘યથા રત્તિક્ખયે પત્તે, સૂરિયુગ્ગમનં ધુવં;
તથેવ બુદ્ધસેટ્ઠાનં, વચનં ધુવસસ્સતં.

‘‘યથા નિક્ખન્તસયનસ્સ, સીહસ્સ નદનં ધુવં;
તથેવ બુદ્ધસેટ્ઠાનં, વચનં ધુવસસ્સતં.

‘‘યથા આપન્નસત્તાનં, ભારમોરોપનં ધુવં;
તથેવ બુદ્ધસેટ્ઠાનં, વચનં ધુવસસ્સત’’ન્તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૦૮-૧૧૪);

સો ‘‘ધુવાહં બુદ્ધો ભવિસ્સામી’’તિ એવં કતસન્નિટ્ઠાનો બુદ્ધકારકે ધમ્મે ઉપધારેતું – ‘‘કહં નુ ખો બુદ્ધકારકા ધમ્મા, કિં ઉદ્ધં, ઉદાહુ અધો, દિસાવિદિસાસૂ’’તિ અનુક્કમેન સકલં ધમ્મધાતું વિચિનન્તો પોરાણકબોધિસત્તેહિ આસેવિતનિસેવિતં પઠમં દાનપારમિં દિસ્વા એવં અત્તાનં ઓવદિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય પઠમં દાનપારમિં પૂરેય્યાસિ. યથા હિ નિક્કુજ્જિતો ઉદકકુમ્ભો નિસ્સેસં કત્વા ઉદકં વમતિયેવ, ન પચ્ચાહરતિ, એવમેવ ધનં વા યસં વા પુત્તદારં વા અઙ્ગપચ્ચઙ્ગં વા અનોલોકેત્વા સમ્પત્તયાચકાનં સબ્બં ઇચ્છિતિચ્છિતં નિસ્સેસં કત્વા દદમાનો બોધિમૂલે નિસીદિત્વા બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ પઠમં દાનપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘હન્દ બુદ્ધકરે ધમ્મે, વિચિનામિ ઇતો ચિતો;
ઉદ્ધં અધો દસ દિસા, યાવતા ધમ્મધાતુયા.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, પઠમં દાનપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, અનુચિણ્ણં મહાપથં.

‘‘ઇમં ત્વં પઠમં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
દાનપારમિતં ગચ્છ, યદિ બોધિં પત્તુમિચ્છસિ.

‘‘યથાપિ કુમ્ભો સમ્પુણ્ણો, યસ્સ કસ્સચિ અધોકતો;
વમતેવુદકં નિસ્સેસં, ન તત્થ પરિરક્ખતિ.

‘‘તથેવ યાચકે દિસ્વા, હીનમુક્કટ્ઠમજ્ઝિમે;
દદાહિ દાનં નિસ્સેસં, કુમ્ભો વિય અધોકતો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૧૫-૧૧૯);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો દુતિયં સીલપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય સીલપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ. યથા હિ ચમરી મિગો નામ જીવિતં અનોલોકેત્વા અત્તનો વાલમેવ રક્ખતિ, એવં ત્વમ્પિ ઇતો પટ્ઠાય જીવિતમ્પિ અનોલોકેત્વા સીલમેવ રક્ખમાનો બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ દુતિયં સીલપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, દુતિયં સીલપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

‘‘ઇમં ત્વં દુતિયં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
સીલપારમિતં ગચ્છ, યદિ બોધિં પત્તુમિચ્છસિ.

‘‘યથાપિ ચમરી વાલં, કિસ્મિઞ્ચિ પટિલગ્ગિતં;
ઉપેતિ મરણં તત્થ, ન વિકોપેતિ વાલધિં.

‘‘તથેવ ચતૂસુ ભૂમીસુ, સીલાનિ પરિપૂરય;
પરિરક્ખ સદા સીલં, ચમરી વિય વાલધિ’’ન્તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૨૦-૧૨૪);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો તતિયં નેક્ખમ્મપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય નેક્ખમ્મપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ. યથા હિ ચિરં બન્ધનાગારે વસમાનો પુરિસો ન તત્થ સિનેહં કરોતિ, અથ ખો ઉક્કણ્ઠતિયેવ, અવસિતુકામો હોતિ, એવમેવ ત્વમ્પિ સબ્બભવે

બન્ધનાગારસદિસે કત્વા સબ્બભવેહિ ઉક્કણ્ઠિતો મુચ્ચિતુકામો હુત્વા નેક્ખમ્માભિમુખોવ હોહિ. એવં બુદ્ધો ભવિસ્સસી''તિ તતિયં નેક્ખમ્મપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

''ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

''વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, તતિયં નેક્ખમ્મપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

''ઇમં ત્વં તતિયં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
નેક્ખમ્મપારમિતં ગચ્છ, યદિ બોધિં પત્તુમિચ્છસિ.

''યથા અન્દુઘરે પુરિસો, ચિરવુત્થો દુખટ્ટિતો;
ન તત્થ રાગં જનેતિ, મુત્તિમેવ ગવેસતિ.

''તથેવ ત્વં સબ્બભવે, પસ્સ અન્દુઘરં વિય;
નેક્ખમ્માભિમુખો હોહિ, ભવતો પરિમુત્તિયા''તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૨૫-૧૨૯);

અથસ્સ ''ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ''ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો ચતુત્થં પઞ્ઞાપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ''સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય પઞ્ઞાપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ. હીનમજ્ઝિમુક્કટ્ઠેસુ કઞ્ચિ અવજ્જેત્વા સબ્બેપિ પણ્ડિતે ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્હં પુચ્છેય્યાસિ. યથા હિ પિણ્ડપાતિકો ભિક્ખુ હીનાદિભેદેસુ કુલેસુ કિઞ્ચિ અવજ્જેત્વા પટિપાટિયા પિણ્ડાય ચરન્તો ખિપ્પં યાપનં લભતિ, એવં ત્વમ્પિ સબ્બપણ્ડિતે ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્હં પુચ્છન્તો બુદ્ધો ભવિસ્સસી''તિ ચતુત્થં પઞ્ઞાપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

''ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

''વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, ચતુત્થં પઞ્ઞાપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

''ઇમં ત્વં ચતુત્થં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
પઞ્ઞાપારમિતં ગચ્છ, યદિ બોધિં પત્તુમિચ્છસિ.

''યથાપિ ભિક્ખુ ભિક્ખન્તો, હીનમુક્કટ્ઠમજ્ઝિમે;
કુલાનિ ન વિવજ્જેન્તો, એવં લભતિ યાપનં.

''તથેવ ત્વં સબ્બકાલં, પરિપુચ્છં બુધં જનં;
પઞ્ઞાપારમિતં ગન્ત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસી''તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૩૦-૧૩૪);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો પઞ્ચમં વીરિયપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય વીરિયપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ, યથા હિ સીહો મિગરાજા સબ્બિરિયાપથેસુ દળ્હવીરિયો હોતિ, એવં ત્વમ્પિ સબ્બભવેસુ સબ્બિરિયાપથેસુ દળ્હવીરિયો અનોલીનવીરિયો સમાનો બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ પઞ્ચમં વીરિયપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, પઞ્ચમં વીરિયપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

‘‘ઇમં ત્વં પઞ્ચમં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
વીરિયપારમિતં ગચ્છ, યદિ બોધિં પત્તુમિચ્છસિ.

‘‘યથાપિ સીહો મિગરાજા, નિસજ્જટ્ઠાનચઙ્કમે;
અલીનવીરિયો હોતિ, પગ્ગહિતમનો સદા.

‘‘તથેવ ત્વં સબ્બભવે, પગ્ગણ્હ વીરિયં દળ્હં;
વીરિયપારમિતં ગન્ત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૩૫-૧૩૯);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો છટ્ઠં ખન્તિપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય ખન્તિપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ, સમ્માનનેપિ અવમાનનેપિ ખમોવ ભવેય્યાસિ. યથા હિ પથવિયં નામ સુચિમ્પિ નિક્ખિપન્તિ અસુચિમ્પિ, ન તેન પથવી સિનેહં પટિઘં કરોતિ, ખમતિ સહતિ અધિવાસેતિયેવ, એવમેવ ત્વમ્પિ સમ્માનનેપિ અવમાનનેપિ ખમોવ સમાનો બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ છટ્ઠં ખન્તિપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, છટ્ઠમં ખન્તિપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

‘‘ઇમં ત્વં છટ્ઠમં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
તત્થ અદ્વેજ્ઝમાનસો, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસિ.

‘‘યથાપિ પથવી નામ, સુચિમ્પિ અસુચિમ્પિ ચ;
સબ્બં સહતિ નિક્ખેપં, ન કરોતિ પટિઘં તયા.

‘‘તથેવ ત્વમ્પિ સબ્બેસં, સમ્માનાવમાનક્ખમો;

ખન્તિપારમિતં ગન્ત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૪૦-૧૪૪);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો સત્તમં સચ્ચપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય સચ્ચપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ, અસનિયા મત્થકે પતમાનાયપિ ધનાદીનં અત્થાય છન્દાદીનં વસેન સમ્પજાનમુસાવાદં નામ મા ભાસિ. યથા હિ ઓસધી તારકા નામ સબ્બઉતૂસુ અત્તનો ગમનવીથિં જહિત્વા અઞ્ઞાય વીથિયા ન ગચ્છતિ, સકવીથિયાવ ગચ્છતિ, એવમેવ ત્વમ્પિ સચ્ચં પહાય મુસાવાદં નામ અવદન્તોયેવ બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ સત્તમં સચ્ચપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, સત્તમં સચ્ચપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

‘‘ઇમં ત્વં સત્તમં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
તત્થ અદ્વેજ્ઝવચનો, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસિ.

‘‘યથાપિ ઓસધી નામ, તુલાભૂતા સદેવકે;
સમયે ઉતુવસ્સે વા, ન વોક્કમતિ વીથિતો.

‘‘તથેવ ત્વમ્પિ સચ્ચેસુ, મા વોક્કમસિ વીથિતો;
સચ્ચપારમિતં ગન્ત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૪૫-૧૪૯);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો અટ્ઠમં અધિટ્ઠાનપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય અધિટ્ઠાનપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ, યં અધિટ્ઠાસિ, તસ્મિં અધિટ્ઠાને નિચ્ચલોવ ભવેય્યાસિ. યથા હિ પબ્બતો નામ સબ્બાસુ દિસાસુ વાતેહિ પહટો ન કમ્પતિ ન ચલતિ, અત્તનો ઠાનેયેવ તિટ્ઠતિ, એવમેવ ત્વમ્પિ અત્તનો અધિટ્ઠાને નિચ્ચલો હોન્તોવ બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ અટ્ઠમં અધિટ્ઠાનપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, અટ્ઠમં અધિટ્ઠાનપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

‘‘ઇમં ત્વં અટ્ઠમં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
તત્થ ત્વં અચલો હુત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસિ.

‘‘યથાપિ પબ્બતો સેલો, અચલો સુપ્પતિટ્ઠિતો;

ન કમ્પતિ ભુસવાતેહિ, સકટ્ઠાનેવ તિટ્ઠતિ.

‘‘તથેવ ત્વમ્પિ અધિટ્ઠાને, સબ્બદા અચલો ભવ;
અધિટ્ઠાનપારમિતં ગન્ત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૫૦-૧૫૪);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો નવમં મેત્તાપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય મેત્તાપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ, હિતેસુપિ અહિતેસુપિ એકચિત્તો ભવેય્યાસિ. યથા હિ ઉદકં નામ પાપજનસ્સપિ કલ્યાણજનસ્સપિ સીતભાવં એકસદિસં કત્વા ફરતિ, એવમેવ ત્વમ્પિ સબ્બેસુ સત્તેસુ મેત્તચિત્તેન એકચિત્તોવ હોન્તો બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ નવમં મેત્તાપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, નવમં મેત્તાપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

‘‘ઇમં ત્વં નવમં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
મેત્તાય અસમો હોહિ, યદિ બોધિં પત્તુમિચ્છસિ.

‘‘યથાપિ ઉદકં નામ, કલ્યાણે પાપકે જને;
સમં ફરતિ સીતેન, પવાહેતિ રજોમલં.

‘‘તથેવ ત્વમ્પિ હિતાહિતે, સમં મેત્તાય ભાવય;
મેત્તાપારમિતં ગન્ત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૫૫-૧૫૯);

અથસ્સ ‘‘ન એત્તકેહેવ બુદ્ધકારકધમ્મેહિ ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઉત્તરિમ્પિ ઉપધારયતો દસમં ઉપેક્ખાપારમિં દિસ્વા એતદહોસિ – ‘‘સુમેધપણ્ડિત, ત્વં ઇતો પટ્ઠાય ઉપેક્ખાપારમિમ્પિ પૂરેય્યાસિ, સુખેપિ દુક્ખેપિ મજ્ઝત્તોવ ભવેય્યાસિ. યથા હિ પથવી નામ સુચિમ્પિ અસુચિમ્પિ પક્ખિપમાને મજ્ઝત્તાવ હોતિ, એવમેવ ત્વમ્પિ સુખદુક્ખેસુ મજ્ઝત્તોવ હોન્તો બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ દસમં ઉપેક્ખાપારમિં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘ન હેતે એત્તકાયેવ, બુદ્ધધમ્મા ભવિસ્સરે;
અઞ્ઞેપિ વિચિનિસ્સામિ, યે ધમ્મા બોધિપાચના.

‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, દસમં ઉપેક્ખાપારમિં;
પુબ્બકેહિ મહેસીહિ, આસેવિતનિસેવિતં.

‘‘ઇમં ત્વં દસમં તાવ, દળ્હં કત્વા સમાદિય;
તુલાભૂતો દળ્હો હુત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસિ.

‘‘યથાપિ પથવી નામ, નિક્ખિત્તં અસુચિં સુચિં;
ઉપેક્ખતિ ઉભોપેતે, કોપાનુનયવજ્જિતા.

‘‘તથેવ ત્વમ્પિ સુખદુક્ખે, તુલાભૂતો સદા ભવ;
ઉપેક્ખાપારમિતં ગન્ત્વા, સમ્બોધિં પાપુણિસ્સસી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૬૦-૧૬૪);

તતો ચિન્તેસિ – ‘‘ઇમસ્મિં લોકે બોધિસત્તેહિ પૂરેતબ્બા બોધિપરિપાચના બુદ્ધકારકધમ્મા એત્તકાયેવ , દસ પારમિયો ઠપેત્વા અઞ્ઞે નત્થિ. ઇમાપિ દસ પારમિયો ઉદ્ધં આકાસેપિ નત્થિ, હેટ્ઠા પથવિયમ્પિ, પુરત્થિમાદીસુ દિસાસુપિ નત્થિ, મય્હંયેવ પન હદયબ્ભન્તરે પતિટ્ઠિતા’’તિ. એવં તાસં હદયે પતિટ્ઠિતભાવં દિસ્વા સબ્બાપિ તા દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાય પુનપ્પુનં સમ્મસન્તો અનુલોમપટિલોમં સમ્મસતિ, પરિયન્તે ગહેત્વા આદિં પાપેતિ, આદિમ્હિ ગહેત્વા પરિયન્તં પાપેતિ, મજ્ઝે ગહેત્વા ઉભતો કોટિં પાપેત્વા ઓસાપેતિ, ઉભતો કોટીસુ ગહેત્વા મજ્ઝં પાપેત્વા ઓસાપેતિ. બાહિરકભણ્ડપરિચ્ચાગો **દાનપારમી** નામ, અઙ્ગપરિચ્ચાગો **દાનઉપપારમી** નામ, જીવિતપરિચ્ચાગો **દાનપરમત્થપારમી** નામાતિ દસ પારમિયો દસ ઉપપારમિયો દસ પરમત્થપારમિયોતિ સમત્તિંસ પારમિયો તેલયન્તં વિનિવટ્ટેન્તો વિય મહામેરું મત્થં કત્વા ચક્કવાળમહાસમુદ્દં આલુળેન્તો વિય ચ સમ્મસતિ. તસ્સેવં દસ પારમિયો સમ્મસન્તસ્સ ધમ્મતેજેન ચતુનહુતાધિકદ્વિયોજનસતસહસ્સબહલા અયં મહાપથવી હત્થિના અક્કન્તનળકલાપો વિય, પીળિયમાનં ઉચ્છુયન્તં વિય ચ મહાવિરવં વિરવમાના સઙ્કમ્પિ સમ્પકમ્પિ સમ્પવેધિ. કુલાલચક્કં વિય તેલયન્તચક્કં વિય ચ પરિબ્ભમિ. તેન વુત્તં –

‘‘એત્તકાયેવ તે લોકે, યે ધમ્મા બોધિપાચના;
તદુદ્ધં નત્થિ અઞ્ઞત્ર, દળ્હં તત્થ પતિટ્ઠહ.

‘‘ઇમે ધમ્મે સમ્મસતો, સભાવરસલક્ખણે;
ધમ્મતેજેન વસુધા, દસસહસ્સી પકમ્પથ.

‘‘ચલતિ રવતિ પથવી, ઉચ્છુયન્તંવ પીળિતં;
તેલયન્તે યથા ચક્કં, એવં કમ્પતિ મેદની’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૬૫-૧૬૭);

મહાપથવિયા કમ્પમાનાય રમ્મનગરવાસિનો સણ્ઠાતું અસક્કોન્તા યુગન્તવાતબ્ભાહતા મહાસાલા વિય મુચ્છિતા પપતિંસુ. ઘટાદીનિ કુલાલભાજનાનિ પવટ્ટન્તાનિ અઞ્ઞમઞ્ઞં પહરન્તાનિ ચુણ્ણવિચુણ્ણાનિ અહેસું. મહાજનો ભીતતસિતો સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘કિં નુ ખો ભગવા નાગાવટ્ટો અયં, ભૂતયક્ખદેવતાસુ અઞ્ઞતરાવટ્ટો વાતિ ન હિ મયં એતં જાનામ, અપિચ ખો સબ્બોપિ અયં મહાજનો ઉપદ્દુતો, કિં નુ ખો ઇમસ્સ લોકસ્સ પાપકં ભવિસ્સતિ, ઉદાહુ કલ્યાણં, કથેથ નો એતં કારણ’’ન્તિ આહ. અથ સત્થા તેસં કથં સુત્વા ‘‘તુમ્હે મા ભાયથ, મા ચિન્તયિત્થ, નત્થિ વો ઇતોનિદાનં ભયં. યો સો મયા અજ્જ ‘સુમેધપણ્ડિતો અનાગતે ગોતમો નામ બુદ્ધો ભવિસ્સતી’તિ બ્યાકતો, સો ઇદાનિ દસ પારમિયો સમ્મસતિ, તસ્સ સમ્મસન્તસ્સ વિલોળેન્તસ્સ ધમ્મતેજેન સકલદસસહસ્સી લોકધાતુ એકપ્પહારેન કમ્પતિ ચેવ રવતિ ચા’’તિ આહ. તેન વુત્તં –

‘‘યાવતા પરિસા આસિ, બુદ્ધસ્સ પરિવેસને;
પવેધમાના સા તત્થ, મુચ્છિતા સેસિ ભૂમિયા.

‘‘ઘટાનેકસહસ્સાનિ, કુમ્ભીનઞ્ચ સતા બહૂ;
સઞ્ચુણ્ણમથિતા તત્થ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પઘટ્ટિતા.

‘‘ઉબ્બિગ્ગા તસિતા ભીતા, ભન્તા બ્યથિતમાનસા;
મહાજના સમાગમ્મ, દીપઙ્કરમુપાગમું.

‘‘કિં ભવિસ્સતિ લોકસ્સ, કલ્યાણમથ પાપકં;
સબ્બો ઉપદ્દુતો લોકો, તં વિનોદેહિ ચક્ખુમ.

‘‘તેસં તદા સઞ્ઞાપેસિ, દીપઙ્કરો મહામુનિ;
વિસ્સત્થા હોથ મા ભાથ, ઇમસ્મિં પથવિકમ્પને.

‘‘યમહં અજ્જ બ્યાકાસિં, ‘બુદ્ધો લોકે ભવિસ્સતિ’;
એસો સમ્મસતિ ધમ્મં, પુબ્બકં જિનસેવિતં.

‘‘તસ્સ સમ્મસતો ધમ્મં, બુદ્ધભૂમિં અસેસતો;
તેનાયં કમ્પિતા પથવી, દસસહસ્સી સદેવકે’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૬૮-૧૭૪);

મહાજનો તથાગતસ્સ વચનં સુત્વા હટ્ઠતુટ્ઠો માલાગન્ધવિલેપનં આદાય રમ્મનગરા નિક્ખમિત્વા બોધિસત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા માલાગન્ધાદીહિ પૂજેત્વા વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા રમ્મનગરમેવ પાવિસિ. બોધિસત્તોપિ દસ પારમિયો સમ્મસિત્વા વીરિયં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાય નિસિન્નાસના વુટ્ઠાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘બુદ્ધસ્સ વચનં સુત્વા, મનો નિબ્બાયિ તાવદે;
સબ્બે મં ઉપસઙ્કમ્મ, પુનાપિ અભિવન્દિસું.

‘‘સમાદિયિત્વા બુદ્ધગુણં, દળ્હં કત્વાન માનસં;
દીપઙ્કરં નમસ્સિત્વા, આસના વુટ્ઠહિં તદા’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૭૫-૧૭૬);

અથ બોધિસત્તં આસના વુટ્ઠહન્તં સકલદસસહસ્સચક્કવાળદેવતા સન્નિપતિત્વા દિબ્બેહિ માલાગન્ધેહિ પૂજેત્વા વન્દિત્વા ‘‘અય્ય સુમેધતાપસ, તયા અજ્જ દીપઙ્કરદસબલસ્સ પાદમૂલે મહતી પત્થના પત્થિતા, સા તે અનન્તરાયેન સમિજ્ઝતુ, મા તે ભયં વા છમ્ભિતત્તં વા અહોસિ, સરીરે અપ્પમત્તકોપિ રોગો મા ઉપ્પજ્જતુ, ખિપ્પં પારમિયો પૂરેત્વા સમ્માસમ્બોધિં પટિવિજ્ઝ. યથા પુપ્ફૂપગફલૂપગરુક્ખા સમયે પુપ્ફન્તિ ચેવ ફલન્તિ ચ, તથેવ ત્વમ્પિ તં સમયં અનતિક્કમિત્વા ખિપ્પં સમ્બોધિમુત્તમં ફુસસ્સૂ’’તિઆદીનિ થુતિમઙ્ગલાનિ પયિરુદાહંસુ. એવઞ્ચ પયિરુદાહિત્વા અત્તનો અત્તનો દેવટ્ઠાનમેવ અગમંસુ. બોધિસત્તોપિ દેવતાહિ અભિત્થવિતો – ‘‘અહં દસ પારમિયો પૂરેત્વા કપ્પસતસહસ્સાધિકાનં ચતુન્નં અસઙ્ખ્યેય્યાનં મત્થકે બુદ્ધો ભવિસ્સામી’’તિ વીરિયં દળ્હં કત્વા અધિટ્ઠાય નભં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા હિમવન્તમેવ અગમાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘દિબ્બં માનુસકં પુપ્ફં, દેવા માનુસકા ઉભો;
સમોકિરન્તિ પુપ્ફેહિ, વુટ્ઠહન્તસ્સ આસના.

“વેદયન્તિ ચ તે સોત્થિં, દેવા માનુસકા ઉભો;
મહન્તં પત્થિતં તુય્હં, તં લભસ્સુ યથિચ્છિતં.

“સબ્બીતિયો વિવજ્જન્તુ, સોકો રોગો વિનસ્સતુ;
મા તે ભવન્ત્વન્તરાયા, ફુસ ખિપ્પં બોધિમુત્તમં.

“યથાપિ સમયે પત્તે, પુપ્ફન્તિ પુપ્ફિનો દુમા;
તથેવ ત્વં મહાવીર, બુદ્ધઞાણેન પુપ્ફસુ.

“યથા યે કેચિ સમ્બુદ્ધા, પૂરયું દસ પારમી;
તથેવ ત્વં મહાવીર, પૂરય દસ પારમી.

“યથા યે કેચિ સમ્બુદ્ધા, બોધિમણ્ડમ્હિ બુજ્ઝરે;
તથેવ ત્વં મહાવીર, બુજ્ઝસ્સુ જિનબોધિયં.

“યથા યે કેચિ સમ્બુદ્ધા, ધમ્મચક્કં પવત્તયું;
તથેવ ત્વં મહાવીર, ધમ્મચક્કં પવત્તય.

“પુણ્ણમાયે યથા ચન્દો, પરિસુદ્ધો વિરોચતિ;
તથેવ ત્વં પુણ્ણમનો, વિરોચ દસસહસ્સિયં.

“રાહુમુત્તો યથા સૂરિયો, તાપેન અતિરોચતિ;
તથેવ લોકા મુચ્ચિત્વા, વિરોચ સિરિયા તુવં.

“યથા યા કાચિ નદિયો, ઓસરન્તિ મહોદધિં;
એવં સદેવકા લોકા, ઓસરન્તુ તવન્તિકે.

“તેહિ થુતપ્પસત્થો સો, દસ ધમ્મે સમાદિય;
તે ધમ્મે પરિપૂરેન્તો, પવનં પાવિસી તદા”તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૧૭૭-૧૮૭);

સુમેધકથા નિટ્ઠિતા.

રમ્મનગરવાસિનોપિ ખો નગરં પવિસિત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં અદંસુ. સત્થા તેસં ધમ્મં દેસેત્વા મહાજનં સરણાદીસુ પતિટ્ઠપેત્વા રમ્મનગરા નિક્ખમિ. તતો ઉદ્ધમ્પિ યાવતાયુકં તિટ્ઠન્તો સબ્બં બુદ્ધકિચ્ચં કત્વા અનુક્કમેન અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયિ. તત્થ યં વત્તબ્બં, તં સબ્બં બુદ્ધવંસે વુત્તનયેનેવ વિત્થારેતબ્બં. વુત્તઞ્હિ તત્થ –

“તદા તે ભોજયિત્વાન, સસઙ્ઘં લોકનાયકં;
ઉપગચ્છું સરણં તસ્સ, **દીપઙ્કરસ્સ** સત્થુનો.

‘‘સરણગમને કઞ્ચિ, નિવેસેસિ તથાગતો;
કઞ્ચિ પઞ્ચસુ સીલેસુ, સીલે દસવિધે પરં.

‘‘કસ્સચિ દેતિ સામઞ્ઞં, ચતુરો ફલમુત્તમે;
કસ્સચિ અસમે ધમ્મે, દેતિ સો પટિસમ્ભિદા.

‘‘કસ્સચિ વરસમાપત્તિયો, અટ્ઠ દેતિ નરાસભો;
તિસ્સો કસ્સચિ વિજ્જાયો, છળભિઞ્ઞા પવેચ્છતિ.

‘‘તેન યોગેન જનકાયં, ઓવદતિ મહામુનિ;
તેન વિત્થારિકં આસિ, લોકનાથસ્સ સાસનં.

‘‘મહાહનૂસભક્ખન્ધો, દીપઙ્કરસનામકો;
બહૂ જને તારયતિ, પરિમોચેતિ દુગ્ગતિં.

‘‘બોધનેય્યં જનં દિસ્વા, સતસહસ્સેપિ યોજને;
ખણેન ઉપગન્ત્વાન, બોધેતિ તં મહામુનિ.

‘‘પઠમાભિસમયે બુદ્ધો, કોટિસતમબોધયિ;
દુતિયાભિસમયે નાથો, નવુતિકોટિમબોધયિ.

‘‘યદા ચ દેવભવનમ્હિ, બુદ્ધો ધમ્મમદેસયિ;
નવુતિકોટિસહસ્સાનં, તતિયાભિસમયો અહુ.

‘‘સન્નિપાતા તયો આસું, દીપઙ્કરસ્સ સત્થુનો;
કોટિસતસહસ્સાનં, પઠમો આસિ સમાગમો.

‘‘પુન નારદકૂટમ્હિ, પવિવેકગતે જિને;
ખીણાસવા વીતમલા, સમિંસુ સતકોટિયો.

‘‘યમ્હિ કાલે મહાવીરો, સુદસ્સનસિલુચ્ચયે;
નવુતિકોટિસહસ્સેહિ, પવારેસિ મહામુનિ.

‘‘અહં તેન સમયેન, જટિલો ઉગ્ગતાપનો;
અન્તલિક્ખમ્હિ ચરણો, પઞ્ચાભિઞ્ઞાસુ પારગૂ.

‘‘દસવીસસહસ્સાનં, ધમ્માભિસમયો અહુ;
એકદ્વિન્નં અભિસમયા, ગણનતો અસઙ્ખિયા.

‘‘વિત્થારિકં બાહુજઞ્ઞં, ઇદ્ધં ફીતં અહૂ તદા;

દીપઙ્કરસ્સ ભગવતો, સાસરં સુવિસોધિતં.

‘‘ચત્તારિ સતસહસ્સાનિ, છળભિઞ્ઞા મહિદ્ધિકા;
દીપઙ્કરં લોકવિદું પરિવારેન્તિ સબ્બદા.

‘‘યે કેચિ તેન સમયેન, જહન્તિ માનુસં ભવં;
અપ્પત્તમાનસા સેખા, ગરહિતા ભવન્તિ તે.

‘‘સુપુપ્ફિતં પાવચનં, અરહન્તેહિ તાદિભિ;
ખીણાસવેહિ વિમલેહિ, ઉપસોભતિ સબ્બદા.

‘‘નગરં રમ્મવતી નામ, સુદેવો નામ ખત્તિયો;
સુમેધા નામ જનિકા, દીપઙ્કરસ્સ સત્થુનો.

‘‘દસવસ્સસહસ્સાનિ, અગારં અજ્ઝ સો વસિ;
હંસા કોઞ્ચા મયૂરા ચ, તયો પાસાદમુત્તમા.

‘‘તીણિ સતસહસ્સાનિ, નારિયો સમલઙ્કતા;
પદુમા નામ સા નારી, ઉસભક્ખન્ધો અત્રજો.

‘‘નિમિત્તે ચતુરો દિસ્વા, હત્થિયાનેન નિક્ખમિ;
અનૂનદસમાસાનિ, પધાને પદહી જિનો.

‘‘પધાનચારં ચરિત્વાન, અબુજ્ઝિ માનસં મુનિ;
બ્રહ્મુના યાચિતો સન્તો, દીપઙ્કરો મહામુનિ.

‘‘વત્તિ ચક્કં મહાવીરો, નન્દારામે સિરીઘરે;
નિસિન્નો સિરીસમૂલમ્હિ, અકાસિ તિત્થિયમદ્દનં.

‘‘સુમઙ્ગલો ચ તિસ્સો ચ, અહેસું અગ્ગસાવકા;
સાગતો નામુપટ્ઠાકો, દીપઙ્કરસ્સ સત્થુનો.

સુનન્દા ચ‘‘નન્દા ચેવ સુનન્દા ચ, અહેસું અગ્ગસાવિકા;
બોધિ તસ્સ ભગવતો, પિપ્ફલીતિ પવુચ્ચતિ.

‘‘તપુસ્સભલ્લિકા નામ, અહેસું અગ્ગુપટ્ઠકા;
સિરિમા કોણા ઉપટ્ઠિકા, દીપઙ્કરસ્સ સત્થુનો.

‘‘અસીતિહત્થમુબ્બેધો, દીપઙ્કરો મહામુનિ;
સોભતિ દીપરુક્ખોવ, સાલરાજાવ ફુલ્લિતો.

‘‘પભા વિધાવતિ તસ્સ, સમન્તા દ્વાદસ યોજને;
સતસહસ્સવસ્સાનિ, આયુ તસ્સ મહેસિનો;
તાવતા તિટ્ઠમાનો સો, તારેસિ જનતં બહું.

‘‘જોતયિત્વાન સદ્ધમ્મં, સન્તારેત્વા મહાજનં;
જલિત્વા અગ્ગિખન્ધોવ, નિબ્બુતો સો સસાવકો.

‘‘સા ચ ઇદ્ધિ સો ચ યસો, તાનિ ચ પાદેસુ ચક્કરતનાનિ;
સબ્બં તમન્તરહિતં, નનુ રિત્તા સબ્બસઙ્ખારાતિ.

‘‘દીપઙ્કરો જિનો સત્થા, નન્દારામમ્હિ નિબ્બુતો;
તત્થેતસ્સ જિનથૂપો, છત્તિંસુબ્બેધયોજનો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૩.૧-૩૧);

કોણ્ડઞ્ઞો બુદ્ધો

દીપઙ્કરસ્સ પન ભગવતો અપરભાગે એકં અસઙ્ખ્યેય્યં અતિક્કમિત્વા **કોણ્ડઞ્ઞો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા અહેસું. પઠમસન્નિપાતે કોટિસતસહસ્સં, દુતિયે કોટિસહસ્સં , તતિયે નવુતિકોટિયો. તદા બોધિસત્તો વિજિતાવી નામ ચક્કવત્તી હુત્વા કોટિસતસહસ્સસ્સ બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં અદાસિ. સત્થા બોધિસત્તં ‘‘બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકરિત્વા ધમ્મં દેસેસિ. સો સત્થુ ધમ્મકથં સુત્વા રજ્જં નિય્યાતેત્વા પબ્બજિ. સો તીણિ પિટકાનિ ઉગ્ગહેત્વા અટ્ઠ સમાપત્તિયો ચ પઞ્ચ અભિઞ્ઞાયો ચ ઉપ્પાદેત્વા અપરિહીનજ્ઝાનો બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિ. કોણ્ડઞ્ઞબુદ્ધસ્સ પન રમ્મવતી નામ નગરં, સુનન્દો નામ ખત્તિયો પિતા, સુજાતા નામ દેવી માતા, ભદ્દો ચ સુભદ્દો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, અનુરુદ્ધો નામુપટ્ઠાકો, તિસ્સા ચ ઉપતિસ્સા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, સાલકલ્યાણિરુક્ખો બોધિ, અટ્ઠાસીતિહત્થુબ્બેધં સરીરં, વસ્સસતસહસ્સં આયુપ્પમાણં અહોસિ.

‘‘દીપઙ્કરસ્સ અપરેન, કોણ્ડઞ્ઞો નામ નાયકો;
અનન્તતેજો અમિતયસો, અપ્પમેય્યો દુરાસદો’’.

તસ્સ અપરભાગે એકં અસઙ્ખ્યેય્યં અતિક્કમિત્વા એકસ્મિં કપ્પેયેવ ચત્તારો બુદ્ધા નિબ્બત્તિંસુ – **મઙ્ગલો**, **સુમનો**, **રેવતો**, **સોભિતો**તિ. **મઙ્ગલસ્સ** ભગવતો તીસુ સાવકસન્નિપાતેસુ પઠમસન્નિપાતે કોટિસતસહસ્સં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે કોટિસતસહસ્સં, તતિયે નવુટિકોટિયો. વેમાતિકભાતા કિરસ્સ આનન્દકુમારો નામ નવુતિકોટિસઙ્ખાય પરિસાય સદ્ધિં ધમ્મસ્સવનત્થાય સત્થુ સન્તિકં અગમાસિ. સત્થા તસ્સ અનુપુબ્બિકથં કથેસિ. સો સદ્ધિં પરિસાય સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિ. સત્થા તેસં કુલપુત્તાનં પુબ્બચરિતં ઓલોકેન્તો ઇદ્ધિમયપત્તચીવરસ્સ ઉપનિસ્સયં દિસ્વા દક્ખિણહત્થં પસારેત્વા ‘‘એથ ભિક્ખવો’’તિ આહ. સબ્બે તઙ્ખણઞ્ઞેવ ઇદ્ધિમયપત્તચીવરધરા સટ્ઠિવસ્સિકથેરા વિય આકપ્પસમ્પન્ના હુત્વા સત્થારં વન્દિત્વા પરિવારયિંસુ. અયમસ્સ તતિયો સાવકસન્નિપાતો અહોસિ.

યથા પન અઞ્ઞેસં બુદ્ધાનં સમન્તા અસીતિહત્થપ્પમાણાયેવ સરીરપ્પભા અહોસિ, ન એવં તસ્સ. તસ્સ પન ભગવતો સરીરપ્પભા નિચ્ચકાલં દસસહસ્સિલોકધાતું ફરિત્વા અટ્ઠાસિ. રુક્ખપથવીપબ્બતસમુદ્દાદયો અન્તમસો

ઉક્ખલિયાદીનિ ઉપાદાય સુવણ્ણપટ્ટપરિયોનદ્ધા વિય અહેસું. આયુપ્પમાણં પનસ્સ નવુતિવસ્સસહસ્સાનિ અહોસિ. એત્તકં કાલં ચન્દિમસૂરિયાદયો અત્તનો પભાય વિરોચિતું નાસક્ખિંસુ, રત્તિન્દિવપરિચ્છેદો ન પઞ્ઞાયિત્થ. દિવા સૂરિયાલોકેન વિય સત્તા નિચ્ચં બુદ્ધાલોકેનેવ વિચરિંસુ. સાયં પુપ્ફિતકુસુમાનં પાતો ચ રવનકસકુણાદીનઞ્ચ વસેન લોકો રત્તિન્દિવપરિચ્છેદં સલ્લક્ખેસિ.

કિં પન અઞ્ઞેસં બુદ્ધાનં અયમાનુભાવો નત્થીતિ? નો નત્થિ. તેપિ હિ આકઙ્ખમાના દસસહસ્સિલોકધાતું વા તતો વા ભિય્યો આભાય ફરેય્યું. મઙ્ગલસ્સ પન ભગવતો પુબ્બપત્થનાવસેન અઞ્ઞેસં બ્યામપ્પભા વિય સરીરપ્પભા નિચ્ચમેવ દસસહસ્સિલોકધાતું ફરિત્વા અટ્ઠાસિ. સો કિર બોધિસત્તચરિયચરણકાલે વેસ્સન્તરસદિસે અત્તભાવેઠિતો સપુત્તદારો વઙ્કપબ્બતસદિસે પબ્બતે વસિ. અથેકો ખરદાઠિકો નામ યક્ખો મહાપુરિસસ્સ દાનજ્ઝાસયતં સુત્વા બ્રાહ્મણવણ્ણેન ઉપસઙ્કમિત્વા મહાસત્તં દ્વે દારકે યાચિ. મહાસત્તો ‘‘દદામિ, બ્રાહ્મણ, પુત્તકે’’તિ વત્વા હટ્ઠપહટ્ઠો ઉદકપરિયન્તં મહાપથવિં કમ્પેન્તો દ્વેપિ દારકે અદાસિ. યક્ખો ચઙ્કમનકોટિયં આલમ્બનફલકં નિસ્સાય ઠત્વા પસ્સન્તસ્સેવ મહાસત્તસ્સ મુલાલકલાપં વિય દારકે ખાદિ. મહાપુરિસસ્સ યક્ખં ઓલોકેત્વા મુખે વિવટમત્તે અગ્ગિજાલં વિય લોહિતધારં ઉગ્ગિરમાનં તસ્સ મુખં દિસ્વાપિ કેસગ્ગમત્તમ્પિ દોમનસ્સં ન ઉપ્પજ્જિ. ‘‘સુદિન્નં વત મે દાન’’ન્તિ ચિન્તયતો પનસ્સ સરીરે મહન્તં પીતિસોમનસ્સં ઉદપાદિ. સો ‘‘ઇમસ્સ મે દાનસ્સ નિસ્સન્દેન અનાગતે ઇમિનાવ નીહારેન સરીરતો રસ્મિયો નિક્ખમન્તૂ’’તિ પત્થનં અકાસિ. તસ્સ તં પત્થનં નિસ્સાય બુદ્ધભૂતસ્સ સરીરતો રસ્મિયો નિક્ખમિત્વા એત્તકં ઠાનં ફરિંસુ.

અપરમ્પિસ્સ પુબ્બચરિયં અત્થિ. સો કિર બોધિસત્તકાલે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ ચેતિયં દિસ્વા ‘‘ઇમસ્સ બુદ્ધસ્સ મયા જીવિતં પરિચ્ચજિતું વટ્ટતી’’તિ દણ્ડકદીપિકાવેઠનનિયામેન સકલસરીરં વેઠાપેત્વા રતનમત્તમકુળં સતસહસ્સગ્ઘનિકં સુવણ્ણપાતિં સપ્પિસ્સ પૂરાપેત્વા તત્થ સહસ્સવટ્ટિયો જાલેત્વા તં સીસેનાદાય સકલસરીરં જાલાપેત્વા ચેતિયં પદક્ખિણં કરોન્તો સકલરત્તિં વીતિનામેતિ. એવં યાવ અરુણુગ્ગમના વાયમન્તસ્સાપિસ્સ લોમકૂપમત્તમ્પિ ઉસુમં ન ગણ્હિ. પદુમગબ્ભં પવિટ્ઠકાલો વિય અહોસિ. ધમ્મો હિ નામેસ અત્તાનં રક્ખન્તં રક્ખતિ. તેનાહ ભગવા –

> ‘‘ધમ્મો હવે રક્ખતિ ધમ્મચારિં, ધમ્મો સુચિણ્ણો સુખમાવહાતિ;
> એસાનિસંસો ધમ્મે સુચિણ્ણે, ન દુગ્ગતિં ગચ્છતિ ધમ્મચારી’’તિ. (થેરગા॰ ૩૦૩; જા॰ ૧.૧૦.૧૦૨) –

ઇમસ્સપિ કમ્મસ્સ નિસ્સન્દેન તસ્સ ભગવતો સરીરોભાસો દસસહસ્સિલોકધાતું ફરિત્વા અટ્ઠાસિ.

તદા અમ્હાકં બોધિસત્તો સુરુચિ નામ બ્રાહ્મણો હુત્વા ‘‘સત્થારં નિમન્તેસ્સામી’’તિ ઉપસઙ્કમિત્વા મધુરધમ્મકથં સુત્વા ‘‘સ્વે મય્હં ભિક્ખં ગણ્હથ, ભન્તે’’તિ આહ. ‘‘બ્રાહ્મણ, કિત્તકેહિ તે ભિક્ખૂહિ અત્થો’’તિ? ‘‘કિત્તકા પન વો, ભન્તે, પરિવારભિક્ખૂ’’તિ આહ. તદા સત્થુ પઠમસન્નિપાતોયેવ હોતિ, તસ્મા ‘‘કોટિસતસહસ્સ’’ન્તિ આહ. ‘‘ભન્તે, સબ્બેહિપિ સદ્ધિં મય્હં ભિક્ખં ગણ્હથા’’તિ. સત્થા અધિવાસેસિ. બ્રાહ્મણો સ્વાતનાય નિમન્તેત્વા ગેહં ગચ્છન્તો ચિન્તેસિ – ‘‘અહં એત્તકાનં ભિક્ખૂનં યાગુભત્તવત્થાદીનિ દાતું સક્કોમિ, નિસીદનટ્ઠાનં પન કથં ભવિસ્સતી’’તિ?

તસ્સ સા ચિન્તા ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સમત્થકે ઠિતસ્સ દેવરઞ્ઞો પણ્ડુકમ્બલસિલાસનસ્સ ઉણ્હભાવં જનેસિ. સક્કો ‘‘કો નુ ખો મં ઇમમ્હા ઠાના ચાવેતુકામો’’તિ દિબ્બચક્ખુના ઓલોકેન્તો મહાપુરિસં દિસ્વા ‘‘સુરુચિ નામ બ્રાહ્મણો બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા નિસીદનટ્ઠાનત્થાય ચિન્તેસિ, મયાપિ તત્થ ગન્ત્વા પુઞ્ઞકોટ્ઠાસં ગહેતું

વટ્ટતી''તિ વઙ્કિવણ્ણં નિમ્મિનિત્વા વાસિફરસુહત્થો મહાપુરિસસ્સ પુરતો પાતુરહોસિ. ''અત્થિ નુ ખો કસ્સચિ ભતિયા કત્તબ્બકિચ્ચ''ન્તિ આહ. મહાપુરિસો તં દિસ્વા ''કિં કમ્મં કરિસ્સસી''તિ આહ. ''મમ અજાનનસિપ્પં નામ નત્થિ, ગેહં વા મણ્ડપં વા યો યં કારેતિ, તસ્સ તં કાતું જાનામી''તિ. ''તેન હિ મય્હં કમ્મં અત્થી''તિ. ''કિં, અય્યા''તિ? ''સ્વાતનાય મે કોટિસતસહસ્સભિક્ખૂ નિમન્તિતા. તેસં નિસીદનમણ્ડપં કરિસ્સસી''તિ? ''અહં નામ કરેય્યં સચે મે ભતિં દાતું સક્ખિસ્સથા''તિ. ''સક્ખિસ્સામિ, તાતા''તિ. ''સાધુ કરિસ્સામી''તિ ગન્ત્વા એકં પદેસં ઓલોકેસિ. દ્વાદસતેરસયોજનપ્પમાણો પદેસો કસિણમણ્ડલં વિય સમતલો અહોસિ. સો ''એત્તકે ઠાને સત્તરતનમયો મણ્ડપો ઉટ્ઠહતૂ''તિ ચિન્તેત્વા ઓલોકેસિ. તાવદેવ પથવિં ભિન્દિત્વા મણ્ડપો ઉટ્ઠહિ. તસ્સ સોવણ્ણમયેસુ થમ્ભેસુ રજતમયા ઘટકા અહેસું, રજતમયેસુ સોવણ્ણમયા, મણિમયેસુ થમ્ભેસુ પવાળમયા, પવાળમયેસુ મણિમયા, સત્તરતનમયેસુ થમ્ભેસુ સત્તરતનમયા ઘટકા અહેસું. તતો ''મણ્ડપસ્સ અન્તરન્તરે કિઙ્કિણિકજાલં ઓલમ્બતૂ''તિ ઓલોકેસિ. સહ ઓલોકનેનેવ જાલં ઓલમ્બિ. યસ્સ મન્દવાતેરિતસ્સ પઞ્ચઙ્ગિકસ્સેવ તૂરિયસ્સ મધુરસદ્દો નિચ્છરતિ. દિબ્બસઙ્ગીતિવત્તનકાલો વિય અહોસિ. ''અન્તરન્તરા ગન્ધદામમાલાદામાનિ ઓલમ્બન્તૂ''તિ ચિન્તેન્તસ્સ માલાદામાનિ ઓલમ્બિંસુ. ''કોટિસતસહસ્સસઙ્ખાનં ભિક્ખૂનં આસનાનિ ચ આધારકાનિ ચ પથવિં ભિન્દિત્વા ઉટ્ઠહન્તૂ''તિ ચિન્તેસિ, તાવદેવ ઉટ્ઠહિંસુ. ''કોણે કોણે એકેકા ઉદકચાટિયો ઉટ્ઠહન્તૂ''તિ ચિન્તેસિ, ઉદકચાટિયો ઉટ્ઠહિંસુ.

સો એત્તકં માપેત્વા બ્રાહ્મણસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''એહિ, અય્ય, તવ મણ્ડપં ઓલોકેત્વા મય્હં ભતિં દેહી''તિ આહ. મહાપુરિસો ગન્ત્વા મણ્ડપં ઓલોકેસિ. ઓલોકેન્તસ્સેવ ચ સકલસરીરં પઞ્ચવણ્ણાય પીતિયા નિરન્તરં ફુટં અહોસિ. અથસ્સ મણ્ડપં ઓલોકેત્વા એતદહોસિ – ''નાયં મણ્ડપો મનુસ્સભૂતેન કતો, મય્હં પન અજ્ઝાસયં મય્હં ગુણં આગમ્મ અદ્ધા સક્કભવનં ઉણ્હં ભવિસ્સતિ. તતો સક્કેન દેવરઞ્ઞા અયં મણ્ડપો કારિતો ભવિસ્સતી''તિ. ''ન ખો પન મે યુત્તં એવરૂપે મણ્ડપે એકદિવસંયેવ દાનં દાતું, સત્તાહં દસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ. બાહિરકદાનઞ્હિ તત્તકમ્પિ સમાનં બોધિસત્તાનં તુટ્ઠિં કાતું ન સક્કોતિ, અલઙ્કતસીસં પન છિન્દિત્વા અઞ્જિતઅક્ખીનિ ઉપ્પાટેત્વા હદયમંસં વા ઉબ્બટ્ટેત્વા દિન્નકાલે બોધિસત્તાનં ચાગં નિસ્સાય તુટ્ઠિ નામ હોતિ. અમ્હાકમ્પિ હિ બોધિસત્તસ્સ સિવિરાજજાતકે દેવસિકં પઞ્ચકહાપણસતસહસ્સાનિ વિસ્સજ્જેત્વા ચતૂસુ દ્વારેસુ નગરમજ્ઝે ચ દાનં દેન્તસ્સ તં દાનં ચાગતુટ્ઠિં ઉપ્પાદેતું નાસક્ખિ. યદા પનસ્સ બ્રાહ્મણવણ્ણેન આગન્ત્વા સક્કો દેવરાજા અક્ખીનિ યાચિ, તદા તાનિ ઉપ્પાટેત્વા દદમાનસ્સેવ હાસો ઉપ્પજ્જિ, કેસગ્ગમત્તમ્પિ ચિત્તં અઞ્ઞથત્તં નાહોસિ. એવં દિન્નદાનં નિસ્સાય બોધિસત્તાનં તિત્તિ નામ નત્થિ. તસ્મા સોપિ મહાપુરિસો ''સત્તાહં મયા કોટિસતસહસ્સસઙ્ખાનં ભિક્ખૂનં દાનં દાતું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા તસ્મિં મણ્ડપે નિસીદાપેત્વા સત્તાહં ગવપાનં નામ અદાસિ. **ગવપાન**ન્તિ મહન્તે મહન્તે કોલમ્બે ખીરસ્સ પૂરેત્વા ઉદ્ધનેસુ આરોપેત્વા ઘનપાકપક્કે ખીરે થોકે તણ્ડુલે પક્ખિપિત્વા પક્કમધુસક્કરચુણ્ણસપ્પીહિ અભિસઙ્ખતભોજનં વુચ્ચતિ. મનુસ્સાયેવ પન પરિવિસિતું નાસક્ખિંસુ. દેવાપિ એકન્તરિકા હુત્વા પરિવિસિંસુ. દ્વાદસતેરસયોજનપ્પમાણં ઠાનમ્પિ ભિક્ખૂ ગણ્હિતું નપ્પહોસિયેવ , તે પન ભિક્ખૂ અત્તનો આનુભાવેન નિસીદિંસુ. પરિયોસાનદિવસે પન સબ્બભિક્ખૂનં પત્તાનિ ધોવાપેત્વા ભેસજ્જત્થાય સપ્પિનવનીતતેલમધુફાણિતાનં પૂરેત્વા તિચીવરેહિ સદ્ધિં અદાસિ, સઙ્ઘનવકભિક્ખુના લદ્ધચીવરસાટકા સતસહસ્સગ્ઘનિકા અહેસું.

સત્થા અનુમોદનં કરોન્તો – ''અયં પુરિસો એવરૂપં મહાદાનં અદાસિ, કો નુ ખો ભવિસ્સતી''તિ ઉપધારેન્તો – ''અનાગતે કપ્પસતસહસ્સાધિકાનં દ્વિન્નં અસઙ્ખ્યેય્યાનં મત્થકે ગોતમો નામ બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ દિસ્વા

મહાપુરિસં આમન્તેત્વા ‘‘ત્વં એત્તકં નામ કાલં અતિક્કમિત્વા ગોતમો નામ બુદ્ધો ભવિસ્સસી’’તિ બ્યાકાસિ. મહાપુરિસો બ્યાકરણં સુત્વા ‘‘અહં કિર બુદ્ધો ભવિસ્સામિ, કો મે ઘરાવાસેન અત્થો, પબ્બજિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા તથારૂપં સમ્પત્તિં ખેળપિણ્ડં વિય પહાય સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા બુદ્ધવચનં ઉગ્ગણ્હિત્વા અભિઞ્ઞાયો ચ સમાપત્તિયો ચ નિબ્બત્તેત્વા આયુપરિયોસાને બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિ.

મઙ્ગલો બુદ્ધો

મઙ્ગલસ્સ પન ભગવતો નગરં ઉત્તરં નામ અહોસિ, પિતાપિ ઉત્તરો નામ ખત્તિયો, માતાપિ ઉત્તરા નામ દેવી, સુદેવો ચ ધમ્મસેનો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, પાલિતો નામુપટ્ઠાકો, સીવલી ચ અસોકા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, નાગરુક્ખો બોધિ, અટ્ઠાસીતિહત્થુબ્બેધં સરીરં અહોસિ. નવુતિ વસ્સસહસ્સાનિ ઠત્વા પરિનિબ્બુતે પન તસ્મિં એકપ્પહારેનેવ દસ ચક્કવાળસહસ્સાનિ એકન્ધકારાનિ અહેસું. સબ્બચક્કવાળેસુ મનુસ્સાનં મહન્તં આરોદનપરિદેવનં અહોસિ.

‘‘કોણ્ડઞ્ઞસ્સ અપરેન, મઙ્ગલો નામ નાયકો;
તમં લોકે નિહન્ત્વાન, ધમ્મોક્કમભિધારયી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૫.૧);

સુમનો બુદ્ધો

એવં દસસહસ્સિલોકધાતું અન્ધકારં કત્વા પરિનિબ્બુતસ્સ તસ્સ ભગવતો અપરભાગે **સુમનો** નામ સત્થા લોકે ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે કોટિસતસહસ્સભિક્ખૂ અહેસું. દુતિયે કઞ્ચનપબ્બતમ્હિ નવુતિકોટિસહસ્સાનિ, તતિયે અસીતિકોટિસહસ્સાનિ. તદા મહાસત્તો અતુલો નામ નાગરાજા અહોસિ મહિદ્ધિકો મહાનુભાવો. સો ‘‘બુદ્ધો ઉપ્પન્નો’’તિ સુત્વા ઞાતિસઙ્ઘપરિવુતો નાગભવના નિક્ખમિત્વા કોટિસતસહસ્સભિક્ખુપરિવારસ્સ તસ્સ ભગવતો દિબ્બતૂરિયેહિ ઉપહારં કારેત્વા મહાદાનં પવત્તેત્વા પચ્ચેકં દુસ્સયુગાનિ દત્વા સરણેસુ પતિટ્ઠાસિ. સોપિ નં સત્થા ‘‘અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો નગરં મેખલં નામ અહોસિ, સુદત્તો નામ રાજા પિતા, સિરિમા નામ માતા દેવી, સરણો ચ ભાવિતત્તો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, ઉદેનો નામુપટ્ઠાકો, સોણા ચ ઉપસોણા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, નાગરુક્ખો બોધિ, નવુતિહત્થુબ્બેધં સરીરં અહોસિ, નવુતિયેવ વસ્સસહસ્સાનિ આયુપ્પમાણં અહોસિ.

‘‘મઙ્ગલસ્સ અપરેન, સુમનો નામ નાયકો;
સબ્બધમ્મેહિ અસમો, સબ્બસત્તાનમુત્તમો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૬.૧);

રેવતો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **રેવતો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે ગણના નત્થિ, દુતિયે કોટિસતસહસ્સભિક્ખૂ અહેસું, તથા તતિયે. તદા બોધિસત્તો અતિદેવો નામ બ્રાહ્મણો હુત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સરણેસુ પતિટ્ઠાય સિરસિ અઞ્જલિં ઠપેત્વા તસ્સ સત્થુનો કિલેસપ્પહાને વણ્ણં સુત્વા ઉત્તરાસઙ્ગેન પૂજં અકાસિ. સોપિ નં ‘‘બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ પન ભગવતો નગરં સુધઞ્ઞવતી નામ અહોસિ, પિતા વિપુલો નામ ખત્તિયો, માતા વિપુલા નામ, વરુણો ચ બ્રહ્મદેવો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સમ્ભવો નામુપટ્ઠાકો,

ભદ્દા ચ સુભદ્દા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, નાગરુક્ખો બોધિ, સરીરં અસીતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, આયુ સટ્ઠિ વસ્સસહસ્સાનીતિ.

‘‘સુમનસ્સ અપરેન, રેવતો નામ નાયકો;
અનૂપમો અસદિસો, અતુલો ઉત્તમો જિનો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૭.૧);

સોભિતો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **સોભિતો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે કોટિસતં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે નવુતિકોટિયો, તતિયે અસીતિકોટિયો. તદા બોધિસત્તો અજિતો નામ બ્રાહ્મણો હુત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સરણેસુ પતિટ્ઠાય બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં અદાસિ. સોપિ નં ‘‘બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ પન ભગવતો નગરં સુધમ્મં નામ અહોસિ, પિતા સુધમ્મો નામ રાજા, માતાપિ સુધમ્મા નામ દેવી, અસમો ચ સુનેત્તો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, અનોમો નામુપટ્ઠાકો, નકુલા ચ સુજાતા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, નાગરુક્ખો બોધિ , અટ્ઠપણ્ણાસહત્થુબ્બેધં સરીરં અહોસિ, નવુતિ વસ્સસહસ્સાનિ આયુપ્પમાણન્તિ.

‘‘રેવતસ્સ અપરેન, સોભિતો નામ નાયકો;
સમાહિતો સન્તચિત્તો, અસમો અપ્પટિપુગ્ગલો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૮.૧);

અનોમદસ્સી બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે એકં અસઙ્ખેય્યં અતિક્કમિત્વા એકસ્મિં કપ્પે તયો બુદ્ધા નિબ્બત્તિંસુ **અનોમદસ્સી**, **પદુમો**, **નારદો**તિ. **અનોમદસ્સિસ્સ** ભગવતો તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમે અટ્ઠ ભિક્ખુસતસહસ્સાનિ અહેસું, દુતિયે સત્ત, તતિયે છ. તદા બોધિસત્તો એકો યક્ખસેનાપતિ અહોસિ મહિદ્ધિકો મહાનુભાવો, અનેકકોટિસતસહસ્સાનં યક્ખાનં અધિપતિ. સો ‘‘બુદ્ધો ઉપ્પન્નો’’તિ સુત્વા આગન્ત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં અદાસિ. સોપિ નં સત્થા ‘‘અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. અનોમદસ્સિસ્સ પન ભગવતો ચન્દવતી નામ નગરં અહોસિ, યસવા નામ રાજા પિતા, યસોધરા નામ માતા દેવી, નિસભો ચ અનોમો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, વરુણો નામુપટ્ઠાકો, સુન્દરી ચ સુમના ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, અજ્જુનરુક્ખો બોધિ, અટ્ઠપઞ્ઞાસહત્થુબ્બેધં સરીરં અહોસિ, વસ્સસતસહસ્સં આયુપ્પમાણન્તિ.

‘‘સોભિતસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
અનોમદસ્સી અમિતયસો, તેજસ્સી દુરતિક્કમો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૯.૧);

પદુમો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **પદુમો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે કોટિસતસહસ્સં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે તીણિ સતસહસ્સાનિ, તતિયે અગામકે અરઞ્ઞે મહાવનસણ્ડવાસીનં ભિક્ખૂનં દ્વે સતસહસ્સાનિ. તદા બોધિસત્તો સીહો હુત્વા સત્થારં નિરોધસમાપત્તિં સમાપન્નં દિસ્વા પસન્નચિત્તો વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા પીતિસોમનસ્સજાતો તિક્ખત્તું સીહનાદં નદિત્વા સત્તાહં બુદ્ધારમ્મણં પીતિં અવિજહિત્વા પીતિસુખેનેવ ગોચરાય અપક્કમિત્વા જીવિતપરિચ્ચાગં કત્વા ભગવન્તં પયિરુપાસમાનો અટ્ઠાસિ. સત્થા

સત્તાહચ્ચયેન નિરોધા વુટ્ઠિતો સીહં ઓલોકેત્વા ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘેપિ ચિત્તં પસાદેત્વા સઙ્ઘં વન્દિસ્સતી’’તિ ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘો આગચ્છતૂ’’તિ ચિન્તેસિ. ભિક્ખૂ તાવદેવ આગમિંસુ. સીહોપિ ભિક્ખુસઙ્ઘે ચિત્તં પસાદેતિ. સત્થા તસ્સ મનં ઓલોકેત્વા ‘‘અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. પદુમસ્સ પન ભગવતો ચમ્પકં નામ નગરં અહોસિ, અસમો નામ રાજા પિતા, માતા અસમા નામ દેવી, સાલો ચ ઉપસાલો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, વરુણો નામુપટ્ઠાકો, રામા ચ સુરામા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, સોણરુક્ખો નામ બોધિ, અટ્ઠપણ્ણાસહત્થુબ્બેધં સરીરં અહોસિ, આયુ વસ્સસતસહસ્સન્તિ.

‘‘અનોમદસ્સિસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
પદુમો નામ નામેન, અસમો અપ્પટિપુગ્ગલો’’તિ. (બુ॰ વ॰ ૧૦.૧);

નારદો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **નારદો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે કોટિસતસહસ્સં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે નવુતિકોટિસહસ્સાનિ, તતિયે અસીતિકોટિસહસ્સાનિ. તદા બોધિસત્તો ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા પઞ્ચસુ અભિઞ્ઞાસુ અટ્ઠસુ ચ સમાપત્તીસુ ચિણ્ણવસી હુત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા લોહિતચન્દનેન પૂજં અકાસિ. સોપિ નં સત્થા ‘‘અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ પન ભગવતો ધઞ્ઞવતી નામ નગરં અહોસિ, સુદેવો નામ ખત્તિયો પિતા, અનોમા નામ માતા દેવી, ભદ્દસાલો ચ જિતમિત્તો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, વાસેટ્ઠો નામુપટ્ઠાકો, ઉત્તરા ચ ફગ્ગુની ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, મહાસોણરુક્ખો નામ બોધિ, સરીરં અટ્ઠાસીતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, નવુતિ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

‘‘પદુમસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
નારદો નામ નામેન, અસમો અપ્પટિપુગ્ગલો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૧.૧);

પદુમુત્તરો બુદ્ધો

નારદબુદ્ધસ્સ પન અપરભાગે ઇતો સતસહસ્સકપ્પમત્થકે એકસ્મિં કપ્પે એકોવ **પદુમુત્તરો** નામ બુદ્ધો ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમે સન્નિપાતે કોટિસતસહસ્સં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે વેભારપબ્બતે નવુતિકોટિસહસ્સાનિ, તતિયે અસીતિકોટિસહસ્સાનિ. તદા બોધિસત્તો જટિલો નામ મહારટ્ઠિયો હુત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સચીવરં દાનં અદાસિ. સોપિ નં સત્થા ‘‘અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. પદુમુત્તરસ્સ પન ભગવતો કાલે તિત્થિયા નામ નાહેસું. સબ્બદેવમનુસ્સા બુદ્ધમેવ સરણં અગમંસુ. તસ્સ નગરં હંસવતી નામ અહોસિ, પિતા આનન્દો નામ ખત્તિયો, માતા સુજાતા નામ દેવી, દેવલો ચ સુજાતો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સુમનો નામુપટ્ઠાકો, અમિતા ચ અસમા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, સાલરુક્ખો બોધિ, સરીરં અટ્ઠપણ્ણાસહત્થુબ્બેધં અહોસિ, સરીરપ્પભા સમન્તતો દ્વાદસયોજનાનિ ગણ્હિ, વસ્સસતસહસ્સં આયૂતિ.

‘‘નારદસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
પદુમુત્તરો નામ જિનો, અક્ખોભો સાગરૂપમો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૨.૧);

સુમેધો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે તિંસ કપ્પસહસ્સાનિ અતિક્કમિત્વા **સુમેધો** ચ **સુજાતો** ચાતિ એકસ્મિં કપ્પે દ્વે બુદ્ધા નિબ્બત્તિંસુ. **સુમેધસ્સા**પિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે સુદસ્સનનગરે કોટિસતં ખીણાસવા અહેસું, દુતિયે નવુતિકોટિયો, તતિયે અસીતિકોટિયો. તદા બોધિસત્તો ઉત્તરો નામ માણવો હુત્વા નિદહિત્વા ઠપિતંયેવ અસીતિકોટિધનં વિસ્સજ્જેત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા ધમ્મં સુત્વા સરણેસુ પતિટ્ઠાય નિક્ખમિત્વા પબ્બજિ. સોપિ નં ''અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ બ્યાકાસિ. સુમેધસ્સ ભગવતો સુદસ્સનં નામ નગરં અહોસિ, સુદત્તો નામ રાજા પિતા, માતાપિ સુદત્તા નામ દેવી, સરણો ચ સબ્બકામો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સાગરો નામુપટ્ઠાકો, રામા ચ સુરામા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, મહાનીપરુક્ખો બોધિ, સરીરં અટ્ઠાસીતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, આયુ નવુતિ વસ્સસહસ્સન્તિ.

''પદુમુત્તરસ્સ અપરેન, સુમેધો નામ નાયકો;
દુરાસદો ઉગ્ગતેજો, સબ્બલોકુત્તમો મુની''તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૩.૧);

સુજાતો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **સુજાતો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે સટ્ઠિ ભિક્ખુસતસહસ્સાનિ અહેસું, દુતિયે પઞ્ઞાસં, તતિયે ચત્તાલીસં. તદા બોધિસત્તો ચક્કવત્તિરાજા હુત્વા ''બુદ્ધો ઉપ્પન્નો''તિ સુત્વા ઉપસઙ્કમિત્વા ધમ્મં સુત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સદ્ધિં સત્તહિ રતનેહિ ચતુમહાદીપરજ્જં દત્વા સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિ. સકલરટ્ઠવાસિનો રટ્ઠુપ્પાદં ગહેત્વા આરામિકકિચ્ચં સાધેન્તા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ નિચ્ચં મહાદાનં અદંસુ. સોપિ નં સત્થા ''અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો નગરં સુમઙ્ગલં નામ અહોસિ, ઉગ્ગતો નામ રાજા પિતા, પભાવતી નામ માતા, સુદસ્સનો ચ સુદેવો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, નારદો નામુપટ્ઠાકો, નાગા ચ નાગસમાલા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, મહાવેળુરુક્ખો બોધિ. સો કિર મન્દચ્છિદ્દો ઘનક્ખન્ધો ઉપરિ નિગ્ગતાહિ મહાસાખાહિ મોરપિઞ્છકલાપો વિય વિરોચિત્થ. તસ્સ ભગવતો સરીરં પણ્ણાસહત્થુબ્બેધં અહોસિ, આયુ નવુતિ વસ્સસહસ્સન્તિ.

''તત્થેવ મણ્ડકપ્પમ્હિ, સુજાતો નામ નાયકો;
સીહહનૂસભક્ખન્ધો, અપ્પમેય્યો દુરાસદો''તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૪.૧);

પિયદસ્સી બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે ઇતો અટ્ઠારસકપ્પસતમત્થકે એકસ્મિં કપ્પે **પિયદસ્સી**, **અત્થદસ્સી**, **ધમ્મદસ્સી**તિ તયો બુદ્ધા નિબ્બત્તિંસુ. **પિયદસ્સિસ્સ**પિ ભગવતો તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમે કોટિસતસહસ્સં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે નવુતિકોટિયો, તતિયે અસીતિકોટિયો. તદા બોધિસત્તો કસ્સપો નામ માણવો તિણ્ણં વેદાનં પારઙ્ગતો હુત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા કોટિસતસહસ્સધનપરિચ્ચાગેન સઙ્ઘારામં કારેત્વા સરણેસુ ચ સીલેસુ ચ પતિટ્ઠાસિ. અથ નં સત્થા ''અટ્ઠારસકપ્પસતચ્ચયેન બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો અનોમં નામ નગરં અહોસિ, પિતા સુદિન્નો નામ રાજા, માતા ચન્દા નામ, પાલિતો ચ સબ્બદસ્સી ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સોભિતો નામુપટ્ઠાકો, સુજાતા ચ ધમ્મદિન્ના ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, કકુધરુક્ખો બોધિ, સરીરં અસીતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, નવુતિ વસ્સસહસ્સં આયૂતિ.

‘‘સુજાતસ્સ અપરેન, સયમ્ભૂ લોકનાયકો;
દુરાસદો અસમસમો, પિયદસ્સી મહાયસો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૫.૧);

અત્થદસ્સી બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **અત્થદસ્સી** નામ ભગવા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમે અટ્ઠનવુતિ ભિક્ખુસતસહસ્સાનિ અહેસું, દુતિયે અટ્ઠાસીતિસતસહસ્સાનિ, તથા તતિયે. તદા બોધિસત્તો સુસીમો નામ મહિદ્ધિકો તાપસો હુત્વા દેવલોકતો મન્દારવપુપ્ફચ્છત્તં આહરિત્વા સત્થારં પૂજેસિ, સોપિ નં ‘‘અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો સોભનં નામ નગરં અહોસિ, સાગરો નામ રાજા પિતા, સુદસ્સના નામ માતા, સન્તો ચ ઉપસન્તો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, અભયો નામુપટ્ઠાકો, ધમ્મા ચ સુધમ્મા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, ચમ્પકરુક્ખો બોધિ, સરીરં અસીતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, સરીરપ્પભા સમન્તતો સબ્બકાલં યોજનમત્તં ફરિત્વા અટ્ઠાસિ, આયુ વસ્સસતસહસ્સન્તિ.

‘‘તત્થેવ મણ્ડકપ્પમ્હિ, અત્થદસ્સી નરાસભો;
મહાતમં નિહન્ત્વાન, પત્તો સમ્બોધિમુત્તમ’’ન્તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૬.૧);

ધમ્મદસ્સી બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **ધમ્મદસ્સી** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમે કોટિસતં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે નવુતિકોટિયો, તતિયે અસીતિકોટિયો. તદા બોધિસત્તો સક્કો દેવરાજા હુત્વા દિબ્બગન્ધપુપ્ફેહિ ચ દિબ્બતૂરિયેહિ ચ પૂજં અકાસિ, સોપિ નં સત્થા ‘‘અનાગતે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો સરણં નામ નગરં અહોસિ, પિતા સરણો નામ રાજા, માતા સુનન્દા નામ દેવી, પદુમો ચ ફુસ્સદેવો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સુનેત્તો નામુપટ્ઠાકો, ખેમા ચ સબ્બનામા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, રત્તઙ્કુરરુક્ખો બોધિ, ‘‘બિમ્બિજાલો’’તિપિ વુચ્ચતિ, સરીરં પનસ્સ અસીતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, વસ્સસતસહસ્સં આયૂતિ.

‘‘તત્થેવ મણ્ડકપ્પમ્હિ, ધમ્મદસ્સી મહાયસો;
તમન્ધકારં વિધમિત્વા, અતિરોચતિ સદેવકે’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૭.૧);

સિદ્ધત્થો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે ઇતો ચતુનવુતિકપ્પમત્થકે એકસ્મિં કપ્પે એકોવ **સિદ્ધત્થો** નામ સમ્માસમ્બુદ્ધો ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે કોટિસતં ભિક્ખૂ અહેસું, દુતિયે નવુતિકોટિયો, તતિયે અસીતિકોટિયો. તદા બોધિસત્તો ઉગ્ગતેજો અભિઞ્ઞાબલસમ્પન્નો મઙ્ગલો નામ તાપસો હુત્વા મહાજમ્બુફલં આહરિત્વા તથાગતસ્સ અદાસિ. સત્થા તં ફલં પરિભુઞ્જિત્વા ‘‘ચતુનવુતિકપ્પમત્થકે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો નગરં વેભારં નામ અહોસિ, પિતા જયસેનો નામ રાજા, માતા સુફસ્સા નામ દેવી, સમ્બલો ચ સુમિત્તો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, રેવતો નામુપટ્ઠાકો, સીવલા ચ સુરામા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા , કણિકારરુક્ખો બોધિ, સરીરં સટ્ઠિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, વસ્સસતસહસ્સં આયૂતિ.

‘‘ધમ્મદસ્સિસ્સ અપરેન, સિદ્ધત્થો લોકનાયકો;

નિહનિત્વા તમં સબ્બં, સૂરિયો અબ્ભુગ્ગતો યથા’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૮.૧);

તિસ્સો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે ઇતો દ્વાનવુતિકપ્પમત્થકે **તિસ્સો ફુસ્સો**તિ એકસ્મિં કપ્પે દ્વે બુદ્ધા નિબ્બત્તિંસુ. **તિસ્સસ્સ** ભગવતો તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે ભિક્ખૂનં કોટિસતં અહોસિ, દુતિયે નવુતિકોટિયો, તતિયે અસીતિકોટિયો. તદા બોધિસત્તો મહાભોગો મહાયસો સુજાતો નામ ખત્તિયો હુત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા મહિદ્ધિકભાવં પત્વા ‘‘બુદ્ધો ઉપ્પન્નો’’તિ સુત્વા દિબ્બમન્દારવપદુમપારિચ્છત્તકપુપ્ફાનિ આદાય ચતુપરિસમજ્ઝે ગચ્છન્તં તથાગતં પૂજેસિ, આકાસે પુપ્ફવિતાનં અકાસિ. સોપિ નં સત્થા ‘‘ઇતો દ્વેનવુતિકપ્પમત્થકે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો ખેમં નામ નગરં અહોસિ, પિતા જનસન્ધો નામ ખત્તિયો, માતા પદુમા નામ દેવી, બ્રહ્મદેવો ચ ઉદયો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સુમનો નામુપટ્ઠાકો, ફુસ્સા ચ સુદત્તા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, અસનરુક્ખો બોધિ, સરીરં સટ્ઠિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, વસ્સસતસહસ્સં આયૂતિ.

> ‘‘સિદ્ધત્થસ્સ અપરેન, અસમો અપ્પટિપુગ્ગલો;
> અનન્તતેજો અમિતયસો, તિસ્સો લોકગ્ગનાયકો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૧૯.૧);

ફુસ્સો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **ફુસ્સો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે સટ્ઠિ ભિક્ખુસતસહસ્સાનિ અહેસું, દુતિયે પણ્ણાસ, તતિયે દ્વત્તિંસ. તદા બોધિસત્તો વિજિતાવી નામ ખત્તિયો હુત્વા મહારજ્જં પહાય સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા તીણિ પિટકાનિ ઉગ્ગહેત્વા મહાજનસ્સ ધમ્મકથં કથેસિ, સીલપારમિઞ્ચ પૂરેસિ. સોપિ નં ‘‘બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો કાસિ નામ નગરં અહોસિ, જયસેનો નામ રાજા પિતા, સિરિમા નામ માતા, સુરક્ખિતો ચ ધમ્મસેનો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સભિયો નામુપટ્ઠાકો, ચાલા ચ ઉપચાલા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, આમલકરુક્ખો બોધિ, સરીરં અટ્ઠપણ્ણાસહત્થુબ્બેધં અહોસિ, નવુતિ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

> ‘‘તત્થેવ મણ્ડકપ્પમ્હિ, અહુ સત્થા અનુત્તરો;
> અનૂપમો અસમસમો, ફુસ્સો લોકગ્ગનાયકો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨૦.૧);

વિપસ્સી બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે ઇતો એકનવુતિકપ્પે **વિપસ્સી** નામ ભગવા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે અટ્ઠસટ્ઠિ ભિક્ખુસતસહસ્સં અહોસિ, દુતિયે એકસતસહસ્સં, તતિયે અસીતિસહસ્સાનિ. તદા બોધિસત્તો મહિદ્ધિકો મહાનુભાવો અતુલો નામ નાગરાજા હુત્વા સત્તરતનખચિતં સોવણ્ણમયં મહાપીઠં ભગવતો અદાસિ. સોપિ નં ‘‘ઇતો એકનવુતિકપ્પે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો બન્ધુમતી નામ નગરં અહોસિ, બન્ધુમા નામ રાજા પિતા, બન્ધુમતી નામ માતા, ખણ્ડો ચ તિસ્સો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, અસોકો નામુપટ્ઠાકો, ચન્દા ચ ચન્દમિત્તા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, પાટલિરુક્ખો બોધિ, સરીરં અસીતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, સરીરપ્પભા સદા સત્ત યોજનાનિ ફરિત્વા અટ્ઠાસિ, અસીતિ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

> ‘‘ફુસ્સસ્સ ચ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;

વિપસ્સી નામ નામેન, લોકે ઉપ્પજ્જિ ચક્ખુમા’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨૧.૧);

સિખી બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે ઇતો એકત્તિંસકપ્પે **સિખી ચ વેસ્સભૂ**ચાતિ દ્વે બુદ્ધા અહેસું. **સિખિસ્સા**પિ ભગવતો તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે ભિક્ખુસતસહસ્સં અહોસિ, દુતિયે અસીતિસહસ્સાનિ, તતિયે સત્તતિસહસ્સાનિ. તદા બોધિસત્તો અરિન્દમો નામ રાજા હુત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સચીવરં મહાદાનં પવત્તેત્વા સત્તરતનપટિમણ્ડિતં હત્થિરતનં દત્વા હત્થિપ્પમાણં કત્વા કપ્પિયભણ્ડં અદાસિ. સોપિ નં સત્થા ‘‘ઇતો એકત્તિંસકપ્પે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ પન ભગવતો અરુણવતી નામ નગરં અહોસિ, અરુણો નામ ખત્તિયો પિતા, પભાવતી નામ માતા, અભિભૂ ચ સમ્ભવો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, ખેમઙ્કરો નામુપટ્ઠાકો, સખિલા ચ પદુમા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, પુણ્ડરીકરુક્ખો બોધિ, સરીરં સત્તતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, સરીરપ્પભા યોજનત્તયં ફરિત્વા અટ્ઠાસિ, સત્તતિ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

‘‘વિપસ્સિસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
સિખિવ્હયો આસિ જિનો, અસમો અપ્પટિપુગ્ગલો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨૨.૧);

વેસ્સભૂ બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **વેસ્સભૂ** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ તયો સાવકસન્નિપાતા. પઠમસન્નિપાતે અસીતિ ભિક્ખુસહસ્સાનિ અહેસું, દુતિયે સત્તતિ, તતિયે સટ્ઠિ. તદા બોધિસત્તો સુદસ્સનો નામ રાજા હુત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સચીવરં મહાદાનં દત્વા તસ્સ સન્તિકે પબ્બજિત્વા આચારગુણસમ્પન્નો બુદ્ધરતને ચિત્તીકારપીતિબહુલો અહોસિ. સોપિ નં ભગવા ‘‘ઇતો એકત્તિંસકપ્પે બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ પન ભગવતો અનોમં નામ નગરં અહોસિ, સુપ્પતીતો નામ રાજા પિતા, યસવતી નામ માતા, સોણો ચ ઉત્તરો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, ઉપસન્તો નામુપટ્ઠાયો, રામા ચ સુરામા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, સાલરુક્ખો બોધિ, સરીરં સટ્ઠિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, સટ્ઠિ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

‘‘તત્થેવ મણ્ડકપ્પમ્હિ, અસમો અપ્પટિપુગ્ગલો;
વેસ્સભૂ નામ નામેન, લોકે ઉપ્પજ્જિ સો જિનો’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨૩.૧);

કકુસન્ધો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે ઇમસ્મિં કપ્પે ચત્તારો બુદ્ધા નિબ્બત્તા **કકુસન્ધો, કોણાગમનો, કસ્સપો, અમ્હાકં ભગવા**તિ. **કકુસન્ધસ્સ** ભગવતો એકોવ સાવકસન્નિપાતો, તત્થ ચત્તાલીસ ભિક્ખુસહસ્સાનિ અહેસું. તદા બોધિસત્તો ખેમો નામ રાજા હુત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સપત્તચીવરં મહાદાનઞ્ચેવ અઞ્જનાદિભેસજ્જાનિ ચ દત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પબ્બજિ. સોપિ નં સત્થા ‘‘બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. કકુસન્ધસ્સ પન ભગવતો ખેમં નામ નગરં અહોસિ, અગ્ગિદત્તો નામ બ્રાહ્મણો પિતા, વિસાખા નામ બ્રાહ્મણી માતા, વિધુરો ચ સઞ્જીવો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, બુદ્ધિજો નામુપટ્ઠાકો, સામા ચ ચમ્પા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, મહાસિરીસરુક્ખો બોધિ, સરીરં ચત્તાલીસહત્થુબ્બેધં અહોસિ, ચત્તાલીસ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

“વેસ્સભુસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
કકુસન્ધો નામ નામેન, અપ્પમેય્યો દુરાસદો”તિ. (બુ॰ વં॰ ૨૪.૧);

કોણાગમનો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **કોણાગમનો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ એકોવ સાવકસન્નિપાતો, તત્થ તિંસ ભિક્ખુસહસ્સાનિ અહેસું. તદા બોધિસત્તો પબ્બતો નામ રાજા હુત્વા અમચ્ચગણપરિવુતો સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મદેસનં સુત્વા બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા મહાદાનં પવત્તેત્વા પત્તુણ્ણચીનપટકોસેય્યકમ્બલદુકૂલાનિ ચેવ સુવણ્ણપટિકઞ્ચ દત્વા સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિ. સોપિ નં સત્થા “બુદ્ધો ભવિસ્સતી”તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો સોભવતી નામ નગરં અહોસિ, યઞ્ઞદત્તો નામ બ્રાહ્મણો પિતા, ઉત્તરા નામ બ્રાહ્મણી માતા, ભિય્યસો ચ ઉત્તરો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સોત્થિજો નામુપટ્ઠાકો, સમુદ્દા ચ ઉત્તરા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, ઉદુમ્બરરુક્ખો બોધિ, સરીરં તિંસહત્થુબ્બેધં અહોસિ, તિંસ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

“કકુસન્ધસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
કોણાગમનો નામ જિનો, લોકજેટ્ઠો નરાસભો”તિ. (બુ॰ વં॰ ૨૫.૧);

કસ્સપો બુદ્ધો

તસ્સ અપરભાગે **કસ્સપો** નામ સત્થા ઉદપાદિ. તસ્સાપિ એકોવ સાવકસન્નિપાતો, તત્થ વીસતિ ભિક્ખુસહસ્સાનિ અહેસું. તદા બોધિસત્તો જોતિપાલો નામ માણવો હુત્વા તિણ્ણં વેદાનં પારગૂ ભૂમિયઞ્ચેવ અન્તલિક્ખે ચ પાકટો ઘટિકારસ્સ કુમ્ભકારસ્સ મિત્તો અહોસિ. સો તેન સદ્ધિં સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા ધમ્મકથં સુત્વા પબ્બજિત્વા આરદ્ધવીરિયો તીણિ પિટકાનિ ઉગ્ગહેત્વા વત્તાવત્તસમ્પત્તિયા બુદ્ધસાસનં સોભેસિ. સોપિ નં સત્થા “બુદ્ધો ભવિસ્સતી”તિ બ્યાકાસિ. તસ્સ ભગવતો જાતનગરં બારાણસી નામ અહોસિ, બ્રહ્મદત્તો નામ બ્રાહ્મણો પિતા, ધનવતી નામ બ્રાહ્મણી માતા, તિસ્સો ચ ભારદ્વાજો ચ દ્વે અગ્ગસાવકા, સબ્બમિત્તો નામુપટ્ઠાકો, અનુળા ચ ઉરુવેળા ચ દ્વે અગ્ગસાવિકા, નિગ્રોધરુક્ખો બોધિ, સરીરં વીસતિહત્થુબ્બેધં અહોસિ, વીસતિ વસ્સસહસ્સાનિ આયૂતિ.

“કોણાગમનસ્સ અપરેન, સમ્બુદ્ધો દ્વિપદુત્તમો;
કસ્સપો નામ ગોત્તેન, ધમ્મરાજા પભઙ્કરો”તિ. (બુ॰ વં॰ ૨૬.૧);

યસ્મિં પન કપ્પે દીપઙ્કરદસબલો ઉદપાદિ, તસ્મિં અઞ્ઞેપિ તયો બુદ્ધા અહેસું. તેસં સન્તિકે બોધિસત્તસ્સ બ્યાકરણં નત્થિ, તસ્મા તે ઇધ ન દસ્સિતા. અટ્ઠકથાયં પન તણ્હઙ્કરતો પટ્ઠાય સબ્બેપિ બુદ્ધે દસ્સેતું ઇદં વુત્તં –

“તણ્હઙ્કરો મેધઙ્કરો, અથોપિ સરણઙ્કરો;
દીપઙ્કરો ચ સમ્બુદ્ધો, કોણ્ડઞ્ઞો દ્વિપદુત્તમો.

“મઙ્ગલો ચ સુમનો ચ, રેવતો સોભિતો મુનિ;
અનોમદસ્સી પદુમો, નારદો પદુમુત્તરો.

‘‘સુમેધો ચ સુજાતો ચ, પિયદસ્સી મહાયસો;
અત્થદસ્સી ધમ્મદસ્સી, સિદ્ધત્થો લોકનાયકો.

‘‘તિસ્સો ફુસ્સો ચ સમ્બુદ્ધો, વિપસ્સી સિખી વેસ્સભૂ;
કકુસન્ધો કોણાગમનો, કસ્સપો ચાપિ નાયકો.

‘‘એતે અહેસું સમ્બુદ્ધા, વીતરાગા સમાહિતા;
સતરંસીવ ઉપ્પન્ના, મહાતમવિનોદના;
જલિત્વા અગ્ગિખન્ધાવ, નિબ્બુતા તે સસાવકા’’તિ.

ગોતમો બુદ્ધો

તત્થ અમ્હાકં બોધિસત્તો દીપઙ્કરાદીનં ચતુવીસતિયા બુદ્ધાનં સન્તિકે અધિકારં કરોન્તો કપ્પસતસહસ્સાધિકાનિ ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ આગતો. કસ્સપસ્સ પન ભગવતો ઓરભાગે ઠપેત્વા ઇમં સમ્માસમ્બુદ્ધં અઞ્ઞો બુદ્ધો નામ નત્થિ. ઇતિ **દીપઙ્કરાદીનં ચતુવીસતિયા બુદ્ધાનં** સન્તિકે લદ્ધબ્યાકરણો પન બોધિસત્તો યેનેન –

‘‘મનુસ્સત્તં લિઙ્ગસમ્પત્તિ, હેતુ સત્થારદસ્સનં;
પબ્બજ્જા ગુણસમ્પત્તિ, અધિકારો ચ છન્દતા;
અટ્ઠધમ્મસમોધાના, અભિનીહારો સમિજ્ઝતી’’તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૫૯) –

ઇમે અટ્ઠ ધમ્મે સમોધાનેત્વા દીપઙ્કરપાદમૂલે કતાભિનીહારેન ‘‘હન્દ બુદ્ધકરે ધમ્મે, વિચિનામિ ઇતો ચિતો’’તિ ઉસ્સાહં કત્વા ‘‘વિચિનન્તો તદા દક્ખિં, પઠમં દાનપારમિ’’ન્તિ દાનપારમિતાદયો બુદ્ધકારકધમ્મા દિટ્ઠા, પૂરેન્તોયેવ યાવ વેસ્સન્તરત્તભાવો આગમિ. આગચ્છન્તો ચ યે તે કતાભિનીહારાનં બોધિસત્તાનં આનિસંસા સંવણ્ણિતા –

‘‘એવં સબ્બઙ્ગસમ્પન્ના, બોધિયા નિયતા નરા;
સંસરં દીઘમદ્ધાનં, કપ્પકોટિસતેહિપિ.

‘‘અવીચિમ્હિ નુપ્પજ્જન્તિ, તથા લોકન્તરેસુ ચ;
નિજ્ઝામતણ્હા ખુપ્પિપાસા, ન હોન્તિ કાલકઞ્જિકા.

‘‘ન હોન્તિ ખુદ્દકા પાણા, ઉપ્પજ્જન્તાપિ દુગ્ગતિં;
જાયમાના મનુસ્સેસુ, જચ્ચન્ધા ન ભવન્તિ તે.

‘‘સોતવેકલ્લતા નત્થિ, ન ભવન્તિ મૂગપક્ખિકા;
ઇત્થિભાવં ન ગચ્છન્તિ, ઉભતોબ્યઞ્જનપણ્ડકા.

‘‘ન ભવન્તિ પરિયાપન્ના, બોધિયા નિયતા નરા;

મુત્તા આનન્તરિકેહિ, સબ્બત્થ સુદ્ધગોચરા.

‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિં ન સેવન્તિ, કમ્મકિરિયદસ્સના;
વસમાનાપિ સગ્ગેસુ, અસઞ્ઞં નુપપજ્જરે.

‘‘સુદ્ધાવાસેસુ દેવેસુ, હેતુ નામ ન વિજ્જતિ;
નેક્ખમ્મનિન્ના સપ્પુરિસા, વિસંયુત્તા ભવાભવે;
ચરન્તિ લોકત્થચરિયાયો, પૂરેન્તિ સબ્બપારમી’’તિ.

તે આનિસંસે અધિગન્ત્વાવ આગતો. પારમિયો પૂરેન્તસ્સ ચસ્સ અકિત્તિબ્રાહ્મણકાલે, સઙ્ખબ્રાહ્મણકાલે, ધનઞ્ચયરાજકાલે, મહાસુદસ્સનરાજકાલે, મહાગોવિન્દકાલે, નિમિમહારાજકાલે, ચન્દકુમારકાલે, વિસય્હસેટ્ઠિકાલે, સિવિરાજકાલે, વેસ્સન્તરરાજકાલેતિ દાનપારમિતાય પૂરિતત્તભાવાનં પરિમાણં નામ નત્થિ. એકન્તેન પનસ્સ સસપણ્ડિતજાતકે –

‘‘ભિક્ખાય ઉપગતં દિસ્વા, સકત્તાનં પરિચ્ચજિં;
દાનેન મે સમો નત્થિ, એસા મે દાનપારમી’’તિ. (ચરિયા॰ ૧.તસ્સુદ્દાન) –

એવં અત્તપરિચ્ચાગં કરોન્તસ્સ **દાનપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. તથા સીલવનાગરાજકાલે, ચમ્પેય્યનાગરાજકાલે, ભૂરિદત્તનાગરાજકાલે, છદ્દન્તનાગરાજકાલે, જયદ્દિસરાજપુત્તકાલે, અલીનસત્તુકુમારકાલેતિ સીલપારમિતાય પૂરિતત્તભાવાનં પરિમાણં નામ નત્થિ. એકન્તેન પનસ્સ સઙ્ખપાલજાતકે –

‘‘સૂલેહિ વિજ્ઝયન્તોપિ, કોટ્ટિયન્તોપિ સત્તિભિ;
ભોજપુત્તે ન કુપ્પામિ, એસા મે સીલપારમી’’તિ. (ચરિયા॰ ૨.૯૧) –

એવં અત્તપરિચ્ચાગં કરોન્તસ્સ **સીલપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. તથા સોમનસ્સકુમારકાલે, હત્થિપાલકુમારકાલે, અયોઘરપણ્ડિતકાલેતિ મહારજ્જં પહાય નેક્ખમ્મપારમિતાય પૂરિતત્તભાવાનં પરિમાણં નામ નત્થિ. એકન્તેન પનસ્સ ચૂળસુતસોમજાતકે –

‘‘મહારજ્જં હત્થગતં, ખેળપિણ્ડંવ છડ્ડયિં;
ચજતો ન હોતિ લગ્ગનં, એસા મે નેક્ખમ્મપારમી’’તિ. –

એવં નિસ્સઙ્ગતાય રજ્જં છડ્ડેત્વા નિક્ખમન્તસ્સ **નેક્ખમ્મપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. તથા વિધુરપણ્ડિતકાલે, મહાગોવિન્દપણ્ડિતકાલે, કુદ્દાલપણ્ડિતકાલે, અરકપણ્ડિતકાલે, બોધિપરિબ્બાજકકાલે, મહોસધપણ્ડિતકાલેતિ પઞ્ઞાપારમિતાય પૂરિતત્તભાવાનં પરિમાણં નામ નત્થિ. એકન્તેન પનસ્સ સત્તુભસ્તજાતકે સેનકપણ્ડિતકાલે –

‘‘પઞ્ઞાય વિચિનન્તોહં, બ્રાહ્મણં મોચયિં દુખા;
પઞ્ઞાય મે સમો નત્થિ, એસા મે પઞ્ઞાપારમી’’તિ. –

અન્તોભસ્તગતં સપ્પં દસ્સેન્તસ્સ **પઞ્ઞાપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. તથા વીરિયપારમિતાદીનમ્પિ પૂરિતત્તભાવાનં પરિમાણં નામ નત્થિ. એકન્તેન પનસ્સ મહાજનકજાતકે –

‘‘અતીરદસ્સી જલમજ્ઝે, હતા સબ્બેવ માનુસા;
ચિત્તસ્સ અઞ્ઞથા નત્થિ, એસા મે વીરિયપારમી’’તિ. –

એવં મહાસમુદ્દં તરન્તસ્સ **વીરિયપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. ખન્તિવાદિજાતકે –

‘‘અચેતનંવ કોટ્ટેન્તે, તિણ્હેન ફરસુના મમં;
કાસિરાજે ન કુપ્પામિ, એસા મે ખન્તિપારમી’’તિ. –

એવં અચેતનભાવેન વિય મહાદુક્ખં અધિવાસેન્તસ્સ **ખન્તિપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. મહાસુતસોમજાતકે –

‘‘સચ્ચવાચં અનુરક્ખન્તો, ચજિત્વા મમ જીવિતં;
મોચેસિં એકસતં ખત્તિયે, એસા મે સચ્ચપારમી’’તિ. –

એવં જીવિતં ચજિત્વા સચ્ચમનુરક્ખન્તસ્સ **સચ્ચપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. મૂગપક્ખજાતકે –

‘‘માતાપિતા ન મે દેસ્સા, નપિ દેસ્સં મહાયસં;
સબ્બઞ્ઞુતં પિયં મય્હં, તસ્મા વતમધિટ્ઠહિ’’ન્તિ. (ચરિયા॰ ૩.૬૫) –

એવં જીવિતમ્પિ ચજિત્વા વતં અધિટ્ઠહન્તસ્સ **અધિટ્ઠાનપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. સુવણ્ણસામજાતકે –

‘‘ન મં કોચિ ઉત્તસતિ, નપિહં ભાયામિ કસ્સચિ;
મેત્તાબલેનુપત્થદ્ધો, રમામિ પવને તદા’’તિ. (ચરિયા॰ ૩.૧૧૩) –

એવં જીવિતમ્પિ અનોલોકેત્વા મેત્તાયન્તસ્સ **મેત્તાપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. લોમહંસજાતકે –

‘‘સુસાને સેય્યં કપ્પેમિ, છવટ્ઠિકં ઉપનિધાયહં;
ગામણ્ડલા ઉપાગન્ત્વા, રૂપં દસ્સેન્તિનપ્પક’’ન્તિ. (ચરિયા॰ ૩.૧૧૯) –

એવં ગામદારકેસુ નિટ્ઠુભનાદીહિ ચેવ માલાગન્ધૂપહારાદીહિ ચ સુખદુક્ખં ઉપ્પાદેન્તેસુપિ ઉપેક્ખં અનતિવત્તેન્તસ્સ **ઉપેક્ખાપારમિતા** પરમત્થપારમી નામ જાતા. અયમેત્થ સઙ્ખેપો. વિત્થારતો પનેસ અત્થો ચરિયાપિટકતો ગહેતબ્બોતિ. એવં પારમિયો પૂરેત્વા વેસ્સન્તરત્તભાવે ઠિતો –

‘‘અચેતનાયં પથવી, અવિઞ્ઞાય સુખં દુખં;
સાપિ દાનબલા મય્હં, સત્તક્ખત્તું પકમ્પથા’’તિ. (ચરિયા॰ ૧.૧૨૪) –

એવં મહાપથવિકમ્પનાદીનિ મહાપુઞ્ઞાનિ કરિત્વા આયુપરિયોસાને તતો ચુતો તુસિતભવને નિબ્બત્તિ. ઇતિ દીપઙ્કરપાદમૂલતો પટ્ઠાય યાવ અયં તુસિતપુરે નિબ્બત્તિ, એત્તકં ઠાનં **દૂરેનિદાનં** નામાતિ વેદિતબ્બં.

દૂરેનિદાનકથા નિટ્ઠિતા.

૨. અવિદૂરેનિદાનકથા

તુસિતપુરે વસન્તેયેવ પન બોધિસત્તે બુદ્ધકોલાહલં નામ ઉદપાદિ. લોકસ્મિઞ્હિ **તીણિ કોલાહલાનિ** મહન્તાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ કપ્પકોલાહલં, બુદ્ધકોલાહલં, ચક્કવત્તિકોલાહલન્તિ. તત્થ ''વસ્સસતસહસ્સચ્ચયેન કપ્પુટ્ઠાનં ભવિસ્સતી''તિ લોકબ્યૂહા નામ કામાવચરદેવા મુત્તસિરા વિકિણ્ણકેસા રુદમુખા અસ્સૂનિ હત્થેહિ પુઞ્છમાના રત્તવત્થનિવત્થા અતિવિય વિરૂપવેસધારિનો હુત્વા મનુસ્સપથે વિચરન્તા એવં આરોચેન્તિ – ''મારિસા, ઇતો વસ્સસતસહસ્સચ્ચયેન કપ્પુટ્ઠાનં ભવિસ્સતિ, અયં લોકો વિનસ્સિસ્સતિ, મહાસમુદ્દોપિ સુસ્સિસ્સતિ, અયઞ્ચ મહાપથવી સિનેરુ ચ પબ્બતરાજા ઉડ્ઢય્હિસ્સન્તિ વિનસ્સિસ્સન્તિ, યાવ બ્રહ્મલોકા લોકવિનાસો ભવિસ્સતિ, મેત્તં મારિસા, ભાવેથ, કરુણં, મુદિતં, ઉપેક્ખં મારિસા, ભાવેથ, માતરં ઉપટ્ઠહથ, પિતરં ઉપટ્ઠહથ, કુલે જેટ્ઠાપચાયિનો હોથા''તિ. ઇદં **કપ્પકોલાહલં** નામ. ''વસ્સસહસ્સચ્ચયેન પન સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધો લોકે ઉપ્પજ્જિસ્સતી''તિ લોકપાલદેવતા ''ઇતો, મારિસા, વસ્સસહસ્સચ્ચયેન સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધો લોકે ઉપ્પજ્જિસ્સતી''તિ ઉગ્ઘોસેન્તિયો આહિણ્ડન્તિ. ઇદં **બુદ્ધકોલાહલં** નામ. ''વસ્સસતસ્સચ્ચયેન ચક્કવત્તિરાજા ઉપ્પજ્જિસ્સતી''તિ દેવતાયો ''ઇતો મારિસા વસ્સસતચ્ચયેન ચક્કવત્તિરાજા લોકે ઉપ્પજ્જિસ્સતી''તિ ઉગ્ઘોસેન્તિયો આહિણ્ડન્તિ. ઇદં **ચક્કવત્તિકોલાહલં** નામ. ઇમાનિ તીણિ કોલાહલાનિ મહન્તાનિ હોન્તિ.

તેસુ બુદ્ધકોલાહલસદ્દં સુત્વા સકલદસસહસ્સચક્કવાળદેવતા એકતો સન્નિપતિત્વા ''અસુકો નામ સત્તો બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ ઞત્વા તં ઉપસઙ્કમિત્વા આયાચન્તિ. આયાચમાના ચ પુબ્બનિમિત્તેસુ ઉપ્પન્નેસુ આયાચન્તિ. તદા પન સબ્બાપિ તા એકેકચક્કવાળે ચાતુમહારાજસક્કસુયામસન્તુસિતસુનિમ્મિતવસવત્તિમહાબ્રહ્મેહિ સદ્ધિં એકચક્કવાળે સન્નિપતિત્વા તુસિતભવને બોધિસત્તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''મારિસ, તુમ્હેહિ દસ પારમિયો પૂરેન્તેહિ ન સક્કસમ્પત્તિં, ન મારબ્રહ્મચક્કવત્તિસમ્પત્તિં પત્થેન્તેહિ પૂરિતા, લોકનિત્થરણત્થાય પન સબ્બઞ્ઞુતં પત્થેન્તેહિ પૂરિતા, સો વો દાનિ કાલો, મારિસ, બુદ્ધત્તાય, સમયો, મારિસ, બુદ્ધત્તાયા''તિ યાચિંસુ.

અથ મહાસત્તો દેવતાનં પટિઞ્ઞં અદત્વાવ કાલદીપદેસકુલજનેત્તિઆયુપરિચ્છેદવસેન **પઞ્ચમહાવિલોકનં** નામ વિલોકેસિ. તત્થ ''કાલો નુ ખો, અકાલો નુ ખો''તિ પઠમં કાલં વિલોકેસિ. તત્થ વસ્સસતસહસ્સતો ઉદ્ધં વડ્ઢિતઆયુકાલો કાલો નામ ન હોતિ. કસ્મા? તદા હિ સત્તાનં જાતિજરામરણાનિ ન પઞ્ઞાયન્તિ. બુદ્ધાનઞ્ચ ધમ્મદેસના તિલક્ખણમુત્તા નામ નત્થિ. તેસં ''અનિચ્ચં દુક્ખં અનત્તા''તિ કથેન્તાનં ''કિં નામેતં કથેન્તી''તિ નેવ સોતબ્બં ન સદ્ધાતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, તતો અભિસમયો ન હોતિ, તસ્મિં અસતિ અનિય્યાનિકં સાસનં હોતિ. તસ્મા સો અકાલો. વસ્સસતતો ઊનઆયુકાલોપિ કાલો નામ ન હોતિ. કસ્મા? તદા હિ સત્તા ઉસ્સન્નકિલેસા હોન્તિ, ઉસ્સન્નકિલેસાનઞ્ચ દિન્નો ઓવાદો ઓવાદટ્ઠાને ન તિટ્ઠતિ, ઉદકે દણ્ડરાજિ વિય ખિપ્પં વિગચ્છતિ. તસ્મા સોપિ અકાલો. વસ્સસતસહસ્સતો પન પટ્ઠાય હેટ્ઠા, વસ્સસતતો પટ્ઠાય ઉદ્ધં આયુકાલો કાલો નામ. તદા ચ વસ્સસતાયુકાલો, અથ મહાસત્તો ''નિબ્બત્તિતબ્બકાલો''તિ કાલં પસ્સિ.

તતો દીપં વિલોકેન્તો સપરિવારે ચત્તારો દીપે ઓલોકેત્વા ‘‘તીસુ દીપેસુ બુદ્ધા ન નિબ્બત્તન્તિ, જમ્બુદીપેયેવ નિબ્બત્તન્તી’’તિ દીપં પસ્સિ.

તતો ‘‘જમ્બુદીપો નામ મહા, દસયોજનસહસ્સપરિમાણો, કતરસ્મિં નુ ખો પદેસે બુદ્ધા નિબ્બત્તન્તી’’તિ ઓકાસં વિલોકેન્તો મજ્ઝિમદેસં પસ્સિ. મજ્ઝિમદેસો નામ ‘‘પુરત્થિમાય દિસાય ગજઙ્ગલં નામ નિગમો, તસ્સ પરેન મહાસાલા, તતો પરા પચ્ચન્તિમા જનપદા, ઓરતો મજ્ઝે. પુરત્થિમદક્ખિણાય દિસાય સલ્લવતી નામ નદી, તતો પરા પચ્ચન્તિમા જનપદા, ઓરતો મજ્ઝે. દક્ખિણાય દિસાય સેતકણ્ણિકં નામ નિગમો, તતો પરા પચ્ચન્તિમા જનપદા, ઓરતો મજ્ઝે. પચ્છિમાય દિસાય થૂણં નામ બ્રાહ્મણગામો, તતો પરા પચ્ચન્તિમા જનપદા, ઓરતો મજ્ઝે. ઉત્તરાય દિસાય ઉસીરદ્ધજો નામ પબ્બતો, તતો પરા પચ્ચન્તિમા જનપદા, ઓરતો મજ્ઝે’’તિ એવં વિનયે (મહાવ॰ ૨૫૯) વુત્તો પદેસો . સો આયામતો તીણિ યોજનસતાનિ, વિત્થારતો અડ્ઢતેય્યાનિ, પરિક્ખેપતો નવ યોજનસતાનીતિ એતસ્મિં પદેસે બુદ્ધા, પચ્ચેકબુદ્ધા, અગ્ગસાવકા, અસીતિ મહાસાવકા, ચક્કવત્તિરાજાનો, અઞ્ઞે ચ મહેસક્ખા ખત્તિયબ્રાહ્મણગહપતિમહાસાલા ઉપ્પજ્જન્તિ. ઇદઞ્ચેત્થ કપિલવત્થુ નામ નગરં, તત્થ મયા નિબ્બત્તિતબ્બન્તિ નિટ્ઠં અગમાસિ.

તતો કુલં વિલોકેન્તો ‘‘બુદ્ધા નામ વેસ્સકુલે વા સુદ્દકુલે વા ન નિબ્બત્તન્તિ. લોકસમ્મતે પન ખત્તિયકુલે વા બ્રાહ્મણકુલે વાતિ દ્વીસુયેવ કુલેસુ નિબ્બત્તન્તિ. ઇદાનિ ચ ખત્તિયકુલં લોકસમ્મતં, તત્થ નિબ્બત્તિસ્સામિ. સુદ્ધોદનો નામ રાજા મે પિતા ભવિસ્સતી’’તિ કુલં પસ્સિ.

તતો માતરં વિલોકેન્તો ‘‘બુદ્ધમાતા નામ લોલા સુરાધુત્તા ન હોતિ, કપ્પસતસહસ્સં પન પૂરિતપારમી જાતિતો પટ્ઠાય અખણ્ડપઞ્ચસીલાયેવ હોતિ. અયઞ્ચ મહામાયા નામ દેવી એદિસી, અયં મે માતા ભવિસ્સતિ. કિત્તકં પનસ્સા આયૂતિ દસન્નં માસાનં ઉપરિ સત્ત દિવસાની’’તિ પસ્સિ.

ઇતિ ઇમં પઞ્ચમહાવિલોકનં વિલોકેત્વા ‘‘કાલો મે, મારિસા, બુદ્ધભાવાયા’’તિ દેવતાનં સઙ્ગહં કરોન્તો પટિઞ્ઞં દત્વા ‘‘ગચ્છથ, તુમ્હે’’તિ તા દેવતા ઉય્યોજેત્વા તુસિતદેવતાહિ પરિવુતો તુસિતપુરે નન્દનવનં પાવિસિ. સબ્બદેવલોકેસુ હિ નન્દનવનં અત્થિયેવ. તત્થ નં દેવતા ‘‘ઇતો ચુતો સુગતિં ગચ્છ, ઇતો ચુતો સુગતિં ગચ્છા’’તિ પુબ્બે કતકુસલકમ્મોકાસં સારયમાના વિચરન્તિ. સો એવં દેવતાહિ કુસલં સારયમાનાહિ પરિવુતો તત્થ વિચરન્તોયેવ ચવિત્વા મહામાયાય દેવિયા કુચ્છિસ્મિં પટિસન્ધિં ગણ્હિ.

તસ્સ આવિભાવત્થં અયં અનુપુબ્બિકથા – તદા કિર કપિલવત્થુનગરે આસાળ્હિનક્ખત્તં સઙ્ઘુટ્ઠં અહોસિ, મહાજનો નક્ખત્તં કીળતિ. મહામાયાપિ દેવી પુરે પુણ્ણમાય સત્તમદિવસતો પટ્ઠાય વિગતસુરાપાનં માલાગન્ધવિભૂતિસમ્પન્નં નક્ખત્તકીળં અનુભવમાના સત્તમે દિવસે પાતોવ ઉટ્ઠાય ગન્ધોદકેન ન્હાયિત્વા ચત્તારિ સતસહસ્સાનિ વિસ્સજ્જેત્વા મહાદાનં દત્વા સબ્બાલઙ્કારવિભૂસિતા વરભોજનં ભુઞ્જિત્વા ઉપોસથઙ્ગાનિ અધિટ્ઠાય અલઙ્કતપટિયત્તં સિરિગબ્ભં પવિસિત્વા સિરિસયને નિપન્ના નિદ્દં ઓક્કમમાના ઇમં સુપિનં અદ્દસ – ચત્તારો કિર નં મહારાજાનો સયનેનેવ સદ્ધિં ઉક્ખિપિત્વા હિમવન્તં નેત્વા સટ્ઠિયોજનિકે મનોસિલાતલે સત્તયોજનિકસ્સ મહાસાલરુક્ખસ્સ હેટ્ઠા ઠપેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. અથ નેસં દેવિયો આગન્ત્વા દેવિં અનોતત્તદહં નેત્વા મનુસ્સમલહરણત્થં ન્હાપેત્વા દિબ્બવત્થં નિવાસાપેત્વા ગન્ધેહિ વિલિમ્પાપેત્વા દિબ્બપુપ્ફાનિ પિળન્ધાપેત્વા તતો અવિદૂરે એકો રજતપબ્બતો અત્થિ, તસ્સ અન્તો કનકવિમાનં અત્થિ, તત્થ પાચીનસીસકં દિબ્બસયનં

પઞ્ઞાપેત્વા નિપજ્જાપેસું. અથ બોધિસત્તો સેતવરવારણો હુત્વા તતો અવિદૂરે એકો સુવણ્ણપબ્બતો અત્થિ, તત્થ વિચરિત્વા તતો ઓરુય્હ રજતપબ્બતં અભિરુહિત્વા ઉત્તરદિસતો આગમ્મ રજતદામવણ્ણાય સોણ્ડાય સેતપદુમં ગહેત્વા કોઞ્ચનાદં નદિત્વા કનકવિમાનં પવિસિત્વા માતુસયનં તિક્ખત્તું પદક્ખિણં કત્વા દક્ખિણપસ્સં ફાલેત્વા કુચ્છિં પવિટ્ઠસદિસો અહોસીતિ. એવં ઉત્તરાસાળ્હનક્ખત્તેન પટિસન્ધિં ગણ્હિ.

પુનદિવસે પબુદ્ધા દેવી તં સુપિનં રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા ચતુસટ્ઠિમત્તે બ્રાહ્મણપામોક્ખે પક્કોસાપેત્વા ગોમયહરિતૂપલિત્તાય લાજાદીહિ કતમઙ્ગલસક્કારાય ભૂમિયા મહારહાનિ આસનાનિ પઞ્ઞાપેત્વા તત્થ નિસિન્નાનં બ્રાહ્મણાનં સપ્પિમધુસક્ખરાભિસઙ્ખતસ્સ વરપાયાસસ્સ સુવણ્ણરજતપાતિયો પૂરેત્વા સુવણ્ણરજતપાતીહિયેવ પટિકુજ્જિત્વા અદાસિ, અઞ્ઞેહિ ચ અહતવત્થકપિલગાવિદાનાદીહિ તે સન્તપ્પેસિ. અથ નેસં સબ્બકામેહિ સન્તપ્પિતાનં બ્રાહ્મણાનં સુપિનં આરોચાપેત્વા ''કિં ભવિસ્સતી''તિ પુચ્છિ. બ્રાહ્મણા આહંસુ – ''મા ચિન્તયિ, મહારાજ, દેવિયા તે કુચ્છિમ્હિ ગબ્ભો પતિટ્ઠિતો, સો ચ ખો પુરિસગબ્ભો, ન ઇત્થિગબ્ભો, પુત્તો તે ભવિસ્સતિ, સો સચે અગારં અજ્ઝાવસિસ્સતિ, રાજા ભવિસ્સતિ ચક્કવત્તી. સચે અગારા નિક્ખમ્મ પબ્બજિસ્સતિ, બુદ્ધો ભવિસ્સતિ લોકે વિવટચ્છદો''તિ.

બોધિસત્તસ્સ પન માતુકુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિગ્ગહણક્ખણેયેવ એકપ્પહારેનેવ સકલદસસહસ્સી લોકધાતુ સઙ્કમ્પિ સમ્પકમ્પિ સમ્પવેધિ. **દ્વત્તિંસ પુબ્બનિમિત્તાનિ** પાતુરહેસું – દસસુ ચક્કવાળસહસ્સેસુ અપ્પમાણો ઓભાસો ફરિ. તસ્સ તં સિરિં દટ્ઠુકામા વિય અન્ધા ચક્ખૂનિ પટિલભિંસુ, બધિરા સદ્દં સુણિંસુ, મૂગા સમાલપિંસુ, ખુજ્જા ઉજુગત્તા અહેસું, પઙ્ગુલા પદસા ગમનં પટિલભિંસુ, બન્ધનગતા સબ્બસત્તા અન્દુબન્ધનાદીહિ મુચ્ચિંસુ, સબ્બનિરયેસુ અગ્ગી નિબ્બાયિંસુ, પેત્તિવિસયેસુ ખુપ્પિપાસા વૂપસમિંસુ, તિરચ્છાનાનં ભયં નાહોસિ, સબ્બસત્તાનં રોગો વૂપસમિ, સબ્બસત્તા પિયંવદા અહેસું, મધુરેનાકારેન અસ્સા હસિંસુ, વારણા ગજ્જિંસુ, સબ્બતૂરિયાનિ સકં સકં નિન્નાદં મુઞ્ચિંસુ, અઘટ્ટિતાનિયેવ મનુસ્સાનં હત્થૂપગાદીનિ આભરણાનિ વિરવિંસુ, સબ્બા દિસા વિપ્પસન્ના અહેસું, સત્તાનં સુખં ઉપ્પાદયમાનો મુદુસીતલો વાતો વાયિ, અકાલમેઘો વસ્સિ, પથવિતોપિ ઉદકં ઉબ્ભિજ્જિત્વા વિસ્સન્દિ, પક્ખિનો આકાસગમનં વિજહિંસુ, નદિયો અસન્દમાના અટ્ઠંસુ, મહાસમુદ્દો મધુરોદકો અહોસિ, સબ્બત્થકમેવ પઞ્ચવણ્ણેહિ પદુમેહિ સઞ્છન્નતલો અહોસિ, થલજજલજાદીનિ સબ્બપુપ્ફાનિ પુપ્ફિંસુ, રુક્ખાનં ખન્ધેસુ ખન્ધપદુમાનિ, સાખાસુ સાખાપદુમાનિ, લતાસુ લતાપદુમાનિ પુપ્ફિંસુ, ઘનસિલાતલાનિ ભિન્દિત્વા ઉપરૂપરિ સતપત્તાનિ હુત્વા દણ્ડપદુમાનિ નામ નિક્ખમિંસુ, આકાસે ઓલમ્બકપદુમાનિ નામ નિબ્બત્તિંસુ, સમન્તતો પુપ્ફવસ્સાનિ વસ્સિંસુ. આકાસે દિબ્બતૂરિયાનિ વજ્જિંસુ, સકલદસસહસ્સી લોકધાતુ વટ્ટેત્વા વિસ્સટ્ઠમાલાગુળો વિય, ઉપ્પીળેત્વા બદ્ધમાલાકલાપો વિય, અલઙ્કતપટિયત્તમાલાસનં વિય ચ એકમાલામાલિની વિપ્ફુરન્તવાળબીજની પુપ્ફધૂપગન્ધપરિવાસિતા પરમસોભગ્ગપ્પત્તા અહોસિ.

એવં ગહિતપટિસન્ધિકસ્સ બોધિસત્તસ્સ પટિસન્ધિગ્ગહણકાલતો પટ્ઠાય બોધિસત્તસ્સ ચેવ બોધિસત્તમાતુયા ચ ઉપદ્દવનિવારણત્થં ખગ્ગહત્થા ચત્તારો દેવપુત્તા આરક્ખં ગણ્હિંસુ. બોધિસત્તસ્સ માતુયા પુરિસેસુ રાગચિત્તં નુપ્પજ્જિ, લાભગ્ગયસગ્ગપ્પત્તા ચ અહોસિ સુખિની અકિલન્તકાયા. બોધિસત્તઞ્ચ અન્તોકુચ્છિગતં વિપ્પસન્ને મણિરતને આવુતપણ્ડુસુત્તં વિય પસ્સતિ. યસ્મા ચ બોધિસત્તેન વસિતકુચ્છિ નામ ચેતિયગબ્ભસદિસા હોતિ, ન સક્કા અઞ્ઞેન સત્તેન આવસિતું વા પરિભુઞ્જિતું વા, તસ્મા બોધિસત્તમાતા સત્તાહજાતે બોધિસત્તે કાલં કત્વા તુસિતપુરે નિબ્બત્તિ. યથા ચ અઞ્ઞા ઇત્થિયો દસમાસે અપ્પત્વાપિ અતિક્કમિત્વાપિ નિસિન્નાપિ નિપન્નાપિ

વિજાયન્તિ, ન એવં બોધિસત્તમાતા. સા પન બોધિસત્તં દસમાસે કુચ્છિના પરિહરિત્વા ઠિતાવ વિજાયતિ. અયં **બોધિસત્તમાતુધમ્મતા**.

મહામાયાપિ દેવી પત્તેન તેલં વિય દસમાસે કુચ્છિના બોધિસત્તં પરિહરિત્વા પરિપુણ્ણગબ્ભા ઞાતિઘરં ગન્તુકામા સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ આરોચેસિ – ''ઇચ્છામહં, દેવ, કુલસન્તકં દેવદહનગરં ગન્તુ''ન્તિ. રાજા ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા કપિલવત્થુતો યાવ દેવદહનગરા મગ્ગં સમં કારેત્વા કદલિપુણ્ણઘટધજપટાકાદીહિ અલઙ્કારેહિ અલઙ્કારાપેત્વા દેવિં સોવણ્ણસિવિકાય નિસીદાપેત્વા અમચ્ચસહસ્સેન ઉક્ખિપાપેત્વા મહન્તેન પરિવારેન પેસેસિ. દ્વિન્નં પન નગરાનં અન્તરે ઉભયનગરવાસીનમ્પિ લુમ્બિનીવનં નામ મઙ્ગલસાલવનં અત્થિ. તસ્મિં સમયે મૂલતો પટ્ઠાય યાવ અગ્ગસાખા સબ્બં એકપાલિફુલ્લં અહોસિ, સાખન્તરેહિ ચેવ પુપ્ફન્તરેહિ ચ પઞ્ચવણ્ણા ભમરગણા નાનપ્પકારા ચ સકુણસઙ્ઘા મધુરસ્સરેન વિકૂજન્તા વિચરન્તિ. સકલં લુમ્બિનીવનં ચિત્તલતાવનસદિસં, મહાનુભાવસ્સ રઞ્ઞો સુસજ્જિતઆપાનમણ્ડલં વિય અહોસિ. દેવિયા તં દિસ્વા સાલવને કીળિતુકામતા ઉદપાદિ. અમચ્ચા દેવિં ગહેત્વા સાલવનં પવિસિંસુ. સા મઙ્ગલસાલમૂલં ઉપગન્ત્વા સાલસાખં ગણ્હિતુકામા અહોસિ, સાલસાખા સુસેદિતવેત્તગ્ગં વિય ઓણમિત્વા દેવિયા હત્થસમીપં ઉપગચ્છિ. સા હત્થં પસારેત્વા સાખં અગ્ગહેસિ. તાવદેવ ચ દેવિયા કમ્મજવાતા ચલિંસુ, અથસ્સા સાણિં પરિક્ખિપાપેત્વા મહાજનો પટિક્કમિ, સાલસાખં ગહેત્વા તિટ્ઠમાનાય એવ ચસ્સા ગબ્ભવુટ્ઠાનં અહોસિ. તઙ્ખણઞ્ઞેવ ચત્તારો વિસુદ્ધચિત્તા મહાબ્રહ્માનો સુવણ્ણજાલં આદાય સમ્પત્તા. તે તેન સુવણ્ણજાલેન બોધિસત્તં સમ્પટિચ્છિત્વા માતુ પુરતો ઠત્વા ''અત્તમના, દેવિ, હોહિ, મહેસક્ખો તે પુત્તો ઉપ્પન્નો''તિ આહંસુ.

યથા પન અઞ્ઞે સત્તા માતુકુચ્છિતો નિક્ખમન્તા પટિકૂલેન અસુચિના મક્ખિતા નિક્ખમન્તિ, ન એવં બોધિસત્તો. સો પન ધમ્માસનતો ઓતરન્તો ધમ્મકથિકો વિય, નિસ્સેણિતો ઓતરન્તો પુરિસો વિય ચ દ્વે હત્થે દ્વે ચ પાદે પસારેત્વા ઠિતકોવ માતુકુચ્છિસમ્ભવેન કેનચિ અસુચિના અમક્ખિતો સુદ્ધો વિસદો કાસિકવત્થે નિક્ખિત્તમણિરતનં વિય જોતેન્તો માતુકુચ્છિતો નિક્ખમિ. એવં સન્તેપિ બોધિસત્તસ્સ ચ બોધિસત્તમાતુયા ચ સક્કારત્થં આકાસતો દ્વે ઉદકધારા નિક્ખમિત્વા બોધિસત્તસ્સ ચ બોધિસત્તમાતુયા ચ સરીરે ઉતું ગાહાપેસું.

અથ નં સુવણ્ણજાલેન પટિગ્ગહેત્વા ઠિતાનં બ્રહ્માનં હત્થતો ચત્તારો મહારાજાનો મઙ્ગલસમ્મતાય સુખસમ્ફસ્સાય અજિનપ્પવેણિયા ગણ્હિંસુ, તેસં હત્થતો મનુસ્સા દુકૂલચુમ્બટકેન ગણ્હિંસુ, મનુસ્સાનં હત્થતો મુચ્ચિત્વા પથવિયં પતિટ્ઠાય પુરત્થિમદિસં ઓલોકેસિ, અનેકાનિ ચક્કવાળસહસ્સાનિ એકઙ્ગણાનિ અહેસું. તત્થ દેવમનુસ્સા ગન્ધમાલાદીહિ પૂજયમાના ''મહાપુરિસ, ઇધ તુમ્હેહિ સદિસો અઞ્ઞો નત્થિ, કુતેત્થ ઉત્તરિતરો''તિ આહંસુ. એવં ચતસ્સો દિસા , ચતસ્સો અનુદિસા ચ હેટ્ઠા, ઉપરીતિ દસપિ દિસા અનુવિલોકેત્વા અત્તના સદિસં કઞ્ચિ અદિસ્વા ''અયં ઉત્તરાદિસા''તિ સત્તપદવીતિહારેન અગમાસિ મહાબ્રહ્મુના સેતચ્છત્તં ધારયમાનેન, સુયામેન વાળબીજનિં, અઞ્ઞાહિ ચ દેવતાહિ સેસરાજકકુધભણ્ડહત્થાહિ અનુગમ્મમાનો. તતો સત્તમપદે ઠિતો ''અગ્ગોહમસ્મિ લોકસ્સા''તિઆદિકં આસભિં વાચં નિચ્છારેન્તો સીહનાદં નદિ.

બોધિસત્તો હિ તીસુ અત્તભાવેસુ માતુકુચ્છિતો નિક્ખન્તમત્તોવ વાચં નિચ્છારેસિ મહોસધત્તભાવે, વેસ્સન્તરત્તભાવે, ઇમસ્મિં અત્તભાવે ચાતિ. મહોસધત્તભાવે કિરસ્સ માતુકુચ્છિતો નિક્ખમન્તસ્સેવ સક્કો દેવરાજા આગન્ત્વા ચન્દનસારં હત્થે ઠપેત્વા ગતો. સો તં મુટ્ઠિયં કત્વાવ નિક્ખન્તો. અથ નં માતા ''તાત, કિં ગહેત્વા આગતોસી''તિ પુચ્છિ. ''ઓસધં, અમ્મા''તિ. ઇતિ ઓસધં ગહેત્વા આગતત્તા ''ઓસધદારકો''ત્વેવસ્સ નામં અકંસુ.

તં ઓસધં ગહેત્વા ચાટિયં પક્ખિપિંસુ, આગતાગતાનં અન્ધબધિરાદીનં તદેવ સબ્બરોગવૂપસમાય ભેસજ્જં અહોસિ. તતો ‘‘મહન્તં ઇદં ઓસધં, મહન્તં ઇદં ઓસધ’’ન્તિ ઉપ્પન્નવચનં ઉપાદાય ‘‘મહોસધો’’ત્વેવસ્સ નામં જાતં. વેસ્સન્તરત્તભાવે પન માતુકુચ્છિતો નિક્ખમન્તો દક્ખિણહત્થં પસારેત્વાવ ‘‘અત્થિ નુ ખો, અમ્મ, કિઞ્ચિ ગેહસ્મિં, દાનં દસ્સામી’’તિ વદન્તો નિક્ખમિ. અથસ્સ માતા ‘‘સધને કુલે નિબ્બત્તોસિ, તાતા’’તિ પુત્તસ્સ હત્થં અત્તનો હત્થતલે કત્વા સહસ્સત્થવિકં ઠપાપેસિ. ઇમસ્મિં પન અત્તભાવે ઇમં સીહનાદં નદીતિ એવં બોધિસત્તો તીસુ અત્તભાવેસુ માતુકુચ્છિતો નિક્ખન્તમત્તોવ વાચં નિચ્છારેસિ. યથા ચ પટિસન્ધિગ્ગહણક્ખણે તથા જાતિક્ખણેપિસ્સ દ્વત્તિંસ પુબ્બનિમિત્તાનિ પાતુરહેસું. યસ્મિં પન સમયે અમ્હાકં બોધિસત્તો લુમ્બિનીવને જાતો, તસ્મિંયેવ સમયે **રાહુલમાતાદેવી**, **આનન્દત્થેરો** ,**છન્નો** અમચ્ચો, **કાળુદાયી** અમચ્ચો, **કણ્ડકો** અસ્સરાજા, **મહાબોધિરુક્ખો**, ચતસ્સો **નિધિકુમ્ભિયો** ચ જાતા. તત્થ એકા નિધિકુમ્ભી ગાવુતપ્પમાણા, એકા અડ્ઢયોજનપ્પમાણા, એકા તિગાવુતપ્પમાણા, એકા યોજનપ્પમાણા. ગમ્ભીરતો પથવીપરિયન્તા એવ અહોસીતિ. ઇમે **સત્ત સહજાતા** નામ.

ઉભયનગરવાસિનો બોધિસત્તં ગહેત્વા કપિલવત્થુનગરમેવ અગમંસુ. તં દિવસંયેવ ચ ‘‘કપિલવત્થુનગરે સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ પુત્તો જાતો, અયં કુમારો બોધિમૂલે નિસીદિત્વા બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ તાવતિંસભવને હટ્ઠતુટ્ઠા દેવસઙ્ઘા ચેલુક્ખેપાદીનિ પવત્તેન્તા કીળિંસુ. તસ્મિં સમયે સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ કુલૂપકો અટ્ઠસમાપત્તિલાભી **કાલદેવલો** નામ તાપસો ભત્તકિચ્ચં કત્વા દિવાવિહારત્થાય તાવતિંસભવનં ગન્ત્વા તત્થ દિવાવિહારં નિસિન્નો તા દેવતા તથા કીળમાના દિસ્વા ‘‘કિં કારણા તુમ્હે એવં તુટ્ઠમાનસા કીળથ, મય્હમ્પેતં કારણં કથેથા’’તિ પુચ્છિ. દેવતા આહંસુ – ‘‘મારિસ, સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ પુત્તો જાતો, સો બોધિમણ્ડે નિસીદિત્વા બુદ્ધો હુત્વા ધમ્મચક્કં પવત્તેસ્સતિ, ‘તસ્સ અનન્તં બુદ્ધલીળં દટ્ઠું, ધમ્મઞ્ચ સોતું લચ્છામા’તિ ઇમિના કારણેન તુટ્ઠામ્હા’’તિ. તાપસો તાસં વચનં સુત્વા ખિપ્પં દેવલોકતો ઓરુય્હ રાજનિવેસનં પવિસિત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસિન્નો ‘‘પુત્તો કિર તે, મહારાજ, જાતો, પસ્સિસ્સામિ ન’’ન્તિ આહ. રાજા અલઙ્કતપટિયત્તં કુમારં આહરાપેત્વા તાપસં વન્દાપેતું અભિહરિ. બોધિસત્તસ્સ પાદા પરિવત્તિત્વા તાપસસ્સ જટાસુ પતિટ્ઠહિંસુ. બોધિસત્તસ્સ હિ તેનત્તભાવેન વન્દિતબ્બયુત્તકો નામ અઞ્ઞો નત્થિ. સચે હિ અજાનન્તા બોધિસત્તસ્સ સીસં તાપસસ્સ પાદમૂલે ઠપેય્યું, સત્તધા તસ્સ મુદ્ધા ફલેય્ય. તાપસો ‘‘ન મે અત્તાનં નાસેતું યુત્ત’’ન્તિ ઉટ્ઠાયાસના બોધિસત્તસ્સ અઞ્જલિં પગ્ગહેસિ. રાજા તં અચ્છરિયં દિસ્વા અત્તનો પુત્તં વન્દિ.

તાપસો અતીતે ચત્તાલીસ કપ્પે, અનાગતે ચત્તાલીસાતિ અસીતિ કપ્પે અનુસ્સરતિ. બોધિસત્તસ્સ લક્ખણસમ્પત્તિં દિસ્વા ‘‘ભવિસ્સતિ નુ ખો બુદ્ધો, ઉદાહુ નો’’તિ આવજ્જેત્વા ઉપધારેન્તો ‘‘નિસ્સંસયેન બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ ઞત્વા ‘‘અચ્છરિયપુરિસો અય’’ન્તિ સિતં અકાસિ. તતો ‘‘અહં ઇમં અચ્છરિયપુરિસં બુદ્ધભૂતં દટ્ઠું લભિસ્સામિ નુ ખો, નો’’તિ ઉપધારેન્તો ‘‘ન લભિસ્સામિ, અન્તરાયેવ કાલં કત્વા બુદ્ધસતેનપિ બુદ્ધસહસ્સેનપિ ગન્ત્વા બોધેતું અસક્કુણેય્યે અરૂપભવે નિબ્બત્તિસ્સામી’’તિ દિસ્વા ‘‘એવરૂપં નામ અચ્છરિયપુરિસં બુદ્ધભૂતં દટ્ઠું ન લભિસ્સામિ, મહતી વત મે જાનિ ભવિસ્સતી’’તિ પરોદિ.

મનુસ્સા દિસ્વા ‘‘અમ્હાકં અય્યો ઇદાનેવ હસિત્વા પુન પરોદિત્વા પતિટ્ઠિતો, કિં નુ ખો, ભન્તે, અમ્હાકં અય્યપુત્તસ્સ કોચિ અન્તરાયો ભવિસ્સતી’’તિ તં પુચ્છિંસુ. ‘‘નત્થેતસ્સ અન્તરાયો, નિસ્સંસયેન બુદ્ધો ભવિસ્સતી’’તિ. ‘‘અથ કસ્મા, ભન્તે, પરોદિત્થા’’તિ? ‘‘એવરૂપં પુરિસં બુદ્ધભૂતં દટ્ઠું ન લભિસ્સામિ, ‘મહતી વત મે જાનિ ભવિસ્સતી’તિ અત્તાનં અનુસોચન્તો રોદામી’’તિ આહ. તતો સો ‘‘કિં નુ ખો મે ઞાતકેસુ કોચિ એકં બુદ્ધભૂતં

દટ્ઠું લભિસ્સતી''તિ ઉપધારેન્તો અત્તનો ભાગિનેય્યં નાલકદારકં અદ્દસ. સો ભગિનિયા ગેહં ગન્ત્વા ''કહં તે પુત્તો નાલકો''તિ? ''અત્થિ ગેહે, અય્યા''તિ. ''પક્કોસાહિ ન''ન્તિ પક્કોસાપેત્વા અત્તનો સન્તિકં આગતં કુમારં આહ – ''તાત, સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ કુલે પુત્તો જાતો, બુદ્ધઙ્કુરો એસો, પઞ્ચતિંસ વસ્સાનિ અતિક્કમિત્વા બુદ્ધો ભવિસ્સતિ, ત્વં એતં દટ્ઠું લભિસ્સસિ, અજ્જેવ પબ્બજાહી''તિ. સત્તાસીતિકોટિધને કુલે નિબ્બત્તદારકોપિ ''ન મં માતુલો અનત્થે નિયોજેસ્સતી''તિ ચિન્તેત્વા તાવદેવ અન્તરાપણતો કાસાયાનિ ચેવ મત્તિકાપત્તઞ્ચ આહરાપેત્વા કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા ''યો લોકે ઉત્તમપુગ્ગલો, તં ઉદ્દિસ્સ મય્હં પબ્બજ્જા''તિ બોધિસત્તાભિમુખં અઞ્જલિં પગ્ગય્હ પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા પત્તં થવિકાય પક્ખિપિત્વા અંસકૂટે ઓલગ્ગેત્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા સમણધમ્મં અકાસિ. સો પરમાભિસમ્બોધિપ્પત્તં તથાગતં ઉપસઙ્કમિત્વા નાલકપટિપદં કથાપેત્વા પુન હિમવન્તં પવિસિત્વા અરહત્તં પત્વા ઉક્કટ્ઠપટિપદં પટિપન્નો સત્તેવ માસે આયું પાલેત્વા એકં સુવણ્ણપબ્બતં નિસ્સાય ઠિતકોવ અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયિ.

બોધિસત્તમ્પિ ખો પઞ્ચમદિવસે સીસં ન્હાપેત્વા ''નામગ્ગહણં ગણ્હિસ્સામા''તિ રાજભવનં ચતુજ્જાતિયગન્ધેહિ વિલિમ્પેત્વા લાજપઞ્ચમકાનિ પુપ્ફાનિ વિકિરિત્વા અસમ્ભિન્નપાયાસં સમ્પાદેત્વા તિણ્ણં વેદાનં પારઙ્ગતે અટ્ઠસતં બ્રાહ્મણે નિમન્તેત્વા રાજભવને નિસીદાપેત્વા સુભોજનં ભોજાપેત્વા મહાસક્કારં કત્વા ''કિં નુ ખો ભવિસ્સતી''તિ લક્ખણાનિ પરિગ્ગહાપેસું. તેસુ –

> ''રામો ધજો લક્ખણો ચાપિ મન્તી, યઞ્ઞો સુભોજો સુયામો સુદત્તો;
> એતે તદા અટ્ઠ અહેસું બ્રાહ્મણા, છળઙ્ગવા મન્તં વિયાકરિંસૂ''તિ. (મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૨૮૪) –

ઇમે અટ્ઠેવ બ્રાહ્મણા **લક્ખણપરિગ્ગાહકા** અહેસું. પટિસન્ધિગ્ગહણદિવસે સુપિનોપિ એતેહેવ પરિગ્ગહિતો . તેસુ સત્ત જના દ્વે અઙ્ગુલિયો ઉક્ખિપિત્વા દ્વિધા નં બ્યાકરિંસુ – ''ઇમેહિ લક્ખણેહિ સમન્નાગતો સચે અગારં અજ્ઝાવસિસ્સતિ, રાજા ભવિસ્સતિ ચક્કવત્તી, સચે પબ્બજિસ્સતિ, બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ સબ્બં ચક્કવત્તિરઞ્ઞો સિરિવિભવં આચિક્ખિંસુ. તેસં પન સબ્બદહરો ગોત્તતો કોણ્ડઞ્ઞો નામ માણવો બોધિસત્તસ્સ વરલક્ખણસમ્પત્તિં ઓલોકેત્વા ''ઇમસ્સ અગારમજ્ઝે ઠાનકારણં નત્થિ, એકન્તેનેસ વિવટચ્છદો બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ એકમેવ અઙ્ગુલિં ઉક્ખિપિત્વા એકંસબ્યાકરણં બ્યાકાસિ. અયઞ્હિ કતાધિકારો પચ્છિમભવિકસત્તો પઞ્ઞાય ઇતરે સત્ત જને અભિભવિત્વા ઇમેહિ લક્ખણેહિ સમન્નાગતસ્સ બોધિસત્તસ્સ એકન્તબુદ્ધભાવસઙ્ખાતં એકમેવ ગતિં અદ્દસ, તસ્મા એકં અઙ્ગુલિં ઉક્ખિપિત્વા એવં બ્યાકાસિ. અથસ્સ નામં ગણ્હન્તા સબ્બલોકસ્સ અત્થસિદ્ધિકરત્તા ''**સિદ્ધત્થો**''તિ નામં અકંસુ.

અથ ખો તે બ્રાહ્મણા અત્તનો અત્તનો ઘરાનિ ગન્ત્વા પુત્તે આમન્તયિંસુ – ''તાતા, અમ્હે મહલ્લકા, સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ પુત્તં સબ્બઞ્ઞુતં પત્તં મયં સમ્ભાવેય્યામ વા નો વા, તુમ્હે તસ્મિં કુમારે સબ્બઞ્ઞુતં પત્તે તસ્સ સાસને પબ્બજેય્યાથા''તિ. તે સત્તપિ જના યાવતાયુકં ઠત્વા યથાકમ્મં ગતા, કોણ્ડઞ્ઞમાણવોયેવ પન અરોગો અહોસિ. સો મહાસત્તે વુદ્ધિમન્વાય મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિત્વા પબ્બજિત્વા અનુક્કમેન ઉરુવેલં ગન્ત્વા ''રમણીયો વત અયં ભૂમિભાગો, અલં વતિદં પધાનત્થિકસ્સ કુલપુત્તસ્સ પધાનાયા''તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેત્વા તત્થ વાસં ઉપગતે ''મહાપુરિસો પબ્બજિતો''તિ સુત્વા તેસં બ્રાહ્મણાનં પુત્તે ઉપસઙ્કમિત્વા એવમાહ – ''સિદ્ધત્થકુમારો કિર પબ્બજિતો, સો નિસ્સંસયેન બુદ્ધો ભવિસ્સતિ. સચે તુમ્હાકં પિતરો અરોગા અસ્સુ, અજ્જ નિક્ખમિત્વા પબ્બજેય્યું. સચે તુમ્હેપિ ઇચ્છેય્યાથ, એથ, મયં તં મહાપુરિસં અનુપબ્બજિસ્સામા''તિ. તે સબ્બે એકચ્છન્દા

ભવિતું નાસક્ખિંસુ, તેસુ તયો જના ન પબ્બજિંસુ, કોણ્ડઞ્ઞબ્રાહ્મણં જેટ્ઠકં કત્વા ઇતરે ચત્તારો પબ્બજિંસુ. તે પઞ્ચપિ જના **પઞ્ચવગ્ગિય**ત્થેરા નામ જાતા.

તદા પન સુદ્ધોદનરાજા – ‘‘કિં દિસ્વા મય્હં પુત્તો પબ્બજિસ્સતી’’તિ પુચ્છિ. ‘‘ચત્તારિ પુબ્બનિમિત્તાની’’તિ. ‘‘કતરઞ્ચ કતરઞ્ચા’’તિ? ‘‘જરાજિણ્ણં, બ્યાધિતં, મતં, પબ્બજિત’’ન્તિ. રાજા ‘‘ઇતો પટ્ઠાય એવરૂપાનં મમ પુત્તસ્સ સન્તિકં ઉપસઙ્કમિતું મા અદત્થ, મય્હં પુત્તસ્સ બુદ્ધભાવેન કમ્મં નત્થિ, અહં મમ પુત્તં દ્વિસહસ્સદીપપરિવારાનં, ચતુન્નં મહાદીપાનં, ઇસ્સરિયાધિપચ્ચં ચક્કવત્તિરજ્જં કરોન્તં છત્તિંસયોજનપરિમણ્ડલાય પરિસાય પરિવુતં ગગનતલે વિચરમાનં પસ્સિતુકામો’’તિ. એવઞ્ચ પન વત્વા ઇમેસં ચતુપ્પકારાનં નિમિત્તાનં કુમારસ્સ ચક્ખુપથે આગમનનિવારણત્થં ચતૂસુ દિસાસુ ગાવુતે ગાવુતે આરક્ખં ઠપેસિ. તં દિવસઞ્ચ મઙ્ગલટ્ઠાને સન્નિપતિતેસુ અસીતિયા ઞાતિકુલસહસ્સેસુ એકમેકો એકમેકં પુત્તં પટિજાનિ – ‘‘અયં બુદ્ધો વા હોતુ રાજા વા, મયં એકમેતં પુત્તં દસ્સામ. સચેપિ બુદ્ધો ભવિસ્સતિ, ખત્તિયસમણગણેહેવ પરિવારિતો વિચરિસ્સતિ. સચેપિ રાજા ભવિસ્સતિ, ખત્તિયકુમારેહેવ પુરક્ખતપરિવારિતો વિચરિસ્સતી’’તિ. રાજાપિ બોધિસત્તસ્સ ઉત્તમરૂપસમ્પન્ના વિગતસબ્બદોસા ધાતિયો પચ્ચુપટ્ઠાપેસિ. બોધિસત્તો મહન્તેન પરિવારેન મહન્તેન સિરિસોભગ્ગેન વડ્ઢતિ.

અથેકદિવસં રઞ્ઞો **વપ્પમઙ્ગલં** નામ અહોસિ. તં દિવસં સકલનગરં દેવનગરં વિય અલઙ્કરોન્તિ, સબ્બે દાસકમ્મકરાદયો અહતવત્થનિવત્થા ગન્ધમાલાદિપટિમણ્ડિતા રાજકુલે સન્નિપતન્તિ, રઞ્ઞો કમ્મન્તે નઙ્ગલસહસ્સં યોજયન્તિ, તસ્મિં પન દિવસે એકેનૂનઅટ્ઠસતનઙ્ગલાનિ સદ્ધિં બલિબદ્દરસ્મિયોત્તેહિ રજતપરિક્ખતાનિ હોન્તિ. રઞ્ઞો આલમ્બનનઙ્ગલં પન રત્તસુવણ્ણપરિક્ખતં હોતિ. બલિબદ્દાનં સિઙ્ગરસ્મિપતોદાપિ સુવણ્ણપરિક્ખતાવ હોન્તિ. રાજા મહાપરિવારેન નિક્ખમન્તો પુત્તં ગહેત્વાવ અગમાસિ. કમ્મન્તટ્ઠાને એકો જમ્બુરુક્ખો બહલપલાસો સન્દચ્છાયો અહોસિ. તસ્સ હેટ્ઠા કુમારસ્સ સયનં પઞ્ઞાપેત્વા ઉપરિ સુવણ્ણતારકખચિતવિતાનં બન્ધાપેત્વા સાણિપાકારેન પરિક્ખિપાપેત્વા આરક્ખં ઠપેત્વા રાજા સબ્બાલઙ્કારં અલઙ્કરિત્વા અમચ્ચગણપરિવુતો નઙ્ગલકરણટ્ઠાનં અગમાસિ. તત્થ રાજા સુવણ્ણનઙ્ગલં ગણ્હાતિ, અમચ્ચા એકેનૂનઅટ્ઠસતરજતનઙ્ગલાનિ, કસ્સકા સેસનઙ્ગલાનિ. તે તાનિ ગહેત્વા ઇતો ચિતો ચ કસન્તિ. રાજા પન ઓરતો વા પારં ગચ્છતિ, પારતો વા ઓરં આગચ્છતિ.

એતસ્મિં ઠાને મહાસમ્પત્તિ અહોસિ. બોધિસત્તં પરિવારેત્વા નિસિન્ના ધાતિયો ‘‘રઞ્ઞો સમ્પત્તિં પસ્સામા’’તિ અન્તોસાણિતો બહિ નિક્ખન્તા. બોધિસત્તો ઇતો ચિતો ચ ઓલોકેન્તો કઞ્ચિ અદિસ્વાવ વેગેન ઉટ્ઠાય પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા આનાપાને પરિગ્ગહેત્વા પઠમજ્ઝાનં નિબ્બત્તેસિ. ધાતિયો ખજ્જભોજ્જન્તરે વિચરમાના થોકં ચિરાયિંસુ. સેસરુક્ખાનં છાયા વીતિવત્તા, તસ્સ પન જમ્બુરુક્ખસ્સ છાયા પરિમણ્ડલા હુત્વા અટ્ઠાસિ. ધાતિયો ‘‘અય્યપુત્તો એકકો’’તિ વેગેન સાણિં ઉક્ખિપિત્વા અન્તો પવિસમાના બોધિસત્તં સયને પલ્લઙ્કેન નિસિન્નં તઞ્ચ પાટિહારિયં દિસ્વા ગન્ત્વા રઞ્ઞો આરોચેસું – ‘‘દેવ, કુમારો એવં નિસિન્નો, અઞ્ઞેસં રુક્ખાનં છાયા વીતિવત્તા, જમ્બુરુક્ખસ્સ પન છાયા પરિમણ્ડલા ઠિતા’’તિ. રાજા વેગેનાગન્ત્વા પાટિહારિયં દિસ્વા ‘‘અયં તે, તાત, દુતિયવન્દના’’તિ પુત્તં વન્દિ.

અથ અનુક્કમેન બોધિસત્તો સોળસવસ્સુદ્દેસિકો જાતો. રાજા બોધિસત્તસ્સ તિણ્ણં ઉતૂનં અનુચ્છવિકે તયો પાસાદે કારેસિ – એકં નવભૂમિકં, એકં સત્તભૂમિકં, એકં પઞ્ચભૂમિકં, ચત્તાલીસસહસ્સા ચ નાટકિત્થિયો ઉપટ્ઠાપેસિ. બોધિસત્તો દેવો વિય અચ્છરાસઙ્ઘપરિવુતો અલઙ્કતનાટકિત્થીહિ પરિવુતો નિપ્પુરિસેહિ તૂરિયેહિ પરિચારિયમાનો મહાસમ્પત્તિં અનુભવન્તો ઉતુવારેન તીસુ પાસાદેસુ વિહાસિ. રાહુલમાતા પનસ્સ દેવી અગ્ગમહેસી અહોસિ.

તસ્સેવં મહાસમ્પત્તિં અનુભવન્તસ્સ એકદિવસં ઞાતિસઙ્ઘસ્સ અબ્ભન્તરે અયં કથા ઉદપાદિ – ‘‘સિદ્ધત્થો કીળાપસુતોવ વિચરતિ, ન કિઞ્ચિ સિપ્પં સિક્ખતિ, સઙ્ગામે પચ્ચુપટ્ઠિતે કિં કરિસ્સતી’’તિ? રાજા બોધિસત્તં પક્કોસાપેત્વા ‘‘તાત, તવ ઞાતકા ‘સિદ્ધત્થો કિઞ્ચિ સિપ્પં અસિક્ખિત્વા કીળાપસુતોવ વિચરતી’તિ વદન્તિ, એત્થ કિં સત્તુ પત્તકાલે મઞ્ઞસી’’તિ? ‘‘દેવ, મમ સિપ્પં સિક્ખનકિચ્ચં નત્થિ, નગરે મમ સિપ્પદસ્સનત્થં ભેરિં ચરાપેથ ‘ઇતો સત્તમે દિવસે ઞાતકાનં સિપ્પં દસ્સેસ્સામી’’’તિ. રાજા તથા અકાસિ. બોધિસત્તો અક્ખણવેધિવાલવેધિધનુગ્ગહે સન્નિપાતાપેત્વા મહાજનસ્સ મજ્ઝે અઞ્ઞેહિ ધનુગ્ગહેહિ અસાધારણં ઞાતકાનં દ્વાદસવિધં સિપ્પં દસ્સેસિ. તં **સરભઙ્ગજાતકે** આગતનયેનેવ વેદિતબ્બં. તદા તસ્સ ઞાતિસઙ્ઘો નિક્કઙ્ખો અહોસિ.

અથેકદિવસં બોધિસત્તો ઉય્યાનભૂમિં ગન્તુકામો સારથિં આમન્તેત્વા ‘‘રથં યોજેહી’’તિ આહ. સો ‘‘સાધૂ’’તિ પટિસ્સુણિત્વા મહારહં ઉત્તમરથં સબ્બાલઙ્કારેન અલઙ્કરિત્વા કુમુદપત્તવણ્ણે ચત્તારો મઙ્ગલસિન્ધવે યોજેત્વા બોધિસત્તસ્સ પટિવેદેસિ. બોધિસત્તો દેવવિમાનસદિસં રથં અભિરુહિત્વા ઉય્યાનાભિમુખો અગમાસિ. દેવતા ‘‘સિદ્ધત્થકુમારસ્સ અભિસમ્બુજ્ઝનકાલો આસન્નો, પુબ્બનિમિત્તં દસ્સેસ્સામા’’તિ એકં દેવપુત્તં જરાજિણ્ણં ખણ્ડદન્તં પલિતકેસં વઙ્કં ઓભગ્ગસરીરં દણ્ડહત્થં પવેધમાનં કત્વા દસ્સેસું. તં બોધિસત્તો ચેવ સારથિ ચ પસ્સન્તિ. તતો બોધિસત્તો, ‘‘સમ્મ, કો નામેસ પુરિસો, કેસાપિસ્સ ન યથા અઞ્ઞેસ’’ન્તિ મહાપદાને (દી॰ નિ॰ ૨.૪૫) આગતનયેન સારથિં પુચ્છિત્વા તસ્સ વચનં સુત્વા ‘‘ધિરત્થુ વત, ભો, જાતિ , યત્ર હિ નામ જાતસ્સ જરા પઞ્ઞાયિસ્સતી’’તિ સંવિગ્ગહદયો તતોવ પટિનિવત્તિત્વા પાસાદમેવ અભિરુહિ. રાજા ‘‘કિં કારણા મમ પુત્તો ખિપ્પં પટિનિવત્તી’’તિ પુચ્છિ. ‘‘જિણ્ણપુરિસં દિસ્વા, દેવા’’તિ. ‘‘જિણ્ણકં દિસ્વા પબ્બજિસ્સતીતિ આહંસુ, કસ્મા મં નાસેથ, સીઘં પુત્તસ્સ નાટકાનિ સજ્જેથ, સમ્પત્તિં અનુભવન્તો પબ્બજ્જાય સતિં ન કરિસ્સતી’’તિ વત્વા આરક્ખં વડ્ઢેત્વા સબ્બદિસાસુ અદ્ધયોજને અદ્ધયોજને આરક્ખં ઠપેસિ.

પુનેકદિવસં બોધિસત્તો તથેવ ઉય્યાનં ગચ્છન્તો દેવતાભિનિમ્મિતં બ્યાધિતં પુરિસં દિસ્વા પુરિમનયેનેવ પુચ્છિત્વા સંવિગ્ગહદયો નિવત્તિત્વા પાસાદં અભિરુહિ. રાજાપિ પુચ્છિત્વા હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ સંવિદહિત્વા પુન વડ્ઢેત્વા સમન્તા તિગાવુતપ્પમાણે પદેસે આરક્ખં ઠપેસિ. અપરમ્પિ એકદિવસં બોધિસત્તો તથેવ ઉય્યાનં ગચ્છન્તો દેવતાભિનિમ્મિતં કાલઙ્કતં દિસ્વા પુરિમનયેનેવ પુચ્છિત્વા સંવિગ્ગહદયો પુન નિવત્તિત્વા પાસાદં અભિરુહિ. રાજાપિ પુચ્છિત્વા હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ સંવિદહિત્વા પુન વડ્ઢેત્વા સમન્તતો યોજનપ્પમાણે પદેસે આરક્ખં ઠપેસિ. અપરં પનેકદિવસં ઉય્યાનં ગચ્છન્તો તથેવ દેવતાભિનિમ્મિતં સુનિવત્થં સુપારુતં પબ્બજિતં દિસ્વા ‘‘કો નામેસો સમ્મા’’હિ સારથિં પુચ્છિ. સારથિ કિઞ્ચાપિ બુદ્ધુપ્પાદસ્સ અભાવા પબ્બજિતં વા પબ્બજિતગુણે વા ન જાનાતિ, દેવતાનુભાવેન પન ‘‘પબ્બજિતો નામાયં, દેવા’’તિ વત્વા પબ્બજ્જાય ગુણે વણ્ણેસિ. બોધિસત્તો પબ્બજ્જાય રુચિં ઉપ્પાદેત્વા તં દિવસં ઉય્યાનં અગમાસિ. દીઘભાણકા પનાહુ – ‘‘ચત્તારિપિ નિમિત્તાનિ એકદિવસેનેવ દિસ્વા અગમાસી’’તિ.

સો તત્થ દિવસભાગં કીળિત્વા મઙ્ગલપોક્ખરણિયં ન્હાયિત્વા અત્થઙ્ગતે સૂરિયે મઙ્ગલસિલાપટ્ટે નિસીદિ અત્તાનં અલઙ્કારાપેતુકામો, અથસ્સ પરિચારકપુરિસા નાનાવણ્ણાનિ દુસ્સાનિ નાનપ્પકારા આભરણવિકતિયો માલાગન્ધવિલેપનાનિ ચ આદાય સમન્તા પરિવારેત્વા અટ્ઠંસુ. તસ્મિં ખણે સક્કસ્સ નિસિન્નાસનં ઉણ્હં અહોસિ. સો ‘‘કો નુ ખો મં ઇમમ્હા ઠાના ચાવેતુકામોસી’’તિ ઉપધારેન્તો બોધિસત્તસ્સ અલઙ્કારેતુકામતં ઞત્વા વિસ્સકમ્મં આમન્તેસિ – ‘‘સમ્મ વિસ્સકમ્મ, સિદ્ધત્થકુમારો અજ્જ અડ્ઢરત્તસમયે મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિસ્સતિ, અયમસ્સ પચ્છિમો અલઙ્કારો, ત્વં ઉય્યાનં ગન્ત્વા મહાપુરિસં દિબ્બાલઙ્કારેહિ અલઙ્કરોહી’’તિ. સો ‘‘સાધૂ’’તિ પટિસ્સુણિત્વા

દેવાનુભાવેન તઙ્ખણઞ્ઞેવ બોધિસત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા તસ્સેવ કપ્પકસદિસો હુત્વા દિબ્બદુસ્સેન બોધિસત્તસ્સ સીસં વેઠેસિ. બોધિસત્તો હત્થસમ્ફસ્સેનેવ ''નાયં મનુસ્સો, દેવપુત્તો અય''ન્તિ અઞ્ઞાસિ. વેઠનેન વેઠિતમત્તે સીસે મોળિયં મણિરતનાકારેન દુસ્સસહસ્સં અબ્ભુગ્ગઞ્છિ, પુન વેઠેન્તસ્સ દુસ્સસહસ્સન્તિ દસક્ખત્તું વેઠેન્તસ્સ દસ દુસ્સસહસ્સાનિ અબ્ભુગ્ગચ્છિંસુ. ''સીસં ખુદ્દકં, દુસ્સાનિ બહૂનિ , કથં અબ્ભુગ્ગતાની''તિ ન ચિન્તેતબ્બં. તેસુ હિ સબ્બમહન્તં આમલકપુપ્ફપ્પમાણં, અવસેસાનિ કદમ્બકપુપ્ફપ્પમાણાનિ અહેસું. બોધિસત્તસ્સ સીસં કિઞ્જક્ખગવચ્છિતં વિય કુય્યકપુપ્ફં અહોસિ.

અથસ્સ સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતસ્સ સબ્બતાલાવચરેસુ સકાનિ સકાનિ પટિભાનાનિ દસ્સયન્તેસુ, બ્રાહ્મણેસુ ''જયનન્દા''તિઆદિવચનેહિ, સુતમઙ્ગલિકાદીસુ ચ નાનપ્પકારેહિ મઙ્ગલવચનત્થુતિઘોસેહિ સમ્ભાવેન્તેસુ સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં તં રથવરં અભિરુહિ. તસ્મિં સમયે ''રાહુલમાતા પુત્તં વિજાતા''તિ સુત્વા સુદ્ધોદનમહારાજા ''પુત્તસ્સ મે તુટ્ઠિં નિવેદેથા''તિ સાસનં પહિણિ. બોધિસત્તો તં સુત્વા ''રાહુ જાતો, બન્ધનં જાત''ન્તિ આહ. રાજા ''કિં મે પુત્તો અવચા''તિ પુચ્છિત્વા તં વચનં સુત્વા ''ઇતો પટ્ઠાય મે નત્તા '**રાહુલકુમારો**'ત્વેવ નામ હોતૂ''તિ આહ.

બોધિસત્તોપિ ખો રથવરં આરુય્હ અતિમહન્તેન યસેન અતિમનોરમેન સિરિસોભગ્ગેન નગરં પાવિસિ. તસ્મિં સમયે **કિસાગોતમી** નામ ખત્તિયકઞ્ઞા ઉપરિપાસાદવરતલગતા નગરં પદક્ખિણં કુરુમાનસ્સ બોધિસત્તસ્સ રૂપસિરિં દિસ્વા પીતિસોમનસ્સજાતા ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

''નિબ્બુતા નૂન સા માતા, નિબ્બુતો નૂન સો પિતા;
નિબ્બુતા નૂન સા નારી, યસ્સાયં ઈદિસો પતી''તિ. (ધ॰ સ॰ અટ્ઠ॰ નિદાનકથા); –

બોધિસત્તો તં સુત્વા ચિન્તેસિ – ''અયં એવમાહ – 'એવરૂપં અત્તભાવં પસ્સન્તિયા માતુ હદયં નિબ્બાયતિ, પિતુ હદયં નિબ્બાયતિ, પજાપતિયા હદયં નિબ્બાયતી'તિ. કિસ્મિં નુ ખો નિબ્બુતે હદયં નિબ્બુતં નામ હોતી''તિ. અથસ્સ કિલેસેસુ વિરત્તમનસ્સ એતદહોસિ – ''રાગગ્ગિમ્હિ નિબ્બુતે નિબ્બુતં નામ હોતિ, દોસગ્ગિમ્હિ નિબ્બુતે નિબ્બુતં નામ હોતિ, મોહગ્ગિમ્હિ નિબ્બુતે નિબ્બુતં નામ હોતિ, માનદિટ્ઠિઆદીસુ સબ્બકિલેસદરથેસુ નિબ્બુતેસુ નિબ્બુતં નામ હોતી''તિ. ''અયં મે સુસ્સવનં સાવેતિ, અહઞ્હિ નિબ્બાનં ગવેસન્તો વિચરામિ, અજ્જેવ મયા ઘરાવાસં છડ્ડેત્વા નિક્ખમ્મ પબ્બજિત્વા નિબ્બાનં ગવેસિતું વટ્ટતિ, અયં ઇમિસ્સા આચરિયભાગો હોતૂ''તિ કણ્ઠતો ઓમુઞ્ચિત્વા કિસાગોતમિયા સતસહસ્સગ્ઘનકં મુત્તાહારં પેસેસિ. સા ''સિદ્ધત્થકુમારો મયિ પટિબદ્ધચિત્તો હુત્વા પણ્ણાકારં પેસેતી''તિ સોમનસ્સજાતા અહોસિ.

બોધિસત્તોપિ મહન્તેન સિરિસોભગ્ગેન અત્તનો પાસાદં અભિરુહિત્વા સિરિસયને નિપજ્જિ. તાવદેવ ચ નં સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતા નચ્ચગીતાદીસુ સુસિક્ખિતા દેવકઞ્ઞા વિય રૂપસોભગ્ગપ્પત્તા નાટકિત્થિયો નાનાતૂરિયાનિ ગહેત્વા સમ્પરિવારેત્વા અભિરમાપેન્તિયો નચ્ચગીતવાદિતાનિ પયોજયિંસુ. બોધિસત્તો કિલેસેસુ વિરત્તચિત્તતાય નચ્ચાદીસુ અનભિરતો મુહુત્તં નિદ્દં ઓક્કમિ. તાપિ ઇત્થિયો ''યસ્સત્થાય મયં નચ્ચાદીનિ પયોજેમ, સો નિદ્દં ઉપગતો, ઇદાનિ કિમત્થં કિલમિસ્સામા''તિ ગહિતગહિતાનિ તૂરિયાનિ અજ્ઝોત્થરિત્વા નિપજ્જિંસુ, ગન્ધતેલપ્પદીપા ઝાયન્તિ. બોધિસત્તો પબુજ્ઝિત્વા સયનપિટ્ઠે પલ્લઙ્કેન નિસિન્નો અદ્દસ તા ઇત્થિયો તૂરિયભણ્ડાનિ અવત્થરિત્વા નિદ્દાયન્તિયો – એકચ્ચા પગ્ઘરિતખેળા, કિલિન્નગત્તા, એકચ્ચા દન્તે ખાદન્તિયો, એકચ્ચા કાકચ્છન્તિયો, એકચ્ચા વિપ્પલપન્તિયો, એકચ્ચા વિવટમુખી, એકચ્ચા અપગતવત્થા

પાકટબીભચ્છસમ્બાધટ્ઠાના. સો તાસં તં વિપ્પકારં દિસ્વા ભિય્યોસોમત્તાય કામેસુ વિરત્તચિત્તો અહોસિ. તસ્સ અલઙ્કતપટિયત્તં સક્કભવનસદિસમ્પિ તં મહાતલં વિવિધનાનાકુણપભરિતં આમકસુસાનં વિય ઉપટ્ઠાસિ, તયો ભવા આદિત્તગેહસદિસા ખાદિંસુ – ''ઉપદ્દુતં વત, ભો, ઉપસ્સટ્ઠં વત, ભો''તિ ઉદાનં પવત્તેસિ, અતિવિયસ્સ પબ્બજ્જાય ચિત્તં નમિ.

સો ''અજ્જેવ મયા મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિતું વટ્ટતી''તિ સયના વુટ્ઠાય દ્વારસમીપં ગન્ત્વા ''કો એત્થા''તિ આહ. ઉમ્મારે સીસં કત્વા નિપન્નો છન્નો – ''અહં, અય્યપુત્ત, છન્નો''તિ આહ. ''અજ્જાહં મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિતુકામો, એકં મે અસ્સં કપ્પેહી''તિ આહ. સો ''સાધુ, દેવા''તિ અસ્સભણ્ડકં ગહેત્વા અસ્સસાલં ગન્ત્વા ગન્ધતેલપ્પદીપેસુ જલન્તેસુ સુમનપટ્ટવિતાનસ્સ હેટ્ઠા રમણીયે ભૂમિભાગે ઠિતં કણ્ડકં અસ્સરાજાનં દિસ્વા ''અજ્જ મયા ઇમમેવ કપ્પેતું વટ્ટતી''તિ કણ્ડકં કપ્પેસિ. સો કપ્પિયમાનોવ અઞ્ઞાસિ ''અયં કપ્પના અતિવિય ગાળ્હા, અઞ્ઞેસુ દિવસેસુ ઉય્યાનકીળાદિગમનકાલે કપ્પના વિય ન હોતિ , મય્હં અય્યપુત્તો અજ્જ મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિતુકામો ભવિસ્સતી''તિ. તતો તુટ્ઠમાનસો મહાહસિતં હસિ, સો સદ્દો સકલનગરં પત્થરિત્વા ગચ્છેય્ય. દેવતા પન નં સન્નિરુમ્ભિત્વા ન કસ્સચિ સોતું અદંસુ.

બોધિસત્તોપિ ખો છન્નં પેસેત્વાવ ''પુત્તં તાવ પસ્સિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા નિસિન્નપલ્લઙ્કતો ઉટ્ઠાય રાહુલમાતુયા વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા ગબ્ભદ્વારં વિવરિ. તસ્મિં ખણે અન્તોગબ્ભે ગન્ધતેલપ્પદીપો ઝાયતિ, રાહુલમાતા સુમનમલ્લિકાદીનં પુપ્ફાનં અમ્બણમત્તેન અભિપ્પકિણ્ણે સયને પુત્તસ્સ મત્થકે હત્થં ઠપેત્વા નિદ્દાયતિ. બોધિસત્તો ઉમ્મારે પાદં ઠપેત્વા ઠિતકોવ ઓલોકેત્વા ''સચાહં દેવિયા હત્થં અપનેત્વા મમ પુત્તં ગણ્હિસ્સામિ, દેવી પબુજ્ઝિસ્સતિ, એવં મે ગમનન્તરાયો ભવિસ્સતિ, બુદ્ધો હુત્વાવ આગન્ત્વા પુત્તં પસ્સિસ્સામી''તિ પાસાદતલતો ઓતરિ. યં પન જાતકટ્ઠકથાયં ''તદા સત્તાહજાતો રાહુલકુમારો હોતી''તિ વુત્તં, તં સેસટ્ઠકથાસુ નત્થિ, તસ્મા ઇદમેવ ગહેતબ્બં.

એવં બોધિસત્તો પાસાદતલા ઓતરિત્વા અસ્સસમીપં ગન્ત્વા એવમાહ – ''તાત કણ્ડક, ત્વં અજ્જ એકરત્તિં મં તારય, અહં તં નિસ્સાય બુદ્ધો હુત્વા સદેવકં લોકં તારયિસ્સામી''તિ. તતો ઉલ્લઙ્ઘિત્વા કણ્ડકસ્સ પિટ્ઠિં અભિરુહિ. કણ્ડકો ગીવતો પટ્ઠાય આયામેન અટ્ઠારસહત્થો હોતિ, તદનુચ્છવિકેન ઉબ્બેધેન સમન્નાગતો થામજવસમ્પન્નો સબ્બસેતો ધોતસઙ્ખસદિસો. સો સચે હસેય્ય વા પદસદ્દં વા કરેય્ય, સદ્દો સકલનગરં અવત્થરેય્ય, તસ્મા દેવતા અત્તનો આનુભાવેન તસ્સ યથા ન કોચિ સુણાતિ, એવં હસિતસદ્દં સન્નિરુમ્ભિત્વા અક્કમનઅક્કમનપદવારે હત્થતલાનિ ઉપનામેસું. બોધિસત્તો અસ્સવરસ્સ પિટ્ઠિવેમજ્ઝગતો છન્નં અસ્સસ્સ વાલધિં ગાહાપેત્વા અડ્ઢરત્તસમયે મહાદ્વારસમીપં પત્તો. તદા પન રાજા ''એવં મમ પુત્તો યાય કાયચિ વેલાય નગરદ્વારં વિવરિત્વા નિક્ખમિતું ન સક્ખિસ્સતી''તિ દ્વીસુ દ્વારકવાટેસુ એકેકં પુરિસસહસ્સેન વિવરિતબ્બં કારેસિ. બોધિસત્તો પન થામબલસમ્પન્નો હત્થિગણનાય કોટિસહસ્સહત્થીનં બલં ધારેસિ, પુરિસગણનાય દસકોટિસહસ્સપુરિસાનં બલં ધારેસિ. સો ચિન્તેસિ – ''સચે દ્વારં ન વિવરિય્યતિ, અજ્જ કણ્ડકસ્સ પિટ્ઠે નિસિન્નોવ વાલધિં ગહેત્વા ઠિતેન છન્નેન સદ્ધિંયેવ કણ્ડકં ઊરૂહિ નિપ્પીળેત્વા અટ્ઠારસહત્થુબ્બેધં પાકારં ઉપ્પતિત્વા અતિક્કમિસ્સામી''તિ. છન્નોપિ ચિન્તેસિ – ''સચે દ્વારં ન વિવરિય્યતિ, અહં અત્તનો સામિકં અય્યપુત્તં ખન્ધે નિસીદાપેત્વા કણ્ડકં દક્ખિણેન હત્થેન કુચ્છિયં પરિક્ખિપન્તો ઉપકચ્છન્તરે કત્વા પાકારં ઉપ્પતિત્વા અતિક્કમિસ્સામી''તિ. કણ્ડકોપિ ચિન્તેસિ – ''સચે દ્વારં ન વિવરિય્યતિ, અહં અત્તનો સામિકં પિટ્ઠે યથાનિસિન્નમેવ છન્નેન વાલધિં ગહેત્વા ઠિતેન સદ્ધિંયેવ ઉક્ખિપિત્વા પાકારં ઉપ્પતિત્વા

અતિક્કમિસ્સામી’’તિ. સચે દ્વારં ન વિવરેય્ય, યથાચિન્તિતમેવ તેસુ તીસુ જનેસુ અઞ્ઞતરો સમ્પાદેય્ય. દ્વારે પન અધિવત્થા દેવતા દ્વારં વિવરિ.

તસ્મિંયેવ ખણે **મારો** પાપિમા ‘‘બોધિસત્તં નિવત્તેસ્સામી’’તિ આગન્ત્વા આકાસે ઠિતો આહ – ‘‘મારિસ, મા નિક્ખમિ, ઇતો તે સત્તમે દિવસે ચક્કરતનં પાતુભવિસ્સતિ, દ્વિસહસ્સપરિત્તદીપપરિવારાનં ચતુન્નં મહાદીપાનં રજ્જં કારેસ્સસિ, નિવત્ત, મારિસા’’તિ. ‘‘કોસિ ત્વ’’ન્તિ? ‘‘અહં વસવત્તી’’તિ. ‘‘માર, જાનામહં મય્હં ચક્કરતનસ્સ પાતુભાવં, અનત્થિકોહં રજ્જેન, દસસહસ્સિલોકધાતું ઉન્નાદેત્વા બુદ્ધો ભવિસ્સામી’’તિ આહ. મારો ‘‘ઇતો દાનિ તે પટ્ઠાય કામવિતક્કં વા બ્યાપાદવિતક્કં વા વિહિંસાવિતક્કં વા ચિન્તિતકાલે જાનિસ્સામી’’તિ ઓતારાપેક્ખો છાયા વિય અનુગચ્છન્તો અનુબન્ધિ.

બોધિસત્તોપિ હત્થગતં ચક્કવત્તિરજ્જં ખેળપિણ્ડં વિય અનપેક્ખો છડ્ડેત્વા મહન્તેન સક્કારેન નગરા નિક્ખમિ. આસાળ્હિપુણ્ણમાય ઉત્તરાસાળ્હનક્ખત્તે વત્તમાને, નિક્ખમિત્વા ચ પુન નગરં અપલોકેતુકામો જાતો. એવઞ્ચ પનસ્સ ચિત્તે ઉપ્પન્નમત્તેયેવ – ‘‘મહાપુરિસ, ન તયા નિવત્તેત્વા ઓલોકનકમ્મં કત’’ન્તિ વદમાના વિય મહાપથવી કુલાલચક્કં વિય છિજ્જિત્વા પરિવત્તિ. બોધિસત્તો નગરાભિમુખો ઠત્વા નગરં ઓલોકેત્વા તસ્મિં પથવિપ્પદેસે કણ્ડકનિવત્તનચેતિયટ્ઠાનં દસ્સેત્વા ગન્તબ્બમગ્ગાભિમુખં કણ્ડકં કત્વા પાયાસિ મહન્તેન સક્કારેન ઉળારેન સિરિસોભગ્ગેન. તદા કિરસ્સ દેવતા પુરતો સટ્ઠિ ઉક્કાસહસ્સાનિ ધારયિંસુ, પચ્છતો સટ્ઠિ , દક્ખિણપસ્સતો સટ્ઠિ, વામપસ્સતો સટ્ઠીતિ. અપરા દેવતા ચક્કવાળમુખવટ્ટિયં અપરિમાણા ઉક્કા ધારયિંસુ. અપરા દેવતા ચ નાગસુપણ્ણાદયો ચ દિબ્બેહિ ગન્ધેહિ માલાહિ ચુણ્ણેહિ ધૂપેહિ પૂજયમાના ગચ્છન્તિ, પારિચ્છત્તકપુપ્ફેહિ ચેવ મન્દારવપુપ્ફેહિ ચ ઘનમેઘવુટ્ઠિકાલે ધારાહિ વિય નભં નિરન્તરં અહોસિ, દિબ્બાનિ સંગીતાનિ પવત્તિંસુ , સમન્તતો અટ્ઠ તૂરિયાનિ, સટ્ઠિ તૂરિયાનીતિ અટ્ઠસટ્ઠિ તૂરિયસતસહસ્સાનિ પવત્તયિંસુ. તેસં સદ્દો સમુદ્દકુચ્છિયં મેઘથનિતકાલો વિય, યુગન્ધરકુચ્છિયં સાગરનિગ્ઘોસકાલો વિય ચ વત્તતિ.

ઇમિના સિરિસોભગ્ગેન ગચ્છન્તો બોધિસત્તો એકરત્તેનેવ તીણિ રજ્જાનિ અતિક્કમ્મ તિંસયોજનમત્થકે અનોમાનદીતીરં પાપુણિ. કિં પન અસ્સો તતો પરં ગન્તું ન સક્કોતીતિ? નો ન સક્કોતિ. સો હિ એકં ચક્કવાળગબ્ભં નાભિયા ઠિતચક્કસ્સ નેમિવટ્ટિં મદ્દન્તો વિય અન્તન્તેન ચરિત્વા પુરેપાતરાસમેવ આગન્ત્વા અત્તનો સમ્પાદિતં ભત્તં ભુઞ્જિતું સમત્થો. તદા પન દેવનાગસુપણ્ણાદીહિ આકાસે ઠત્વા ઓસ્સટ્ઠેહિ ગન્ધમાલાદીહિ યાવ ઊરુપ્પદેસા સઞ્છન્નસરીરં આકડ્ઢિત્વા ગન્ધમાલાજટં છિન્દન્તસ્સ અતિપપઞ્ચો અહોસિ, તસ્મા તિંસયોજનમત્તમેવ અગમાસિ. અથ બોધિસત્તો નદીતીરે ઠત્વા છન્નં પુચ્છિ – ‘‘કા નામ અયં નદી’’તિ? ‘‘અનોમા નામ, દેવા’’તિ. ‘‘અમ્હાકમ્પિ પબ્બજ્જા અનોમા ભવિસ્સતી’’તિ પણ્હિયા ઘટ્ટેન્તો અસ્સસ્સ સઞ્ઞં અદાસિ. અસ્સો ચ ઉપ્પતિત્વા અટ્ઠુસભવિત્થારાય નદિયા પારિમતીરે અટ્ઠાસિ.

બોધિસત્તો અસ્સપિટ્ઠિતો ઓરુય્હ રજતપટ્ટસદિસે વાળુકાપુલિને ઠત્વા છન્નં આમન્તેસિ – ‘‘સમ્મ છન્ન, ત્વં મય્હં આભરણાનિ ચેવ કણ્ડકઞ્ચ આદાય ગચ્છ, અહં પબ્બજિસ્સામી’’તિ. ‘‘અહમ્પિ, દેવ, પબ્બજિસ્સામી’’તિ. બોધિસત્તો ‘‘ન લબ્ભા તયા પબ્બજિતું, ગચ્છેવ ત્વ’’ન્તિ તિક્ખત્તું પટિબાહિત્વા આભરણાનિ ચેવ કણ્ડકઞ્ચ પટિચ્છાપેત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘ઇમે મય્હં કેસા સમણસારુપ્પા ન હોન્તિ, અઞ્ઞો બોધિસત્તસ્સ કેસે છિન્દિતું યુત્તરૂપો નત્થી’’તિ. તતો ‘‘સયમેવ ખગ્ગેન છિન્દિસ્સામી’’તિ દક્ખિણેન હત્થેન અસિં ગહેત્વા વામહત્થેન મોળિયા સદ્ધિં ચૂળં ગહેત્વા છિન્દિ. કેસા દ્વઙ્ગુલમત્તા હુત્વા દક્ખિણતો આવટ્ટમાના સીસં અલ્લીયિંસુ. તેસં યાવજીવં તદેવ પમાણં

અહોસિ, મસ્સુ ચ તદનુરૂપં, પુન કેસમસ્સુઓહારણકિચ્ચં નામ નાહોસિ. બોધિસત્તો સહ મોળિયા ચૂળં ગહેત્વા ''સચાહં સમ્બુદ્ધો ભવિસ્સામિ, આકાસે તિટ્ઠતુ. નો ચે, ભૂમિયં પતતૂ''તિ અન્તલિક્ખે ખિપિ. સા ચૂળા યોજનપ્પમાણં ઠાનં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા આકાસે અટ્ઠાસિ. સક્કો દેવરાજા દિબ્બચક્ખુના ઓલોકેત્વા યોજનિયરતનચઙ્કોટકેન સમ્પટિચ્છિત્વા તાવતિંસભવને **ચૂળામણિચેતિયં** નામ પતિટ્ઠાપેસિ.

''છેત્વાન મોળિં વરગન્ધવાસિતં, વેહાયસં ઉક્ખિપિ સક્યપુઙ્ગવો;
સહસ્સનેત્તો સિરસા પટિગ્ગહિ, રતનચઙ્કોટવરેન વાસવો''તિ. (મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૨૨૨);

પુન બોધિસત્તો ચિન્તેસિ – ''ઇમાનિ કાસિકવત્થાનિ મય્હં ન સમણસારુપ્પાની''તિ. અથસ્સ કસ્સપબુદ્ધકાલે પુરાણસહાયકો ઘટિકારમહાબ્રહ્મા એકં બુદ્ધન્તરં જરં અપ્પત્તેન મિત્તભાવેન ચિન્તેસિ – ''અજ્જ મે સહાયકો મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખન્તો, સમણપરિક્ખારમસ્સ ગહેત્વા ગચ્છિસ્સામી''તિ.

''તિચીવરઞ્ચ પત્તો ચ, વાસી સૂચિ ચ બન્ધનં;
પરિસ્સાવનેન અટ્ઠેતે, યુત્તયોગસ્સ ભિક્ખુનો''તિ. –

ઇમે અટ્ઠ પરિક્ખારે આહરિત્વા અદાસિ. બોધિસત્તો અરહદ્ધજં નિવાસેત્વા ઉત્તમપબ્બજિતવેસં ગણ્હિત્વા ''છન્ન, ત્વં મમ વચનેન માતાપિતૂનં આરોગ્યં વદેહી''તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. છન્નો બોધિસત્તં વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. કણ્ડકો પન છન્નેન સદ્ધિં મન્તયમાનસ્સ બોધિસત્તસ્સ વચનં સુણન્તોવ ''નત્થિ દાનિ મય્હં પુન સામિનો દસ્સન''ન્તિ ચિન્તેત્વા ચક્ખુપથં વિજહન્તો સોકં અધિવાસેતું અસક્કોન્તો હદયેન ફલિતેન કાલં કત્વા તાવતિંસભવને કણ્ડકો નામ દેવપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ. છન્નસ્સ પઠમં એકોવ સોકો અહોસિ, કણ્ડકસ્સ પન કાલકિરિયાય દુતિયેન સોકેન પીળિતો રોદન્તો પરિદેવન્તો નગરં અગમાસિ.

બોધિસત્તો પબ્બજિત્વા તસ્મિંયેવ પદેસે **અનુપિયં** નામ અમ્બવનં અત્થિ, તત્થ સત્તાહં પબ્બજ્જાસુખેન વીતિનામેત્વા એકદિવસેનેવ તિંસયોજનમગ્ગં પદસા ગન્ત્વા રાજગહં પાવિસિ. પવિસિત્વા ચ સપદાનં પિણ્ડાય ચરિ. સકલનગરં બોધિસત્તસ્સ રૂપદસ્સનેનેવ ધનપાલકે પવિટ્ઠે રાજગહં વિય ચ, અસુરિન્દે પવિટ્ઠે દેવનગરં વિય ચ સઙ્ખોભં અગમાસિ. રાજપુરિસા ગન્ત્વા ''દેવ, એવરૂપો નામ સત્તો નગરે પિણ્ડાય ચરતિ, 'દેવો વા મનુસ્સો વા નાગો વા સુપણ્ણો વા અસુકો નામ એસો'તિ ન જાનામા''તિ આરોચેસું. રાજા પાસાદતલે ઠત્વા મહાપુરિસં દિસ્વા અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તો પુરિસે આણાપેસિ – ''ગચ્છથ, ભણે , વીમંસથ, સચે અમનુસ્સો ભવિસ્સતિ, નગરા નિક્ખમિત્વા અન્તરધાયિસ્સતિ, સચે દેવતા ભવિસ્સતિ, આકાસેન ગચ્છિસ્સતિ, સચે નાગો ભવિસ્સતિ, પથવિયં નિમુજ્જિત્વા ગમિસ્સતિ, સચે મનુસ્સો ભવિસ્સતિ, યથાલદ્ધં ભિક્ખં પરિભુઞ્જિસ્સતી''તિ.

મહાપુરિસોપિ ખો મિસ્સકભત્તં સંહરિત્વા ''અલં મે એત્તકં યાપનાયા''તિ ઞત્વા પવિટ્ઠદ્વારેનેવ નગરા નિક્ખમિત્વા **પણ્ડવ**પબ્બતચ્છાયાયં પુરત્થિમાભિમુખો નિસીદિત્વા આહારં પરિભુઞ્જિતું આરદ્ધો. અથસ્સ અન્તાનિ પરિવત્તિત્વા મુખેન નિક્ખમનાકારપ્પત્તાનિ અહેસું. તતો સો તેન અત્તભાવેન એવરૂપસ્સ આહારસ્સ ચક્ખુનાપિ અદિટ્ઠપુબ્બતાય તેન પટિક્કૂલાહારેન અટ્ટીયમાનોપિ એવં અત્તના એવ અત્તાનં ઓવદિ – ''સિદ્ધત્થ, ત્વં સુલભઅન્નપાને કુલે તિવસ્સિકગન્ધસાલિભોજનં નાનગ્ગરસેહિ ભુઞ્જનટ્ઠાને નિબ્બત્તિત્વાપિ એકં પંસુકૂલિકં દિસ્વા 'કદા નુ ખો અહમ્પિ એવરૂપો હુત્વા પિણ્ડાય ચરિત્વા ભુઞ્જિસ્સામિ, ભવિસ્સતિ નુ ખો મે સો કાલો'તિ ચિન્તેત્વા નિક્ખન્તો, ઇદાનિ કિન્નામેતં કરોસી''તિ એવં અત્તાનં ઓવદિત્વા નિબ્બિકારો હુત્વા આહારં પરિભુઞ્જિ.

રાજપુરિસા તં પવત્તિં દિસ્વા ગન્ત્વા રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા દૂતવચનં સુત્વા વેગેન નગરા નિક્ખમિત્વા બોધિસત્તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ઇરિયાપથસ્મિંયેવ પસીદિત્વા બોધિસત્તસ્સ સબ્બં ઇસ્સરિયં નિય્યાતેસિ. બોધિસત્તો ''મય્હં, મહારાજ, વત્થુકામેહિ વા કિલેસકામેહિ વા અત્થો નત્થિ, અહં પરમાભિસમ્બોધિં પત્થયન્તો નિક્ખન્તો''તિ આહ. રાજા અનેકપ્પકારં યાચન્તોપિ તસ્સ ચિત્તં અલભિત્વા ''અદ્ધા ત્વં બુદ્ધો ભવિસ્સસિ , બુદ્ધભૂતેન પન તયા પઠમં મમ વિજિતં આગન્તબ્બ''ન્તિ પટિઞ્ઞં ગણ્હિ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન ''પબ્બજ્જં કિત્તયિસ્સામિ, યથા પબ્બજિ ચક્ખુમા''તિ ઇમં **પબ્બજ્જાસુત્તં** (સુ॰ નિ॰ ૪૦૭) સદ્ધિં અટ્ઠકથાય ઓલોકેત્વા વેદિતબ્બો.

બોધિસત્તોપિ ખો રઞ્ઞો પટિઞ્ઞં દત્વા અનુપુબ્બેન ચારિકં ચરમાનો આળારઞ્ચ કાલામં ઉદકઞ્ચ રામપુત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા સમાપત્તિયો નિબ્બત્તેત્વા ''નાયં મગ્ગો બોધાયા''તિ તમ્પિ સમાપત્તિભાવનં અનલઙ્કરિત્વા સદેવકસ્સ લોકસ્સ અત્તનો થામવીરિયસન્દસ્સનત્થં મહાપધાનં પદહિતુકામો ઉરુવેલં ગન્ત્વા ''રમણીયો વતાયં ભૂમિભાગો''તિ તત્થેવ વાસં ઉપગન્ત્વા મહાપધાનં પદહિ. તેપિ ખો કોણ્ડઞ્ઞપ્પમુખા પઞ્ચવગ્ગિયા ગામનિગમરાજધાનીસુ ભિક્ખાય ચરન્તા તત્થ બોધિસત્તં સમ્પાપુણિંસુ. અથ નં છબ્બસ્સાનિ મહાપધાનં પદહન્તં ''ઇદાનિ બુદ્ધો ભવિસ્સતિ, ઇદાનિ બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ પરિવેણસમ્મજ્જનાદિકાય વત્તપટિપત્તિયા ઉપટ્ઠહમાના સન્તિકાવચરા અહેસું. બોધિસત્તોપિ ખો ''કોટિપ્પત્તં દુક્કરકારિકં કરિસ્સામી''તિ એકતિલતણ્ડુલાદીહિપિ વીતિનામેસિ, સબ્બસોપિ આહારુપચ્છેદનં અકાસિ. દેવતાપિ લોમકૂપેહિ ઓજં ઉપસંહરમાના પક્ખિપિંસુ.

અથસ્સ તાય નિરાહારતાય પરમકસિરપ્પત્તતાય સુવણ્ણવણ્ણોપિ કાયો કાળવણ્ણો અહોસિ, દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણાનિ પટિચ્છન્નાનિ અહેસું. અપ્પેકદા આનાપાનકજ્ઝાનં ઝાયન્તો મહાવેદનાભિતુન્નો વિસઞ્ઞીભૂતો ચઙ્કમનકોટિયં પતતિ. અથ નં એકચ્ચા દેવતા ''કાલઙ્કતો સમણો ગોતમો''તિ વદન્તિ. એકચ્ચા ''વિહારોત્વેવેસો અરહત''ન્તિ ચ આહંસુ. તત્થ યાસં ''કાલઙ્કતો''તિ સઞ્ઞા અહોસિ, તા ગન્ત્વા સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ આરોચેસું – ''તુમ્હાકં પુત્તો કાલઙ્કતો''તિ. ''મમ પુત્તો બુદ્ધો હુત્વા કાલઙ્કતો, અહુત્વા''તિ? ''બુદ્ધો ભવિતું નાસક્ખિ, પધાનભૂમિયંયેવ પતિત્વા કાલઙ્કતો''તિ. ઇદં સુત્વા રાજા – ''નાહં સદ્દહામિ, મમ પુત્તસ્સ બોધિં અપ્પત્વા કાલકિરિયા નામ નત્થી''તિ પટિક્ખિપિ. ''કસ્મા પન રાજા ન સદ્દહતી''તિ? કાલદેવલતાપસવન્દાપનદિવસે જમ્બુરુક્ખમૂલે ચ પાટિહારિયાનં દિટ્ઠત્તા.

પુન બોધિસત્તે સઞ્ઞં પટિલભિત્વા ઉટ્ઠિતે તા દેવતા ગન્ત્વા ''અરોગો તે, મહારાજ, પુત્તો''તિ આરોચેસું. રાજા ''જાનામહં મમ પુત્તસ્સ અમરણભાવ''ન્તિ વદતિ. મહાસત્તસ્સ છબ્બસ્સાનિ દુક્કરકારિકં કરોન્તસ્સેવ આકાસે ગણ્ઠિકરણકાલો વિય અહોસિ. સો ''અયં દુક્કરકારિકા નામ બોધાય મગ્ગો ન હોતી''તિ ઓળારિકં આહારં આહારેતું ગામનિગમેસુ પિણ્ડાય ચરિત્વા આહારં આહરિ. અથસ્સ દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણાનિ પાકતિકાનિ અહેસું, કાયોપિ સુવણ્ણવણ્ણો અહોસિ. પઞ્ચવગ્ગિયા ભિક્ખૂ ''અયં છબ્બસ્સાનિ દુક્કરકારિકં કરોન્તોપિ સબ્બઞ્ઞુતં પટિવિજ્ઝિતું નાસક્ખિ, ઇદાનિ ગામનિગમાદીસુ પિણ્ડાય ચરિત્વા ઓળારિકં આહારં આહરમાનો કિં સક્ખિસ્સતિ, બાહુલિકો એસ પધાનવિબ્ભન્તો, સીસં ન્હાયિતુકામસ્સ ઉસ્સાવબિન્દુતક્કનં વિય અમ્હાકં એતસ્સ સન્તિકા વિસેસતક્કનં, કિં નો ઇમિના''તિ મહાપુરિસં પહાય અત્તનો અત્તનો પત્તચીવરં ગહેત્વા અટ્ઠારસયોજનમગ્ગં ગન્ત્વા **ઇસિપતનં** પવિસિંસુ.

તેન ખો પન સમયેન ઉરુવેલાયં સેનાનિગમે સેનાનિકુટુમ્બિકસ્સ ગેહે નિબ્બત્તા **સુજાતા** નામ દારિકા વયપ્પત્તા એકસ્મિં નિગ્રોધરુક્ખે પત્થનં અકાસિ – ''સચાહં સમજાતિકં કુલઘરં ગન્ત્વા પઠમગબ્ભે પુત્તં

લભિસ્સામિ, અનુસંવચ્છરં તે સતસહસ્સપરિચ્ચાગેન બલિકમ્મં કરિસ્સામી''તિ. તસ્સા સા પત્થના સમિજ્ઝિ. સા મહાસત્તસ્સ દુક્કરકારિકં કરોન્તસ્સ છટ્ઠે વસ્સે પરિપુણ્ણે વિસાખાપુણ્ણમાયં બલિકમ્મં કાતુકામા હુત્વા પુરેતરંયેવ ધેનુસહસ્સં લટ્ઠિમધુકવને ચરાપેત્વા, તાસં ખીરં પઞ્ચ ધેનુસતાનિ પાયેત્વા, તાસં ખીરં અડ્ઢતિયાનિ ચ સતાનીતિ એવં યાવ સોળસન્નં ધેનૂનં ખીરં અટ્ઠ ધેનુયો પિવન્તિ, તાવ ખીરસ્સ બહલતઞ્ચ મધુરતઞ્ચ ઓજવન્તતઞ્ચ પત્થયમાના ખીરપરિવત્તનં નામ અકાસિ. સા વિસાખાપુણ્ણમદિવસે ''પાતોવ બલિકમ્મં કરિસ્સામી''તિ રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય તા અટ્ઠ ધેનુયો દુહાપેસિ. વચ્છકા ધેનૂનં થનમૂલં ન આગમંસુ, થનમૂલે પન નવભાજનેસુ ઉપનીતમત્તેસુ અત્તનો ધમ્મતાય ખીરધારા પગ્ઘરિંસુ. તં અચ્છરિયં દિસ્વા સુજાતા સહત્થેનેવ ખીરં ગહેત્વા નવભાજને પક્ખિપિત્વા સહત્થેનેવ અગ્ગિં કત્વા પચિતું આરભિ.

તસ્મિં પાયાસે પચ્ચમાને મહન્તા મહન્તા પુબ્બુળા ઉટ્ઠહિત્વા દક્ખિણાવટ્ટા હુત્વા સઞ્ચરન્તિ. એકફુસિતમ્પિ બહિ ન ઉપ્પતતિ, ઉદ્ધનતો અપ્પમત્તકોપિ ધૂમો ન ઉટ્ઠહતિ. તસ્મિં સમયે ચત્તારો લોકપાલા આગન્ત્વા ઉદ્ધને આરક્ખં ગણ્હિંસુ, મહાબ્રહ્મા છત્તં ધારેસિ, સક્કો અલાતાનિ સમાનેન્તો અગ્ગિં જાલેસિ. દેવતા દ્વિસહસ્સદીપપરિવારેસુ ચતૂસુ મહાદીપેસુ દેવમનુસ્સાનં ઉપકપ્પનઓજં અત્તનો દેવાનુભાવેન દણ્ડકબદ્ધં મધુપટલં પીળેત્વા મધું ગણ્હમાના વિય સંહરિત્વા તત્થ પક્ખિપિંસુ . અઞ્ઞેસુ હિ કાલેસુ દેવતા કબળે કબળે ઓજં પક્ખિપિંસુ, સમ્બોધિપ્પત્તદિવસે ચ પરિનિબ્બાનદિવસે ચ ઉક્ખલિયંયેવ પક્ખિપિંસુ . સુજાતા એકદિવસેયેવ તત્થ અત્તનો પાકટાનિ અનેકાનિ અચ્છરિયાનિ દિસ્વા **પુણ્ણં** નામ દાસિં આમન્તેસિ – ''અમ્મ પુણ્ણે, અજ્જ અમ્હાકં દેવતા અતિવિય પસન્ના, મયા હિ એત્તકે કાલે એવરૂપં અચ્છરિયં નામ ન દિટ્ઠપુબ્બં, વેગેન ગન્ત્વા દેવટ્ઠાનં પટિજગ્ગાહી''તિ. સા ''સાધુ, અય્યે''તિ તસ્સા વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા તુરિતતુરિતા રુક્ખમૂલં અગમાસિ.

બોધિસત્તોપિ ખો તસ્મિં રત્તિભાગે પઞ્ચ મહાસુપિને (અ॰ નિ॰ ૫.૧૯૬) દિસ્વા પરિગ્ગણ્હન્તો ''નિસ્સંસયં અજ્જાહં બુદ્ધો ભવિસ્સામી''તિ કતસન્નિટ્ઠાનો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન કતસરીરપટિજગ્ગનો ભિક્ખાચારકાલં આગમયમાનો પાતોવ આગન્ત્વા તસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસીદિ, અત્તનો પભાય સકલં રુક્ખમૂલં ઓભાસયમાનો. અથ ખો સા પુણ્ણા આગન્ત્વા અદ્દસ બોધિસત્તં રુક્ખમૂલે પાચીનલોકધાતું ઓલોકયમાનં નિસિન્નં, સરીરતો ચસ્સ નિક્ખન્તાહિ પભાહિ સકલરુક્ખં સુવણ્ણવણ્ણં. દિસ્વાનસ્સા એતદહોસિ – ''અજ્જ અમ્હાકં દેવતા રુક્ખતો ઓરુય્હ સહત્થેનેવ બલિકમ્મં સમ્પટિચ્છિતું નિસિન્ના મઞ્ઞે''તિ ઉબ્બેગપ્પત્તા હુત્વા વેગેન આગન્ત્વા સુજાતાય એતમત્થં આરોચેસિ.

સુજાતા તસ્સા વચનં સુત્વા તુટ્ઠમાનસા હુત્વા ''અજ્જ દાનિ પટ્ઠાય મમ જેટ્ઠધીતુટ્ઠાને તિટ્ઠાહી''તિ ધીતુ અનુચ્છવિકં સબ્બાલઙ્કારં અદાસિ. યસ્મા પન બુદ્ધભાવં પાપુણનદિવસે સતસહસ્સગ્ઘનિકા એકા સુવણ્ણપાતિ લદ્ધું વટ્ટતિ, તસ્મા સા ''સુવણ્ણપાતિયં પાયાસં પક્ખિપિસ્સામી''તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેત્વા સતસહસ્સગ્ઘનિકં સુવણ્ણપાતિં નીહરાપેત્વા તત્થ પાયાસં પક્ખિપિતુકામા પક્કભાજનં આવજ્જેસિ. સબ્બો પાયાસો પદુમપત્તતો ઉદકં વિય વત્તિત્વા પાતિયં પતિટ્ઠાસિ, એકપાતિપૂરમત્તોવ અહોસિ. સા તં પાતિં અઞ્ઞાય પાતિયા પટિકુજ્જિત્વા ઓદાતવત્થેન વેઠેત્વા સયં સબ્બાલઙ્કારેહિ અત્તભાવં અલઙ્કરિત્વા તં પાતિં અત્તનો સીસે ઠપેત્વા મહન્તેન આનુભાવેન નિગ્રોધરુક્ખમૂલં ગન્ત્વા બોધિસત્તં દિસ્વા બલવસોમનસ્સજાતા ''રુક્ખદેવતા''તિ સઞ્ઞાય દિટ્ઠટ્ઠાનતો પટ્ઠાય ઓનતોનતા ગન્ત્વા સીસતો પાતિં ઓતારેત્વા વિવરિત્વા સુવણ્ણભિઙ્કારેન ગન્ધપુપ્ફવાસિતં ઉદકં ગહેત્વા બોધિસત્તં ઉપગન્ત્વા અટ્ઠાસિ. ઘટિકારમહાબ્રહ્મુના દિન્નો મત્તિકાપત્તો એત્તકં કાલં બોધિસત્તં અવિજહિત્વા તસ્મિં

ખણે અદસ્સનં ગતો, બોધિસત્તો પત્તં અપસ્સન્તો દક્ખિણહત્થં પસારેત્વા ઉદકં સમ્પટિચ્છિ . સુજાતા સહેવ પાતિયા પાયાસં મહાપુરિસસ્સ હત્થે ઠપેસિ, મહાપુરિસો સુજાતં ઓલોકેસિ. સા આકારં સલ્લક્ખેત્વા ''અય્ય, મયા તુમ્હાકં પરિચ્ચત્તા, તં ગણ્હિત્વા યથારુચિ કરોથા''તિ વન્દિત્વા ''યથા મય્હં મનોરથો નિપ્ફન્નો, એવં તુમ્હાકમ્પિ નિપ્ફજ્જતૂ''તિ વત્વા સતસહસ્સગ્ઘનિકમ્પિ સુવણ્ણપાતિં પુરાણકપણ્ણં વિય પરિચ્ચજિત્વા અનપેક્ખાવ પક્કામિ.

બોધિસત્તોપિ ખો નિસિન્નટ્ઠાના વુટ્ઠાય રુક્ખં પદક્ખિણં કત્વા પાતિં આદાય નેરઞ્જરાય તીરં ગન્ત્વા અનેકેસં બોધિસત્તસતસહસ્સાનં અભિસમ્બુજ્ઝનદિવસે ઓતરિત્વા ન્હાનટ્ઠાનં **સુપતિટ્ઠિતં** નામ અત્થિ, તસ્સા તીરે પાતિં ઠપેત્વા સુપતિટ્ઠિતતિત્થે ઓતરિત્વા ન્હત્વા અનેકબુદ્ધસતસહસ્સાનં નિવાસનં અરહદ્ધજં નિવાસેત્વા પુરત્થાભિમુખો નિસીદિત્વા એકટ્ઠિતાલપક્કપ્પમાણે એકૂનપણ્ણાસપિણ્ડે કત્વા સબ્બં અપ્પોદકમધુપાયાસં પરિભુઞ્જિ. સોયેવસ્સ બુદ્ધભૂતસ સત્તસત્તાહં બોધિમણ્ડે વસન્તસ્સ એકૂનપણ્ણાસદિવસાનિ આહારો અહોસિ. એત્તકં કાલં અઞ્ઞો આહારો નત્થિ, ન ન્હાનં, ન મુખધોવનં, ન સરીરવળઞ્જો, ઝાનસુખેન ફલસમાપત્તિસુખેન ચ વીતિનામેસિ. તં પન પાયાસં ભુઞ્જિત્વા સુવણ્ણપાતિં ગહેત્વા ''સચાહં અજ્જ બુદ્ધો ભવિસ્સામિ, અયં પાતિ પટિસોતં ગચ્છતુ, નો ચે ભવિસ્સામિ, અનુસોતં ગચ્છતૂ''તિ વત્વા નદીસોતે પક્ખિપિ. સા સોતં છિન્દમાના નદીમજ્ઝં ગન્ત્વા મજ્ઝટ્ઠાનેનેવ જવસમ્પન્નો અસ્સો વિય અસીતિહત્થમત્તટ્ઠાનં પટિસોતં ગન્ત્વા એકસ્મિં આવટ્ટે નિમુજ્જિત્વા **કાળનાગરાજ**ભવનં ગન્ત્વા તિણ્ણં બુદ્ધાનં પરિભોગપાતિયો ''કિલિ કિલી''તિ રવં કારયમાના પહરિત્વા તાસં સબ્બહેટ્ઠિમા હુત્વા અટ્ઠાસિ. કાળો નાગરાજા ત સદ્દં સુત્વા ''હિય્યો એકો બુદ્ધો નિબ્બત્તિ, પુન અજ્જ એકો નિબ્બત્તો''તિ વત્વા અનેકેહિ પદસતેહિ થુતિયો વદમાનો ઉટ્ઠાસિ. તસ્સ કિર મહાપથવિયા એકયોજનતિગાવુતપ્પમાણં નભં પૂરેત્વા આરોહનકાલો અજ્જ વા હિય્યો વા સદિસો અહોસિ.

બોધિસત્તોપિ નદીતીરમ્હિ સુપુપ્ફિતસાલવને દિવાવિહારં કત્વા સાયન્હસમયં પુપ્ફાનં વણ્ટતો મુચ્ચનકાલે દેવતાહિ અલઙ્કતેન અટ્ઠૂસભવિત્થારેન મગ્ગેન સીહો વિય વિજમ્ભમાનો બોધિરુક્ખાભિમુખો પાયાસિ. નાગયક્ખસુપણ્ણાદયો દિબ્બેહિ ગન્ધપુપ્ફાદીહિ પૂજયિંસુ, દિબ્બસંગીતાદીનિ પવત્તયિંસુ, દસસહસ્સી લોકધાતુ એકગન્ધા એકમાલા એકસાધુકારા અહોસિ. તસ્મિં સમયે **સોત્થિયો** નામ તિણહારકો તિણં આદાય પટિપથે આગચ્છન્તો મહાપુરિસસ્સ આકારં ઞત્વા અટ્ઠ તિણમુટ્ઠિયો અદાસિ. બોધિસત્તો તિણં ગહેત્વા બોધિમણ્ડં આરુય્હ દક્ખિણદિસાભાગે ઉત્તરાભિમુખો અટ્ઠાસિ. તસ્મિં ખણે દક્ખિણચક્કવાળં ઓસીદિત્વા હેટ્ઠા અવીચિસમ્પત્તં વિય અહોસિ. ઉત્તરચક્કવાળં ઉલ્લઙ્ઘિત્વા ઉપરિ ભવગ્ગપ્પત્તં વિય અહોસિ. બોધિસત્તો ''ઇદં સમ્બોધિપાપુણનટ્ઠાનં ન ભવિસ્સતિ મઞ્ઞે''તિ પદક્ખિણં કરોન્તો પચ્છિમદિસાભાગં ગન્ત્વા પુરત્થિમાભિમુખો અટ્ઠાસિ, તતો પચ્છિમચક્કવાળં ઓસીદિત્વા હેટ્ઠા અવીચિસમ્પત્તં વિય અહોસિ, પુરત્થિમચક્કવાળં ઉલ્લઙ્ઘિત્વા ઉપરિ ભવગ્ગપ્પત્તં વિય અહોસિ. ઠિતટ્ઠિતટ્ઠાને કિરસ્સ નેમિવટ્ટિપરિયન્તે અક્કન્તં નાભિયા પતિટ્ઠિતમહાસકટચક્કં વિય મહાપથવી ઓનતુન્નતા અહોસિ. બોધિસત્તો ''ઇદમ્પિ સમ્બોધિપાપુણનટ્ઠાનં ન ભવિસ્સતિ મઞ્ઞે''તિ પદક્ખિણં કરોન્તો ઉત્તરદિસાભાગં ગન્ત્વા દક્ખિણાભિમુખો અટ્ઠાસિ. તતો ઉત્તરચક્કવાળં ઓસીદિત્વા હેટ્ઠા અવીચિસમ્પત્તં વિય અહોસિ, દક્ખિણચક્કવાળં ઉલ્લઙ્ઘિત્વા ઉપરિ ભવગ્ગપ્પત્તં વિય અહોસિ. બોધિસત્તો ''ઇદમ્પિ સમ્બોધિપાપુણનટ્ઠાનં ન ભવિસ્સતિ મઞ્ઞે''તિ પદક્ખિણં કરોન્તો પુરત્થિમદિસાભાગં ગન્ત્વા પચ્છિમાભિમુખો અટ્ઠાસિ. પુરત્થિમદિસાભાગે પન સબ્બબુદ્ધાનં પલ્લઙ્કટ્ઠાનં અહોસિ, તં નેવ છમ્ભતિ, ન કમ્પતિ. બોધિસત્તો ''ઇદં સબ્બબુદ્ધાનં અવિજહિતં અચલટ્ઠાનં કિલેસપઞ્જરવિદ્ધંસનટ્ઠાન''ન્તિ ઞત્વા તાનિ તિણાનિ અગ્ગે ગહેત્વા ચાલેસિ, તાવદેવ ચુદ્દસહત્થો પલ્લઙ્કો અહોસિ. તાનિપિ ખો તિણાનિ તથારૂપેન સણ્ઠાનેન સણ્ઠહિંસુ, યથારૂપં સુકુસલો

ચિત્તકારો વા પોત્થકારો વા આલિખિતુમ્પિ સમત્થો નત્થિ. બોધિસત્તો બોધિક્ખન્ધં પિટ્ઠિતો કત્વા પુરત્થાભિમુખો દળ્હમાનસો હુત્વા –

> ‘‘કામં તચો ચ ન્હારુ ચ, અટ્ઠિ ચ અવસિસ્સતુ;
> ઉપસુસ્સતુ નિસ્સેસં, સરીરે મંસલોહિતં. (અ॰ નિ॰ ૨.૫; મ॰ નિ॰ ૨.૧૮૪) –

‘ન ત્વેવાહં સમ્માસમ્બોધિં અપ્પત્વા ઇમં પલ્લઙ્કં ભિન્દિસ્સામી’’’તિ અસનિસતસન્નિપાતેનપિ અભેજ્જરૂપં અપરાજિતપલ્લઙ્કં આભુજિત્વા નિસીદિ.

તસ્મિં સમયે મારો પાપિમા – ‘‘સિદ્ધત્થકુમારો મય્હં વસં અતિક્કમિતુકામો, ન દાનિસ્સ અતિક્કમિતું દસ્સામી’’તિ મારબલસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા એતમત્થં આરોચેત્વા મારઘોસનં નામ ઘોસાપેત્વા મારબલં આદાય નિક્ખમિ. સા મારસેના મારસ્સ પુરતો દ્વાદસયોજના હોતિ, દક્ખિણતો ચ વામતો ચ દ્વાદસયોજના, પચ્છતો ચક્કવાળપરિયન્તં કત્વા ઠિતા, ઉદ્ધં નવયોજનુબ્બેધા હોતિ, યસ્સા ઉન્નદન્તિયા ઉન્નાદસદ્દો યોજનસહસ્સતો પટ્ઠાય પથવિઉન્દ્રિયનસદ્દોવિય સૂયતિ. અથ મારો દેવપુત્તો દિયડ્ઢયોજનસતિકં **ગિરિમેખલં** નામ હત્થિં અભિરુહિત્વા બાહુસહસ્સં માપેત્વા નાનાવુધાનિ અગ્ગહેસિ. અવસેસાયપિ મારપરિસાય દ્વે જના એકસદિસા એકસદિસં આવુધં ગણ્હન્તા નાહેસું. નાનાવણ્ણા નાનપ્પકારમુખા હુત્વા નાનાવુધાનિ ગણ્હન્તા બોધિસત્તં અજ્ઝોત્થરમાના આગમંસુ.

દસસહસ્સચક્કવાળદેવતા પન મહાસત્તસ્સ થુતિયો વદમાના અટ્ઠંસુ. સક્કો દેવરાજા વિજયુત્તરસઙ્ખં ધમમાનો અટ્ઠાસિ. સો કિર સઙ્ખો વીસહત્થસતિકો હોતિ, સકિં વાતં ગાહાપેત્વા ધમિયમાનો ચત્તારો માસે સદ્દં કરિત્વા નિસ્સદ્દો હોતિ. મહાકાળનાગરાજા અતિરેકપદસતેન વણ્ણં વણ્ણેન્તોવ અટ્ઠાસિ, મહાબ્રહ્મા સેતચ્છત્તં ધારયમાનો અટ્ઠાસિ. મારબલે પન બોધિમણ્ડં ઉપસઙ્કમન્તે તેસં એકોપિ ઠાતું નાસક્ખિ, સમ્મુખસમ્મુખટ્ઠાનેનેવ પલાયિંસુ. કાળો નામ નાગરાજાપિ પથવિયં નિમુજ્જિત્વા પઞ્ચયોજનસતિકં મઞ્જેરિકનાગભવનં ગન્ત્વા ઉભોહિ હત્થેહિ મુખં પિદહિત્વા નિપન્નો. સક્કો દેવરાજાપિ વિજયુત્તરસઙ્ખં પિટ્ઠિયં કત્વા ચક્કવાળમુખવટ્ટિયં અટ્ઠાસિ, મહાબ્રહ્મા સેતચ્છત્તં કોટિયં ગહેત્વા બ્રહ્મલોકમેવ અગમાસિ. એકદેવતાપિ ઠાતું સમત્થા નામ નાહોસિ. મહાપુરિસો પન એકકોવ નિસીદિ.

મારોપિ અત્તનો પરિસં આહ – ‘‘તાતા, સુદ્ધોદનપુત્તેન સિદ્ધત્થેન સદિસો અઞ્ઞો પુરિસો નામ નત્થિ, મયં સમ્મુખા યુદ્ધં દાતું ન સક્ખિસ્સામ, પચ્છાભાગેન દસ્સામા’’તિ. મહાપુરિસોપિ તીણિ પસ્સાનિ ઓલોકેત્વા સબ્બદેવતાનં પલાતત્તા સુઞ્ઞાનિ અદ્દસ. પુન ઉત્તરપસ્સેન મારબલં અજ્ઝોત્થરમાનં દિસ્વા ‘‘અયં એત્તકો જનો મં એકકં સન્ધાય મહન્તં વાયામં કરોતિ, ઇમસ્મિં ઠાને મય્હં માતા વા પિતા વા ભાતા વા અઞ્ઞો વા કોચિ ઞાતકો નત્થિ, ઇમા પન દસ પારમિયોવ મય્હં દીઘરત્તં પુટ્ઠપરિજનસદિસા. તસ્મા મયા પારમિયોવ બલગ્ગં કત્વા પારમિસત્થેનેવ પહરિત્વા ઇમં બલકાયં વિદ્ધંસેતું વટ્ટતી’’તિ દસ પારમિયો આવજ્જમાનો નિસીદિ.

અથ ખો મારો દેવપુત્તો – ‘‘વાતેનેવ સિદ્ધત્થં પલાપેસ્સામી’’તિ **વાતમણ્ડલં** સમુટ્ઠાપેસિ. તઙ્ખણઞ્ઞેવ પુરત્થિમાદિભેદાવાતા સમુટ્ઠહિત્વા અડ્ઢયોજનયોજનદ્વિયોજનતિયોજનપ્પમાણાનિ પબ્બતકૂટાનિ પદાલેત્વા વનગચ્છરુક્ખાદીનિ ઉદ્ધંમૂલાનિ કત્વા સમન્તા ગામનિગમે ચુણ્ણવિચુણ્ણે કાતું સમત્થાપિ મહાપુરિસસ્સ પુઞ્ઞતેજેન વિહતાનુભાવા બોધિસત્તં પત્વા બોધિસત્તસ્સ ચીવરકણ્ણમત્તમ્પિ ચાલેતું નાસક્ખિંસુ. તતો – ‘‘ઉદકેન નં અજ્ઝોત્થરિત્વા મારેસ્સામી’’તિ **મહાવસ્સં** સમુટ્ઠાપેસિ. તસ્સાનુભાવેન ઉપરૂપરિ સતપટલસહસ્સપટલાદિભેદા વલાહકા ઉટ્ઠહિત્વા વસ્સિંસુ. વુટ્ઠિધારાવેગેન પથવી છિદ્દાવછિદ્દા અહોસિ . વનરુક્ખાદીનં ઉપરિભાગેન મહામેઘો

આગન્ત્વા મહાસત્તસ્સ ચીવરે ઉસ્સાવબિન્દુગહણમત્તમ્પિ તેમેતું નાસક્ખિ. તતો **પાસાણવસ્સં** સમુટ્ઠાપેસિ. મહન્તાનિ મહન્તાનિ પબ્બતકૂટાનિ ધૂમાયન્તાનિ પજ્જલન્તાનિ આકાસેનાગન્ત્વા બોધિસત્તં પત્વા દિબ્બમાલાગુળભાવં આપજ્જિંસુ. તતો **પહરણવસ્સં** સમુટ્ઠાપેસિ. એકતોધારા ઉભતોધારા અસિસત્તિખુરપ્પાદયો ધૂમાયન્તા પજ્જલન્તા આકાસેનાગન્ત્વા બોધિસત્તં પત્વા દિબ્બપુપ્ફાનિ અહેસું. તતો **અઙ્ગારવસ્સં** સમુટ્ઠાપેસિ. કિંસુકવણ્ણા અઙ્ગારા આકાસેનાગન્ત્વા બોધિસત્તસ્સ પાદમૂલે દિબ્બપુપ્ફાનિ હુત્વા વિકિરિંસુ. તતો **કુક્કુળવસ્સં** સમુટ્ઠાપેસિ. અચ્ચુણ્હો અગ્ગિવણ્ણો કુક્કુળો આકાસેનાગન્ત્વા બોધિસત્તસ્સ પાદમૂલે ચન્દનચુણ્ણં હુત્વા નિપતતિ. તતો **વાલુકાવસ્સં** સમુટ્ઠાપેસિ. અતિસુખુમા વાલુકા ધૂમાયન્તા પજ્જલન્તા આકાસેનાગન્ત્વા મહાસત્તસ્સ પાદમૂલે દિબ્બપુપ્ફાનિ હુત્વા નિપતિંસુ. તતો **કલલવસ્સં** સમુટ્ઠાપેસિ, તં કલલં ધૂમાયન્તં પજ્જલન્તં આકાસેનાગન્ત્વા બોધિસત્તસ્સ પાદમૂલે દિબ્બવિલેપનં હુત્વા નિપતતિ. તતો ''ઇમિના ભિંસેત્વા સિદ્ધત્થં પલાપેસ્સામી''તિ **અન્ધકારં** સમુટ્ઠાપેસિ. તં ચતુરઙ્ગસમન્નાગતં અન્ધકારં વિય મહાતમં હુત્વા બોધિસત્તં પત્વા સૂરિયપ્પભાવિહતં વિય અન્ધકારં અન્તરધાયિ.

એવં સો મારો ઇમાહિ નવહિ વાતવસ્સપાસાણપહરણઅઙ્ગારકુક્કુળવાલુકાકલલન્ધકારવુટ્ઠીહિ બોધિસત્તં પલાપેતું અસક્કોન્તો – ''કિં, ભણે, તિટ્ઠથ, ઇમં સિદ્ધત્થકુમારં ગણ્હથ હનથ પલાપેથા''તિ અત્તનો પરિસં આણાપેત્વા સયમ્પિ ગિરિમેખલસ્સ હત્થિનો ખન્ધે નિસિન્નો ચક્કાવુધં આદાય બોધિસત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ''સિદ્ધત્થ, ઉટ્ઠેહિ એતસ્મા પલ્લઙ્કા, નાયં તુય્હં પાપુણાતિ, મય્હં એસ પાપુણાતી''તિ આહ. મહાસત્તો તસ્સ વચનં સુત્વા અવોચ – ''માર, નેવ તયા દસ પારમિયો પૂરિતા, ન ઉપપારમિયો, ન પરમત્થપારમિયો, નાપિ પઞ્ચ મહાપરિચ્ચાગા પરિચ્ચત્તા, ન ઞાતત્થચરિયા, ન લોકત્થચરિયા, ન બુદ્ધત્થચરિયા પૂરિતા, સબ્બા તા મયાયેવ પૂરિતા, તસ્મા નાયં પલ્લઙ્કો તુય્હં પાપુણાતિ, મય્હેવેસો પાપુણાતી''તિ.

મારો કુદ્ધો કોધવેગં અસહન્તો મહાપુરિસસ્સ ચક્કાવુધં વિસ્સજ્જેસિ. તં તસ્સ દસ પારમિયો આવજ્જેન્તસ્સેવ ઉપરિભાગે માલાવિતાનં હુત્વા અટ્ઠાસિ. તં કિર ખુરધારં ચક્કાવુધં અઞ્ઞદા કુદ્ધેન વિસ્સટ્ઠં એકગ્ઘનપાસાણત્થમ્ભે વંસકળીરે વિય છિન્દન્તં ગચ્છતિ. ઇદાનિ પન તસ્મિં માલાવિતાનં હુત્વા ઠિતે અવસેસા મારપરિસા ''ઇદાનિ સિદ્ધત્થો પલ્લઙ્કતો વુટ્ઠાય પલાયિસ્સતી''તિ મહન્તમહન્તાનિ સેલકૂટાનિ વિસ્સજ્જેસું, તાનિપિ મહાપુરિસસ્સ દસ પારમિયો આવજ્જેન્તસ્સ માલાગુળભાવં આપજ્જિત્વા ભૂમિયં પતિંસુ. દેવતા ચક્કવાળમુખવટ્ટિયં ઠિતા ગીવં પસારેત્વા સીસં ઉક્ખિપિત્વા ''નટ્ઠો વત, ભો, સિદ્ધત્થકુમારસ્સ રૂપગ્ગપ્પત્તો અત્તભાવો, કિં નુ ખો સો કરિસ્સતી''તિ ઓલોકેન્તિ.

તતો બોધિસત્તો ''પૂરિતપારમીનં બોધિસત્તાનં સમ્બુજ્ઝનદિવસે પત્તપલ્લઙ્કો મય્હં પાપુણાતી''તિ વત્વા ઠિતં મારં આહ – ''માર, તુય્હં દાનસ્સ દિન્નભાવે કો સક્ખી''તિ. મારો ''ઇમે એત્તકાવ જના સક્ખિનો''તિ મારબલાભિમુખં હત્થં પસારેસિ. તસ્મિં ખણે મારપરિસાય ''અહં સક્ખિ, અહં સક્ખી''તિ પવત્તસદ્દો પથવિઉન્દ્રિયનસદ્દસદિસો અહોસિ. અથ મારો મહાપુરિસં આહ – ''સિદ્ધત્થ, તુય્હં દાનસ્સ દિન્નભાવે કો સક્ખી''તિ. મહાપુરિસો ''તુય્હં તાવ દાનસ્સ દિન્નભાવે સચેતના સક્ખિનો, મય્હં પન ઇમસ્મિં ઠાને સચેતનો કોચિ સક્ખિ નામ નત્થિ, તિટ્ઠતુ તાવ મે અવસેસઅત્તભાવેસુ દિન્નદાનં, વેસ્સન્તરત્તભાવે પન ઠત્વા મય્હં સત્તસતકમહાદાનસ્સ તાવ દિન્નભાવે અચેતનાપિ અયં ઘનમહાપથવી સક્ખી''તિ ચીવરગબ્ભન્તરતો દક્ખિણહત્થં અભિનીહરિત્વા ''વેસ્સન્તરત્તભાવે ઠત્વા મય્હં સત્તસતકમહાદાનસ્સ દિન્નભાવે ત્વં સક્ખિ, ન સક્ખી''તિ મહાપથવિયાભિમુખં હત્થં

પસારેસિ. મહાપથવી ‘‘અહં તે તદા સક્ખી’’તિ વિરવસતેન વિરવસહસ્સેન વિરવસતસહસ્સેન મારબલં અવત્થરમાના વિય ઉન્નદિ.

તતો મહાપુરિસે ‘‘દિન્નં તે, સિદ્ધત્થ, મહાદાનં ઉત્તમદાન’’ન્તિ વેસ્સન્તરદાનં સમ્મસન્તે દિયડ્ઢયોજનસતિકો ગિરિમેખલહત્થી જણ્ણુકેહિ પથવિયં પતિટ્ઠાસિ, મારપરિસા દિસાવિદિસા પલાયિંસુ, દ્વે એકમગ્ગેન ગતા નામ નત્થિ, સીસાભરણાનિ ચેવ નિવત્થવસનાનિ ચ છડ્ડેત્વા સમ્મુખસમ્મુખદિસાહિયેવ પલાયિંસુ. તતો દેવસઙ્ઘા પલાયમાનં મારબલં દિસ્વા ‘‘મારસ્સ પરાજયો જાતો, સિદ્ધત્થકુમારસ્સ જયો જાતો, જયપૂજં કરિસ્સામા’’તિ દેવતા દેવતાનં, નાગા નાગાનં, સુપણ્ણા સુપણ્ણાનં, બ્રહ્માનો બ્રહ્માનં ઘોસેત્વા ગન્ધમાલાદિહત્થા મહાપુરિસસ્સ સન્તિકં બોધિપલ્લઙ્કં આગમંસુ.

એવં ગતેસુ પન તેસુ –

‘‘જયો હિ બુદ્ધસ્સ સિરીમતો અયં, મારસ્સ ચ પાપિમતો પરાજયો;
ઉગ્ઘોસયું બોધિમણ્ડે પમોદિતા, જયં તદા દેવગણા મહેસિનો.

‘‘જયો હિ બુદ્ધસ્સ સિરીમતો અયં, મારસ્સ ચ પાપિમતો પરાજયો;
ઉગ્ઘોસયું બોધિમણ્ડે પમોદિતા, જયં તદા નાગગણા મહેસિનો.

‘‘જયો હિ બુદ્ધસ્સ સિરીમતો અયં, મારસ્સ ચ પાપિમતો પરાજયો;
ઉગ્ઘોસયું બોધિમણ્ડે પમોદિતા, જયં તદા સુપણ્ણસઙ્ઘાપિ મહેસિનો.

‘‘જયો હિ બુદ્ધસ્સ સિરીમતો અયં, મારસ્સ ચ પાપિમતો પરાજયો;
ઉગ્ઘોસયું બોધિમણ્ડે પમોદિતા, જયં તદા બ્રહ્મગણા મહેસિનો’’તિ. –

અવસેસા દસસુ ચક્કવાળસહસ્સેસુ દેવતા માલાગન્ધવિલેપનેહિ પૂજયમાના નાનપ્પકારા ચ થુતિયો વદમાના અટ્ઠંસુ. એવં ધરમાનેયેવ સૂરિયે મહાપુરિસો મારબલં વિધમિત્વા ચીવરૂપરિ પતમાનેહિ બોધિરુક્ખઙ્કુરેહિ રત્તપવાળદલેહિ વિય પૂજિયમાનો પઠમયામે પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરિત્વા મજ્ઝિમયામે દિબ્બચક્ખું વિસોધેત્વા પચ્છિમયામે પટિચ્ચસમુપ્પાદે ઞાણં ઓતારેસિ. અથસ્સ દ્વાદસપદિકં પચ્ચયાકારં વટ્ટવિવટ્ટવસેન અનુલોમપટિલોમતો સમ્મસન્તસ્સ દસસહસ્સી લોકધાતુ ઉદકપરિયન્તં કત્વા દ્વાદસક્ખત્તું સઙ્કમ્પિ.

મહાપુરિસે પન દસસહસ્સિલોકધાતું ઉન્નાદેત્વા અરુણુગ્ગમનવેલાય સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણં પટિવિજ્ઝન્તે સકલા દસસહસ્સી લોકધાતુ અલઙ્કતપટિયત્તા અહોસિ. પાચીનચક્કવાળમુખવટ્ટિયં ઉસ્સાપિતાનં ધજાનં પટાકા પચ્છિમચક્કવાળમુખવટ્ટિં પહરન્તિ, તથા પચ્છિમચક્કવાળમુખવટ્ટિયં ઉસ્સાપિતાનં ધજાનં પટાકા પાચીનચક્કવાળમુખવટ્ટિં પહરન્તિ, દક્ખિણચક્કવાળમુખવટ્ટિયં ઉસ્સાપિતાનં ધજાનં પટાકા ઉત્તરચક્કવાળમુખવટ્ટિં પહરન્તિ, ઉત્તરચક્કવાળમુખવટ્ટિયં ઉસ્સાપિતાનં ધજાનં પટાકા દક્ખિણચક્કવાળમુખવટ્ટિં પહરન્તિ, પથવિતલે ઉસ્સાપિતાનં ધજાનં પટાકા બ્રહ્મલોકં આહચ્ચ અટ્ઠંસુ, બ્રહ્મલોકે બદ્ધાનં ધજાનં પટાકા પથવિતલે પતિટ્ઠહિંસુ, દસસહસ્સેસુ ચક્કવાળેસુ પુપ્ફૂપગા રુક્ખા પુપ્ફં ગણ્હિંસુ, ફલૂપગા રુક્ખા ફલપિણ્ડિભારસહિતા અહેસું. ખન્ધેસુ ખન્ધપદુમાનિ પુપ્ફિંસુ, સાખાસુ સાખાપદુમાનિ, લતાસુ લતાપદુમાનિ,

આકાસે ઓલમ્બકપદુમાનિ, ઘનસિલાતલાનિ ભિન્દિત્વા ઉપરૂપરિ સતપત્તાનિ હુત્વા દણ્ડકપદુમાનિ ઉટ્ઠહિંસુ. દસસહસ્સી લોકધાતુ વટ્ટેત્વા વિસ્સટ્ઠમાલાગુળા વિય સુસન્થતપુપ્ફસન્થારો વિય ચ પુપ્ફાભિકિણ્ણા અહોસિ. ચક્કવાળન્તરેસુ અટ્ઠયોજનસહસ્સા લોકન્તરિકનિરયા સત્તસૂરિયપ્પભાહિપિઅનોભાસિતપુબ્બા તદા એકોભાસા અહેસું. ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સગમ્ભીરો મહાસમુદ્દો મધુરોદકો અહોસિ, નદિયો ન પવત્તિંસુ, જચ્ચન્ધા રૂપાનિ પસ્સિંસુ, જાતિબધિરા સદ્દં સુણિંસુ, જાતિપીઠસપ્પિનો પદસા ગચ્છિંસુ, અન્દુબન્ધનાદીનિ છિજ્જિત્વા પતિંસુ.

એવં અપરિમાણેન સિરિવિભવેન પૂજિયમાનો મહાપુરિસો અનેકપ્પકારેસુ અચ્છરિયધમ્મેસુ પાતુભૂતેસુ સબ્બઞ્ઞુતં પટિવિજ્ઝિત્વા સબ્બબુદ્ધેહિ અવિજહિતં ઉદાનં ઉદાનેસિ –

‘‘અનેકજાતિસંસારં, સન્ધાવિસ્સં અનિબ્બિસં;
ગહકારં ગવેસન્તો, દુક્ખા જાતિ પુનપ્પુનં.

‘‘ગહકારક દિટ્ઠોસિ, પુન ગેહં ન કાહસિ;
સબ્બા તે ફાસુકા ભગ્ગા, ગહકૂટં વિસઙ્ખતં;
વિસઙ્ખારગતં ચિત્તં, તણ્હાનં ખયમજ્ઝગા’’તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૫૩-૧૫૪);

ઇતિ તુસિતભવનતો પટ્ઠાય યાવ અયં બોધિમણ્ડે સબ્બઞ્ઞુતપ્પત્તિ, એત્તકં ઠાનં **અવિદૂરેનિદાનં** નામાતિ વેદિતબ્બં.

અવિદૂરેનિદાનકથા નિટ્ઠિતા.

૩. સન્તિકેનિદાનકથા

‘‘**સન્તિકેનિદાનં** પન ‘એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે’. ‘વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાય’ન્તિ ચ એવં તસ્મિં તસ્મિં ઠાનેયેવ લબ્ભતી’’તિ વુત્તં. કિઞ્ચાપિ એવં વુત્તં, અથ ખો પન તમ્પિ આદિતો પટ્ઠાય એવં વેદિતબ્બં – ઉદાનઞ્હિ ઉદાનેત્વા જયપલ્લઙ્કે નિસિન્નસ્સ ભગવતો એતદહોસિ – ‘‘અહં કપ્પસતસહસ્સાધિકાનિ ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ ઇમસ્સ પલ્લઙ્કસ્સ કારણા સન્ધાવિં, એત્તકં મે કાલં ઇમસ્સેવ પલ્લઙ્કસ્સ કારણા અલઙ્કતસીસં ગીવાય છિન્દિત્વા દિન્નં, સુઅઞ્જિતાનિ અક્ખીનિ હદયમંસઞ્ચ ઉપ્પાટેવા દિન્નં, જાલીકુમારસદિસા પુત્તા, કણ્હાજિનકુમારિસદિસા ધીતરો, મદ્દીદેવિસદિસા ભરિયાયો ચ પરેસં દાસત્થાય દિન્ના. અયં મે પલ્લઙ્કો જયપલ્લઙ્કો થિરપલ્લઙ્કો, એત્થ મે નિસિન્નસ્સ સઙ્કપ્પા પરિપુણ્ણા, ન તાવ ઇતો વુટ્ઠહિસ્સામી’’તિ અનેકકોટિસતસહસ્સસમાપત્તિયો સમાપજ્જન્તો સત્તાહં તત્થેવ નિસીદિ. યં સન્ધાય વુત્તં – ‘‘અથ ખો ભગવા સત્તાહં એકપલ્લઙ્કેન નિસીદિ વિમુત્તિસુખપટિસંવેદી’’તિ (મહાવ॰ ૧; ઉદા॰ ૧).

અથ એકચ્ચાનં દેવતાનં ‘‘અજ્જાપિ નૂન સિદ્ધત્થસ્સ કત્તબ્બકિચ્ચં અત્થિ, પલ્લઙ્કસ્મિઞ્હિ આલયં ન વિજહતી’’તિ પરિવિતક્કો ઉદપાદિ. સત્થા દેવતાનં પરિવિતક્કં ઞત્વા તાસં વિતક્કવૂપસમત્થં વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા યમકપાટિહારિયં દસ્સેસિ. મહાબોધિમણ્ડે હિ કતપાટિહારિયઞ્ચ ઞાતિસમાગમે કતપાટિહારિયઞ્ચ પાથિકપુત્તસમાગમે કતપાટિહારિયઞ્ચ સબ્બં કણ્ડમ્બરુક્ખમૂલે કતયમકપાટિહારિયસદિસં અહોસિ.

એવં સત્થા ઇમિના પાટિહારિયેન દેવતાનં વિતક્કં વૂપસમેત્વા પલ્લઙ્કતો ઈસકં પાચીનનિસ્સિતે ઉત્તરદિસાભાગે ઠત્વા ‘‘ઇમસ્મિં વત મે પલ્લઙ્કે સબ્બઞ્ઞુતં પટિવિદ્ધ’’ન્તિ ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ પૂરિતાનં પારમીનં બલાધિગમટ્ઠાનં પલ્લઙ્કં બોધિરુક્ખઞ્ચ અનિમિસેહિ અક્ખીહિ ઓલોકયમાનો સત્તાહં વીતિનામેસિ, તં ઠાનં **અનિમિસચેતિયં** નામ જાતં. અથ સત્થા પલ્લઙ્કસ્સ ચ ઠિતટ્ઠાનસ્સ ચ અન્તરા ચઙ્કમં માપેત્વા પુરત્થિમપચ્છિમતો આયતે રતનચઙ્કમે ચઙ્કમન્તો સત્તાહં વીતિનામેસિ. તં ઠાનં **રતનચઙ્કમચેતિયં** નામ જાતં.

ચતુત્થે પન સત્તાહે બોધિતો પચ્છિમુત્તરદિસાભાગે દેવતા રતનઘરં માપયિંસુ. તત્થ ભગવા પલ્લઙ્કેન નિસીદિત્વા અભિધમ્મપિટકં વિસેસતો ચેત્થ અનન્તનયસમન્તપટ્ઠાનં વિચિનન્તો સત્તાહં વીતિનામેસિ. આભિધમ્મિકા પનાહુ – ‘‘રતનઘરં નામ ન સત્તરતનમયં ગેહં, સત્તન્નં પન પકરણાનં સમ્મસિતટ્ઠાનં ‘રતનઘર’ન્તિ વુચ્ચતી’’તિ. યસ્મા પનેત્થ ઉભોપેતે પરિયાયેન યુજ્જન્તિ, તસ્મા ઉભયમ્પેતં ગહેતબ્બમેવ. તતો પટ્ઠાય પન તં ઠાનં **રતનઘરચેતિયં** નામ જાતં. એવં સત્થા બોધિસમીપેયેવ ચત્તારિ સત્તાહાનિ વીતિનામેત્વા પઞ્ચમે સત્તાહે બોધિરુક્ખમૂલા યેન અજપાલનિગ્રોધો તેનુપસઙ્કમિ. તત્રાપિ ધમ્મં વિચિનન્તો વિમુત્તિસુખઞ્ચ પટિસંવેદેન્તો નિસીદિ.

તસ્મિં સમયે મારો પાપિમા ‘‘એત્તકં કાલં અનુબન્ધન્તો ઓતારાપેક્ખોપિ ઇમસ્સ ન કિઞ્ચિ ખલિતં અદ્દસં, અતિક્કન્તોદાનિ એસ મમ વસ’’ન્તિ દોમનસ્સપ્પત્તો મહામગ્ગે નિસીદિત્વા સોળસ કારણાનિ ચિન્તેન્તો ભૂમિયં સોળસ લેખા આકડ્ઢિ – ‘‘અહં એસો વિય દાનપારમિં ન પૂરેસિં, તેનમ્હિ ઇમિના સદિસો ન જાતો’’તિ એકં લેખં આકડ્ઢિ. તથા ‘‘અહં એસો વિય સીલપારમિં…પે॰… નેક્ખમ્મપારમિં, પઞ્ઞાપારમિં, વીરિયપારમિં, ખન્તિપારમિં, સચ્ચપારમિં, અધિટ્ઠાનપારમિં, મેત્તાપારમિં, ઉપેક્ખાપારમિં ન પૂરેસિં, તેનમ્હિ ઇમિના સદિસો ન જાતો’’તિ દસમં લેખં આકડ્ઢિ. તથા ‘‘અહં એસો વિય અસાધારણસ્સ ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તઞાણસ્સ પટિવેધાય ઉપનિસ્સયભૂતા દસ પારમિયો ન પૂરેસિં, તેનમ્હિ ઇમિના સદિસો ન જાતો’’તિ એકાદસમં લેખં આકડ્ઢિ. તથા ‘‘અહં એસો વિય અસાધારણસ્સ આસયાનુસયઞાણસ્સ…પે॰… મહાકરુણાસમાપત્તિઞાણસ્સ, યમકપાટિહારિયઞાણસ્સ, અનાવરણઞાણસ્સ, સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણસ્સ પટિવેધાય ઉપનિસ્સયભૂતા દસ પારમિયો ન પૂરેસિં, તેનમ્હિ ઇમિના સદિસો ન જાતો’’તિ સોળસમં લેખં આકડ્ઢિ. એવં મારો ઇમેહિ કારણેહિ મહામગ્ગે સોળસ લેખા આકડ્ઢિત્વા નિસીદિ.

તસ્મિઞ્ચ સમયે તણ્હા, અરતિ, રગા ચાતિ તિસ્સો મારધીતરો (સં॰ નિ॰ ૧.૧૬૧) ‘‘પિતા નો ન પઞ્ઞાયતિ, કહં નુ ખો એતરહી’’તિ ઓલોકયમાના તં દોમનસ્સપ્પત્તં ભૂમિં લેખમાનં નિસિન્નં દિસ્વા પિતુ સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘કસ્મા, તાત, ત્વં દુક્ખી દુમ્મનો’’તિ પુચ્છિંસુ. ‘‘અમ્મા, અયં મહાસમણો મય્હં વસં અતિક્કન્તો, એત્તકં કાલં ઓલોકેન્તો ઓતારમસ્સ દટ્ઠું નાસક્ખિં, તેનમ્હિ દુક્ખી દુમ્મનો’’તિ. ‘‘યદિ એવં મા ચિન્તયિત્થ, મયમેતં અત્તનો વસે કત્વા આદાય આગમિસ્સામા’’તિ આહંસુ. ‘‘ન સક્કા, અમ્મા, એસ કેનચિ વસે કાતું, અચલાય સદ્ધાય પતિટ્ઠિતો એસ પુરિસો’’તિ. ‘‘તાત, મયં ઇત્થિયો નામ, ઇદાનેવ નં રાગપાસાદીહિ બન્ધિત્વા આનેસ્સામ, તુમ્હે મા ચિન્તયિત્થા’’તિ વત્વા ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘પાદે તે, સમણ , પરિચારેમા’’તિ આહંસુ. ભગવા નેવ તાસં વચનં મનસિ અકાસિ, ન અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા ઓલોકેસિ, અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તિયા વિવેકસુખઞ્ઞેવ અનુભવન્તો નિસીદિ.

પુન મારધીતરો ‘‘ઉચ્ચાવચા ખો પુરિસાનં અધિપ્પાયા, કેસઞ્ચિ કુમારિકાસુ પેમં હોતિ, કેસઞ્ચિ પઠમવયે ઠિતાસુ, કેસઞ્ચિ મજ્ઝિમવયે ઠિતાસુ, કેસઞ્ચિ પચ્છિમવયે ઠિતાસુ, યંનૂન મયં નાનપ્પકારેહિ રૂપેહિ પલોભેત્વા ગણ્હેય્યામા’’તિ એકમેકા કુમારિકવણ્ણાદિવસેન સકં સકં અત્તભાવં અભિનિમ્મિનિત્વા કુમારિકા, અવિજાતા, સકિંવિજાતા, દુવિજાતા, મજ્ઝિમિત્થિયો, મહિત્થિયો ચ હુત્વા છક્ખત્તું ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘પાદે તે, સમણ, પરિચારેમા’’તિ આહંસુ. તમ્પિ ભગવા ન મનસાકાસિ, યથા તં અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે વિમુત્તો. કેચિ પનાચરિયા વદન્તિ – ‘‘તા મહિત્થિભાવેન ઉપગતા દિસ્વા ભગવા – ‘એતા ખણ્ડદન્તા પલિતકેસા હોન્તૂ’તિ અધિટ્ઠાસી’’તિ. તં ન ગહેતબ્બં. ન હિ ભગવા એવરૂપં અધિટ્ઠાનં અકાસિ. ભગવા પન ‘‘અપેથ તુમ્હે, કિં દિસ્વા એવં વાયમથ, એવરૂપં નામ અવીતરાગાદીનં પુરતો કાતું વટ્ટતિ. તથાગતસ્સ પન રાગો પહીનો, દોસો પહીનો, મોહો પહીનો’’તિ અત્તનો કિલેસપ્પહાનં આરબ્ભ –

‘‘યસ્સ જિતં નાવજીયતિ, જિતમસ્સ નોયાતિ કોચિ લોકે;
તં બુદ્ધમનન્તગોચરં, અપદં કેન પદેન નેસ્સથ.

‘‘યસ્સ જાલિની વિસત્તિકા, તણ્હા નત્થિ કુહિઞ્ચિ નેતવે;
તં બુદ્ધમનન્તગોચરં, અપદં કેન પદેન નેસ્સથા’’તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૭૯-૧૮૦) –

ઇમા ધમ્મપદે બુદ્ધવગ્ગે દ્વે ગાથા વદન્તો ધમ્મં દેસેસિ. તા ‘‘સચ્ચં કિર નો પિતા અવોચ, ‘અરહં સુગતો લોકે, ન રાગેન સુવાનયો’’’તિઆદીનિ (સં॰ નિ॰ ૧.૧૬૧) વત્વા પિતુ સન્તિકં આગમિંસુ.

ભગવાપિ તત્થેવ સત્તાહં વીતિનામેત્વા તતો **મુચલિન્દમૂલં** અગમાસિ. તત્થ સત્તાહવદ્દલિકાય ઉપ્પન્નાય સીતાદિપટિબાહનત્થં મુચલિન્દેન નામ નાગરાજેન સત્તક્ખત્તું ભોગેહિ પરિક્ખિત્તો અસમ્બાધાય ગન્ધકુટિયં વિહરન્તો વિય વિમુત્તિસુખં પટિસંવેદિયમાનો સત્તાહં વીતિનામેત્વા રાજાયતનં ઉપસઙ્કમિત્વા તત્થપિ વિમુત્તિસુખં પટિસંવેદિયમાનોયેવ સત્તાહં વીતિનામેસિ. એત્તાવતા સત્ત સત્તાહાનિ પરિપુણ્ણાનિ. એત્થન્તરે નેવ મુખધોવનં, ન સરીરપટિજગ્ગનં , ન આહારકિચ્ચં અહોસિ, ઝાનસુખફલસુખેનેવ ચ વીતિનામેસિ.

અથસ્સ તસ્મિં સત્તસત્તાહમત્થકે એકૂનપઞ્ઞાસતિમે દિવસે તત્થ નિસિન્નસ્સ ‘‘મુખં ધોવિસ્સામી’’તિ ચિત્તં ઉદપાદિ. સક્કો દેવાનમિન્દો અગદહરીતકં આહરિત્વા અદાસિ, સત્થા તં પરિભુઞ્જિ, તેનસ્સ સરીરવળઞ્જો અહોસિ. અથસ્સ સક્કોયેવ નાગલતાદન્તકટ્ઠઞ્ચેવ મુખધોવનોદકઞ્ચ અદાસિ. સત્થા તં દન્તકટ્ઠં ખાદિત્વાવ અનોતત્તદહોદકેન મુખં ધોવિત્વા તત્થેવ રાજાયતનમૂલે નિસીદિ.

તસ્મિં સમયે **તપુસ્સ ભલ્લિકા** નામ દ્વે વાણિજા પઞ્ચહિ સકટસતેહિ **ઉક્કલા** જનપદા મજ્ઝિમદેસં ગચ્છન્તા પુબ્બે અત્તનો ઞાતિસાલોહિતાય દેવતાય સકટાનિ સન્નિરુમ્ભિત્વા સત્થુ આહારસમ્પાદને ઉસ્સાહિતા મન્થઞ્ચ મધુપિણ્ડિકઞ્ચ આદાય – ‘‘પટિગ્ગણ્હાતુ નો, ભન્તે, ભગવા ઇમં આહારં અનુકમ્પં ઉપાદાયા’’તિ સત્થારં ઉપનામેત્વા અટ્ઠંસુ. ભગવા પાયાસપટિગ્ગહણદિવસેયેવ પત્તસ્સ અન્તરહિતત્તા ‘‘ન ખો તથાગતા હત્થેસુ પટિગ્ગણ્હન્તિ, કિમ્હિ નુ ખો અહં પટિગ્ગણ્હેય્ય’’ન્તિ ચિન્તેસિ. અથસ્સ ચિત્તં ઞત્વા ચતૂહિ દિસાહિ ચત્તારો મહારાજાનો ઇન્દનીલમણિમયે પત્તે ઉપનામેસું, ભગવા તે પટિક્ખિપિ. પુન મુગ્ગવણ્ણસેલમયે ચત્તારો પત્તે ઉપનામેસું. ભગવા ચતુન્નમ્પિ મહારાજાનં સદ્ધાનુરક્ખણત્થાય ચત્તારોપિ પત્તે પટિગ્ગહેત્વા ઉપરૂપરિ ઠપેત્વા ‘‘એકો હોતૂ’’તિ અધિટ્ઠાસિ. ચત્તારોપિ મુખવટ્ટિયં પઞ્ઞાયમાનલેખા હુત્વા મજ્ઝિમપ્પમાણેન એકત્તં ઉપગમિંસુ.

ભગવા તસ્મિં પચ્ચગ્ઘે સેલમયે પત્તે આહારં પટિગ્ગહેત્વા પરિભુઞ્જિત્વા અનુમોદનં અકાસિ. તે દ્વે ભાતરો વાણિજા બુદ્ધઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ સરણં ગન્ત્વા દ્વેવાચિકા ઉપાસકા અહેસું. અથ નેસં ''એકં નો, ભન્તે, પરિચરિતબ્બટ્ઠાનં દેથા''તિ વદન્તાનં દક્ખિણહત્થેન અત્તનો સીસં પરામસિત્વા કેસધાતુયો અદાસિ. તે અત્તનો નગરે તા ધાતુયો સુવણ્ણસમુગ્ગસ્સ અન્તો પક્ખિપિત્વા ચેતિયં પતિટ્ઠાપેસું.

સમ્માસમ્બુદ્ધો પન તતો વુટ્ઠાય પુન અજપાલનિગ્રોધમેવ ગન્ત્વા નિગ્રોધમૂલે નિસીદિ. અથસ્સ તત્થ નિસિન્નમત્તસ્સેવ અત્તના અધિગતધમ્મસ્સ ગમ્ભીરતં પચ્ચવેક્ખન્તસ્સ સબ્બબુદ્ધાનં આચિણ્ણો – ''કિચ્છેન અધિગતો ખો મ્યાયં ધમ્મો''તિ પરેસં અદેસેતુકામતાકારપ્પત્તો વિતક્કો ઉદપાદિ. અથ ખો **બ્રહ્મા સહમ્પતિ** ''નસ્સતિ વત ભો લોકો, વિનસ્સતિ વત ભો લોકો''તિ દસહિ ચક્કવાળસહસ્સેહિ સક્કસુયામસન્તુસિતનિમ્માનરતિવસવત્તિમહાબ્રહ્માનો આદાય સત્થુ સન્તિકં આગન્ત્વા ''દેસેતુ, ભન્તે, ભગવા ધમ્મ''ન્તિઆદિના નયેન ધમ્મદેસનં આયાચિ.

સત્થા તસ્સ પટિઞ્ઞં દત્વા ''કસ્સ નુ ખો અહં પઠમં ધમ્મં દેસેય્ય''ન્તિ ચિન્તેન્તો ''આળારો પણ્ડિતો, સો ઇમં ધમ્મં ખિપ્પં આજાનિસ્સતી''તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેત્વા પુન ઓલોકેન્તો તસ્સ સત્તાહકાલઙ્કતભાવં ઞત્વા ઉદકં આવજ્જેસિ. તસ્સાપિ અભિદોસકાલઙ્કતભાવં ઞત્વા ''બહૂપકારા ખો મે પઞ્ચવગ્ગિયા ભિક્ખૂ''તિ પઞ્ચવગ્ગિયે આરબ્ભ મનસિ કત્વા ''કહં નુ ખો તે એતરહિ વિહરન્તી''તિ આવજ્જેન્તો ''બારાણસિયં ઇસિપતને મિગદાયે''તિ ઞત્વા કતિપાહં બોધિમણ્ડસામન્તાયેવ પિણ્ડાય ચરન્તો વિહરિત્વા ''આસાળ્હિપુણ્ણમાયં બારાણસિં ગન્ત્વા ધમ્મચક્કં પવત્તેસ્સામી''તિ પક્ખસ્સ ચાતુદ્દસિયં પચ્ચૂસસમયે પચ્ચુટ્ઠાય પભાતાય રત્તિયા કાલસ્સેવ પત્તચીવરમાદાય અટ્ઠારસયોજનમગ્ગં પટિપન્નો અન્તરામગ્ગે **ઉપકં** નામ આજીવકં દિસ્વા તસ્સ અત્તનો બુદ્ધભાવં આચિક્ખિત્વા તં દિવસમેવ સાયન્હસમયે ઇસિપતનં સમ્પાપુણિ.

પઞ્ચવગ્ગિયા તથાગતં દૂરતોવ આગચ્છન્તં દિસ્વા ''અયં આવુસો, સમણો ગોતમો પચ્ચયબાહુલ્લાય આવત્તિત્વા પરિપુણ્ણકાયો પીણિન્દ્રિયો સુવણ્ણવણ્ણો હુત્વા આગચ્છતિ. ઇમસ્સ વન્દનાદીનિ ન કરિસ્સામ, મહાકુલપ્પસુતો ખો પનેસ આસનાભિહારં અરહતિ, તેનસ્સ આસનમત્તં પઞ્ઞાપેસ્સામા''તિ કતિકં અકંસુ. ભગવા સદેવકસ્સ લોકસ્સ ચિત્તાચારજાનનસમત્થેન ઞાણેન ''કિં નુ ખો ઇમે ચિન્તયિંસૂ''તિ આવજ્જેત્વા ચિત્તં અઞ્ઞાસિ. અથ તેસુ સબ્બદેવમનુસ્સેસુ અનોદિસ્સકવસેન ફરણસમત્થં મેત્તચિત્તં સઙ્ખિપિત્વા ઓદિસ્સકવસેન મેત્તચિત્તેન ફરિ. તે ભગવતા મેત્તચિત્તેન સંફુટ્ઠા તથાગતે ઉપસઙ્કમન્તે સકાય કતિકાય સણ્ઠાતું અસક્કોન્તા પચ્ચુગ્ગન્ત્વા અભિવાદનાદીનિ સબ્બકિચ્ચાનિ અકંસુ. સમ્માસમ્બુદ્ધભાવં પનસ્સ અજાનન્તા કેવલં નામેન ચ આવુસોવાદેન ચ સમુદાચરિંસુ.

અથ ને ભગવા – ''મા, ભિક્ખવે, તથાગતં નામેન ચ આવુસોવાદેન ચ સમુદાચરથ. અરહં, ભિક્ખવે, તથાગતો સમ્માસમ્બુદ્ધો''તિ અત્તનો બુદ્ધભાવં ઞાપેત્વા પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસિન્નો ઉત્તરાસાળ્હનક્ખત્તયોગે વત્તમાને અટ્ઠારસહિ બ્રહ્મકોટીહિ પરિવુતો પઞ્ચવગ્ગિયત્થેરે આમન્તેત્વા તિપરિવટ્ટં દ્વાદસાકારં છઞાણવિજમ્ભનં અનુત્તરં **ધમ્મચક્કપ્પવત્તનસુત્તન્તં** (મહાવ॰ ૧૩ આદયો; સં॰ નિ॰ ૫.૧૦૮૧) દેસેસિ. તેસુ કોણ્ડઞ્ઞત્થેરો દેસનાનુસારેન ઞાણં પેસેન્તો સુત્તપરિયોસાને અટ્ઠારસહિ બ્રહ્મકોટીહિ સદ્ધિં સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ. સત્થા તત્થેવ વસ્સં ઉપગન્ત્વા પુનદિવસે વપ્પત્થેરં ઓવદન્તો વિહારેયેવ નિસીદિ, સેસા ચત્તારોપિ પિણ્ડાય ચરિંસુ. વપ્પત્થેરો પુબ્બણ્હેયેવ સોતાપત્તિફલં પાપુણિ . એતેનેવુપાયેન પુનદિવસે ભદ્દિયત્થેરં, પુનદિવસે મહાનામત્થેરં, પુનદિવસે

અસ્સજિત્થેરન્તિ સબ્બે સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાપેત્વા પઞ્ચમિયં પક્ખસ્સ પઞ્ચપિ થેરે સન્નિપાતેત્વા **અનત્તલક્ખણસુત્તન્તં** (મહાવ॰ ૨૦ આદયો; સં॰ નિ॰ ૩.૫૯) દેસેસિ. દેસનાપરિયોસાને પઞ્ચપિ થેરા અરહત્તે પતિટ્ઠહિંસુ. અથ સત્થા **યસસ્સ** કુલપુત્તસ્સ ઉપનિસ્સયં દિસ્વા તં રત્તિભાગે નિબ્બિજ્જિત્વા ગેહં પહાય નિક્ખન્તં ''એહિ યસા''તિ પક્કોસિત્વા તસ્મિંયેવ રત્તિભાગે સોતાપત્તિફલે, પુનદિવસે અરહત્તે પતિટ્ઠાપેત્વા, અપરેપિ તસ્સ સહાયકે **ચતુપઞ્ઞાસજને** એહિભિક્ખુપબ્બજ્જાય પબ્બાજેત્વા અરહત્તં પાપેસિ.

એવં લોકે એકસટ્ઠિયા અરહન્તેસુ જાતેસુ સત્થા વુટ્ઠવસ્સો પવારેત્વા ''ચરથ ભિક્ખવે ચારિક''ન્તિ સટ્ઠિભિક્ખૂ દિસાસુ પેસેત્વા સયં ઉરુવેલં ગચ્છન્તો અન્તરામગ્ગે કપ્પાસિકવનસણ્ડે તિંસ**ભદ્દવગ્ગિયકુમારે** વિનેસિ. તેસુ સબ્બપચ્છિમકો સોતાપન્નો, સબ્બુત્તમો અનાગામી અહોસિ. તેપિ સબ્બે એહિભિક્ખુભાવેનેવ પબ્બાજેત્વા દિસાસુ પેસેત્વા ઉરુવેલં ગન્ત્વા અડ્ઢુડ્ઢપાટિહારિયસહસ્સાનિ દસ્સેત્વા ઉરુવેલકસ્સપાદયો સહસ્સજટિલપરિવારે **તેભાતિકજટિલે** વિનેત્વા એહિભિક્ખુભાવેન પબ્બાજેત્વા ગયાસીસે નિસીદાપેત્વા **આદિત્તપરિયાયદેસનાય** (મહાવ॰ ૫૪) અરહત્તે પતિટ્ઠાપેત્વા તેન અરહન્તસહસ્સેન પરિવુતો ''બિમ્બિસારરઞ્ઞો દિન્નપટિઞ્ઞં મોચેસ્સામી''તિ રાજગહનગરૂપચારે લટ્ઠિવનુય્યાનં અગમાસિ. રાજા ઉય્યાનપાલસ્સ સન્તિકા ''સત્થા આગતો''તિ સુત્વા દ્વાદસનહુતેહિ બ્રાહ્મણગહપતિકેહિ પરિવુતો સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા ચક્કવિચિત્તતલેસુ સુવણ્ણપટ્ટવિતાનં વિય પભાસમુદયં વિસ્સજ્જેન્તેસુ તથાગતસ્સ પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા એકમન્તં નિસીદિ સદ્ધિં પરિસાય.

અથ ખો તેસં બ્રાહ્મણગહપતિકાનં એતદહોસિ – ''કિં નુ ખો મહાસમણો ઉરુવેલકસ્સપે બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, ઉદાહુ ઉરુવેલકસ્સપો મહાસમણે''તિ. ભગવા તેસં ચેતસ્સા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય ઉરુવેલકસ્સપં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

> ''કિમેવ દિસ્વા ઉરુવેલવાસિ, પહાસિ અગ્ગિં કિસકોવદાનો;
> પુચ્છામિ તં કસ્સપ એતમત્થં, કથં પહીનં તવ અગ્ગિહુત્ત''ન્તિ. –

થેરોપિ ભગવતો અધિપ્પાયં વિદિત્વા –

> ''રૂપે ચ સદ્દે ચ અથો રસે ચ, કામિત્થિયો ચાભિવદન્તિ યઞ્ઞા;
> એતં મલન્તી ઉપધીસુ ઞત્વા, તસ્મા ન યિટ્ઠે ન હુતે અરઞ્જિ''ન્તિ. (મહાવ॰ ૫૫) –

ઇમં ગાથં વત્વા અત્તનો સાવકભાવપ્પકાસનત્થં તથાગતસ્સ પાદપિટ્ઠે સીસં ઠપેત્વા ''સત્થા મે, ભન્તે ભગવા, સાવકોહમસ્મી''તિ વત્વા એકતાલં દ્વિતાલં તિતાલન્તિ યાવ સત્તતાલપ્પમાણં સત્તક્ખત્તું વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા ઓરુય્હ તથાગતં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિ. તં પાટિહારિયં દિસ્વા મહાજનો ''અહો મહાનુભાવા બુદ્ધા, એવઞ્હિ થામગતદિટ્ઠિકો નામ 'અરહા'તિ મઞ્ઞમાનો ઉરુવેલકસ્સપોપિ દિટ્ઠિજાલં ભિન્દિત્વા તથાગતેન દમિતો''તિ સત્થુ ગુણકથંયેવ કથેસિ. ભગવા ''નાહં ઇદાનિયેવ ઉરુવેલકસ્સપં દમેમિ, અતીતેપિ એસ મયા દમિતો''તિ વત્વા ઇમિસ્સા અટ્ઠુપ્પત્તિયા **મહાનારદકસ્સપજાતકં** (જા॰ ૨.૨૨.૧૧૫૩ આદયો) કથેત્વા ચત્તારિ સચ્ચાનિ પકાસેસિ. રાજા એકાદસહિ નહુતેહિ સદ્ધિં સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ, એકનહુતં ઉપાસકત્તં પટિવેદેસિ. રાજા સત્થુ સન્તિકે નિસિન્નોયેવ પઞ્ચ અસ્સાસકે પવેદેત્વા સરણં ગન્ત્વા સ્વાતનાય નિમન્તેત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં પદક્ખિણં કત્વા પક્કમિ.

પુનદિવસે યેહિ ચ ભગવા હિય્યો દિટ્ઠો, યેહિ ચ અદિટ્ઠો, તે સબ્બેપિ રાજગહવાસિનો અટ્ઠારસકોટિસઙ્ખા મનુસ્સા તથાગતં દટ્ઠુકામા પાતોવ રાજગહતો લટ્ઠિવનુય્યાનં અગમંસુ. તિગાવુતો મગ્ગો નપ્પહોસિ, સકલલટ્ઠિવનુય્યાનં નિરન્તરં ફુટં અહોસિ. મહાજનો દસબલસ્સ રૂપસોભગ્ગપ્પત્તં અત્તભાવં પસ્સન્તોપિ તિત્તિં કાતું નાસક્ખિ. વણ્ણભૂમિ નામેસા. એવરૂપેસુ હિ ઠાનેસુ ભગવતો લક્ખણાનુબ્યઞ્જનાદિપ્પભેદા સબ્બાપિ રૂપકાયસિરી વણ્ણેતબ્બા. એવં રૂપસોભગ્ગપ્પત્તં દસબલસ્સ સરીરં પસ્સમાનેન મહાજનેન નિરન્તરં ફુટે ઉય્યાને ચ ગમનમગ્ગે ચ એકભિક્ખુસ્સપિ નિક્ખમનોકાસો નાહોસિ. તં દિવસં કિર ભગવતો ભત્તં છિન્નં ભવેય્ય, તસ્મા ''તં મા અહોસી''તિ સક્કસ્સ નિસિન્નાસનં ઉણ્હાકારં દસ્સેસિ. સો આવજ્જમાનો તં કારણં ઞત્વા માણવકવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા બુદ્ધધમ્મસઙ્ઘપટિસંયુત્તા થુતિયો વદમાનો દસબલસ્સ પુરતો ઓતરિત્વા દેવાનુભાવેન ઓકાસં કત્વા –

> ''દન્તો દન્તેહિ સહ પુરાણજટિલેહિ, વિપ્પમુત્તો વિપ્પમુત્તેહિ;
> સિઙ્ગીનિક્ખસવણ્ણો, રાજગહં પાવિસિ ભગવા.
>
> ''મુત્તો મુત્તેહિ...પે॰....
>
> ''તિણ્ણો તિણ્ણેહિ...પે॰....
>
> ''સન્તો સન્તેહિ...પે॰... રાજગહં પાવિસિ ભગવા.
>
> ''દસવાસો દસબલો, દસધમ્મવિદૂ દસભિ ચુપેતો;
> સો દસસતપરિવારો, રાજગહં પાવિસિ ભગવા''તિ. (મહાવ॰ ૫૮) –

ઇમાહિ ગાથાહિ સત્થુ વણ્ણં વદમાનો પુરતો પાયાસિ. તદા મહાજનો માણવકસ્સ રૂપસિરિં દિસ્વા ''અતિવિય અભિરૂપો વતાયં માણવકો, ન ખો પન અમ્હેહિ દિટ્ઠપુબ્બો''તિ ચિન્તેત્વા ''કુતો અયં માણવકો, કસ્સ વા અય''ન્તિ આહ. તં સુત્વા માણવો –

> ''યો ધીરો સબ્બધિ દન્તો, સુદ્ધો અપ્પટિપુગ્ગલો;
> અરહં સુગતો લોકે, તસ્સાહં પરિચારકો''તિ. – ગાથમાહ;

સત્થા સક્કેન કતોકાસં મગ્ગં પટિપજ્જિત્વા ભિક્ખુસહસ્સપરિવુતો રાજગહં પાવિસિ. રાજા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ સઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા ''અહં, ભન્તે, તીણિ રતનાનિ વિના વસિતું ન સક્ખિસ્સામિ, વેલાય વા અવેલાય વા ભગવતો સન્તિકં આગમિસ્સામિ, લટ્ઠિવનુય્યાનઞ્ચ નામ અતિદૂરે, ઇદં પન અમ્હાકં વેળુવનુય્યાનં નાતિદૂરં નચ્ચાસન્નં ગમનાગમનસમ્પન્નં બુદ્ધારહં સેનાસનં. ઇદં મે, ભન્તે, ભગવા પટિગ્ગણ્હાતૂ''તિ સુવણ્ણભિઙ્ગારેન પુપ્ફગન્ધવાસિતં મણિવણ્ણં ઉદકમાદાય વેળુવનુય્યાનં પરિચ્ચજન્તો દસબલસ્સ હત્થે ઉદકં પાતેસિ. તસ્મિં આરામે પટિગ્ગહિતેયેવ ''બુદ્ધસાસનસ્સ મૂલાનિ ઓતિણ્ણાની''તિ મહાપથવી કમ્પિ. જમ્બુદીપતલસ્મિઞ્હિ ઠપેત્વા વેળુવનં અઞ્ઞં મહાપથવિં કમ્પેત્વા ગહિતસેનાસનં નામ નત્થિ. તમ્બપણ્ણિદીપેપિ ઠપેત્વા મહાવિહારં અઞ્ઞં પથવિં કમ્પેત્વા ગહિતસેનાસનં નામ નત્થિ. સત્થા વેળુવનારામં પટિગ્ગહેત્વા રઞ્ઞો અનુમોદનં કત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો વેળુવનં અગમાસિ .

તસ્મિં ખો પન સમયે સારિપુત્તો ચ મોગ્ગલ્લાનો ચાતિ દ્વે પરિબ્બાજકા રાજગહં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તિ અમતં પરિયેસમાના. તેસુ સારિપુત્તો અસ્સજિત્થેરં પિણ્ડાય પવિટ્ઠં દિસ્વા પસન્નચિત્તો પયિરુપાસિત્વા ‘‘યે ધમ્મા હેતુપ્પભવા’’તિઆદિગાથં (મહાવ॰ ૬૦; અપ॰ થેર ૧.૧.૨૮૬) સુત્વા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાય અત્તનો સહાયકસ્સ મોગ્ગલ્લાનસ્સપિ તમેવ ગાથં અભાસિ. સોપિ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ. તે ઉભોપિ **સઞ્ચયં** ઓલોકેત્વા અત્તનો પરિસાય સદ્ધિં ભગવતો સન્તિકે પબ્બજિંસુ. તેસુ મોગ્ગલ્લાનો સત્તાહેન અરહત્તં પાપુણિ, સારિપુત્તો અડ્ઢમાસેન. ઉભોપિ તે સત્થા અગ્ગસાવકટ્ઠાને ઠપેસિ. સારિપુત્તત્થેરેન ચ અરહત્તં પત્તદિવસેયેવ સન્નિપાતં અકાસિ.

તથાગતે પન તસ્મિઞ્ઞેવ વેળુવનુય્યાને વિહરન્તે સુદ્ધોદનમહારાજા ‘‘પુત્તો કિર મે છબ્બસ્સાનિ દુક્કરકારિકં ચરિત્વા પરમાભિસમ્બોધિં પત્વા પવત્તવરધમ્મચક્કો રાજગહં ઉપનિસ્સાય વેળુવને વિહરતી’’તિ સુત્વા અઞ્ઞતરં અમચ્ચં આમન્તેસિ – ‘‘એહિ ભણે, ત્વં પુરિસસહસ્સપરિવારો રાજગહં ગન્ત્વા મમ વચનેન ‘પિતા તે સુદ્ધોદનમહારાજા દટ્ઠુકામો’તિ વત્વા મમ પુત્તં ગણ્હિત્વા એહી’’તિ આહ. સો ‘‘એવં, દેવા’’તિ રઞ્ઞો વચનં સિરસા સમ્પટિચ્છિત્વા પુરિસસહસ્સપરિવારો ખિપ્પમેવ સટ્ઠિયોજનમગ્ગં ગન્ત્વા દસબલસ્સ ચતુપરિસમજ્ઝે નિસીદિત્વા ધમ્મદેસનાવેલાયં વિહારં પાવિસિ. સો ‘‘તિટ્ઠતુ તાવ રઞ્ઞા પહિતસાસન’’ન્તિ પરિસપરિયન્તે ઠિતો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા યથાઠિતોવ સદ્ધિં પુરિસસહસ્સેન અરહત્તં પત્વા પબ્બજ્જં યાચિ. ભગવા ‘‘એથ ભિક્ખવો’’તિ હત્થં પસારેસિ. સબ્બે તઙ્ખણઞ્ઞેવ ઇદ્ધિમયપત્તચીવરધરા સટ્ઠિવસ્સિકત્થેરા વિય અહેસું. અરહત્તં પત્તકાલતો પટ્ઠાય પન અરિયા નામ મજ્ઝત્તાવ હોન્તીતિ, સો રઞ્ઞા પહિતસાસનં દસબલસ્સ ન કથેસિ. રાજા – ‘‘નેવ ગતો આગચ્છતિ, ન સાસનં સુય્યતી’’તિ ‘‘એહિ ભણે, ત્વં ગચ્છા’’તિ એતેનેવ નિયામેન અઞ્ઞં અમચ્ચં પેસેસિ. સોપિ ગન્ત્વા પુરિમનયેનેવ સદ્ધિં પરિસાય અરહત્તં પત્વા તુણ્હી અહોસિ. પુન રાજા ‘‘એહિ ભણે, ત્વં ગચ્છ, ત્વં ગચ્છા’’તિ એતેનેવ નિયામેન અપરેપિ સત્ત અમચ્ચે પેસેસિ. તે સબ્બે નવ પુરિસસહસ્સપરિવારા નવ અમચ્ચા અત્તનો કિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા તુણ્હીભૂતા તત્થેવ વિહરિંસુ.

રાજા સાસનમત્તમ્પિ આહરિત્વા આચિક્ખન્તં અલભિત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘એત્તકાપિ જના મયિ સિનેહાભાવેન સાસનમત્તમ્પિ ન પચ્ચાહરિંસુ, કો નુ ખો મે સાસનં કરિસ્સતી’’તિ સબ્બં રાજબલં ઓલોકેન્તો **કાળુદાયિં** અદ્દસ. સો કિર રઞ્ઞો સબ્બત્થસાધકો અબ્ભન્તરિકો અતિવિય વિસ્સાસિકો અમચ્ચો બોધિસત્તેન સદ્ધિં એકદિવસે જાતો સહપંસુકીળકો સહાયો. અથ નં રાજા આમન્તેસિ – ‘‘તાત કાળુદાયિ, અહં મમ પુત્તં દટ્ઠુકામો નવપુરિસસહસ્સપરિવારેન નવ અમચ્ચે પેસેસિં, તેસુ એકોપિ આગન્ત્વા સાસનમત્તં આરોચેન્તો નામ નત્થિ. દુજ્જાનો ખો પન મે જીવિતન્તરાયો, જીવમાનોયેવાહં પુત્તં દટ્ઠુકામો. સક્ખિસ્સસિ નુ ખો મે પુત્તં દસ્સેતુ’’ન્તિ? ‘‘સક્ખિસ્સામિ, દેવ, સચે પબ્બજિતું લભિસ્સામી’’તિ. ‘‘તાત, ત્વં પબ્બજિતો વા અપબ્બજિતો વા મય્હં પુત્તં દસ્સેહી’’તિ. સો ‘‘સાધુ, દેવા’’તિ રઞ્ઞો સાસનં આદાય રાજગહં ગન્ત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનાવેલાય પરિસપરિયન્તે ઠિતો ધમ્મં સુત્વા સપરિવારો અરહત્તં પત્વા એહિભિક્ખુભાવેન પબ્બજિત્વા વિહાસિ.

સત્થા બુદ્ધો હુત્વા પઠમં અન્તોવસ્સં ઇસિપતને વસિત્વા વુટ્ઠવસ્સો પવારેત્વા ઉરુવેલં ગન્ત્વા તત્થ તયો માસે વસન્તો તેભાતિકજટિલે વિનેત્વા ભિક્ખુસહસ્સપરિવારો ફુસ્સમાસપુણ્ણમાયં રાજગહં ગન્ત્વા દ્વે માસે વસિ. એત્તાવતા બારાણસિતો નિક્ખન્તસ્સ પઞ્ચ માસા જાતા, સકલો હેમન્તો અતિક્કન્તો. કાળુદાયિત્થેરસ્સ આગતદિવસતો સત્તટ્ઠદિવસા વીતિવત્તા. થેરો ફગ્ગુણમાસપુણ્ણમાયં ચિન્તેસિ – ‘‘અતિક્કન્તો દાનિ હેમન્તો, વસન્તસમયો અનુપ્પત્તો, મનુસ્સેહિ સસ્સાદીનિ ઉદ્ધરિત્વા સમ્મુખસમ્મુખટ્ઠાનેહિ મગ્ગા દિન્ના, હરિતતિણસઞ્છન્ના

પથવી, સુપુપ્ફિતા વનસણ્ડા, પટિપજ્જનક્ખમા મગ્ગા, કાલો દસબલસ્સ ઞાતિસઙ્ગહં કાતુ''ન્તિ. અથ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા –

> ''અઙ્ગારિનો દાનિ દુમા ભદન્તે, ફલેસિનો છદનં વિપ્પહાય;
> તે અચ્ચિમન્તોવ પભાસયન્તિ, સમયો મહાવીર ભાગી રસાનં...પે॰.... (થેરગા॰ ૫૨૭);
>
> ''નાતિસીતં નાતિઉણ્હં, નાતિદુબ્ભિક્ખછાતકં;
> સદ્દલા હરિતા ભૂમિ, એસ કાલો મહામુની''તિ. –

સટ્ઠિમત્તાહિ ગાથાહિ દસબલસ્સ કુલનગરગમનવણ્ણં વણ્ણેસિ. અથ નં સત્થા – ''કિં નુ ખો, ઉદાયિ, મધુરસ્સરેન ગમનવણ્ણં વણ્ણેસી''તિ આહ. ''તુમ્હાકં, ભન્તે, પિતા સુદ્ધોદનમહારાજા તુમ્હે પસ્સિતુકામો, કરોથ ઞાતકાનં સઙ્ગહ''ન્તિ. ''સાધુ, ઉદાયિ, કરિસ્સામિ ઞાતકાનં સઙ્ગહં, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ આરોચેહિ, ગમિયવત્તં પરિપૂરેસ્સન્તી''તિ. ''સાધુ, ભન્તે''તિ થેરો તેસં આરોચેસિ.

ભગવા અઙ્ગમગધવાસીનં કુલપુત્તાનં દસહિ સહસ્સેહિ, કપિલવત્થુવાસીનં દસહિ સહસ્સેહીતિ સબ્બેહેવ વીસતિસહસ્સેહિ ખીણાસવભિક્ખૂહિ પરિવુતો રાજગહા નિક્ખમિત્વા દિવસે દિવસે યોજનં ગચ્છતિ. ''રાજગહતો સટ્ઠિયોજનં કપિલવત્થું દ્વીહિ માસેહિ પાપુણિસ્સામી''તિ અતુરિતચારિકં પક્કામિ. થેરોપિ ''ભગવતો નિક્ખન્તભાવં રઞ્ઞો આરોચેસ્સામી''તિ વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા રઞ્ઞો નિવેસને પાતુરહોસિ. રાજા થેરં દિસ્વા તુટ્ઠચિત્તો મહારહે પલ્લઙ્કે નિસીદાપેત્વા અત્તનો પટિયાદિતસ્સ નાનગ્ગરસભોજનસ્સ પત્તં પૂરેત્વા અદાસિ. થેરો ઉટ્ઠાય ગમનાકારં દસ્સેસિ. ''નિસીદિત્વા ભુઞ્જ, તાતા''તિ. ''સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ભુઞ્જિસ્સામિ, મહારાજા''તિ. ''કહં પન, તાત, સત્થા''તિ? ''વીસતિસહસ્સભિક્ખુપરિવારો તુમ્હાકં દસ્સનત્થાય ચારિકં નિક્ખન્તો, મહારાજા''તિ. રાજા તુટ્ઠમાનસો આહ – ''તુમ્હે ઇમં પરિભુઞ્જિત્વા યાવ મમ પુત્તો ઇમં નગરં પાપુણાતિ, તાવસ્સ ઇતોવ પિણ્ડપાતં પરિહરથા''તિ. થેરો અધિવાસેસિ. રાજા થેરં પરિવિસિત્વા પત્તં ગન્ધચુણ્ણેન ઉબ્બટ્ટેત્વા ઉત્તમસ્સ ભોજનસ્સ પૂરેત્વા ''તથાગતસ્સ દેથા''તિ થેરસ્સ હત્થે પતિટ્ઠાપેસિ. થેરો સબ્બેસં પસ્સન્તાનંયેવ પત્તં આકાસે ખિપિત્વા સયમ્પિ વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા પિણ્ડપાતં આહરિત્વા સત્થુ હત્થે ઠપેસિ. સત્થા તં પરિભુઞ્જિ. એતેનેવ ઉપાયેન થેરો દિવસે દિવસે પિણ્ડપાતં આહરિ. સત્થાપિ અન્તરામગ્ગે રઞ્ઞોયેવ પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જિ. થેરોપિ ભત્તકિચ્ચાવસાને દિવસે દિવસે ''અજ્જ ભગવા એત્તકં આગતો, અજ્જ એત્તક''ન્તિ બુદ્ધગુણપટિસંયુત્તાય ચ કથાય સકલં રાજકુલં સત્થુદસ્સનં વિનાયેવ સત્થરિ સઞ્જાતપ્પસાદં અકાસિ. તેનેવ નં ભગવા ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં કુલપ્પસાદકાનં યદિદં કાળુદાયી''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯, ૨૨૫) એતદગ્ગે ઠપેસિ.

સાકિયાપિ ખો અનુપ્પત્તે ભગવતિ ''અમ્હાકં ઞાતિસેટ્ઠં પસ્સિસ્સામા''તિ સન્નિપતિત્વા ભગવતો વસનટ્ઠાનં વીમંસમાના ''નિગ્રોધસક્કસ્સ આરામો રમણીયો''તિ સલ્લક્ખેત્વા તત્થ સબ્બં પટિજગ્ગનવિધિં કારેત્વા ગન્ધપુપ્ફહત્થા પચ્ચુગ્ગમનં કરોન્તા સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતે દહરદહરે નાગરદારકે ચ નાગરદારિકાયો ચ પઠમં પહિણિંસુ, તતો રાજકુમારે ચ રાજકુમારિકાયો ચ, તેસં અનન્તરા સામં ગન્ધપુપ્ફાદીહિ પૂજયમાના ભગવન્તં ગહેત્વા નિગ્રોધારામમેવ અગમંસુ. તત્થ ભગવા વીસતિસહસ્સખીણાસવપરિવુતો પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસીદિ . સાકિયા નામ માનજાતિકા માનત્થદ્ધા, તે ''સિદ્ધત્થકુમારો અમ્હેહિ દહરતરો, અમ્હાકં કનિટ્ઠો, ભાગિનેય્યો, પુત્તો, નત્તા''તિ ચિન્તેત્વા દહરદહરે રાજકુમારે આહંસુ – ''તુમ્હે વન્દથ, મયં તુમ્હાકં પિટ્ઠિતો નિસીદિસ્સામા''તિ.

તેસુ એવં અવન્દિત્વા નિસિન્નેસુ ભગવા તેસં અજ્ઝાસયં ઓલોકેત્વા ''ન મં ઞાતયો વન્દન્તિ, હન્દ દાનિ તે વન્દાપેસ્સામી''તિ અભિઞ્ઞાપાદકં ચતુત્થં ઝાનં સમાપજ્જિત્વા તતો વુટ્ઠાય આકાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા તેસં સીસે પાદપંસું ઓકિરમાનો વિય કણ્ડમ્બરુક્ખમૂલે યમકપાટિહારિયસદિસં પાટિહારિયં અકાસિ. રાજા તં અચ્છરિયં દિસ્વા આહ – ''ભન્તે, તુમ્હાકં જાતદિવસે કાલદેવલસ્સ વન્દનત્થં ઉપનીતાનં વો પાદે પરિવત્તેત્વા બ્રાહ્મણસ્સ મત્થકે પતિટ્ઠિતે દિસ્વાપિ અહં તુમ્હાકં પાદે વન્દિં, અયં મે પઠમવન્દના. વપ્પમઙ્ગલદિવસે ચ જમ્બુચ્છાયાય સિરિસયને નિપન્નાનં વો જમ્બુચ્છાયાય અપરિવત્તનં દિસ્વાપિ પાદે વન્દિં, અયં મે દુતિયવન્દના. ઇદાનિ પન ઇમં અદિટ્ઠપુબ્બં પાટિહારિયં દિસ્વાપિ અહં તુમ્હાકં પાદે વન્દામિ, અયં મે તતિયવન્દના''તિ. રઞ્ઞા પન વન્દિતે ભગવન્તં અવન્દિત્વા ઠાતું સમત્થો નામ એકસાકિયોપિ નાહોસિ, સબ્બે વન્દિંસુયેવ.

ઇતિ ભગવા ઞાતયો વન્દાપેત્વા આકાસતો ઓતરિત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસીદિ. નિસિન્ને ભગવતિ સિખાપત્તો ઞાતિસમાગમો અહોસિ, સબ્બે એકગ્ગચિત્તા હુત્વા નિસીદિંસુ. તતો મહામેઘો પોક્ખરવસ્સં વસ્સિ. તમ્બવણ્ણં ઉદકં હેટ્ઠા વિરવન્તં ગચ્છતિ, તેમિતુકામોવ તેમેતિ, અતેમિતુકામસ્સ સરીરે એકબિન્દુમત્તમ્પિ ન પતતિ. તં દિસ્વા સબ્બે અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તા જાતા ''અહો અચ્છરિયં, અહો અબ્ભુત''ન્તિ કથં સમુટ્ઠાપેસું. સત્થા ''ન ઇદાનેવ મય્હં ઞાતિસમાગમે પોક્ખરવસ્સં વસ્સતિ, અતીતેપિ વસ્સી''તિ ઇમિસ્સા અટ્ઠુપ્પત્તિયા **વેસ્સન્તરજાતકં** (જા॰ ૨.૨૨.૧૬૫૫ આદયો) કથેસિ. ધમ્મકથં સુત્વા સબ્બે ઉટ્ઠાય વન્દિત્વા પક્કમિંસુ. એકોપિ રાજા વા રાજમહામત્તો વા ''સ્વે અમ્હાકં ભિક્ખં ગણ્હથા''તિ વત્વા ગતો નામ નત્થિ.

સત્થા પુનદિવસે વીસતિભિક્ખુસહસ્સપરિવુતો કપિલવત્થું પિણ્ડાય પાવિસિ. તં ન કોચિ ગન્ત્વા નિમન્તેસિ, ન પત્તં વા અગ્ગહેસિ. ભગવા ઇન્દખીલે ઠિતોવ આવજ્જેસિ – ''કથં નુ ખો પુબ્બબુદ્ધા કુલનગરે પિણ્ડાય ચરિંસુ, કિં ઉપ્પટિપાટિયા ઇસ્સરજનાનં ઘરાનિ અગમંસુ, ઉદાહુ સપદાનચારિકં ચરિંસૂ''તિ? તતો એકબુદ્ધસ્સપિ ઉપ્પટિપાટિયા ગમનં અદિસ્વા ''મયાપિ દાનિ અયમેવ તેસં વંસો પગ્ગહેતબ્બો, આયતિઞ્ચ મમ સાવકા મમઞ્ઞેવ અનુસિક્ખન્તા પિણ્ડચારિકવત્તં પરિપૂરેસ્સન્તી''તિ કોટિયં નિવિટ્ઠગેહતો પટ્ઠાય સપદાનં પિણ્ડાય ચરિ. ''અય્યો કિર સિદ્ધત્થકુમારો પિણ્ડાય ચરતી''તિ દ્વિભૂમિકતિભૂમિકાદીસુ પાસાદેસુ સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા મહાજનો દસ્સનબ્યાવટો અહોસિ.

રાહુલમાતાપિ દેવી – ''અય્યપુત્તો કિર ઇમસ્મિંયેવ નગરે મહન્તેન રાજાનુભાવેન સુવણ્ણસિવિકાદીહિ વિચરિત્વા ઇદાનિ કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયવત્થનિવાસનો કપાલહત્થો પિણ્ડાય ચરતિ, સોભતિ નુ ખો''તિ સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા ઓલોકયમાના ભગવન્તં નાનાવિરાગસમુજ્જલાય સરીરપ્પભાય નગરવીથિયો ઓભાસેત્વા બ્યામપ્પભાપરિક્ખેપસમુપબ્યૂળ્હાય અસીતાનુબ્યઞ્જનપ્પભાસિતાય દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણપટિમણ્ડિતાય અનોપમાય બુદ્ધસિરિયા વિરોચમાનં દિસ્વા ઉણ્હીસતો પટ્ઠાય યાવ પાદતલા –

''સિનિદ્ધનીલમુદુકુઞ્ચિતકેસો, સૂરિયનિમ્મલતલાભિનલાટો;
યુત્તતુઙ્ગમુદુકાયતનાસો, રંસિજાલવિકસિતો નરસીહો''તિ. –

એવમાદિકાહિ દસહિ **નરસીહગાથાહિ** અભિત્થવિત્વા ''તુમ્હાકં પુત્તો પિણ્ડાય ચરતી''તિ રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા સંવિગ્ગહદયો હત્થેન સાટકં સણ્ઠપેન્તો તુરિતતુરિતો નિક્ખમિત્વા વેગેન ગન્ત્વા ભગવતો પુરતો ઠત્વા આહ – ''કિન્નુ ખો, ભન્તે, અમ્હે લજ્જાપેથ, કિમત્થં પિણ્ડાય ચરથ, કિં 'એત્તકાનં ભિક્ખૂનં ન સક્કા ભત્તં લદ્ધુ'ન્તિ સઞ્ઞં

કરિત્થા''તિ? ''વંસચારિત્તમેતં, મહારાજ, અમ્હાક''ન્તિ. ''નનુ, ભન્તે, અમ્હાકં વંસો નામ મહાસમ્મતખત્તિયવંસો, એત્થ ચ એકખત્તિયોપિ ભિક્ખાચરકો નામ નત્થી''તિ. ''અયં, મહારાજ, ખત્તિયવંસો નામ તવ વંસો. અમ્હાકં પન 'દીપઙ્કરો કોણ્ડઞ્ઞો...પે॰... કસ્સપો'તિ અયં બુદ્ધવંસો નામ. એતે ચ અઞ્ઞે ચ અનેકસહસ્સસઙ્ખા બુદ્ધા ભિક્ખાચારેનેવ જીવિકં કપ્પેસુ''ન્તિ અન્તરવીથિયં ઠિતોવ –

> ''ઉત્તિટ્ઠે નપ્પમજ્જેય્ય, ધમ્મં સુચરિતં ચરે;
> ધમ્મચારી સુખં સેતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચા''તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૬૮) –

ઇમં ગાથમાહ. ગાથાપરિયોસાને રાજા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ.

> ''ધમ્મઞ્ચરે સુચરિતં, ન નં દુચ્ચરિતં ચરે;
> ધમ્મચારી સુખં સેતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચા''તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૬૯) –

ઇમં ગાથં સુત્વા સકદાગામિફલે પતિટ્ઠાસિ, **મહાધમ્મપાલજાતકં** (જા॰ ૧.૧૦.૯૨ આદયો) સુત્વા અનાગામિફલે પતિટ્ઠાસિ, મરણસમયે સેતચ્છત્તસ્સ હેટ્ઠા સિરિસયને નિપન્નોયેવ અરહત્તં પાપુણિ. અરઞ્ઞવાસેન પધાનાનુયોગકિચ્ચં રઞ્ઞો નાહોસિ. સો સોતાપત્તિફલં સચ્છિકત્વાયેવ પન ભગવતો પત્તં ગહેત્વા સપરિસં ભગવન્તં મહાપાસાદં આરોપેત્વા પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન પરિવિસિ. ભત્તકિચ્ચપરિયોસાને સબ્બં ઇત્થાગારં આગન્ત્વા ભગવન્તં વન્દિ ઠપેત્વા રાહુલમાતરં. સા પન ''ગચ્છ, અય્યપુત્તં વન્દાહી''તિ પરિજનેન વુચ્ચમાનાપિ ''સચે મય્હં ગુણો અત્થિ, સયમેવ મમ સન્તિકં અય્યપુત્તો આગમિસ્સતિ, આગતમેવ નં વન્દિસ્સામી''તિ વત્વા ન અગમાસિ.

ભગવા રાજાનં પત્તં ગાહાપેત્વા દ્વીહિ અગ્ગસાવકેહિ સદ્ધિં રાજધીતાય સિરિગબ્ભં ગન્ત્વા ''રાજધીતા યથારુચિ વન્દમાના ન કિઞ્ચિ વત્તબ્બા''તિ વત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસીદિ. સા વેગેનાગન્ત્વા ગોપ્ફકેસુ ગહેત્વા પાદપિટ્ઠિયં સીસં પરિવત્તેત્વા યથાજ્ઝાસયં વન્દિ. રાજા રાજધીતાય ભગવતિ સિનેહબહુમાનાદિગુણસમ્પત્તિં કથેસિ – ''ભન્તે, મમ ધીતા 'તુમ્હેહિ કાસાયાનિ વત્થાનિ નિવાસિતાની'તિ સુત્વા તતો પટ્ઠાય કાસાયવત્થનિવત્થા જાતા, તુમ્હાકં એકભત્તિકભાવં સુત્વા એકભત્તિકાવ જાતા, તુમ્હેહિ મહાસયનસ્સ છડ્ડિતભાવં સુત્વા પટ્ટિકામઞ્ચકેયેવ નિપન્ના, તુમ્હાકં માલાગન્ધાદીહિ વિરતભાવં ઞત્વા વિરતમાલાગન્ધાવ જાતા, અત્તનો ઞાતકેહિ 'મયં પટિજગ્ગિસ્સામા'તિ સાસને પેસિતેપિ તેસુ એકઞાતકમ્પિ ન ઓલોકેસિ, એવં ગુણસમ્પન્ના મે, ભન્તે, ધીતા''તિ. ''અનચ્છરિયં, મહારાજ, અયં ઇદાનિ તયા રક્ખિયમાના રાજધીતા પરિપક્કે ઞાણે અત્તાનં રક્ખેય્ય, એસા પુબ્બે અનારક્ખા પબ્બતપાદે વિચરમાના અપરિપક્કેપિ ઞાણે અત્તાનં રક્ખી''તિ વત્વા **ચન્દકિન્નરીજાતકં** (જા॰ ૧.૧૪.૧૮ આદયો) કથેત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ.

પુનદિવસે પન **નન્દસ્સ** રાજકુમારસ્સ અભિસેકગેહપ્પવેસનવિવાહમઙ્ગલેસુ વત્તમાનેસુ તસ્સ ગેહં ગન્ત્વા કુમારં પત્તં ગાહાપેત્વા પબ્બાજેતુકામો મઙ્ગલં વત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. **જનપદકલ્યાણી** કુમારં ગચ્છન્તં દિસ્વા ''તુવટં ખો, અય્યપુત્ત, આગચ્છેય્યાસી''તિ વત્વા ગીવં પસારેત્વા ઓલોકેસિ. સો ભગવન્તં ''પત્તં ગણ્હથા''તિ વત્તું અવિસહમાનો વિહારંયેવ અગમાસિ. તં અનિચ્છમાનંયેવ ભગવા પબ્બાજેસિ. ઇતિ ભગવા કપિલવત્થું ગન્ત્વા તતિયદિવસે નન્દં પબ્બાજેસિ.

સત્તમે દિવસે રાહુલમાતાપિ કુમારં અલઙ્કરિત્વા ભગવતો સન્તિકં પેસેસિ – ‘‘પસ્સ, તાત, એતં વીસતિસહસ્સસમણપરિવુતં સુવણ્ણવણ્ણં બ્રહ્મરૂપવણ્ણં સમણં, અયં તે પિતા, એતસ્સ મહન્તા નિધયો અહેસું ત્યસ્સ નિક્ખમનકાલતો પટ્ઠાય ન પસ્સામ, ગચ્છ, નં દાયજ્જં યાચાહિ – ‘અહં, તાત, કુમારો અભિસેકં પત્વા ચક્કવત્તી ભવિસ્સામિ, ધનેન મે અત્થો, ધનં મે દેહિ. સામિકો હિ પુત્તો પિતુસન્તકસ્સા’’’તિ. કુમારો ચ ભગવતો સન્તિકં ગન્ત્વાવ પિતુસિનેહં લભિત્વા હટ્ઠચિત્તો ‘‘સુખા તે, સમણ, છાયા’’તિ વત્વા અઞ્ઞઞ્ચ બહું અત્તનો અનુરૂપં વદન્તો અટ્ઠાસિ. ભગવા કતભત્તકિચ્ચો અનુમોદનં વત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. કુમારોપિ ‘‘દાયજ્જં મે, સમણ, દેહિ, દાયજ્જં મે, સમણ, દેહી’’તિ ભગવન્તં અનુબન્ધિ. ન ભગવા કુમારં નિવત્તાપેસિ, પરિજનોપિ ભગવતા સદ્ધિં ગચ્છન્તં નિવત્તેતું નાસક્ખિ. ઇતિ સો ભગવતા સદ્ધિં આરામમેવ અગમાસિ.

તતો ભગવા ચિન્તેસિ – ‘‘યં અયં પિતુસન્તકં ધનં ઇચ્છતિ, તં વટ્ટાનુગતં સવિઘાતં, હન્દસ્સ મે બોધિમણ્ડે પટિલદ્ધં સત્તવિધં અરિયધનં દેમિ, લોકુત્તરદાયજ્જસ્સ નં સામિકં કરોમી’’તિ આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ – ‘‘તેન હિ, સારિપુત્ત, રાહુલં પબ્બાજેહી’’તિ. થેરો તં પબ્બાજેસિ. પબ્બજિતે ચ પન કુમારે રઞ્ઞો અધિમત્તં દુક્ખં ઉપ્પજ્જિ, તં અધિવાસેતું અસક્કોન્તો ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘સાધુ, ભન્તે, અય્યા માતાપિતૂહિ અનનુઞ્ઞાતં પુત્તં ન પબ્બાજેય્યુ’’ન્તિ વરં યાચિ. ભગવા ચ તસ્સ વરં દત્વા પુનેકદિવસે રાજનિવેસને કતભત્તકિચ્ચો એકમન્તં નિસિન્નેન રઞ્ઞા ‘‘ભન્તે, તુમ્હાકં દુક્કરકારિકકાલે એકા દેવતા મં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘પુત્તો તે કાલઙ્કતો’તિ આહ, તસ્સા વચનં અસદ્દહન્તો ‘ન મય્હં પુત્તો સમ્બોધિં અપ્પત્વા કાલં કરોતી’તિ તં પટિક્ખિપિ’’ન્તિ વુત્તે ‘‘તુમ્હે ઇદાનિ કિં સદ્દહિસ્સથ, યે તુમ્હે પુબ્બેપિ અટ્ઠિકાનિ દસ્સેત્વા ‘પુત્તો તે મતો’તિ વુત્તે ન સદ્દહિત્થા’’તિ ઇમિસ્સા અટ્ઠુપ્પત્તિયા **મહાધમ્મપાલજાતકં** કથેસિ. કથાપરિયોસાને રાજા અનાગામિફલે પતિટ્ઠહિ.

ઇતિ ભગવા પિતરં તીસુ ફલેસુ પતિટ્ઠાપેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો પુનદેવ રાજગહં ગન્ત્વા સીતવને વિહાસિ. તસ્મિં સમયે અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ પઞ્ચહિ સકટસતેહિ ભણ્ડં આદાય રાજગહં ગન્ત્વા અત્તનો પિયસહાયકસ્સ સેટ્ઠિનો ગેહં ગન્ત્વા તત્થ બુદ્ધસ્સ ભગવતો ઉપ્પન્નભાવં સુત્વા બલવપચ્ચૂસે દેવતાનુભાવેન વિવટેન દ્વારેન સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા ધમ્મં સુત્વા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાય, દુતિયે દિવસે બુદ્ધપ્પમુખસ્સ સઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા સાવત્થિં આગમનત્થાય સત્થુ પટિઞ્ઞં ગહેત્વા અન્તરામગ્ગે પઞ્ચચત્તાલીસયોજનટ્ઠાને સતસહસ્સં દત્વા યોજનિકે યોજનિકે વિહારં કારેત્વા જેતવનં કોટિસન્થારેન અટ્ઠારસહિ હિરઞ્ઞકોટીહિ કિણિત્વા નવકમ્મં પટ્ઠપેસિ. સો મજ્ઝે દસબલસ્સ ગન્ધકુટિં કારેસિ, તં પરિવારેત્વા અસીતિયા મહાથેરાનં પાટિયેક્કં એકસન્નિવેસને આવાસે એકકુટિકદ્વિકુટિકહંસવટ્ટકદીઘરસ્સસાલામણ્ડપાદિવસેન સેસસેનાસનાનિ પોક્ખરણિચઙ્કમનરત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનાનિ ચાતિ અટ્ઠારસકોટિપરિચ્ચાગેન રમણીયે ભૂમિભાગે મનોરમં વિહારં કારેત્વા દસબલસ્સ આગમનત્થાય દૂતં પાહેસિ. સત્થા તસ્સ વચનં સુત્વા મહાભિક્ખુસઙ્ઘપરિવારો રાજગહા નિક્ખમિત્વા અનુપુબ્બેન સાવત્થિનગરં પાપુણિ.

મહાસેટ્ઠિપિ ખો વિહારમહં સજ્જેત્વા તથાગતસ્સ જેતવનં પવિસનદિવસે પુત્તં સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં કત્વા અલઙ્કતપટિયત્તેહેવ પઞ્ચહિ કુમારસતેહિ સદ્ધિં પેસેસિ. સો સપરિવારો પઞ્ચવણ્ણવત્થસમુજ્જલાનિ પઞ્ચ ધજસતાનિ ગહેત્વા દસબલસ્સ પુરતો અહોસિ, તેસં પચ્છતો મહાસુભદ્દા ચૂળસુભદ્દાતિ દ્વે સેટ્ઠિધીતરો પઞ્ચહિ કુમારિકાસતેહિ સદ્ધિં પુણ્ણઘટે ગહેત્વા નિક્ખમિંસુ, તાસં પચ્છતો સેટ્ઠિભરિયા સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતા પઞ્ચહિ માતુગામસતેહિ સદ્ધિં પુણ્ણપાતિયો ગહેત્વા નિક્ખમિ, સબ્બેસં પચ્છતો મહાસેટ્ઠિ અહતવત્થનિવત્થો અહતવત્થનિવત્થેહેવ પઞ્ચહિ સેટ્ઠિસતેહિ સદ્ધિં ભગવન્તં અબ્ભુગ્ગચ્છિ. ભગવા ઇમં ઉપાસકપરિસં પુરતો કત્વા મહાભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો અત્તનો

સરીરપ્પભાય સુવણ્ણરસસેકસિઞ્ચનાનિ વિય વનન્તરાનિ કુરુમાનો અનન્તાય બુદ્ધલીલાય અપરિમાણાય બુદ્ધસિરિયા જેતવનવિહારં પાવિસિ.

અથ નં અનાથપિણ્ડિકો આપુચ્છિ – ''કથાહં, ભન્તે, ઇમસ્મિં વિહારે પટિપજ્જામી''તિ? ''તેન હિ, ગહપતિ, ઇમં વિહારં આગતાનાગતસ્સ ચાતુદ્દિસસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ પતિટ્ઠાપેહી''તિ. ''સાધુ, ભન્તે''તિ મહાસેટ્ઠિ સુવણ્ણભિઙ્ગારં આદાય દસબલસ્સ હત્થે ઉદકં પાતેત્વા ''ઇમં જેતવનવિહારં આગતાનાગતસ્સ ચાતુદ્દિસસ્સ બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ અદાસિ. સત્થા વિહારં પટિગ્ગહેત્વા અનુમોદનં કરોન્તો –

''સીતં ઉણ્હં પટિહન્તિ, તતો વાળમિગાનિ ચ;
સરીસપે ચ મકસે, સિસિરે ચાપિ વુટ્ઠિયો.

''તતો વાતાતપો ઘોરો, સઞ્જાતો પટિહઞ્ઞતિ;
લેણત્થઞ્ચ સુખત્થઞ્ચ, ઝાયિતુઞ્ચ વિપસ્સિતું.

''વિહારદાનં સઙ્ઘસ્સ, અગ્ગં બુદ્ધેન વણ્ણિતં;
તસ્મા હિ પણ્ડિતો પોસો, સમ્પસ્સં અત્થમત્તનો.

''વિહારે કારયે રમ્મે, વાસયેત્થ બહુસ્સુતે;
તેસં અન્નઞ્ચ પાનઞ્ચ, વત્થસેનાસનાનિ ચ.

''દદેય્ય ઉજુભૂતેસુ, વિપ્પસન્નેન ચેતસા;
તે તસ્સ ધમ્મં દેસેન્તિ, સબ્બદુક્ખાપનૂદનં;
યં સો ધમ્મં ઇધઞ્ઞાય, પરિનિબ્બાતિ અનાસવો''તિ. (ચૂળવ॰ ૨૯૫) –

વિહારાનિસંસં કથેસિ. અનાથપિણ્ડિકો દુતિયદિવસતો પટ્ઠાય વિહારમહં આરભિ. વિસાખાય વિહારમહો ચતૂહિ માસેહિ નિટ્ઠિતો, અનાથપિણ્ડિકસ્સ પન વિહારમહો નવહિ માસેહિ નિટ્ઠાસિ. વિહારમહેપિ અટ્ઠારસેવ કોટિયો પરિચ્ચાગં અગમંસુ. ઇતિ એકસ્મિંયેવ વિહારે ચતુપણ્ણાસકોટિસઙ્ખં ધનં પરિચ્ચજિ.

અતીતે પન વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે પુનબ્બસુમિત્તો નામ સેટ્ઠિ સુવણ્ણિટ્ઠકાસન્થારેન કિણિત્વા તસ્મિંયેવ ઠાને યોજનપ્પમાણં સઙ્ઘારામં કારેસિ. સિખિસ્સ પન ભગવતો કાલે સિરિવડ્ઢો નામ સેટ્ઠિ સુવણ્ણફાલસન્થારેન કિણિત્વા તસ્મિંયેવ ઠાને તિગાવુતપ્પમાણં સઙ્ઘારામં કારેસિ. વેસ્સભુસ્સ ભગવતો કાલે સોત્થિયો નામ સેટ્ઠિ સુવણ્ણહત્થિપદસન્થારેન કિણિત્વા તસ્મિંયેવ ઠાને અડ્ઢયોજનપ્પમાણં સઙ્ઘારામં કારેસિ. કકુસન્ધસ્સ ભગવતો કાલે અચ્ચુતો નામ સેટ્ઠિ સુવણ્ણિટ્ઠકાસન્થારેન કિણિત્વા તસ્મિંયેવ ઠાને ગાવુતપ્પમાણં સઙ્ઘારામં કારેસિ. કોણાગમનસ્સ ભગવતો કાલે ઉગ્ગો નામ સેટ્ઠિ સુવણ્ણકચ્છપસન્થારેન કિણિત્વા તસ્મિંયેવ ઠાને અડ્ઢગાવુતપ્પમાણં સઙ્ઘારામં કારેસિ. કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે સુમઙ્ગલો નામ સેટ્ઠિ સુવણ્ણયટ્ઠિસન્થારેન કિણિત્વા તસ્મિંયેવ ઠાને સોળસકરીસપ્પમાણં સઙ્ઘારામં કારેસિ. અમ્હાકં પન ભગવતો કાલે અનાથપિણ્ડિકો નામ સેટ્ઠિ કહાપણકોટિસન્થારેન કિણિત્વા તસ્મિંયેવ ઠાને અટ્ઠકરીસપ્પમાણં સઙ્ઘારામં કારેસિ. ઇદં કિર ઠાનં સબ્બબુદ્ધાનં અવિજહિતટ્ઠાનમેવ.

ઇતિ મહાબોધિમણ્ડે સબ્બઞ્ઞુતપ્પત્તિતો યાવ મહાપરિનિબ્બાનમઞ્ચા યસ્મિં યસ્મિં ઠાને ભગવા વિહાસિ, ઇદં **સન્તિકેનિદાનં** નામાતિ વેદિતબ્બં.

સન્તિકેનિદાનકથા નિટ્ઠિતા.

નિદાનકથા નિટ્ઠિતા.

થેરાપદાનં

૧. બુદ્ધવગ્ગો

અબ્ભન્તરનિદાનવણ્ણના

૫. ‘‘અથ બુદ્ધાપદાનાનિ, સુણાથ સુદ્ધમાનસા;
તિંસપારમિસમ્પુણ્ણા, ધમ્મરાજા અસઙ્ખિયા’’તિ. –

એત્થ **અથા**તિ અધિકારન્તરૂપદસ્સનત્થે નિપાતપદં, વિભત્તિયુત્તાયુત્તનિપાતદ્વયેસુ વિભત્તિયુત્તનિપાતપદં. અથ વા –

‘‘અધિકારે મઙ્ગલે ચેવ, નિપ્ફન્નત્થેવધારણે;
અનન્તરેપગમને, અથ-સદ્દો પવત્તતિ’’.

તથા હિ –

‘‘અધિકિચ્ચં અધિટ્ઠાનં, અધિઅત્થં વિભાસતિ;
સેટ્ઠજેટ્ઠકભાવેન, અધિકારો વિધીયતે’’તિ. –

વુત્તત્તા બુદ્ધાનં સમત્તિંસપારમિધમ્માનં અધિકિચ્ચતો, સેટ્ઠજેટ્ઠતો અધિકારટ્ઠેન અથ-સદ્દેન યુત્તમપદાનાનીતિ. તિવિધબોધિસત્તાનં પૂજામઙ્ગલસભાવતો ‘‘પૂજા ચ પૂજનેય્યાનં, એતં મઙ્ગલમુત્તમ’’ન્તિ વચનતો (ખુ॰ પા॰ ૫.૩; સુ॰ નિ॰ ૨૬૨) મઙ્ગલટ્ઠેન અથ-સદ્દેન યુત્તમપદાનાનીતિ . બુદ્ધાદીનં ભગવન્તાનં સમ્પત્તિકિચ્ચસ્સ અરહત્તમગ્ગેન નિપ્ફન્નતો નિપ્ફન્નટ્ઠેન અથ-સદ્દેન યુત્તમપદાનાનીતિ . બુદ્ધાદીનં અરહત્તમગ્ગાદિકુસલતો અઞ્ઞકુસલાનં અભાવતો અવધારણટ્ઠેન નિવારણટ્ઠેન અથ-સદ્દેન યુત્તમપદાનાનીતિ. ખુદ્દકપાઠસઙ્ગહાનન્તરં સઙ્ગહિતન્તિ અનન્તરટ્ઠેન અથ-સદ્દેન યુત્તમપદાનાનીતિ. ઇતો ખુદ્દકપાઠતો પટ્ઠાયાતિ અપગમનટ્ઠેન અથ-સદ્દેન યુત્તમપદાનાનીતિ.

બુદ્ધોતિ એત્થ બુજ્ઝિતા સચ્ચાનીતિ બુદ્ધો, બોધેતા પજાયાતિ બુદ્ધો, સબ્બઞ્ઞુતાય બુદ્ધો, સબ્બદસ્સાવિતાય બુદ્ધો, અનઞ્ઞનેય્યતાય બુદ્ધો, વિસવિતાય બુદ્ધો, ખીણાસવસઙ્ખાતેન બુદ્ધો, નિરુપક્કિલેસસઙ્ખાતેન બુદ્ધો, પબ્બજ્જાસઙ્ખાતેન બુદ્ધો, અદુતિયટ્ઠેન બુદ્ધો, તણ્હાપહાનટ્ઠેન બુદ્ધો, એકાયનમગ્ગં ગતોતિ બુદ્ધો, એકો અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ બુદ્ધો, અબુદ્ધિવિહતત્તા બુદ્ધિપટિલાભા બુદ્ધો, બુદ્ધિ બુદ્ધં બોધોતિ અનત્થન્તરમેતં. યથા નીલાદિવણ્ણયોગતો પટો ‘‘નીલો પટો, રત્તો પટો’’તિ વુચ્ચતિ, એવં બુદ્ધગુણયોગતો બુદ્ધો. અથ વા ‘‘બોધિ’’વુચ્ચતિ ચતૂસુ મગ્ગેસુ ઞાણં, તેન ઞાણેન સકલદિયડ્ઢસહસ્સકિલેસારિગણે ખેપેત્વા નિબ્બાનાધિગમનતો ઞાણં ‘‘બોધી’’તિ વુચ્ચતિ. તેન સમ્પયુત્તો સમઙ્ગીપુગ્ગલો બુદ્ધો. તેનેવ ઞાણેન પચ્ચેકબુદ્ધોપિ સબ્બકિલેસે ખેપેત્વા નિબ્બાનમધિગચ્છતિ. બુદ્ધાનં પન ચતૂસુ અસઙ્ખ્યેય્યેસુ કપ્પસતસહસ્સેસુ ચ પારમિયો પૂરેત્વા બોધિઞાણસ્સાધિગતત્તા ચ ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તઞાણમહાકરુણાસમાપત્તિઞાણયમકપાટિહીરઞાણસબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણ-અનાવરણઆસયાનુસયાદિઅસાધારણઞાણાનં સમધિગતત્તા ચ એકાયપિ ધમ્મદેસનાય અસઙ્ખ્યેય્યાસત્તનિકાયે ધમ્મામતં પાયેત્વા નિબ્બાનસ્સ પાપનતો ચ તદેવ ઞાણં બુદ્ધાનમેવાધિકભાવતો તેસમેવ સમ્બુદ્ધાનં અપદાનં કારણં **બુદ્ધાપદાનં**. તઞ્હિ દુવિધં કુસલાકુસલવસેન. પચ્ચેકબુદ્ધા પન ન તથા કાતું સમત્થા, અન્નાદિપચ્ચયદાયકાનં સઙ્ગહં કરોન્તાપિ –

‘‘ઇચ્છિતં પત્થિતં તુય્હં, ખિપ્પમેવ સમિજ્ઝતુ;
પૂરેન્તુ ચિત્તસઙ્કપ્પા, ચન્દો પન્નરસો યથા.

‘‘ઇચ્છિતં પત્થિતં તુય્હં, ખિપ્પમેવ સમિજ્ઝતુ;
પૂરેન્તુ ચિત્તસઙ્કપ્પા, મણિ જોતિરસો યથા’’તિ. (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૯૫ પુબ્બૂપનિસ્સયસમ્પત્તિકથા; અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૧૯૨; ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૧.સામાવતીવત્થુ) –

ઇમાહિ દ્વીહિયેવ ગાથાહિ ધમ્મં દેસેન્તિ. દેસેન્તાપિ અસઙ્ખ્યેય્યસત્તનિકાયે બોધેતું ન સક્કુણન્તિ, તસ્મા ન સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધસદિસા હુત્વા પાટિએક્કં વિસું બુદ્ધાતિ પચ્ચેકબુદ્ધા. તેસં અપદાનં કારણં **પચ્ચેકબુદ્ધાપદાનં**.

ચિરં ઠિતાતિ થેરા. અથ વા થિરતરસીલાચારમદ્દવાદિગુણેહિ યુત્તાતિ થેરા. અથ વા થિરવરસીલસમાધિપઞ્ઞાવિમુત્તિવિમુત્તિઞાણદસ્સનગુણેહિ યુત્તાતિ થેરા. અથ વા થિરતરસઞ્ઞાતપણીતાનુત્તરસન્તિનિબ્બાનમધિગતાતિ થેરા, થેરાનં અપદાનાનિ **થેરાપદાનાનિ**. તથા તાદિગુણેહિ યુત્તાતિ થેરી, થેરીનં અપદાનાનિ **થેરીપદાનાનિ**. તેસુ બુદ્ધાપદાને પઞ્ચેવ અપદાનાનિ, પઞ્ચેવ સુત્તન્તા. તેનાહુ પોરાણા –

‘‘પઞ્ચેવ અપદાનાનિ, પઞ્ચ સુત્તાનિ યસ્સ ચ;
ઇદં બુદ્ધાપદાનન્તિ, પઠમં અનુલોમતો’’તિ.

પચ્ચેકબુદ્ધાપદાનેપિ પઞ્ચેવ અપદાનાનિ, પઞ્ચેવ સુત્તન્તા. તેનાહુ પોરાણા –

‘‘પઞ્ચેવ અપદાનાનિ, પઞ્ચ સુત્તાનિ યસ્સ ચ;
ઇદં પચ્ચેકબુદ્ધાપદાનન્તિ, દુતિયં અનુલોમતો’’તિ.

થેરાપદાનેસુ દસાધિકપઞ્ચસતાપદાનાનિ, વગ્ગતો એકપઞ્ઞાસ વગ્ગા. તેનાહુ પોરાણા –

‘‘પઞ્ચસતદસપદાનાનિ, એકપઞ્ઞાસ વગ્ગતો;
ઇદં થેરાપદાનન્તિ, તતિયં અનુલોમતો’’તિ.

થેરીઅપદાનેસુ ચત્તાલીસં અપદાનાનિ, વગ્ગતો ચતુરો વગ્ગા. તેનાહુ પોરાણા –

‘‘ચત્તાલીસંપદાનાનિ, ચતુવગ્ગાનિ યસ્સ ચ;
ઇદં થેરીપદાનન્તિ, ચતુત્થં અનુલોમતો’’તિ.

અપદાનન્તિ એત્થ અપદાન-સદ્દો કારણગહણઅપગમનપટિપાટિઅક્કોસનાદીસુ દિસ્સતિ. તથા હિ એસ ‘‘ખત્તિયાનં અપદાનં, બ્રાહ્મણાનં અપદાન’’ન્તિઆદીસુ કારણે દિસ્સતિ, ખત્તિયાનં કારણં બ્રાહ્મણાનં કારણન્તિ અત્થો. ‘‘ઉપાસકાનં અપદાન’’ન્તિઆદીસુ ગહણે દિસ્સતિ, સંસુટ્ઠુ ગહણન્તિ અત્થો. ‘‘વાણિજાનં અપદાનં, સુદ્દાનં અપદાન’’ન્તિઆદીસુ અપગમને દિસ્સતિ, તતો તતો તેસં અપગમનન્તિ અત્થો. ‘‘પિણ્ડપાતિકો ભિક્ખુ સપદાનચારવસેન પિણ્ડાય ચરતી’’તિઆદીસુ પટિપાટિયા દિસ્સતિ, ઘરપટિપાટિયા ચરતીતિ અત્થો. ‘‘અપગતા

ઇમે સામઞ્ઞા, અપગતા ઇમે બ્રહ્મઞ્ઞાતિ અપદાનેતી’’તિઆદીસુ અક્કોસને દિસ્સતિ, અક્કોસતિ પરિભાસતીતિ અત્થો. ઇધ પન કારણે દિસ્સતિ. તસ્મા બુદ્ધાનં અપદાનાનિ બુદ્ધાપદાનિ, બુદ્ધકારણાનીતિ અત્થો. ગઙ્ગાવાલુકૂપમાનં અનેકેસં બુદ્ધાનં દાનપારમિતાદિસમત્તિંસપારમિતા કારણન્તિ દટ્ઠબ્બં. અથ અધિકારાદીસુ યુત્તઅપદાનાનિ સુદ્ધમાનસા સુણાથાતિ સમ્બન્ધો.

તત્થ **સુદ્ધમાનસા**તિ અરહત્તમગ્ગઞાણેન દિયડ્ઢકિલેસસહસ્સં ખેપેત્વા ઠિતત્તા સુદ્ધમાનસા પરિસુદ્ધચિત્તા સુદ્ધહદયા પઞ્ચસતા ખીણાસવા ઇમસ્મિં ધમ્મસભાયે સન્નિસિન્ના સુણાથ, ઓહિતસોતા મનસિ કરોથાતિ અત્થો.

એત્થ પન ‘‘અપદાનાની’’તિ અવત્વા પચ્ચેકબુદ્ધાપદાનથેરાપદાનથેરીઅપદાનેસુ વિજ્જમાનેસુપિ ‘‘અથ બુદ્ધાપદાનાની’’તિ વચનં ખન્ધયમકઆયતનધાતુસચ્ચસઙ્ખારઅનુસયયમકેસુ વિજ્જમાનેસુપિ પધાનવસેન આદિવસેન ચ ‘‘મૂલયમક’’ન્તિ વચનં વિય, તેરસસઙ્ઘાદિસેસદ્વેઅનિયતતિંસનિસ્સગ્ગિયેસુ વિજ્જમાનેસુપિ પધાનવસેન આદિવસેન ચ ‘‘પારાજિકકણ્ડો’’તિ વચનં વિય ચ ઇધાપિ પધાનવસેન આદિવસેન ચ વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં.

‘‘સમ્માસમ્બુદ્ધાપદાનાની’’તિ વત્તબ્બે ‘‘વણ્ણાગમો…પે॰… પઞ્ચવિધં નિરુત્ત’’ન્તિ નિરુત્તિનયેન વા ‘‘તેસુ વુદ્ધિલોપાગમવિકારવિપરીતાદેસા ચા’’તિ સુત્તેન વા તતિયત્થવાચકસ્સ **સમ્મા**તિનિપાતપદસ્સ, સયંસદ્દત્થવાચકસ્સ **સ**-ન્તિઉપસગ્ગપદસ્સ ચ લોપં કત્વા કિતન્તવાચીબુદ્ધસદ્દમેવ ગહેત્વા ગાથાબન્ધસુખત્થં ‘‘બુદ્ધાપદાનાની’’તિ વુત્તં. તસ્મા સમ્માસમ્બુદ્ધાપદાનાનીતિ અત્થો.

ઇતિ વિસુદ્ધજનવિલાસિનિયા અપદાન-અટ્ઠકથાય

અબ્ભન્તરનિદાનવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧. બુદ્ધઅપદાનવણ્ણના

ઇદાનિ અબ્ભન્તરનિદાનાનન્તરં અપદાનટ્ઠકથં કથેતુકામો –

‘‘સપદાનં અપદાનં, વિચિત્રનયદેસનં;
યં ખુદ્દકનિકાયસ્મિં, સઙ્ગાયિંસુ મહેસયો;
તસ્સ દાનિ અનુપ્પત્તો, અત્થસંવણ્ણનાક્કમો’’તિ.

તત્થ યં અપદાનં તાવ ‘‘સકલં બુદ્ધવચનં એકવિમુત્તિરસ’’ન્તિ વુત્તત્તા એકરસે સઙ્ગહં ગચ્છતિ, ધમ્મવિનયવસેન દ્વિધાસઙ્ગહે ધમ્મે સઙ્ગહં ગચ્છતિ, પઠમમજ્ઝિમપચ્છિમબુદ્ધવચનેસુ મજ્ઝિમબુદ્ધવચને સઙ્ગહં ગચ્છતિ, વિનયાભિધમ્મસુત્તન્તપિટકેસુ સુત્તન્તપિટકે સઙ્ગહં ગચ્છતિ, દીઘનિકાયમજ્ઝિમસંયુત્તઅઙ્ગુત્તરખુદ્દકનિકાયેસુ પઞ્ચસુ ખુદ્દકનિકાયે સઙ્ગહં ગચ્છતિ, સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથા ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લન્તિ નવસુ સાસનઙ્ગેસુ ગાથાય સઙ્ગહિતં.

‘‘દ્વાસીતિ બુદ્ધતો ગણ્હિં, દ્વેસહસ્સાનિ ભિક્ખુતો;
ચતુરાસીતિસહસ્સાનિ, યેમે ધમ્મા પવત્તિનો’’તિ. –

એવં વુત્તચતુરાસીતિસહસ્સધમ્મક્ખન્ધેસુ કતિપયધમ્મક્ખન્ધસઙ્ગહિતં હોતીતિ.

ઇદાનિ તં અપદાનં દસ્સેન્તો “**તિંસપારમિસમ્પુણ્ણા, ધમ્મરાજા અસઙ્ખિયા**”તિ આહ. તત્થ દસપારમિતાવ પચ્છિમમજ્ઝિમુક્કટ્ઠવસેન દસપારમીદસઉપપારમીદસપરમત્થપારમીનં વસેન સમત્તિંસપારમી. તાહિ સંસુટ્ઠુ પુણ્ણા સમ્પુણ્ણા સમન્નાગતા સમઙ્ગીભૂતા અજ્ઝાપન્ના સંયુત્તાતિ **તિંસપારમિસમ્પુણ્ણા**. સકલલોકત્તયવાસિને સત્તનિકાયે મેત્તાકરુણામુદિતાઉપેક્ખાસઙ્ખાતાહિ ચતૂહિ બ્રહ્મવિહારસમાપત્તીહિ વા ફલસમાપત્તિવિહારેન વા એકચિત્તભાવેન અત્તનો ચ કાયે રઞ્જેન્તિ અલ્લીયાપેન્તીતિ રાજાનો, ધમ્મેન રાજાનો **ધમ્મરાજા**, ઇત્થમ્ભૂતા બુદ્ધા. દસસતં સહસ્સં દસસહસ્સં સતસહસ્સં દસસતસહસ્સં કોટિ પકોટિ કોટિપ્પકોટિ નહુતં નિન્નહુતં અક્ખોભિણિ બિન્દુ અબ્બુદં નિરબ્બુદં અહહં અબબં અટટં સોગન્ધિકં ઉપ્પલં કુમુદં પુણ્ડરિકં પદુમં કથાનં મહાકથાનં અસઙ્ખ્યેય્યાનં વસેન **અસઙ્ખિયા** સઙ્ખારહિતા ધમ્મરાજાનો અતીતા વિગતા નિરુદ્ધા અબ્ભત્થં ગતાતિ અધિપ્પાયો.

૬. તેસુ અતીતબુદ્ધેસુ કતાધિકારઞ્ચ અત્તના બોધિસત્તભૂતેન ચક્કવત્તિરઞ્ઞા હુત્વા કતસમ્ભારઞ્ચ આનન્દત્થેરેન પુટ્ઠો ભગવા “**સમ્બોધિં બુદ્ધસેટ્ઠાન**”ન્તિઆદિમાહ. ભો આનન્દ, મમ અપદાનં સુણોહીતિ અધિપ્પાયો. આનન્દ, અહં પુબ્બે બોધિસમ્ભારપૂરણકાલે ચક્કવત્તિરાજા હુત્વા સેટ્ઠાનં પસટ્ઠાનં પટિવિદ્ધચતુસચ્ચાનં બુદ્ધાનં સમ્બોધિં ચતુસચ્ચમગ્ગઞાણં સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણં વા સિરસા અભિવાદયેતિ સમ્બન્ધો . **સસઙ્ઘે** સાવકસઙ્ઘસહિતે **લોકનાયકે** લોકજેટ્ઠે બુદ્ધે દસહિ અઙ્ગુલીહિ ઉભોહિ હત્થપુટેહિ **નમસ્સિત્વા** વન્દિત્વા **સિરસા** સીસેન **અભિવાદયે** આદરેન થોમનં કત્વા પણામં કરોમીતિ અત્થો.

૭. **યાવતા બુદ્ધખેત્તેસૂ**તિ દસસહસ્સચક્કવાળેસુ બુદ્ધખેત્તેસુ, **આકાસટ્ઠા** આકાસગતા, **ભૂમટ્ઠા** ભૂમિતલગતા, વેળુરિયાદયો સત્ત **રતના અસઙ્ખિયા** સઙ્ખારહિતા, **યાવતા** યત્તકા, **વિજ્જન્તિ**. તાનિ સબ્બાનિ **મનસા** ચિત્તેન **સમાહરે**, સં સુટ્ઠુ ચિત્તેન અધિટ્ઠહિત્વા આહરિસ્સામીતિ અત્થો, મમ પાસાદસ્સ સામન્તા રાસિં કરોમીતિ અત્થો.

૮. **તત્થ રૂપિયભૂમિય**ન્તિ તસ્મિં અનેકભૂમિમ્હિ પાસાદે રૂપિયમયં રજતમયં ભૂમિં નિમ્મિતન્તિ અત્થો. **અહં રતનમયં** સત્તહિ રતનેહિ નિમ્મિતં અનેકસતભૂમિકં **પાસાદં ઉબ્બિદ્ધં** ઉગ્ગતં **નભમુગ્ગતં** આકાસે જોતમાનં **માપયિ**ન્તિ અત્થો.

૯. તમેવ પાસાદં વણ્ણેન્તો “**વિચિત્તથમ્ભ**”ન્ત્યાદિમાહ. વિચિત્તેહિ અનેકેહિ મસારગલ્લાદિવણ્ણેહિ થમ્ભેહિ ઉસ્સાપિતં **સુકતં** સુટ્ઠુ કતં લક્ખણયુત્તં આરોહપરિણાહવસેન સુટ્ઠુ **વિભત્તં** અનેકકોટિસતગ્ઘનતોરણનિમ્મિતત્તા **મહારહં**. પુનપિ કિં વિસિટ્ઠં? **કનકમયસઙ્ઘાટં** સુવણ્ણેહિ કતતુલાસઙ્ઘાટવલયેહિ યુત્તં, તત્થ ઉસ્સાપિતકોન્તેહિ ચ છત્તેહિ ચ **મણ્ડિતં** સોભિતં પાસાદન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૦. પુનપિ પાસાદસ્સેવ સોભં વણ્ણેન્તો “**પઠમા વેળુરિયા ભૂમી**”ત્યાદિમાહ. તસ્સ અનેકસતભૂમિપાસાદસ્સ **સુભા** ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા **અબ્ભસમા** વલાહકપટલસદિસા **વિમલા** નિમ્મલા વેળુરિયમણિમયા નીલવણ્ણા **પઠમા ભૂમિ** અહોસીતિ અત્થો. જલજનળિનપદુમેહિ **આકિણ્ણા** સમઙ્ગીભૂતા વરાય ઉત્તમાય **કઞ્ચનભૂમિયા** સુવણ્ણભૂમિયાવ સોભતીતિ અત્થો.

૧૧. તસ્સેવ પાસાદસ્સ **કાચિ ભૂમિ પવાળંસા** પવાળકોટ્ઠાસા **પવાળવણ્ણા**, કાચિ ભૂમિ **લોહિતકા** લોહિતવણ્ણા, કાચિ ભૂમિ **સુભા** મનોહરા **ઇન્દગોપકવણ્ણાભા** રસ્મિયો નિચ્છરમાના, કાચિ ભૂમિ દસ **દિસા**

ઓભાસતીતિ અત્થો.

૧૨. તસ્મિંયેવ પાસાદે **નિય્યૂહા** નિગ્ગતપમુખસાલા ચ **સુવિભત્તા** સુટ્ઠુ વિભત્તા કોટ્ઠાસતો વિસું વિસું કતા **સીહપઞ્જરા** સીહદ્વારા ચ. **ચતુરો વેદિકા**તિ ચતૂહિ વેદિકાવલયેહિ જાલકવાટેહિ ચ **મનોરમા** મનઅલ્લીયનકા **ગન્ધાવેળા** ગન્ધદામા ચ ઓલમ્બન્તીતિ અત્થો.

૧૩. તસ્મિંયેવ પાસાદે **સત્તરતનભૂસિતા** સત્તરતનેહિ સોભિતા કૂટાગારા. કિં ભૂતા? **નીલા** નીલવણ્ણા, **પીતા** પીતવણ્ણા સુવણ્ણવણ્ણા, **લોહિતકા** લોહિતકવણ્ણા રત્તવણ્ણા, **ઓદાતા** ઓદાતવણ્ણા સેતવણ્ણા, **સુદ્ધકાળકા** અમિસ્સકાળવણ્ણા, **કૂટાગારવરૂપેતા** કૂટાગારવરેહિ કણ્ણિકકૂટાગારવરેહિ ઉપેતો સમન્નાગતો સો પાસાદોતિ અત્થો.

૧૪. તસ્મિંયેવ પાસાદે **ઓલોકમયા** ઉદ્ધમ્મુખા **પદુમા** સુપુપ્ફિતા પદુમા સોભન્તિ, સીહબ્યગ્ઘાદીહિ વાળમિગગણેહિ ચ હંસકોઞ્ચમયૂરાદિપક્ખિસમૂહેહિ ચ **સોભિતો** સો પાસાદોતિ અત્થો. અતિઉચ્ચો હુત્વા નભમુગ્ગતત્તા નક્ખત્તતારકાહિ આકિણ્ણો **ચન્દસૂરેહિ** ચન્દસૂરિયરૂપેહિ ચ **મણ્ડિતો** સો પાસાદોતિ અત્થો.

૧૫. સો એવ ચક્કવત્તિસ્સ પાસાદો **હેમજાલેન** સુવણ્ણજાલેન **સઞ્છન્ના**, **સોણ્ણકિઙ્કણિકાયુતો** સુવણ્ણકિઙ્કણિકજાલેહિ યુતો સમન્નાગતોતિ અત્થો. **મનોરમા** મનલ્લીયનકા **સોણ્ણમાલા** સુવણ્ણપુપ્ફપન્તિયો **વાતવેગેન** વાતપ્પહારેન **કૂજન્તિ** સદ્દં કરોન્તીતિ અત્થો.

૧૬. **મઞ્જેટ્ઠકં** મઞ્જિટ્ઠવણ્ણં, **લોહિતકં** લોહિતવણ્ણં, **પીતકં** પીતવણ્ણં, **હરિપિઞ્જરં** જમ્બોનદસુવણ્ણવણ્ણં પઞ્જરવણ્ણઞ્ચ ધજં **નાનારઙ્ગેહિ** અનેકેહિ વણ્ણેહિ, **સમ્પીતં** રઞ્જિતં ધજં, **ઉસ્સિતં** તસ્મિં પાસાદે ઉસ્સાપિતં. **ધજમાલિની**તિ લિઙ્ગવિપલ્લાસવસેન વુત્તં, ધજમાલાયુત્તો સો પાસાદોતિ અત્થો.

૧૭. તસ્મિં પાસાદે અત્થરણાદયો વણ્ણેન્તો "**ન નં બહૂ**"ત્યાદિમાહ. તત્થ નં પાસાદં બહૂહિ અવિજ્જમાનં નામ નત્થીતિ અત્થો, **નાનાસયનવિચિત્તા** અનેકેહિ અત્થરણેહિ વિચિત્તા સોભિતા મઞ્ચપીઠાદિસયના **અનેકસતા** અનેકસતસઙ્ખ્યા, કિં ભૂતા? **ફલિકા** ફલિકમણિમયા ફલિકાહિ કતા, **રજતામયા** રજતેહિ કતા, **મણિમયા** નીલમણીહિ કતા, **લોહિતઙ્ગા** રત્તજાતિમણીહિ કતા, **મસારગલ્લમયા** કબરવણ્ણમણીહિ કતા, **સણ્હકાસિકસન્થતા** સણ્હેહિ સુખુમેહિ કાસિકવત્થેહિ અત્થતા.

૧૮. **પાવુરા**તિ પાવુરણા. કીદિસા? **કમ્બલા** લોમસુત્તેહિ કતા, **દુકૂલા** દુકૂલપટેહિ કતા, **ચીના** ચીનપટેહિ કતા, **પત્તુણ્ણા** પત્તુણ્ણદેસે જાતપટેહિ કતા, **પણ્ડુ** પણ્ડુવણ્ણા, **વિચિત્તત્થરણં** અનેકેહિ અત્થરણેહિ પાવુરણેહિ ચ વિચિત્તં, **સબ્બં** સયનં, **મનસા** ચિત્તેન, **અહં પઞ્અપેસિન્તિ** અત્થો.

૧૯. તદેવ પાસાદં વણ્ણેન્તો "**તાસુ તાસ્વેવ ભૂમીસૂ**"તિઆદિમાહ. તત્થ **રતનકૂટલઙ્કતન્તિ** રતનમયકૂટેહિ રતનકણ્ણિકાહિ અલઙ્કતં સોભિતન્તિ અત્થો. **મણિવેરોચના ઉક્કા**તિ વેરોચનમણીહિ રત્તમણીહિ કતા, **ઉક્કા** દણ્ડપદીપા. **ધારયન્તા સુતિટ્ઠરે**તિ આકાસે સુટ્ઠુ ધારયન્તા ગણ્હન્તા અનેકસતજના સુટ્ઠુ તિટ્ઠન્તીતિ અત્થો.

૨૦. પુન તદેવ પાસાદં વણ્ણેન્તો "**સોભન્તિ એસિકાથમ્ભા**"તિઆદિમાહ. તત્થ **એસિકાથમ્ભા** નામ નગરદ્વારે સોભનત્થાય નિખાતા થમ્ભા, **સુભા** ઇટ્ઠા, **કઞ્ચનતોરણા** સુવણ્ણમયા, **જમ્બોનદા** જમ્બોનદસુવણ્ણમયા ચ, **સારમયા** ખદિરરુક્ખસારમયા ચ **રજતમયા** ચ તોરણા સોભન્તિ, એસિકા ચ તોરણા ચ તં પાસાદં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૨૧. તસ્મિં પાસાદે **સુવિભત્તા અનેકા સન્ધી** કવાટેહિ ચ અગ્ગળેહિ ચ **ચિત્તિતા** સોભિતા સન્ધિપરિક્ખેપા સોભયન્તીતિ અત્થો, **ઉભતો**તિ તસ્સ પાસાદસ્સ ઉભોસુ પસ્સેસુ, **પુણ્ણઘટા** અનેકેહિ પદુમેહિ અનેકેહિ ચ ઉપ્પલેહિ, **સંયુતા** પુણ્ણા તં પાસાદં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૨૨-૨૩. એવં પાસાદસ્સ સોભં વણ્ણેત્વા રતનમયં પાસાદઞ્ચ સક્કારસમ્માનઞ્ચ પકાસેન્તો “**અતીતે સબ્બબુદ્ધે ચા**”તિઆદિમાહ. તત્થ **અતીતે**તિ અતિક્કન્તે વિગતે કાલે જાતે ભૂતે, **સસઙ્ઘે** સાવકસમૂહસહિતે, **સબ્બે લોકનાયકે** બુદ્ધે સભાવેન પકતિવણ્ણેન **રૂપેન** સણ્ઠાનેન ચ, **સસાવકે** સાવકસહિતે, **બુદ્ધે નિમ્મિનિત્વા** યેન દ્વારેન પાસાદો પવિસિતબ્બો હોતિ , **તેન દ્વારેન પવિસિત્વા સસાવકા સબ્બે બુદ્ધા સબ્બસોણ્ણમયે** સકલસુવણ્ણમયે, **પીઠે નિસિન્ના અરિયમણ્ડલા** અરિયસમૂહા અહેસુન્તિ અત્થો.

૨૪-૨૫. **એતરહિ** વત્તમાને કાલે **અનુત્તરા** ઉત્તરવિરહિતા **યે** ચ **બુદ્ધા અત્થિ** સંવિજ્જન્તિ, તે ચ **પચ્ચેકબુદ્ધે અનેકસતે સયમ્ભૂ** સયમેવ ભૂતે અઞ્ઞાચરિયરહિતે, **અપરાજિતે** ખન્ધકિલેસાભિસઙ્ખારમચ્ચુદેવપુત્તમારેહિ અપરાજિતે, જયમાપન્ને સન્તપ્પેસિન્તિ અત્થો. **ભવનં** મય્હં પાસાદં અતીતકાલે ચ વત્તમાનકાલે ચ, **સબ્બે બુદ્ધા સમારુહું** સં સુટ્ઠુ આરુહિંસૂતિ અત્થો.

૨૬. **યે દિબ્બા** દિવિ ભવા દિબ્બા દેવલોકે જાતા, **યે** ચ **બહૂ કપ્પરુક્ખા અત્થિ. યે ચ માનુસા** મનુસ્સે જાતા યે ચ બહૂ કપ્પરુક્ખા અત્થિ, તતો **સબ્બં દુસ્સં સમાહન્ત્વા** સં સુટ્ઠુ આહરિત્વા તેચીવરાનિ કારેત્વા તે પચ્ચેકબુદ્ધે તિચીવરેહિ **અચ્છાદેમી**તિ સમ્બન્ધો.

૨૭. એવં તિચીવરેહિ અચ્છાદેત્વા પારુપાપેત્વા તેસં નિસિન્નાનં પચ્ચેકબુદ્ધાનં **સમ્પન્નં** મધુરં **ખજ્જં** ખાદિતબ્બં પૂવાદિ કિઞ્ચિ, મધુરં **ભોજ્જં** ભુઞ્જિતબ્બં આહારઞ્ચ, મધુરં **સાયનીયં** લેહનીયઞ્ચ, **સમ્પન્નં** મધુરં પિવિતબ્બં અટ્ઠપાનઞ્ચ, **ભોજનં** ભુઞ્જિતબ્બં આહારઞ્ચ, **સુભે** સુન્દરે **મણિમયે** સેલમયે **પત્તે સં** સુટ્ઠુ **પૂરેત્વા અદાસિં** પટિગ્ગાહાપેસિન્તિ અત્થો.

૨૮. **સબ્બે તે અરિયમણ્ડલા** સબ્બે તે અરિયસમૂહા, **દિબ્બચક્ખુ સમા હુત્વા મટ્ઠા**તિ દિબ્બચક્ખુસમઙ્ગિનો હુત્વા મટ્ઠા કિલેસેહિ રહિતત્તા સિલિટ્ઠા સોભમાના **ચીવરસંયુતા** તિચીવરેહિ સમઙ્ગીભૂતા મધુરસક્ખરાહિ ચ તેલેન ચ મધુફાણિતેહિ ચ **પરમન્નેન** ઉત્તમેન અન્નેન ચ મયા **તપ્પિતા** અપ્પિતા પરિપૂરિતા અહેસુન્તિ અત્થો.

૨૯. તે એવં સન્તપ્પિતા અરિયમણ્ડલા **રતનગબ્ભં** સત્તહિ રતનેહિ નિમ્મિતગબ્ભં ગેહં, **પવિસિત્વા ગુહાસયા** ગુહાયં સયમાના, **કેસરીવ** કેસરસીહા ઇવ, **મહારહમ્હિ સયને** અનગ્ઘે મઞ્ચે, **સીહસેય્યમકપ્પયું** યથા સીહો મિગરાજા દક્ખિણપસ્સેન સયન્તો પાદે પાદં અચ્ચાધાય દક્ખિણહત્થં સીસૂપધાનં કત્વા વામહત્થં ઉજુકં ઠપેત્વા વાલધિં અન્તરસત્થિયં કત્વા નિચ્ચલો સયતિ, એવં સેય્યં કપ્પયું કરિંસૂતિ અત્થો.

૩૦. તે એવં સીહસેય્યં કપ્પેત્વા **સમ્પજાના** સતિસમ્પજઞ્ઞસમ્પન્ના. **સમુટ્ઠાય** સં સુટ્ઠુ ઉટ્ઠહિત્વા **સયને પલ્લઙ્કમાભુજું** ઊરુબદ્ધાસનં કરિંસૂતિ અત્થો.

૩૧. **ગોચરં સબ્બબુદ્ધાનન્તિ** સબ્બેસં અતીતાનાગતાનં બુદ્ધાનં ગોચરં આરમ્મણભૂતં **ઝાનરતિસમપ્પિતા** ઝાનરતિયા સં સુટ્ઠુ અપ્પિતા સમઙ્ગીભૂતા અહેસુન્તિ અત્થો, **અઞ્ઞે ધમ્માનિ દેસેન્તી**તિ તેસુ પચ્ચેકબુદ્ધેસુ અઞ્ઞે

એકચ્ચે ધમ્મે દેસેન્તિ, **અઞ્ઞે** એકચ્ચે **ઇદ્ધિયા** પઠમાદિજ્ઝાનકીળાય **કીળન્તિ** રમન્તિ.

૩૨. **અઞ્ઞે** એકચ્ચે **અભિઞ્ઞા** પઞ્ચ અભિઞ્ઞાયો **વસિભાવિતા** વસીકરિંસુ, પઞ્ચસુ અભિઞ્ઞાસુ આવજ્જનસમાપજ્જનવુટ્ઠાનઅધિટ્ઠાનપચ્ચવેક્ખણસઙ્ખાતાહિ પઞ્ચવસિતાહિ વસીભાવં ઇતા ગતા પત્તા અભિઞ્ઞાયો , **અપ્પેન્તિ** સમાપજ્જન્તિ. **અઞ્ઞે** એકચ્ચે **અનેકસહસ્સિયો વિકુબ્બનાનિ** એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતીતિ એવમાદીનિ ઇદ્ધિવિકુબ્બનાનિ **વિકુબ્બન્તિ** કરોન્તીતિ અત્થો.

૩૩. **બુદ્ધાપિ બુદ્ધે**તિ એવં સન્નિપતિતેસુ પચ્ચેકબુદ્ધેસુ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણસ્સ **વિસયં** આરમ્મણભૂતં પઞ્હં બુદ્ધા બુદ્ધે **પુચ્છન્તી**તિ અત્થો. તે બુદ્ધા અત્થગમ્ભીરતાય **ગમ્ભીરં નિપુણં** સુખુમં, **ઠાનં** કારણં, **પઞ્ઞાય વિનિબુજ્ઝરે** વિસેસેન નિરવસેસતો બુજ્ઝન્તિ.

૩૪. તદા મમ પાસાદે સન્નિપતિતા **સાવકાપિ બુદ્ધે** પઞ્હં **પુચ્છન્તિ**, **બુદ્ધા સાવકે** સિસ્સે પઞ્હં **પુચ્છન્તિ**, **તે** બુદ્ધા ચ સાવકા ચ **અઞ્ઞમઞ્ઞં** પઞ્હં **પુચ્છિત્વા** અઞ્ઞમઞ્ઞં **બ્યાકરોન્તિ** વિસ્સજ્જેન્તિ.

૩૫. પુન તે સબ્બે એકતો દસ્સેન્તો ‘‘**બુદ્ધા પચ્ચેકબુદ્ધા ચા**’’તિઆદિમાહ. તત્થ **બુદ્ધા** સમ્માસમ્બુદ્ધા, **પચ્ચેકબુદ્ધા** ચ **સાવકા** ચ સિસ્સા **પરિચારકા** નિસ્સિતકા એતે સબ્બે, **સકાય** સકાય **રતિયા** રમમાના સલ્લીના મમ **પાસાદે અભિરમન્તી**તિ અત્થો.

૩૬. એવં તસ્મિં વેજયન્તપાસાદે પચ્ચેકબુદ્ધાનં આચારસમ્પત્તિં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અત્તનો આનુભાવં દસ્સેન્તો સો તિલોકવિજયો ચક્કવત્તિરાજા ‘‘**છત્તા તિટ્ઠન્તુ રતના**’’તિઆદિમાહ. તત્થ **રતના** સત્તરતનમયા, **છત્તા કઞ્ચનાવેળપન્તિકા** સુવણ્ણજાલેહિ ઓલમ્બિતા **તિટ્ઠન્તુ. મુત્તાજાલપરિક્ખિત્તા** મુત્તાજાલેહિ પરિવારિતા, **સબ્બે** છત્તા મમ **મત્થકે** મુદ્ધનિ, **ધારેન્તૂ**તિ ચિન્તિતમત્તેયેવ છત્તા પાતુભૂતા હોન્તીતિ અત્થો.

૩૭. **સોણ્ણતારકચિત્તિતા** સુવણ્ણતારકાહિ દદ્દલ્લમાના **ચેલવિતાના ભવન્તુ** નિબ્બત્તન્તુ . **વિચિત્તા** અનેકવણ્ણા, **મલ્યવિતતા** પુપ્ફપત્થટા, **સબ્બે** અનેકવિતાના, **મત્થકે** નિસીદનટ્ઠાનસ્સ ઉપરિભાગે **ધારેન્તૂ**તિ અત્થો.

૩૮-૪૦. **મલ્યદામેહિ** અનેકસુગન્ધપુપ્ફદામેહિ **વિતતા** પરિકિણ્ણા, **ગન્ધદામેહિ** ચન્દનકુઙ્કુમતગરાદિસુગન્ધદામેહિ, **સોભિતા** પોક્ખરણીતિ સમ્બન્ધો . **દુસ્સદામેહિ** પત્તુણ્ણચીનાદિઅનગ્ઘદુસ્સદામેહિ, **પરિકિણ્ણા** સત્તરતનદામેહિ ભૂસિતા અલઙ્કતા પોક્ખરણી, **પુપ્ફાભિકિણ્ણા** ચમ્પકસળલસોગન્ધિકાદિસુગન્ધપુપ્ફેહિ **અભિકિણ્ણા** સુટ્ઠુ વિચિત્તા સોભિતા. પુનરપિ કિં ભૂતા પોક્ખરણી? સુરભિગન્ધસુગન્ધેહિ ભૂસિતા વાસિતા. સમન્તતો **ગન્ધપઞ્ચઙ્ગુલલઙ્કતા** પઞ્ચહિ અઙ્ગુલેહિ લિમ્પિતગન્ધેહિ અલઙ્કતા, **હેમચ્છદનછાદિતા** સુવણ્ણછદનેહિ સુવણ્ણવિતાનેહિ છાદિતા, પાસાદસ્સ **ચાતુદ્દિસા** પોક્ખરણિયો પદુમેહિ ચ ઉપ્પલેહિ ચ સુટ્ઠુ સન્થતા પત્થટા સુવણ્ણરૂપે સુવણ્ણવણ્ણા, **ખાયન્તુ, પદ્મરેણુરજુગ્ગતા** પદુમરેણૂહિ ધૂલીહિ ચ આકિણ્ણા પોક્ખરણિયો સોભન્તૂતિ અત્થો.

૪૧. મમ વેજયન્ત**પાસાદસ્સ સમન્તતો પાદપા** ચમ્પકાદયો રુક્ખા **સબ્બે પુપ્ફન્તુ** એતે પુપ્ફરુક્ખા. **સયમેવ પુપ્ફા મુઞ્ચિત્વા** વિગળિત્વા **ગન્ત્વા ભવનં ઓકિરું**, ઓકિણ્ણા પાસાદસ્સ ઉપરિ કરોન્તૂતિ અત્થો.

૪૨. **તત્થ** તસ્મિં મમ વેજયન્તપાસાદે **સિખિનો** મયૂરા **નચ્ચન્તુ, દિબ્બહંસા** દેવતાહંસા, **પકૂજરે** સદ્દં કરોન્તુ, **કરવીકા ચ** મધુરસદ્દા કોકિલા **ગાયન્તુ** ગીતવાક્યં કરોન્તુ, અપરે અનુત્તા ચ **દિજસઙ્ઘા** પક્ખિનો સમૂહા પાસાદસ્સ **સમન્તતો** મધુરરવં રવન્તૂતિ અત્થો.

૪૩. **પાસાદસ્સ સમન્તકો સબ્બા** આતતવિતતાદયો **ભેરિયો વજ્જન્તુ** હઞ્ઞન્તુ, **સબ્બા તા** અનેકતન્તિયો **વીણા રસન્તુ** સદ્દં કરોન્તુ, **સબ્બા** અનેકપ્પકારા **સઙ્ગીતિયો** પાસાદસ્સ સમન્તતો **વત્તન્તુ** પવત્તન્તુ ગાયન્તૂતિ અત્થો.

૪૪-૫. **યાવતા** યત્તકે ઠાને **બુદ્ધખેત્તમ્હિ** દસસહસ્સિચક્કવાળે **તતો પરે ચક્કવાળે, જોતિસમ્પન્ના** પભાસમ્પન્ના **અચ્છિન્ના મહન્તા** સમન્તતો **રતનામયા** સત્તહિ રતનેહિ કતા ખચિતા **સોણ્ણપલ્લઙ્કા** સુવણ્ણપલ્લઙ્કા **તિટ્ઠન્તુ,** પાસાદસ્સ સમન્તતો **દીપરુક્ખા** પદીપધારણા તેલરુક્ખા **જલન્તુ** , પદીપેહિ પજ્જલન્તુ, **દસસહસ્સિપરમ્પરા** દસસહસ્સીનં પરમ્પરા દસસહસ્સિયો **એકપજ્જોતા** એકપદીપા વિય **ભવન્તુ** ઉજ્જોતન્તૂતિ અત્થો.

૪૬. નચ્ચગીતેસુ છેકા **ગણિકા** નચ્ચિત્થિયો ચ **લાસિકા** મુખેન સદ્દકારિકા ચ **પાસાદસ્સ સમન્તતો નચ્ચન્તુ, અચ્છરાગણા** દેવિત્થિસમૂહા નચ્ચન્તુ, **નાનારઙ્ગા** અનેકવણ્ણા નાનારઙ્ગમણ્ડલા પાસાદસ્સ સમન્તતો નચ્ચન્તુ, **પદિસ્સન્તુ** પાકટા હોન્તૂતિ અત્થો.

૪૭. તદા અહં તિલોકવિજયો નામ ચક્કવત્તિરાજા હુત્વા સકલચક્કવાળે **દુમગ્ગે** રુક્ખગ્ગે **પબ્બતગ્ગે** હિમવન્તચક્કવાળપબ્બતાદીનં અગ્ગે સિનેરૂપબ્બતમુદ્ધનિ ચ સબ્બટ્ઠાનેસુ **વિચિત્તં** અનેકવણ્ણવિચિત્તં **પઞ્ચવણ્ણિકં** નીલપીતાદિપઞ્ચવણ્ણં **સબ્બં ધજં ઉસ્સાપેમી**તિ અત્થો.

૪૮. **નરા** લોકન્તરા નરા ચ નાગલોકતો **નાગા ચ** દેવલોકતો **ગન્ધબ્બા** ચ **દેવા** ચ **સબ્બે ઉપેન્તુ** ઉપગચ્છન્તુ, **તે** નરાદયો **નમસ્સન્તા** મમ નમક્કારં કરોન્તા **પઞ્જલિકા** કતહત્થપુટા મમ વેજયન્તં **પાસાદં પરિવારયુ**ન્તિ અત્થો.

૪૯. એવં સો તિલોકવિજયો ચક્કવત્તિરાજા પાસાદસ્સ ચ અત્તનો ચ આનુભાવં વણ્ણેત્વા ઇદાનિ અત્તના સમ્પત્તિકતપુઞ્ઞફલં સમાદપેન્તો "**યં કિઞ્ચિ કુસલં કમ્મ**"ન્તિઆદિમાહ. **યં કિઞ્ચિ કુસલકમ્મ**સઙ્ખાતં **કિરિયં કત્તબ્બં** અત્થિ, તં સબ્બં **મમ** મયા **કાયેન** વા **વાચાય** વા **મનસા** વા તીહિ દ્વારેહિ **કતં તિદસે સુકતં** સુટ્ઠુ કતં, તાવતિંસભવને ઉપ્પજ્જનારહં કતન્તિ અત્થો.

૫૦. પુન સમાદપેન્તો "**યે સત્તા સઞ્ઞિનો**"તિઆદિમાહ. તત્થ **યે સત્તા** મનુસ્સા વા દેવા વા બ્રહ્માનો વા **સઞ્ઞિનો** સઞ્ઞાસહિતા **અત્થિ, યે ચ સત્તા અસઞ્ઞિનો** સઞ્ઞારહિતા અસઞ્ઞા સત્તા સન્તિ, **તે સબ્બે** સત્તા **મય્હં** મયા **કતં પુઞ્ઞફલં, ભાગી ભવન્તુ** પુઞ્ઞવન્તા હોન્તૂતિ અત્થો.

૫૧. પુનપિ સમાદપેન્તો બોધિસત્તો "**યેસં કત**"ન્તિઆદિમાહ. મયા **કતં** પુઞ્ઞં યેહિ નરનાગગન્ધબ્બદેવેહિ **સુવિદિતં** ઞાતં, તેસં **મયા દિન્નં પુઞ્ઞફલં**, તસ્મિં મયા કતે પુઞ્ઞે દિન્નભાવં **યે** નરાદયો **ન જાનન્તિ**, **દેવા ગન્ત્વા** તેસં તં **નિવેદયું** આરોચયુન્તિ અત્થો.

૫૨. **સબ્બલોકમ્હિ યે સત્તા** આહારનિસ્સિતા **જીવન્તિ**, તે સબ્બે સત્તા **મનુઞ્ઞં ભોજનં સબ્બં મમ ચેતસા** મમ ચિત્તેન **લભન્તુ**, મમ પુઞ્ઞિદ્ધિયા લભન્તૂતિ અત્થો.

૫૩. **મનસા** પસન્નેન ચિત્તેન યં **દાનં મયા દિન્નં** તસ્મિં દાને ચિત્તેન **પસાદં આવહિં** ઉપ્પાદેસિં. **સબ્બસમ્બુદ્ધા** ચ **પચ્ચેકા** પટિએક્કા **જિનસાવકા** ચ મયા ચક્કવત્તિરઞ્ઞા **પૂજિતા**.

૫૪. **સુકતેન તેન કમ્મેન** સદ્દહિત્વા કતેન કુસલકમ્મેન, **ચેતનાપણિધીહિ ચ** ચિત્તેન કતપત્થનાહિ ચ, **માનુસં દેહં** મનુસ્સસરીરં, **જહિત્વા** છડ્ડેત્વા, **અહં તાવતિંસં** દેવલોકં **અગચ્છિં** અગમાસિં, સુત્તપ્પબુદ્ધો વિય તત્થ ઉપ્પજ્જિન્તિ અત્થો.

૫૫. તતો તિલોકવિજયો ચક્કવત્તિરાજા કાલઙ્કતો, તતો પટ્ઠાય આગતે **દુવે ભવે** દ્વે જાતિયો **પજાનામિ દેવત્તે** દેવત્તભાવે **માનુસે** મનુસ્સત્તભાવે ચ, તતો જાતિદ્વયતો **અઞ્ઞં ગતિં** અઞ્ઞં ઉપપત્તિં **ન જાનામિ** ન પસ્સામિ, **મનસા** ચિત્તેન **પત્થનાફલં** પત્થિતપત્થનાફલન્તિ અત્થો.

૫૬. **દેવાનં અધિકો હોમી**તિ યદિ દેવેસુ જાતો, આયુવણ્ણબલતેજેહિ દેવાનં અધિકો જેટ્ઠો સેટ્ઠો અહોસિન્તિ અત્થો. યદિ મનુસ્સેસુ જાતો, **મનુજાધિપો** મનુસ્સાનં અધિપતિ ઇસ્સરો **ભવામિ**, તથા રાજભૂતો અભિરૂપેન રૂપસમ્પત્તિયા ચ લક્ખણેન આરોહપરિણાહાદિલક્ખણેન ચ **સમ્પન્નો** સમ્પુણ્ણો ઉપ્પન્નુપ્પન્ન**ભવે પઞ્ઞાય** પરમત્થજાનનપઞ્ઞાય **અસમો** સમરહિતો, મયા સદિસો કોચિ નત્થીતિ અત્થો.

૫૭. મયા કતપુઞ્ઞસમ્ભારેન પુઞ્ઞફલેન ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે **સેટ્ઠં** પસટ્ઠં મધુરં **વિવિધં** અનેકપ્પકારં **ભોજનઞ્ચ અનપ્પકં** બહુસત્ત**રતનઞ્ચ વિવિધાનિ**, અનેકપ્પકારાનિ પત્તુણ્ણકોસેય્યાદિ**વત્થાનિ** ચ **નભા** આકાસતો **મં** મમ સન્તિકં **ખિપ્પં** સીઘં **ઉપેન્તિ** ઉપગચ્છન્તિ.

૫૮-૬૬. **પથબ્યા** પથવિયા **પબ્બતે** ચ **આકાસે** ચ **ઉદકે** ચ **વને** ચ **યં યં** યત્થ યત્થ **હત્થં પસારેમિ** નિક્ખિપામિ, તતો તતો **દિબ્બા ભક્ખા** દિબ્બા આહારા **મં** મમ સન્તિકં **ઉપેન્તિ** ઉપગચ્છન્તિ, પાતુભવન્તીતિ અત્થો. તથા યથાક્કમં **સબ્બે રતના. સબ્બે** ચન્દનાદયો **ગન્ધા** . સબ્બે **યાના** વાહના. **સબ્બે** ચમ્પકનાગપુન્નાગાદયો **માલા** પુપ્ફા. સબ્બે **અલઙ્કારા** આભરણા. **સબ્બા** દિબ્બકઞ્ઞા. સબ્બે **મધુસક્ખરા. સબ્બે** પૂપાદયો **ખજ્જા** ખાદિતબ્બા **મં** મમ સન્તિકં **ઉપેન્તિ** ઉપગચ્છન્તિ.

૬૭-૬૮. **સમ્બોધિવરપત્તિયા**તિ ઉત્તમચતુમગ્ગઞાણપત્તિયા પાપુણનત્થાય. મયા યં ઉત્તમદાનં કતં પૂરિતં, તેન ઉત્તમદાનેન સેલસઙ્ખાતં **પબ્બતં** સકલં એકનિન્નાદં કરોન્તો **બહલં ગિરં** પુથુલં ઘોસં **ગજ્જેન્તો, સદેવકં** લોકં સકલં મનુસ્સદેવલોકં **હાસયન્તો** સોમનસ્સપ્પત્તં કરોન્તો **લોકે** સકલલોકત્તયે વિવટ્ટચ્છદો **બુદ્ધો અહં ભવામી**તિ અત્થો.

૬૯. **દિસા દસવિધા લોકે**તિ ચક્કવાળલોકે દસવિધા દસકોટ્ઠાસા દિસા હોન્તિ, તત્થ કોટ્ઠાસે **યાયતો** યાયન્તસ્સ ગચ્છન્તસ્સ **અન્તકં નત્થી**તિ અત્થો, ચક્કવત્તિકાલે **તસ્મિં** મયા ગતગતટ્ઠાને દિસાભાગે વા **બુદ્ધખેત્તા** બુદ્ધવિસયા **અસઙ્ખિયા** સઙ્ખારહિતા.

૭૦. પભા પકિત્તિતાતિ તદા ચક્કવત્તિરાજકાલે **મય્હં** પભા ચક્કરતનમણિરતનાદીનં પભા આલોકા **યમકા** યુગળયુગળા હુત્વા **રંસિવાહના** રંસિં મુઞ્ચમાના પકિત્તિતા પાકટા, **એત્થન્તરે** દસસહસ્સિચક્કવાળન્તરે **રંસિજાલં** રંસિસમૂહં, **આલોકો વિપુલો** બહુતરો **ભવે** અહોસીતિ અત્થો.

૭૧. એત્તકે લોકધાતુમ્હીતિ દસસહસ્સિચક્કવાળેસુ **સબ્બે જના મં પસ્સન્તુ** દક્ખન્તૂતિ અત્થો. **સબ્બે** દેવા **યાવ બ્રહ્મનિવેસના** યાવ બ્રહ્મલોકા **મં અનુવત્તન્તુ** અનુકૂલા ભવન્તુ.

૭૨. વિસિટ્ઠમધુનાદેનાતિ વિસટ્ઠેન મધુરેન નાદેન, **અમતભેરિમાહનિ**ન્તિ અમતભેરિં દેવદુન્દુભિં પહરિં, **એત્થન્તરે** એતસ્મિં દસસહસ્સિચક્કવાળબ્ભન્તરે **સબ્બે જના** મન **મધુરં ગિરં** સદ્દં **સુણન્તુ** મનસિ કરોન્તુ.

૭૩. ધમ્મમેઘેન વસ્સન્તે ધમ્મદેસનામયેન નાદેન તબ્બોહારપરમત્થગમ્ભીરમધુરસુખુમત્થવસ્સે વસ્સન્તે વસ્સમાને સમ્માસમ્બુદ્ધાનુભાવેન **સબ્બે** ભિક્ખુભિક્ખુનીઆદયો **અનાસવા** નિક્કિલેસા **હોન્તુ** ભવન્તુ. **યેત્થ પચ્છિમકા સત્તા**તિ એત્થ એતેસુ રાસિભૂતેસુ ચતૂસુ પરિસસત્તેસુ યે સત્તા પચ્છિમકા ગુણવસેન હેટ્ઠિમકા, **તે** સબ્બે **સોતાપન્ના ભવન્તૂ**તિ અધિપ્પાયો.

૭૪. તદા તિલોકવિજયચક્કવત્તિરાજકાલે **દાતબ્બકં** દાતબ્બયુત્તકં, **દાનં** કત્વા, **અસેસતો** નિસ્સેસેન, **સીલં** સીલપારમિં, **પૂરેત્વા નેક્ખમ્મે** નેક્ખમ્મપારમિતાય, **પારમિં** કોટિં પત્વા, **ઉત્તમં સમ્બોધિં** ચતુમગ્ગઞાણં, **પત્તો** ભવામિ ભવેય્યં.

૭૫. પણ્ડિતે પઞ્ઞવન્તે મેધાવિનો **પરિપુચ્છિત્વા** ‘‘કિં, ભન્તે, કત્તબ્બં? કિં ન કત્તબ્બં? કિં કુસલં? કિં અકુસલં? કિં કત્વા સગ્ગમોક્ખદ્વયસ્સ ભાગી હોતી’’તિ પુચ્છિત્વા, એવં પઞ્ઞાપારમિં પૂરેત્વાતિ અત્થો. **કત્વા વીરિયમુત્તમ**ન્તિ ઉત્તમં સેટ્ઠં ઠાનનિસજ્જાદીસુ અવિચ્છિન્નં વીરિયં કત્વા, વીરિયપારમિં પૂરેત્વાતિ અત્થો. સકલવિરુદ્ધજનેહિ કતઅનાદરાધિવાસના**ખન્તિયા પારમિં** કોટિં **ગન્ત્વા** ખન્તિપારમિં પૂરેત્વા **ઉત્તમં સમ્બોધિં** ઉત્તમં સમ્બુદ્ધત્તં **પત્તો** ભવામિ ભવેય્યં.

૭૬. કત્વા દળ્હમધિટ્ઠાનન્તિ ‘‘મમ સરીરજીવિતેસુ વિનસ્સન્તેસુપિ પુઞ્ઞકમ્મતો ન વિરમિસ્સામી’’તિ અચલવસેન દળ્હં અધિટ્ઠાનપારમિં કત્વા ‘‘સીસે છિજ્જમાનેપિ મુસાવાદં ન કથેસ્સામી’’તિ સચ્ચપારમિતાય કોટિં **પૂરિય** પૂરેત્વા ‘‘સબ્બે સત્તા સુખી અવેરા’’તિઆદિના મેત્તાપારમિતાય કોટિં પત્વા **ઉત્તમં સમ્બોધિં પત્તો**તિ અત્થો.

૭૭. સજીવકાજીવકવત્થૂનં **લાભે** ચ તેસં **અલાભે** ચ કાયિકચેતસિક**સુખે** ચેવ તથા **દુક્ખે** ચ સાદરજનેહિ કતે, **સમ્માને** ચેવ ઓમાને, **ચ સબ્બત્થ સમકો** સમાનમાનસો ઉપેક્ખાપારમિં પૂરેત્વા **ઉત્તમં સમ્બોધિં પત્તો** પાપુણેય્યન્તિ અત્થો.

૭૮. કોસજ્જં કુસીતભાવં, **ભયતો** ભયવસેન ‘‘અપાયદુક્ખભાગી’’તિ **દિસ્વા** ઞત્વા અકોસજ્જં અકુસીતભાવં અલીનવુત્તિં, **વીરિયં ખેમતો** ખેમવસેન ‘‘નિબ્બાનગામી’’તિ **દિસ્વા** ઞત્વા **આરદ્ધવીરિયા હોથ** ભવથ. **એસા બુદ્ધાનુસાસની** એસા બુદ્ધાનં અનુસિટ્ઠિ.

૭૯. વિવાદં ભયતો દિસ્વાતિ વિવાદં કલહં ભયતો દિસ્વા ‘‘અપાયભાગી’’તિ દિસ્વા ઞત્વા **અવિવાદં** વિવાદતો વિરમણં ‘‘નિબ્બાનપ્પત્તી’’તિ, **ખેમતો દિસ્વા** ઞત્વા **સમગ્ગા** એકગ્ગચિત્તા **સખિલા** સિલિટ્ઠા મેત્તાય

ધુરગતાય સોભમાના **હોથા**તિ અત્થો. **એસા** કથા મન્તના ઉદીરણા બુદ્ધાનં **અનુસાસની** ઓવાદદાનં.

૮૦. **પમાદં** ઠાનનિસજ્જાદીસુ સતિવિપ્પવાસેન વિહરણં **ભયતો** ‘‘નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાનેસુ દુક્ખિતદુરૂપઅપ્પન્નપાનતાદિસંવત્તનકં અપાયાદિગમનઞ્ચા’’તિ **દિસ્વા** ઞત્વા, **અપ્પમાદં** સબ્બકિરિયાસુ સતિયા વિહરણં, **ખેમતો** વટ્ટિતો ‘‘નિબ્બાનસમ્પાપુણન’’ન્તિ **દિસ્વા** પચ્ચક્ખતો ઞત્વા **અટ્ઠઙ્ગિકં મગ્ગં** સમ્માદિટ્ઠિ સમ્માસઙ્કપ્પો સમ્માવાચા સમ્માકમ્મન્તો સમ્માઆજીવો સમ્માવાયામો સમ્માસતિ સમ્માસમાધીતિ અટ્ઠઅવયવં સમ્માસમ્બોધિયા મગ્ગં અધિગમૂપાયં **ભાવેથ** વડ્ઢેથ મનસિ કરોથ, **એસા** કથા ભાસના ઉદીરણા **બુદ્ધાનુસાસની** બુદ્ધાનં અનુસિટ્ઠીતિ અત્થો.

૮૧. **સમાગતા બહૂ બુદ્ધા**તિ અનેકસતસહસ્સસઙ્ખ્યા પચ્ચેકબુદ્ધા સમાગતા રાસિભૂતા, **સબ્બસો** સબ્બપ્પકારેન **અરહન્તા** ચ ખીણાસવા અનેકસતસહસ્સા સમાગતા રાસિભૂતા. તસ્મા તે બુદ્ધે ચ **અરહન્તે** ચ **વન્દમાને** વન્દનારહે **નમસ્સથ** અઙ્ગપચ્ચઙ્ગનમક્કારેન નમસ્સથ વન્દથ.

૮૨. **એવં** ઇમિના મયા વુત્તપ્પકારેન **અચિન્તિયા** ચિન્તેતું અસક્કુણેય્યા, **બુદ્ધા**, **બુદ્ધધમ્મા**તિ બુદ્ધેહિ દેસિતા ચત્તારો સતિપટ્ઠાના…પે॰… અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો, પઞ્ચક્ખન્ધા, હેતુપચ્ચયો આરમ્મણપચ્ચયોતિઆદયો ધમ્મા, બુદ્ધાનં વા સભાવા અચિન્તિયા ચિન્તેતું અસક્કુણેય્યા, **અચિન્તિયે** ચિન્તાવિસયાતિક્કન્તે **પસન્નાનં** દેવમનુસ્સાનં **વિપાકો** દેવમનુસ્સસમ્પત્તિનિબ્બાનસમ્પત્તિસઙ્ખાતો ચિન્તેતું અસક્કુણેય્યો સઙ્ખ્યાતિક્કન્તો **હોતિ** ભવતિ.

ઇતિ એત્તાવતા ચ યથા અદ્ધાનગામિનો ‘‘મગ્ગં નો આચિક્ખા’’તિ પુટ્ઠેન ‘‘વામં મુઞ્ચિત્વા દક્ખિણં ગણ્હથા’’તિ વુત્તે તેન મગ્ગેન ગામનિગમરાજધાનીસુ કત્તબ્બકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા પુન મુઞ્ચિતેન અપરેન વામમગ્ગેન ગતાપિ ગામનિગમાદીસુ કત્તબ્બકિચ્ચં નિટ્ઠાપેન્તિ, એવમેવ બુદ્ધાપદાનં કુસલાપદાનવસેન નિટ્ઠાપેત્વા તદેવ અકુસલાપદાનવસેન વિત્થારેતું ઇદં પઞ્હકમ્મં –

‘‘દુક્કરઞ્ચ અબ્ભક્ખાનં, અબ્ભક્ખાનં પુનાપરં;
અબ્ભક્ખાનં સિલાવેધો, સકલિકાપિ ચ વેદના.

‘‘નાળાગિરિ સત્તચ્છેદો, સીસદુક્ખં યવખાદનં;
પિટ્ઠિદુક્ખમતીસારો, ઇમે અકુસલકારણા’’તિ.

અત્થ પઠમપઞ્હે – **દુક્કર**ન્તિ છબ્બસ્સાનિ દુક્કરકારિકા. અતીતે કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલે બોધિસત્તો જોતિપાલો નામ બ્રાહ્મણમાણવો હુત્વા નિબ્બત્તો બ્રાહ્મણજાતિવસેન સાસને અપ્પસન્નો તસ્સ ભગવતો પિલોતિકકમ્મનિસ્સન્દેન ‘‘કસ્સપો ભગવા’’તિ સુત્વા ‘‘કુતો મુણ્ડકસ્સ સમણસ્સ બોધિ, બોધિ પરમદુલ્લભા’’તિ આહ. સો તેન કમ્મનિસ્સન્દેન અનેકજાતિસતેસુ નરકાદિદુક્ખમનુભવિત્વા તસ્સેવ ભગવતો અનન્તરં તેનેવ લદ્ધબ્યાકરણેન કમ્મેન જાતિસંસારં ખેપેત્વા પરિયોસાને વેસ્સન્તરત્તભાવં પત્વા તતો ચુતો તુસિતભવને નિબ્બત્તો. દેવતાયાચનેન તતો ચવિત્વા સક્યકુલે નિબ્બત્તો ઞાણસ્સ પરિપાકત્તા સકલજમ્બુદીપરજ્જં પહાય અનોમાનદીતીરે સુનિસિતેનાસિના સમકુટકેસકલાપં છિન્દિત્વા બ્રહ્મુના આનીતે ઇદ્ધિમયે કપ્પસ્સ સણ્ઠાનકાલે પદુમગબ્ભે નિબ્બત્તે અટ્ઠ પરિક્ખારે પટિગ્ગહેત્વા પબ્બજિત્વા બોધિઞાણદસ્સનસ્સ તાવ અપરિપક્કત્તા બુદ્ધભાવાય મગ્ગામગ્ગં અજાનિત્વા છબ્બસ્સાનિ ઉરુવેલજનપદે

એકાહારએકાલોપએકપુગ્ગલએકમગ્ગએકાસનભોજનવસેન અટ્ઠિચમ્મનહારુસેસં નિમ્મંસરુધિરપેતરૂપસદિસસરીરો **પધાનસુત્તે** (સુ॰ નિ॰ ૪૨૭ આદયો) વુત્તનયેનેવ પધાનં મહાવીરિયં દુક્કરકારિકં અકાસિ. સો ઇમં દુક્કરકારિકં ‘‘સમ્બોધિયા મગ્ગં ન હોતી’’તિ ચિન્તેત્વા ગામનિગમરાજધાનીસુ પણીતાહારં પરિભુઞ્જિત્વા પીણિન્દ્રિયો પરિપુણ્ણદ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણો કમેન બોધિમણ્ડમુપગન્ત્વા પઞ્ચ મારે જિનિત્વા બુદ્ધો જાતોતિ.

‘‘અવચાહં જોતિપાલો, સુગતં કસ્સપં તદા;
કુતો નુ બોધિ મુણ્ડસ્સ, બોધિ પરમદુલ્લભા.

‘‘તેન કમ્મવિપાકેન, અચરિં દુક્કરં બહું;
છબ્બસ્સાનુરુવેલાયં, તતો બોધિમપાપુણિં.

‘‘નાહં એતેન મગ્ગેન, પાપુણિં બોધિમુત્તમં;
કુમ્મગ્ગેન ગવેસિસ્સં, પુબ્બકમ્મેન વારિતો.

‘‘પુઞ્ઞપાપપરિક્ખીણો, સબ્બસન્તાપવજ્જિતો;
અસોકો અનુપાયાસો, નિબ્બાયિસ્સમનાસવો’’તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૯૨-૯૫);

દુતિયપઞ્હે – **અબ્ભક્ખાન**ન્તિ અભિ અક્ખાનં પરિભાસનં. અતીતે કિર બોધિસત્તો સુદ્દકુલે જાતો અપાકટો અપ્પસિદ્ધો મુનાળિ નામ ધુત્તો હુત્વા પટિવસતિ. તદા મહિદ્ધિકો મહાનુભાવો સુરભિ નામ પચ્ચેકબુદ્ધો કેનચિ કરણીયેન તસ્સ સમીપટ્ઠાનં પાપુણિ. સો તં દિસ્વાવ ‘‘દુસ્સીલો પાપધમ્મો અયં સમણો’’તિઆદિના અબ્ભાચિક્ખિ. સો તેન અકુસલનિસ્સન્દેન નરકાદીસુ અનેકવસ્સસહસ્સાનિ દુક્ખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે યદા તિત્થિયા પઠમતરં ભગવતો તુસિતભવને વસનસમયે ચ પાકટા હુત્વા સકલજનં વઞ્ચેત્વા દ્વાસટ્ઠિદિટ્ઠિયો દીપેત્વા વિચરન્તિ, તદા તુસિતપુરા ચવિત્વા સક્યરાજકુલે નિબ્બત્તિત્વા કમેન બુદ્ધો જાતો. તિત્થિયા સૂરિયુગ્ગમને ખજ્જોપનકા વિય વિહતલાભસક્કારા ભગવતિ આઘાતં બન્ધિત્વા વિચરન્તિ. તસ્મિં સમયે રાજગહસેટ્ઠિ ગઙ્ગાય જાલં બન્ધિત્વા કીળન્તો રત્તચન્દનઘટિકં દિસ્વા અમ્હાકં ગેહે ચન્દનાનિ બહૂનિ, ઇમં ભમં આરોપેત્વા તેન ભમકારેહિ પત્તં લિખાપેત્વા વેળુપરમ્પરાય લગ્ગેત્વા ‘‘યે ઇમં પત્તં ઇદ્ધિયા આગન્ત્વા ગણ્હન્તિ, તેસં ભત્તિકો ભવિસ્સામી’’તિ ભેરિં ચરાપેસિ.

તદા તિત્થિયા ‘‘નટ્ઠમ્હા દાનિ નટ્ઠમ્હા દાની’’તિ મન્તેત્વા નિગણ્ઠો નાટપુત્તો સકપરિસં એવમાહ – ‘‘અહં વેળુસમીપં ગન્ત્વા આકાસે ઉલ્લઙ્ઘનાકારં કરોમિ, ‘તુમ્હે છવદારુમયં પત્તં પટિચ્ચ મા ઇદ્ધિં કરોથા’તિ મં ખન્ધે ગહેત્વા વારેથા’’તિ, તે તથા ગન્ત્વા તથા અકંસુ.

તદા પિણ્ડોલભારદ્વાજો ચ મોગ્ગલ્લાનો ચ તિગાવુતે સેલપબ્બતમત્થકે ઠત્વા પિણ્ડપાતગણ્હનત્થાય ચીવરં પારુપન્તા તં કોલાહલં સુણિંસુ. તેસુ મોગ્ગલ્લાનો પિણ્ડોલભારદ્વાજં ‘‘ત્વં આકાસેન ગન્ત્વા તં પત્તં ગણ્હાહી’’તિ આહ. સો ‘‘ભન્તે, તુમ્હેયેવ ભગવતા ઇદ્ધિમન્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપિતા, તુમ્હેવ ગણ્હથા’’તિ આહ. તથાપિ ‘‘મયા આણત્તો ત્વમેવ ગણ્હાહી’’તિ આણત્તો અત્તના ઠિતં તિગાવુતં સેલપબ્બતં પાદતલે લગ્ગેત્વા ઉક્ખલિયા પિધાનં વિય સકલરાજગહનગરં છાદેસિ, તદા નગરવાસિનો ફળિકપબ્બતે આવુતં રત્તસુત્તમિવ તં થેરં પસ્સિત્વા ‘‘ભન્તે

ભારદ્વાજ, અમ્હે રક્ખથા''તિ ઉગ્ઘોસયિંસુ, ભીતા સુપ્પાદીનિ સીસે અકંસુ. તદા થેરો તં પબ્બતં ઠિતટ્ઠાને વિસ્સજ્જેત્વા ઇદ્ધિયા ગન્ત્વા તં પત્તં અગ્ગહેસિ, તદા નગરવાસિનો મહાકોલાહલમકંસુ.

ભગવા વેળુવનારામે નિસિન્નો તં સદ્દં સુત્વા ''કિં એસો સદ્દો''તિ આનન્દં પુચ્છિ. ''ભારદ્વાજેન, ભન્તે, પત્તસ્સ ગહિતત્તા સન્તુટ્ઠા નગરવાસિનો ઉક્કુટ્ઠિસદ્દમકંસૂ''તિ આહ. તદા ભગવા આયતિં પરૂપવાદમોચનત્થં તં પત્તં આહરાપેત્વા ભેદાપેત્વા અઞ્જનુપપિસનં કત્વા ભિક્ખૂનં દાપેસિ, દાપેત્વા ચ પન ''ન, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિવિકુબ્બના કાતબ્બા, યો કરેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (ચૂળવ॰ ૨૫૨ થોકં વિસદિસં) સિક્ખાપદં પઞ્ઞાપેસિ.

તતો તિત્થિયા ''સમણેન કિર ગોતમેન સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં, તે જીવિતહેતુપિ તં નાતિક્કમન્તિ, મયં ઇદ્ધિપાટિહારિયં કરિસ્સામા''તિ તત્થ તત્થ રાસિભૂતા કોલાહલમકંસુ. અથ રાજા બિમ્બિસારો તં સુત્વા ભગવતો સન્તિકં ગન્ત્વા વન્દિત્વા એકમન્તં નિસિન્નો ભગવન્તમેવમાહ – ''તિત્થિયા, ભન્તે, 'ઇદ્ધિપાટિહારિયં કરિસ્સામા'તિ ઉગ્ઘોસેન્તી''તિ. ''અહમ્પિ, મહારાજ, કરિસ્સામી''તિ. ''નનુ, ભન્તે, ભગવતા સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્ત''ન્તિ. ''તમેવ, મહારાજ, પુચ્છિસ્સામિ, તવુય્યાને અમ્બફલાદીનિ ખાદન્તાનં 'એત્તકો દણ્ડો'તિ દણ્ડં ઠપેન્તો તવાપિ એકતો કત્વા ઠપેસી''તિ. ''ન મય્હં, ભન્તે, દણ્ડો''તિ. ''એવં, મહારાજ, ન મય્હં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં અત્થી''તિ. ''કત્થ, ભન્તે, પાટિહારિયં ભવિસ્સતી''તિ? ''સાવત્થિયા સમીપે કણ્ડમ્બરુક્ખમૂલે, મહારાજા''તિ. ''સાધુ, ભન્તે, તં પસ્સિસ્સામા''તિ. તતો તિત્થિયા ''કણ્ડમ્બરુક્ખમૂલે કિર પાટિહારિયં ભવિસ્સતી''તિ સુત્વા નગરસ્સ સામન્તા અમ્બરુક્ખે છેદાપેસું, નાગરા મહાઅઙ્ગણટ્ઠાને મઞ્ચાતિમઞ્ચં અટ્ટાદયો બન્ધિંસુ, સકલજમ્બુદીપવાસિનો રાસિભૂતા પુરત્થિમદિસાયમેવ દ્વાદસયોજનાનિ ફરિત્વા અટ્ઠંસુ. સેસદિસાસુપિ તદનુરૂપેનાકારેન સન્નિપતિંસુ.

ભગવાપિ કાલે સમ્પત્તે આસાળ્હિપુણ્ણમાસિયં પાતોવ કત્તબ્બકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા તં ઠાનં ગન્ત્વા નિસીદિ. તસ્મિં ખણે કણ્ડો નામ ઉય્યાનપાલો કિપિલ્લિકપુટે સુપક્કં અમ્બફલં દિસ્વા ''સચાહં ઇમં રઞ્ઞો દદેય્યં, કહાપણાદિસારં લભેય્યં, ભગવતો ઉપનામિતે પન ઇધલોકપરલોકેસુ સમ્પત્તિ ભવિસ્સતી''તિ ભગવતો ઉપનામેસિ. ભગવા તં પટિગ્ગહેત્વા આનન્દત્થેરં આણાપેસિ – ''ઇમં ફલં મદ્દિત્વા પાનં દેહી''તિ. થેરો તથા અકાસિ. ભગવા અમ્બરસં પિવિત્વા અમ્બટ્ઠિં ઉય્યાનપાલસ્સ દત્વા ''ઇમં રોપેહી''તિ આહ. સો વાલુકં વિયૂહિત્વા તં રોપેસિ, આનન્દત્થેરો કુણ્ડિકાય ઉદકં આસિઞ્ચિ. તસ્મિં ખણે અમ્બઙ્કુરો ઉટ્ઠહિત્વા મહાજનસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ સાખાવિટપપુપ્ફફલપલ્લવભરિતો પઞ્ઞાયિત્થ. પતિતં અમ્બફલં ખાદન્તા સકલજમ્બુદીપવાસિનો ખયં પાપેતું નાસક્ખિંસુ.

અથ ભગવા પુરત્થિમચક્કવાળતો યાવ પચ્છિમચક્કવાળં, તાવ ઇમસ્મિં ચક્કવાળે મહામેરુમુદ્ધનિ રતનચઙ્કમં માપેત્વા અનેકપરિસાહિ સીહનાદં નદાપેન્તો **ધમ્મપદટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન મહાઇદ્ધિપાટિહારિયં કત્વા તિત્થિયે મદ્દિત્વા તે વિપ્પકારં પાપેત્વા પાટિહીરાવસાને પુરિમબુદ્ધાચિણ્ણવસેન તાવતિંસભવનં ગન્ત્વા તત્થ વસ્સંવુટ્ઠો નિરન્તરં તેમાસં અભિધમ્મં દેસેત્વા માતુપ્પમુખાનં અનેકદેવતાનં સોતાપત્તિમગ્ગાધિગમનં કત્વા, વુટ્ઠવસ્સો દેવોરોહનં કત્વા અનેકદેવબ્રહ્મગણપરિવુતો સઙ્કસ્સપુરદ્વારં ઓરુય્હ લોકાનુગ્ગહં અકાસિ. તદા ભગવતો લાભસક્કારો જમ્બુદીપમજ્ઝોત્થરમાનો પઞ્ચમહાગઙ્ગા વિય અહોસિ.

અથ તિત્થિયા પરિહીનલાભસક્કારા દુક્ખી દુમ્મના પત્તક્ખન્ધા અધોમુખા નિસીદિંસુ. તદા તેસં ઉપાસિકા ચિઞ્ચમાણવિકા નામ અતિવિય રૂપગ્ગપ્પત્તા તે તથા નિસિન્ને દિસ્વા ''કિં, ભન્તે, એવંદુક્ખી દુમ્મના નિસિન્ના''તિ

પુચ્છિ. ''કિં પન ત્વં, ભગિનિ, અપ્પોસ્સુક્કાસી''તિ? ''કિં, ભન્તે''તિ? ''ભગિનિ, સમણસ્સ ગોતમસ્સ ઉપ્પાદકાલતો પટ્ઠાય મયં હતલાભસક્કારા, નગરવાસિનો અમ્હે ન કિઞ્ચિ મઞ્ઞન્તી''તિ. ''મયા એત્થ કિં કાતબ્બ''ન્તિ? ''તયા સમણસ્સ ગોતમસ્સ અવણ્ણં ઉપ્પાદેતું વટ્ટતી''તિ. સા ''ન મય્હં ભારો''તિ વત્વા તત્થ ઉસ્સાહં કરોન્તી વિકાલે જેતવનવિહારં ગન્ત્વા તિત્થિયાનં ઉપસ્સયે વસિત્વા પાતો નગરવાસીનં ગન્ધાદીનિ ગહેત્વા ભગવન્તં વન્દનત્થાય ગમનસમયે જેતવના વિય નિક્ખન્તા, ''કત્થ સયિતા''તિ પુટ્ઠા ''કિં તુમ્હાકં મમ સયિતટ્ઠાનેના''તિ વત્વા પક્કામિ. સા કમેન ગચ્છન્તે કાલે પુચ્છિતા ''સમણેનાહં ગોતમેન એકગન્ધકુટિયં સયિત્વા નિક્ખન્તા''તિ આહ. તં બાલપુથુજ્જના સદ્દહિંસુ, પણ્ડિતા સોતાપન્નાદયો ન સદ્દહિંસુ. એકદિવસં સા દારુમણ્ડલં ઉદરે બન્ધિત્વા ઉપરિ રત્તપટં પરિદહિત્વા ગન્ત્વા સરાજિકાય પરિસાય ધમ્મદેસનત્થાય નિસિન્નં ભગવન્તં એવમાહ – ''ભો સમણ, ત્વં ધમ્મં દેસેસિ, તુય્હં પટિચ્ચ ઉપ્પન્નદારકગબ્ભિનિયા મય્હં લસુણમરિચાદીનિ ન વિચારેસી''તિ? ''તથાભાવં, ભગિનિ, ત્વઞ્ચેવ પજાનાસિ, અહઞ્ચા''તિ. સા ''એવમેવ મેથુનસંસગ્ગસમયં દ્વેયેવ જાનન્તિ, ન અઞ્ઞે''તિ આહ.

તસ્મિં ખણે સક્કસ્સ પણ્ડુકમ્બલસિલાસનં ઉણ્હાકારં દસ્સેસિ. સક્કો આવજ્જેન્તો તં કારણં ઞત્વા દ્વે દેવપુત્તે આણાપેસિ – ''તુમ્હેસુ એકો મૂસિકવણ્ણં માપેત્વા તસ્સા દારુમણ્ડલસ્સ બન્ધનં છિન્દતુ, એકો વાતમણ્ડલં સમુટ્ઠાપેત્વા પારુતપટં ઉદ્ધં ખિપતૂ''તિ. તે ગન્ત્વા તથા અકંસુ. દારુમણ્ડલં પતમાનં તસ્સા પાદપિટ્ઠિં ભિન્દિ. ધમ્મસભાયં સન્નિપતિતા પુથુજ્જના સબ્બે ''અરે, દુટ્ઠચોરિ, ત્વં એવરૂપસ્સ લોકત્તયસામિનો એવરૂપં અબ્ભક્ખાનં અકાસી''તિ ઉટ્ઠહિત્વા એકેકમુટ્ઠિપહારં દત્વા સભાય નીહરિંસુ, દસ્સનાતિક્કન્તાય પથવી વિવરમદાસિ. તસ્મિં ખણે અવીચિતો જાલા ઉટ્ઠહિત્વા કુલદત્તિકેન રત્તકમ્બલેનેવ તં અચ્છાદેત્વા અવીચિમ્હિ પક્ખિપિ, ભગવતો લાભસક્કારો અતિરેકતરો અહોસિ. તેન વુત્તં –

''સબ્બાભિભુસ્સ બુદ્ધસ્સ, નન્દો નામાસિ સાવકો;
તં અબ્ભક્ખાય નિરયે, ચિરં સંસરિતં મયા.

''દસવસ્સસહસ્સાનિ, નિરયે સંસરિં ચિરં;
મનુસ્સભાવં લદ્ધાહં, અબ્ભક્ખાનં બહું લભિં.

''તેન કમ્માવસેસેન, ચિઞ્ચમાણવિકા મમં;
અબ્ભાચિક્ખિ અભૂતેન, જનકાયસ્સ અગ્ગતો''તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૭૦-૭૨);

તતિયપઞ્હે – **અબ્ભક્ખાન**ન્તિ અભિ અક્ખાનં અક્કોસનં. અતીતે કિર બોધિસત્તો અપાકટજાતિયં ઉપ્પન્નો મુનાળિ નામ ધુત્તો હુત્વા દુજ્જનસંસગ્ગબલેન સુરભિં નામ પચ્ચેકબુદ્ધં ''દુસ્સીલો પાપધમ્મો અયં ભિક્ખૂ''તિ અક્કોસિ. સો તેન અકુસલેન વચીકમ્મેન બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ નિરયે પચ્ચિત્વા ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે દસપારમિતાસંસિદ્ધિબલેન બુદ્ધો જાતો લાભગ્ગયસગ્ગપ્પત્તો અહોસિ. પુન તિત્થિયા ઉસ્સાહજાતા – ''કથં નુ ખો સમણસ્સ ગોતમસ્સ અયસં ઉપ્પાદેસ્સામા''તિ દુક્ખી દુમ્મના નિસીદિંસુ. તદા સુન્દરી નામેકા પરિબ્બાજિકા તે ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા ઠિતા તુણ્હીભૂતે કિઞ્ચિ અવદન્તે દિસ્વા ''કિં મય્હં દોસો''તિ પુચ્છિ. ''સમણેન ગોતમેન અમ્હે વિહેઠિયમાને ત્વં અપ્પોસ્સુક્કા વિહરિસ્સસિ, ઇદં તવ દોસો''તિ. ''એવમહં તત્થ કિં કરિસ્સામી''તિ? ''ત્વં સમણસ્સ ગોતમસ્સ અવણ્ણં ઉપ્પાદેતું સક્ખિસ્સસી''તિ? ''સક્ખિસ્સામિ, અય્યા''તિ વત્વા તતો પટ્ઠાય વુત્તનયેન

દિટ્ઠદિટ્ઠાનં ‘‘સમણેન ગોતમેન એકગન્ધકુટિયં સયિત્વા નિક્ખન્તા’’તિ વત્વા અક્કોસતિ પરિભાસતિ. તિત્થિયાપિ ‘‘પસ્સથ, ભો, સમણસ્સ ગોતમસ્સ કમ્મ’’ન્તિ અક્કોસન્તિ પરિભાસન્તિ. વુત્તઞ્હેતં –

‘‘મુનાળિ નામહં ધુત્તો, પુબ્બે અઞ્ઞાસુ જાતિસુ;
પચ્ચેકબુદ્ધં સુરભિં, અબ્ભાચિક્ખિં અદૂસકં.

‘‘તેન કમ્મવિપાકેન, નિરયે સંસરિં ચિરં;
બહૂ વસ્સસહસ્સાનિ, દુક્ખં વેદેસિ વેદનં.

‘‘તેન કમ્માવસેસેન, ઇધ પચ્છિમકે ભવે;
અબ્ભક્ખાનં મયા લદ્ધં, સુન્દરિકાય કારણા’’તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૬૭-૬૯);

ચતુત્થપઞ્હે – **અબ્ભક્ખાનં** અભિ વિસેસેન અક્કોસનં પરિભાસનં. અતીતે કિર બોધિસત્તો બ્રાહ્મણકુલે ઉપ્પન્નો બહુસ્સુતો બહૂહિ સક્કતો પૂજિતો તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તે વનમૂલફલાહારો બહુમાણવે મન્તે વાચેન્તો વાસં કપ્પેસિ. એકો પઞ્ચાભિઞ્ઞાઅટ્ઠસમાપત્તિલાભી તાપસો તસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. સો તં દિસ્વાવ ઇસ્સાપકતો તં અદૂસકં ઇસિં ‘‘કામભોગી કુહકો અયં ઇસી’’તિ અબ્ભાચિક્ખિ, અત્તનો સિસ્સે ચ આહ – ‘‘અયં ઇસિ એવરૂપો અનાચારકો’’તિ. તેપિ તથેવ અક્કોસિંસુ પરિભાસિંસુ. સો તેન અકુસલકમ્મવિપાકેન વસ્સસહસ્સાનિ નિરયે દુક્ખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે બુદ્ધો હુત્વા લાભગ્ગયસગ્ગપ્પત્તો આકાસે પુણ્ણચન્દો વિય પાકટો જાતો. તથેવ તિત્થિયા અબ્ભક્ખાનેનપિ અસન્તુટ્ઠા પુનપિ સુન્દરિયા અબ્ભક્ખાનં કારેત્વા સુરાધુત્તે પક્કોસાપેત્વા લઞ્જં દત્વા ‘‘તુમ્હે સુન્દરિં મારેત્વા જેતવનદ્વારસમીપે માલાકચવરેન છાદેથા’’તિ આણાપેસું. તે તથા કરિંસુ. તતો તિત્થિયા ‘‘સુન્દરિં ન પસ્સામા’’તિ રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા ‘‘પરિયેસથા’’તિ આહ. તે અત્તના પાતિતટ્ઠાનતો ગહેત્વા મઞ્ચકં આરોપેત્વા રઞ્ઞો દસ્સેત્વા ‘‘પસ્સથ, ભો, સમણસ્સ ગોતમસ્સ સાવકાનં કમ્મ’’ન્તિ ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ સકલનગરે અવણ્ણં ઉગ્ઘોસેન્તા વિચરિંસુ. સુન્દરિં આમકસુસાને અટ્ટકે ઠપેસું. રાજા ‘‘સુન્દરિમારકે પરિયેસથા’’તિ આણાપેસિ. તદા ધુત્તા સુરં પિવિત્વા ‘‘ત્વં સુન્દરિં મારેસિ, ત્વં મારેસી’’તિ કલહં કરિંસુ. રાજપુરિસા તે ધુત્તે ગહેત્વા રઞ્ઞો દસ્સેસું. રાજા ‘‘કિં, ભણે, તુમ્હેહિ સુન્દરી મારિતા’’તિ? ‘‘આમ, દેવા’’તિ. ‘‘કેહિ આણત્તા’’તિ? ‘‘તિત્થિયેહિ, દેવા’’તિ. રાજા તિત્થિયે આહરાપેત્વા બન્ધાપેત્વા ‘‘ગચ્છથ, ભણે, ‘બુદ્ધસ્સ અવણ્ણત્થાય અમ્હેહિ સયમેવ સુન્દરી મારાપિતા, ભગવા તસ્સ સાવકા ચ અકારકા’તિ ઉગ્ઘોસથા’’તિ આહ. તે તથા અકંસુ . સકલનગરવાસિનો નિક્કઙ્ખા અહેસું. રાજા તિત્થિયે ચ ધુત્તે ચ મારાપેત્વા છડ્ડાપેતિ . તતો ભગવતો ભિય્યોસોમત્તાય લાભસક્કારો વડ્ઢિ. તેન વુત્તં –

‘‘બ્રાહ્મણો સુતવા આસિં, અહં સક્કતપૂજિતો;
મહાવને પઞ્ચસતે, મન્તે વાચેમિ માણવે.

‘‘તત્થાગતો ઇસિ ભીમો, પઞ્ચાભિઞ્ઞો મહિદ્ધિકો;
તઞ્ચાહં આગતં દિસ્વા, અબ્ભાચિક્ખિં અદૂસકં.

‘‘તતોહં અવચં સિસ્સે, કામભોગી અયં ઇસિ;
મય્હમ્પિ ભાસમાનસ્સ, અનુમોદિંસુ માણવા.

‘‘તતો માણવકા સબ્બે, ભિક્ખમાનં કુલે કુલે;
મહાજનસ્સ આહંસુ, કામભોગી અયં ઇસિ.

‘‘તેન કમ્મવિપાકેન, પઞ્ચભિક્ખુસતા ઇમે;
અબ્ભક્ખાનં લભું સબ્બે, સુન્દરિકાય કારણા’’તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૭૩-૭૭);

પઞ્ચમે પઞ્હે – **સિલાવેધો**તિ આહતચિત્તો સિલં પવિજ્ઝિ. અતીતે કિર બોધિસત્તો ચ કનિટ્ઠભાતા ચ એકપિતુપુત્તા અહેસું. તે પિતુ અચ્ચયેન દાસે પટિચ્ચ કલહં કરોન્તા અઞ્ઞમઞ્ઞં વિરુદ્ધા અહેસું. બોધિસત્તો અત્તનો બલવભાવેન કનિટ્ઠભાતરં અજ્ઝોત્થરિત્વા તસ્સુપરિ પાસાણં પવિજ્ઝેસિ. સો તેન કમ્મવિપાકેન નરકાદીસુ અનેકવસ્સસહસ્સાનિ દુક્ખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે બુદ્ધો જાતો. દેવદત્તો રાહુલકુમારસ્સ માતુલો પુબ્બે સેરિવાણિજકાલે બોધિસત્તેન સદ્ધિં વાણિજો અહોસિ, તે એકં પટ્ટનગામં પત્વા ‘‘ત્વં એકવીથિં ગણ્હાહિ, અહમ્પિ એકવીથિં ગણ્હામી’’તિ દ્વેપિ પવિટ્ઠા. તેસુ દેવદત્તસ્સ પવિટ્ઠવીથિયં જિણ્ણસેટ્ઠિભરિયા ચ નત્તા ચ દ્વેયેવ અહેસું, તેસં મહન્તં સુવણ્ણથાલકં મલગ્ગહિતં ભાજનન્તરે ઠપિતં હોતિ, તં સુવણ્ણથાલકભાવં અજાનન્તી ‘‘ઇમં થાલકં ગહેત્વા પિળન્ધનં દેથા’’તિ આહ. સો તં ગહેત્વા સૂચિયા લેખં કડ્ઢિત્વા સુવણ્ણથાલકભાવં ઞત્વા ‘‘થોકં દત્વા ગણ્હિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ગતો. અથ બોધિસત્તં દ્વારસમીપં આગતં દિસ્વા ‘‘નત્તા, અય્યે , મય્હં કચ્છપુટં પિળન્ધનં દેથા’’તિ. સા તં પક્કોસાપેત્વા નિસીદાપેત્વા તં થાલકં દત્વા ‘‘ઇમં ગહેત્વા મય્હં નત્તાય કચ્છપુટં પિળન્ધનં દેથા’’તિ. બોધિસત્તો તં ગહેત્વા સુવણ્ણથાલકભાવં ઞત્વા ‘‘તેન વઞ્ચિતા’’તિ ઞત્વા અત્તનો પસિબ્બકાય ઠપિતઅટ્ઠકહાપણે અવસેસભણ્ડઞ્ચ દત્વા કચ્છપુટં પિળન્ધનં કુમારિકાય હત્થે પિળન્ધાપેત્વા અગમાસિ. સો વાણિજો પુનાગન્ત્વા પુચ્છિ. ‘‘તાત, ત્વં ન ગણ્હિત્થ, મય્હં પુત્તો ઇદઞ્ચિદઞ્ચ દત્વા તં ગહેત્વા ગતો’’તિ. સો તં સુત્વાવ હદયેન ફાલિતેન વિય ધાવિત્વા અનુબન્ધિ. બોધિસત્તો નાવં આરુય્હ પક્ખન્દિ. સો ‘‘તિટ્ઠ, મા પલાયિ મા પલાયી’’તિ વત્વા ‘‘નિબ્બત્તનિબ્બત્તભવે તં નાસેતું સમત્થો ભવેય્ય’’ન્તિ પત્થનં અકાસિ.

સો પત્થનાવસેન અનેકેસુ જાતિસતસહસ્સેસુ અઞ્ઞમઞ્ઞં વિહેઠેત્વા ઇમસ્મિં અત્તભાવે સક્યકુલે નિબ્બત્તિત્વા કમેન ભગવતિ સબ્બઞ્ઞુતં પત્વા રાજગહે વિહરન્તે અનુરુદ્ધાદીહિ સદ્ધિં ભગવતો સન્તિકં ગન્ત્વા પબ્બજિત્વા ઝાનલાભી હુત્વા પાકટો ભગવન્તં વરં યાચિ – ‘‘ભન્તે, સબ્બો ભિક્ખુસઙ્ઘો પિણ્ડપાતિકાદીનિ તેરસ ધુતઙ્ગાનિ સમાદિયતુ, સકલો ભિક્ખુસઙ્ઘો મમ ભારો હોતૂ’’તિ. ભગવા ન અનુજાનિ. દેવદત્તો વેરં બન્ધિત્વા પરિહીનજ્ઝાનો ભગવન્તં મારેતુકામો એકદિવસં વેભારપબ્બતપાદે ઠિતસ્સ ભગવતો ઉપરિ ઠિતો પબ્બતકૂટં પવિદ્ધેસિ. ભગવતો આનુભાવેન અપરો પબ્બતકૂટો તં પતમાનં સમ્પટિચ્છિ. તેસં ઘટ્ટનેન ઉટ્ઠિતા પપટિકા આગન્ત્વા ભગવતો પાદપિટ્ઠિયં પહરિ. તેન વુત્તં –

‘‘વેમાતુભાતરં પુબ્બે, ધનહેતુ હનિં અહં;
પક્ખિપિં ગિરિદુગ્ગસ્મિં, સિલાય ચ અપિંસયિં.

‘‘તેન કમ્મવિપાકેન, દેવદત્તો સિલં ખિપિ;
અઙ્ગુટ્ઠં પિંસયી પાદે, મમ પાસાણસક્ખરા’’તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૭૮-૭૯);

છટ્ઠપઞ્હે – **સકલિકાવેધો**તિ સકલિકાય ઘટ્ટનં. અતીતે કિર બોધિસત્તો એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો દહરકાલે મહાવીથિયં કીળમાનો વીથિયં પિણ્ડાય ચરમાનં પચ્ચેકબુદ્ધં દિસ્વા ‘‘અયં મુણ્ડકો સમણો કુહિં ગચ્છતી’’તિ

પાસાણસકલિકં ગહેત્વા તસ્સ પાદપિટ્ઠિયં ખિપિ . પાદપિટ્ઠિયમ્મં છિન્દિત્વા રુહિરં નિક્ખમિ. સો તેન પાપકમ્મેન અનેકવસ્સસહસ્સાનિ નિરયે મહાદુક્ખં અનુભવિત્વા બુદ્ધભૂતોપિ કમ્મપિલોતિકવસેન પાદપિટ્ઠિયં પાસાણસકલિકઘટ્ટનેન રુહિરુપ્પાદં લભિ. તેન વુત્તં –

"પુરેહં દારકો હુત્વા, કીળમાનો મહાપથે;
પચ્ચેકબુદ્ધં દિસ્વાન, મગ્ગે સકલિકં ખિપિં.

"તેન કમ્મવિપાકેન, ઇધ પચ્છિમકે ભવે;
વધત્થં મં દેવદત્તો, અભિમારે પય્યોજયી"તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૮૦-૮૧);

સત્તમપઞ્હે – **નાળાગિરી**તિ ધનપાલકો હત્થી મારણત્થાય પેસિતો. અતીતે કિર બોધિસત્તો હત્થિગોપકો હુત્વા નિબ્બત્તો હત્થિં આરુય્હ વિચરમાનો મહાપથે પચ્ચેકબુદ્ધં દિસ્વા "કુતો આગચ્છતિ અયં મુણ્ડકો"તિ આહતચિત્તો ખિલજાતો હત્થિના આસાદેસિ. સો તેન કમ્મેન અપાયેસુ અનેકવસ્સસહસ્સાનિ દુક્ખં અનુભવિત્વા પચ્છિમત્તભાવે બુદ્ધો જાતો. દેવદત્તો અજાતસત્તુરાજાનં સહાયં કત્વા "ત્વં, મહારાજ, પિતરં ઘાતેત્વા રાજા હોહિ, અહં બુદ્ધં મારેત્વા બુદ્ધો ભવિસ્સામી"તિ સઞ્ઞાપેત્વા એકદિવસં રઞ્ઞો અનુઞ્ઞાતાય હત્થિસાલં ગન્ત્વા – "સ્વે તુમ્હે નાળાગિરિં સોળસસુરાઘટે પાયેત્વા ભગવતો પિણ્ડાય ચરણવેલાયં પેસેથા"તિ હત્થિગોપકે આણાપેસિ. સકલનગરં મહાકોલાહલં અહોસિ, "બુદ્ધનાગેન હત્થિનાગસ્સ યુદ્ધં પસ્સિસ્સામા"તિ ઉભતો રાજવીથિયં મઞ્ચાતિમઞ્ચં બન્ધિત્વા પાતોવ સન્નિપતિંસુ. ભગવાપિ કતસરીરપટિજગ્ગનો ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો રાજગહં પિણ્ડાય પાવિસિ. તસ્મિં ખણે વુત્તનિયામેનેવ નાળાગિરિં વિસ્સજ્જેસું. સો વીથિચચ્ચરાદયો વિધમેન્તો આગચ્છતિ. તદા એકા ઇત્થી દારકં ગહેત્વા વીથિતો વીથિં ગચ્છતિ, હત્થી તં ઇત્થિં દિસ્વા અનુબન્ધિ. ભગવા "નાળાગિરિ, ન તં હનત્થાય પેસિતો, ઇધાગચ્છાહી"તિ આહ. સો તં સદ્દં સુત્વા ભગવન્તાભિમુખો ધાવિ. ભગવા અપરિમાણેસુ ચક્કવાળેસુ અનન્તસત્તેસુ ફરણારહં મેત્તં એકસ્મિંયેવ નાળાગિરિમ્હિ ફરિ. સો ભગવતો મેત્તાય ફુટો નિબ્ભયો હુત્વા ભગવતો પાદમૂલે નિપતિ. ભગવા તસ્સ મત્થકે હત્થં ઠપેસિ. તદા દેવબ્રહ્માદયો અચ્છરિયબ્ભુતજાતચિત્તા પુપ્ફપરાગાદીહિ પૂજેસું. સકલનગરે જણ્ણુકમત્તા ધનરાસયો અહેસું. રાજા "પચ્છિમદ્વારે ધનાનિ નગરવાસીનં હોન્તુ, પુરત્થિમદ્વારે ધનાનિ રાજભણ્ડાગારે હોન્તૂ"તિ ભેરિં ચરાપેસિ. સબ્બે તથા કરિંસુ. તદા નાળાગિરિ ધનપાલો નામ અહોસિ. ભગવા વેળુવનારામં અગમાસિ. તેન વુત્તં –

"હત્થારોહો પુરે આસિં, પચ્ચેકમુનિમુત્તમં;
પિણ્ડાય વિચરન્તં તં, આસાદેસિં ગજેનહં.

"તેન કમ્મવિપાકેન, ભન્તો નાળાગિરી ગજો;
ગિરિબ્બજે પુરવરે, દારુણો સમુપાગમી"તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૮૨-૮૩);

અટ્ઠમપઞ્હે – **સત્થચ્છેદો**તિ સત્થેન ગણ્ડફાલનં કુઠારાય સત્થેન છેદો. અતીતે કિર બોધિસત્તો પચ્ચન્તદેસે રાજા અહોસિ. સો દુજ્જનસંસગ્ગવસેન પચ્ચન્તદેસે વાસવસેન ચ ધુત્તો સાહસિકો એકદિવસં ખગ્ગહત્થો પત્તિકોવ નગરે વિચરન્તો નિરાપરાધે જને ખગ્ગેન ફાલેન્તો અગમાસિ. સો તેન પાપકમ્મવિપાકેન બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ નિરયે પચ્ચિત્વા તિરચ્છાનાદીસુ દુક્ખમનુભવિત્વા પક્કાવસેસેન પચ્છિમત્તભાવે બુદ્ધભૂતોપિ હેટ્ઠા વુત્તનયેન

દેવદત્તેન ખિત્તપાસાણસક્ખલિકપહારેન ઉટ્ઠિતગણ્ડો અહોસિ. જીવકો મેત્તચિત્તેન તં ગણ્ડં ફાલેસિ. વેરિચિત્તસ્સ દેવદત્તસ્સ રુહિરુપ્પાદકમ્મં અનન્તરિકં અહોસિ, મેત્તચિત્તસ્સ જીવકસ્સ ગણ્ડફાલનં પુઞ્ઞમેવ અહોસિ. તેન વુત્તં –

''રાજાહં પત્તિકો આસિં, સત્તિયા પુરિસે હનિં;
તેન કમ્મવિપાકેન, નિરયે પચ્ચિસં ભુસં.

''કમ્મુનો તસ્સ સેસેન, ઇદાનિ સકલં મમ;
પાદે છવિં પકપ્પેસિ, ન હિ કમ્મં વિનસ્સતી''તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૮૪-૮૫);

નવમે પઞ્હે – ''**સીસદુક્ખન્તિ** સીસાબાધો સીસવેદના. અતીતે કિર બોધિસત્તો કેવટ્ટગામે કેવટ્ટો હુત્વા નિબ્બત્તિ. સો એકદિવસં કેવટ્ટપુરિસેહિ સદ્ધિં મચ્છમારણટ્ઠાનં ગન્ત્વા મચ્છે મારેન્તે દિસ્વા તત્થ સોમનસ્સં ઉપ્પાદેસિ, સહગતાપિ તથેવ સોમનસ્સં ઉપ્પાદયિંસુ. સો તેન અકુસલકમ્મેન ચતુરાપાયે દુક્ખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે તેહિ પુરિસેહિ સદ્ધિં સક્યરાજકુલે નિબ્બત્તિત્વા કમેન બુદ્ધત્તં પત્તોપિ સયં સીસાબાધં પચ્ચનુભોસિ. તે ચ સક્યરાજાનો **ધમ્મપદટ્ઠકથાયં** (ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૧.વિડડૂભવત્થુ) વુત્તનયેન વિડડૂભસઙ્ગામે સબ્બે વિનાસં પાપુણિંસુ. તેન વુત્તં –

''અહં કેવટ્ટગામસ્મિં, અહું કેવટ્ટદારકો;
મચ્છકે ઘાતિતે દિસ્વા, જનયિં સોમનસ્સકં.

''તેન કમ્મવિપાકેન, સીસદુક્ખં અહૂ મમ;
સબ્બે સક્કા ચ હઞ્ઞિંસુ, યદા હનિ વિટટૂભો''તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૮૬-૮૭);

દસમપઞ્હે – **યવખાદનન્તિ** વેરઞ્જાયં યવતણ્ડુલખાદનં. અતીતે કિર બોધિસત્તો અઞ્ઞતરસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો જાતિવસેન ચ અન્ધબાલભાવેન ચ ફુસ્સસ્સ ભગવતો સાવકે મધુરન્નપાને સાલિભોજનાદયો ચ ભુઞ્જમાને દિસ્વા ''અરે મુણ્ડકસમણા, યવં ખાદથ, મા સાલિભોજનં ભુઞ્જથા''તિ અક્કોસિ. સો તેન અકુસલકમ્મવિપાકેન અનેકવસ્સસહસ્સાનિ ચતુરાપાયે દુક્ખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે કમેન બુદ્ધત્તં પત્વા લોકસઙ્ગહં કરોન્તો ગામનિગમરાજધાનીસુ ચરિત્વા એકસ્મિં સમયે વેરઞ્જબ્રાહ્મણગામસમીપે સાખાવિટપસમ્પન્નં પુચિમન્દરુક્ખમૂલં પાપુણિ. વેરઞ્જબ્રાહ્મણો ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા અનેકપરિયાયેન ભગવન્તં જિનિતું અસક્કોન્તો સોતાપન્નો હુત્વા ''ભન્તે, ઇધેવ વસ્સં ઉપગન્તું વટ્ટતી''તિ આરોચેસિ. ભગવા તુણ્હીભાવેન અધિવાસેસિ. અથ પુનદિવસતો પટ્ઠાય મારો પાપિમા સકલવેરઞ્જબ્રાહ્મણગામવાસીનં મારાવટ્ટનં અકાસિ. પિણ્ડાય પવિટ્ઠસ્સ ભગવતો મારાવટ્ટનવસેન એકોપિ કટચ્છુભિક્ખામત્તં દાતા નાહોસિ. ભગવા તુચ્છપત્તોવ ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો પુનાગચ્છિ. તસ્મિં એવં આગતે તત્થેવ નિવુટ્ઠા અસ્સવાણિજા તં દિવસં દાનં દત્વા તતો પટ્ઠાય ભગવન્તં પઞ્ચસતભિક્ખુપરિવારં નિમન્તેત્વા પઞ્ચન્નં અસ્સસતાનં ભત્તતો વિભાગં કત્વા યવં કોટ્ટેત્વા ભિક્ખૂનં પત્તેસુ પક્ખિપિંસુ . સકલસ્સ સહસ્સચક્કવાળદેવતા સુજાતાય પાયાસપચનદિવસે વિય દિબ્બોજં પક્ખિપિંસુ. ભગવા પરિભુઞ્જિ , એવં તેમાસં યવં પરિભુઞ્જિ. તેમાસચ્ચયેન મારાવટ્ટને વિગતે પવારણાદિવસે વેરઞ્જો બ્રાહ્મણો સરિત્વા મહાસંવેગપ્પત્તો બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા વન્દિત્વા ખમાપેસિ. તેન વુત્તં –

''ફુસ્સસ્સાહં પાવચને, સાવકે પરિભાસયિં;

યવં ખાદથ ભુઞ્જથ, મા ચ ભુઞ્જથ સાલયો.

‘‘તેન કમ્મવિપાકેન, તેમાસં ખાદિતં યવં;
નિમન્તિતો બ્રાહ્મણેન, વેરઞ્જાયં વસિં તદા’’તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૮૮-૮૯);

એકાદસમપઞ્હે – **પિટ્ઠિદુક્ખ**ન્તિ પિટ્ઠિઆબાધો. અતીતે કિર બોધિસત્તો ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો થામસમ્પન્નો કિઞ્ચિ રસ્સધાતુકો અહોસિ. તેન સમયેન એકો મલ્લયુદ્ધયોધો સકલજમ્બુદીપે ગામનિગમરાજધાનીસુ મલ્લયુદ્ધે વત્તમાને પુરિસે પાતેત્વા જયપ્પત્તો કમેન બોધિસત્તસ્સ વસનનગરં પત્વા તસ્મિમ્પિ જને પાતેત્વા ગન્તુમારદ્ધો. તદા બોધિસત્તો ‘‘મય્હં વસનટ્ઠાને એસ જયં પત્વા ગચ્છતી’’તિ તત્થ નગરમણ્ડલમાગમ્મ અપ્પોટેત્વા આગચ્છ મયા સદ્ધિં યુજ્ઝિત્વા ગચ્છાતિ. સો હસિત્વા ‘‘અહં મહન્તે પુરિસે પાતેસિં, અયં રસ્સધાતુકો વામનકો મમ એકહત્થસ્સાપિ નપ્પહોતી’’તિ અપ્પોટેત્વા નદિત્વા આગચ્છિ. તે ઉભોપિ અઞ્ઞમઞ્ઞં હત્થં પરામસિંસુ, બોધિસત્તો તં ઉક્ખિપિત્વા આકાસે ભમિત્વા ભૂમિયં પાતેન્તો ખન્ધટ્ઠિં ભિન્દિત્વા પાતેસિ. સકલનગરવાસિનો ઉક્કુટ્ઠિં કરોન્તા અપ્પોટેત્વા વત્થાભરણાદીહિ બોધિસત્તં પૂજેસું. બોધિસત્તો તં મલ્લયોધં ઉજું સયાપેત્વા ખન્ધટ્ઠિં ઉજુકં કત્વા ‘‘ગચ્છ ઇતો પટ્ઠાય એવરૂપં મા કરોસી’’તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. સો તેન કમ્મવિપાકેન નિબ્બત્તનિબ્બત્તભવે સરીરસીસાદિ દુક્ખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે બુદ્ધભૂતોપિ પિટ્ઠિરુજાદિદુક્ખમનુભોસિ. તસ્મા કદાચિ પિટ્ઠિદુક્ખે ઉપ્પન્ને સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાને ‘‘ઇતો પટ્ઠાય ધમ્મં દેસેથા’’તિ વત્વા સયં સુગતચીવરં પઞ્ઞાપેત્વા સયતિ, કમ્મપિલોતિકં નામ બુદ્ધમપિ ન મુઞ્ચતિ. વુત્તઞ્હેતં –

‘‘નિબ્બુદ્ધે વત્તમાનમ્હિ, મલ્લપુત્તં નિહેઠયિં;
તેન કમ્મવિપાકેન, પિટ્ઠિદુક્ખં અહૂ મમા’’તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૯૦);

દ્વાદસમપઞ્હે – **અતિસારો**તિ લોહિતપક્ખન્દિકાવિરેચનં. અતીતે કિર બોધિસત્તો ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વેજ્જકમ્મેન જીવિકં કપ્પેસિ. સો એકં સેટ્ઠિપુત્તં રોગેન વિચ્છિતં તિકિચ્છન્તો ભેસજ્જં કત્વા તિકિચ્છિત્વા તસ્સ દેય્યધમ્મદાને પમાદમાગમ્મ અપરં ઓસધં દત્વા વમનવિરેચનં અકાસિ. સેટ્ઠિ બહુધનં અદાસિ. સો તેન કમ્મવિપાકેન નિબ્બત્તનિબ્બત્તભવે લોહિતપક્ખન્દિકાબાધેન વિચ્છિતો અહોસિ. ઇમસ્મિમ્પિ પચ્છિમત્તભાવે પરિનિબ્બાનસમયે ચુન્દેન કમ્મારપુત્તેન પચિતસૂકરમદ્દવસ્સ સકલચક્કવાળદેવતાહિ પક્ખિત્તદિબ્બોજેન આહારેન સહ ભુત્તક્ખણે લોહિતપક્ખન્દિકાવિરેચનં અહોસિ. કોટિસતસહસ્સાનં હત્થીનં બલં ખયમગમાસિ. ભગવા વિસાખપુણ્ણમાયં કુસિનારાયં પરિનિબ્બાનત્થાય ગચ્છન્તો અનેકેસુ ઠાનેસુ નિસીદન્તો પિપાસિતો પાનીયં પિવિત્વા મહાદુક્ખેન કુસિનારં પત્વા પચ્ચૂસસમયે પરિનિબ્બાયિ. કમ્મપિલોતિકં એવરૂપં લોકત્તયસામિમ્પિ ન વિજહતિ. તેન વુત્તં –

‘‘તિકિચ્છકો અહં આસિં, સેટ્ઠિપુત્તં વિરેચયિં;
તેન કમ્મવિપાકેન, હોતિ પક્ખન્દિકા મમાતિ.

‘‘એવં જિનો વિયાકાસિ, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ અગ્ગતો;
સબ્બાભિઞ્ઞાબલપ્પત્તો, અનોતત્તે મહાસરે’’તિ. (અપ॰ થેર ૧.૩૯.૯૧, ૯૬);

એવં પટિઞ્ઞાતપઞ્હાનં, માતિકાઠપનવસેન અકુસલાપદાનં સમત્તં નામ હોતીતિ વુત્તં **ઇત્થં સુદન્તિ** ઇત્થં ઇમિના પકારેન હેટ્ઠા વુત્તનયેન. સુદન્તિ નિપાતો પદપૂરણત્થે આગતો. **ભગવા** ભાગ્યસમ્પન્નો પૂરિતપારમિમહાસત્તો –

> ‘‘ભાગ્યવા ભગ્ગવા યુત્તો, ભગેહિ ચ વિભત્તવા;
> ભત્તવા વન્તગમનો, ભવેસુ ભગવા તતો’’તિ. –

એવમાદિગુણયુત્તો દેવાતિદેવો સક્કાતિસક્કો બ્રહ્માતિબ્રહ્મા બુદ્ધાતિબુદ્ધો સો મહાકારુણિકો ભગવા **અત્તનો બુદ્ધચરિયં** બુદ્ધકારણં **સમ્ભાવયમાનો** પાકટં કુરુમાનો **બુદ્ધાપદાનિયં નામ** બુદ્ધકારણપકાસકં નામ **ધમ્મપરિયાયં** ધમ્મદેસનં સુત્તં **અભાસિત્થ** કથેસીતિ.

ઇતિ વિસુદ્ધજનવિલાસિનિયા અપદાન-અટ્ઠકથાય

બુદ્ધઅપદાનસંવણ્ણના સમત્તા.

૨.પચ્ચેકબુદ્ધઅપદાનવણ્ણના

તતો અનન્તરં અપદાનં સઙ્ગાયન્તો ‘‘પચ્ચેકબુદ્ધાપદાનં, આવુસો આનન્દ, ભગવતા કત્થ પઞ્ઞત્ત’’ન્તિ પુટ્ઠો ‘‘**અથ પચ્ચેકબુદ્ધાપદાનં સુણાથા**’’તિ આહ. તેસં અપદાનત્થો હેટ્ઠા વુત્તોયેવ.

૮૩. ‘‘સુણાથા’’તિ વુત્તપદં ઉપ્પત્તિનિબ્બત્તિવસેન પકાસેન્તો ‘‘**તથાગતં જેતવને વસન્ત**’’ન્તિઆદિમાહ. તત્થ જેતકુમારસ્સ નામવસેન તથાસઞ્ઞિતે વિહારે ચતૂહિ ઇરિયાપથવિહારેહિ દિબ્બબ્રહ્મઅરિયવિહારેહિ વા **વસન્તં** વિહરન્તં યથા પુરિમકા વિપસ્સિઆદયો બુદ્ધા સમત્તિંસપારમિયો પૂરેત્વા આગતા, તથા અમ્હાકમ્પિ ભગવા આગતોતિ તથાગતો. તં **તથાગતં** જેતવને વસન્તન્તિ સમ્બન્ધો. **વેદેહમુની**તિ વેદેહરટ્ઠે જાતા વેદેહી, વેદેહિયા પુત્તો વેદેહિપુત્તો. મોનં વુચ્ચતિ ઞાણં, તેન ઇતો ગતો પવત્તોતિ મુનિ. વેદેહિપુત્તો ચ સો મુનિ ચેતિ ‘‘વેદેહિપુત્તમુની’’તિ વત્તબ્બે ‘‘વણ્ણાગમો’’તિઆદિના નિરુત્તિનયેન ઇ-કારસ્સ અત્તં પુત્ત-સદ્દસ્સ ચ લોપં કત્વા ‘‘વેદેહમુની’’તિ વુત્તં. ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં સતિમન્તાનં ધિતિમન્તાનં ગતિમન્તાનં બહુસ્સુતાનં ઉપટ્ઠાકાનં યદિદં આનન્દો’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯-૨૨૩) એતદગ્ગે ઠપિતો આયસ્મા આનન્દો **નતઙ્ગો** નમનકાયઙ્ગો અઞ્જલિકો હુત્વા ‘‘ભન્તે, **પચ્ચેકબુદ્ધા નામ** કીદિસા **હોન્તી**’’તિ **અપુચ્છી**તિ સમ્બન્ધો. **તે** પચ્ચેકબુદ્ધા **કેહિ હેતુભિ** કેહિ કારણેહિ **ભવન્તિ** ઉપ્પજ્જન્તિ. **વીરા**તિ ભગવન્તં આલપતિ.

૮૪-૮૫. તતો પરં વિસ્સજ્જિતાકારં દસ્સેન્તો ‘‘**તદાહ સબ્બઞ્ઞુવરો મહેસી**’’તિઆદિમાહ. સબ્બં અતીતાદિભેદં હત્થામલકં વિય જાનાતીતિ સબ્બઞ્ઞૂ, સબ્બઞ્ઞૂ ચ સો વરો ઉત્તમો ચેતિ **સબ્બઞ્ઞુવરો**. મહન્તં સીલક્ખન્ધં, સમાધિક્ખન્ધં, પઞ્ઞાક્ખન્ધં, વિમુત્તિક્ખન્ધં, મહન્તં વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધં એસતિ ગવેસતીતિ **મહેસિ. આનન્દભદ્દં** મધુરેન સરેન **તદા** તસ્મિં પુચ્છિતકાલે **આહ** કથેસીતિ સમ્બન્ધો. ભો આનન્દ, **યે** પચ્ચેકબુદ્ધા **પુબ્બબુદ્ધેસુ** પુબ્બેસુ અતીતબુદ્ધેસુ **કતાધિકારા** કતપુઞ્ઞસમ્ભારા **જિનસાસનેસુ અલદ્ધમોક્ખા** અપ્પત્તનિબ્બાના. **તે** સબ્બે પચ્ચેકબુદ્ધા **ધીરા ઇધ** ઇમસ્મિં લોકે **સંવેગમુખેન** એકપુગ્ગલં પધાનં કત્વા પચ્ચેકબુદ્ધા જાતાતિ અત્થો. **સુતિક્ખપઞ્ઞા** સુટ્ઠુ તિક્ખપઞ્ઞા. **વિનાપિ બુદ્ધેહિ** બુદ્ધાનં ઓવાદાનુસાસનીહિ રહિતા અપિ. **પરિત્તકેનપિ**

અપ્પમત્તકેનપિ **આરમ્મણેન પચ્ચેકબોધિં** પટિએક્કં બોધિં સમ્માસમ્બુદ્ધાનન્તરં બોધિં **અનુપાપુણન્તિ** પટિવિજ્ઝન્તિ.

૮૬. **સબ્બમ્હિ લોકમ્હિ** સકલસ્મિં લોકત્તયે **મમં ઠપેત્વા** મં વિહાય **પચેકબુદ્ધેહિ સમોવ** સદિસો એવ **નત્થિ, તેસં મહામુનીનં** પચ્ચેકબુદ્ધાનં **ઇમં વણ્ણં** ઇમં ગુણં **પદેસમત્તં** સઙ્ખેપમત્તં **અહં** તુમ્હાકં **સાધુ** સાધુકં **વક્ખામિ** કથેસ્સામીતિ અત્થો.

૮૭. અનાચરિયકા હુત્વા **સયમેવ બુદ્ધાનં** અત્તનાવ પટિવિદ્ધાનં ઇસીનં અન્તરે **મહાઇસીનં મધૂવખુદ્દં** ખુદ્દકમધુપટલં ઇવ **સાધૂનિ** મધુરાનિ **વાક્યાનિ** ઉદાનવચનાનિ **અનુત્તરં** ઉત્તરવિરહિતં **ભેસજં** ઓસધં નિબ્બાનં **પત્થયન્તા** ઇચ્છન્તા **સબ્બે** તુમ્હે **સુપસન્નચિત્તા** સુપ્પસન્નમના **સુણાથ** મનસિ કરોથાતિ અત્થો.

૮૮-૮૯. **પચ્ચેકબુદ્ધાનં સમાગતાનન્તિ** રાસિભૂતાનં ઉપ્પન્નાનં પચ્ચેકબુદ્ધાનં. અરિટ્ઠો, ઉપરિટ્ઠો, તગરસિખિ, યસસ્સી, સુદસ્સનો, પિયદસ્સી, ગન્ધારો, પિણ્ડોલો, ઉપાસભો, નિથો, તથો, સુતવા, ભાવિતત્તો, સુમ્ભો, સુભો, મેથુલો, અટ્ઠમો, સુમેધો, અનીઘો, સુદાઠો, હિઙ્ગુ, હિઙ્ગો, દ્વેજાલિનો, અટ્ઠકો, કોસલો, સુબાહુ, ઉપનેમિસો, નેમિસો, સન્તચિત્તો, સચ્ચો, તથો, વિરજો, પણ્ડિતો, કાલો, ઉપકાલો, વિજિતો, જિતો, અઙ્ગો, પઙ્ગો, ગુત્તિજ્જિતો, પસ્સી, જહી, ઉપધિં, દુક્ખમૂલં, અપરાજિતો, સરભઙ્ગો, લોમહંસો , ઉચ્ચઙ્ગમાયો, અસિતો, અનાસવો, મનોમયો, માનચ્છિદો, બન્ધુમા, તદાધિમુત્તો, વિમલો, કેતુમા, કોતુમ્બરઙ્ગો, માતઙ્ગો, અરિયો, અચ્ચુતો, અચ્ચુતગામિ, બ્યામકો, સુમઙ્ગલો, દિબ્બિલો ચાતિઆદીનં પચ્ચેકબુદ્ધસતાનં **યાનિ** અપદાનાનિ **પરમ્પરં** પચ્ચેકં **બ્યાકરણાનિ** યો ચ **આદીનવો યઞ્ચ વિરાગવત્થું** અનલ્લીયનકારણં **યથા ચ** યેન કારણેન **બોધિં અનુપાપુણિંસુ** ચતુમગ્ગઞાણં પચ્ચક્ખં કરિંસુ. **સરાગવત્થુસૂતિ** સુટ્ઠુ અલ્લીયિતબ્બવત્થૂસુ વત્થુકામકિલેસકામેસુ **વિરાગસઞ્ઞી** વિરત્તસઞ્ઞવન્તો **રત્તમ્હિ લોકમ્હિ** અલ્લીયનસભાવલોકે **વિરતચિત્તા** અનલ્લીયનમના **હિત્વા પપઞ્ચેતિ** રાગો પપઞ્ચં દોસો પપઞ્ચં સબ્બકિલેસા પપઞ્ચાતિ પપઞ્ચસઙ્ખાતે કિલેસે હિત્વા **જિય ફન્દિતાનીતિ** ફન્દિતાનિ દ્વાસટ્ઠિ દિટ્ઠિગતાનિ જિનિત્વા **તથેવ** તેન કારણેન એવં **બોધિં અનુપાપુણિંસુ** પચ્ચેકબોધિઞાણં પચ્ચક્ખં કરિંસૂતિ અત્થો.

૯૦-૯૧. **સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડન્તિ** તજ્જનફાલનવધબન્ધનં નિધાય ઠપેત્વા **તેસં** સબ્બસત્તાનં અન્તરે **અઞ્ઞતરં** કઞ્ચિ એકમ્પિ સત્તં **અવિહેઠયં** અવિહેઠયન્તો અદુક્ખાપેન્તો **મેત્તેન ચિત્તેન** ''સબ્બે સત્તા સુખિતા હોન્તૂ''તિ મેત્તાસહગતેન ચેતસા **હિતાનુકમ્પી** હિતેન અનુકમ્પનસભાવો. અથ વા **સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડન્તિ સબ્બેસૂતિ** સબ્બેન સબ્બં સબ્બથા સબ્બં અસેસં નિસ્સેસં પરિયાદિયનવચનમેતં. **ભૂતેસૂતિ** ભૂતા વુચ્ચન્તિ તસા ચ થાવરા ચ. યેસં તસિણા તણ્હા અપ્પહીના, યેસઞ્ચ ભયભેરવા અપ્પહીના, તે તસા. કિં કારણા વુચ્ચન્તિ તસા? તસન્તિ ઉત્તસન્તિ પરિતસન્તિ ભાયન્તિ સન્તાસં આપજ્જન્તિ, તં કારણા વુચ્ચન્તિ તસા. યેસં તસિણા તણ્હા પહીના, યેસઞ્ચ ભયભેરવા પહીના, તે થાવરા. કિં કારણા વુચ્ચન્તિ થાવરા? થિરન્તિ ન તસન્તિ ન ઉત્તસન્તિ ન પરિતસન્તિ ન ભાયન્તિ ન સન્તાસં આપજ્જન્તિ, તં કારણા વુચ્ચન્તિ થાવરા.

તયો દણ્ડા – કાયદણ્ડો, વચીદણ્ડો, મનોદણ્ડોતિ. તિવિધં કાયદુચ્ચરિતં કાયદણ્ડો, ચતુબ્બિધં વચીદુચ્ચરિતં વચીદણ્ડો, તિવિધં મનોદુચ્ચરિતં મનોદણ્ડો. સબ્બેસુ સકલેસુ ભૂતેસુ સત્તેસુ તં તિવિધં દણ્ડં નિધાય નિદહિત્વા ઓરોપયિત્વા સમોરોપયિત્વા નિક્ખિપિત્વા પટિપ્પસ્સમ્ભેત્વા હિંસનત્થં અગહેત્વાતિ સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડં. **અવિહેઠયં અઞ્ઞતરમ્પિ તેસન્તિ** એકમેકમ્પિ સત્તં પાણિના વા લેડ્ડુના વા દણ્ડેન વા સત્થેન વા અન્દુયા વા

રજ્જુયા વા અવિહેઠયન્તો, સબ્બેપિ સત્તે પાણિના વા લેડ્ડુના વા દણ્ડેન વા સત્થેન વા અન્દુયા વા રજ્જુયા વા અવિહેઠયં અવિહેઠયન્તો અઞ્ઞતરમ્પિ તેસં. **ન પુત્તમિચ્છેય્ય કુતો સહાયન્તિ ના**તિ પટિક્ખેપો. **પુત્તન્તિ** ચત્તારો પુત્તા અત્રજો પુત્તો, ખેત્તજો, દિન્નકો, અન્તેવાસિકો પુત્તો. **સહાયન્તિ** સહાયો વુચ્ચતિ યેન સહ આગમનં ફાસુ, ગમનં ફાસુ, ઠાનં ફાસુ, નિસજ્જા ફાસુ, આલપનં ફાસુ, સલ્લપનં ફાસુ, સમુલ્લપનં ફાસુ. ન પુત્તમિચ્છેય્ય કુતો સહાયન્તિ પુત્તમ્પિ ન ઇચ્છેય્ય ન સાદિયેય્ય ન પત્થેય્ય ન પિહયેય્ય નાભિજપ્પેય્ય, કુતો મિત્તં વા સન્દિટ્ઠં વા સમ્ભત્તં વા સહાયં વા ઇચ્છેય્ય સાદિયેય્ય પત્થેય્ય પિહયેય્ય અભિજપ્પેય્યાતિ ન પુત્તમિચ્છેય્ય કુતો સહાયં. **એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો**તિ સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો પબ્બજ્જાસઙ્ખાતેન એકો, અદુતિયટ્ઠેન એકો, તણ્હાય પહાનટ્ઠેન એકો, એકન્તવીતરાગોતિ એકો, એકન્તવીતદોસોતિ એકો, એકન્તવીતમોહોતિ એકો, એકન્તનિક્કિલેસોતિ એકો, એકાયનમગ્ગં ગતોતિ એકો, એકો અનુત્તરં પચ્ચેકસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ એકો.

કથં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો પબ્બજ્જાસઙ્ખાતેન એકો? સો હિ પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો સબ્બં ઘરાવાસપલિબોધં છિન્દિત્વા, પુત્તદારપલિબોધં છિન્દિત્વા, ઞાતિપલિબોધં, મિત્તામચ્ચપલિબોધં, સન્નિધિપલિબોધં છિન્દિત્વા કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા નિક્ખમ્મ અનગારિયં પબ્બજિત્વા અકિઞ્ચનભાવં ઉપગન્ત્વા એકોવ ચરતિ વિહરતિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતીતિ એવં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો પબ્બજ્જાસઙ્ખાતેન એકો.

કથં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો અદુતિયટ્ઠેન એકો? સો એવં પબ્બજિતો સમાનો એકો અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવતિ અપ્પસદ્દાનિ અપ્પનિગ્ઘોસાનિ વિજનવાતાનિ મનુસ્સરાહસ્સેય્યકાનિ પટિસલ્લાનસારુપ્પાનિ. સો એકો તિટ્ઠતિ, એકો ગચ્છતિ, એકો નિસીદતિ, એકો સેય્યં કપ્પેતિ, એકો ગામં પિણ્ડાય પવિસતિ, એકો પટિક્કમતિ, એકો રહો નિસીદતિ, એકો ચઙ્કમતિ, એકો ચરતિ વિહરતિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતીતિ એવં સો અદુતિયટ્ઠેન એકો.

કથં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો તણ્હાય પહાનટ્ઠેન એકો? સો એકો અદુતિયો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો મહાપધાનં પદહન્તો મારં સસેનકં નમુચિં કણ્હં પમત્તબન્ધું વિધમેત્વા ચ તણ્હાજાલિનિં વિસરિતં વિસત્તિકં પજહિ વિનોદેસિ બ્યન્તિં અકાસિ અનભાવં ગમેસિ.

‘‘તણ્હાદુતિયો પુરિસો, દીઘમદ્ધાન સંસરં;
ઇત્થભાવઞ્ઞથાભાવં, સંસારં નાતિવત્તતિ.

‘‘એતમાદીનવં ઞત્વા, તણ્હં દુક્ખસ્સ સમ્ભવં;
વીતતણ્હો અનાદાનો, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે’’તિ. (ઇતિવુ॰ ૧૫, ૧૦૫; મહાનિ॰ ૧૯૧) –

એવં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો તણ્હાય પહાનટ્ઠેન એકો.

કથં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો એકન્તવીતરાગોતિ એકો? રાગસ્સ પહીનત્તા એકન્તવીતરાગોતિ એકો, દોસસ્સ પહીનત્તા એકન્તવીતદોસોતિ એકો, મોહસ્સ પહીનત્તા એકન્તવીતમોહોતિ એકો, કિલેસાનં પહીનત્તા એકન્તનિક્કિલેસોતિ એકો, એવં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો એકન્તવીતરાગોતિ એકો.

કથં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો એકાયનમગ્ગં ગતોતિ એકો? એકાયનમગ્ગો વુચ્ચતિ ચત્તારો સતિપટ્ઠાના, ચત્તારો સમ્મપ્પધાના, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા, પઞ્ચિન્દ્રિયાનિ, પઞ્ચ બલાનિ, સત્ત બોજ્ઝઙ્ગા, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો.

''એકાયનં જાતિખયન્તદસ્સી, મગ્ગં પજાનાતિ હિતાનુકમ્પી;
એતેન મગ્ગેન તરિંસુ પુબ્બે, તરિસ્સન્તિ યે ચ તરન્તિ ઓઘ''ન્તિ. (સં॰ નિ॰ ૫.૩૮૪; મહાનિ॰ ૧૯૧) –

એવં સો એકાયનમગ્ગં ગતોતિ એકો.

કથં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો એકો અનુત્તરં પચ્ચેકસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ એકો? બોધિ વુચ્ચતિ ચતૂસુ મગ્ગેસુ ઞાણં (મહાનિ॰ ૧૯૧; ચૂળનિ॰ ખગ્ગવિસાણસુત્તનિદ્દેસ ૧૨૧). પઞ્ઞા પઞ્ઞિન્દ્રિયં પઞ્ઞાબલં ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગો વીમંસા વિપસ્સના સમ્માદિટ્ઠિ. સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો તેન પચ્ચેકબોધિઞાણેન ''સબ્બે સઙ્ખારા અનિચ્ચા''તિ બુજ્ઝિ, ''સબ્બે સઙ્ખારા દુક્ખા''તિ બુજ્ઝિ, ''સબ્બે ધમ્મા અનત્તા''તિ બુજ્ઝિ. ''અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા''તિ બુજ્ઝિ, ''સઙ્ખારપચ્ચયા વિઞ્ઞાણ''ન્તિ બુજ્ઝિ, ''વિઞ્ઞાણપચ્ચયા નામરૂપ''ન્તિ બુજ્ઝિ, ''નામરૂપપચ્ચયા સળાયતન''ન્તિ બુજ્ઝિ, ''સળાયતનપચ્ચયા ફસ્સો''તિ બુજ્ઝિ, ''ફસ્સપચ્ચયા વેદના''તિ બુજ્ઝિ, ''વેદનાપચ્ચયા તણ્હા''તિ બુજ્ઝિ, ''તણ્હાપચ્ચયા ઉપાદાન''ન્તિ બુજ્ઝિ, ''ઉપાદાનપચ્ચયા ભવો''તિ બુજ્ઝિ, ''ભવપચ્ચયા જાતી''તિ બુજ્ઝિ, ''જાતિપચ્ચયા જરામરણ''ન્તિ બુજ્ઝિ. ''અવિજ્જાનિરોધા સઙ્ખારનિરોધો''તિ બુજ્ઝિ, ''સઙ્ખારનિરોધા વિઞ્ઞાણનિરોધો''તિ બુજ્ઝિ...પે॰... ''ભવનિરોધા જાતિનિરોધો''તિ બુજ્ઝિ, ''જાતિનિરોધા જરામરણનિરોધો''તિ બુજ્ઝિ. ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ બુજ્ઝિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ બુજ્ઝિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ બુજ્ઝિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિનિપટિપદા''તિ બુજ્ઝિ. ''ઇમે આસવા''તિ બુજ્ઝિ, ''અયં આસવસમુદયો''તિ બુજ્ઝિ...પે॰... ''પટિપદા''તિ બુજ્ઝિ, ''ઇમે ધમ્મા અભિઞ્ઞેય્યા''તિ બુજ્ઝિ, ''ઇમે ધમ્મા પહાતબ્બા''તિ બુજ્ઝિ, ''ઇમે ધમ્મા સચ્છિકાતબ્બા''તિ બુજ્ઝિ, ''ઇમે ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ બુજ્ઝિ. છન્નં ફસ્સાયતનાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ બુજ્ઝિ, પઞ્ચન્નં ઉપાદાનક્ખન્ધાનં સમુદયઞ્ચ...પે॰... નિસ્સરણઞ્ચ બુજ્ઝિ, ચતુન્નં મહાભૂતાનં સમુદયઞ્ચ અત્થઙ્ગમઞ્ચ અસ્સાદઞ્ચ આદીનવઞ્ચ નિસ્સરણઞ્ચ બુજ્ઝિ, ''યં કિઞ્ચિ સમુદયધમ્મં, સબ્બં તં નિરોધધમ્મ''ન્તિ બુજ્ઝિ.

અથ વા યં બુજ્ઝિતબ્બં અનુબુજ્ઝિતબ્બં પટિબુજ્ઝિતબ્બં સમ્બુજ્ઝિતબ્બં અધિગન્તબ્બં ફસ્સિતબ્બં સચ્છિકાતબ્બં, સબ્બં તં તેન પચ્ચેકબોધિઞાણેન બુજ્ઝિ અનુબુજ્ઝિ પટિબુજ્ઝિ સમ્બુજ્ઝિ અધિગચ્છિ ફસ્સેસિ સચ્છાકાસીતિ, એવં સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો એકો અનુત્તરં પચ્ચેકસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ એકો.

ચરેતિ અટ્ઠ ચરિયાયો (ચૂળનિ॰ ખગ્ગવિસાણસુત્તનિદ્દેસ ૧૨૧) – ઇરિયાપથચરિયા, આયતનચરિયા, સતિચરિયા, સમાધિચરિયા, ઞાણચરિયા, મગ્ગચરિયા, પત્તિચરિયા, લોકત્થચરિયા. ઇરિયાપથચરિયાતિ ચતૂસુ ઇરિયાપથેસુ, આયતનચરિયાતિ છસુ અજ્ઝત્તિકબાહિરેસુ આયતનેસુ, સતિચરિયાતિ ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ, સમાધિચરિયાતિ ચતૂસુ ઝાનેસુ, ઞાણચરિયાતિ ચતૂસુ અરિયસચ્ચેસુ, મગ્ગચરિયાતિ ચતૂસુ અરિયમગ્ગેસુ, પત્તિચરિયાતિ ચતૂસુ સામઞ્ઞફલેસુ, લોકત્થચરિયાતિ તથાગતેસુ અરહન્તેસુ સમ્માસમ્બુદ્ધેસુ, પદેસતો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધેસુ, પદેસતો સાવકેસુ.

ઇરિયાપથચરિયા ચ પણિધિસમ્પન્નાનં, આયતનચરિયા ચ ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારાનં, સતિચરિયા ચ અપ્પમાદવિહારીનં, સમાધિચરિયા ચ અધિચિત્તમનુયુત્તાનં, ઞાણચરિયા ચ બુદ્ધિસમ્પન્નાનં, મગ્ગચરિયા ચ

સમ્માપટિપન્નાનં, પત્તિચરિયા ચ અધિગતફલાનં, લોકત્થચરિયા ચ તથાગતાનં અરહન્તાનં સમ્માસમ્બુદ્ધાનં, પદેસતો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધાનં, પદેસતો સાવકાનં. ઇમા અટ્ઠ ચરિયાયો.

અપરાપિ અટ્ઠ ચરિયાયો – અધિમુચ્ચન્તો સદ્ધાય ચરતિ, પગ્ગણ્હન્તો વીરિયેન ચરતિ, ઉપટ્ઠપેન્તો સતિયા ચરતિ, અવિક્ખેપં કરોન્તો સમાધિના ચરતિ, પજાનન્તો પઞ્ઞાય ચરતિ, વિજાનન્તો વિઞ્ઞાણચરિયાય ચરતિ, એવં પટિપન્નસ્સ કુસલા ધમ્મા આયતનન્તિ આયતનચરિયાય ચરતિ. એવં પટિપન્નો વિસેસમધિગચ્છતીતિ વિસેસચરિયાય ચરતિ. ઇમા અટ્ઠ ચરિયાયો.

અપરાપિ અટ્ઠ ચરિયાયો – દસ્સનચરિયા ચ સમ્માદિટ્ઠિયા, અભિનિરોપનચરિયા ચ સમ્માસઙ્કપ્પસ્સ, પરિગ્ગહચરિયા ચ સમ્માવાચાય, સમુટ્ઠાનચરિયા ચ સમ્માકમ્મન્તસ્સ, વોદાનચરિયા ચ સમ્માઆજીવસ્સ, પગ્ગહચરિયા ચ સમ્માવાયામસ્સ, ઉપટ્ઠાનચરિયા ચ સમ્માસતિયા, અવિક્ખેપચરિયા ચ સમ્માસમાધિસ્સ. ઇમા અટ્ઠ ચરિયાયો.

ખગ્ગવિસાણકપ્પોતિ યથા ખગ્ગસ્સ નામ વિસાણં એકમેવ હોતિ, અદુતિયં, એવમેવ સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો તક્કપ્પો તસ્સદિસો તપ્પટિભાગો. યથા અતિલોણં વુચ્ચતિ લોણકપ્પો, અતિતિત્તકં વુચ્ચતિ તિત્તકપ્પો, અતિમધુરં વુચ્ચતિ મધુરકપ્પો, અતિઉણ્હં વુચ્ચતિ અગ્ગિકપ્પો, અતિસીતં વુચ્ચતિ હિમકપ્પો, મહાઉદકક્ખન્ધો વુચ્ચતિ સમુદ્દકપ્પો, મહાભિઞ્ઞાબલપ્પત્તો સાવકો વુચ્ચતિ સત્થુકપ્પોતિ. એવમેવ સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો ખગ્ગવિસાણકપ્પો, ખગ્ગવિસાણસદિસો ખગ્ગવિસાણપટિભાગો એકો અદુતિયો મુત્તબન્ધનો સમ્મા લોકે ચરતિ વિહરતિ ઇરિયતિ વત્તતિ પાલેતિ યપેતિ યાપેતીતિ એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો. તેનાહુ પચ્ચેકસમ્બુદ્ધા –

‘‘સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડં, અવિહેઠયં અઞ્ઞતરમ્પિ તેસં;
ન પુત્તમિચ્છેય્ય કુતો સહાયં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘સંસગ્ગજાતસ્સ ભવન્તિ સ્નેહા, સ્નેહન્વયં દુક્ખમિદં પહોતિ;
આદીનવં સ્નેહજં પેક્ખમાનો; એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘મિત્તે સુહજ્જે અનુકમ્પમાનો, હાપેતિ અત્થં પટિબદ્ધચિત્તો;
એતં ભયં સન્થવે પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘વંસો વિસાલોવ યથા વિસત્તો, પુત્તેસુ દારેસુ ચ યા અપેક્ખા;
વંસે કળીરોવ અસજ્જમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘મિગો અરઞ્ઞમ્હિ યથા અબદ્ધો, યેનિચ્છકં ગચ્છતિ ગોચરાય;
વિઞ્ઞૂ નરો સેરિતં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘આમન્તના હોતિ સહાયમજ્ઝે, વાસે ચ ઠાને ગમને ચારિકાય;
અનભિજ્ઝિતં સેરિતં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘ખિડ્ડા રતી હોતિ સહાયમજ્ઝે, પુત્તેસુ પેમં વિપુલઞ્ચ હોતિ;

પિયવિપ્પયોગં વિજિગુચ્છમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘ચાતુદ્દિસો અપ્પટિઘો ચ હોતિ, સન્તુસ્સમાનો ઇતરીતરેન;
પરિસ્સયાનં સહિતા અછમ્ભી, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘દુસ્સઙ્ગહા પબ્બજિતાપિ એકે, અથો ગહટ્ઠા ઘરમાવસન્તા;
અપ્પોસ્સુક્કો પરપુત્તેસુ હુત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘ઓરોપયિત્વા ગિહિબ્યઞ્જનાનિ, સઞ્છિન્નપત્તો યથા કોવિળારો;
છેત્વાન વીરો ગિહિબન્ધનાનિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘સચે લભેથ નિપકં સહાયં, સદ્ધિં ચરં સાધુવિહારિધીરં;
અભિભુય્ય સબ્બાનિ પરિસ્સયાનિ, ચરેય્ય તેનત્તમનો સતીમા.

‘‘નો ચે લભેથ નિપકં સહાયં, સદ્ધિં ચરં સાધુવિહારિધીરં;
રાજાવ રટ્ઠં વિજિતં પહાય, એકો ચરે માતઙ્ગરઞ્ઞેવ નાગો.

‘‘અદ્ધા પસંસામ સહાયસમ્પદં, સેટ્ઠા સમા સેવિતબ્બા સહાયા;
એતે અલદ્ધા અનવજ્જભોજી, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘દિસ્વા સુવણ્ણસ્સ પભસ્સરાનિ, કમ્મારપુત્તેન સુનિટ્ઠિતાનિ;
સઙ્ઘટ્ટમાનાનિ દુવે ભુજસ્મિં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘એવં દુતીયેન સહા મમસ્સ, વાચાભિલાપો અભિસજ્જના વા;
એતં ભયં આયતિં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘કામા હિ ચિત્રા મધુરા મનોરમા, વિરૂપરૂપેન મથેન્તિ ચિત્તં;
આદીનવં કામગુણેસુ દિસ્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘ઈતી ચ ગણ્ડો ચ ઉપદ્દવો ચ, રોગો ચ સલ્લઞ્ચ ભયઞ્ચ મેતં;
એતં ભયં કામગુણેસુ દિસ્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘સીતઞ્ચ ઉણ્હઞ્ચ ખુદં પિપાસં, વાતાતપે ડંસસરીસપે ચ;
સબ્બાનિપેતાનિ અભિબ્ભવિત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘નાગોવ યૂથાનિ વિવજ્જયિત્વા, સઞ્જાતખન્ધો પદુમી ઉળારો;
યથાભિરન્તં વિહરં અરઞ્ઞે, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘અટ્ઠાનતં સઙ્ગણિકારતસ્સ, યં ફસ્સયે સામયિકં વિમુત્તિં;
આદિચ્ચબન્ધુસ્સ વચો નિસમ્મ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“દિટ્ઠીવિસૂકાનિ ઉપાતિવત્તો, પત્તો નિયામં પટિલદ્ધમગ્ગો;
ઉપ્પન્નઞાણોમ્હિ અનઞ્ઞનેય્યો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“નિલ્લોલુપો નિક્કુહો નિપ્પિપાસો, નિમ્મક્ખ નિદ્ધન્તકસાવમોહો;
નિરાસયો સબ્બલોકે ભવિત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“પાપં સહાયં પરિવજ્જયેથ, અનત્થદસ્સિં વિસમે નિવિટ્ઠં;
સયં ન સેવે પસુતં પમત્તં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“બહુસ્સુતં ધમ્મધરં ભજેથ, મિત્તં ઉળારં પટિભાનવન્તં;
અઞ્ઞાય અત્થાનિ વિનેય્ય કઙ્ખં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“ખિડ્ડં રતિં કામસુખઞ્ચ લોકે, અનલઙ્કરિત્વા અનપેક્ખમાનો;
વિભૂસટ્ઠાના વિરતો સચ્ચવાદી, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“પુત્તઞ્ચ દારં પિતરઞ્ચ માતરં, ધનાનિ ધઞ્ઞાનિ ચ બન્ધવાનિ;
હિત્વાન કામાનિ યથોધિકાનિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“સઙ્ગો એસો પરિત્તમેત્થ સોખ્યં, અપ્પસ્સાદો દુક્ખમેવેત્થ ભિય્યો;
ગળો એસો ઇતિ ઞત્વા મતિમા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“સન્દાલયિત્વાન સંયોજનાનિ, જાલંવ ભેત્વા સલિલમ્બુચારી,
અગ્ગીવ દડ્ઢં અનિવત્તમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“ઓક્ખિત્તચક્ખૂ ન ચ પાદલોલો, ગુત્તિન્દ્રિયો રક્ખિતમાનસાનો;
અનવસ્સુતો અપરિડય્હમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“ઓહારયિત્વા ગિહિબ્યઞ્જનાનિ, સઞ્છન્નપત્તો યથા પારિછત્તો;
કાસાયવત્થો અભિનિક્ખમિત્વા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“રસેસુ ગેધં અકરં અલોલો, અનઞ્ઞપોસી સપદાનચારી;
કુલે કુલે અપ્પટિબદ્ધચિત્તો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“પહાય પઞ્ચાવરણાનિ ચેતસો, ઉપક્કિલેસે બ્યપનુજ્જ સબ્બે;
અનિસ્સિતો છેજ્જ સિનેહદોસં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“વિપિટ્ઠિકત્વાન સુખઞ્ચ દુક્ખં, પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સં;
લદ્ધાનુપેક્ખં સમથં વિસુદ્ધં, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

“આરદ્ધવીરિયો પરમત્થપત્તિયા, અલીનચિત્તો અકુસીતવુત્તિ;

દળ્હનિક્કમો થામબલૂપપન્નો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘પટિસલ્લાનં ઝાનમરિઞ્ચમાનો, ધમ્મેસુ નિચ્ચં અનુધમ્મચારી;
આદીનવં સમ્મસિતા ભવેસુ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘તણ્હક્ખયં પત્થયમપ્પમત્તો, અનેળમૂગો સુતવા સતીમા;
સઙ્ખાતધમ્મો નિયતો પધાનવા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘સીહોવ સદ્દેસુ અસન્તસન્તો, વાતોવ જાલમ્હિ અસજ્જમાનો;
પદુમંવ તોયેન અલિમ્પમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘સીહો યથા દાઠબલી પસય્હ, રાજા મિગાનં અભિભુય્ય ચારી;
સેવેથ પન્તાનિ સેનાસનાનિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘મેત્તં ઉપેક્ખં કરુણં વિમુત્તિં, આસેવમાનો મુદિતઞ્ચ કાલે;
સબ્બેન લોકેન અવિરુજ્ઝમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘રાગઞ્ચ દોસઞ્ચ પહાય મોહં, સન્દાલયિત્વાન સંયોજનાનિ;
અસન્તસં જીવિતસઙ્ખયમ્હિ, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો.

‘‘ભજન્તિ સેવન્તિ ચ કારણત્થા, નિક્કારણા દુલ્લભા અજ્જ મિત્તા;
અત્તત્થપઞ્ઞા અસુચીમનુસ્સા, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો’’તિ.

તત્થ **સબ્બેસુ ભૂતેસૂ**તિ ખગ્ગવિસાણપચ્ચેકબુદ્ધાપદાનસુત્તં. કા ઉપ્પત્તિ? સબ્બસુત્તાનં ચતુબ્બિધા ઉપ્પત્તિ – અત્તજ્ઝાસયતો, પરજ્ઝાસયતો, અટ્ઠુપ્પત્તિતો, પુચ્છાવસિતોતિ. તત્થ ખગ્ગવિસાણસુત્તસ્સ અવિસેસેન પુચ્છાવસિતો ઉપ્પત્તિ. વિસેસેન પન યસ્મા એત્થ કાચિ ગાથા તેન તેન પચ્ચેકબુદ્ધેન પુટ્ઠેન વુત્તા, કાચિ અપુટ્ઠેન અત્તના અધિગતમગ્ગનયાનુરૂપં ઉદાનંયેવ ઉદાનેન્તેન, તસ્મા કાયચિ ગાથાય પુચ્છાવસિતો, કાયચિ અત્તજ્ઝાસયતો ઉપ્પત્તિ. તત્થ યા અયં અવિસેસેન પુચ્છાવસિતો ઉપ્પત્તિ, સા આદિતો પભુતિ એવં વેદિતબ્બા –

એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ. અથ ખો આયસ્મતો આનન્દસ્સ રહોગતસ્સ પટિસલ્લીનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ – ‘‘બુદ્ધાનં પત્થના ચ અભિનીહારો ચ દિસ્સતિ, તથા સાવકાનં, પચ્ચેકબુદ્ધાનં ન દિસ્સતિ, યંનૂનાહં ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા પુચ્છેય્ય’’ન્તિ? સો પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા યથાક્કમેન એતમત્થં પુચ્છિ. અથસ્સ ભગવા પુબ્બયોગાવચરસુત્તં અભાસિ –

‘‘પઞ્ચિમે, આનન્દ, આનિસંસા પુબ્બયોગાવચરે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચેવ અઞ્ઞં આરાધેતિ. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે પટિકચ્ચેવ અઞ્ઞં આરાધેતિ, અથ મરણકાલે અઞ્ઞં આરાધેતિ. અથ દેવપુત્તો સમાનો અઞ્ઞં આરાધેતિ. અથ બુદ્ધાનં સમ્મુખીભાવે ખિપ્પાભિઞ્ઞો હોતિ. અથ પચ્છિમે કાલે પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો હોતી’’તિ.

એવં વત્વા પુન આહ –

“પચ્ચેકસમ્બુદ્ધા નામ, આનન્દ, અભિનીહારસમ્પન્ના પુબ્બયોગાવચરા હોન્તિ, તસ્મા પચ્ચેકબુદ્ધબુદ્ધસાવકાનં સબ્બેસં પત્થના ચ અભિનીહારો ચ ઇચ્છિતબ્બો”તિ.

સો આહ – “બુદ્ધાનં, ભન્તે, પત્થના કીવ ચિરં વટ્ટતી”તિ. બુદ્ધાનં, આનન્દ, હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ, મજ્ઝિમપરિચ્છેદેન અટ્ઠ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ, ઉપરિમપરિચ્છેદેન સોળસ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ. એતે ચ ભેદા પઞ્ઞાધિકસદ્ધાધિકવીરિયાધિકાનં વસેન ઞાતબ્બા. પઞ્ઞાધિકાનઞ્હિ સદ્ધા મન્દા હોતિ, પઞ્ઞા તિક્ખા. સદ્ધાધિકાનં પઞ્ઞા મજ્ઝિમા હોતિ, સદ્ધા તિક્ખા. વીરિયાધિકાનં સદ્ધા પઞ્ઞા મન્દા હોતિ, વીરિયં તિક્ખન્તિ. અપ્પત્વા પન ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ દિવસે દિવસે વેસ્સન્તરદાનસદિસં દાનં દેન્તોપિ તદનુરૂપે સીલાદિપારમિધમ્મે આચિનન્તોપિ અન્તરા બુદ્ધો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. કસ્મા? ઞાણં ગબ્ભં ન ગણ્હાતિ, વેપુલ્લં નાપજ્જતિ, પરિપાકં ન ગચ્છતીતિ. યથા નામ તિમાસચતુમાસપઞ્ચમાસચ્ચયેન નિપ્ફજ્જનકં સસ્સં તં તં કાલં અપ્પત્વા દિવસે દિવસે સતક્ખત્તું સહસ્સક્ખત્તું કેળાયન્તોપિ ઉદકેન સિઞ્ચન્તોપિ અન્તરા પક્ખેન વા માસેન વા નિપ્ફાદેસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. કસ્મા? સસ્સં ગબ્ભં ન ગણ્હાતિ, વેપુલ્લં નાપજ્જતિ, પરિપાકં ન ગચ્છતીતિ. એવમેવં અપ્પત્વા ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ અન્તરા બુદ્ધો ભવિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. તસ્મા યથાવુત્તમેવ કાલં પારમિપૂરણં કાતબ્બં ઞાણપરિપાકત્થાય. એત્તકેનાપિ ચ કાલેન બુદ્ધત્તં પત્થયતો અભિનીહારકરણે અટ્ઠ સમ્પત્તિયો ઇચ્છિતબ્બા. અયઞ્હિ –

“મનુસ્સત્તં લિઙ્ગસમ્પત્તિ, હેતુ સત્થારદસ્સનં;
પબ્બજ્જા ગુણસમ્પત્તિ, અધિકારો ચ છન્દતા;
અટ્ઠધમ્મસમોધાના, અભિનીહારો સમિજ્ઝતિ”. (બુ॰ વં॰ ૨.૫૯);

અભિનીહારોતિ મૂલપણિધાનસ્સેતં અધિવચનં. તત્થ **મનુસ્સત્ત**ન્તિ મનુસ્સજાતિ. અઞ્ઞત્ર હિ મનુસ્સજાતિયા અવસેસજાતીસુ દેવજાતિયમ્પિ ઠિતસ્સ પણિધિ ન ઇજ્ઝતિ, તત્થ ઠિતેન પન બુદ્ધત્તં પત્થયન્તેન દાનાદીનિ પુઞ્ઞકમ્માનિ કત્વા મનુસ્સત્તંયેવ પત્થેતબ્બં, તત્થ ઠત્વા પણિધિ કાતબ્બો. એવઞ્હિ સમિજ્ઝતિ. **લિઙ્ગસમ્પત્તી**તિ પુરિસભાવો. માતુગામનપુંસકઉભતોબ્યઞ્જનકાનઞ્હિ મનુસ્સજાતિયં ઠિતાનમ્પિ પણિધિ ન ઇજ્ઝતિ. તત્થ ઠિતેન પન બુદ્ધત્તં પત્થેન્તેન દાનાદીનિ પુઞ્ઞકમ્માનિ કત્વા પુરિસભાવોયેવ પત્થેતબ્બો, તત્થ ઠત્વા પણિધિ કાતબ્બો. એવઞ્હિ સમિજ્ઝતિ. **હેતૂ**તિ અરહત્તસ્સ ઉપનિસ્સયસમ્પત્તિ. યો હિ તસ્મિં અત્તભાવે વાયમન્તો અરહત્તં પાપુણિતું સમત્થો, તસ્સ પણિધિ સમિજ્ઝતિ, નો ઇતરસ્સ યથા સુમેધપણ્ડિતસ્સ. સો હિ દીપઙ્કરપાદમૂલે પબ્બજિત્વા તેનત્તભાવેન અરહત્તં પાપુણિતું સમત્થો અહોસિ. **સત્થારદસ્સન**ન્તિ બુદ્ધાનં સમ્મુખાદસ્સનં. એવઞ્હિ ઇજ્ઝતિ, નો અઞ્ઞથા યથા સુમેધપણ્ડિતસ્સ. સો હિ દીપઙ્કરં સમ્મુખા દિસ્વા પણિધિં અકાસિ. **પબ્બજ્જા**તિ અનગારિયભાવો. સો ચ ખો સાસને વા કમ્મવાદિકિરિયવાદિતાપસપરિબ્બાજકનિકાયે વા વટ્ટતિ યથા સુમેધપણ્ડિતસ્સ. સો હિ સુમેધો નામ તાપસો હુત્વા પણિધિં અકાસિ. **ગુણસમ્પત્તી**તિ ઝાનાદિગુણપટિલાભો . પબ્બજિતસ્સપિ હિ ગુણસમ્પન્નસ્સેવ ઇજ્ઝતિ, નો ઇતરસ્સ યથા સુમેધપણ્ડિતસ્સ. સો હિ પઞ્ચાભિઞ્ઞો ચ અટ્ઠસમાપત્તિલાભી ચ હુત્વા પણિધેસિ. **અધિકારો**તિ અધિકકારો, પરિચ્ચાગોતિ અત્થો. જીવિતાદિપરિચ્ચાગઞ્હિ કત્વા પણિદહતોયેવ ઇજ્ઝતિ, નો ઇતરસ્સ યથા સુમેધપણ્ડિતસ્સ. સો હિ –

“અક્કમિત્વાન મં બુદ્ધો, સહ સિસ્સેહિ ગચ્છતુ;

> મા નં કલલે અક્કમિત્થ, હિતાય મે ભવિસ્સતી''તિ. (બુ॰ વં॰ ૨.૫૩);

એવં અત્તપરિચ્ચાગં કત્વા પણિધેસિ. **છન્દતા**તિ કત્તુકમ્યતા. સા યસ્સ બલવતી હોતિ, તસ્સ ઇજ્ઝતિ પણિધિ. સા ચ સચે કોચિ વદેય્ય ''કો ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ નિરયે પચ્ચિત્વા બુદ્ધત્તં ઇચ્છતી''તિ. તં સુત્વા યો ''અહ''ન્તિ વત્તું ઉસ્સહતિ, તસ્સ બલવતીતિ વેદિતબ્બા. તથા યદિ કોચિ વદેય્ય ''કો સકલચક્કવાળં વીતચ્ચિકાનં અઙ્ગારાનં પૂરં અક્કમિત્વા બુદ્ધત્તં ઇચ્છતિ, કો સકલચક્કવાળં સત્તિસૂલેહિ આકિણ્ણં અક્કમન્તો અતિક્કમિત્વા બુદ્ધત્તં ઇચ્છતિ, કો સકલચક્કવાળં સમતિત્તિકં ઉદકપુણ્ણં ઉત્તરિત્વા બુદ્ધત્તં ઇચ્છતિ, કો સકલચક્કવાળં નિરન્તરં વેળુગુમ્બસઞ્છન્નં મદ્દન્તો અતિક્કમિત્વા બુદ્ધત્તં ઇચ્છતી''તિ, તં સુત્વા યો ''અહ''ન્તિ વત્તું ઉસ્સહતિ, તસ્સ બલવતીતિ વેદિતબ્બા. એવરૂપેન ચ કત્તુકમ્યતાછન્દેન સમન્નાગતો સુમેધપણ્ડિતો પણિધેસીતિ.

એવં સમિદ્ધાભિનીહારો ચ બોધિસત્તો ઇમાનિ અટ્ઠારસ અભબ્બટ્ઠાનાનિ ન ઉપેતિ. સો હિ તતો પભુતિ ન જચ્ચન્ધો હોતિ ન જચ્ચપધિરો, ન ઉમ્મત્તકો, ન એળમુગો, ન પીઠસપ્પિ , ન મિલક્ખેસુ ઉપ્પજ્જતિ, ન દાસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તતિ, ન નિયતમિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ, નાસ્સ લિઙ્ગં પરિવત્તતિ, ન પઞ્ચાનન્તરિયકમ્માનિ કરોતિ, ન કુટ્ઠી હોતિ, ન તિરચ્છાનયોનિયં વટ્ટકતો પચ્છિમત્તભાવો હત્થિતો અધિકત્તભાવો હોતિ, ન ખુપ્પિપાસિકનિજ્ઝામતણ્હિકપેતેસુ ઉપ્પજ્જતિ, ન કાલકઞ્ચિકાસુરેસુ, ન અવીચિનિરયે, ન લોકન્તરિકેસુ ઉપ્પજ્જતિ. કામાવચરેસુ પન ન મારો હોતિ, રૂપાવચરેસુ ન અસઞ્ઞીભવે, ન સુદ્ધાવાસેસુ ઉપ્પજ્જતિ, ન અરૂપભવેસુ, ન અઞ્ઞં ચક્કવાળં સઙ્કમતિ.

યા ચિમા ઉસ્સાહો ચ ઉમ્મઙ્ગો ચ અવત્થાનઞ્ચ હિતચરિયા ચાતિ ચતસ્સો બુદ્ધભૂમિયો, તાહિ સમન્નાગતો હોતિ. તત્થ –

> ''ઉસ્સાહો વીરિયં વુત્તં, ઉમ્મઙ્ગો પઞ્ઞા પવુચ્ચતિ;
> અવત્થાનં અધિટ્ઠાનં, હિતચરિયા મેત્તાભાવના''તિ. –

વેદિતબ્બા. યે ચ ઇમે નેક્ખમ્મજ્ઝાસયો, પવિવેકજ્ઝાસયો, અલોભજ્ઝાસયો, અદોસજ્ઝાસયો, અમોહજ્ઝાસયો, નિસ્સરણજ્ઝાસયોતિ છ અજ્ઝાસયા બોધિપરિપાકાય સંવત્તન્તિ, યેહિ સમન્નાગતત્તા નેક્ખમ્મજ્ઝાસયા ચ બોધિસત્તા કામેસુ દોસદસ્સાવિનો, પવિવેકજ્ઝાસયા ચ બોધિસત્તા સઙ્ગણિકાય દોસદસ્સાવિનો, અલોભજ્ઝાસયા ચ બોધિસત્તા લોભે દોસદસ્સાવિનો, અદોસજ્ઝાસયા ચ બોધિસત્તા દોસે દોસદસ્સાવિનો, અમોહજ્ઝાસયા ચ બોધિસત્તા મોહે દોસદસ્સાવિનો, નિસ્સરણજ્ઝાસયા ચ બોધિસત્તા સબ્બભવેસુ દોસદસ્સાવિનોતિ વુચ્ચન્તિ, તેહિ ચ સમન્નાગતો હોતિ.

પચ્ચેકબુદ્ધાનં પન કીવ ચિરં પત્થના વટ્ટતીતિ? પચ્ચેકબુદ્ધાનં દ્વે અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ, તતો ઓરં ન સક્કા, પુબ્બે વુત્તનયેનેવેત્થ કારણં વેદિતબ્બં. એત્તકેનાપિ ચ કાલેન પચ્ચેકબુદ્ધત્તં પત્થયતો અભિનીહારકરણે પઞ્ચ સમ્પત્તિયો ઇચ્છિતબ્બા. તેસઞ્હિ –

> ''મનુસ્સત્તં લિઙ્ગસમ્પત્તિ, વિગતાસવદસ્સનં;
> અધિકારો ચ છન્દતા, એતે અભિનીહારકારણા''.

તત્થ **વિગતાસવદસ્સન**ન્તિ બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધબુદ્ધસાવકાનં યસ્સ કસ્સચિ દસ્સનન્તિ અત્થો. સેસં વુત્તનયમેવ.

અથ ''સાવકાનં પત્થના કિત્તકં વટ્ટતી''તિ? દ્વિન્નં અગ્ગસાવકાનં એકં અસઙ્ખ્યેય્યં કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ, અસીતિમહાસાવકાનં કપ્પસતસહસ્સમેવ. તથા બુદ્ધસ્સ માતાપિતૂનં ઉપટ્ઠાકસ્સ પુત્તસ્સ ચાતિ, તતો ઓરં ન સક્કા, તત્થ કારણં વુત્તનયમેવ. ઇમેસં પન સબ્બેસમ્પિ અધિકારો ચ છન્દતાતિ દ્વઙ્ગસમન્નાગતોયેવ અભિનીહારો હોતિ.

એવં ઇમાય પત્થનાય ઇમિના ચ અભિનીહારેન યથાવુત્તપ્પભેદં કાલં પારમિયો પૂરેત્વા બુદ્ધા લોકે ઉપ્પજ્જન્તા ખત્તિયકુલે વા બ્રાહ્મણકુલે વા ઉપ્પજ્જન્તિ, પચ્ચેકબુદ્ધા ખત્તિયબ્રાહ્મણગહપતિકુલાનં અઞ્ઞતરસ્મિં, અગ્ગસાવકા પન બુદ્ધા વિય ખત્તિયબ્રાહ્મણકુલેસ્વેવ. સબ્બબુદ્ધા સંવટ્ટમાને કપ્પે ન ઉપ્પજ્જન્તિ, વિવટ્ટમાને કપ્પે ઉપ્પજ્જન્તિ, તથા પચ્ચેકબુદ્ધા. તે પન બુદ્ધાનં ઉપ્પજ્જનકાલે ન ઉપ્પજ્જન્તિ. બુદ્ધા સયઞ્ચ બુજ્ઝન્તિ, પરે ચ બોધેન્તિ. પચ્ચેકબુદ્ધા સયમેવ બુજ્ઝન્તિ, ન પરે બોધેન્તિ. અત્થરસમેવ પટિવિજ્ઝન્તિ, ન ધમ્મરસં. ન હિ તે લોકુત્તરધમ્મં પઞ્ઞત્તિં આરોપેત્વા દેસેતું સક્કોન્તિ, મૂગેન દિટ્ઠસુપિનો વિય વનચરકેન નગરે સાયિતબ્યઞ્જનરસો વિય ચ નેસં ધમ્માભિસમયો હોતિ. સબ્બં ઇદ્ધિસમાપત્તિપટિસમ્ભિદાપભેદં પાપુણન્તિ. ગુણવિસિટ્ઠતાય બુદ્ધાનં હેટ્ઠા સાવકાનં ઉપરિ હોન્તિ, ન અઞ્ઞે પબ્બાજેત્વા આભિસમાચારિકં સિક્ખાપેન્તિ, ''ચિત્તસલ્લેખો કાતબ્બો, વોસાનં નાપજ્જિતબ્બ''ન્તિ ઇમિના ઉદ્દેસેન ઉપોસથં કરોન્તિ, અજ્જ ઉપોસથોતિ વચનમત્તેન વા, ઉપોસથં કરોન્તા ચ ગન્ધમાદને મઞ્જૂસકરુક્ખમૂલે રતનમાળે સન્નિપતિત્વા કરોન્તીતિ. એવં ભગવા આયસ્મતો આનન્દસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધાનં સબ્બાકારપરિપૂરં પત્થનઞ્ચ અભિનીહારઞ્ચ કથેત્વા ઇદાનિ ઇમાય પત્થનાય ઇમિના ચ અભિનીહારેન સમુદાગતે તે તે પચ્ચેકબુદ્ધે કથેતું ''**સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડ**''ન્તિઆદિના નયેન ઇમં ખગ્ગવિસાણસુત્તં અભાસિ. અયં તાવ અવિસેસેન પુચ્છાવસિતો ખગ્ગવિસાણસુત્તસ્સ ઉપ્પત્તિ.

ઇદાનિ વિસેસેન વત્તબ્બા. તત્થ ઇમિસ્સા તાવ ગાથાય એવં ઉપ્પત્તિ વેદિતબ્બા – અયં કિર પચ્ચેકબુદ્ધો પચ્ચેકબોધિસત્તભૂમિં ઓગાહન્તો દ્વે અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ પારમિયો પૂરેત્વા કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને પબ્બજિત્વા આરઞ્ઞિકો હુત્વા ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેન્તો સમણધમ્મં અકાસિ. એતં કિર વત્તં અપરિપૂરેત્વા પચ્ચેકબોધિં પાપુણન્તો નામ નત્થિ . કિં પનેતં **ગતપચ્ચાગતવત્તં** નામ? હરણપચ્ચાહરણન્તિ. તં યથા વિભૂતં હોતિ, તથા કથેસ્સામ.

ઇધ એકચ્ચો ભિક્ખુ હરતિ ન પચ્ચાહરતિ, એકચ્ચો પચ્ચાહરતિ ન હરતિ, એકચ્ચો નેવ હરતિ ન પચ્ચાહરતિ, એકચ્ચો હરતિ ચ પચ્ચાહરતિ ચ. તત્થ યો ભિક્ખુ પગેવ વુટ્ઠાય ચેતિયઙ્ગણબોધિયઙ્ગણવત્તં કત્વા બોધિરુક્ખે ઉદકં આસિઞ્ચિત્વા પાનીયઘટં પૂરેત્વા પાનીયમાળે ઠપેત્વા આચરિયવત્તં ઉપજ્ઝાયવત્તં કત્વા દ્વેઅસીતિ ખન્ધકવત્તાનિ ચ ચુદ્દસ મહાવત્તાનિ સમાદાય વત્તતિ. સો સરીરપરિકમ્મં કત્વા સેનાસનં પવિસિત્વા યાવ ભિક્ખાચારવેલા, તાવ વિવિત્તાસને વીતિનામેત્વા વેલં ઞત્વા નિવાસેત્વા કાયબન્ધનં બન્ધિત્વા ઉત્તરાસઙ્ગં કત્વા સઙ્ઘાટિં ખન્ધે કરિત્વા પત્તં અંસે આલગ્ગેત્વા કમ્મટ્ઠાનં મનસિ કરોન્તો ચેતિયઙ્ગણં ગન્ત્વા ચેતિયઞ્ચ બોધિઞ્ચ વન્દિત્વા ગામસમીપે ચીવરં પારુપિત્વા પત્તં આદાય ગામં પિણ્ડાય પવિસતિ. એવં પવિટ્ઠો ચ લાભી ભિક્ખુ પુઞ્ઞવા ઉપાસકેહિ સક્કતો ગરુકતો ઉપટ્ઠાકકુલે વા પટિક્કમનસાલાયં વા પટિક્કમિત્વા ઉપાસકેહિ તં તં પઞ્હં પુચ્છિયમાનો તેસં પઞ્હવિસ્સજ્જનેન ધમ્મદેસનાવિક્ખેપેન ચ તં મનસિકારં છડ્ડેત્વા નિક્ખમતિ. વિહારં આગતોપિ ભિક્ખૂહિ પઞ્હં પુટ્ઠો કથેતિ, ધમ્મં ભણતિ, તં તં બ્યાપારઞ્ચ આપજ્જતિ. પચ્છાભત્તમ્પિ પુરિમયામમ્પિ

મજ્ઝિમયામમ્પિ એવં ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પપઞ્ચેત્વા કાયદુક્ખલ્લાભિભૂતો પચ્છિમયામેપિ સયતિ, નેવ કમ્મટ્ઠાનં મનસિ કરોતિ. અયં વુચ્ચતિ "**હરતિ ન પચ્ચાહરતી**"તિ.

યો પન બ્યાધિબહુલો હોતિ, ભુત્તાહારો પચ્ચૂસસમયે ન સમ્મા પરિણમતિ. પગેવ વુટ્ઠાય યથાવુત્તં વત્તં કાતું ન સક્કોતિ કમ્મટ્ઠાનં વા મનસિ કાતું, અઞ્ઞદત્થુ યાગું વા ખજ્જકં વા ભેસજ્જં વા ભત્તં વા પત્થયમાનો કાલસ્સેવ પત્તચીવરમાદાય ગામં પવિસતિ. તત્થ યાગું વા ખજ્જકં વા ભેસજ્જં વા ભત્તં વા લદ્ધા પત્તં નીહરિત્વા ભત્તકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસિન્નો કમ્મટ્ઠાનં મનસિ કરિત્વા વિસેસં પત્વા વા અપત્વા વા વિહારં આગન્ત્વા તેનેવ મનસિકારેન વિહરતિ. અયં વુચ્ચતિ "**પચ્ચાહરતિ ન હરતી**"તિ. એદિસા હિ ભિક્ખૂ યાગું પિવિત્વા વિપસ્સનં વટ્ટેત્વા બુદ્ધસાસને અરહત્તં પત્તા ગણનપથં વીતિવત્તા, સીહળદીપેયેવ તેસુ તેસુ ગામેસુ આસનસાલાયં તં આસનં નત્થિ, યત્થ ભિક્ખૂ નિસિન્ના યાગું પિવિત્વા અરહત્તં અપ્પત્તા.

યો પન પમાદવિહારી હોતિ નિક્ખિત્તધુરો, સબ્બવત્તાનિ ભિન્દિત્વા પઞ્ચવિધચેતોખિલવિનિબન્ધનબદ્ધચિત્તો વિહરન્તો કમ્મટ્ઠાનમનસિકારમનનુયુત્તો ગામં પિણ્ડાય પવિસિત્વા ગિહીહિ સદ્ધિં કથાપપઞ્ચેન પપઞ્ચિતો તુચ્છકોવ નિક્ખમતિ. અયં વુચ્ચતિ "**નેવ હરતિ ન પચ્ચાહરતી**"તિ.

યો પન પગેવ વુટ્ઠાય પુરિમનયેનેવ સબ્બવત્તાનિ પરિપૂરેત્વા યાવ ભિક્ખાચારવેલા, તાવ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા કમ્મટ્ઠાનં મનસિ કરોતિ. કમ્મટ્ઠાનં નામ દુવિધં – સબ્બત્થકઞ્ચ પારિહારિયઞ્ચ. તત્થ સબ્બત્થકં નામ મેત્તા ચ મરણાનુસ્સતિ ચ. તઞ્હિ સબ્બત્થ અત્થયિતબ્બં ઇચ્છિતબ્બન્તિ ''સબ્બત્થક''ન્તિ વુચ્ચતિ. મેત્તા નામ આવાસાદીસુ સબ્બત્થ ઇચ્છિતબ્બા. આવાસેસુ હિ મેત્તાવિહારી ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો હોતિ મનાપો, તેન ફાસુ અસઙ્ઘટ્ટો વિહરતિ. દેવતાસુ મેત્તાવિહારી દેવતાહિ રક્ખિતગોપિતો સુખં વિહરતિ. રાજરાજમહામત્તાદીસુ મેત્તાવિહારી તેહિ મમાયિતો સુખં વિહરતિ. ગામનિગમાદીસુ મેત્તાવિહારી સબ્બત્થ ભિક્ખાચરિયાદીસુ મનુસ્સેહિ સક્કતો ગરુકતો સુખં વિહરતિ. મરણાનુસ્સતિભાવનાય જીવિતનિકન્તિં પહાય અપ્પમત્તો વિહરતિ.

યં પન સદા પરિહરિતબ્બં ચરિયાનુકૂલેન ગહિતં. તં દસાસુભકસિણાનુસ્સતીસુ અઞ્ઞતરં, ચતુધાતુવવત્થાનમેવ વા, તં સદા પરિહરિતબ્બતો રક્ખિતબ્બતો ભાવેતબ્બતો ચ "**પારિહારિય**"ન્તિ વુચ્ચતિ, મૂલકમ્મટ્ઠાનન્તિપિ તદેવ. અત્થકામા હિ કુલપુત્તા સાસને પબ્બજિત્વા દસપિ વીસમ્પિ તિંસમ્પિ ચત્તાલીસમ્પિ પઞ્ઞાસમ્પિ સતમ્પિ એકતો વસન્તા કતિકવત્તં કત્વા વિહરન્તિ – ''આવુસો, તુમ્હે ન ઇણટ્ટા ન ભયટ્ટા ન જીવિકાપકતા પબ્બજિતા, દુક્ખા મુચ્ચિતુકામા પનેત્થ પબ્બજિતા. તસ્મા ગમને ઉપ્પન્નકિલેસે ગમનેયેવ નિગ્ગણ્હથ, ઠાને, નિસજ્જાય, સયને ઉપ્પન્નકિલેસે સયનેયેવ નિગ્ગણ્હથા''તિ.

તે એવં કતિકવત્તં કત્વા ભિક્ખાચારં ગચ્છન્તા અડ્ઢઉસભઉસભઅડ્ઢગાવુતગાવુતન્તરેસુ પાસાણા હોન્તિ, તાય સઞ્ઞાય કમ્મટ્ઠાનં મનસિકરોન્તાવ ગચ્છન્તિ. સચે કસ્સચિ ગમને કિલેસો ઉપ્પજ્જતિ, સો તત્થેવ નં નિગ્ગણ્હાતિ. તથા અસક્કોન્તો તિટ્ઠતિ, અથસ્સ પચ્છતો આગચ્છન્તોપિ તિટ્ઠતિ. સો ''અયં ભિક્ખુ તુય્હં ઉપ્પન્નં વિતક્કં જાનાતિ, અનનુચ્છવિકં તે એત''ન્તિ અત્તાનં પટિચોદેત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા તત્થેવ અરિયભૂમિં ઓક્કમતિ. તથા અસક્કોન્તો નિસીદતિ. અથસ્સ પચ્છતો આગચ્છન્તોપિ નિસીદતીતિ. સોયેવ નયો અરિયભૂમિં ઓક્કમિતું અસક્કોન્તોપિ તં કિલેસં વિક્ખમ્ભેત્વા કમ્મટ્ઠાનં મનસિકરોન્તોવ ગચ્છતિ , ન કમ્મટ્ઠાનવિપ્પયુત્તેન ચિત્તેન પાદં ઉદ્ધરતિ. ઉદ્ધરતિ ચે, પટિનિવત્તિત્વા પુરિમપદેસેયેવ તિટ્ઠતિ. **આલિન્દકવાસી મહાફુસ્સદેવત્થેરો** વિય.

સો કિર એકૂનવીસતિવસ્સાનિ ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેન્તો એવં વિહાસિ. મનુસ્સાપિ સુદં અન્તરામગ્ગે કસન્તા ચ વપન્તા ચ મદ્દન્તા ચ કમ્માનિ કરોન્તા ચ થેરં તથા ગચ્છન્તં દિસ્વા ''અયં થેરો પુનપ્પુનં નિવત્તિત્વા ગચ્છતિ, કિં નુ ખો મગ્ગમૂળ્હો, ઉદાહુ કિઞ્ચિ પમુટ્ઠો''તિ સમુલ્લપન્તિ. સો તં અનાદિયિત્વા કમ્મટ્ઠાનયુત્તેન ચિત્તેનેવ સમણધમ્મં કરોન્તો વીસતિવસ્સબ્ભન્તરે અરહત્તં પાપુણિ. અરહત્તપત્તદિવસેયેવસ્સ ચઙ્કમનકોટિયં અધિવત્થા દેવતા અઙ્ગુલીહિ દીપં ઉજ્જાલેત્વા અટ્ઠાસિ, ચત્તારોપિ મહારાજાનો સક્કો ચ દેવાનમિન્દો બ્રહ્મા ચ સહમ્પતિ ઉપટ્ઠાનં આગમિંસુ. તઞ્ચ ઓભાસં દિસ્વા વનવાસી મહાતિસ્સત્થેરો તં દુતિયદિવસે પુચ્છિ – ''રત્તિભાગે આયસ્મતો સન્તિકે ઓભાસો અહોસિ, કિં સો''તિ? થેરો વિક્ખેપં કરોન્તો ''ઓભાસો નામ દીપોભાસોપિ હોતિ મણિઓભાસોપી''તિ એવમાદિમાહ. સો ''પટિચ્છાદેથ તુમ્હે''તિ નિબદ્ધો ''આમા''તિ પટિજાનિત્વા આરોચેસિ.

કાળવલ્લિમણ્ડપવાસી મહાનાગત્થેરો વિય ચ. સોપિ કિર ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેન્તો ''પઠમં તાવ ભગવતો મહાપધાનં પૂજેસ્સામી''તિ સત્ત વસ્સાનિ ઠાનચઙ્કમમેવ અધિટ્ઠાસિ, પુન સોળસ વસ્સાનિ ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. એવં કમ્મટ્ઠાનમનુયુત્તચિત્તેનેવ પાદં ઉદ્ધરન્તો વિપ્પયુત્તેન ચિત્તેન ઉદ્ધટે પટિનિવત્તન્તો ગામસમીપં ગન્ત્વા ''ગાવી નુ ખો પબ્બજિતો નુ ખો''તિ આસઙ્કનીયપ્પદેસે ઠત્વા સઙ્ઘાટિં પારુપિત્વા પત્તં ગહેત્વા ગામદ્વારં પત્વા કચ્છકન્તરતો ઉદકં ગહેત્વા ગણ્ડૂસં કત્વા ગામં પવિસતિ ''ભિક્ખં વા દાતું વન્દિતું વા ઉપગતે મનુસ્સે 'દીઘાયુકા હોથા'તિ વચનમત્તેનાપિ મા મે કમ્મટ્ઠાનવિક્ખેપો અહોસી''તિ. સચે પન નં ''અજ્જ, ભન્તે, કિં સત્તમી, ઉદાહુ અટ્ઠમી''તિ દિવસં પુચ્છન્તિ, ઉદકં ગિલિત્વા આરોચેતિ. સચે દિવસપુચ્છકા ન હોન્તિ, નિક્ખમનવેલાયં ગામદ્વારે નિટ્ઠુભિત્વાવ યાતિ.

સીહળદીપે **કલમ્બતિત્થવિહારે વસ્સૂપગતા પઞ્ઞાસ ભિક્ખૂ** વિય ચ. તે કિર વસ્સૂપનાયિકઉપોસથદિવસે કતિકવત્તં અકંસુ – ''અરહત્તં અપ્પત્વા ન અઞ્ઞમઞ્ઞં આલપિસ્સામા''તિ. ગામઞ્ચ પિણ્ડાય પવિસન્તા ગામદ્વારે ઉદકગણ્ડૂસં કત્વા પવિસિંસુ, દિવસે પુચ્છિતે ઉદકં ગિલિત્વા આરોચેસું, અપુચ્છિતે ગામદ્વારે નિટ્ઠુભિત્વા વિહારં આગમંસુ. તત્થ મનુસ્સા નિટ્ઠુભનટ્ઠાનં દિસ્વા જાનિંસુ – ''અજ્જ એકો આગતો, અજ્જ દ્વે''તિ . એવઞ્ચ ચિન્તેસું – ''કિં નુ ખો એતે અમ્હેહેવ સદ્ધિં ન સલ્લપન્તિ , ઉદાહુ અઞ્ઞમઞ્ઞમ્પિ, યદિ અઞ્ઞમઞ્ઞમ્પિ ન સલ્લપન્તિ, અદ્ધા વિવાદજાતા ભવિસ્સન્તિ, હન્દ નેસં અઞ્ઞમઞ્ઞં ખમાપેસ્સામા''તિ. સબ્બે વિહારં અગમંસુ. તત્થ પઞ્ઞાસાય ભિક્ખૂસુ વસ્સં ઉપગતેસુ દ્વે ભિક્ખૂ એકોકાસે નાદ્દસંસુ. તતો તેસુ યો ચક્ખુમા પુરિસો, સો એવમાહ – ''ન, ભો, કલહકારકાનં વસનોકાસો ઈદિસો હોતિ, સુસમ્મટ્ઠં ચેતિયઙ્ગણં બોધિયઙ્ગણં, સુનિક્ખિત્તા સમ્મજ્જનિયો, સૂપટ્ઠપિતં પાનીયપરિભોજનીય''ન્તિ, તે તતો નિવત્તા. તેપિ ભિક્ખૂ અન્તોવસ્સેયેવ વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પત્વા મહાપવારણાય વિસુદ્ધિપવારણં પવારેસું.

એવં કાળવલ્લિમણ્ડપવાસી મહાનાગત્થેરો વિય કલમ્બતિત્થવિહારે વસ્સૂપગતા ભિક્ખૂ વિય ચ કમ્મટ્ઠાનયુત્તેનેવ ચિત્તેન પાદં ઉદ્ધરન્તો ગામસમીપં ગન્ત્વા ઉદકગણ્ડૂસં કત્વા વીથિયો સલ્લક્ખેત્વા યત્થ સુરાસોણ્ડધુત્તાદયો કલહકારકા ચણ્ડહત્થિઅસ્સાદયો વા નત્થિ, તં વીથિં પટિપજ્જતિ. તત્થ ચ પિણ્ડાય ચરન્તો ન તુરિતતુરિતો જવેન ગચ્છતિ, જવનપિણ્ડપાતિકધુતઙ્ગં નામ નત્થિ, વિસમભૂમિભાગપ્પત્તં પન ઉદકભરિતસકટમિવ નિચ્ચલો હુત્વા ગચ્છતિ. અનુઘરં પવિટ્ઠો ચ દાતુકામં વા અદાતુકામં વા સલ્લક્ખેતું તદનુરૂપં કાલં આગમેન્તો ભિક્ખં ગહેત્વા પતિરૂપે ઓકાસે નિસીદિત્વા કમ્મટ્ઠાનં મનસિકરોન્તો આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞં ઉપટ્ઠપેત્વા અક્ખબ્ભઞ્જનવણાલેપનપુત્તમંસૂપમાવસેન પચ્ચવેક્ખન્તો અટ્ઠઙ્ગસમન્નાગતં આહારં આહારેતિ નેવ દવાય ન મદાય...પે॰... ભુત્તાવી ચ ઉદકકિચ્ચં કત્વા મુહુત્તં ભત્તકિલમથં વિનોદેત્વા યથા પુરેભત્તં, એવં પચ્છાભત્તં,

પુરિમયામં પચ્છિમયામઞ્ચ કમ્મટ્ઠાનં મનસિ કરોતિ. અયં વુચ્ચતિ “**હરતિ ચ પચ્ચાહરતિ ચા**”તિ. એવમેતં હરણપચ્ચાહરણં ગતપચ્ચાગતવત્તન્તિ વુચ્ચતિ.

એતં પૂરેન્તો યદિ ઉપનિસ્સયસમ્પન્નો હોતિ, પઠમવયે એવ અરહત્તં પાપુણાતિ. નો ચે પઠમવયે પાપુણાતિ, અથ મજ્ઝિમવયે પાપુણાતિ. નો ચે મજ્ઝિમવયે પાપુણાતિ, અથ મરણસમયે પાપુણાતિ. નો ચે મરણસમયે પાપુણાતિ, અથ દેવપુત્તો હુત્વા પાપુણાતિ. નો ચે દેવપુત્તો હુત્વા પાપુણાતિ, અથ પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો હુત્વા પરિનિબ્બાતિ. નો ચે પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો હુત્વા પરિનિબ્બાતિ, અથ બુદ્ધાનં સમ્મુખીભાવે ખિપ્પાભિઞ્ઞો હોતિ સેય્યથાપિ થેરો બાહિયો, મહાપઞ્ઞો વા હોતિ સેય્યથાપિ થેરો સારિપુત્તોતિ.

અયં પન પચ્ચેકબોધિસત્તો કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને પબ્બજિત્વા આરઞ્ઞિકો હુત્વા વીસતિ વસ્સસહસ્સાનિ એતં ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેત્વા કાલં કત્વા કામાવચરદેવલોકે ઉપ્પજ્જિ. તતો ચવિત્વા બારાણસિરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં અગ્ગહેસિ. કુસલા ઇત્થિયો તદહેવ ગબ્ભસણ્ઠાનં જાનન્તિ. સા ચ તાસં અઞ્ઞતરા , તસ્મા એસાપિ તં ગબ્ભપતિટ્ઠાનં રઞ્ઞો નિવેદેસિ. ધમ્મતા એસા, યં પુઞ્ઞવન્તે સત્તે ગબ્ભે ઉપ્પન્ને માતુગામો ગબ્ભપરિહારં લભતિ. તસ્મા રાજા તસ્સા ગબ્ભપરિહારં અદાસિ. સા તતો પભુતિ નાચ્ચુણ્હં કિઞ્ચિ અજ્ઝોહરિતું લભતિ, નાતિસીતં નાચ્ચમ્બિલં નાતિલોણં નાતિકટુકં નાતિતિત્તકં. અચ્ચુણ્હે હિ માતરા અજ્ઝોહટે ગબ્ભસ્સ લોહકુમ્ભિવાસો વિય હોતિ, અતિસીતે લોકન્તરિકવાસો વિય, અચ્ચમ્બિલલોણકટુકતિત્તકેસુ ભુત્તેસુ સત્થેન ફાલેત્વા અમ્બિલાદીહિ સિત્તાનિ વિય દારકસ્સ અઙ્ગાનિ તિબ્બવેદનાનિ હોન્તિ. અતિચઙ્કમનટ્ઠાનનિસજ્જસયનતોપિ નં નિવારેન્તિ ‘‘કુચ્છિગતસ્સ સઞ્ચલનદુક્ખં મા અહોસી’’તિ. મુદુકત્થરણત્થતાય ભૂમિયા ચઙ્કમનાદીનિ મત્તાય કાતું લભતિ, વણ્ણગન્ધાદિસમ્પન્નં સાદું સપ્પાયં અન્નપાનં ભુઞ્જિતું લભતિ. પરિગ્ગહેત્વાવ નં ચઙ્કમાપેન્તિ નિસીદાપેન્તિ વુટ્ઠાપેન્તિ.

સા એવં પરિહરિયમાના ગબ્ભપરિપાકકાલે સૂતિઘરં પવિસિત્વા પચ્ચૂસસમયે પુત્તં વિજાયિ પક્કતેલમદ્દિતમનોસિલાપિણ્ડિસદિસં ધઞ્ઞપુઞ્ઞલક્ખણૂપેતં. તતો નં પઞ્ચમદિવસે અલઙ્કતપટિયત્તં રઞ્ઞો દસ્સેસું, રાજા તુટ્ઠો છસટ્ઠિયા ધાતીહિ ઉપટ્ઠાપેસિ. સો સબ્બસમ્પત્તીહિ વડ્ઢમાનો નચિરસ્સેવ વિઞ્ઞુતં પાપુણિ. સોળસવસ્સુદ્દેસિકં નં રાજા રજ્જેન અભિસિઞ્ચિ, વિવિધનાટકાહિ ચ ઉપટ્ઠાપેસિ. અભિસિત્તો રાજપુત્તો રજ્જં કારેસિ નામેન બ્રહ્મદત્તો, સકલજમ્બુદીપે વીસતિયા નગરસહસ્સેસુ. જમ્બુદીપે કિર પુબ્બે ચતુરાસીતિ નગરસતસહસ્સાનિ અહેસું, તાનિ પરિહાયન્તાનિ સટ્ઠિ અહેસું, તતો પરિહાયન્તાનિ ચત્તાલીસં, સબ્બપરિહાયનકાલે પન વીસતિસહસ્સાનિ હોન્તિ. અયઞ્ચ બ્રહ્મદત્તો સબ્બપરિહાયનકાલે ઉપ્પજ્જિ, તેનસ્સ વીસતિ નગરસહસ્સાનિ અહેસું વીસતિ પાસાદસહસ્સાનિ, વીસતિ હત્થિસહસ્સાનિ, વીસતિ અસ્સસહસ્સાનિ, વીસતિ રથસહસ્સાનિ, વીસતિ પત્તિસહસ્સાનિ, વીસતિ ઇત્થિસહસ્સાનિ ઓરોધા ચ નાટકિત્થિયો ચ, વીસતિ અમચ્ચસહસ્સાનિ.

સો મહારજ્જં કારયમાનોયેવ કસિણપરિકમ્મં કત્વા પઞ્ચ અભિઞ્ઞાયો, અટ્ઠ સમાપત્તિયો ચ નિબ્બત્તેસિ. યસ્મા પન અભિસિત્તરઞ્ઞા નામ અવસ્સં અટ્ટકરણે નિસીદિતબ્બં, તસ્મા એકદિવસં પગેવ પાતરાસં ભુઞ્જિત્વા વિનિચ્છયટ્ઠાને નિસીદિ. તત્થ ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દં અકંસુ, સો ‘‘અયં સદ્દો સમાપત્તિયા ઉપક્કિલેસો’’તિ પાસાદતલં અભિરુહિત્વા ‘‘સમાપત્તિં અપ્પેમી’’તિ નિસિન્નો નાસક્ખિ અપ્પેતું રજ્જવિક્ખેપેન સમાપત્તિ પરિહીના. તતો ચિન્તેસિ – ‘‘કિં રજ્જં વરં, ઉદાહુ સમણધમ્મો’’તિ? તતો ‘‘રજ્જસુખં પરિત્તં અનેકાદીનવં, સમણધમ્મસુખં પન વિપુલં અનેકાનિસંસં ઉત્તમપુરિસેહિ સેવિતઞ્ચા’’તિ ઞત્વા અઞ્ઞતરં અમચ્ચં આણાપેસિ ‘‘ઇમં રજ્જં ધમ્મેન સમેન

અનુસાસ, મા ખો અધમ્મકારં કારેસી''તિ સબ્બં તસ્સ નિય્યાતેત્વા પાસાદં અભિરુહિત્વા સમાપત્તિસુખેન વીતિનામેસિ, ન કોચિ ઉપસઙ્કમિતું લભતિ અઞ્ઞત્ર મુખધોવનદન્તકટ્ઠદાયકભત્તનીહારકાદીહિ.

તતો અદ્ધમાસમત્તે વીતિક્કન્તે મહેસી પુચ્છિ – ''રાજા ઉય્યાનગમનબલદસ્સનનાટકાદીસુ કત્થચિ ન દિસ્સતિ, કુહિં ગતો''તિ? તસ્સા તમત્થં આરોચેસું. સા અમચ્ચસ્સ પાહેસિ – ''રજ્જે પટિચ્છિતે અહમ્પિ પટિચ્છિતા હોમિ, એતુ મયા સદ્ધિં સંવાસં કપ્પેતૂ''તિ. સો ઉભો કણ્ણે થકેત્વા ''અસવનીયમેત''ન્તિ પટિક્ખિપિ. સા પુનપિ દ્વત્તિક્ખત્તું પેસેત્વા અનિચ્છમાનં સન્તજ્જાપેસિ ''યદિ ન કરોસિ, ઠાનાપિ તં ચાવેમિ. જીવિતાપિ તં વોરોપેમી''તિ. સો ભીતો ''માતુગામો નામ દળ્હનિચ્છયો, કદાચિ એવમ્પિ કારાપેય્યા''તિ. એકદિવસં રહો ગન્ત્વા તાય સદ્ધિં સિરિસયને સંવાસં કપ્પેસિ. સા પુઞ્ઞવતી સુખસમ્ફસ્સા, સો તસ્સા સમ્ફસ્સરાગેન રત્તો તત્થ અભિક્ખણં સઙ્કિતસઙ્કિતોવ અગમાસિ. અનુક્કમેન અત્તનો ઘરસામિકો વિય નિબ્બિસઙ્કો પવિસિતુમારદ્ધો.

તતો રાજમનુસ્સા તં પવત્તિં રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા ન સદ્દહતિ. દુતિયમ્પિ તતિયમ્પિ આરોચેસું, તતો રાજા નિલીનો સયમેવ દિસ્વા સબ્બે અમચ્ચે સન્નિપાતાપેત્વા આરોચેસિ. તે ''અયં રાજાપરાધિકો હત્થચ્છેદં અરહતિ, પાદચ્છેદં અરહતી''તિ યાવ સૂલે ઉત્તાસનં, તાવ સબ્બકમ્મકારણાનિ નિદ્દિસિંસુ. રાજા ''એતસ્સ વધબન્ધનતાળને મય્હં વિહિંસા ઉપ્પજ્જેય્ય, જીવિતા વોરોપને પાણાતિપાતો ભવેય્ય, ધનહરણે અદિન્નાદાનં ભવેય્ય, અલં એવરૂપેહિ કતેહિ, ઇમં મમ રજ્જા નિક્કડ્ઢથા''તિ આહ. અમચ્ચા તં નિબ્બિસયં અકંસુ. સો અત્તનો ધનસારઞ્ચ પુત્તદારઞ્ચ ગહેત્વા પરવિસયં અગમાસિ. તત્થ રાજા સુત્વા ''કિં આગતોસી''તિ પુચ્છિ. ''દેવ, ઇચ્છામિ તં ઉપટ્ઠાતુ''ન્તિ. સો તં સમ્પટિચ્છિ. અમચ્ચો કતિપાહચ્ચયેન લદ્ધવિસ્સાસો તં રાજાનં એતદવોચ – ''મહારાજ , અમક્ખિકં મધું પસ્સામિ, તં ખાદન્તો નત્થી''તિ. રાજા ''કિં એતં ઉપ્પણ્ડેતુકામો ભણતી''તિ ન સુણાતિ. સો અન્તરં લભિત્વા પુનપિ સુટ્ઠુતરં વણ્ણેત્વા અવોચ. રાજા ''કિં એત''ન્તિ પુચ્છિ. ''બારાણસિરજ્જં, દેવા''તિ. રાજા ''કિં મં નેત્વા મારેતુકામોસી''તિ આહ. સો ''મા, દેવ, એવં અવચ, યદિ ન સદ્દહસિ, મનુસ્સે પેસેહી''તિ. સો મનુસ્સે પેસેસિ. તે ગન્ત્વા ગોપુરં ખણિત્વા રઞ્ઞો સયનઘરે ઉટ્ઠહિંસુ.

રાજા દિસ્વા ''કિસ્સ આગતત્થા''તિ પુચ્છિ. ''ચોરા મયં, મહારાજા''તિ. રાજા તેસં ધનં દાપેત્વા ''મા પુન એવં અકત્થા''તિ ઓવદિત્વા વિસ્સજ્જેસિ. તે આગન્ત્વા તસ્સ રઞ્ઞો આરોચેસું. સો પુનપિ દ્વત્તિક્ખત્તું તથેવ વીમંસિત્વા ''સીલવા રાજા''તિ ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા સીમન્તરે એકં નગરં ઉપગમ્મ તત્થ અમચ્ચસ્સ પાહેસિ ''નગરં વા મે દેહિ, યુદ્ધં વા''તિ. સો બ્રહ્મદત્તસ્સ રઞ્ઞો તમત્થં આરોચાપેસિ – ''આણાપેતુ, દેવ, 'કિં યુજ્ઝામિ, ઉદાહુ નગરં દેમી'''તિ. રાજા ''ન યુજ્ઝિતબ્બં, નગરં દત્વા ઇધાગચ્છા''તિ પેસેસિ. સો તથા અકાસિ. પટિરાજાપિ તં નગરં ગહેત્વા અવસેસનગરેસુપિ તથેવ દૂતં પેસેસિ. તેપિ અમચ્ચા તથેવ બ્રહ્મદત્તસ્સ આરોચેત્વા તેન ''ન યુજ્ઝિતબ્બં, ઇધાગન્તબ્બ''ન્તિ વુત્તા બારાણસિં આગમંસુ.

તતો અમચ્ચા બ્રહ્મદત્તં આહંસુ – ''મહારાજ, તેન સહ યુજ્ઝમા''તિ. રાજા ''મમ પાણાતિપાતો ભવિસ્સતી''તિ વારેસિ. અમચ્ચા ''મયં, મહારાજ, તં જીવગ્ગાહં ગહેત્વા ઇધેવ આનેસ્સામા''તિ નાનાઉપાયેહિ રાજાનં સઞ્ઞાપેત્વા ''એહિ, મહારાજા''તિ ગન્તુમારદ્ધા. રાજા ''સચે સત્તમારણપ્પહરણવિલુમ્પનકમ્મં ન કરોથ, ગચ્છામી''તિ ભણતિ. અમચ્ચા ''ન, દેવ, કરોમ, ભયં દસ્સેત્વા પલાપેમા''તિ ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા ઘટેસુ દીપે પક્ખિપિત્વા રત્તિં ગચ્છિંસુ. પટિરાજા તં દિવસં બારાણસિસમીપે નગરં ગહેત્વા ઇદાનિ કિન્તિ રત્તિં સન્નાહં મોચાપેત્વા પમત્તો નિદ્દં ઓક્કમિ સદ્ધિં બલકાયેન. તતો અમચ્ચા બ્રહ્મદત્તરાજાનં આદાય પટિરઞ્ઞો ખન્ધાવારં

ગન્ત્વા સબ્બઘટેહિ દીપે નીહરાપેત્વા એકપજ્જોતં કત્વા ઉક્કુટ્ઠિં અકંસુ. પટિરઞ્ઞો અમચ્ચો મહાબલકાયં દિસ્વા ભીતો અત્તનો રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા ''ઉટ્ઠેહિ અમક્ખિકં મધું ખાદાહી''તિ મહાસદ્દં અકાસિ. તથા દુતિયોપિ તતિયોપિ. પટિરાજા તેન સદ્દેન પટિબુજ્ઝિત્વા ભયં સન્તાસં આપજ્જિ. ઉક્કુટ્ઠિસતાનિ પવત્તિંસુ. સો ''પરવચનં સદ્દહિત્વા અમિત્તહત્થં પત્તોમ્હી''તિ સબ્બરત્તિં તં તં વિપ્પલપિત્વા દુતિયદિવસે ''ધમ્મિકો રાજા, ઉપરોધં ન કરેય્ય ગન્ત્વા ખમાપેમી''તિ ચિન્તેત્વા રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા જણ્ણુકેહિ પતિટ્ઠહિત્વા ''ખમ, મહારાજ, મય્હં અપરાધ''ન્તિ આહ. રાજા તં ઓવદિત્વા ''ઉટ્ઠેહિ, ખમામિ તે''તિ આહ. સો રઞ્ઞા એવં વુત્તમત્તેયેવ પરમસ્સાસપ્પત્તો અહોસિ. બારાણસિરઞ્ઞો સમીપેયેવ જનપદે રજ્જં લભિ. તે અઞ્ઞમઞ્ઞં સહાયકા અહેસું.

અથ બ્રહ્મદત્તો દ્વેપિ સેના સમ્મોદમાના એકતો ઠિતા દિસ્વા ''મમેવેકસ્સ ચિત્તાનુરક્ખણાય અસ્મિં મહાજનકાયે ખુદ્દકમક્ખિકાય પિવનમત્તમ્પિ લોહિતબિન્દુ ન ઉપ્પન્નં, અહો સાધુ, અહો સુટ્ઠુ, સબ્બે સત્તા સુખિતા હોન્તુ, અવેરા હોન્તુ, અબ્યાપજ્જા હોન્તૂ''તિ મેત્તાઝાનં ઉપ્પાદેત્વા તદેવ પાદકં કત્વા સઙ્ખારે સમ્મસિત્વા પચ્ચેકબોધિઞાણં સચ્છિકત્વા સયમ્ભુતં પાપુણિ. તં મગ્ગફલસુખેન સુખિતં હત્થિક્ખન્ધે નિસિન્નં અમચ્ચા પણિપાતં કત્વા આહંસુ – ''યાનકાલો, મહારાજ, વિજિતબલકાયસ્સ સક્કારો કાતબ્બો, પરાજિતબલકાયસ્સ ભત્તપરિબ્બયો દાતબ્બો''તિ. સો આહ – ''નાહં, ભણે, રાજા, પચ્ચેકબુદ્ધો નામાહ''ન્તિ. ''કિં દેવો ભણતિ, ન એદિસા પચ્ચેકબુદ્ધા હોન્તી''તિ. ''કીદિસા, ભણે, પચ્ચેકબુદ્ધા''તિ? ''પચ્ચેકબુદ્ધા નામ દ્વઙ્ગુલકેસમસ્સૂ અટ્ઠપરિક્ખારયુત્તા ભવન્તી''તિ. સો દક્ખિણહત્થેન સીસં પરામસિ, તાવદેવ ગિહિલિઙ્ગં અન્તરધાયિ, પબ્બજિતવેસો પાતુરહોસિ. દ્વઙ્ગુલકેસમસ્સુ અટ્ઠપરિક્ખારસમન્નાગતો વસ્સસતિકત્થેરસદિસો અહોસિ. સો ચતુત્થજ્ઝાનં સમાપજ્જિત્વા હત્થિક્ખન્ધતો વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા પદુમપુપ્ફે નિસીદિ. અમચ્ચા વન્દિત્વા ''કિં, ભન્તે, કમ્મટ્ઠાનં, કથં અધિગતોસી''તિ પુચ્છિંસુ. સો યતો અસ્સ મેત્તાઝાનકમ્મટ્ઠાનં અહોસિ, તઞ્ચ વિપસ્સનં વિપસ્સિત્વા અધિગતો, તસ્મા તમત્થં દસ્સેન્તો ઉદાનગાથઞ્ચ બ્યાકરણગાથઞ્ચ ઇમંયેવ ગાથં અભાસિ ''**સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડ**''ન્તિ.

તત્થ **સબ્બેસૂ**તિ અનવસેસેસુ. **ભૂતેસૂ**તિ સત્તેસુ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો , વિત્થારં પન રતનસુત્તવણ્ણનાયં વક્ખામ. **નિધાયા**તિ નિક્ખિપિત્વા. **દણ્ડ**ન્તિ કાયવચીમનોદણ્ડં, કાયદુચ્ચરિતાદીનમેતં અધિવચનં. કાયદુચ્ચરિતઞ્હિ દણ્ડયતીતિ દણ્ડં, બાધેતિ અનયબ્યસનં પાપેતીતિ વુત્તં હોતિ. એવં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતઞ્ચ. પહરણદણ્ડો એવ વા દણ્ડો, તં નિધાયાતિપિ વુત્તં હોતિ. **અવિહેઠય**ન્તિ અવિહેઠયન્તો. **અઞ્ઞતરમ્પી**તિ યંકિઞ્ચિ એકમ્પિ. **તેસ**ન્તિ તેસં સબ્બભૂતાનં. **ન પુત્તમિચ્છેય્યા**તિ અત્રજો, ખેત્તજો, દિન્નકો, અન્તેવાસિકોતિ ઇમેસુ ચતૂસુ પુત્તેસુ યંકિઞ્ચિ પુત્તં ન ઇચ્છેય્ય. **કુતો સહાય**ન્તિ સહાયં પન ઇચ્છેય્યાતિ કુતો એવ એતં.

એકોતિ પબ્બજ્જાસઙ્ખાતેન એકો, અદુતિયટ્ઠેન એકો, તણ્હાય પહાનટ્ઠેન એકો, એકન્તવિગતકિલેસોતિ એકો, એકો પચ્ચેકસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ એકો. સમણસહસ્સસ્સાપિ હિ મજ્ઝે વત્તમાનો ગિહિસંયોજનસ્સ છિન્નત્તા એકો, એવં **પબ્બજ્જાસઙ્ખાતેન** એકો. એકો તિટ્ઠતિ, એકો ગચ્છતિ, એકો નિસીદતિ, એકો સેય્યં કપ્પેતિ, એકો ઇરિયતિ વત્તતીતિ એવં **અદુતિયટ્ઠેન** એકો.

''તણ્હાદુતિયો પુરિસો, દીઘમદ્ધાનસંસરં;
ઇત્થભાવઞ્ઞથાભાવં, સંસારં નાતિવત્તતિ.

''એતમાદીનવં ઞત્વા, તણ્હં દુક્ખસ્સ સમ્ભવં;

વીતતણ્હો અનાદાનો, સતો ભિક્ખુ પરિબ્બજે’’તિ. (ઇતિવુ॰ ૧૫, ૧૦૫; મહાનિ॰ ૧૯૧; ચૂળનિ॰પારાયનાનુગીતિગાથાનિદ્દેસ ૧૦૭) –

એવં **તણ્હાપહાનટ્ઠેન** એકો. સબ્બકિલેસાસ્સ પહીના ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્માતિ એવં **એકન્તવિગતકિલેસો**તિ એકો. અનાચરિયકો હુત્વા સયમ્ભૂ સામંયેવ પચ્ચેકસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધોતિ એવં **એકો પચ્ચેકસમ્બોધિં અભિસમ્બુદ્ધો**તિ એકો.

ચરેતિ યા ઇમા અટ્ઠ ચરિયાયો. સેય્યથિદં – પણિધિસમ્પન્નાનં ચતૂસુ ઇરિયાપથેસુ ઇરિયાપથચરિયા, ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારાનં છસુ અજ્ઝત્તિકાયતનેસુ આયતનચરિયા, અપ્પમાદવિહારીનં ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સતિચરિયા, અધિચિત્તમનુયુત્તાનં ચતૂસુ ઝાનેસુ સમાધિચરિયા, બુદ્ધિસમ્પન્નાનં ચતૂસુ અરિયસચ્ચેસુ ઞાણચરિયા, સમ્માપટિપન્નાનં ચતૂસુ અરિયસચ્ચેસુ મગ્ગચરિયા, અધિગતપ્ફલાનં ચતૂસુ સામઞ્ઞફલેસુ પત્તિચરિયા, તિણ્ણં બુદ્ધાનં સબ્બસત્તેસુ લોકત્થચરિયા, તત્થ પદેસતો પચ્ચેકબુદ્ધબુદ્ધસાવકાનન્તિ. યથાહ – ‘‘ચરિયાતિ અટ્ઠ ચરિયાયો ઇરિયાપથચરિયા’’તિ (પટિ॰ મ॰ ૧.૧૯૭; ૩.૨૮) વિત્થારો. તાહિ ચરિયાહિ સમન્નાગતો ભવેય્યાતિ અત્થો. અથ વા યા ઇમા અધિમુચ્ચન્તો સદ્ધાય ચરતિ, પગ્ગણ્હન્તો વીરિયેન ચરતિ, ઉપટ્ઠહન્તો સતિયા ચરતિ, અવિક્ખિત્તો સમાધિના ચરતિ, પજાનન્તો પઞ્ઞાય ચરતિ, વિજાનન્તો વિઞ્ઞાણેન ચરતિ, એવં પટિપન્નસ્સ કુસલા ધમ્મા આયતન્તીતિ આયતનચરિયાય ચરતિ, એવં પટિપન્નો વિસેસં અધિગચ્છતીતિ વિસેસચરિયાય ચરતીતિ (પટિ॰ મ॰ ૧.૧૯૭; ૩.૨૮) એવં અપરાપિ અટ્ઠ ચરિયાયો વુત્તા, તાહિપિ સમન્નાગતો ભવેય્યાતિ અત્થો. **ખગ્ગવિસાણકપ્પો**તિ એત્થ ખગ્ગવિસાણં નામ ખગ્ગમિગસિઙ્ગં. કપ્પ-સદ્દસ્સ અત્થં વિત્થારતો મઙ્ગલસુત્તવણ્ણનાયં પકાસયિસ્સામ, ઇધ પનાયં ‘‘સત્થુકપ્પેન વત, ભો, કિર સાવકેન સદ્ધિં મન્તયમાના’’તિ એવમાદીસુ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૬૦) વિય પટિભાગો વેદિતબ્બો. ખગ્ગવિસાણકપ્પોતિ ખગ્ગવિસાણસદિસોતિ વુત્તં હોતિ. અયં તાવેત્થ પદતો અત્થવણ્ણના.

અધિપ્પાયાનુસન્ધિતો પન એવં વેદિતબ્બો – ય્વાયં વુત્તપ્પકારો દણ્ડો ભૂતેસુ પવત્તિયમાનો અહિતો હોતિ, તં તેસુ અપ્પવત્તનેન તપ્પટિપક્ખભૂતાય મેત્તાય પરહિતૂપસંહારેન ચ સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડં, નિહિતદણ્ડત્તા એવ ચ યથા અનિહિતદણ્ડા સત્તા ભૂતાનિ દણ્ડેન વા સત્થેન વા પાણિના વા લેડ્ડુના વા વિહેઠયન્તિ, તથા અવિહેઠયં, અઞ્ઞતરમ્પિ તેસં ઇમં મેત્તાકમ્મટ્ઠાનમાગમ્મ યદેવ તત્થ વેદનાગતં સઞ્ઞાસઙ્ખારવિઞ્ઞાણગતં તઞ્ચ તદનુસારેનેવ તદઞ્ઞઞ્ચ સઙ્ખારગતં વિપસ્સિત્વા ઇમં પચ્ચેકબોધિં અધિગતોમ્હીતિ અયં તાવ અધિપ્પાયો.

અયં પન અનુસન્ધિ – એવં વુત્તે તે અમચ્ચા આહંસુ – ‘‘ઇદાનિ, ભન્તે, કુહિં ગચ્છથા’’તિ? તતો તેન ‘‘પુબ્બે પચ્ચેકબુદ્ધા કત્થ વસન્તી’’તિ આવજ્જેત્વા ઞત્વા ‘‘ગન્ધમાદનપબ્બતે’’તિ વુત્તે પુન આહંસુ – ‘‘અમ્હે દાનિ, ભન્તે, પજહથ ન ઇચ્છથા’’તિ. અથ પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો આહ ‘‘ન પુત્તમિચ્છેય્યા’’તિ સબ્બં. તત્રાધિપ્પાયો – અહં ઇદાનિ અત્રજાદીસુ યંકિઞ્ચિ પુત્તમ્પિ ન ઇચ્છેય્યં, કુતો પન તુમ્હાદિસં સહાયં. તસ્મા તુમ્હેસુપિ યો મયા સદ્ધિં ગન્તું માદિસો વા હોતું ઇચ્છતિ, સો એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો. અથ વા તેહિ ‘‘અમ્હે દાનિ, ભન્તે, પજહથ ન ઇચ્છથા’’તિ વુત્તે સો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો ‘‘ન પુત્તમિચ્છેય્ય કુતો સહાય’’ન્તિ વત્વા અત્તનો યથાવુત્તેનત્થેન એકચરિયાય ગુણં દિસ્વા પમુદિતો પીતિસોમનસ્સજાતો ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ – ‘‘એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો’’તિ. એવં વત્વા પેક્ખમાનસ્સેવ મહાજનસ્સ આકાસે ઉપ્પતિત્વા ગન્ધમાદનં અગમાસિ.

ગન્ધમાદનો નામ હિમવતિ ચૂળકાળપબ્બતં મહાકાળપબ્બતં નાગપલિવેઠનં ચન્દગબ્ભં સૂરિયગબ્ભં સુવણ્ણપસ્સં હિમવન્તપબ્બતન્તિ સત્ત પબ્બતે અતિક્કમ્મ હોતિ. તત્થ નન્દમૂલકં નામ પબ્ભારં પચ્ચેકબુદ્ધાનં વસનોકાસો, તિસ્સો ચ ગુહાયો – સુવણ્ણગુહા, મણિગુહા, રજતગુહાતિ . તત્થ મણિગુહાદ્વારે મઞ્જૂસકો નામ રુક્ખો યોજનં ઉબ્બેધેન, યોજનં વિત્થારેન. સો યત્તકાનિ ઉદકે વા થલે વા પુપ્ફાનિ, સબ્બાનિ તાનિ પુપ્ફયતિ, વિસેસેન પચ્ચેકબુદ્ધાગમનદિવસે. તસ્સૂપરિતો સબ્બરતનમાળો હોતિ. તત્થ સમ્મજ્જનકવાતો કચવરં છડ્ડેતિ, સમકરણવાતો સબ્બરતનમયવાલુકં સમં કરોતિ, સિઞ્ચનકવાતો અનોતત્તદહતો આનેત્વા ઉદકં સિઞ્ચતિ, સુગન્ધકરણવાતો હિમવન્તતો સબ્બેસં સુગન્ધરુક્ખાનં ગન્ધે આનેતિ, ઓચિનકવાતો પુપ્ફાનિ ઓચિનિત્વા પાતેતિ, સન્થરકવાતો સબ્બત્થ સન્થરતિ. સદા સુપઞ્ઞત્તાનેવ ચેત્થ આસનાનિ હોન્તિ, યેસુ પચ્ચેકબુદ્ધુપ્પાદદિવસે, ઉપોસથદિવસે ચ સબ્બે પચ્ચેકબુદ્ધા સન્નિપતિત્વા નિસીદન્તિ. અયં તત્થ પકતિ. અયં પચ્ચેકબુદ્ધો તત્થ ગન્ત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસીદતિ. તતો સચે તસ્મિં કાલે અઞ્ઞેપિ પચ્ચેકબુદ્ધા સંવિજ્જન્તિ, તેપિ તઙ્ખણેયેવ સન્નિપતિત્વા પઞ્ઞત્તાસનેસુ નિસીદન્તિ. નિસીદિત્વા ચ કિઞ્ચિદેવ સમાપત્તિં સમાપજ્જિત્વા વુટ્ઠહન્તિ. તતો સઙ્ઘત્થેરો અધુનાગતપચ્ચેકબુદ્ધં સબ્બેસં અનુમોદનત્થાય ''કથમધિગત''ન્તિ એવં કમ્મટ્ઠાનં પુચ્છતિ, તદાપિ સો તમેવ અત્તનો ઉદાનબ્યાકરણગાથં ભાસતિ. પુન ભગવાપિ આયસ્મતા આનન્દેન પુટ્ઠો તમેવ ગાથં ભાસતિ. આનન્દોપિ સઙ્ગીતિયન્તિ એવં એકેકા ગાથા પચ્ચેકસમ્બોધિઅભિસમ્બુદ્ધટ્ઠાને, મઞ્જૂસકમાળે, આનન્દેન પુચ્છિતકાલે, સઙ્ગીતિયન્તિ ચતુક્ખત્તું ભાસિતા હોતીતિ.

પઠમગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૨. **સંસગ્ગજાતસ્સા**તિ ગાથા કા ઉપ્પત્તિ? અયમ્પિ પચ્ચેકબોધિસત્તો કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને વીસતિ વસ્સસહસ્સાનિ પુરિમનયેનેવ સમણધમ્મં કરોન્તો કસિણપરિકમ્મં કત્વા પઠમં ઝાનં નિબ્બત્તેત્વા નામરૂપં વવત્થપેત્વા લક્ખણસમ્મસનં કત્વા અરિયમગ્ગં અનધિગમ્મ બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિ. સો તતો ચુતો બારાણસિરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ ઉપ્પજ્જિત્વા પુરિમનયેનેવ વડ્ઢમાનો યતો પભુતિ ''અયં ઇત્થી, અયં પુરિસો''તિ વિસેસં અઞ્ઞાસિ. તદુપાદાય ઇત્થીનં હત્થે ન રમતિ , ઉચ્છાદનન્હાપનમણ્ડનાદિમત્તમ્પિ ન સાદિયતિ. તં પુરિસા એવ પોસેન્તિ. થઞ્ઞપાયનકાલે ધાતિયો કઞ્ચુકં પટિમુઞ્ચિત્વા પુરિસવેસેન થઞ્ઞં પાયેન્તિ. સો ઇત્થીનં ગન્ધં ઘાયિત્વા સદ્દં વા સુત્વા રોદતિ, વિઞ્ઞુતં પત્તોપિ ઇત્થિયો પસ્સિતું ન ઇચ્છતિ. તેન તં **અનિત્થિગન્ધો**ત્વેવ સઞ્જાનિંસુ.

તસ્મિં સોળસવસ્સુદ્દેસિકે જાતે રાજા ''કુલવંસં સણ્ઠપેસ્સામી''તિ નાનાકુલેહિ તસ્સ અનુરૂપા કઞ્ઞાયો આનેત્વા અઞ્ઞતરં અમચ્ચં આણાપેસિ ''કુમારં રમાપેહી''તિ. અમચ્ચો ઉપાયેન તં રમાપેતુકામો તસ્સ અવિદૂરે સાણિપાકારં પરિક્ખિપાપેત્વા નાટકાનિ પયોજાપેસિ. કુમારો ગીતવાદિતસદ્દં સુત્વા ''કસ્સેસો સદ્દો''તિ આહ. અમચ્ચો ''તવેસો, દેવ , નાટકિત્થીનં સદ્દો, પુઞ્ઞવન્તાનં ઈદિસાનિ નાટકાનિ હોન્તિ. અભિરમ, દેવ, મહાપુઞ્ઞોસિ ત્વ''ન્તિ આહ. કુમારો અમચ્ચં દણ્ડેન તાળાપેત્વા નિક્કડ્ઢાપેસિ. સો રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા કુમારસ્સ માતરા સહ ગન્ત્વા કુમારં ખમાપેત્વા પુન અમચ્ચં આણાપેસિ. કુમારો તેહિ અતિનિપ્પીળિયમાનો સેટ્ઠસુવણ્ણં દત્વા સુવણ્ણકારે આણાપેસિ ''સુન્દરં ઇત્થિરૂપં કરોથા''તિ. તે વિસ્સકમ્મુના નિમ્મિતસદિસં સબ્બાલઙ્કારવિભૂસિતં ઇત્થિરૂપં કરિત્વા દસ્સેસું. કુમારો દિસ્વા વિમ્હયેન સીસં ચાલેત્વા માતાપિતૂનં પેસેસિ – ''યદિ ઈદિસિં ઇત્થિં લભિસ્સામિ, ગણ્હિસ્સામી''તિ. માતાપિતરો ''અમ્હાકં પુત્તો મહાપુઞ્ઞો, અવસ્સં તેન સહ કતપુઞ્ઞા કાચિ દારિકા લોકે ઉપ્પન્ના ભવિસ્સતી''તિ તં સુવણ્ણરૂપં રથં આરોપેત્વા અમચ્ચાનં અપ્પેસું – ''ગચ્છથ, ઈદિસિં દારિકં ગવેસથા''તિ. તે તં ગહેત્વા સોળસમહાજનપદે વિચરન્તા તં તં ગામં ગન્ત્વા ઉદકતિત્થાદીસુ યત્થ યત્થ

જનસમૂહં પસ્સન્તિ, તત્થ તત્થ દેવતં વિય સુવણ્ણરૂપં ઠપેત્વા નાનાપુપ્ફવત્થાલઙ્કારેહિ પૂજં કત્વા વિતાનં બન્ધિત્વા એકમન્તં તિટ્ઠન્તિ ''યદિ કેનચિ એવરૂપા દિટ્ઠપુબ્બા ભવિસ્સતિ, સો કથં સમુટ્ઠાપેસ્સતી''તિ? એતેનુપાયેન અઞ્ઞત્ર મદ્દરટ્ઠા સબ્બજનપદે આહિણ્ડિત્વા તં ''ખુદ્દકરટ્ઠ''ન્તિ અવમઞ્ઞમાના તત્થ પઠમં અગન્ત્વા નિવત્તિંસુ.

તતો નેસં એતદહોસિ – ''મદ્દરટ્ઠમ્પિ તાવ ગચ્છામ, મા નો બારાણસિં પવિટ્ઠેપિ રાજા પુન પેસેસી''તિ મદ્દરટ્ઠે સાગલનગરં અગમંસુ. સાગલનગરે ચ મદ્દવો નામ રાજા. તસ્સ ધીતા સોળસવસ્સુદ્દેસિકા અભિરૂપા અહોસિ. તસ્સા વણ્ણદાસિયો ન્હાનોદકત્થાય તિત્થં ગચ્છન્તિ. તત્થ અમચ્ચેહિ ઠપિતં તં સુવણ્ણરૂપં દૂરતોવ દિસ્વા ''અમ્હે ઉદકત્થાય પેસેત્વા રાજપુત્તી સયમેવ આગતા''તિ ભણન્તિયો સમીપં ગન્ત્વા ''નાયં સામિની, અમ્હાકં સામિની ઇતો અભિરૂપતરા''તિ આહંસુ. અમચ્ચા તં સુત્વા રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા અનુરૂપેન નયેન દારિકં યાચિંસુ. સોપિ અદાસિ. તે બારાણસિરઞ્ઞો પાહેસું – ''લદ્ધા, દેવ, કુમારિકા, સામં આગચ્છથ, ઉદાહુ અમ્હેવ આનેમા''તિ. સો ''મયિ આગચ્છન્તે જનપદપીળા ભવિસ્સતિ, તુમ્હેવ નં આનેથા''તિ પેસેસિ.

અમચ્ચાપિ દારિકં ગહેત્વા નગરા નિક્ખમિત્વા કુમારસ્સ પાહેસું – ''લદ્ધા સુવણ્ણરૂપસદિસા કુમારિકા''તિ. કુમારો સુત્વાવ રાગેન અભિભૂતો પઠમજ્ઝાના પરિહાયિ. સો દૂતપરમ્પરાય પેસેસિ – ''સીઘં આનેથ, સીઘં આનેથા''તિ. તે સબ્બત્થ એકરત્તિવાસેન બારાણસિં પત્વા બહિનગરે ઠિતા રઞ્ઞો પેસેસું – ''અજ્જેવ પવિસિતબ્બં, નો''તિ. રાજા ''સેટ્ઠકુલા આનીતા દારિકા, મઙ્ગલકિરિયં કત્વા મહાસક્કારેન પવેસેસ્સામ, ઉય્યાનં તાવ નં નેથા''તિ આહ. તે તથા અકંસુ. સા અચ્ચન્તસુખુમાલા કુમારિકા યાનુગ્ઘાટેન ઉબ્બાળ્હા અદ્ધાનપરિસ્સમેન ઉપ્પન્નવાતરોગા મિલાતમાલા વિય હુત્વા રત્તિભાગે કાલમકાસિ. અમચ્ચા ''સક્કારા પરિભટ્ઠમ્હા''તિ પરિદેવિંસુ. રાજા ચ નાગરા ચ ''કુલવંસો વિનટ્ઠો''તિ પરિદેવિંસુ. સકલનગરં કોલાહલં અહોસિ. કુમારસ્સ સુતમત્તેયેવ મહાસોકો ઉદપાદિ.

તતો કુમારો સોકસ્સ મૂલં ખનિતું આરદ્ધો. સો એવં ચિન્તેસિ – ''અયં સોકો નામ ન અજાતસ્સ હોતિ, જાતસ્સ પન હોતિ. તસ્મા જાતિં પટિચ્ચ સોકો. જાતિ પન કિં પટિચ્ચાતિ? ભવં પટિચ્ચ જાતી''તિ. એવં પુબ્બભાવનાનુભાવેન યોનિસો મનસિકરોન્તો અનુલોમપટિલોમં પટિચ્ચસમુપ્પાદં દિસ્વા પુન અનુલોમઞ્ચ સઙ્ખારે સમ્મસન્તો તત્થેવ નિસિન્નો પચ્ચેકસમ્બોધિં સચ્છાકાસિ. અમચ્ચા તં મગ્ગફલસુખેન સુખિતં સન્તિન્દ્રિયં સન્તમાનસં નિસિન્નં દિસ્વા પણિપાતં કત્વા આહંસુ – ''મા સોચિ, દેવ, મહન્તો જમ્બુદીપો, અઞ્ઞં તતો સુન્દરતરં કઞ્ઞં આનેસ્સામા''તિ. સો આહ – ''ન સોચામિ, નિસ્સોકો પચ્ચેકબુદ્ધો અહ''ન્તિ. ઇતો પરં સબ્બં વુત્તપુરિમગાથાસદિસમેવ ઠપેત્વા ગાથાવણ્ણનં.

ગાથાવણ્ણના પન એવં વેદિતબ્બા – **સંસગ્ગજાતસ્સા**તિ જાતસંસગ્ગસ્સ. તત્થ દસ્સનસવનકાયસમુલ્લપનસમ્ભોગસંસગ્ગવસેન પઞ્ચવિધો સંસગ્ગો. તત્થ અઞ્ઞમઞ્ઞં દિસ્વા ચક્ખુવિઞ્ઞાણવીથિવસેન ઉપ્પન્નરાગો **દસ્સનસંસગ્ગો** નામ. તત્થ સીહળદીપે કાળદીઘવાપી ગામે પિણ્ડાય ચરન્તં કલ્યાણવિહારવાસિદીઘભાણકદહરભિક્ખું દિસ્વા પટિબદ્ધચિત્તા કેનચિ ઉપાયેન તં અલભિત્વા કાલઙ્કતા કુટુમ્બિયધીતા ચ તસ્સા નિવાસનચોળખણ્ડં દિસ્વા ''એવરૂપં વત્થં ધારિનિયા નામ સદ્ધિં સંવાસં નાલભિ''ન્તિ ફલિતહદયો કાલઙ્કતો. સો એવ દહરો ચ નિદસ્સનં.

પરેહિ પન કથિયમાનં રૂપાદિસમ્પત્તિં અત્તના વા હસિતલપિતગીતસદ્દં સુત્વા સોતવિઞ્ઞાણવીથિવસેન ઉપ્પન્નરાગો **સવનસંસગ્ગો** નામ. તત્રાપિ ગિરિગામવાસિકમ્મારધીતાય પઞ્ચહિ કુમારિકાહિ સદ્ધિં પદુમસ્સરં ગન્ત્વા ન્હત્વા માલં આરોપેત્વા ઉચ્ચાસદ્દેન ગાયન્તિયા સદ્દં સુત્વા આકાસેન ગચ્છન્તો કામરાગેન વિસેસા પરિહાયિત્વા બ્યસનં પત્તો પઞ્ચગ્ગળલેણવાસી તિસ્સદહરો નિદસ્સનં.

અઞ્ઞમઞ્ઞં અઙ્ગપરામસનેન ઉપ્પન્નરાગો **કાયસંસગ્ગો** નામ. ધમ્મભાસનદહરભિક્ખુ ચ રાજધીતા ચેત્થ નિદસ્સનં. મહાવિહારે કિર દહરભિક્ખુ ધમ્મં ભાસતિ. તત્થ મહાજનો આગતો, રાજાપિ અગ્ગમહેસિયા રાજધીતાય ચ સદ્ધિં અગમાસિ. તતો રાજધીતાય તસ્સ રૂપઞ્ચ સરઞ્ચ આગમ્મ બલવરાગો ઉપ્પન્નો, તસ્સ દહરસ્સાપિ. તં દિસ્વા રાજા સલ્લક્ખેત્વા સાણિપાકારેન પરિક્ખિપાપેસિ. તે અઞ્ઞમઞ્ઞં પરામસિત્વા આલિઙ્ગિંસુ. પુન સાણિપાકારં અપનેત્વા પસ્સન્તા દ્વેપિ કાલઙ્કતેયેવ અદ્દસંસૂતિ.

અઞ્ઞમઞ્ઞં આલપનસમુલ્લપનવસેન ઉપ્પન્નરાગો પન **સમુલ્લપનસંસગ્ગો** નામ. ભિક્ખુ ભિક્ખુનીહિ સદ્ધિં પરિભોગકરણે ઉપ્પન્નરાગો **સમ્ભોગસંસગ્ગો** નામ. દ્વીસુપિ એતેસુ પારાજિકપ્પત્તો ભિક્ખુ ચ ભિક્ખુની ચ નિદસ્સનં. મરિચવટ્ટિનામમહાવિહારમહે કિર દુટ્ઠગામણિઅભયરાજા મહાદાનં પટિયાદેત્વા ઉભતોસઙ્ઘં પરિવિસતિ. તત્થ ઉણ્હયાગુયા દિન્નાય સઙ્ઘનવકસામણેરી અનાધારકસ્સ સઙ્ઘનવકસ્સ સામણેરસ્સ દન્તવલયં દત્વા સમુલ્લપનમકાસિ. તે ઉભોપિ ઉપસમ્પજ્જિત્વા સટ્ઠિવસ્સા હુત્વા પરતીરં ગતા અઞ્ઞમઞ્ઞં સમુલ્લપનેન પુબ્બસઞ્ઞં પટિલભિત્વા તાવદેવ સઞ્જાતસિનેહા સિક્ખાપદં વીતિક્કમિત્વા પારાજિકા અહેસુન્તિ. એવં પઞ્ચવિધે સંસગ્ગે યેન કેનચિ સંસગ્ગેન જાતસંસગ્ગસ્સ **ભવતિ સ્નેહો**, પુરિમરાગપચ્ચયો બલવરાગો ઉપ્પજ્જતિ. તતો **સ્નેહન્વયં દુક્ખમિદં પહોતિ** તમેવ સ્નેહં અનુગચ્છન્તં સન્દિટ્ઠિકસમ્પરાયિકં સોકપરિદેવાદિનાનપ્પકારકં ઇદં દુક્ખં પહોતિ પભવતિ જાયતિ.

અપરે ''આરમ્મણે ચિત્તસ્સ વોસ્સગ્ગો સંસગ્ગો''તિ ભણન્તિ. તતો સ્નેહો, સ્નેહદુક્ખમિદન્તિ. એવમત્થપ્પભેદં ઇમં અડ્ઢગાથં વત્વા સો પચ્ચેકબુદ્ધો આહ – ''સ્વાયં યમિદં સ્નેહન્વયં સોકાદિદુક્ખં પહોતિ, તમેવ સ્નેહં અનુગતસ્સ દુક્ખસ્સ મૂલં ખનન્તો પચ્ચેકબોધિં અધિગતો''તિ.

એવં વુત્તે તે અમચ્ચા આહંસુ – ''અમ્હેહિ દાનિ, ભન્તે, કિં કત્તબ્બ''ન્તિ? તતો સો આહ – ''તુમ્હે વા અઞ્ઞતરો વા ઇમમ્હા દુક્ખા મુચ્ચિતુકામો, સો સબ્બોપિ **આદીનવં સ્નેહજં પેક્ખમાનો, એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો**''તિ. એત્થ ચ યં તં ''સ્નેહન્વયં દુક્ખમિદં પહોતી''તિ વુત્તં, તદેવ સન્ધાય ''આદીનવં સ્નેહજં પેક્ખમાનો''તિ ઇદં વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. અથ વા યથાવુત્તેન સંસગ્ગેન 'સંસગ્ગજાતસ્સ ભવતિ સ્નેહો, સ્નેહન્વયં દુક્ખમિદં પહોતિ', એવં યથાભૂતં આદીનવં સ્નેહજં પેક્ખમાનો અહમધિગતોતિ એવં સમ્બન્ધિત્વા ચતુત્થપાદો પુબ્બે વુત્તનયેનેવ સ્નેહવસેન વુત્તોતિ વેદિતબ્બો. તતો પરં સબ્બં પુરિમગાથાય વુત્તસદિસમેવાતિ.

સંસગ્ગગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૩. **મિત્તે સુહજ્જે**તિ કા ઉપ્પત્તિ? અયં પચ્ચેકબોધિસત્તો પુરિમગાથાય વુત્તનયેનેવ ઉપ્પજ્જિત્વા બારાણસિયં રજ્જં કારેન્તો પઠમજ્ઝાનં નિબ્બત્તેત્વા ''કિં સમણધમ્મો વરો, રજ્જં વર''ન્તિ વીમંસિત્વા અમચ્ચાનં રજ્જં નિય્યાતેત્વા સમણધમ્મં અકાસિ. અમચ્ચા ''ધમ્મેન સમેન કરોથા''તિ વુત્તાપિ લઞ્જં ગહેત્વા અધમ્મેન કરોન્તિ. તે લઞ્જં ગહેત્વા સામિકે પરાજયન્તા એકદા અઞ્ઞતરં રાજવલ્લભં પરાજેસું. સો રઞ્ઞો ભત્તકારકેહિ સદ્ધિં

પવિસિત્વા સબ્બં આરોચેસિ. રાજા દુતિયદિવસે સયં વિનિચ્છયટ્ઠાનં અગમાસિ. તતો મહાજના – ‘‘અમચ્ચા, દેવ, સામિકે અસામિકે કરોન્તી’’તિ ઉચ્ચાસદ્દં કરોન્તા મહાયુદ્ધં વિય અકંસુ. અથ રાજા વિનિચ્છયટ્ઠાના વુટ્ઠાય પાસાદં અભિરુહિત્વા સમાપત્તિં અપ્પેતું નિસિન્નો. તેન સદ્દેન વિક્ખિત્તચિત્તો ન સક્કોતિ અપ્પેતું. સો ‘‘કિં મે રજ્જેન, સમણધમ્મો વર’’ન્તિ રજ્જસુખં પહાય પુન સમાપત્તિં નિબ્બત્તેત્વા પુબ્બે વુત્તનયેનેવ વિપસ્સિત્વા પચ્ચેકસમ્બોધિં સચ્છાકાસિ. કમ્મટ્ઠાનઞ્ચ પુચ્છિતો ઇમં ગાથં અભાસિ.

તત્થ મેત્તાયનવસેન **મિત્તા**. સુહદયભાવેન **સુહજ્જા**. કેચિ એકન્તહિતકામતાય મિત્તાવ હોન્તિ ન સુહજ્જા. કેચિ ગમનાગમનટ્ઠાનનિસજ્જાસમુલ્લાપાદીસુ, હદયસુખજનનેન સુહજ્જાવ હોન્તિ, ન મિત્તા. કેચિ તદુભયવસેન સુહજ્જા ચેવ મિત્તા ચ હોન્તિ. તે દુવિધા અગારિયા ચ અનગારિયા ચ. તત્થ અગારિયા તિવિધા હોન્તિ ઉપકારો સમાનસુખદુક્ખો અનુકમ્પકોતિ. અનગારિયા વિસેસેન અત્થક્ખાયિનો એવ. તે ચતૂહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા હોન્તિ. યથાહ –

> ‘‘ચતૂહિ ખો, ગહપતિપુત્ત, ઠાનેહિ ઉપકારો મિત્તો સુહદો વેદિતબ્બો. પમત્તં રક્ખતિ, પમત્તસ્સ સાપતેય્યં રક્ખતિ, ભીતસ્સ સરણં હોતિ, ઉપ્પન્નેસુ કિચ્ચકરણીયેસુ તદ્દિગુણં ભોગં અનુપ્પદેતિ’’ (દી॰ નિ॰ ૩.૨૬૧).

તથા –

> ‘‘ચતૂહિ ખો, ગહપતિપુત્ત, ઠાનેહિ સમાનસુખદુક્ખો મિત્તો સુહદો વેદિતબ્બો. ગુય્હમસ્સ આચિક્ખતિ, ગુય્હમસ્સ પરિગૂહતિ, આપદાસુ ન વિજહતિ, જીવિતંપિસ્સ અત્થાય પરિચ્ચત્તં હોતિ’’ (દી॰ નિ॰ ૩.૨૬૨).

તથા –

> ‘‘ચતૂહિ ખો, ગહપતિપુત્ત, ઠાનેહિ અનુકમ્પકો મિત્તો સુહદો વેદિતબ્બો. અભવેનસ્સ ન નન્દતિ, ભવેનસ્સ નન્દતિ, અવણ્ણં ભણમાનં નિવારેતિ, વણ્ણં ભણમાનં પસંસતિ’’ (દી॰ નિ॰ ૩.૨૬૪).

તથા –

> ‘‘ચતૂહિ ખો, ગહપતિપુત્ત, ઠાનેહિ અત્થક્ખાયી મિત્તા સુહદો વેદિતબ્બો. પાપા નિવારેતિ, કલ્યાણે નિવેસેતિ, અસ્સુતં સાવેતિ, સગ્ગસ્સ મગ્ગં આચિક્ખતી’’તિ (દી॰ નિ॰ ૩.૨૬૩).

તેસ્વિધ અગારિયા અધિપ્પેતા, અત્થતો પન સબ્બેપિ યુજ્જન્તિ. તે **મિત્તે સુહજ્જે અનુકમ્પમાનો**તિ અનુદયમાનો, તેસં સુખં ઉપસંહરિતુકામો દુક્ખં અપહરિતુકામો ચ.

હાપેતિ અત્થન્તિ દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકપરમત્થવસેન તિવિધં, તથા અત્તત્થપરત્થઉભયત્થવસેનાપિ તિવિધં અત્થં લદ્ધવિનાસનેન અલદ્ધાનુપ્પાદનેનાતિ દ્વિધાપિ હાપેતિ વિનાસેતિ. **પટિબદ્ધચિત્તો**તિ ‘‘અહં ઇમં વિના ન જીવામિ, એસ મે ગતિ, એસ મે પરાયણ’’ન્તિ એવં અત્તાનં નીચે ઠાને ઠપેન્તોપિ પટિબદ્ધચિત્તો હોતિ. ‘‘ઇમે મં વિના ન જીવન્તિ, અહં તેસં ગતિ, અહં તેસં પરાયણ’’ન્તિ એવં અત્તાનં ઉચ્ચે ઠાને ઠપેન્તોપિ પટિબદ્ધચિત્તો હોતિ. ઇધ પન એવં પટિબદ્ધચિત્તો અધિપ્પેતો. **એતં ભય**ન્તિ એતં અત્થહાપનભયં, અત્તનો સમાપત્તિહાનિં સન્ધાયાહ.

સન્થવેતિ તિવિધો સન્થવો તણ્હાદિટ્ઠિમિત્તસન્થવવસેન. તત્થ અટ્ઠસતપભેદાપિ તણ્હા તણ્હાસન્થવો, દ્વાસટ્ઠિભેદાપિ દિટ્ઠિ દિટ્ઠિસન્થવો, પટિબદ્ધચિત્તતાય મિત્તાનુકમ્પના મિત્તસન્થવો. તેસુ સો ઇધ અધિપ્પેતો. તેન હિસ્સ સમાપત્તિ પરિહીના. તેનાહ – ''એતં ભયં સન્થવે પેક્ખમાનો અહં અધિગતો''તિ. સેસં વુત્તસદિસમેવાતિ.

મિત્તસુહજ્જગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૪. **વંસો વિસાલો**તિ કા ઉપ્પત્તિ? પુબ્બે કિર કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને તયો પચ્ચેકબોધિસત્તા પબ્બજિત્વા વીસતિ વસ્સસહસ્સાનિ ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેત્વા દેવલોકે ઉપ્પન્ના. તતો ચવિત્વા તેસં જેટ્ઠકો બારાણસિરાજકુલે નિબ્બત્તો, ઇતરે દ્વે પચ્ચન્તરાજકુલેસુ. તે ઉભોપિ કમ્મટ્ઠાનં ઉગ્ગહેત્વા રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા અનુક્કમેન પચ્ચેકબુદ્ધા હુત્વા નન્દમૂલકપબ્ભારે વસન્તા એકદિવસં સમાપત્તિતો વુટ્ઠાય ''મયં કિં કમ્મં કત્વા ઇમં લોકુત્તરસુખં અનુપ્પત્તા''તિ આવજ્જેત્વા પચ્ચવેક્ખમાના કસ્સપબુદ્ધકાલે અત્તનો અત્તનો ચરિયં અદ્દસંસુ. તતો ''તતિયો કુહિ''ન્તિ આવજ્જેન્તા બારાણસિરજ્જં કારેન્તં દિસ્વા તસ્સ ગુણે સરિત્વા ''સો પકતિયાવ અપ્પિચ્છતાદિગુણસમન્નાગતો હોતિ, અમ્હાકંયેવ ઓવાદકો વત્તા વચનક્ખમો પાપગરહી, હન્દ, નં આરમ્મણં દસ્સેત્વા આરોચેમા''તિ ઓકાસં ગવેસન્તા તં એકદિવસં સબ્બાલઙ્કારવિભૂસિતં ઉય્યાનં ગચ્છન્તં દિસ્વા આકાસેનાગન્ત્વા ઉય્યાનદ્વારે વેળુગુમ્બમૂલે અટ્ઠંસુ. મહાજનો અતિત્તો રાજદસ્સનેન રાજાનં ઉલ્લોકેતિ. તતો રાજા ''અત્થિ નુ ખો કોચિ મમ દસ્સને બ્યાપારં ન કરોતી''તિ ઓલોકેન્તો પચ્ચેકબુદ્ધે અદ્દક્ખિ. સહ દસ્સનેનેવ ચસ્સ તેસુ સિનેહો ઉપ્પજ્જિ. સો હત્થિક્ખન્ધા ઓરુય્હ સન્તેન આચારેન ઉપસઙ્કમિત્વા ''ભન્તે, કિં નામ તુમ્હે''તિ પુચ્છિ. તે ''મયં, મહારાજ, અસજ્જમાના નામા''તિ આહંસુ . ''ભન્તે, અસજ્જમાનાતિ એતસ્સ કો અત્થો''તિ? ''અલગ્ગનત્થો, મહારાજા''તિ. તતો વેળુગુમ્બં દસ્સેત્વા આહંસુ – ''સેય્યથાપિ, મહારાજ, ઇમં વેળુગુમ્બં સબ્બસો મૂલખન્ધસાખાનુસાખાહિ સંસિબ્બિત્વા ઠિતં અસિહત્થો પુરિસો મૂલે છેત્વા આવિઞ્છન્તો ન સક્કુણેય્ય ઉદ્ધરિતું, એવમેવ ત્વં અન્તો ચ બહિ ચ જટાય જટિતો આસત્તવિસત્તો તત્થ વિલગ્ગો. સેય્યથાપિ વા પનસ્સ વેમજ્ઝગતોપિ અયં વંસકળીરો અસઞ્જાતસાખત્તા કેનચિ અલગ્ગોવ ઠિતો, સક્કા ચ પન અગ્ગે વા મૂલે વા છેત્વા ઉદ્ધરિતું, એવમેવ મયં કત્થચિ અસજ્જમાના સબ્બા દિસા ગચ્છામા''તિ તાવદેવ ચતુત્થજ્ઝાનં સમાપજ્જિત્વા પસ્સતો એવ રઞ્ઞો આકાસેન નન્દમૂલકપબ્ભારં અગમંસુ. તતો રાજા ચિન્તેસિ – ''કદા નુ ખો અહમ્પિ એવં અસજ્જમાનો ભવેય્ય''ન્તિ તત્થેવ ઠિતો વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. પુરિમનયેનેવ કમ્મટ્ઠાનં પુચ્છિતો ઇમં ગાથં અભાસિ.

તત્થ **વંસો**તિ વેળુ. **વિસાલો**તિ વિત્થિણ્ણો. **વ**-કારો અવધારણત્થો, **એવ**-કારો વા અયં, સન્ધિવસેન એત્થ **એ**-કારો નટ્ઠો. તસ્સ પરપદેન સમ્બન્ધો. તં પચ્છા યોજેસ્સામ. **યથા**તિ પટિભાગે. **વિસત્તો**તિ લગ્ગો જટિતો સંસિબ્બિતો. **પુત્તેસુ દારેસુ ચા**તિ પુત્તધીતુભરિયાસુ. **યા અપેક્ખા**તિ યા તણ્હા યો સિનેહો. **વંસક્કળીરોવ અસજ્જમાનો**તિ વંસકળીરો વિય અલગ્ગમાનો. કિં વુત્તં હોતિ? યથા વંસો વિસાલો વિસત્તો એવ હોતિ, પુત્તેસુ દારેસુ ચ યા અપેક્ખા, સાપિ એવં તાનિ વત્થૂનિ, સંસિબ્બિત્વા ઠિતત્તા વિસત્તા એવ. સ્વાહં તાય અપેક્ખાય અપેક્ખવા વિસાલો વંસો વિય વિસત્તોતિ એવં અપેક્ખાય આદીનવં દિસ્વા તં અપેક્ખં મગ્ગઞાણેન છિન્દન્તો અયં વંસકળીરોવ રૂપાદીસુ વા લાભાદીસુ વા કામભવાદીસુ વા દિટ્ઠાદીસુ વા તણ્હામાનદિટ્ઠિવસેન અસજ્જમાનો પચ્ચેકબોધિં અધિગતોતિ. સેસં પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બં.

વંસક્કળીરગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૫. **મિગો અરઞ્ઞમ્હી**તિ કા ઉપ્પત્તિ? એકો કિર ભિક્ખુ કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને યોગાવચરો કાલં કત્વા બારાણસિયં સેટ્ઠિકુલે ઉપ્પન્નો અડ્ઢે મહદ્ધને મહાભોગે. સો સુભગો અહોસિ, તતો પરદારિકો હુત્વા કાલઙ્કતો નિરયે નિબ્બત્તો તત્થ પચ્ચિત્વા પક્કાવસેસેન સેટ્ઠિભરિયાય કુચ્છિમ્હિ ઇત્થી હુત્વા પટિસન્ધિં ગણ્હિ. નિરયતો આગતાનં સત્તાનં ગત્તાનિ ઉણ્હાનિ હોન્તિ. તેન સેટ્ઠિભરિયા ડય્હમાનેન ઉદરેન કિચ્છેન કસિરેન તં ગબ્ભં ધારેત્વા કાલેન દારિકં વિજાયિ. સા જાતદિવસતો પભુતિ માતાપિતૂનં સેસબન્ધુપરિજનાનઞ્ચ દેસ્સા અહોસિ. વયપ્પત્તા ચ યમ્હિ કુલે દિન્ના, તત્થાપિ સામિકસસ્સુસસુરાનં દેસ્સાવ અહોસિ અપ્પિયા અમનાપા. અથ નક્ખત્તે ઘોસિતે સેટ્ઠિપુત્તો તાય સદ્ધિં કીળિતું અનિચ્છન્તો વેસિં આનેત્વા કીળતિ. સા તં દાસીનં સન્તિકા સુત્વા સેટ્ઠિપુત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા નાનપ્પકારેહિ અનુનયિત્વા ચ આહ – ‘‘અય્યપુત્ત, ઇત્થી નામ સચેપિ દસન્નં રાજૂનં કનિટ્ઠા હોતિ, ચક્કવત્તિનો વા ધીતા, તથાપિ સામિકસ્સ પેસનકરા હોતિ. સામિકે અનાલપન્તે સૂલે આરોપિતા વિય દુક્ખં પટિસંવેદેતિ. સચે અહં અનુગ્ગહારહા અનુગ્ગહેતબ્બા, નો ચે, વિસ્સજ્જેતબ્બા. અત્તનો ઞાતિકુલં ગમિસ્સામી’’તિ. સેટ્ઠિપુત્તો – ‘‘હોતુ, ભદ્દે, મા સોચિ કીળનસજ્જા હોહિ, નક્ખત્તં કીળિસ્સામા’’તિ આહ. સેટ્ઠિધીતા તાવત્તકેન સલ્લાપમત્તેન ઉસ્સાહજાતા ‘‘સ્વે નક્ખત્તં કીળિસ્સામી’’તિ બહું ખજ્જભોજ્જં પટિયાદેતિ. સેટ્ઠિપુત્તો દુતિયદિવસે અનારોચેત્વાવ કીળનટ્ઠાનં ગતો. સા ‘‘ઇદાનિ પેસેસ્સતિ, ઇદાનિ પેસેસ્સતી’’તિ મગ્ગં ઓલોકેન્તી નિસિન્ના ઉસ્સૂરં દિસ્વા મનુસ્સે પેસેસિ. તે પચ્ચાગન્ત્વા ‘‘સેટ્ઠિપુત્તો ગતો’’તિ આરોચેસું. સા તં સબ્બં પટિયાદિતં આદાય યાનં અભિરુહિત્વા ઉય્યાનં ગન્તું આરદ્ધા.

અથ નન્દમૂલકપબ્ભારે પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો સત્તમે દિવસે નિરોધા વુટ્ઠાય નાગલતાદન્તકટ્ઠં ખાદિત્વા અનોતત્તદહે મુખં ધોવિત્વા ‘‘કત્થ અજ્જ ભિક્ખં ચરિસ્સામા’’તિ આવજ્જેન્તો તં સેટ્ઠિધીતરં દિસ્વા ‘‘મયિ ઇમિસ્સા સદ્ધાકારં કારેત્વા તં કમ્મં પરિક્ખયં ગમિસ્સતી’’તિ ઞત્વા પબ્ભારસમીપે સટ્ઠિયોજનમનોસિલાતલે ઠત્વા પત્તચીવરમાદાય અભિઞ્ઞાપાદકં ઝાનં સમાપજ્જિત્વા આકાસેનાગન્ત્વા તસ્સા પટિપથે ઓરુય્હ બારાણસિં અભિમુખો અગમાસિ. તં દિસ્વાવ દાસિયો સેટ્ઠિધીતાય આરોચેસું. સા યાના ઓરુય્હ સક્કચ્ચં વન્દિત્વા પત્તં સબ્બરસસમ્પન્નેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન પૂરેત્વા પદુમપુપ્ફેન પટિચ્છાદેત્વા હેટ્ઠાપિ પદુમપુપ્ફં કત્વા પુપ્ફકલાપં હત્થેન ગહેત્વા પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ હત્થે પત્તં દત્વા વન્દિત્વા પુપ્ફકલાપહત્થા પત્થનં અકાસિ – ‘‘ભન્તે, યથા ઇદં પુપ્ફં, એવાહં યત્થ યત્થ ઉપપજ્જામિ, તત્થ તત્થ મહાજનસ્સ પિયા ભવેય્યં મનાપા’’તિ. એવં પત્થેત્વા દુતિયમ્પિ પત્થેસિ – ‘‘ભન્તે, દુક્ખો ગબ્ભવાસો , તં અનુપગમ્મ પદુમપુપ્ફે એવ પટિસન્ધિ ભવેય્યા’’તિ. તતિયમ્પિ પત્થેસિ – ‘‘ભન્તે, જેગુચ્છો માતુગામો, ચક્કવત્તિધીતાપિ પરવસં ગચ્છતિ. તસ્મા અહં ઇત્થિભાવં અનુપગમ્મ પુરિસો ભવેય્ય’’ન્તિ. ચતુત્થમ્પિ પત્થેસિ – ‘‘ભન્તે, ઇમં સંસારદુક્ખં અતિક્કમ્મ પરિયોસાને તુમ્હેહિ પત્તં અમતં પાપુણેય્ય’’ન્તિ. એવં ચતુરો પણિધી કત્વા તં પદુમપુપ્ફકલાપં પૂજેત્વા પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા ‘‘પુપ્ફસદિસો એવ મે ગન્ધો ચેવ વણ્ણો ચ હોતૂ’’તિ ઇમં પઞ્ચમં પણિધિં અકાસિ.

તતો પચ્ચેકબુદ્ધો પત્તઞ્ચ પુપ્ફકલાપઞ્ચ ગહેત્વા આકાસે ઠત્વા –

‘‘ઇચ્છિતં પત્થિતં તુય્હં, ખિપ્પમેવ સમિજ્ઝતુ;
સબ્બે પૂરેન્તુ સઙ્કપ્પા, ચન્દો પન્નરસો યથા’’તિ. –

ઇમાય ગાથાય સેટ્ઠિધીતાય અનુમોદનં કત્વા ‘‘સેટ્ઠિધીતા મં ગચ્છન્તં પસ્સતૂ’’તિ અધિટ્ઠહિત્વા આકાસેન નન્દમૂલકપબ્ભારં અગમાસિ. સેટ્ઠિધીતાય તં પસ્સન્તિયા મહતી પીતિ ઉપ્પજ્જિ. ભવન્તરે કતં અકુસલં કમ્મં

અનોકાસતાય પરિક્ખીણં ચિઞ્ચખ્બિલધોતતમ્બલોહભાજનમિવ સુદ્ધા જાતા. તાવદેવસ્સા પતિકુલે ઞાતિકુલે ચ સબ્બો જનો તુટ્ઠો. "કિં કરોમા"તિ પિયવચનાનિ ચ પણ્ણાકારાનિ ચ પેસેસિ. સામિકોપિ મનુસ્સે પેસેસિ – "સેટ્ઠિધીતરં સીઘં આનેથ, અહં વિસ્સરિત્વા ઉય્યાનં આગતો"તિ. તતો પભુતિ ચ નં ઉરે વિલિત્તચન્દનં વિય આમુત્તમુત્તાહારં વિય પુપ્ફમાલા વિય ચ પિયાયન્તો પરિહરિ. સા તત્થ યાવતાયુકં ઇસ્સરિયભોગયુત્તસુખં અનુભવિત્વા કાલં કત્વા પુરિસભાવેન દેવલોકે પદુમપુપ્ફે ઉપ્પજ્જિ. સો દેવપુત્તો ગચ્છન્તોપિ પદુમપુપ્ફગબ્ભે એવ ગચ્છતિ, તિટ્ઠન્તોપિ નિસીદન્તોપિ સયન્તોપિ પદુમપુપ્ફગબ્ભેયેવ સયતિ. "મહાપદુમદેવપુત્તો"તિ ચ નં વોહરિંસુ. એવં સો તેન ઇદ્ધાનુભાવેન અનુલોમપટિલોમં છ દેવલોકે એવ સંસરતિ.

તેન ચ સમયેન બારાણસિરઞ્ઞો વીસતિ ઇત્થિસહસ્સાનિ હોન્તિ. તાસુ એકાપિ પુત્તં ન લભતિ. અમચ્ચા રાજાનં વિઞ્ઞાપેસું – "દેવ, કુલવંસાનુપાલકો પુત્તો ઇચ્છિતબ્બો, અત્રજે અવિજ્જમાને ખેત્તજોપિ કુલવંસધરો હોતી"તિ. અથ રાજા "ઠપેત્વા મહેસિં અવસેસા ઇત્થિયો સત્તાહં ધમ્મનાટકં કરોથા"તિ યથાકામં બહિ ચરાપેસિ, તથાપિ પુત્તં નાલત્થ. પુન અમચ્ચા આહંસુ – "મહારાજ, મહેસી નામ પુઞ્ઞેન ચ પઞ્ઞાય ચ સબ્બઇત્થીનં અગ્ગા, અપ્પેવ નામ દેવો મહેસિયા કુચ્છિમ્હિ પુત્તં લભેય્યા"તિ. રાજા મહેસિયા એતમત્થં આરોચેસિ. સા આહ – "મહારાજ, યા ઇત્થી સીલવતી સચ્ચવાદિની, સા પુત્તં લભેય્ય, હિરોત્તપ્પરહિતાય કુતો પુત્તો"તિ પાસાદં અભિરુહિત્વા પઞ્ચ સીલાનિ સમાદિયિત્વા પુનપ્પુનં આવજ્જેસિ, સીલવતિયા રાજધીતાય પઞ્ચ સીલાનિ આવજ્જેન્તિયા પુત્તપત્થનાચિત્તે ઉપ્પન્નમત્તે સક્કસ્સ આસનં સંકમ્પિ.

અથ સક્કો આવજ્જેન્તો એતમત્થં વિદિત્વા – "સીલવતિયા રાજધીતાય પુત્તવરં દેમી"તિ આકાસેનાગન્ત્વા દેવિયા સમ્મુખે ઠિતો "કિં વરેસિ, દેવી"તિ? "પુત્તં, મહારાજા"તિ. "દમ્મિ તે, દેવિ, પુત્તં, મા ચિન્તયી"તિ વત્વા દેવલોકં ગન્ત્વા "અત્થિ નુ ખો એત્થ ખીણાયુકો"તિ આવજ્જેન્તો "અયં મહાપદુમો ઉપરિદેવલોકં ગન્તુકામો ચ ભવિસ્સતી"તિ ઞત્વા તસ્સ વિમાનં ગન્ત્વા "તાત મહાપદુમ, મનુસ્સલોકં ગચ્છાહી"તિ યાચિ. સો "મા એવં, મહારાજ, ભણ, જેગુચ્છિતો મનુસ્સલોકો"તિ . "તાત, ત્વં મનુસ્સલોકે પુઞ્ઞં કત્વા ઇધૂપપન્નો, તત્થેવ ઠત્વા પારમિયો પૂરેતબ્બા, ગચ્છ, તાતા"તિ. "દુક્ખો, મહારાજ, ગબ્ભવાસો, ન સક્કોમિ તત્થ વસિતુ"ન્તિ. "તાત, તે ગબ્ભવાસો નત્થિ, તથા હિ ત્વં કમ્મમકાસિ, યથા પદુમગબ્ભેયેવ નિબ્બત્તિસ્સસિ, ગચ્છ, તાતા"તિ પુનપ્પુનં વુચ્ચમાનો અધિવાસેસિ.

સો દેવલોકા ચવિત્વા બારાણસિરઞ્ઞો ઉય્યાને સિલાપટ્ટપોક્ખરણિયં પદુમગબ્ભે નિબ્બત્તો. તઞ્ચ રત્તિં પચ્ચૂસસમયે મહેસી સુપિનન્તેન વીસતિઇત્થિસહસ્સપરિવુતા ઉય્યાનં ગન્ત્વા સિલાપટ્ટપોક્ખરણિયં પદુમગબ્ભે પુત્તં લદ્ધા વિય અહોસિ. સા પભાતાય રત્તિયા સીલાનિ રક્ખમાના તત્થ ગન્ત્વા એકં પદુમપુપ્ફં અદ્દસ, તં નેવ તીરે હોતિ ન ગમ્ભીરે. સહ દસ્સનેનેવ ચસ્સા તત્થ પુત્તસિનેહો ઉપ્પજ્જિ. સા સયં એવ ઓતરિત્વા તં પુપ્ફં અગ્ગહેસિ, પુપ્ફે ગહિતમત્તેયેવ પત્તાનિ વિકસિંસુ. તત્થ સુવણ્ણપટિમં વિય દારકં અદ્દસ, દિસ્વાવ "પુત્તો મે લદ્ધો"તિ સદ્દં નિચ્છારેસિ. મહાજનો સાધુકારસહસ્સાનિ પવત્તેસિ. રઞ્ઞો ચ પેસેસિ. રાજા સુત્વા "કત્થ લદ્ધો"તિ પુચ્છિત્વા લદ્ધોકાસં સુત્વા "ઉય્યાનઞ્ચ પોક્ખરણિયં પદુમઞ્ચ અમ્હાકંયેવ, તસ્મા અમ્હાકં ખેત્તે જાતત્તા ખેત્તજો નામાયં પુત્તો"તિ વત્વા નગરં પવેસેત્વા વીસતિસહસ્સઇત્થિયો ધાતિકિચ્ચં કારેસિ. યા યા કુમારસ્સ રુચિં ઞત્વા પત્થિતં પત્થિતં ખાદનીયં ખાદાપેતિ, સા સા સહસ્સં લભતિ. સકલબારાણસી ચલિતા, સબ્બો જનો કુમારસ્સ પણ્ણાકારસહસ્સાનિ પેસેસિ. કુમારો તં તં અતિનેત્વા "ઇમં ખાદ, ઇમં ભુઞ્જા"તિ વુચ્ચમાનો ભોજનેન ઉબ્બાળ્હો ઉક્કણ્ઠિતો હુત્વા ગોપુરદ્વારં ગન્ત્વા લાખાગુળકેન કીળતિ.

તદા અઞ્ઞતરો પચ્ચેકબુદ્ધો બારાણસિં નિસ્સાય ઇસિપતને વસતિ. સો કાલસ્સેવ વુટ્ઠાય સેનાસનવત્તસરીરપરિકમ્મમનસિકારાદીનિ સબ્બકિચ્ચાનિ કત્વા પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો ‘‘અજ્જ કત્થ ભિક્ખં ગહેસ્સામી’’તિ આવજ્જેન્તો કુમારસ્સ સમ્પત્તિં દિસ્વા ‘‘એસ પુબ્બે કિં કમ્મં કરી’’તિ વીમંસન્તો ‘‘માદિસસ્સ પિણ્ડપાતં દત્વા ચતસ્સો પત્થના પત્થેસિ, તત્થ તિસ્સો સિદ્ધા, એકા તાવ ન સિજ્ઝતિ, તસ્સ ઉપાયેન આરમ્મણં દસ્સેમી’’તિ ભિક્ખાચારવસેન કુમારસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. કુમારો તં દિસ્વા ‘‘સમણ, મા ઇધ આગચ્છિ, ઇમે હિ તમ્પિ ‘ઇમં ખાદ, ઇમં ભુઞ્જા’તિ વદેય્યુ’’ન્તિ આહ. સો એકવચનેનેવ તતો નિવત્તિત્વા અત્તનો સેનાસનં અગમાસિ. કુમારો પરિજનં આહ – ‘‘અયં સમણો મયા વુત્તમત્તોવ નિવત્તો, કુદ્ધો નુ ખો મમા’’તિ. સો તેહિ ‘‘પબ્બજિતા નામ ન કોધપરાયણા હોન્તિ, પરેન પસન્નમનેન યં દિન્નં, તેન યાપેન્તી’’તિ વુચ્ચમાનેપિ ‘‘દુટ્ઠો એવરૂપો નામ સમણો, ખમાપેસ્સામિ ન’’ન્તિ માતાપિતૂનં આરોચેત્વા હત્થિં અભિરુહિત્વા મહતા રાજાનુભાવેન ઇસિપતનં ગન્ત્વા મિગયૂથં દિસ્વા પુચ્છિ – ‘‘કિન્નામેતે’’તિ? ‘‘એતે, સામિ, મિગા નામા’’તિ. ‘‘એતેસં ‘ઇમં ખાદથ, ઇમં ભુઞ્જથ, ઇમં સાયથા’તિ વત્વા પટિજગ્ગન્તા અત્થી’’તિ? ‘‘નત્થિ, સામિ, યત્થ તિણોદકં સુલભં તત્થ વસન્તી’’તિ.

કુમારો ‘‘યથા ઇમે અરક્ખિયમાનાવ યત્થ ઇચ્છન્તિ, તત્થ વસન્તિ, કદા નુ ખો અહમ્પિ એવં વસેય્ય’’ન્તિ એતં આરમ્મણં અગ્ગહેસિ. પચ્ચેકબુદ્ધોપિ તસ્સ આગમનં ઞત્વા સેનાસનમગ્ગઞ્ચ ચઙ્કમનઞ્ચ સમ્મજ્જિત્વા મટ્ઠં કત્વા એકદ્વત્તિક્ખત્તું ચઙ્કમિત્વા પદનિક્ખેપં દસ્સેત્વા દિવાવિહારોકાસઞ્ચ પણ્ણસાલઞ્ચ સમ્મજ્જિત્વા મટ્ઠં કત્વા પવિસનપદનિક્ખેપં દસ્સેત્વા નિક્ખમનપદનિક્ખેપં અદસ્સેત્વા અઞ્ઞત્ર અગમાસિ. કુમારો તત્થ ગન્ત્વા તં પદેસં સમ્મજ્જિત્વા મટ્ઠકતં દિસ્વા ‘‘વસતિ મઞ્ઞે એત્થ સો પચ્ચેકબુદ્ધો’’તિ પરિજનેન ભાસિતં સુત્વા આહ – ‘‘પાતોપિ સો સમણો દુસ્સતિ, ઇદાનિ હત્થિઅસ્સાદીહિ અત્તનો ઓકાસં અક્કન્તં દિસ્વા સુટ્ઠુતરં દુસ્સેય્ય, ઇધેવ તુમ્હે તિટ્ઠથા’’તિ હત્થિક્ખન્ધા ઓરુય્હ એકકોવ સેનાસનં પવિટ્ઠો વત્તસીસેન સુસમ્મટ્ઠોકાસે પદનિક્ખેપં દિસ્વા ‘‘સો દાનાયં સમણો એત્થ ચઙ્કમન્તો ન વણિજ્જાદિકમ્મં ચિન્તેસિ, અદ્ધાયં અત્તનો હિતમેવ ચિન્તેસિ મઞ્ઞે’’તિ પસન્નમાનસો ચઙ્કમં અભિરુહિત્વા દૂરીકતપુથુવિતક્કો ગન્ત્વા પાસાણફલકે નિસીદિત્વા સઞ્જાતએકગ્ગો હુત્વા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિઞાણં અધિગન્ત્વા પુરિમનયેનેવ પુરોહિતેન કમ્મટ્ઠાનં પુચ્છિતો ગગનતલે નિસિન્નો ઇમં ગાથમભાસિ.

તત્થ **મિગો**તિ દ્વે મિગા – એણીમિગો ચ પસદમિગો ચ. અપિચ સબ્બેસં આરઞ્ઞિકાનં ચતુપ્પદાનં એતં અધિવચનં. ઇધ પન પસદમિગો અધિપ્પેતોતિ વદન્તિ. **અરઞ્ઞમ્હી**તિ ગામઞ્ચ ગામૂપચારઞ્ચ ઠપેત્વા અવસેસં અરઞ્ઞં, ઇધ પન ઉય્યાનં અધિપ્પેતં, તસ્મા ‘‘ઉય્યાનમ્હી’’તિ વુત્તં હોતિ. **યથા**તિ પટિભાગે. **અબદ્ધો**તિ રજ્જુબન્ધનાદીહિ અબદ્ધો, એતેન વિસ્સત્થચરિયં દીપેતિ. **યેનિચ્છકં ગચ્છતિ ગોચરાયા**તિ યેન યેન દિસાભાગેન ગન્તુમિચ્છતિ, તેન તેન દિસાભાગેન ગોચરાય ગચ્છતિ. વુત્તમ્પિ ચેતં ભગવતા –

> ‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, આરઞ્ઞકો મિગો અરઞ્ઞે પવને ચરમાનો વિસ્સત્થો ગચ્છતિ, વિસ્સત્થો તિટ્ઠતિ, વિસ્સત્થો નિસીદતિ, વિસ્સત્થો સેય્યં કપ્પેતિ. તં કિસ્સ હેતુ? અનાપાથગતો, ભિક્ખવે, લુદ્દસ્સ, એવમેવ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ…પે॰… પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અન્તમકાસિ મારં અપદં, વધિત્વા મારચક્ખું અદસ્સનં ગતો પાપિમતો’’તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૮૭; ચૂળનિ॰ ખગ્ગવિસાણસુત્તનિદ્દેસ ૧૨૫) વિત્થારો.

સેરિતન્તિ સચ્છન્દવુત્તિતં અપરાયત્તતં વા, ઇદં વુત્તં હોતિ – યથા મિગો અરઞ્ઞમ્હિ અબદ્ધો યેનિચ્છકં ગચ્છતિ ગોચરાય, તથા કદા નુ ખો અહમ્પિ તણ્હાબન્ધનં છિન્દિત્વા એવં ગચ્છેય્યન્તિ. **વિઞ્ઞૂ** પણ્ડિતો નરો સેરિતં પેક્ખમાનો એકો ચરેતિ.

મિગોઅરઞ્ઞગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૬. **આમન્તના હોતી**તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિરઞ્ઞો કિર મહાઉપટ્ઠાનસમયે અમચ્ચા ઉપસઙ્કમિંસુ. તેસુ એકો અમચ્ચો ''દેવ, સોતબ્બં અત્થી''તિ એકમન્તં ગમનં યાચિ. સો ઉટ્ઠાયાસના અગમાસિ. પુન એકો મહાઉપટ્ઠાને નિસિન્નં યાચિ, એકો હત્થિક્ખન્ધે નિસિન્નં, એકો અસ્સપિટ્ઠિયં નિસિન્નં, એકો સુવણ્ણરથે નિસિન્નં, એકો સિવિકાય નિસીદિત્વા ઉય્યાનં ગચ્છન્તં યાચિ. રાજા તતો ઓરોહિત્વા અગમાસિ. અપરો જનપદચારિકં ગચ્છન્તં યાચિ, તસ્સપિ વચનં સુત્વા હત્થિક્ખન્ધતો ઓરુય્હ એકમન્તં અગમાસિ. એવં સો તેહિ નિબ્બિન્નો હુત્વા પબ્બજિ. અમચ્ચા ઇસ્સરિયેન વડ્ઢન્તિ. તેસુ એકો ગન્ત્વા રાજાનં આહ – ''અસુકં નામ, મહારાજ, જનપદં મય્હં દેહી''તિ. રાજા તં ''ઇત્થન્નામો ભુઞ્જતી''તિ ભણતિ. સો રઞ્ઞો વચનં અનાદિયિત્વા ''ગચ્છામહં તં જનપદં ગહેત્વા ભુઞ્જામી''તિ તત્થ ગન્ત્વા કલહં કત્વા પુન ઉભોપિ રઞ્ઞો સન્તિકં આગન્ત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ દોસં આરોચેન્તિ. રાજા ''ન સક્કા ઇમે તોસેતુ''ન્તિ તેસં લોભે આદીનવં દિસ્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. સો પુરિમનયેન ઇમં ઉદાનં અભાસિ.

તસ્સત્થો – સહાયમજ્ઝે ઠિતસ્સ દિવાસેય્યસઙ્ખાતે **વાસે** ચ, મહાઉપટ્ઠાનસઙ્ખાતે **ઠાને** ચ, ઉય્યાનગમનસઙ્ખાતે **ગમને** ચ, જનપદચારિકસઙ્ખાતાય **ચારિકાય** ચ, ''ઇદં મે સુણ, ઇદં મે દેહી''તિઆદિના નયેન તથા તથા આમન્તના હોતિ, તસ્મા અહં તત્થ નિબ્બિજ્જિત્વા યાયં અરિયજનસેવિતા અનેકાનિસંસા એકન્તસુખા, એવં સન્તેપિ લોભાભિભૂતેહિ સબ્બકાપુરિસેહિ અનભિપત્થિતા પબ્બજ્જા, તં **અનભિજ્ઝિતં** પરેસં અવસવત્તનેન ભબ્બપુગ્ગલવસેન **સેરિતઞ્ચ પેક્ખમાનો** વિપસ્સનં આરભિત્વા અનુક્કમેન પચ્ચેકબોધિં અધિગતોસ્મિ. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

આમન્તનાગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૭. **ખિડ્ડારતી**તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર એકપુત્તકબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા અહોસિ. સો તસ્સ એકપુત્તકો પિયો અહોસિ મનાપો પાણસમો, રાજા સબ્બઇરિયાપથેસુ પુત્તકં ગહેત્વાવ વત્તતિ. સો એકદિવસં ઉય્યાનં ગચ્છન્તો તં ઠપેત્વા ગતો. કુમારોપિ તં દિવસંયેવ ઉપ્પન્નેન બ્યાધિના મતો. અમચ્ચા ''પુત્તસિનેહેન રઞ્ઞો હદયમ્પિ ફલેય્યા''તિ અનારોચેત્વાવ નં ઝાપેસું. રાજા ઉય્યાને સુરામદેન મત્તો પુત્તં નેવ સરતિ, તથા દુતિયદિવસેપિ ન્હાનભોજનવેલાસુ. અથ ભુત્તાવી નિસિન્નો સરિત્વા ''પુત્તં મે આનેથા''તિ આહ. તસ્સ અનુરૂપેન વિધાનેન તં પવત્તિં આરોચેસું. તતો સોકાભિભૂતો નિસિન્નો એવં યોનિસો મનસાકાસિ – ''ઇમસ્મિં સતિ ઇદં હોતિ, ઇમસ્સુપ્પાદા ઇદં ઉપ્પજ્જતી''તિ. એવં અનુક્કમેન અનુલોમપટિલોમં પટિચ્ચસમુપ્પાદં સમ્મસન્તો પચ્ચેકસમ્બોધિં સચ્છાકાસિ. સેસં સંસગ્ગગાથાવણ્ણનાયં વુત્તસદિસમેવ ઠપેત્વા ગાથાયત્થવણ્ણનં.

અત્થવણ્ણના પન – **ખિડ્ડા**તિ કીળના. સા દુવિધા હોતિ કાયિકા ચ વાચસિકા ચ. તત્થ કાયિકા નામ હત્થીહિપિ કીળન્તિ, અસ્સેહિપિ રથેહિપિ ધનૂહિપિ થરૂહિપીતિ એવમાદિ. વાચસિકા નામ ગીતં સિલોકભણનં મુખભેરિઆલમ્બરભેરીતિ એવમાદિ. **રતી**તિ પઞ્ચકામગુણરતિ. **વિપુલ**ન્તિ યાવ અટ્ઠિમિઞ્જં અહચ્ચ ઠાનેન

સકલત્તભાવબ્યાપકં. સેસં પાકટમેવ . અનુસન્ધિયોજનાપિ ચેત્થ સંસગ્ગગાથાય વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બા, તતો પરઞ્ચ સબ્બં.

ખિડ્ડારતિગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૮. **ચાતુદ્દિસો**તિ કા ઉપ્પત્તિ? પુબ્બે કિર કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને પઞ્ચ પચ્ચેકબોધિસત્તા પબ્બજિત્વા વીસતિ વસ્સસહસ્સાનિ ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તા. તતો ચવિત્વા તેસં જેટ્ઠકો બારાણસિરાજા અહોસિ, સેસા પાકતિકરાજાનો. તે ચત્તારોપિ કમ્મટ્ઠાનં ઉગ્ગણ્હિત્વા રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા અનુક્કમેન પચ્ચેકબુદ્ધા હુત્વા નન્દમૂલકપબ્ભારે વસન્તા એકદિવસં સમાપત્તિતો વુટ્ઠાય વંસક્કળીરગાથાયં વુત્તનયેનેવ અત્તનો કમ્મઞ્ચ સહાયઞ્ચ આવજ્જેત્વા ઞત્વા બારાણસિરઞ્ઞો ઉપાયેન આરમ્મણં દસ્સેતું ઓકાસં ગવેસન્તિ. સો ચ રાજા તિક્ખત્તું રત્તિયા ઉબ્બિજ્જતિ, ભીતો વિસ્સરં કરોતિ, મહાતલે ધાવતિ. પુરોહિતેન કાલસ્સેવ વુટ્ઠાય સુખસેય્યં પુચ્છિતોપિ ''કુતો મે, આચરિય, સુખ''ન્તિ સબ્બં તં પવત્તિં આરોચેસિ. પુરોહિતોપિ ''અયં રોગો ન સક્કા યેન કેનચિ ઉદ્ધં વિરેચનાદિના ભેસજ્જકમ્મેન વિનેતું, મય્હં પન ખાદનૂપાયો ઉપ્પન્નો''તિ ચિન્તેત્વા ''રજ્જહાનિજીવિતન્તરાયાદીનં પુબ્બનિમિત્તં એતં, મહારાજા''તિ રાજાનં સુટ્ઠુતરં ઉબ્બેજેત્વા ''તસ્સ વૂપસમનત્થં એત્તકે ચ એત્તકે ચ હત્થિઅસ્સરથાદયો હિરઞ્ઞસુવણ્ણઞ્ચ દક્ખિણં દત્વા યઞ્ઞો યજિતબ્બો''તિ યઞ્ઞયજને સમાદપેસિ.

તતો પચ્ચેકબુદ્ધા અનેકાનિ પાણસહસ્સાનિ યઞ્ઞત્થાય સમ્પિણ્ડિયમાનાનિ દિસ્વા ''એતસ્મિં કમ્મે કતે દુબ્બોધનેય્યો ભવિસ્સતિ, હન્દ નં પટિકચ્ચેવ ગન્ત્વા પેક્ખામા''તિ વંસક્કળીરગાથાયં વુત્તનયેન આગન્ત્વા પિણ્ડાય ચરમાના રાજઙ્ગણે પટિપાટિયા અગમંસુ. રાજા સીહપઞ્જરે ઠિતો રાજઙ્ગણં ઓલોકયમાનો તે અદ્દક્ખિ, સહ દસ્સનેનેવ ચસ્સ સિનેહો ઉપ્પજ્જિ. તતો તે પક્કોસાપેત્વા આકાસતલે પઞ્ઞત્તાસને નિસીદાપેત્વા સક્કચ્ચં ભોજેત્વા કતભત્તકિચ્ચે ''કે તુમ્હે''તિ પુચ્છિ. ''મયં, મહારાજ, ચાતુદ્દિસા નામા''તિ. ''ભન્તે, ચાતુદ્દિસાતિ ઇમસ્સ કો અત્થો''તિ? ''ચતૂસુ દિસાસુ કત્થચિ કુતોચિ ભયં વા ચિત્તુત્રાસો વા અમ્હાકં નત્થિ, મહારાજા''તિ. ''ભન્તે, તુમ્હાકં તં ભયં કિં કારણા ન હોતી''તિ? ''મયં, મહારાજ, મેત્તં ભાવેમ, કરુણં ભાવેમ, મુદિતં ભાવેમ, ઉપેક્ખં ભાવેમ. તેન નો તં ભયં ન હોતી''તિ વત્વા ઉટ્ઠાયાસના અત્તનો વસનટ્ઠાનં અગમંસુ.

તતો રાજા ચિન્તેસિ – ''ઇમે સમણા 'મેત્તાદિભાવનાય ભયં ન હોતી'તિ ભણન્તિ, બ્રાહ્મણા પન અનેકસહસ્સપાણવધં વણ્ણયન્તિ, કેસં નુ ખો વચનં સચ્ચ''ન્તિ? અથસ્સ એતદહોસિ – ''સમણા સુદ્ધેન અસુદ્ધં ધોવન્તિ, બ્રાહ્મણા પન અસુદ્ધેન અસુદ્ધં. ન સક્કા ખો પન અસુદ્ધેન અસુદ્ધં ધોવિતું, પબ્બજિતાનં એવ વચનં સચ્ચ''ન્તિ. સો ''સબ્બે સત્તા સુખિતા હોન્તૂ''તિઆદિના નયેન મેત્તાદયો ચત્તારોપિ બ્રહ્મવિહારે ભાવેત્વા હિતફરણેન ચિત્તેન અમચ્ચે આણાપેસિ – ''સબ્બે પાણે મુઞ્ચથ, સીતાનિ પાનીયાનિ પિવન્તુ, હરિતાનિ તિણાનિ ખાદન્તુ, સીતો ચ વાતો તેસં ઉપવાયતૂ''તિ . તે તથા અકંસુ.

તતો રાજા ''કલ્યાણમિત્તાનં વચનેન પાપકમ્મતો મુત્તોમ્હી''તિ તત્થેવ નિસિન્નો વિપસ્સિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. અમચ્ચેહિ ચ ભોજનવેલાયં ''ભુઞ્જ, મહારાજ, કાલો''તિ વુત્તે ''નાહં રાજા''તિ પુરિમનયેનેવ સબ્બં વત્વા ઇમં ઉદાનબ્યાકરણગાથં અભાસિ.

તત્થ **ચાતુદ્દિસો**તિ ચતૂસુ દિસાસુ યથાસુખવિહારી, ‘‘એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતી’’તિઆદિના વા નયેન બ્રહ્મવિહારભાવનાય ફરિતા ચતસ્સો દિસા અસ્સ સન્તીતિ ચાતુદ્દિસો. તાસુ ચતૂસુ દિસાસુ કત્થચિ સત્તે વા સઙ્ખારે વા ભયેન ન પટિહનતીતિ **અપ્પટિઘો. સન્તુસ્સમાનો**તિ દ્વાદસવિધસ્સ સન્તોસસ્સ વસેન સન્તુસ્સકો ચ. **ઇતરીતરેના**તિ ઉચ્ચાવચેન પચ્ચયેન. **પરિસ્સયાનં સહિતા અછમ્ભી**તિ એત્થ પરિસ્સયન્તિ કાયચિત્તાનિ, પરિહાપેન્તિ વા તેસં સમ્પત્તિં, તાનિ વા પટિચ્ચ સયન્તીતિ પરિસ્સયા, બાહિરાનં સીહબ્યગ્ઘાદીનં અબ્ભન્તરાનઞ્ચ કામચ્છન્દાદીનં કાયચિત્તુપદ્દવાનં એતં અધિવચનં. તે પરિસ્સયે અધિવાસનખન્તિયા ચ વીરિયાદીહિ ધમ્મેહિ ચ સહતીતિ પરિસ્સયાનં સહિતા. થદ્ધભાવકરભયાભાવેન અછમ્ભી. કિં વુત્તં હોતિ? યથા તે ચત્તારો સમણા, એવં ઇતરીતરેન પચ્ચયેન સન્તુસ્સમાનો એત્થ પટિપત્તિપદટ્ઠાને સન્તોસે ઠિતો ચતૂસુ દિસાસુ મેત્તાદિભાવનાય ચાતુદ્દિસો, સત્તસઙ્ખારેસુ પટિહનનભયાભાવેન અપ્પટિઘો ચ હોતિ. સો ચાતુદ્દિસત્તા વુત્તપ્પકારાનં પરિસ્સયાનં સહિતા, અપ્પટિઘત્તા અછમ્ભી ચ હોતીતિ એવં પટિપત્તિગુણં દિસ્વા યોનિસો પટિપજ્જિત્વા પચ્ચેકબોધિં અધિગતોમ્હીતિ. અથ વા તે સમણા વિય સન્તુસ્સમાનો ઇતરીતરેન વુત્તનયેન ચાતુદ્દિસો હોતીતિ ઞત્વા એવં ચાતુદ્દિસભાવં પત્થયન્તો યોનિસો પટિપજ્જિત્વા અધિગતોમ્હિ. તસ્મા અઞ્ઞોપિ ઈદિસં ઠાનં પત્થયન્તો ચાતુદ્દિસતાય પરિસ્સયાનં સહિતા અપ્પટિઘતાય ચ અછમ્ભી હુત્વા એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પોતિ. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

ચાતુદ્દિસગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯૯. **દુસ્સઙ્ગહા**તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિરઞ્ઞો કિર અગ્ગમહેસી કાલમકાસિ. તતો વીતિવત્તેસુ સોકદિવસેસુ એકદિવસં અમચ્ચા ‘‘રાજૂનં નામ તેસુ તેસુ કિચ્ચેસુ અગ્ગમહેસી અવસ્સં ઇચ્છિતબ્બા, સાધુ દેવો અઞ્ઞમ્પિ દેવિં આનેતૂ’’તિ યાચિંસુ. રાજા ‘‘તેન હિ, ભણે, જાનાથા’’તિ આહ. તે પરિયેસન્તા સામન્તરજ્જે રાજા મતો , તસ્સ દેવી રજ્જં અનુસાસતિ, સા ચ ગબ્ભિની અહોસિ, અમચ્ચા ‘‘અયં રઞ્ઞો અનુરૂપા’’તિ ઞત્વા તં યાચિંસુ. સા ‘‘ગબ્ભિની નામ મનુસ્સાનં અમનાપા હોતિ. સચે આગમેથ, યાવ વિજાયામિ, એવં સાધુ. નો ચે, અઞ્ઞં પરિયેસથા’’તિ આહ. તે રઞ્ઞોપિ એતમત્થં આરોચેસું. રાજા ‘‘ગબ્ભિનીપિ હોતુ, આનેથા’’તિ આહ. તે આનેસું. રાજા તં અભિસિઞ્ચિત્વા સબ્બં મહેસિયા ભોગં અદાસિ, તસ્સા પરિજનાનઞ્ચ નાનાવિધેહિ પણ્ણાકારેહિ સઙ્ગણ્હાતિ. સા કાલેન પુત્તં વિજાયિ. રાજા તં અત્તનો પુત્તં વિય સબ્બિરિયાપથેસુ અઙ્કે ચ ઉરે ચ કત્વા વિહરતિ. તદા દેવિયા પરિજના ચિન્તેસું – ‘‘રાજા અતિવિય સઙ્ગણ્હાતિ, કુમારે અતિવિસ્સાસં કરોતિ, હન્દ, નં પરિભિન્દિસ્સામા’’તિ.

તતો કુમારં આહંસુ – ‘‘ત્વં, તાત, અમ્હાકં રઞ્ઞો પુત્તો, ન ઇમસ્સ રઞ્ઞો પુત્તો. મા એત્થ વિસ્સાસં આપજ્જી’’તિ. અથ કુમારો ‘‘એહિ પુત્તા’’તિ રઞ્ઞા વુચ્ચમાનોપિ હત્થેન આકડ્ઢિયમાનોપિ પુબ્બે વિય રાજાનં ન અલ્લીયતિ. રાજા ‘‘કિં કારણ’’ન્તિ વીમંસન્તો તં પવત્તિં ઞત્વા ‘‘એતે મયા સઙ્ગહિતાપિ પટિક્કૂલવુત્તિનો એવા’’તિ નિબ્બિજ્જિત્વા રજ્જં પહાય પબ્બજિતો. ‘‘રાજા પબ્બજિતો’’તિ અમચ્ચપરિજનાપિ બહૂ પબ્બજિંસુ. સપરિજનો રાજા પબ્બજિતોપિ મનુસ્સા પણીતે પચ્ચયે ઉપનેન્તિ, રાજા પણીતે પચ્ચયે યથાવુડ્ઢં દાપેસિ. તત્થ યે સુન્દરં લભન્તિ, તે તુસ્સન્તિ. ઇતરે ઉજ્ઝાયન્તિ ‘‘મયં પરિવેણાદીનિ સમ્મજ્જન્તા સબ્બકિચ્ચાનિ કરોન્તિ, લૂખભત્તં જિણ્ણવત્થઞ્ચ લભામા’’તિ. સો તમ્પિ ઞત્વા ‘‘ઇમે યથાવુડ્ઢં દીયમાનાપિ ઉજ્ઝાયન્તિ, અહો દુસ્સઙ્ગહા પરિસા’’તિ પત્તચીવરમાદાય એકોવ અરઞ્ઞં પવિસિત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. તત્થ આગતેહિ ચ કમ્મટ્ઠાનં પુચ્છિતો ઇમં ગાથમભાસિ. સા અત્થતો પાકટા એવ. અયં પન યોજના – દુસ્સઙ્ગહા પબ્બજિતાપિ એકે,

યે અસન્તોસાભિભૂતા, તથાવિધા એવ ચ અથો ગહટ્ઠા ઘરમાવસન્તા. એતાહં દુસ્સઙ્ગહભાવં જિગુચ્છન્તો વિપસ્સનં આરભિત્વા અધિગતોતિ. સેસં પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

દુસ્સઙ્ગહગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૦. **ઓરોપયિત્વા**તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર ચાતુમાસિકબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા ગિમ્હાનં પઠમે માસે ઉય્યાનં ગતો. તત્થ રમણીયે ભૂમિભાગે નીલઘનપત્તસઞ્છન્નં કોવિળારરુક્ખં દિસ્વા ''કોવિળારમૂલે મમ સયનં પઞ્ઞાપેથા''તિ વત્વા ઉય્યાને કીળિત્વા સાયન્હસમયં તત્થ સેય્યં કપ્પેસિ. પુન ગિમ્હાનં મજ્ઝિમે માસે ઉય્યાનં ગતો, તદા કોવિળારો પુપ્ફિતો હોતિ, તદાપિ તથેવ અકાસિ. પુનપિ ગિમ્હાનં પચ્છિમે માસે ગતો, તદા કોવિળારો સઞ્છિન્નપત્તો સુક્ખરુક્ખો વિય હોતિ, તદાપિ રાજા અદિસ્વાવ તં રુક્ખં પુબ્બપરિચયેન તત્થેવ સેય્યં આણાપેસિ. અમચ્ચા જાનન્તાપિ રઞ્ઞો આણત્તિયા તત્થ સયનં પઞ્ઞાપેસું. સો ઉય્યાને કીળિત્વા સાયન્હસમયે તત્થ સેય્યં કપ્પેન્તો તં રુક્ખં દિસ્વા ''અરે, અયં પુબ્બે સઞ્છન્નપત્તો મણિમયો વિય અભિરૂપદસ્સનો અહોસિ, તતો મણિવણ્ણસાખન્તરે ઠપિતપવાળઙ્કુરસદિસેહિ પુપ્ફેહિ સસ્સિરિકદસ્સનો અહોસિ, મુત્તજાલસદિસવાલિકાકિણ્ણો ચસ્સ હેટ્ઠાભૂમિભાગો બન્ધના પવુત્તપુપ્ફસઞ્છન્નો રત્તકમ્બલસન્થતો વિય અહોસિ. સો નામજ્જ સુક્ખરુક્ખો વિય સાખામત્તાવસેસો ઠિતો, અહો જરાય ઉપહતો કોવિળારો''તિ ચિન્તેત્વા ''અનુપાદિણ્ણમ્પિ તાય જરાય હઞ્ઞતિ, કિમઙ્ગં પન ઉપાદિણ્ણ''ન્તિ અનિચ્ચસઞ્ઞં પટિલભિ. તદનુસારેનેવ સબ્બસઙ્ખારે દુક્ખતો અનત્તતો ચ વિપસ્સન્તોવ ''અહો વતાહમ્પિ સઞ્છિન્નપત્તો કોવિળારો વિય અપગતગિહિબ્યઞ્જનો ભવેય્ય''ન્તિ પત્થયમાનો અનુપુબ્બેન તસ્મિં સયનતલે દક્ખિણેન પસ્સેન નિપન્નોયેવ વિપસ્સિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. તતો ગમનકાલે અમચ્ચેહિ ''કાલો, દેવ, ગન્તુ''ન્તિ વુત્તે ''નાહં રાજા''તિઆદીનિ વત્વા પુરિમનયેનેવ ઇમં ગાથમભાસિ.

તત્થ **ઓરોપયિત્વા**તિ અપનેત્વા. **ગિહિબ્યઞ્જનાની**તિ કેસમસ્સુઓદાતવત્થાલઙ્કારમાલાગન્ધવિલેપનપુત્તદારદાસિદાસાદીનિ. એતાનિ ગિહિભાવં બ્યઞ્જયન્તિ, તસ્મા ''ગિહિબ્યઞ્જનાની''તિ વુચ્ચન્તિ. **સઞ્છિન્નપત્તો**તિ પતિતપત્તો. **છેત્વાના**તિ મગ્ગઞાણેન છિન્દિત્વા. **વીરો**તિ મગ્ગવીરિયેન સમન્નાગતો. **ગિહિબન્ધનાની**તિ કામબન્ધનાનિ. કામા હિ ગિહીનં બન્ધનાનિ. અયં તાવ પદત્થો. અયં પન અધિપ્પાયો – ''અહો વતાહમ્પિ ઓરોપયિત્વા ગિહિબ્યઞ્જનાનિ સઞ્છિન્નપત્તો યથા કોવિળારો ભવેય્ય''ન્તિ એવં ચિન્તયમાનો વિપસ્સનં આરભિત્વા અધિગતોતિ. સેસં પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

કોવિળારગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

પઠમવગ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૦૧-૨. **સચે લભેથા**તિ કા ઉપ્પત્તિ? પુબ્બે કિર કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને દ્વે પચ્ચેકબોધિસત્તા પબ્બજિત્વા વીસતિ વસ્સસહસ્સાનિ ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેત્વા દેવલોકે ઉપ્પન્ના. તતો ચવિત્વા તેસં જેટ્ઠકો બારાણસિરઞ્ઞો પુત્તો, કનિટ્ઠો પુરોહિતસ્સ પુત્તો અહોસિ. તે એકદિવસંયેવ પટિસન્ધિં ગહેત્વા એકદિવસમેવ માતુ કુચ્છિતો નિક્ખમિત્વા સહપંસુકીળકા સહાયકા અહેસું. પુરોહિતપુત્તો પઞ્ઞવા અહોસિ. સો રાજપુત્તં આહ – ''સમ્મ, ત્વં તવ પિતુનો અચ્ચયેન રજ્જં લભિસ્સસિ, અહં પુરોહિતટ્ઠાનં, સુસિક્ખિતેન ચ રજ્જં અનુસાસિતું સક્કા, એહિ સિપ્પં ઉગ્ગણ્હિસ્સામા''તિ. તતો ઉભોપિ ચઞ્ઞોપચિતા હુત્વા ગામનિગમાદીસુ ભિક્ખં ચરમાના પચ્ચન્તજનપદગામં ગતા. તઞ્ચ ગામં પઞ્ચ પચ્ચેકબુદ્ધા ભિક્ખાચારવેલાય પવિસિંસુ. તત્થ મનુસ્સા પચ્ચેકબુદ્ધે દિસ્વા ઉસ્સાહજાતા

આસનાનિ પઞ્ઞાપેત્વા પણીતં ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા ઉપનામેત્વા પૂજેન્તિ. તેસં એતદહોસિ – ‘‘અમ્હેહિ સદિસા ઉચ્ચાકુલિકા નામ નત્થિ, અપિ ચ પનિમે મનુસ્સા યદિ ઇચ્છન્તિ, અમ્હાકં ભિક્ખં દેન્તિ, યદિ નિચ્છન્તિ, ન દેન્તિ, ઇમેસં પન પબ્બજિતાનં એવરૂપં સક્કારં કરોન્તિ, અદ્ધા એતે કિઞ્ચિ સિપ્પં જાનન્તિ, હન્દ, નેસં સન્તિકે સિપ્પં ઉગ્ગણ્હામા’’તિ. તે મનુસ્સેસુ પટિક્કન્તેસુ ઓકાસં લભિત્વા ‘‘યં, ભન્તે, તુમ્હે સિપ્પં જાનાથ, તં અમ્હેહિ સિક્ખાપેથા’’તિ યાચિંસુ. પચ્ચેકબુદ્ધા ‘‘ન સક્કા અપબ્બજિતેન સિક્ખિતુ’’ન્તિ આહંસુ. તે પબ્બજ્જં યાચિત્વા પબ્બજિંસુ. તતો નેસં પચ્ચેકબુદ્ધા ‘‘એવં વો નિવાસેતબ્બં, એવં પારુપિતબ્બ’’ન્તિઆદિના નયેન આભિસમાચારિકં આચિક્ખિત્વા ‘‘ઇમસ્સ સિપ્પસ્સ એકીભાવાભિરતિ નિપ્ફત્તિ, તસ્મા એકેનેવ નિસીદિતબ્બં, એકેન ચઙ્કમિતબ્બં, એકેન ઠાતબ્બં, એકેન સયિતબ્બ’’ન્તિ પાટિયેક્કં પણ્ણસાલં અદંસુ, તતો તે અત્તનો અત્તનો પણ્ણસાલં પવિસિત્વા નિસીદિંસુ. પુરોહિતપુત્તો નિસિન્નકાલતો પભુતિ ચિત્તસમાધાનં લદ્ધા ઝાનં પટિલભિ. રાજપુત્તો મુહુત્તેનેવ ઉક્કણ્ઠિતો તસ્સ સન્તિકં આગતો. સો તં દિસ્વા ‘‘કિં, સમ્મા’’તિ પુચ્છિ. ‘‘ઉક્કણ્ઠિતોમ્હી’’તિ આહ. ‘‘તેન હિ ઇધ નિસીદા’’તિ. સો તત્થ મુહુત્તં નિસીદિત્વા આહ – ‘‘ઇમસ્સ કિર, સમ્મ, સિપ્પસ્સ એકીભાવાભિરતિ નિપ્ફત્તી’’તિ? પુરોહિતપુત્તો ‘‘એવં, સમ્મ, તેન હિ ત્વં અત્તનો નિસિન્નોકાસં એવ ગચ્છ, ઉગ્ગણ્હિસ્સામિ ઇમસ્સ સિપ્પસ્સ નિપ્ફત્તિ’’ન્તિ આહ. સો ગન્ત્વા પુનપિ મુહુત્તકેનેવ ઉક્કણ્ઠિતો પુરિમનયેનેવ તિક્ખત્તું આગતો.

તતો નં પુરોહિતપુત્તો તથેવ ઉય્યોજેત્વા તસ્મિં ગતે ચિન્તેસિ – ‘‘અયં અત્તનો ચ કમ્મં હાપેતિ મમ ચ, ઇધાભિક્ખણં આગચ્છતી’’તિ. સો પણ્ણસાલતો નિક્ખમ્મ અરઞ્ઞં પવિટ્ઠો. ઇતરો અત્તનો પણ્ણસાલાયેવ નિસિન્નો પુનપિ મુહુત્તકેનેવ ઉક્કણ્ઠિતો તસ્સ સન્તિકં આગન્ત્વા ઇતો ચિતો ચ મગ્ગન્તોપિ તં અદિસ્વા ચિન્તેસિ – ‘‘યો ગહટ્ઠકાલે પણ્ણાકારં આદાય આગતોપિ મં દટ્ઠું ન લભતિ, સો દાનિ મયિ આગતે દસ્સનમ્પિ અદાતુકામો અપક્કમિ. અહો અરે, ચિત્ત, ન લજ્જસિ, યં મં ચતુક્ખત્તું ઇધાનેસિ, ન સો દાનિ તે વસે વત્તિસ્સામિ, અઞ્ઞદત્થુ તંયેવ મમ વસે વત્તાપેસ્સામી’’તિ અત્તનો સેનાસનં પવિસિત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા આકાસેન નન્દમૂલકપબ્ભારં અગમાસિ. ઇતરોપિ અરઞ્ઞં પવિસિત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા તત્થેવ અગમાસિ. તે ઉભોપિ મનોસિલાતલે નિસીદિત્વા પાટિયેક્કં પાટિયેક્કં ઇમા ઉદાનગાથાયો અભાસિંસુ.

તત્થ **નિપક**ન્તિ પકતિનિપકં પણ્ડિતં કસિણપરિકમ્માદિકુસલં. **સાધુવિહારિ**ન્તિ અપ્પનાવિહારેન વા ઉપચારેન વા સમન્નાગતં. **ધીર**ન્તિ ધિતિસમ્પન્નં. તત્થ નિપકત્તેન ધિતિસમ્પદા વુત્તા. ઇધ પન ધિતિસમ્પન્નમેવાતિ અત્થો. ધિતિ નામ અસિથિલપરક્કમતા, ‘‘કામં તચો ચ ન્હારુ ચા’’તિ (મ॰ નિ॰ ૨.૧૮૪; અ॰ નિ॰ ૨.૫; મહાનિ॰ ૧૯૬) એવં પવત્તવીરિયસ્સેતં અધિવચનં. અપિચ ધિક્કતપાપોતિપિ ધીરો. **રાજાવ રટ્ઠં વિજિતં પહાયા**તિ યથા પકતિરાજા ‘‘વિજિતં રટ્ઠં અનત્થાવહ’’ન્તિ ઞત્વા રજ્જં પહાય એકો ચરતિ, એવં બાલસહાયં પહાય એકો ચરે. અથ વા **રાજાવ રટ્ઠ**ન્તિ યથા સુતસોમો રાજા રટ્ઠં વિજિતં પહાય એકો ચરિ, યથા ચ મહાજનકો રાજા, એવં એકો ચરીતિ અયમ્પિ તસ્સ અત્થો. સેસં વુત્તાનુસારેન સક્કા જાનિતુન્તિ ન વિત્થારિતન્તિ.

સહાયગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૩. અદ્ધા પસંસામાતિ ઇમિસ્સા ગાથાય યાવ આકાસતલે પઞ્ઞત્તાસને પચ્ચેકબુદ્ધાનં નિસજ્જા, તાવ ચાતુદ્દિસગાથાય ઉપ્પત્તિસદિસા એવ ઉપ્પત્તિ. અયં પન વિસેસો – યથા સો રાજા રત્તિયા તિક્ખત્તું ઉબ્બિજ્જિ, ન

તથા અયં, નેવસ્સ યઞ્ઞો પચ્ચુપટ્ઠિતો અહોસિ. સો આકાસતલે પઞ્ઞત્તેસુ આસનેસુ પચ્ચેકબુદ્ધે નિસીદાપેત્વા ''કે તુમ્હે''તિ પુચ્છિ. ''મયં, મહારાજ, અનવજ્જભોજિનો નામા''તિ. ''ભન્તે , અનવજ્જભોજિનોતિ ઇમસ્સ કો અત્થો''તિ? ''સુન્દરં વા અસુન્દરં વા લદ્ધા નિબ્બિકારા ભુઞ્જામ, મહારાજા''તિ. તં સુત્વા રઞ્ઞો એતદહોસિ – ''યંનૂનાહં ઇમે ઉપપરિક્ખેય્યં 'એદિસા વા નો વા'''તિ? તં દિવસં કણાજકેન બિલઙ્ગદુતિયેન પરિવિસિ. તં પચ્ચેકબુદ્ધા અમતં વિય નિબ્બિકારા ભુઞ્જિંસુ. રાજા ''ઇમે પટિઞ્ઞાતત્તા એકદિવસં નિબ્બિકારા હોન્તિ, પુન સ્વે જાનિસ્સામી''તિ સ્વાતનાય નિમન્તેસિ. દુતિયદિવસેપિ તથેવાકાસિ. તેપિ તથેવ પરિભુઞ્જિંસુ. અથ રાજા ''સુન્દરં દત્વા વીમંસિસ્સામી''તિ પુનપિ નિમન્તેત્વા દ્વે દિવસે મહાસક્કારં કત્વા પણીતેન અતિવિચિત્રેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન પરિવિસિ. તેપિ તથેવ નિબ્બિકારા પરિભુઞ્જિત્વા રઞ્ઞો મઙ્ગલં વત્વા પક્કમિંસુ. રાજા અચિરપક્કન્તેસુ તેસુ ''અનવજ્જભોજિનો એતે, અહો વતાહમ્પિ અનવજ્જભોજી ભવેય્ય''ન્તિ ચિન્તેત્વા મહારજ્જં પહાય પબ્બજ્જં સમાદાય વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબુદ્ધો હુત્વા મઞ્જૂસકરુક્ખમૂલે પચ્ચેકબુદ્ધાનં મજ્ઝે અત્તનો આરમ્મણં વિભાવેન્તો ઇમં ગાથમભાસિ. સા પદત્થતો ઉત્તાનમેવ. કેવલં પન **સહાયસમ્પદ**ન્તિ એત્થ અસેખેહિ સીલાદિક્ખન્ધેહિ સમ્પન્ના સહાયા એવ સહાયસમ્પદાતિ વેદિતબ્બા.

અયં પનેત્થ યોજના – યા અયં વુત્તા સહાયસમ્પદા, તં સહાયસમ્પદં **અદ્ધા પસંસામ**, એકંસેનેવ થોમેમાતિ વુત્તં હોતિ. કથં? **સેટ્ઠા સમા સેવિતબ્બા સહાયા**તિ. કસ્મા? અત્તનો સીલાદીહિ સેટ્ઠે સેવમાનસ્સ સીલાદયો ધમ્મા અનુપ્પન્ના ઉપ્પજ્જન્તિ, ઉપ્પન્ના ચ વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં પાપુણન્તિ. સમે સેવમાનસ્સ અઞ્ઞમઞ્ઞં સાધારણેન કુક્કુચ્ચસ્સ વિનોદનેન ચ લદ્ધા ન પરિહાયન્તિ. એતે પન સહાયકે સેટ્ઠે ચ સમે ચ અલદ્ધા કુહનાદિમિચ્છાજીવં પહાય ધમ્મેન સમેન ઉપ્પન્નં ભોજનં ભુઞ્જન્તો તત્થ ચ પટિઘાનુનયં અનુપ્પાદેન્તો અનવજ્જભોજી હુત્વા અત્થકામો કુલપુત્તો એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો. અહમ્પિ એવં ચરન્તો ઇમં સમ્પત્તિં અધિગતોમ્હીતિ.

અદ્ધાપસંસાગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૪. **દિસ્વા સુવણ્ણસ્સા**તિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર બારાણસિયં રાજા ગિમ્હસમયે દિવાસેય્યં ઉપગતો અહોસિ, સન્તિકે ચસ્સ વણ્ણદાસી ગોસીતચન્દનં પિસતિ. તસ્સા એકબાહાય એકં સુવણ્ણવલયં, એકબાહાય દ્વે. તાનિ સઙ્ઘટ્ટેન્તિ, ઇતરં ન સઙ્ઘટ્ટતિ. રાજા તં દિસ્વા ''એવમેવ ગણવાસે સઙ્ઘટ્ટના, એકવાસે અસઙ્ઘટ્ટના''તિ ચિન્તેત્વા પુનપ્પુનં દાસિં ઓલોકેસિ. તેન ચ સમયેન સબ્બાલઙ્કારવિભૂસિતા દેવી તં બીજયન્તી ઠિતા હોતિ. સા ''વણ્ણદાસિયા પટિબદ્ધચિત્તો મઞ્ઞે રાજા''તિ ચિન્તેત્વા તં દાસિં ઉટ્ઠાપેત્વા સયમેવ પિસિતુમારદ્ધા. અથસ્સા ચ ઉભોસુ બાહાસુ અનેકે સુવણ્ણવલયા, તે સઙ્ઘટ્ટયન્તા મહાસદ્દં જનયિંસુ. રાજા અતિસુટ્ઠુતરં નિબ્બિન્દો દક્ખિણપસ્સેન નિપન્નોયેવ વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. તં અનુત્તરસુખેન સુખિતં નિપન્નં ચન્દનહત્થા દેવી ઉપસઙ્કમિત્વા ''આલિમ્પામિ , મહારાજા''તિ આહ. સો ''અપેહિ, મા આલિમ્પાહી''તિ આહ. સા ''કિસ્સ, મહારાજા''તિ? સો ''નાહં, રાજા''તિ. એવમેતેસં કથાસલ્લાપં સુત્વા અમચ્ચા ઉપસઙ્કમિંસુ, તેહિપિ મહારાજવાદેન આલપિતો ''નાહં, ભણે, રાજા''તિ આહ. સેસં પઠમગાથાય વુત્તસદિસમેવ.

અયં પન ગાથાવણ્ણના – તત્થ **દિસ્વા**તિ ઓલોકેત્વા. **સુવણ્ણસ્સા**તિ કઞ્ચનસ્સ. ''વલયાની''તિ પાઠસેસો. સાવસેસપદત્થો હિ અયં અત્થો. **પભસ્સરાની**તિ પભાસનસીલાનિ, જુતિમન્તાનીતિ વુત્તં હોતિ. સેસં ઉત્તાનપદત્થમેવ. અયં પન યોજના – દિસ્વા ભુજસ્મિં સુવણ્ણસ્સ વલયાનિ ''ગણવાસે સતિ સઙ્ઘટ્ટના, એકવાસે અસઙ્ઘટ્ટના''તિ એવં ચિન્તેત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા અધિગતોમ્હીતિ. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સુવણ્ણવલયગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૫. **એવં દુતિયેના**તિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર બારાણસિરાજા દહરોવ પબ્બજિતુકામો અમચ્ચે આણાપેસિ – ''દેવિં ગહેત્વા રજ્જં પરિહરથ, અહં પબ્બજિસ્સામી''તિ. અમચ્ચા – ''મહારાજ, અરાજકં રજ્જં અમ્હેહિ ન સક્કા રક્ખિતું સામન્તરાજાનો આગમ્મ વિલુમ્પિસ્સન્તિ, યાવ એકોપિ પુત્તો ઉપ્પજ્જતિ, તાવ આગમેહી''તિ સઞ્ઞાપેસું. મુદુચિત્તો રાજા અધિવાસેસિ. અથ દેવી ગબ્ભં ગણ્હિ. રાજા પુન તે આણાપેસિ – ''દેવી ગબ્ભિની, પુત્તં જાતં રજ્જે અભિસિઞ્ચિત્વા રજ્જં પરિહરથ, અહં પબ્બજિસ્સામી''તિ. અમચ્ચા ''દુજ્જાનં, મહારાજ, એતં, યં દેવી પુત્તં વા વિજાયિસ્સતિ, ધીતરં વાતિ, તાવ વિજાયનકાલં આગમેહી''તિ પુનપિ રાજાનં સઞ્ઞાપેસું. અથ સા પુત્તં વિજાયિ. તદાપિ રાજા તથેવ અમચ્ચે આણાપેસિ. અમચ્ચા પુનપિ રાજાનં – ''આગમેહિ, મહારાજ, યાવ પટિબલો હોતી''તિ બહૂહિ કારણેહિ સઞ્ઞાપેસું. તતો કુમારે પટિબલે જાતે અમચ્ચે સન્નિપાતાપેત્વા ''પટિબલો દાનિ અયં, તં રજ્જે અભિસિઞ્ચિત્વા પટિપજ્જથા''તિ અમચ્ચાનં ઓકાસં અદત્વા અન્તરાપણતો કાસાયવત્થાદયો સબ્બપરિક્ખારે આહરાપેત્વા અન્તેપુરે એવ પબ્બજિત્વા મહાજનકો વિય નિક્ખમિત્વા ગતો. સબ્બપરિજનો નાનપ્પકારં પરિદેવમાનો રાજાનં અનુબન્ધિ. સો રાજા યાવ અત્તનો રજ્જસીમા, તાવ ગન્ત્વા કત્તરદણ્ડેન લેખં આકડ્ઢિત્વા – ''અયં લેખા નાતિક્કમિતબ્બા''તિ આહ . મહાજનો લેખાય સીસં કત્વા ભૂમિયં નિપન્નો પરિદેવમાનો ''તુય્હં દાનિ, તાત, રઞ્ઞો આણા, કિં કરિસ્સતી''તિ કુમારં લેખં અતિક્કમાપેસિ. કુમારો ''તાત, તાતા''તિ ધાવિત્વા રાજાનં સમ્પાપુણિ. રાજા કુમારં દિસ્વા ''એતં મહાજનં પરિહરન્તો રજ્જં કારેસિં, કિં દાનિ એકં દારકં પરિહરિતું ન સક્ખિસ્સ''ન્તિ કુમારં ગહેત્વા અરઞ્ઞં પવિટ્ઠો, તત્થ પુબ્બપચ્ચેકબુદ્ધેહિ વસિતપણ્ણસાલં દિસ્વા વાસં કપ્પેસિ સદ્ધિં પુત્તેન.

તતો કુમારો વરસયનાદીસુ કતપરિચયો તિણસન્થારકે વા રજ્જુમઞ્ચકે વા સયમાનો રોદતિ. સીતવાતાદીહિ કુટ્ઠો સમાનો – ''સીતં તાત ઉણ્હં તાત મકસા તાત ડંસન્તિ. છાતોમ્હિ તાત, પિપાસિતોમ્હિ તાતા''તિ વદતિ. રાજા તં સઞ્ઞાપેન્તોયેવ રત્તિં વીતિનામેસિ. દિવાપિસ્સ પિણ્ડાય ચરિત્વા ભત્તં ઉપનામેસિ, કુમારો મિસ્સકભત્તં કઙ્ગુવરકમુગ્ગાદિબહુલં અચ્છાદેન્તમ્પિ તં જિઘચ્છાવસેન ભુઞ્જમાનો કતિપાહચ્ચયેન ઉણ્હે ઠપિતપદુમં વિય મિલાયિ. રાજા પન પટિસઙ્ખાનબલેન નિબ્બિકારો ભુઞ્જતિ. તતો સો કુમારં સઞ્ઞાપેન્તો આહ – ''નગરે, તાત, પણીતાહારો લબ્ભતિ, તત્થ ગચ્છામા''તિ. કુમારો ''આમ, તાતા''તિ. તતો નં પુરક્ખત્વા આગતમગ્ગેનેવ નિવત્તિ. કુમારમાતાપિ દેવી ''ન દાનિ રાજા કુમારં ગણ્હિત્વા અરઞ્ઞે ચિરં વસિસ્સતિ, કતિપાહેનેવ નિવત્તિસ્સતી''તિ ચિન્તેત્વા રઞ્ઞા કત્તરદણ્ડેન લિખિતટ્ઠાનેયેવ વતિં કારાપેત્વા વાસં કપ્પેસિ. રાજા તસ્સા વતિયા અવિદૂરે ઠત્વા ''એત્થ તે, તાત, માતા નિસિન્ના, ગચ્છાહી''તિ પેસેસિ. યાવ સો તં ઠાનં પાપુણાતિ, તાવ ઉદિક્ખન્તો અટ્ઠાસિ – ''મા હેવ નં કોચિ વિહેઠેય્યા''તિ. કુમારો માતુ સન્તિકં ધાવન્તો અગમાસિ.

આરક્ખપુરિસા કુમારં આગચ્છન્તં દિસ્વા દેવિયા આરોચેસિ. દેવી વીસતિનાટકિત્થિસહસ્સપરિવુતા પચ્ચુગ્ગન્ત્વા પટિગ્ગહેસિ. રઞ્ઞો ચ પવત્તિં પુચ્છિ. ''પચ્છતો આગચ્છતી''તિ સુત્વા મનુસ્સે પેસેસિ. રાજાપિ તાવદેવ સકવસનટ્ઠાનં અગમાસિ. મનુસ્સા રાજાનં અદિસ્વા નિવત્તિંસુ. તતો દેવી નિરાસાવ હુત્વા પુત્તં ગહેત્વા નગરં ગન્ત્વા રજ્જે અભિસિઞ્ચિ. રાજાપિ અત્તનો વસનટ્ઠાને નિસિન્નો વિપસ્સિત્વા પચ્ચેકબોધિં પત્વા મઞ્જૂસકરુક્ખમૂલે પચ્ચેકબુદ્ધાનં મજ્ઝે ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ. સા અત્થતો ઉત્તાના એવ.

અયં પનેત્થાધિપ્પાયો – ય્વાયં એકેન દુતિયેન કુમારેન સીતુણ્હાદીહિ નિવેદેન્તેન સહવાસેન તં સઞ્ઞાપેન્તસ્સ મમ **વાચાભિલાપો** તસ્મિં સિનેહવસેન **અભિસજ્જના વા** જાતા. સચાહં ઇમં ન પરિચ્ચજામિ, તતો આયતિમ્પિ તથેવ હેસ્સતિ, યથા ઇદાનિ, **એવં દુતિયેન સહ મમસ્સ વાચાભિલાપો અભિસજ્જના વા**. ‘‘ઉભયમ્પેતં અન્તરાયકરં વિસેસાધિગમસ્સા’’તિ **એતં ભયં આયતિં પેક્ખમાનો** તં છડ્ડેત્વા યોનિસો પટિપજ્જિત્વા પચ્ચેકબોધિમધિગતોમ્હીતિ. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

આયતિભયગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૬. કામા હિ ચિત્રાતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર સેટ્ઠિપુત્તો દહરોવ સેટ્ઠિટ્ઠાનં લભિ. તસ્સ તિણ્ણં ઉતૂનં અનુચ્છવિકા તયો પાસાદા અહેસું. સો સબ્બસમ્પત્તીહિ દેવકુમારો વિય પરિચારેતિ. અથ સો દહરોવ સમાનો ‘‘પબ્બજિસ્સામી’’તિ માતાપિતરો આપુચ્છિ, તે નં નિવારેન્તિ. સો તથેવ નિબન્ધતિ. પુનપિ નં માતાપિતરો ‘‘ત્વં, તાત, સુખુમાલો, દુક્કરા પબ્બજ્જા, ખુરધારાય ઉપરિ ચઙ્કમનસદિસા’’તિ નાનપ્પકારેહિ નિવારેન્તિ. સો તથેવ નિબન્ધતિ. તે ચિન્તેસું – ‘‘સચાયં પબ્બજતિ, અમ્હાકં દોમનસ્સં હોતિ. સચે નં નિવારેમ, એતસ્સ દોમનસ્સં હોતિ. અપિચ અમ્હાકં દોમનસ્સં હોતુ, મા ચ એતસ્સા’’તિ અનુજાનિંસુ. તતો સો સબ્બં પરિજનં પરિદેવમાનં અનાદિયિત્વા ઇસિપતનં ગન્ત્વા પચ્ચેકબુદ્ધાનં સન્તિકે પબ્બજિ. તસ્સ ઉળારસેનાસનં ન પાપુણાતિ, મઞ્ચકે તટ્ટિકં અત્થરિત્વા સયિ. સો વરસયને કતપરિચયો સબ્બરત્તિં અતિદુક્ખિતો અહોસિ. પભાતે સરીરપરિકમ્મં કત્વા પત્તચીવરમાદાય પચ્ચેકબુદ્ધેહિ સદ્ધિં પિણ્ડાય પાવિસિ. તત્થ વુડ્ઢા અગ્ગાસનઞ્ચ અગ્ગપિણ્ડઞ્ચ લભન્તિ, નવકા યંકિઞ્ચિદેવ આસનલૂખં ભોજનઞ્ચ. સો તેન લૂખભોજનેનાપિ અતિદુક્ખિતો અહોસિ. સો કતિપાહંયેવ કિસો દુબ્બણ્ણો હુત્વા નિબ્બિજ્જિ, યથા તં અપરિપક્કગતે સમણધમ્મે. તતો માતાપિતૂનં દૂતં પેસેત્વા ઉપ્પબ્બજિ. સો કતિપાહંયેવ બલં ગહેત્વા પુનપિ પબ્બજિતુકામો અહોસિ, તતો દુતિયમ્પિ પબ્બજિત્વા પુનપિ ઉપ્પબ્બજિ. તતિયવારે પન પબ્બજિત્વા સમ્મા પટિપન્નો વિપસ્સિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં વત્વા પુન પચ્ચેકબુદ્ધાનં મજ્ઝે ઇમમેવ બ્યાકરણગાથમ્પિ અભાસિ.

તત્થ **કામા**તિ દ્વે કામા વત્થુકામો ચ કિલેસકામો ચ. તત્થ વત્થુકામો નામ પિયરૂપાદિઆરમ્મણધમ્મો, કિલેસકામો નામ સબ્બો રાગપ્પભેદો. ઇધ પન વત્થુકામો અધિપ્પેતો. રૂપાદિઅનેકપ્પકારવસેન **ચિત્રા**. લોકસ્સાદવસેન **મધુરા** . બાલપુથુજ્જનાનં મનં રમાપેન્તીતિ **મનોરમા. વિરૂપરૂપેના**તિ વિવિધેન રૂપેન, અનેકવિધેન સભાવેનાતિ વુત્તં હોતિ. તે હિ રૂપાદિવસેન ચિત્રા, રૂપાદીસુપિ નીલાદિવસેન વિવિધરૂપા. એવં તેન તેન વિરૂપરૂપેન તથા તથા અસ્સાદં દસ્સેત્વા **મથેન્તિ ચિત્તં**, પબ્બજ્જાય અભિરમિતું ન દેન્તીતિ. સેસમેત્થ પાકટમેવ. નિગમનમ્પિ દ્વીહિ તીહિ વા પદેહિ યોજેત્વા પુરિમગાથાસુ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

કામગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૭. ઈતી ચાતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર રઞ્ઞો ગણ્ડો ઉદપાદિ, બાળ્હા વેદના વત્તન્તિ. વેજ્જા ‘‘સત્થકમ્મેન વિના ફાસુ ન હોતી’’તિ ભણન્તિ . રાજા તેસં અભયં દત્વા સત્થકમ્મં કારાપેસિ. તે તં ફાલેત્વા પુબ્બલોહિતં નીહરિત્વા નિવેદનં કત્વા વણં પિલોતિકેન બન્ધિંસુ. લૂખમંસાહારેસુ ચ નં સમ્મા ઓવદિંસુ. રાજા લૂખભોજનેન કિસસરીરો અહોસિ, ગણ્ડો ચસ્સ મિલાયિ. સો ફાસુકસઞ્ઞી હુત્વા સિનિદ્ધાહારં ભુઞ્જિ, તેન સઞ્જાતબલો વિસયેયેવ પટિસેવિ, તસ્સ ગણ્ડો પુરિમસભાવમેવ સમ્પાપુણિ. એવં યાવ તિક્ખત્તું સત્થકમ્મં કારાપેત્વા વેજ્જેહિ

પરિવજ્જિતો નિબ્બિન્દિત્વા મહારજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા અરઞ્ઞં પવિસિત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા સત્તહિ વસ્સેહિ પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં ભાસિત્વા નન્દમૂલકપબ્ભારં અગમાસિ.

તત્થ એતીતિ **ઈતિ**, આગન્તુકાનં અકુસલભાગીનં બ્યસનહેતૂનં એતં અધિવચનં. તસ્મા કામગુણાપિ એતે અનેકબ્યસનાવહટ્ઠેન અનત્થાનં સન્નિપાતટ્ઠેન ચ ઈતિ. ગણ્ડોપિ અસુચિં પગ્ઘરતિ, ઉદ્ધુમાતપરિપક્કપરિભિન્નો હોતિ. તસ્મા એતે કિલેસાસુચિપગ્ઘરણતો ઉપ્પાદજરાભઙ્ગેહિ ઉદ્ધુમાતપરિપક્કપરિભિન્નભાવતો ચ **ગણ્ડો**. ઉપદ્દવતીતિ **ઉપદ્દવો**, અનત્થં જનેન્તો અભિભવતિ અજ્ઝોત્થરતીતિ અત્થો, રાગગણ્ડાદીનમેતમધિવચનં. તસ્મા કામગુણાપેતે અવિદિતનિબ્બાનત્થાવહહેતુતાય સબ્બુપદ્દવકમ્મપરિવત્થુતાય ચ ઉપદ્દવો. યસ્મા પનેતે કિલેસાતુરભાવં જનેન્તા સીલસઙ્ખાતં આરોગ્યં લોલુપ્પં વા ઉપ્પાદેન્તા પાકતિકમેવ આરોગ્યં વિલુમ્પન્તિ, તસ્મા ઇમિના આરોગ્યવિલુમ્પનટ્ઠેન **રોગો**. અબ્ભન્તરમનુપવિટ્ઠટ્ઠેન પન અન્તોતુદનટ્ઠેન ચ દુન્નીહરણીયટ્ઠેન ચ **સલ્લં**. દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકભયાવહનતો **ભયં**. મે એતન્તિ **મેતં**. સેસમેત્થ પાકટમેવ. નિગમનમ્પિ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

ઈતિગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૮. સીતઞ્ચાતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર સીતાલુકબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા અહોસિ. સો પબ્બજિત્વા અરઞ્ઞે તિણકુટિકાય વિહરતિ. તસ્મિઞ્ચ પદેસે સીતે સીતં, ઉણ્હે ઉણ્હમેવ હોતિ અબ્ભોકાસત્તા પદેસસ્સ. ગોચરગામે ભિક્ખા યાવદત્થં ન લબ્ભતિ, પાનીયમ્પિ દુલ્લભં, વાતાતપડંસસરીસપાપિ બાધેન્તિ. તસ્સ એતદહોસિ – ‘‘ઇતો અડ્ઢયોજનમત્તે સમ્પન્નો પદેસો, તત્થ સબ્બેપિ એતે પરિસ્સયા નત્થિ, યંનૂનાહં તત્થ ગચ્છેય્યં, ફાસુકં વિહરન્તેન સક્કા સુખમધિગન્તુ’’ન્તિ? તસ્સ પુન અહોસિ – ‘‘પબ્બજિતા નામ ન પચ્ચયગિદ્ધા હોન્તિ, એવરૂપઞ્ચ ચિત્તં અત્તનો વસે વત્તાપેન્તિ, ન ચિત્તસ્સ વસે વત્તન્તિ, નાહં ગમિસ્સામી’’તિ એવં પચ્ચવેક્ખિત્વા ન અગમાસિ. એવં યાવતતિયકં ઉપ્પન્નચિત્તં પચ્ચવેક્ખિત્વા નિવત્તેસિ. તતો તત્થેવ સત્ત વસ્સાનિ વસિત્વા સમ્મા પટિપજ્જમાનો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં ભાસિત્વા નન્દમૂલકપબ્ભારં અગમાસિ.

તત્થ **સીતઞ્ચા**તિ સીતં દુવિધં અબ્ભન્તરધાતુક્ખોભપચ્ચયઞ્ચ બાહિરધાતુક્ખોભપચ્ચયઞ્ચ, તથા ઉણ્હમ્પિ. **ડંસા**તિ પિઙ્ગલમક્ખિકા. **સરીસપા**તિ યે કેચિ દીઘજાતિકા સરન્તા ગચ્છન્તિ. સેસં પાકટમેવ. નિગમનમ્પિ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

સીતાલુકગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૯. નાગોવાતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર અઞ્ઞતરો રાજા વીસતિ વસ્સાનિ રજ્જં કારેત્વા કાલઙ્કતો નિરયે વીસતિ વસ્સાનિ એવ પચ્ચિત્વા, હિમવન્તપ્પદેસે હત્થિયોનિયં ઉપ્પજ્જિત્વા સઞ્જાતક્ખન્ધો પદુમવણ્ણસકલસરીરો ઉળારો યૂથપતિ મહાનાગો અહોસિ. તસ્સ ઓભગ્ગોભગ્ગસાખાભઙ્ગાનિ હત્થિછાપાવ ખાદન્તિ, ઓગાહેપિ નં હત્થિનિયો કદ્દમેન વિલિમ્પિંસુ, સબ્બં પાલિલેય્યકનાગસ્સેવ અહોસિ. સો યૂથા નિબ્બિજ્જિત્વા પક્કામિ. તતો નં પદાનુસારેન યૂથા અનુબન્ધન્તિ, એવં યાવતતિયં પક્કન્તમ્પિ અનુબન્ધિંસુયેવ. તતો ચિન્તેસિ ‘‘ઇદાનિ મય્હં નત્તકો બારાણસિયં રજ્જં કારેતિ, યંનૂનાહં અત્તનો પુરિમજાતિયા ઉય્યાનં ગચ્છેય્યં. તત્ર સો મં રક્ખિસ્સતી’’તિ. તતો રત્તિયં નિદ્દુપગતે યૂથે યૂથં પહાય તમેવ ઉય્યાનં પાવિસિ. ઉય્યાનપાલો દિસ્વા

રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા ‘‘હત્થિં ગહેસ્સામી’’તિ સેનાય પરિવારેસિ. હત્થી રાજાનમેવ અભિમુખો ગચ્છતિ. રાજા ‘‘મં અભિમુખો એતી’’તિ ખુરપ્પં સન્નય્હિત્વા અટ્ઠાસિ. તતો હત્થી ‘‘વિજ્ઝેય્યાપિ મં એસો’’તિ માનુસિકાય વાચાય ‘‘બ્રહ્મદત્ત, મા મં વિજ્ઝ, અહં તે અય્યકો’’તિ આહ. રાજા ‘‘કિં ભણસી’’તિ સબ્બં પુચ્છિ. હત્થીપિ રજ્જે ચ નરકે ચ હત્થિયોનિયઞ્ચ પવત્તિં સબ્બં આરોચેસિ. રાજા ‘‘સુન્દરં મા ભાયિ, મા કઞ્ચિ ભિંસાપેહી’’તિ હત્થિનો વટ્ટઞ્ચ આરક્ખકે ચ હત્થિભણ્ડે ચ ઉપટ્ઠાપેસિ.

અથેકદિવસં રાજા હત્થિક્ખન્ધવરગતો ‘‘અયં વીસતિ વસ્સાનિ રજ્જં કારેત્વા નિરયે પચ્ચિત્વા પક્કાવસેસેન તિરચ્છાનયોનિયં ઉપ્પન્નો, તત્થાપિ ગણસંવાસસઙ્ઘટ્ટનં અસહન્તો ઇધાગતોસિ, અહો દુક્ખોવ ગણસંવાસો, એકીભાવો એવ પન સુખો’’તિ ચિન્તેત્વા તત્થેવ વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. તં લોકુત્તરસુખેન સુખિતં અમચ્ચા ઉપસઙ્કમિત્વા પણિપાતં કત્વા ‘‘યાનકાલો, મહારાજા’’તિ આહંસુ. તતો ‘‘નાહં, રાજા’’તિ વત્વા પુરિમનયેનેવ ઇમં ગાથમભાસિ. સા પદત્થતો પાકટા એવ.

અયં પનેત્થ અધિપ્પાયયોજના – સા ચ ખો યુત્તિવસેનેવ, ન અનુસ્સવવસેન. યથા અયં હત્થી અરિયકન્તેસુ સીલેસુ દન્તત્તા અદન્તભૂમિં નાગચ્છતીતિ વા, સરીરમહન્તતાય વા **નાગો**, એવં કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ અરિયકન્તેસુ સીલેસુ દન્તત્તા અદન્તભૂમિં નાગમનેન, આગુમકરણેન, પુન ઇત્થત્તં અનાગમનેન ચ ગુણસરીરમહન્તતાય વા નાગો ભવેય્યં. યથા ચેસ **યૂથાનિ વિવજ્જયિત્વા** એકચરિયસુખેન **યથાભિરન્તં વિહરં અરઞ્ઞે એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો**, કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ એવં ગણં વિવજ્જેત્વા એકવિહારસુખેન યથાભિરન્તં વિહરં અરઞ્ઞે અત્તનો યથા યથા સુખં, તથા તથા યત્તકં વા ઇચ્છામિ, તત્તકં અરઞ્ઞે નિવાસં એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો એકો ચરેય્યન્તિ અત્થો. યથા ચેસ સુસણ્ઠિતક્ખન્ધમહન્તતાય **સઞ્જાતક્ખન્ધો**, કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ એવં અસેખસીલક્ખન્ધમહન્તતાય સઞ્જાતક્ખન્ધો ભવેય્યં. યથા ચેસ પદુમસદિસગત્તતાય વા, પદુમકુલે ઉપ્પન્નતાય વા **પદુમી**, કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ એવં પદુમસદિસઉજુકતાય વા, અરિયજાતિપદુમે ઉપ્પન્નતાય વા પદુમી ભવેય્યં. યથા ચેસ થામબલાદીહિ **ઉળારો**, કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ એવં પરિસુદ્ધકાયસમાચારતાદીહિ સીલસમાધિનિબ્બેધિકપઞ્ઞાદીહિ વા ઉળારો ભવેય્યન્તિ. એવં ચિન્તેન્તો વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં અધિગતોમ્હીતિ.

નાગગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૦. અટ્ઠાનતન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિરઞ્ઞો કિર પુત્તો દહરો એવ સમાનો પબ્બજિતુકામો માતાપિતરો યાચિ. માતાપિતરો નં નિવારેન્તિ. સો નિવારિયમાનોપિ નિબન્ધતિયેવ ‘‘પબ્બજિસ્સામી’’તિ. તતો પુબ્બે વુત્તસેટ્ઠિપુત્તં વિય સબ્બં વત્વા અનુજાનિંસુ. ‘‘પબ્બજિત્વા ચ ઉય્યાનેયેવ વસિતબ્બ’’ન્તિ પટિજાનાપેસું, સો તથા અકાસિ. તસ્સ માતા પાતોવ વીસતિસહસ્સનાટકિત્થિપરિવુતા ઉય્યાનં ગન્ત્વા પુત્તં યાગું પાયેત્વા અન્તરા ખજ્જકાદીનિ ચ ખાદાપેત્વા યાવ મજ્ઝન્હિકસમયા તેન સદ્ધિં સમુલ્લપિત્વા નગરં પવિસતિ. પિતાપિ મજ્ઝન્હિકે આગન્ત્વા તં ભોજેત્વા અત્તનાપિ ભુઞ્જિત્વા દિવસં તેન સદ્ધિં સમુલ્લપિત્વા સાયન્હસમયં પટિજગ્ગનકપુરિસે ઠપેત્વા નગરં પવિસતિ. સો એવં રત્તિન્દિવં અવિવિત્તો વિહરતિ.

તેન ખો પન સમયેન આદિચ્ચબન્ધુ નામ પચ્ચેકબુદ્ધો નન્દમૂલકપબ્ભારે વિહરતિ. સો આવજ્જેન્તો તં અદ્દસ – ‘‘અયં કુમારો પબ્બજિતું અસક્ખિ, જટં છિન્દિતું ન સક્કોતી’’તિ. તતો પરં આવજ્જિ – ‘‘અત્તનો

ધમ્મતાય નિબ્બિજ્જિસ્સતિ નુ ખો, નો''તિ. અથ ''ધમ્મતાય નિબ્બિન્દન્તો અતિચિરં ભવિસ્સતી''તિ ઞત્વા ''તસ્સ આરમ્મણં દસ્સેસ્સામી''તિ પુરિમનયેનેવ મનોસિલાતલતો આગન્ત્વા ઉય્યાને અટ્ઠાસિ. રાજપરિસા દિસ્વા ''પચ્ચેકબુદ્ધો આગતો, મહારાજા''તિ આરોચેસિ. રાજા ''ઇદાનિ મે પુત્તો પચ્ચેકબુદ્ધેન સદ્ધિં અનુક્કણ્ઠિતો વસિસ્સતી''તિ પમુદિતમનો હુત્વા પચ્ચેકબુદ્ધં સક્કચ્ચં ઉપટ્ઠહિત્વા તત્થેવ વાસં યાચિત્વા પણ્ણસાલાદિવાવિહારચઙ્કમાદિસબ્બં કારેત્વા વાસેસિ. સો તત્થ વસન્તો એકદિવસં ઓકાસં લભિત્વા કુમારં પુચ્છિ – ''કોસિ ત્વ''ન્તિ? ''અહં પબ્બજિતો''તિ. ''પબ્બજિતા નામ ન ઈદિસા હોન્તી''તિ. અથ ''ભન્તે, કીદિસા હોન્તિ, કિં મય્હં અનનુચ્છવિક''ન્તિ વુત્તે ''ત્વં અત્તનો અનનુચ્છવિકં ન પેક્ખસિ, નનુ તે માતા વીસતિસહસ્સિત્થીતિ સદ્ધિં પુબ્બણ્હસમયે આગચ્છન્તી ઉય્યાનં અવિવિત્તં કરોતિ, પિતા ચસ્સ મહતા બલકાયેન સાયન્હસમયે જગ્ગનકપરિસા સકલં રત્તિં, પબ્બજિતા નામ તવ સદિસા ન હોન્તિ, ઈદિસા પન હોન્તી''તિ તત્થ ઠિતસ્સેવ ઇદ્ધિયા હિમવન્તે અઞ્ઞતરં વિહારં દસ્સેસિ. સો તત્થ પચ્ચેકબુદ્ધે આલમ્બનફલકં નિસ્સાય ઠિતે ચ ચઙ્કમન્તે ચ રજનકકમ્મસૂચિકમ્માદીનિ કરોન્તે ચ દિસ્વા આહ – ''તુમ્હે ઇધ નાગચ્છથ, પબ્બજ્જા ચ તુમ્હેહિ અનુઞ્ઞાતા''તિ ? ''આમ, પબ્બજ્જા અનુઞ્ઞાતા, પબ્બજિતકાલતો પટ્ઠાય સમણા નામ અત્તનો નિસ્સરણં કાતું, પદેસઞ્ચ ઇચ્છિતં પત્થિતં ગન્તું લભન્તિ, એત્તકંવ વટ્ટતી''તિ વત્વા આકાસે ઠત્વા **અટ્ઠાન તં સઙ્ગણિકારતસ્સ, યં ફસ્સયે સામયિકં વિમુત્તિ**ન્તિ ઇમં ઉપડ્ઢગાથં વત્વા દિસ્સમાનોયેવ આકાસેન નન્દમૂલકપબ્ભારં અગમાસિ. એવં ગતે પચ્ચેકબુદ્ધે સો અત્તનો પણ્ણસાલં પવિસિત્વા નિપજ્જિ. આરક્ખપુરિસોપિ ''સયિતો કુમારો, ઇદાનિ કુહિં ગમિસ્સતી''તિ પમત્તો નિદ્દં ઓક્કમિ. સો તસ્સ પમત્તભાવં ઞત્વા પત્તચીવરમાદાય અરઞ્ઞં પાવિસિ. તત્ર ચ ઠિતો વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા પચ્ચેકબુદ્ધટ્ઠાનં ગતો. તત્ર ચ ''કથમધિગત''ન્તિ પુચ્છિતો આદિચ્ચબન્ધુના વુત્તં ઉપડ્ઢગાથં પરિપુણ્ણં કત્વા અભાસિ.

તસ્સત્થો – **અટ્ઠાન ત**ન્તિ અટ્ઠાનં તં, અકારણં તન્તિ વુત્તં હોતિ. અનુનાસિકલોપો કતો ''અરિયસચ્ચાન દસ્સન''ન્તિઆદીસુ (ખુ॰ પા॰ ૫.૧૧; સુ॰ નિ॰ ૨૭૦) વિય. **સઙ્ગણિકારતસ્સા**તિ ગણાભિરતસ્સ. **ય**ન્તિ કારણવચનમેતં ''યં હિરીયતિ હિરીયિતબ્બેના''તિઆદીસુ (ધ॰ સ॰ ૩૦) વિય. **ફસ્સયે**તિ અધિગચ્છે. **સામયિકં વિમુત્તિ**ન્તિ લોકિયસમાપત્તિં. સા હિ અપ્પિતપ્પિતસમયે એવ પચ્ચત્થિકેહિ વિમુચ્ચનતો ''સામયિકા વિમુત્તી''તિ વુચ્ચતિ. તં સામયિકં વિમુત્તિં. અટ્ઠાનં તં, ન તં કારણં વિજ્જતિ સઙ્ગણિકારતસ્સ, યેન કારણેન વિમુત્તિં ફસ્સયે ઇતિ એતં આદિચ્ચબન્ધુસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ વચો નિસમ્મ સઙ્ગણિકારતિં પહાય યોનિસો પટિપજ્જન્તો અધિગતોમ્હીતિ આહ. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

અટ્ઠાનગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

દુતિયવગ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૧૧. દિટ્ઠીવિસૂકાનીતિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર બારાણસિરાજા રહોગતો ચિન્તેસિ – ''યથા સીતાદીનં પટિઘાતકાનિ ઉણ્હાદીનિ અત્થિ, અત્થિ નુ ખો એવં વટ્ટપટિઘાતકં વિવટ્ટં, નો''તિ? સો અમચ્ચે પુચ્છિ – ''વિવટ્ટં જાનાથા''તિ? તે ''જાનામ, મહારાજા''તિ આહંસુ. રાજા ''કિં ત''ન્તિ? તતો ''અન્તવા લોકો''તિઆદિના નયેન સસ્સતુચ્છેદં કથેસું. રાજા ''ઇમે ન જાનન્તિ, સબ્બેપિમે દિટ્ઠિગતિકા''તિ સયમેવ તેસં વિલોમતઞ્ચ અયુત્તતઞ્ચ દિસ્વા ''વટ્ટપટિઘાતકં વિવટ્ટં અત્થિ, તં ગવેસિતબ્બ''ન્તિ ચિન્તેત્વા રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. ઇમઞ્ચ ઉદાનગાથં અભાસિ પચ્ચેકબુદ્ધાનં મજ્ઝે બ્યાકરણગાથઞ્ચ.

તસ્સત્થો – **દિટ્ઠીવિસૂકાની**તિ દ્વાસટ્ઠિદિટ્ઠિગતાનિ. તાનિ હિ મગ્ગસમ્માદિટ્ઠિયા વિસૂકટ્ઠેન વિજ્ઝનટ્ઠેન વિલોમટ્ઠેન ચ વિસૂકાનિ, એવં દિટ્ઠિયા વિસૂકાનિ, દિટ્ઠિ એવ વા વિસૂકાનિ દિટ્ઠિવિસૂકાનિ. **ઉપાતિવત્તો**તિ દસ્સનમગ્ગેન અતિક્કન્તો. **પત્તો નિયામ**ન્તિ અવિનિપાતધમ્મતાય સમ્બોધિપરાયણતાય ચ નિયતભાવં અધિગતો, સમ્મત્તનિયામસઙ્ખાતં વા પઠમમગ્ગન્તિ. એત્તાવતા પઠમમગ્ગકિચ્ચનિપ્ફત્તિ ચ તસ્સ પટિલાભો ચ વુત્તો. ઇદાનિ **પટિલદ્ધમગ્ગો**તિ ઇમિના સેસમગ્ગપટિલાભં દસ્સેતિ. **ઉપ્પન્નઞાણોમ્હી**તિ ઉપ્પન્નપચ્ચેકબોધિઞાણો અમ્હિ. એતેન ફલં દસ્સેતિ. **અનઞ્ઞનેય્યો**તિ અઞ્ઞેહિ ઇદં સચ્ચન્તિ ન નેતબ્બો. એતેન સયમ્ભુતં દસ્સેતિ, પત્તે વા પચ્ચેકબોધિઞાણે અઞ્ઞનેય્યતાય અભાવા સયંવસિતં. સમથવિપસ્સનાય વા **દિટ્ઠિવિસૂકાનિ ઉપાતિવત્તો**, આદિમગ્ગેન **નિયામં પત્તો**, સેસેહિ **પટિલદ્ધમગ્ગો**, **ફલઞાણેન ઉપ્પન્નઞાણો**, તં સબ્બં અત્તનાવ અધિગતોતિ **અનઞ્ઞનેય્યો**તિ. સેસં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

દિટ્ઠીવિસૂકગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૨. **નિલ્લોલુપો**તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિરઞ્ઞો કિર સૂદો અન્તરભત્તં પચિત્વા ઉપનામેસિ મનુઞ્ઞદસ્સનં સાદુરસં ‘‘અપ્પેવ નામ મે રાજા ધનમનુપ્પાદેય્યા’’તિ. તં રઞ્ઞો ગન્ધેનેવ ભોત્તુકમ્યતં જનેસિ, મુખે ખેળં ઉપ્પાદેતિ. પઠમકબળે પન મુખે પક્ખિત્તમત્તે સત્તરસહરણિસહસ્સાનિ અમતેનેવ ફુસિતાનિ અહેસું. સૂદો ‘‘ઇદાનિ મે દસ્સતિ, ઇદાનિ મે દસ્સતી’’તિ ચિન્તેસિ. રાજાપિ ‘‘સક્કારારહો સૂદો’’તિ ચિન્તેસિ, ‘‘રસં સાયિત્વા પન સક્કરોન્તં મં પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છેય્ય ‘લોલો અયં રાજા રસગરુકો’’’તિ ન કિઞ્ચિ અભણિ. એવં યાવ ભોજનપરિયોસાનં, તાવ સૂદો ‘‘ઇદાનિ દસ્સતિ, ઇદાનિ દસ્સતી’’તિ ચિન્તેસિ. રાજાપિ અવણ્ણભયેન ન કિઞ્ચિ અભણિ. તતો સૂદો ‘‘નત્થિ મઞ્ઞે ઇમસ્સ રઞ્ઞો જિવ્હાવિઞ્ઞાણ’’ન્તિ. દુતિયદિવસે અસાદુરસં ઉપનામેસિ. રાજા ભુઞ્જન્તો ‘‘નિગ્ગહારહો વત, ભો, અજ્જ સૂદો’’તિ જાનન્તોપિ પુબ્બે વિય પચ્ચવેક્ખિત્વા અવણ્ણભયેન ન કિઞ્ચિ અભણિ. તતો સૂદો ‘‘રાજા નેવ સુન્દરં નાસુન્દરં જાનાતી’’તિ ચિન્તેત્વા સબ્બં પરિબ્બયં અત્તનાવ ગહેત્વા કિઞ્ચિદેવ પચિત્વા રઞ્ઞો દેતિ. રાજા ‘‘અહો વત લોભો, અહં નામ વીસતિ નગરસહસ્સાનિ ભુઞ્જન્તો ઇમસ્સ લોભેન ભત્તમત્તમ્પિ ન લભામી’’તિ નિબ્બિજ્જિત્વા રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. પુરિમનયેનેવ ઇમં ગાથં અભાસિ.

તત્થ **નિલ્લોલુપો**તિ અલોલુપો. યો હિ રસતણ્હાભિભૂતો હોતિ, સો ભુસં લુપ્પતિ પુનપ્પુનં લુપ્પતિ, તેન ‘‘લોલુપો’’તિ વુચ્ચતિ. તસ્મા એસ તં પટિક્ખિપન્તો ‘‘નિલ્લોલુપો’’તિ આહ. **નિક્કુહો**તિ એત્થ કિઞ્ચાપિ યસ્સ તિવિધં કુહનવત્થુ નત્થિ, સો ‘‘નિક્કુહો’’તિ વુચ્ચતિ. ઇમિસ્સા પન ગાથાય મનુઞ્ઞભોજનાદીસુ વિમ્હયમનાપજ્જનતો નિક્કુહોતિ અયમધિપ્પાયો. **નિપ્પિપાસો**તિ એત્થ પાતુમિચ્છા પિપાસા, તસ્સા અભાવેન નિપ્પિપાસો, સાદુરસલોભેન ભોત્તુકમ્યતાવિરહિતોતિ અત્થો. **નિમ્મક્ખો**તિ એત્થ પરગુણવિનાસનલક્ખણો મક્ખો, તસ્સ અભાવેન નિમ્મક્ખો. અત્તનો ગિહિકાલે સૂદસ્સ ગુણમક્ખનાભાવં સન્ધાયાહ. **નિદ્ધન્તકસાવમોહો**તિ એત્થ રાગાદયો તયો કાયદુચ્ચરિતાદીનિ ચ તીણીતિ છ ધમ્મા યથાસમ્ભવં અપ્પસન્નટ્ઠેન સકભાવં વિજહાપેત્વા પરભાવં ગણ્હાપનટ્ઠેન કસટટ્ઠેન ચ ‘‘કસાવા’’તિ વેદિતબ્બા. યથાહ –

‘‘તત્થ કતમે તયો કસાવા? રાગકસાવો, દોસકસાવો, મોહકસાવો. ઇમે તયો કસાવા. તત્થ કતમે અપરેપિ તયો કસાવા? કાયકસાવો, વચીકસાવો, મનોકસાવો’’તિ (વિભ॰ ૯૨૪).

તેસુ મોહં ઠપેત્વા પઞ્ચન્નં કસાવાનં તેસઞ્ચ સબ્બેસં મૂલભૂતસ્સ મોહસ્સ નિદ્ધન્તત્તા નિદ્ધન્તકસાવમોહો. તિણ્ણં એવ વા કાયવચીમનોકસાવાનં મોહસ્સ ચ નિદ્ધન્તત્તા નિદ્ધન્તકસાવમોહો. ઇતરેસુ નિલ્લોલુપતાદીહિ રાગકસાવસ્સ, નિમ્મક્ખતાય દોસકસાવસ્સ નિદ્ધન્તભાવો સિદ્ધો એવ. **નિરાસયો**તિ નિત્તણ્હો. **સબ્બલોકે ભવિત્વા**તિ સકલલોકે, તીસુ ભવેસુ દ્વાદસસુ વા આયતનેસુ ભવવિભવતણ્હાવિરહિતો હુત્વાતિ અત્થો. સેસં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. અથ વા તયોપિ પાદે વત્વા **એકો ચરે**તિ એકો ચરિતું સક્કુણેય્યાતિ એવમ્પેત્થ સમ્બન્ધો કાતબ્બો.

નિલ્લોલુપગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૩. પાપં સહાયન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર અઞ્ઞતરો રાજા મહચ્ચરાજાનુભાવેન નગરં પદક્ખિણં કરોન્તો મનુસ્સે કોટ્ઠાગારતો પુરાણધઞ્ઞાદીનિ બહિદ્ધા નીહરન્તે દિસ્વા ''કિં, ભણે, ઇદ''ન્તિ અમચ્ચે પુચ્છિ. અમચ્ચા ''ઇદાનિ, મહારાજ, નવધઞ્ઞાદીનિ ઉપ્પજ્જિસ્સન્તિ, તેસં ઓકાસં કાતું ઇમે મનુસ્સા પુરાણધઞ્ઞાદીનિ છડ્ડેન્તી''તિ આહંસુ. રાજા ''કિં, ભણે, ઇત્થાગારબલકાયાદીનં વત્તં પરિપુણ્ણ''ન્તિ આહ. ''આમ, મહારાજ, પરિપુણ્ણ''ન્તિ. ''તેન હિ, ભણે, દાનસાલં કારેથ, દાનં દસ્સામિ, મા ઇમાનિ ધઞ્ઞાનિ અનુપકારાનિ વિનસ્સન્તૂ''તિ. તતો નં અઞ્ઞતરો દિટ્ઠિગતિકો અમચ્ચો ''મહારાજ, નત્થિ દિન્ન''ન્તિ આરબ્ભ યાવ ''બાલે ચ પણ્ડિતે ચ સન્ધાવિત્વા સંસરિત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરિસ્સન્તી''તિ વત્વા નિવારેસિ. રાજા દુતિયમ્પિ તતિયમ્પિ કોટ્ઠાગારે વિલુમ્પન્તે દિસ્વા તથેવ આણાપેસિ. સોપિ તતિયમ્પિ નં ''મહારાજ, દત્તુપઞ્ઞત્તં યદિદં દાન''ન્તિઆદીનિ વત્વા નિવારેસિ. સો ''અરે, અહં અત્તનો સન્તકમ્પિ ન લભામિ દાતું, કિં મે ઇમેહિ પાપસહાયેહી''તિ નિબ્બિન્નો રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ. તઞ્ચ પાપસહાયં ગરહન્તો ઇમં ઉદાનગાથમાહ.

તસ્સાયં સઙ્ખેપત્થો – ય્વાયં દસવત્થુકાય પાપદિટ્ઠિયા સમન્નાગતત્તા પાપો, પરેસમ્પિ અનત્થં પસ્સતીતિ અનત્થદસ્સી, કાયદુચ્ચરિતાદિમ્હિ ચ વિસમે નિવિટ્ઠો, તં અત્થકામો કુલપુત્તો **પાપં સહાયં પરિવજ્જયેથ, અનત્થદસ્સિં વિસમે નિવિટ્ઠં. સયં ન સેવે**તિ અત્તનો વસેન તં ન સેવેય્ય. યદિ પન પરસ્સ વસો હોતિ, કિં સક્કા કાતુન્તિ વુત્તં હોતિ. **પસુત**ન્તિ પસટં, દિટ્ઠિવસેન તત્થ તત્થ લગ્ગન્તિ અત્થો. **પમત્ત**ન્તિ કામગુણેસુ વોસ્સટ્ઠચિત્તં, કુસલભાવનારહિતં વા. તં એવરૂપં સહાયં ન સેવે ન ભજે ન પયિરુપાસે, અઞ્ઞદત્થુ એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પોતિ.

પાપસહાયગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૪. બહુસ્સુતન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? પુબ્બે કિર કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને અટ્ઠ પચ્ચેકબોધિસત્તા પબ્બજિત્વા ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેત્વા દેવલોકે ઉપ્પન્નાતિઆદિ સબ્બં અનવજ્જભોજીગાથાય વુત્તસદિસમેવ. અયં પન વિસેસો – પચ્ચેકબુદ્ધે નિસીદાપેત્વા રાજા આહ – ''કે તુમ્હે''તિ? તે આહંસુ – ''મયં, મહારાજ, બહુસ્સુતા નામા''તિ. રાજા ''અહં સુતબ્રહ્મદત્તો નામ, સુતેન તિત્તિં ન ગચ્છામિ, હન્દ, નેસં સન્તિકે વિચિત્રનયધમ્મદેસનં સોસ્સામી''તિ અત્તમનો દક્ખિણોદકં દત્વા પરિવિસિત્વા ભત્તકિચ્ચપરિયોસાને સઙ્ઘત્થેરસ્સ સન્તિકે નિસીદિત્વા ''ધમ્મકથં, ભન્તે, કથેથા''તિ આહ. સો ''સુખિતો હોતુ, મહારાજ, રાગક્ખયો હોતૂ''તિ વત્વા ઉટ્ઠિતો. રાજા ''અયં ન બહુસ્સુતો, દુતિયો બહુસ્સુતો ભવિસ્સતિ, સ્વે તસ્સ વિચિત્રધમ્મદેસનં સોસ્સામી''તિ સ્વાતનાય નિમન્તેસિ. એવં યાવ સબ્બેસં પટિપાટિ ગચ્છતિ, તાવ નિમન્તેસિ, તે સબ્બેપિ ''દોસક્ખયો હોતુ, મોહક્ખયો, ગતિક્ખયો,

ભવક્ખયો, વટ્ટક્ખયો, ઉપધિક્ખયો, તણ્હક્ખયો હોતૂ’’તિ એવં એકેકપદં વિસેસેત્વા સેસં પઠમસદિસમેવ વત્વા ઉટ્ઠહિંસુ.

તતો રાજા – ‘‘ઇમે ‘બહુસ્સુતા મય’ન્તિ ભણન્તિ, ન ચ તેસં વિચિત્રકથા, કિમેતેહિ વુત્ત’’ન્તિ તેસં વચનત્થં ઉપપરિક્ખિતુમારદ્ધો. અથ ‘‘રાગક્ખયો હોતૂ’’તિ ઉપપરિક્ખન્તો ‘‘રાગે ખીણે દોસોપિ મોહોપિ અઞ્ઞતરઞ્ઞતરેપિ કિલેસા ખીણા હોન્તી’’તિ ઞત્વા અત્તમનો અહોસિ ‘‘નિપ્પરિયાયબહુસ્સુતા ઇમે સમણા. યથાપિ હિ પુરિસેન મહાપથવિં વા આકાસં વા અઙ્ગુલિયા નિદ્દિસન્તેન ન અઙ્ગુલિમત્તોવ પદેસો નિદ્દિટ્ઠો હોતિ. અપિ ચ ખો પન સકલપથવી આકાસા એવ નિદ્દિટ્ઠા હોન્તિ. એવં ઇમેહિ એકેકં અત્થં નિદ્દિસન્તેહિ અપરિમાણા અત્થા નિદ્દિટ્ઠા હોન્તી’’તિ. તતો સો ‘‘કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ એવં બહુસ્સુતો ભવિસ્સામી’’તિ તથારૂપં બહુસ્સુતભાવં પત્થેન્તો રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથમભાસિ.

તત્થાયં સઙ્ખેપત્થો – **બહુસ્સુત**ન્તિ દુવિધો બહુસ્સુતો તીસુ પિટકેસુ અત્થતો નિખિલો પરિયત્તિબહુસ્સુતો ચ, મગ્ગફલવિજ્જાભિઞ્ઞાપટિવેધકો પટિવેધબહુસ્સુતો ચ. આગતાગમો **ધમ્મધરો**. ઉળારેહિ પન કાયવચીમનોકમ્મેહિ સમન્નાગતો **ઉળારો**. યુત્તપટિભાનો ચ મુત્તપટિભાનો ચ યુત્તમુત્તપટિભાનો ચ **પટિભાનવા**. પરિયત્તિપરિપુચ્છાધિગમવસેન વા તિવિધો પટિભાનવા વેદિતબ્બો. યસ્સ હિ પરિયત્તિ પટિભાતિ, સો પરિયત્તિપટિભાનવા. યસ્સ અત્થઞ્ચ ઞાણઞ્ચ લક્ખણઞ્ચ ઠાનાટ્ઠાનઞ્ચ પરિપુચ્છન્તસ્સ પરિપુચ્છા પટિભાતિ, સો પરિપુચ્છાપટિભાનવા. યસ્સ મગ્ગાદયો પટિવિદ્ધા હોન્તિ, સો અધિગમપટિભાનવા. તં એવરૂપં **બહુસ્સુતં ધમ્મધરં ભજેથ મિત્તં ઉળારં પટિભાનવન્તં**. તતો તસ્સાનુભાવેન અત્તત્થપરત્થઉભયત્થભેદતો વા દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકપરમત્થભેદતો વા અનેકપ્પકારાનિ **અઞ્ઞાય અત્થાનિ**, તતો ‘‘અહોસિં નુ ખો અહં અતીતમદ્ધાન’’ન્તિઆદીસુ (મ॰ નિ॰ ૧.૧૮; સં॰ નિ॰ ૨.૨૦) કઙ્ખાટ્ઠાનિયેસુ **વિનેય્ય કઙ્ખં** વિચિકિચ્છં વિનેત્વા વિનાસેત્વા એવં કતસબ્બકિચ્ચો **એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો**તિ.

બહુસ્સુતગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૫. ખિડ્ડં રતિન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર વિભૂસકબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા પાતોવ યાગું વા ભત્તં વા ભુઞ્જિત્વા નાનાવિધવિભૂસનેહિ અત્તાનં વિભૂસાપેત્વા મહાઆદાસે સકલં સરીરં દિસ્વા યં ન ઇચ્છતિ, તં અપનેત્વા અઞ્ઞેન વિભૂસનેન વિભૂસાપેતિ. તસ્સ એકદિવસં એવં કરોન્તસ્સ ભત્તવેલા મજ્ઝન્હિકા સમ્પત્તા. વિપ્પકતવિભૂસિતોવ દુસ્સપટ્ટેન સીસં વેઠેત્વા ભુઞ્જિત્વા દિવાસેય્યં ઉપગચ્છિ. પુનપિ ઉટ્ઠહિત્વા તથેવ કરોતો સૂરિયો ઓગ્ગતો. એવં દુતિયદિવસેપિ તતિયદિવસેપિ. અથસ્સ એવં મણ્ડનપ્પસુતસ્સ પિટ્ઠિરોગો ઉદપાદિ. તસ્સ એતદહોસિ – ‘‘અહો રે, અહં સબ્બથામેન વિભૂસન્તોપિ ઇમસ્મિં કપ્પકે વિભૂસને અસન્તુટ્ઠો લોભં ઉપ્પાદેસિં, લોભો ચ નામેસ અપાયગમનીયો ધમ્મો, હન્દાહં લોભં નિગ્ગણ્હામી’’તિ રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથમભાસિ.

તત્થ **ખિડ્ડા** ચ **રતિ** ચ પુબ્બે વુત્તાવ. **કામસુખ**ન્તિ વત્થુકામસુખં. વત્થુકામાપિ હિ સુખસ્સ વિસયાદિભાવેન ‘‘સુખ’’ન્તિ વુચ્ચન્તિ. યથાહ – ‘‘અત્થિ રૂપં સુખં સુખાનુપતિત’’ન્તિ (સં॰ નિ॰ ૩.૬૦). એવમેતં ખિડ્ડં રતિં કામસુખઞ્ચ ઇમસ્મિં ઓકાસલોકે **અનલઙ્કરિત્વા** અલન્તિ અકત્વા, એતં તપ્પકન્તિ વા સારભૂતન્તિ વા એવં અગ્ગહેત્વા. **અનપેક્ખમાનો**તિ તેન અનલઙ્કરણેન અનપેક્ખણસીલો અપિહાલુકો નિત્તણ્હો. **વિભૂસટ્ઠાના વિરતો**

સચ્ચવાદીતિ તત્થ વિભૂતા દુવિધા – અગારિકવિભૂસા ચ અનગારિકવિભૂસા ચ. સાટકવેઠનમાલાગન્ધાદિવિભૂસા અગારિકવિભૂસા નામ. પત્તમણ્ડનાદિવિભૂસા અનગારિકવિભૂસા. વિભૂસા એવ વિભૂસટ્ઠાનં, તસ્મા વિભૂસટ્ઠાના તિવિધાય વિરતિયા વિરતો. અવિતથવચનતો સચ્ચવાદીતિ એવમત્થો દટ્ઠબ્બો.

વિભૂસટ્ઠાનગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૬. **પુત્તઞ્ચ દાર**ન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર રઞ્ઞો પુત્તો દહરકાલેયેવ અભિસિત્તો રજ્જં કારેસિ. સો પઠમગાથાય વુત્તપચ્ચેકબોધિસત્તો વિય રજ્જસિરિં અનુભવન્તો એકદિવસં ચિન્તેસિ – ‘‘અહં રજ્જં કારેન્તો બહૂનં દુક્ખં કરોમિ, કિં મે એકભત્તત્થાય ઇમિના પાપેન, હન્દ, સુખમુપ્પાદેમી’’તિ રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **ધનાની**તિ મુત્તામણિવેળુરિયસઙ્ખસિલાપવાળરજતજાતરૂપાદીનિ રતનાનિ. **ધઞ્ઞાની**તિ સાલિવીહિયવગોધુમકઙ્ગુવરકકુદ્રૂસકપ્પભેદાનિ સત્ત સેસાપરણ્ણાનિ ચ. **બન્ધવાની**તિ ઞાતિબન્ધુગોત્તબન્ધુમિત્તબન્ધુસિપ્પબન્ધુવસેન ચતુબ્બિધબન્ધવે. **યથોધિકાની**તિ સકસકઓધિવસેન ઠિતાનિયેવ. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

પુત્તદારગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૭. **સઙ્ગો એસો**તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર પાદલોલબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા અહોસિ. સો પાતોવ યાગું વા ભત્તં વા ભુઞ્જિત્વા તીસુ પાસાદેસુ તિવિધાનિ નાટકાનિ પસ્સતિ. તિવિધા નામ નાટકા પુબ્બરાજતો આગતં, અનન્તરરાજતો આગતં, અત્તનો કાલે ઉટ્ઠિતન્તિ. સો એકદિવસં પાતોવ દહરનાટકપાસાદં ગતો. તા નાટકિત્થિયો ‘‘રાજાનં રમાપેસ્સામા’’તિ સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ અચ્છરાયો વિય અતિમનોહરં નચ્ચગીતવાદિતં પયોજેસું. રાજા ‘‘અનચ્છરિયમેતં દહરાન’’ન્તિ અસન્તુટ્ઠો હુત્વા મજ્ઝિમનાટકપાસાદં ગતો, તાપિ નાટકિત્થિયો તથેવ અકંસુ. સો તત્થપિ તથેવ અસન્તુટ્ઠો હુત્વા મહલ્લકનાટકપાસાદં ગતો , તાપિ તથેવ અકંસુ. રાજા દ્વે તયો રાજપરિવટ્ટે અતીતાનં તાસં મહલ્લકભાવેન અટ્ઠિકીળનસદિસં નચ્ચં દિસ્વા ગીતઞ્ચ અમધુરં સુત્વા પુનદેવ દહરનાટકપાસાદં, પુન મજ્ઝિમનાટકપાસાદન્તિ એવમ્પિ વિચરિત્વા કત્થચિ અસન્તુટ્ઠો ચિન્તેસિ – ‘‘ઇમા નાટકિત્થિયો સક્કં દેવાનમિન્દં અચ્છરાયો વિય મં રમાપેતુકામા સબ્બથામેન નચ્ચગીતવાદિતં પયોજેસું. સ્વાહં કત્થચિ અસન્તુટ્ઠો લોભં વડ્ઢેમિ. લોભો ચ નામેસ અપાયગમનીયો ધમ્મો, હન્દાહં લોભં નિગ્ગણ્હામી’’તિ રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તસ્સત્થો – **સઙ્ગો એસો**તિ અત્તનો ઉપભોગં નિદ્દિસતિ. સો હિ સજ્જન્તિ તત્થ પાણિનો કદ્દમે પવિટ્ઠો હત્થી વિયાતિ સઙ્ગો. **પરિત્તમેત્થ સોખ્ય**ન્તિ એત્થ પઞ્ચકામગુણૂપભોગકાલે વિપરીતસઞ્ઞાય ઉપ્પાદેતબ્બતો કામાવચરધમ્મપરિયાપન્નતો વા લામકટ્ઠેન સોખ્યં પરિત્તં, વિજ્જુપ્પભાય ઓભાસિતનચ્ચદસ્સનસુખં ઇવ ઇત્તરં, તાવકાલિકન્તિ વુત્તં હોતિ. **અપ્પસ્સાદો દુક્ખમેવેત્થ ભિય્યો**તિ એત્થ ચ ય્વાયં ‘‘યં ખો, ભિક્ખવે, ઇમે પઞ્ચ કામગુણે પટિચ્ચ ઉપ્પજ્જતિ સુખં સોમનસ્સં, અયં કામાનં અસ્સાદો’’તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૧૬૬) વુત્તો, સો યમિદં ‘‘કો ચ, ભિક્ખવે, કામાનં આદીનવો, ઇધ, ભિક્ખવે, કુલપુત્તો યેન સિપ્પટ્ઠાનેન જીવિકં કપ્પેતિ, યદિ મુદ્દાય યદિ ગણનાયા’’તિ એવમાદિના (મ॰ નિ॰ ૧.૧૬૭) નયેનેત્થ દુક્ખં વુત્તં, તં ઉપનિધાય અપ્પો ઉદકબિન્દુમત્તો હોતિ, અથ ખો દુક્ખમેવ ભિય્યો બહુ, ચતૂસુ સમુદ્દેસુ ઉદકસદિસં હોતિ. તેન વુત્તં ‘‘અપ્પસ્સાદો દુક્ખમેવેત્થ ભિય્યો’’તિ.

ગળો એસોતિ અસ્સાદં દસ્સેત્વા આકડ્ઢનવસેન બળિસો વિય એસો, યદિદં પઞ્ચકામગુણા. **ઇતિ ઞત્વા મતિમા**તિ એવં જાનિત્વા બુદ્ધિમા પણ્ડિતો પુરિસો સબ્બમેતં પહાય **એકો ચરે ખગ્ગવિસાણકપ્પો**તિ.

સઙ્ગગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૮. સન્દાલયિત્વાનાતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર અનિવત્તબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા અહોસિ. સો સઙ્ગામં ઓતિણ્ણો અજિનિત્વા અઞ્ઞં વા કિચ્ચં આરદ્ધો અનિટ્ઠપેત્વા ન નિવત્તતિ, તસ્મા નં એવં સઞ્જાનિંસુ. સો એકદિવસં ઉય્યાનં ગચ્છતિ. તેન ચ સમયેન દવડાહો ઉટ્ઠાસિ. સો અગ્ગિ સુક્ખાનિ ચેવ હરિતાનિ ચ તિણાદીનિ દહન્તો અનિવત્તમાનો એવ ગચ્છતિ. રાજા તં દિસ્વા તપ્પટિભાગનિમિત્તં ઉપ્પાદેસિ. ''યથાયં દવડાહો, એવમેવ એકાદસવિધો અગ્ગિ સબ્બે સત્તે દહન્તો અનિવત્તમાનો ગચ્છતિ મહાદુક્ખં ઉપ્પાદેન્તો, કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ ઇમસ્સ દુક્ખસ્સ નિવત્તનત્થં અયં અગ્ગિ વિય અરિયમગ્ગઞાણગ્ગિના કિલેસે દહન્તો અનિવત્તમાનો ગચ્છેય્ય''ન્તિ? તતો મુહુત્તં ગન્ત્વા કેવટ્ટે અદ્દસ નદિયં મચ્છે ગણ્હન્તે. તેસં જાલન્તરે પવિટ્ઠો એકો મહામચ્છો જાલં ભેત્વા પલાયિ. તે ''મચ્છો જાલં ભેત્વા ગતો''તિ સદ્દમકંસુ. રાજા તમ્પિ વચનં સુત્વા તપ્પટિભાગનિમિત્તં ઉપ્પાદેસિ – ''કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ અરિયમગ્ગઞાણેન તણ્હાદિટ્ઠિજાલં ભેત્વા અસજ્જમાનો ગચ્છેય્ય''ન્તિ? સો રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છાકાસિ, ઇમઞ્ચ ઉદાનગાથમભાસિ.

તસ્સા દુતિયપાદે **જાલ**ન્તિ સુત્તમયં વુચ્ચતિ. **અમ્બૂ**તિ ઉદકં, તત્થ ચરતીતિ અમ્બુચારી, મચ્છસ્સેતં અધિવચનં. સલિલે અમ્બુચારી **સલિલમ્બુચારી**. તસ્મિં નદીસલિલે **જાલં ભેત્વા** ગતઅમ્બુચારીવાતિ વુત્તં હોતિ. તતિયપાદે **દડ્ઢ**ન્તિ દડ્ઢટ્ઠાનં વુચ્ચતિ. યથા અગ્ગિ દડ્ઢટ્ઠાનં પુન ન નિવત્તતિ, ન તત્થ ભિય્યો આગચ્છતિ, એવં મગ્ગઞાણગ્ગિના દડ્ઢકામગુણટ્ઠાનં અનિવત્તમાનો તત્થ ભિય્યો અનાગચ્છન્તોતિ વુત્તં હોતિ. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

સન્દાલગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૧૯. ઓક્ખિત્તચક્ખૂતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર ચક્ખુલોલબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા પાદલોલબ્રહ્મદત્તો વિય નાટકદસ્સનં અનુયુત્તો હોતિ. અયં પન વિસેસો – સો અસન્તુટ્ઠો તત્થ તત્થ ગચ્છતિ. અયં તં તં નાટકં દિસ્વા અતીવ અભિનન્દિત્વા નાટકદસ્સનપરિવત્તનેન તણ્હં વડ્ઢેન્તો વિચરતિ. સો કિર નાટકદસ્સનત્થં આગતં અઞ્ઞતરં કુટુમ્બિયભરિયં દિસ્વા રાગં ઉપ્પાદેસિ. તતો સંવેગં આપજ્જિત્વા પુન ''અરે, અહં ઇમં તણ્હં વડ્ઢેન્તો અપાયપરિપૂરકો ભવિસ્સામિ, હન્દ, નં નિગ્ગણ્હામી''તિ પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા અત્તનો પુરિમપટિપત્તિં ગરહન્તો તપ્પટિપક્ખગુણદીપિકં ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **ઓક્ખિત્તચક્ખૂ**તિ હેટ્ઠાખિત્તચક્ખુ, સત્તગીવટ્ઠિકાનિ પટિપાટિયા ઠપેત્વા પરિવજ્જનગહેતબ્બદસ્સનત્થં યુગમત્તં પેક્ખમાનોતિ વુત્તં હોતિ. ન તુ હનુકટ્ઠિના હદયટ્ઠિં સઙ્ઘટ્ટેન્તો. એવઞ્હિ ઓક્ખિત્તચક્ખુતા ન સમણસારુપ્પા હોતિ. **ન ચ પાદલોલો**તિ એકસ્સ દુતિયો, દ્વિન્નં તતિયોતિ એવં ગણમજ્ઝં પવિસિતુકામતાય કણ્ડૂયમાનપાદો વિય અભવન્તો, દીઘચારિકઅનિવત્તચારિકવિરતો. **ગુત્તિન્દ્રિયો**તિ છસુ ઇન્દ્રિયેસુ ઇધ મનિન્દ્રિયસ્સ વિસું વુત્તત્તા વુત્તાવસેસવસેન ચ ગોપિતિન્દ્રિયો. **રક્ખિતમાનસાનો**તિ માનસં એવ માનસાનં, તં રક્ખિતમસ્સાતિ રક્ખિતમાનસાનો. યથા કિલેસેહિ ન વિલુપ્પતિ, એવં રક્ખિતચિત્તોતિ વુત્તં હોતિ. **અનવસ્સુતો**તિ ઇમાય પટિપત્તિયા તેસુ તેસુ આરમ્મણેસુ કિલેસઅન્વસ્સવવિરહિતો. **અપરિડય્હમાનો**તિ કિલેસગ્ગીહિ અપરિડય્હમાનો. બહિદ્ધા વા અનવસ્સુતો, અજ્ઝત્તં અપરિડય્હમાનો. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

ઓક્ખિત્તચક્ખુગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૦. **ઓહારયિત્વા**તિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર અઞ્ઞોપિ ચાતુમાસિકબ્રહ્મદત્તો નામ રાજા ચતુમાસે ચતુમાસે ઉય્યાનકીળં ગચ્છતિ. સો એકદિવસં ગિમ્હાનં મજ્ઝિમમાસે ઉય્યાનં પવિસન્તો ઉય્યાનદ્વારે પત્તસઞ્છન્નં પુપ્ફાલઙ્કતસાખાવિટપં પારિચ્છત્તકકોવિળારં દિસ્વા એકં પુપ્ફં ગહેત્વા ઉય્યાનં પાવિસિ. તતો ''રઞ્ઞા અગ્ગપુપ્ફં ગહિત''ન્તિ અઞ્ઞતરોપિ અમચ્ચો હત્થિક્ખન્ધે ઠિતો એકમેવ પુપ્ફં અગ્ગહેસિ. એતેનેવુપાયેન સબ્બો બલકાયો અગ્ગહેસિ. પુપ્ફેહિ અનસ્સાદેન્તા પત્તમ્પિ ગણ્હિંસુ. સો રુક્ખો નિપ્પત્તપુપ્ફો ખન્ધમત્તોવ અહોસિ. રાજા સાયન્હસમયે ઉય્યાના નિક્ખમન્તો તં દિસ્વા ''કિં કતો અયં રુક્ખો, મમાગમનવેલાય મણિવણ્ણસાખન્તરેસુ પવાળસદિસપુપ્ફાલઙ્કતો અહોસિ, ઇદાનિ નિપ્પત્તપુપ્ફો જાતો''તિ ચિન્તેન્તો તસ્સેવ અવિદૂરે અપુપ્ફિતરુક્ખં સઞ્છન્નપલાસં અદ્દસ. દિસ્વા ચસ્સ એતદહોસિ – ''અયં રુક્ખો પુપ્ફભરિતસાખત્તા બહુજનસ્સ લોભનીયો અહોસિ, તેન મુહુત્તેનેવ બ્યસનં પત્તો. અયં પનઞ્ઞો અલોભનીયત્તા તથેવ ઠિતો. ઇદઞ્ચાપિ રજ્જં પુપ્ફિતરુક્ખો વિય લોભનીયં, ભિક્ખુભાવો પન અપુપ્ફિતરુક્ખો વિય અલોભનીયો. તસ્મા યાવ ઇદમ્પિ અયં રુક્ખો વિય ન વિલુપ્પતિ, તાવ અયમઞ્ઞો સઞ્છન્નપત્તો યથા પારિચ્છત્તકો, એવં કાસાવેન સઞ્છન્નો હુત્વા પબ્બજેય્ય''ન્તિ. સો રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **કાસાયવત્થો અભિનિક્ખમિત્વા**તિ ઇમસ્સ પાદસ્સ ગેહા નિક્ખમિત્વા કાસાયવત્થનિવત્થો હુત્વાતિ એવમત્થો વેદિતબ્બો. સેસં વુત્તનયેનેવ સક્કા વિઞ્ઞાતુન્તિ ન વિત્થારિતન્તિ.

પારિચ્છત્તકગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

તતિયવગ્ગો નિટ્ઠિતો.

૧૨૧. **રસેસૂ**તિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર બારાણસિરાજા ઉય્યાને અમચ્ચપુત્તેહિ પરિવુતો સિલાપટ્ટપોક્ખરણિયં કીળતિ. તસ્સ સૂદો સબ્બમંસાનં રસં ગહેત્વા અતીવ સુસઙ્ખતં અમતકપ્પં અન્તરભત્તં પચિત્વા ઉપનામેસિ. સો તત્થ ગેધમાપન્નો કસ્સચિ કિઞ્ચિ અદત્વા અત્તનાવ ભુઞ્જિ. ઉદકં કીળન્તો અતિવિકાલે નિક્ખન્તો સીઘં સીઘં ભુઞ્જિ. યેહિ સદ્ધિં પુબ્બે ભુઞ્જતિ, ન તેસં કઞ્ચિ સરિ. અથ પચ્છા પટિસઙ્ખાનં ઉપ્પાદેત્વા ''અહો! મયા પાપં કતં, ય્વાયં રસતણ્હાભિભૂતો સબ્બજનં વિસ્સરિત્વા એકકોવ ભુઞ્જિં, હન્દ, નં રસતણ્હં નિગ્ગણ્હામી''તિ રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા અત્તનો પુરિમપટિપત્તિં ગરહન્તો તપ્પટિપક્ખગુણદીપિકં ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **રસેસૂ**તિ અમ્બિલમધુરતિત્તકકટુકલોણખારિકકસાવાદિભેદેસુ સાયનીયેસુ. **ગેધં અકર**ન્તિ ગિદ્ધિં અકરોન્તો, તણ્હં અનુપ્પાદેન્તોતિ વુત્તં હોતિ. **અલોલો**તિ ''ઇદં સાયિસ્સામિ, ઇદં સાયિસ્સામી''તિ એવં રસવિસેસેસુ અનાકુલો. **અનઞ્ઞપોસી**તિ પોસેતબ્બકસદ્ધિવિહારિકાદિવિરહિતો. કાયસન્ધારણમત્તેન સન્તુટ્ઠોતિ વુત્તં હોતિ. યથા વા પુબ્બે ઉય્યાને રસેસુ ગેધકરણસીલો અઞ્ઞપોસી આસિં, એવં અહુત્વા યાય તણ્હાય લોલો હુત્વા રસેસુ ગેધં કરોતિ, તં તણ્હં હિત્વા આયતિં તણ્હામૂલકસ્સ અઞ્ઞસ્સ અત્તભાવસ્સાનિબ્બત્તાપનેન અનઞ્ઞપોસીતિ વુત્તં હોતિ. અથ વા અત્થભઞ્જનકટ્ઠેન કિલેસા ''અઞ્ઞે''તિ વુચ્ચન્તિ, તેસં અપોસનેન અનઞ્ઞપોસીતિ અયમેત્થ અત્થો. **સપદાનચારી**તિ અવોક્કમ્મચારી અનુપુબ્બચારી, ઘરપટિપાટિં અછડ્ડેત્વા અડ્ઢકુલઞ્ચ દલિદ્દકુલઞ્ચ નિરન્તરં પિણ્ડાય

પવિસમાનોતિ અત્થો. **કુલે કુલે અપ્પટિબદ્ધચિત્તો**તિ ખત્તિયકુલાદીસુ યત્થ કત્થચિ કિલેસવસેન અલગ્ગચિત્તો, ચન્દોપમો નિચ્ચનવકો હુત્વાતિ અત્થો. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

રસગેધગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૨. પહાય પઞ્ચાવરણાનીતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર અઞ્ઞતરો રાજા પઠમજ્ઝાનલાભી અહોસિ. સો ઝાનાનુરક્ખણત્થં રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં પત્વા અત્તનો પટિપત્તિસમ્પદં દીપેન્તો ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **પઞ્ચાવરણાની**તિ પઞ્ચ નીવરણાનિ એવ, તાનિ **ઉરગસુત્તે** (સુ॰ નિ॰ ૧ આદયો) અત્થતો વુત્તાનિ. તાનિ પન યસ્મા અબ્ભાદયો વિય ચન્દસૂરિયે ચેતો આવરન્તિ, તસ્મા ‘‘આવરણાનિ ચેતસો’’તિ વુત્તાનિ. તાનિ ઉપચારેન વા અપ્પનાય વા **પહાય** વિજહિત્વાતિ અત્થો . **ઉપક્કિલેસે**તિ ઉપગમ્મ ચિત્તં વિબાધેન્તે અકુસલધમ્મે, **વત્થોપમાદીસુ** (મ॰ નિ॰ ૧.૭૦ આદયો) વુત્તે અભિજ્ઝાદયો વા. **બ્યપનુજ્જા**તિ પનુદિત્વા, વિપસ્સનામગ્ગેન પજહિત્વાતિ અત્થો. **સબ્બે**તિ અનવસેસે. એવં સમથવિપસ્સનાસમ્પન્નો પઠમમગ્ગેન દિટ્ઠિનિસ્સયસ્સ પહીનત્તા **અનિસ્સિતો**, સેસમગ્ગેહિ છેત્વા તેધાતુકં **સિનેહદોસં**, તણ્હારાગન્તિ વુત્તં હોતિ. સિનેહો એવ હિ ગુણપટિપક્ખતો સિનેહદોસોતિ વુત્તો. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

આવરણગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૩. વિપિટ્ઠિકત્વાનાતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર અઞ્ઞતરો રાજા ચતુત્થજ્ઝાનલાભી અહોસિ. સોપિ ઝાનાનુરક્ખણત્થં રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા અત્તનો પટિપત્તિસમ્પદં દીપેન્તો ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **વિપિટ્ઠિકત્વાના**તિ પિટ્ઠિતો કત્વા, છડ્ડેત્વા વિજહિત્વાતિ અત્થો . **સુખઞ્ચ દુક્ખન્**તિ કાયિકં સાતાસાતં. **સોમનસ્સદોમનસ્સન્**તિ ચેતસિકં સાતાસાતં. **ઉપેક્ખન્**તિ ચતુત્થજ્ઝાનુપેક્ખં. **સમથન્**તિ ચતુત્થજ્ઝાનસમાધિં એવ. **વિસુદ્ધન્**તિ પઞ્ચનીવરણવિતક્કવિચારપીતિસુખસઞ્ઞાતેહિ નવહિ પચ્ચનીકધમ્મેહિ વિમુત્તત્તા અતિસુદ્ધં, નિદ્ધન્તસુવણ્ણમિવ વિગતૂપક્કિલેસન્તિ અત્થો.

અયં પન યોજના – વિપિટ્ઠિકત્વાન સુખઞ્ચ દુક્ખઞ્ચ પુબ્બેવ, પઠમજ્ઝાનૂપચારેયેવ દુક્ખં તતિયજ્ઝાનૂપચારેયેવ સુખન્તિ અધિપ્પાયો. પુન આદિતો વુત્તં **ચ**-કારં પરતો નેત્વા ‘‘સોમનસ્સં દોમનસ્સઞ્ચ વિપિટ્ઠિકત્વાન પુબ્બેવા’’તિ અધિકારો. તેન સોમનસ્સં ચતુત્થજ્ઝાનૂપચારે, દોમનસ્સઞ્ચ દુતિયજ્ઝાનૂપચારેયેવાતિ દીપેતિ. એતાનિ હિ એતેસં પરિયાયતો પહાનટ્ઠાનાનિ. નિપ્પરિયાયતો પન દુક્ખસ્સ પઠમજ્ઝાનં, દોમનસ્સસ્સ દુતિયજ્ઝાનં, સુખસ્સ તતિયજ્ઝાનં, સોમનસ્સસ્સ ચતુત્થજ્ઝાનં પહાનટ્ઠાનં. યથાહ – ‘‘પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ એત્થુપ્પન્નં દુક્ખિન્દ્રિયં અપરિસેસં નિરુજ્ઝતી’’તિઆદિકં (સં॰ નિ॰ ૫.૫૧૦) સબ્બં **અટ્ઠસાલિનિયા** ધમ્મસઙ્ગહટ્ઠકથાયં (ધ॰ સ॰ અટ્ઠ॰ ૧૬૫) વુત્તં. યથા પુબ્બેવાતિ તીસુ પઠમજ્ઝાનાદીસુ દુક્ખદોમનસ્સસુખાનિ વિપિટ્ઠિકત્વા એવમેત્થ ચતુત્થજ્ઝાને સોમનસ્સં વિપિટ્ઠિકત્વા ઇમાય પટિપદાય લદ્ધાનુપેક્ખં સમથં વિસુદ્ધં એકો ચરેતિ. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

વિપિટ્ઠિગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૪. આરદ્ધવીરિયોતિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર પચ્ચન્તરાજા સહસ્સયોધબલકાયો રજ્જેન ખુદ્દકો, પઞ્ઞાય મહન્તો અહોસિ. સો એકદિવસં ''કિઞ્ચાપિ અહં ખુદ્દકો રજ્જેન, પઞ્ઞવતા પન સક્કા સકલજમ્બુદીપં ગહેતુ''ન્તિ ચિન્તેત્વા સામન્તરઞ્ઞો દૂતં પાહેસિ – ''સત્તાહબ્ભન્તરે મે રજ્જં વા દેતુ યુદ્ધં વા''તિ. તતો સો અત્તનો અમચ્ચે સન્નિપાતાપેત્વા આહ – ''મયા તુમ્હે અનાપુચ્છાયેવ સાહસં કમ્મં કતં, અમુકસ્સ રઞ્ઞો એવં પેસિતં, કિં કાતબ્બ''ન્તિ? તે આહંસુ – ''સક્કા, મહારાજ, સો દૂતો નિવત્તેતુ''ન્તિ. ''ન સક્કા, ગતો ભવિસ્સતી''તિ. ''યદિ એવં વિનાસિતમ્હા તયા, તેન હિ દુક્ખં અઞ્ઞસ્સ સત્થેન મરિતું, હન્દ, મયં અઞ્ઞમઞ્ઞં પહરિત્વા મરામ, અત્તાનં પહરિત્વા મરામ, ઉબ્બન્ધામ, વિસં ખાદામા''તિ. એવં એતેસુ એકમેકો મરણમેવ સંવણ્ણેતિ. તતો રાજા ''કિં મે ઇમેહિ, અત્થિ, ભણે, મય્હં યોધા''તિ આહ. અથ ''અહં મહારાજ યોધો, અહં મહારાજ યોધો''તિ યોધસહસ્સં ઉટ્ઠહિ.

રાજા ''એતે ઉપપરિક્ખિસ્સામી''તિ મહન્તં ચિતકં સજ્જાપેત્વા આહ – ''મયા, ભણે, ઇદં સાહસં કતં, તં મે અમચ્ચા પટિક્કોસન્તિ, સ્વાહં ચિતકં પવિસિસ્સામિ. કો મયા સદ્ધિં પવિસિસ્સતિ, કેન મય્હં જીવિતં પરિચ્ચત્ત''ન્તિ? એવં વુત્તે પઞ્ચસતા યોધા ઉટ્ઠહિંસુ ''મયં, મહારાજ, પવિસિસ્સામા''તિ. તતો રાજા ઇતરે પઞ્ચસતે આહ – ''તુમ્હે દાનિ, તાતા, કિં કરિસ્સથા''તિ? તે આહંસુ – ''નાયં, મહારાજ, પુરિસકારો, ઇત્થિચરિયા એસા, અપિચ મહારાજેન પટિરઞ્ઞો દૂતો પેસિતો, તે મયં તેન રઞ્ઞા સદ્ધિં યુજ્ઝિત્વા મરિસ્સામા''તિ. તતો રાજા ''પરિચ્ચત્તં તુમ્હેહિ મમ જીવિત''ન્તિ ચતુરઙ્ગિનિં સેનં સન્નય્હિત્વા તેન યોધસહસ્સેન પરિવુતો ગન્ત્વા રજ્જસીમાય નિસીદિ.

સોપિ પટિરાજા તં પવત્તિં સુત્વા ''અરે, સો ખુદ્દકરાજા મમ દાસસ્સાપિ નપ્પહોતી''તિ દુસ્સિત્વા સબ્બં બલકાયં આદાય યુજ્ઝિતું નિક્ખમિ. ખુદ્દકરાજા તં અબ્ભુય્યાતં દિસ્વા બલકાયં આહ – ''તાતા, તુમ્હે ન બહુકા, સબ્બે સમ્પિણ્ડિત્વા અસિચમ્મં ગહેત્વા સીઘં ઇમસ્સ રઞ્ઞો પુરતો ઉજુકં એવ ગચ્છથા''તિ. તે તથા અકંસુ. અથસ્સ સા સેના દ્વિધા ભિન્દિત્વા અન્તરમદાસિ. તે તં રાજાનં જીવગ્ગાહં ગહેત્વા અત્તનો રઞ્ઞો ''તં મારેસ્સામી''તિ આગચ્છન્તસ્સ અદંસુ. પટિરાજા તં અભયં યાચિ. રાજા તસ્સ અભયં દત્વા સપથં કારાપેત્વા અત્તનો વસે કત્વા તેન સહ અઞ્ઞં રાજાનં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા તસ્સ રજ્જસીમાય ઠત્વા પેસેસિ – ''રજ્જં વા મે દેતુ યુદ્ધં વા''તિ. સો ''અહં એકયુદ્ધમ્પિ ન સહામી''તિ રજ્જં નિય્યાદેસિ. એતેનુપાયેન સબ્બે રાજાનો ગહેત્વા અન્તે બારાણસિરાજાનમ્પિ અગ્ગહેસિ.

સો એકસતરાજપરિવુતો સકલજમ્બુદીપરજ્જં અનુસાસન્તો ચિન્તેસિ – ''અહં પુબ્બે ખુદ્દકો અહોસિં, સોમ્હિ ઇદાનિ અત્તનો ઞાણસમ્પત્તિયા સકલજમ્બુદીપમણ્ડલસ્સ ઇસ્સરો રાજા જાતો. તં ખો પન મે ઞાણં લોકિયવીરિયસમ્પયુત્તં, નેવ નિબ્બિદાય ન વિરાગાય સંવત્તતિ, યંનૂનાહં ઇમિના ઞાણેન લોકુત્તરધમ્મં ગવેસેય્ય''ન્તિ. તતો બારાણસિરઞ્ઞો રજ્જં દત્વા પુત્તદારઞ્ચ સકજનપદેયેવ ઠપેત્વા સબ્બં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા અત્તનો વીરિયસમ્પત્તિં દીપેન્તો ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ આરદ્ધં વીરિયં અસ્સાતિ **આરદ્ધવીરિયો**. એતેન અત્તનો મહાવીરિયતં દસ્સેતિ. પરમત્થો વુચ્ચતિ નિબ્બાનં, પરમત્થસ્સ પત્તિ પરમત્થપત્તિ, તસ્સા **પરમત્થપત્તિયા**. એતેન વીરિયારમ્ભેન પત્તબ્બં ફલં દસ્સેતિ. **અલીનચિત્તો**તિ એતેન વીરિયૂપત્થમ્ભાનં ચિત્તચેતસિકાનં અલીનતં દસ્સેતિ. **અકુસીતવુત્તી**તિ એતેન

ઠાનચઙ્કમાદીસુ કાયસ્સ અનવસીદનં દસ્સેતિ. **દળ્હનિક્કમો**તિ એતેન ''કામં તચો ચ ન્હારુ ચા''તિ (મ॰ નિ॰ ૨.૧૮૪; અ॰ નિ॰ ૨.૫; મહાનિ॰ ૧૯૬) એવં પવત્તં પદહનવીરિયં દસ્સેતિ, યં તં અનુપુબ્બસિક્ખાદીસુ પદહન્તો ''કાયેન ચેવ પરમત્થસચ્ચં સચ્છિકરોતી''તિ વુચ્ચતિ. અથ વા એતેન મગ્ગસમ્પયુત્તં વીરિયં દસ્સેતિ. તમ્પિ દળ્હઞ્ચ ભાવનાપારિપૂરિગતત્તા, નિક્કમો ચ સબ્બસો પટિપક્ખા નિક્ખન્તત્તા, તસ્મા તંસમઙ્ગીપુગ્ગલોપિ દળ્હો નિક્કમો અસ્સાતિ ''દળ્હનિક્કમો''તિ વુચ્ચતિ. **થામબલૂપપન્નો**તિ મગ્ગક્ખણે કાયથામેન ચ ઞાણબલેન ચ ઉપપન્નો. અથ વા થામભૂતેન બલેન ઉપપન્નો, થિરઞાણબલૂપપન્નોતિ વુત્તં હોતિ. એતેન તસ્સ વીરિયસ્સ વિપસ્સનાઞાણસમ્પયોગં દીપેન્તો યોગપધાનભાવં સાધેતિ. પુબ્બભાગમજ્ઝિમઉક્કટ્ઠવીરિયવસેન વા તયોપિ પાદા યોજેતબ્બા. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

આરદ્ધવીરિયગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૫. પટિસલ્લાનન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? ઇમિસ્સા ગાથાય આવરણગાથાય વિય ઉપ્પત્તિ, નત્થિ કોચિ વિસેસો. અત્થવણ્ણનાય પનસ્સા **પટિસલ્લાન**ન્તિ તેહિ તેહિ સત્તસઙ્ખારેહિ પટિનિવત્તિત્વા સલ્લાનં, એકમન્તસેવિતા એકીભાવો કાયવિવેકોતિ અત્થો. **ઝાન**ન્તિ પચ્ચનીકઝાપનતો આરમ્મણલક્ખણૂપનિજ્ઝાનતો ચ ચિત્તવિવેકો વુચ્ચતિ. તત્થ અટ્ઠ સમાપત્તિયો નીવરણાદિપચ્ચનીકઝાપનતો કસિણાદિઆરમ્મણૂપનિજ્ઝાનતો ચ ''ઝાન''ન્તિ વુચ્ચતિ. વિપસ્સનામગ્ગફલાનિ સત્તસઞ્ઞાદિપચ્ચનીકઝાપનતો લક્ખણૂપનિજ્ઝાનતો ચ ''ઝાન''નિ વુચ્ચતિ. ઇધ પન આરમ્મણૂપનિજ્ઝાનમેવ અધિપ્પેતં. એવમેતં પટિસલ્લાનઞ્ચ ઝાનઞ્ચ **અરિઞ્ચમાનો** અજહમાનો અનિસ્સજ્જમાનો. **ધમ્મેસૂ**તિ વિપસ્સનૂપગેસુ પઞ્ચક્ખન્ધાદિધમ્મેસુ. **નિચ્ચ**ન્તિ સતતં સમિતં અબ્બોકિણ્ણં. **અનુધમ્મચારી**તિ તે ધમ્મે આરબ્ભ પવત્તનેન અનુગતં વિપસ્સનાધમ્મં ચરમાનો. અથ વા ધમ્મેસૂતિ એત્થ ધમ્માતિ નવલોકુત્તરધમ્મા, તેસં ધમ્માનં અનુલોમો ધમ્મોતિ અનુધમ્મો, વિપસ્સનાયેતં અધિવચનં. તત્થ ''ધમ્માનં નિચ્ચં અનુધમ્મચારી''તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં વિભત્તિબ્યત્તયેન ''ધમ્મેસૂ''તિ વુત્તં સિયા. **આદીનવં સમ્મસિતા ભવેસૂ**તિ તાય અનુધમ્મચારિતાસઙ્ખાતાય વિપસ્સનાય અનિચ્ચાકારાદિદોસં તીસુ ભવેસુ સમનુપસ્સન્તો એવં ઇમાય કાયચિત્તવિવેકસિખાપત્તવિપસ્સનાસઙ્ખાતાય પટિપદાય અધિગતોતિ વત્તબ્બો **એકો ચરે**તિ એવં યોજના વેદિતબ્બા.

પટિસલ્લાનગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૬. તણ્હક્ખયન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર બારાણસિરાજા મહચ્ચરાજાનુભાવેન નગરં પદક્ખિણં કરોતિ. તસ્સ સરીરસોભાય આવજ્જિતહદયા સત્તા પુરતો ગચ્છન્તાપિ નિવત્તિત્વા તમેવ ઉલ્લોકેન્તિ, પચ્છતો ગચ્છન્તાપિ, ઉભોહિ પસ્સેહિ ગચ્છન્તાપિ. પકતિયા એવ હિ બુદ્ધદસ્સને પુણ્ણચન્દસમુદ્દરાજદસ્સને ચ અતિત્તો લોકો. અથ અઞ્ઞતરા કુટુમ્બિયભરિયાપિ ઉપરિપાસાદગતા સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા ઓલોકયમાના અટ્ઠાસિ. રાજા તં દિસ્વા પટિબદ્ધચિત્તો હુત્વા અમચ્ચં આણાપેસિ – ''જાનાહિ તાવ, ભણે, 'અયં ઇત્થી સસામિકા વા અસામિકા વા'''તિ? સો ઞત્વા ''સસામિકા, દેવા''તિ આરોચેસિ. અથ રાજા ચિન્તેસિ – ''ઇમા વીસતિસહસ્સનાટકિત્થિયો દેવચ્છરાયો વિય મં એવ એકં અભિરમાપેન્તિ, સો દાનાહં એતાપિ અતુસ્સિત્વા પરસ્સ ઇત્થિયા તણ્હં ઉપ્પાદેસિં. સા ઉપ્પન્ના અપાયમેવ આકડ્ઢતી''તિ તણ્હાય આદીનવં દિસ્વા ''હન્દ, નં નિગ્ગણ્હામી''તિ રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **તણ્હક્ખયન્તિ** નિબ્બાનં, એવં દિટ્ઠાદીનવાય વા તણ્હાય અપ્પવત્તિં. **અપ્પમત્તોતિ** સાતચ્ચકારી, સક્કચ્ચકારી. **અનેળમૂગોતિ** અલાલામુખો. અથ વા અનેળો ચ અમૂગો ચ, પણ્ડિતો બ્યત્તોતિ વુત્તં હોતિ. હિતસુખસમ્પાપકં સુતમસ્સ અત્થીતિ **સુતવા**, આગમસમ્પન્નોતિ વુત્તં હોતિ. **સતીમાતિ** ચિરકતાદીનં અનુસ્સરિતા. **સઙ્ખાતધમ્મોતિ** ધમ્મૂપપરિક્ખાય પરિઞ્ઞાતધમ્મો. **નિયતોતિ** અરિયમગ્ગેન નિયતભાવપ્પત્તો. **પધાનવાતિ** સમ્મપ્પધાનવીરિયસમ્પન્નો. ઉપ્પટિપાટિયા એસ પાઠો યોજેતબ્બો. એવમેવ તેહિ અપ્પમાદાદીહિ સમન્નાગતો નિયામસમ્પાપકેન પધાનેન પધાનવા, તેન પધાનેન સમ્પત્તનિયામતો નિયતો, તતો અરહત્તપ્પત્તિયા સઙ્ખાતધમ્મો. અરહા હિ પુન સઙ્ખાતબ્બાભાવતો ''સઙ્ખાતધમ્મો''તિ વુચ્ચતિ. યથાહ – ''યે ચ સઙ્ખાતધમ્માસે, યે ચ સેખા પુથૂ ઇધા''તિ (સુ॰ નિ॰ ૧૦૪૪; ચૂળનિ॰ અજિતમાણવપુચ્છાનિદ્દેસ ૭). સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

તણ્હક્ખયગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૭. સીહોવાતિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરસ્સ કિર બારાણસિરઞ્ઞો દૂરે ઉય્યાનં હોતિ, સો પગેવ ઉટ્ઠાય ઉય્યાનં ગચ્છન્તો અન્તરામગ્ગે યાના ઓરુય્હ ઉદકટ્ઠાનં ઉપગતો ''મુખં ધોવિસ્સામી''તિ. તસ્મિઞ્ચ પદેસે સીહી સીહપોતકં જનેત્વા ગોચરાય ગતા. રાજપુરિસો તં દિસ્વા ''સીહપોતકો, દેવા''તિ આરોચેસિ. રાજા ''સીહો કિર કસ્સચિ ન ભાયતી''તિ તં ઉપપરિક્ખિતું ભેરિઆદીનિ આકોટાપેસિ, સીહપોતકો તં સદ્દં સુત્વાપિ તથેવ સયિ. અથ યાવતતિયં આકોટાપેસિ. સો તતિયવારે સીસં ઉક્ખિપિત્વા સબ્બં પરિસં ઓલોકેત્વા તથેવ સયિ. અથ રાજા ''યાવસ્સ માતા નાગચ્છતિ, તાવ ગચ્છામા''તિ વત્વા ગચ્છન્તો ચિન્તેસિ – ''તદહુજાતોપિ સીહપોતકો ન સન્તસતિ ન ભાયતિ, કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ તણ્હાદિટ્ઠિપરિતાસં છડ્ડેત્વા ન સન્તસેય્યં ન ભાયેય્ય''ન્તિ? સો તં આરમ્મણં ગહેત્વા ગચ્છન્તો પુન કેવટ્ટેહિ મચ્છે ગહેત્વા સાખાસુ બન્ધિત્વા પસારિતે જાલે વાતં અસજ્જંયેવ ગચ્છમાનં દિસ્વા તસ્મિં નિમિત્તં અગ્ગહેસિ – ''કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ તણ્હાદિટ્ઠિમોહજાલં ફાલેત્વા એવં અસજ્જમાનો ગચ્છેય્ય''ન્તિ?

અથ ઉય્યાનં ગન્ત્વા સિલાપટ્ટપોક્ખરણિયા તીરે નિસિન્નો વાતબ્ભાહતાનિ પદુમાનિ ઓનમિત્વા ઉદકં ફુસિત્વા વાતવિગમે પુન યથાઠાને ઠિતાનિ ઉદકેન અનુપલિત્તાનિ દિસ્વા તસ્મિં નિમિત્તં અગ્ગહેસિ – ''કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ યથા એતાનિ ઉદકે જાતાનિ ઉદકેન અનુપલિત્તાનિ તિટ્ઠન્તિ. એવં લોકે જાતો લોકેન અનુપલિત્તો તિટ્ઠેય્ય''ન્તિ. સો પુનપ્પુનં ''યથા સીહો વાતો પદુમાનિ, એવં અસન્તસન્તેન અસજ્જમાનેન અનુપલિત્તેન ભવિતબ્બ''ન્તિ ચિન્તેત્વા રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **સીહોતિ** ચત્તારો સીહા – તિણસીહો, પણ્ડુસીહો, કાળસીહો, કેસરસીહોતિ. તેસં કેસરસીહો અગ્ગમક્ખાયતિ. સો ઇધ અધિપ્પેતો. **વાતો** પુરત્થિમાદિવસેન અનેકવિધો. **પદુમં** રત્તસેતાદિવસેન. તેસુ યો કોચિ વાતો યં કિઞ્ચિ પદુમઞ્ચ વટ્ટતિયેવ. તત્થ યસ્મા સન્તાસો નામ અત્તસિનેહેન હોતિ, અત્તસિનેહો ચ નામ તણ્હાલેપો, સોપિ દિટ્ઠિસમ્પયુત્તેન વા દિટ્ઠિવિપ્પયુત્તેન વા લોભેન હોતિ, સોપિ ચ તણ્હાયેવ. સજ્જનં પન તત્થ ઉપપરિક્ખાદિવિરહિતસ્સ મોહેન હોતિ, મોહો ચ અવિજ્જા. તત્થ સમથેન તણ્હાય પહાનં, વિપસ્સનાય અવિજ્જાય. તસ્મા સમથેન અત્તસિનેહં પહાય **સીહોવ સદ્દેસુ** અનિચ્ચદુક્ખાદીસુ **અસન્તસન્તો**, વિપસ્સનાય મોહં પહાય **વાતોવ જાલમ્હિ** ખન્ધાયતનાદીસુ **અસજ્જમાનો**, સમથેનેવ લોભં લોભસમ્પયુત્તદિટ્ઠિઞ્ચ પહાય, **પદુમંવ તોયેન** સબ્બભવભોગલોભેન અલિપ્પમાનો. એત્થ ચ સમથસ્સ સીલં પદટ્ઠાનં, સમથો સમાધિસ્સ, સમાધિ વિપસ્સનાયાતિ એવં દ્વીસુ ધમ્મેસુ સિદ્ધેસુ તયો ખન્ધા સિદ્ધાવ હોન્તિ. તત્થ સીલક્ખન્ધેન સૂરો હોતિ. સો સીહોવ

સદ્દેસુ આઘાતવત્થૂસુ કુજ્ઝિતુકામતાય ન સન્તસતિ, પઞ્ઞાક્ખન્ધેન પટિવિદ્ધસભાવો વાતોવ જાલમ્હિ ખન્ધાદિધમ્મભેદે ન સજ્જતિ, સમાધિક્ખન્ધેન વીતરાગો પદુમંવ તોયેન રાગેન ન લિપ્પતિ. એવં સમથવિપસ્સનાહિ સીલસમાધિપઞ્ઞાક્ખન્ધેહિ ચ યથાસમ્ભવં તણ્હાવિજ્જાનં તિણ્ણઞ્ચ અકુસલમૂલાનં પહાનવસેન અસન્તસન્તો અસજ્જમાનો અલિપ્પમાનો ચ વેદિતબ્બો. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

સીહાદિગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૮. સીહો યથાતિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર બારાણસિરાજા પચ્ચન્તં કુપિતં વૂપસમેતું ગામાનુગામિમગ્ગં છડ્ડેત્વા ઉજું અટવિમગ્ગં ગહેત્વા મહતિયા સેનાય ગચ્છતિ. તેન ચ સમયેન અઞ્ઞતરસ્મિં પબ્બતપાદે સીહો બાલસૂરિયાતપં તપ્પમાનો નિપન્નો હોતિ. તં દિસ્વા રાજપુરિસા રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા ''સીહો કિર ન સન્તસતી''તિ ભેરિપણવાદિસદ્દં કારાપેસિ, સીહો તથેવ નિપજ્જિ. દુતિયમ્પિ કારાપેસિ, સીહો તથેવ નિપજ્જિ. તતિયમ્પિ કારાપેસિ, તદા ''સીહો મમ પટિસત્તુ અત્થી''તિ ચતૂહિ પાદેહિ સુપ્પતિટ્ઠિતં પતિટ્ઠહિત્વા સીહનાદં નદિ. તં સુત્વા હત્થારોહાદયો હત્થિઆદીહિ ઓરોહિત્વા તિણગહનાનિ પવિટ્ઠા, હત્થિઅસ્સગણા દિસાવિદિસા પલાતા. રઞ્ઞો હત્થીપિ રાજાનં ગહેત્વા વનગહનાનિ પોથયમાનો પલાયિ . રાજા તં સન્ધારેતું અસક્કોન્તો રુક્ખસાખાય ઓલમ્બિત્વા પથવિં પતિત્વા એકપદિકમગ્ગેન ગચ્છન્તો પચ્ચેકબુદ્ધાનં વસનટ્ઠાનં પાપુણિ. તત્થ પચ્ચેકબુદ્ધે પુચ્છિ – ''અપિ, ભન્તે, સદ્દમસ્સુત્થા''તિ? ''આમ, મહારાજા''તિ. ''કસ્સ સદ્દં, ભન્તે''તિ? ''પઠમં ભેરિસઙ્ખાદીનં, પચ્છા સીહસ્સા''તિ . ''ન ભાયિત્થ, ભન્તે''તિ. ''ન મયં, મહારાજ, કસ્સચિ સદ્દસ્સ ભાયામા''તિ. ''સક્કા પન, ભન્તે, મય્હમ્પિ એદિસં કાતુ''ન્તિ? ''સક્કા, મહારાજ, સચે પબ્બજિસ્સસી''તિ. ''પબ્બજામિ, ભન્તે''તિ. તતો નં પબ્બાજેત્વા પુબ્બે વુત્તનયેનેવ આભિસમાચારિકં સિક્ખાપેસું. સોપિ પુબ્બે વુત્તનયેનેવ વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ સહના ચ હનના ચ સીઘજવત્તા ચ **સીહો**. કેસરસીહોવ ઇધ અધિપ્પેતો. દાઠા બલમસ્સ અત્થીતિ **દાઠબલી. પસય્હ અભિભુય્યા**તિ ઉભયં **ચારી**-સદ્દેન સહ યોજેતબ્બં **પસય્હચારી અભિભુય્યચારી**તિ. તત્થ પસય્હ નિગ્ગહેત્વા ચરણેન પસય્હચારી, અભિભવિત્વા સન્તાસેત્વા વસીકત્વા ચરણેન અભિભુય્યચારી. સ્વાયં કાયબલેન પસય્હચારી, તેજસા અભિભુય્યચારી, તત્થ સચે કોચિ વદેય્ય – ''કિં પસય્હ અભિભુય્ય ચારી''તિ, તતો **મિગાન**ન્તિ સામિવચનં ઉપયોગત્થે કત્વા ''મિગે પસય્હ અભિભુય્ય ચારી''તિ પટિવત્તબ્બં. **પન્તાની**તિ દૂરાનિ. **સેનાસનાની**તિ વસનટ્ઠાનાનિ. સેસં વુત્તનયેનેવ સક્કા જાનિતુન્તિ ન વિત્થારિતન્તિ.

દાઠબલીગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૨૯. મેત્તં ઉપેક્ખન્તિ કા ઉપ્પત્તિ? અઞ્ઞતરો કિર રાજા મેત્તાદિઝાનલાભી અહોસિ. સો ''ઝાનસુખન્તરાયો રજ્જ''ન્તિ ઝાનાનુરક્ખણત્થં રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ ''સબ્બે સત્તા સુખિતા ભવન્તૂ''તિઆદિના નયેન હિતસુખૂપનયનકામતા **મેત્તા**. ''અહો વત ઇમમ્હા દુક્ખા મુચ્ચેય્યુ''ન્તિઆદિના નયેન અહિતદુક્ખાપનયનકામતા **કરુણા**. ''મોદન્તિ વત ભોન્તો સત્તા, મોદન્તિ સાધુ સુટ્ઠૂ''તિઆદિના નયેન હિતસુખાવિપ્પયોગકામતા **મુદિતા**. ''પઞ્ઞાયિસ્સન્તિ સકેન કમ્મેના''તિ સુખદુક્ખઅજ્ઝુપેક્ખનતા **ઉપેક્ખા**. ગાથાબન્ધસુખત્થં પન ઉપ્પટિપાટિયા મેત્તં વત્વા ઉપેક્ખા વુત્તા, મુદિતા ચ

પચ્છા. **વિમુત્તિન્તિ** ચતસ્સોપિ એતા અત્તનો પચ્ચનીકધમ્મેહિ વિમુત્તત્તા વિમુત્તિયો. તેન વુત્તં – ''મેત્તં ઉપેક્ખં કરુણં વિમુત્તિં, આસેવમાનો મુદિતઞ્ચ કાલે''તિ.

તત્થ **આસેવમાનો**તિ તિસ્સો તિકચતુક્કજ્ઝાનવસેન, ઉપેક્ખં ચતુત્થજ્ઝાનવસેન ભાવયમાનો . **કાલે**તિ મેત્તં આસેવિત્વા તતો વુટ્ઠાય કરુણં, તતો વુટ્ઠાય મુદિતં, તતો ઇતરતો વા નિપ્પીતિકજ્ઝાનતો વુટ્ઠાય ઉપેક્ખં આસેવમાનો એવ ''કાલે આસેવમાનો''તિ વુચ્ચતિ, આસેવિતું વા ફાસુકકાલે. **સબ્બેન લોકેન અવિરુજ્ઝમાનો**તિ દસસુ દિસાસુ સબ્બેન સત્તલોકેન અવિરુજ્ઝમાનો. મેત્તાદીનઞ્હિ ભાવિતત્તા સત્તા અપ્પટિકૂલા હોન્તિ, સત્તેસુ ચ વિરોધિભૂતો પટિઘો વૂપસમ્મતિ. તેન વુત્તં – ''સબ્બેન લોકેન અવિરુજ્ઝમાનો''તિ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન મેત્તાદિકથા **અટ્ઠસાલિનિયા** ધમ્મસઙ્ગહટ્ઠકથાયં (ધ॰ સ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૧) વુત્તા. સેસં વુત્તસદિસમેવાતિ.

અપ્પમઞ્ઞાગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૩૦. રાગઞ્ચ દોસઞ્ચાતિ કા ઉપ્પત્તિ? રાજગહં કિર નિસ્સાય માતઙ્ગો નામ પચ્ચેકબુદ્ધો વિહરતિ સબ્બપચ્છિમો પચ્ચેકબુદ્ધાનં. અથ અમ્હાકં બોધિસત્તે ઉપ્પન્ને દેવતાયો બોધિસત્તસ્સ પૂજનત્થાય આગચ્છન્તિયો તં દિસ્વા ''મારિસા, મારિસા, બુદ્ધો લોકે ઉપ્પન્નો''તિ ભણિંસુ. સો નિરોધા વુટ્ઠહન્તો તં સુત્વા અત્તનો જીવિતક્ખયં દિસ્વા હિમવન્તે મહાપપાતો નામ પબ્બતો પચ્ચેકબુદ્ધાનં પરિનિબ્બાનટ્ઠાનં. તત્થ આકાસેન ગન્ત્વા પુબ્બે પરિનિબ્બુતપચ્ચેકબુદ્ધસ્સ અટ્ઠિસઙ્ઘાતં પપાતે પક્ખિપિત્વા સિલાતલે નિસીદિત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ રાગદોસમોહા ઉરગસુત્તે વુત્તાવ. **સંયોજનાની**તિ દસ સંયોજનાનિ, તાનિ ચ તેન તેન મગ્ગેન સન્દાલયિત્વા. **અસન્તસં જીવિતસઙ્ખયમ્હી**તિ જીવિતસઙ્ખયો વુચ્ચતિ ચુતિચિત્તસ્સ પરિભેદો. તસ્મિઞ્ચ જીવિતસઙ્ખયે જીવિતનિકન્તિયા પહીનત્તા અસન્તસન્તિ. એત્તાવતા સોપાદિસેસં નિબ્બાનધાતું અત્તનો દસ્સેત્વા ગાથાપરિયોસાને અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયીતિ.

જીવિતસઙ્ખયગાથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૩૧. ભજન્તીતિ કા ઉપ્પત્તિ? બારાણસિયં કિર અઞ્ઞતરો રાજા આદિગાથાય વુત્તપ્પકારમેવ ફીતં રજ્જં સમનુસાસતિ. તસ્સ ખરો આબાધો ઉપ્પજ્જિ, દુક્ખા વેદના પવત્તન્તિ. વીસતિસહસ્સિત્થિયો તં પરિવારેત્વા હત્થપાદસમ્બાહનાદીનિ કરોન્તિ. અમચ્ચા ''ન દાનાયં રાજા જીવિસ્સતિ, હન્દ, મયં અત્તનો સરણં ગવેસામા''તિ ચિન્તેત્વા અઞ્ઞતરસ્સ રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા ઉપટ્ઠાનં યાચિંસુ. તે તત્થ ઉપટ્ઠહન્તિયેવ, ન કિઞ્ચિ લભન્તિ. રાજા આબાધા વુટ્ઠહિત્વા પુચ્છિ – ''ઇત્થન્નામો ચ ઇત્થન્નામો ચ કુહિ''ન્તિ? તતો તં પવત્તિં સુત્વાવ સીસં ચાલેત્વા તુણ્હી અહોસિ. તેપિ અમચ્ચા ''રાજા વુટ્ઠિતો''તિ સુત્વા તત્થ કિઞ્ચિ અલભમાના પરમેન પારિજુઞ્ઞેન પીળિતા પુનદેવ આગન્ત્વા રાજાનં વન્દિત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. તેન ચ રઞ્ઞા ''કુહિં, તાતા, તુમ્હે ગતા''તિ વુત્તા આહંસુ – ''દેવં દુબ્બલં દિસ્વા આજીવિકભયેનમ્હા અસુકં નામ જનપદં ગતા''તિ. રાજા સીસં ચાલેત્વા ચિન્તેસિ – ''યંનૂનાહં તમેવ આબાધં દસ્સેસ્સં, કિં પુનપિ એવં કરેય્યું, નો''તિ? સો પુબ્બે રોગેન ફુટ્ઠો વિય બાળ્હં વેદનં દસ્સેન્તો ગિલાનાલયં અકાસિ. ઇત્થિયો સમ્પરિવારેત્વા પુબ્બસદિસમેવ સબ્બં અકંસુ. તેપિ અમચ્ચા તથેવ પુન બહુતરં જનં ગહેત્વા પક્કમિંસુ. એવં રાજા યાવતતિયં સબ્બં પુબ્બસદિસં અકાસિ, તેપિ તથેવ પક્કમિંસુ. તતો ચતુત્થમ્પિ તે આગતે દિસ્વા રાજા – ''અહો! ઇમે દુક્કરં અકંસુ, યે મં બ્યાધિતં પહાય અનપેક્ખા પક્કમિંસૂ''તિ નિબ્બિન્નો રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો પચ્ચેકબોધિં સચ્છિકત્વા ઇમં ઉદાનગાથં અભાસિ.

તત્થ **ભજન્તી**તિ સરીરેન અલ્લીયન્તા પયિરુપાસન્તિ. **સેવન્તી**તિ અઞ્જલિકમ્માદીહિ કિંકારપટિસ્સાવિતાય ચ પરિચરન્તિ. કારણં અત્થો એતેસન્તિ **કારણત્થા**, ભજનાય ચ સેવનાય ચ નાઞ્ઞં કારણમત્થિ, અત્થો એવ નેસં કારણં, અત્થહેતુ સેવન્તીતિ વુત્તં હોતિ. **નિક્કારણા દુલ્લભા અજ્જ મિત્તા**તિ ''ઇતો કિઞ્ચિ લચ્છામા''તિ એવં અત્તપટિલાભકારણેન નિક્કારણા, કેવલં –

> ''ઉપકારો ચ યો મિત્તો, યો મિત્તો સુખદુક્ખકો;
> અત્થક્ખાયી ચ યો મિત્તો, યો મિત્તો અનુકમ્પકો''તિ. (દી॰ નિ॰ ૩.૨૬૫) –

એવં વુત્તેન અરિયેન મિત્તભાવેન સમન્નાગતા દુલ્લભા અજ્જ મિત્તા. **અત્તટ્ઠપઞ્ઞા**તિ અત્તનિ ઠિતા એતેસં પઞ્ઞા. અત્તાનમેવ ઓલોકેતિ, ન અઞ્ઞન્તિ અત્થો. ''અત્તત્થપઞ્ઞા''તિપિ પાઠો, તસ્સ અત્તનો અત્થમેવ ઓલોકેતિ, ન પરત્થન્તિ અત્થો. ''દિટ્ઠત્થપઞ્ઞા''તિ અયમ્પિ કિર પોરાણપાઠો, તસ્સ સમ્પતિ દિટ્ઠેયેવ અત્થે એતેસં પઞ્ઞા , ન આયતિન્તિ અત્થો. દિટ્ઠધમ્મિકત્થંયેવ ઓલોકેતિ, ન સમ્પરાયિકત્થન્તિ વુત્તં હોતિ. **અસુચી**તિ અસુચિના અનરિયેન કાયવચીમનોકમ્મેન સમન્નાગતા.

ખગ્ગવિસાણકપ્પોતિ ખગ્ગેન રુક્ખાદયો છિન્દન્તો વિય સકસિઙ્ગેન પબ્બતાદયો ચુણ્ણવિચુણ્ણં કુરુમાનો વિચરતીતિ ખગ્ગવિસાણો. વિસસદિસા આણાતિ વિસાણા. ખગ્ગં વિયાતિ ખગ્ગં. ખગ્ગં વિસાણં યસ્સ મિગસ્સ સોયં મિગો ખગ્ગવિસાણો, તસ્સ ખગ્ગવિસાણસ્સ કપ્પો ખગ્ગવિસાણકપ્પો. ખગ્ગવિસાણસદિસો પચ્ચેકબુદ્ધો **એકો** અદુતિયો અસહાયો ચરેય્ય વિહરેય્ય વત્તેય્ય યપેય્ય યાપેય્યાતિ અત્થો.

૧૩૨. **વિસુદ્ધસીલા**તિ વિસેસેન સુદ્ધસીલા, ચતુપારિસુદ્ધિયા સુદ્ધસીલા. **સુવિસુદ્ધપઞ્ઞા**તિ સુટ્ઠુ વિસુદ્ધપઞ્ઞા, રાગાદિવિરહિતત્તા પરિસુદ્ધમગ્ગફલપટિસમ્ભિદાદિપઞ્ઞા. **સમાહિતા**તિ **સં** સુટ્ઠુ આહિતા, સન્તિકે ઠપિતચિત્તા. **જાગરિયાનુયુત્તા**તિ જાગરણં જાગરો, નિદ્દાતિક્કમોતિ અત્થો. જાગરસ્સ ભાવો જાગરિયં, જાગરિયે અનુયુત્તા જાગરિયાનુયુત્તા. **વિપસ્સકા**તિ ''અનિચ્ચં દુક્ખં અનત્તા''તિ વિસેસેન પસ્સનસીલા, વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા વિહરન્તીતિ અત્થો. **ધમ્મવિસેસદસ્સી**તિ દસકુસલધમ્માનં ચતુસચ્ચધમ્મસ્સ નવલોકુત્તરધમ્મસ્સ વા વિસેસેન પસ્સનસીલા. **મગ્ગઙ્ગબોજ્ઝઙ્ગગતે**તિ સમ્માદિટ્ઠાદીહિ મગ્ગઙ્ગેહિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગાદીહિ બોજ્ઝઙ્ગેહિ ગતે સમ્પયુત્તે અરિયધમ્મે. **વિજઞ્ઞા**તિ વિસેસેન જઞ્ઞા, જાનન્તાતિ અત્થો.

૧૩૩. **સુઞ્ઞતાપ્પણિહિતઞ્ચાનિમિત્ત**ન્તિ અનત્તાનુપસ્સનાવસેન સુઞ્ઞતવિમોક્ખઞ્ચ દુક્ખાનુપસ્સનાવસેન અપ્પણિહિતવિમોક્ખઞ્ચ, અનિચ્ચાનુપસ્સનાવસેન અનિમિત્તવિમોક્ખઞ્ચ. **આસેવયિત્વા**તિ વડ્ઢેત્વા. **યે** કતસમ્ભારા **ધીરા** જના **જિનસાસનમ્હિ સાવકત્તં** સાવકભાવં **ન વજન્તિ** ન પાપુણન્તિ, તે ધીરા કતસમ્ભારા **સયમ્ભૂ** સયમેવ ભૂતા **પચ્ચેકજિના** પચ્ચેકબુદ્ધા **ભવન્તિ**.

૧૩૪. કિં ભૂતા? **મહન્તધમ્મા** પૂરિતમહાસમ્ભારા **બહુધમ્મકાયા** અનેકધમ્મસભાવસરીરા. પુનપિ કિં ભૂતા? **ચિત્તિસ્સરા** ચિત્તગતિકા ઞાનસમ્પન્નાતિ અત્થો. **સબ્બદુક્ખોઘતિણ્ણા** સકલસંસારઓઘં તિણ્ણા અતિક્કન્તા **ઉદગ્ગચિત્તા** કોધમાનાદિકિલેસવિરહિતત્તા સોમનસ્સચિત્તા સન્તમનાતિ અત્થો. **પરમત્થદસ્સી** પઞ્ચક્ખન્ધદ્વાદસાયતનદ્વત્તિંસાકારસચ્ચપટિચ્ચસમુપ્પાદાદિવસેન પરમત્થં ઉત્તમત્થં દસ્સનસીલા. અચલાભીતટ્ઠેન **સીહોપમા** સીહસદિસાતિ અત્થો. **ખગ્ગવિસાણકપ્પા** ખગ્ગવિસાણમિગસિઙ્ગસદિસા ગણસઙ્ગણિકાભાવેનાતિ અત્થો.

૧૩૫. **સન્તિન્દ્રિયા**તિ ચક્ખુન્દ્રિયાદીનં સકસકારમ્મણે અપ્પવત્તનતો સન્તસભાવઇન્દ્રિયા . **સન્તમના**તિ સન્તચિત્તા, નિક્કિલેસભાવેન સન્તસભાવચિત્તસઙ્કપ્પાતિ અત્થો. **સમાધી**તિ સુટ્ઠુ એકગ્ગચિત્તા. **પચ્ચન્તસત્તેસુ પતિપ્પચારા**તિ પચ્ચન્તજનપદેસુ સત્તેસુ દયાકરુણાદીહિ પતિચરણસીલા. **દીપા પરત્થ ઇધ વિજ્જલન્તા**તિ સકલલોકાનુગ્ગહકરણેન પરલોકે ચ ઇધલોકે ચ વિજ્જલન્તા દીપા પદીપસદિસાતિ અત્થો. **પચ્ચેકબુદ્ધા સતતં હિતામે**તિ ઇમે પચ્ચેકબુદ્ધા સતતં સબ્બકાલં સકલલોકહિતાય પટિપન્નાતિ અત્થો.

૧૩૬. **પહીનસબ્બાવરણા જનિન્દા**તિ તે પચ્ચેકબુદ્ધા જનાનં ઇન્દા ઉત્તમા કામચ્છન્દનીવરણાદીનં સબ્બેસં પઞ્ચાવરણાનં પહીનત્તા પહીનસબ્બાવરણા. **ઘનકઞ્ચનાભા**તિ રત્તસુવણ્ણજમ્બોનદસુવણ્ણપભા સદિસઆભાવન્તાતિ અત્થો. **નિસ્સંસયં લોકસુદક્ખિણેય્યા**તિ એકન્તેન લોકસ્સ સુદક્ખિણાય અગ્ગદાનસ્સ પટિગ્ગહેતું અરહા યુત્તા, નિક્કિલેસત્તા સુન્દરદાનપટિગ્ગહણારહાતિ અત્થો. **પચ્ચેકબુદ્ધા સતતપ્પિતામે**તિ ઇમે પચ્ચેકઞાણાધિગમા બુદ્ધા સતતં નિચ્ચકાલં અપ્પિતા સુહિતા પરિપુણ્ણા, સત્તાહં નિરાહારાપિ નિરોધસમાપત્તિફલસમાપત્તિવસેન પરિપુણ્ણાતિ અત્થો.

૧૩૭. પતિએકા વિસું સમ્માસમ્બુદ્ધતો વિસદિસા અઞ્ઞે અસાધારણબુદ્ધા **પચ્ચેકબુદ્ધા**. અથ વા –

> ‘‘ઉપસગ્ગા નિપાતા ચ, પચ્ચયા ચ ઇમે તયો;
> નેકેનેકત્થવિસયા, ઇતિ નેરુત્તિકાબ્રવુ’’ન્તિ. –

વુત્તત્તા પતિસદ્દસ્સ એકઉપસગ્ગતા પતિ પધાનો હુત્વા સામિભૂતો અનેકેસં દાયકાનં અપ્પમત્તકમ્પિ આહારં પટિગ્ગહેત્વા સગ્ગમોક્ખસ્સ પાપુણનતો. તથા હિ અન્નભારસ્સ ભત્તભાગં પટિગ્ગહેત્વાપસ્સન્તસ્સેવ ભુઞ્જિત્વા દેવતાહિ સાધુકારં દાપેત્વા તદહેવ તં દુગ્ગતં સેટ્ઠિટ્ઠાનં પાપેત્વા કોટિસઙ્ખધનુપ્પાદનેન ચ, ખદિરઙ્ગારજાતકે (જા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.ખદિરઙ્ગારજાતકવણ્ણના) મારેન નિમ્મિતખદિરઙ્ગારકૂપોપરિઉટ્ઠિતપદુમકણ્ણિકં મદ્દિત્વા બોધિસત્તેન દિન્નં પિણ્ડપાતં પટિગ્ગહેત્વા તસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ આકાસગમનેન સોમનસ્સુપ્પાદનેન ચ, પદુમવતીઅગ્ગમહેસીપુત્તાનં મહાજનકરઞ્ઞો દેવિયા આરાધનેન ગન્ધમાદનતો આકાસેન આગમ્મ દાનપટિગ્ગહણેન મહાજનકબોધિસત્તસ્સ ચ દેવિયા ચ સોમનસ્સુપ્પાદનેન ચ, તથા અબુદ્ધુપ્પાદે છાતકભયે સકલજમ્બુદીપે ઉપ્પન્ને બારાણસિસેટ્ઠિનો છાતકભયં પટિચ્ચ પૂરેત્વા રક્ખિતે સટ્ઠિસહસ્સકોટ્ઠાગારે વીહયો ખેપેત્વા ભૂમિયં નિખાતધઞ્ઞાનિ ચ ચાટિસહસ્સેસુ પૂરિતધઞ્ઞાનિ ચ ખેપેત્વા સકલપાસાદભિત્તીસુ મત્તિકાહિ મદ્દિત્વા લિમ્પિતધઞ્ઞાનિ ચ ખેપેત્વા તદા નાળિમત્તમેવાવસિટ્ઠં ‘‘ઇદં ભુઞ્જિત્વા અજ્જ મરિસ્સામા’’તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેત્વા સયન્તસ્સ ગન્ધમાદનતો એકો પચ્ચેકબુદ્ધો આગન્ત્વા ગેહદ્વારે અટ્ઠાસિ. સેટ્ઠિ તં દિસ્વા પસાદં ઉપ્પાદેત્વા જીવિતં પરિચ્ચજમાનો પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ પત્તે ઓકિરિ. પચ્ચેકબુદ્ધો વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા અત્તનો આનુભાવેન પસ્સન્તસ્સેવ સેટ્ઠિસ્સ પઞ્ચપચ્ચેકબુદ્ધસતેહિ સહ પરિભુઞ્જિ. તદા ભત્તપચિતઉક્ખલિં, પિદહિત્વા ઠપેસું.

નિદ્દમોક્કન્તસ્સ સેટ્ઠિનો છાતત્તે ઉપ્પન્ને સો વુટ્ઠહિત્વા ભરિયં આહ – ‘‘ભત્તે આચામકભત્તમત્તં ઓલોકેહી’’તિ. સુસિક્ખિતા સા ‘‘સબ્બં દિન્નં નનૂ’’તિ અવત્વા ઉક્ખલિયા પિધાનં વિવરિ. સા ઉક્ખલિ તઙ્ખણેવ સુમનપુપ્ફમકુળસદિસસ્સ સુગન્ધસાલિભત્તસ્સ પૂરિતા અહોસિ. સા ચ સેટ્ઠિ ચ સન્તુટ્ઠા સયઞ્ચ સકલગેહવાસિનો ચ સકલનગરવાસિનો ચ ભુઞ્જિંસુ. દબ્બિયા ગહિતગહિતટ્ઠાનં પુન પૂરિતં. સકલસટ્ઠિસહસ્સકોટ્ઠાગારેસુ સુગન્ધસાલિયો પૂરેસું. સકલજમ્બુદીપવાસિનો સેટ્ઠિસ્સ ગેહતોયેવ ધઞ્ઞબીજાનિ ગહેત્વા સુખિતા જાતા. એવમાદીસુ

અનેકસત્તનિકાયેસુ સુખોતરણપરિપાલનસગ્ગમોક્ખપાપનેસુ પતિ સામિભૂતો બુદ્ધોતિ પચ્ચેકબુદ્ધો. **પચ્ચેકબુદ્ધાનં સુભાસિતાની**તિ પચ્ચેકબુદ્ધેહિ ઓવાદાનુસાસનીવસેન સુટ્ઠુ ભાસિતાનિ કથિતાનિ વચનાનિ. **ચરન્તિ લોકમ્હિ સદેવકમ્હી**તિ દેવલોકસહિતે સત્તલોકે ચરન્તિ પવત્તન્તીતિ અત્થો. **સુત્વા તથા યે ન કરોન્તિ બાલા**તિ તથારૂપં પચ્ચેકબુદ્ધાનં સુભાસિતવચનં યે બાલા જના ન કરોન્તિ ન મનસિ કરોન્તિ, **તે** બાલા **દુક્ખેસુ** સંસારદુક્ખેસુ **પુનપ્પુનં** ઉપ્પત્તિવસેન **ચરન્તિ** પવત્તન્તિ, ધાવન્તીતિ અત્થો.

૧૩૮. **પચ્ચેકબુદ્ધાનં સુભાસિતાની**તિ સુટ્ઠુ ભાસિતાનિ ચતુરાપાયતો મુચ્ચનત્થાય ભાસિતાનિ વચનાનિ. કિં ભૂતાનિ? **અવસ્સવન્તં** પગ્ઘરન્તં ખુદ્દં મધું યથા મધુરવચનાનીતિ અત્થો. **યે પટિપત્તિયુત્તા** પણ્ડિતજનાપિ પટિપત્તીસુ વુત્તાનુસારેન પવત્તન્તા તથારૂપં મધુરવચનં સુત્વા વચનકરા ભવન્તિ, તે પણ્ડિતજના **સચ્ચદસા** ચતુસચ્ચદસ્સિનો **સપઞ્ઞા** પઞ્ઞાસહિતા ભવન્તીતિ અત્થો.

૧૩૯. **પચ્ચેકબુદ્ધેહિ જિનેહિ ભાસિતા**તિ કિલેસે જિનન્તિ જિનિંસૂતિ જિના, તેહિ જિનેહિ પચ્ચેકબુદ્ધેહિ વુત્તા ભાસિતા કથિતા. **કથા ઉળારા** ઓજવન્તા પાકટા સન્તિ પવત્તન્તિ. **તા,** કથા **સક્યસીહેન** સક્યરાજવંસસીહેન ગોતમેન તથાગતેન **અભિનિક્ખમિત્વા** બુદ્ધભૂતેન **નરુત્તમેન** નરાનં ઉત્તમેન સેટ્ઠેન **પકાસિતા** પાકટીકતા દેસિતાતિ સમ્બન્ધો. કિમત્થન્તિ આહ ‘‘**ધમ્મવિજાનનત્થ**’’ન્તિ. નવલોકુત્તરધમ્મં વિસેસેન જાનાપનત્થન્તિ અત્થો.

૧૪૦. **લોકાનુકમ્પાય ઇમાનિ તેસ**ન્તિ લોકાનુકમ્પતાય લોકસ્સ અનુકમ્પં પટિચ્ચ ઇમાનિ વચનાનિ ઇમા ગાથાયો. તેસં **પચ્ચેકબુદ્ધાનં વિકુબ્બિતાનિ** વિસેસેન કુબ્બિતાનિ ભાસિતાનીતિ અત્થો. **સંવેગસઙ્ગમતિવડ્ઢનત્થ**ન્તિ પણ્ડિતાનં સંવેગવડ્ઢનત્થઞ્ચ અસઙ્ગવડ્ઢનત્થં એકીભાવવડ્ઢનત્થઞ્ચ મતિવડ્ઢનત્થં પઞ્ઞાવડ્ઢનત્થઞ્ચ **સયમ્ભુસીહેન** અનાચરિયકેન હુત્વા સયમેવ ભૂતેન જાતેન પટિવિદ્ધેન સીહેન અભીતેન ગોતમેન સમ્માસમ્બુદ્ધેન ઇમાનિ વચનાનિ **પકાસિતાનિ,** ઇમા ગાથાયો પકાસિતા વિવરિતા ઉત્તાનીકતાતિ અત્થો. **ઇતી**તિ પરિસમાપનત્થે નિપાતો.

ઇતિ વિસુદ્ધજનવિલાસિનિયા અપદાન-અટ્ઠકથાય

પચ્ચેકબુદ્ધાપદાનસંવણ્ણના સમત્તા.

૩-૧. સારિપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તદનન્તરં થેરાપદાનસઙ્ગહગાથાયો સંવણ્ણેતું ‘‘**અથ થેરાપદાનં સુણાથા**’’તિ આહ. **અથ-અપદાન**-સદ્દાનમત્થો હેટ્ઠા વુત્તોવ. એત્થ **થેર**-સદ્દો પનાયં કાલથિરપઞ્ઞત્તિનામધેય્યજેટ્ઠાદીસુ અનેકેસુ અત્થેસુ વત્તતિ. તથા હિ ‘‘થેરોવસ્સિકાનિ પૂતીનિ ચુણ્ણકજાતાની’’તિઆદીસુ (દી॰ નિ॰ ૨.૩૭૯; મ॰ નિ॰ ૧.૧૧૨) કાલે, થેરોવસ્સિકાનિ ચિરકાલં ઓવસ્સિકાનીતિ અત્થો. ‘‘થેરોપિ તાવ મહા’’ઇચ્ચાદીસુ થિરે થિરસીલોતિ અત્થો. ‘‘થેરકો અયમાયસ્મા મહલ્લકો’’તિઆદીસુ પઞ્ઞત્તિયં , લોકપઞ્ઞત્તિમત્તોતિ અત્થો. ‘‘ચુન્દત્થેરો કુસ્સત્થેરો’’તિઆદીસુ નામધેય્યે, એવં કતનામોતિ અત્થો. ‘‘થેરો ચાયં કુમારો મમ પુત્તેસૂ’’તિઆદીસુ જેટ્ઠે, જેટ્ઠો કુમારોતિ અત્થો. ઇધ પનાયં કાલે ચ થિરે ચ વત્તતિ. તસ્મા ચિરં કાલં ઠિતોતિ થેરો, થિરતરસીલાચારમદ્દવાદિગુણાભિયુત્તો વા થેરોતિ વુચ્ચતિ. થેરો ચ થેરો ચેતિ થેરા, થેરાનં અપદાનં કારણં **થેરાપદાનં,** તં થેરાપદાનં સુણાથાતિ સમ્બન્ધો. **હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે,**

લમ્બકો નામ પબ્બતોતિઆદિ આયસ્મતો સારિપુત્તત્થેરસ્સ અપદાનં, તસ્સાયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરસ્સ ચ વત્થુ એવં વેદિતબ્બં –

અતીતે કિર ઇતો કપ્પતો સતસહસ્સકપ્પાધિકે એકઅસઙ્ખ્યેય્યમત્થકે આયસ્મા સારિપુત્તો બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા નામેન સરદમાણવો નામ અહોસિ. મહામોગ્ગલ્લાનો ગહપતિમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા નામેન સિરિવડ્ઢનકુટુમ્બિકો નામ અહોસિ. તે ઉભોપિ સહપંસુકીળનસહાયા અહેસું. તેસુ સરદમાણવો પિતુ અચ્ચયેન કુલસન્તકં ધનં પટિપજ્જિત્વા એકદિવસં રહોગતો ચિન્તેસિ – ''ઇમેસં સત્તાનં મરણં નામ એકન્તિકં, તસ્મા મયા એકં પબ્બજ્જં ઉપગન્ત્વા વિમોક્ખમગ્ગો ગવેસિતબ્બો''તિ સહાયં ઉપસઙ્કમિત્વા ''સમ્મ, અહં પબ્બજિતુકામો. કિં ત્વં પબ્બજિતું સક્ખિસ્સસી''તિ વત્વા તેન ''ન સક્ખિસ્સામી''તિ વુત્તે ''હોતુ અહમેવ પબ્બજિસ્સામી''તિ રતનકોટ્ઠાગારાનિ વિવરાપેત્વા કપણદ્ધિકાદીનં મહાદાનં દત્વા પબ્બતપાદં ગન્ત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિ. તસ્સ પબ્બજિતસ્સ અનુપબ્બજ્જં પબ્બજિતા ચતુસત્તતિસહસ્સમત્તા બ્રાહ્મણપુત્તા અહેસું. સો પઞ્ચ અભિઞ્ઞાયો અટ્ઠ ચ સમાપત્તિયો નિબ્બત્તેત્વા તેસમ્પિ જટિલાનં કસિણપરિકમ્મં આચિક્ખિ. તે સબ્બેપિ પઞ્ચાભિઞ્ઞા અટ્ઠ ચ સમાપત્તિયો નિબ્બત્તિસું.

તેન સમયેન અનોમદસ્સી નામ સમ્માસમ્બુદ્ધો લોકે ઉપ્પજ્જિત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો સત્તે સંસારમહોઘતો તારેત્વા એકદિવસં સરદતાપસસ્સ ચ અન્તેવાસિકાનઞ્ચ સઙ્ગહં કત્તુકામો એકો અદુતિયો પત્તચીવરમાદાય આકાસેન ગન્ત્વા ''બુદ્ધભાવં મે જાનાતૂ''તિ તાપસસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ આકાસતો ઓતરિત્વા પથવિયં પતિટ્ઠાસિ. સરદતાપસો સત્થુ સરીરે મહાપુરિસલક્ખણાનિ ઉપધારેત્વા ''સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધોયેવાય''ન્તિ નિટ્ઠં ગન્ત્વા પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા આસનં પઞ્ઞાપેત્વા અદાસિ. નિસીદિ ભગવા પઞ્ઞત્તે આસને. સરદતાપસો સત્થુ સન્તિકે એકમન્તં નિસીદિ.

તસ્મિં સમયે તસ્સ અન્તેવાસિકા ચતુસત્તતિસહસ્સમત્તા જટિલા પણીતપણીતાનિ ઓજવન્તાનિ ફલાફલાનિ ગહેત્વા આગતા સત્થારં દિસ્વા સઞ્જાતપસાદા અત્તનો આચરિયસ્સ સત્થુ ચ નિસિન્નાકારં ઓલોકેત્વા ''આચરિય, મયં પુબ્બે 'તુમ્હેહિ મહન્તતરો કોચિ નત્થી'તિ મઞ્ઞામ, અયં પન પુરિસો તુમ્હેહિ મહન્તતરો મઞ્ઞે''તિ આહંસુ. કિં વદેથ, તાતા, સાસપેન સદ્ધિં અટ્ઠસટ્ઠિયોજનસતસહસ્સુબ્બેધં સિનેરું સમં કાતું ઇચ્છથ, સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધેન મં તુલં મા કરિત્થાતિ. અથ તે તાપસા આચરિયસ્સ વચનં સુત્વા ''યાવ મહા વતાયં પુરિસુત્તમો''તિ સબ્બેવ પાદેસુ નિપતિત્વા સત્થારં વન્દિંસુ.

અથ તે આચરિયો આહ – ''તાતા, સત્થુ અનુચ્છવિકો નો દેય્યધમ્મો નત્થિ, સત્થા ચ ભિક્ખાચરવેલાય ઇધાગતો, હન્દ, મયં દેય્યધમ્મં યથાબલં દસ્સામ. તુમ્હેહિ યં યં પણીતં ફલાફલં આભતં, તં તં આહરથા''તિ આહરાપેત્વા હત્થે ધોવિત્વા સયં તથાગતસ્સ પત્તે પતિટ્ઠાપેસિ. સત્થારા ફલાફલે પટિગ્ગહિતમત્તે દેવતા દિબ્બોજં પક્ખિપિંસુ. તાપસો ઉદકમ્પિ સયમેવ પરિસ્સાવેત્વા અદાસિ. તતો ભોજનકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા સત્થરિ નિસિન્ને સબ્બે અન્તેવાસિકે પક્કોસાપેત્વા સત્થુ સન્તિકે સારણીયં કથં કથેન્તો નિસીદિ. સત્થા ''દ્વે અગ્ગસાવકા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં આગચ્છન્તૂ''તિ ચિન્તેસિ. તાવદેવ સતસહસ્સખીણાસવપરિવારા અગ્ગસાવકા આગન્ત્વા ભગવન્તં વન્દિત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ.

તતો સરદતાપસો અન્તેવાસિકે આમન્તેસિ – ''તાતા, સત્થુ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ પુપ્ફાસનેન પૂજા કાતબ્બા, તસ્મા પુપ્ફાનિ આહરથા''તિ. તે તાવદેવ ઇદ્ધિયા વણ્ણગન્ધસમ્પન્નાનિ પુપ્ફાનિ આહરિત્વા બુદ્ધસ્સ યોજનપ્પમાણં

પુપ્ફાસનં પઞ્ઞાપેસું, ઉભિન્નં અગ્ગસાવકાનં તિગાવુતં , સેસભિક્ખૂનં અડ્ઢયોજનિકાદિભેદં, સઙ્ઘનવકસ્સ ઉસભમત્તં પઞ્ઞાપેસું. એવં પઞ્ઞત્તેસુ આસનેસુ સરદતાપસો તથાગતસ્સ પુરતો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ''ભન્તે, મય્હં અનુગ્ગહત્થાય ઇમં પુપ્ફાસનં અભિરુહથા''તિ આહ. નિસીદિ ભગવા પુપ્ફાસને . સત્થરિ નિસિન્ને દ્વે અગ્ગસાવકા સેસભિક્ખૂ ચ અત્તનો અત્તનો પત્તાસને નિસીદિંસુ. સત્થા ''તેસં મહપ્ફલં હોતૂ''તિ નિરોધં સમાપજ્જિ. સત્થુ સમાપન્નભાવં ઞત્વા દ્વે અગ્ગસાવકાપિ સેસભિક્ખૂપિ નિરોધં સમાપજ્જિંસુ. તાપસો સત્તાહં નિરન્તરં સત્થુ પુપ્ફચ્છત્તં ધારેન્તો અટ્ઠાસિ. ઇતરે વનમૂલફલં પરિભુઞ્જિત્વા સેસકાલે અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અટ્ઠંસુ. સત્થા સત્તાહસ્સ અચ્ચયેન નિરોધતો વુટ્ઠહિત્વા અગ્ગસાવકં નિસભત્થેરં આમન્તેસિ – ''તાપસાનં પુપ્ફાસનાનુમોદનં કરોહી''તિ. થેરો સાવકપારમીઞાણે ઠત્વા તેસં પુપ્ફાસનાનુમોદનં અકાસિ. તસ્સ દેસનાવસાને સત્થા દુતિયં અગ્ગસાવકં અનોમત્થેરં આમન્તેસિ – ''ત્વમ્પિ ઇમેસં ધમ્મં દેસેહી''તિ. સોપિ તેપિટકં બુદ્ધવચનં સમ્મસિત્વા તેસં ધમ્મં કથેસિ. દ્વિન્નમ્પિ દેસનાય ધમ્માભિસમયો નાહોસિ. અથ સત્થા બુદ્ધવિસયે ઠત્વા ધમ્મદેસનં આરભિ. દેસનાવસાને ઠપેત્વા સરદતાપસં અવસેસા સબ્બેપિ ચતુસત્તતિસહસ્સજટિલા અરહત્તં પાપુણિંસુ. સત્થા તે ''એથ ભિક્ખવો''તિ હત્થં પસારેસિ. તે તાવદેવ અન્તરહિતતાપસવેસા અટ્ઠપરિક્ખારધરા સટ્ઠિવસ્સિકત્થેરો વિય અહેસું.

સરદતાપસો પન ''અહો વતાહમ્પિ અયં નિસભત્થેરો વિય અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાવકો ભવેય્ય''ન્તિ દેસનાકાલે ઉપ્પન્નપરિવિતક્કતાય અઞ્ઞવિહિતો હુત્વા મગ્ગફલાનિ પટિવિજ્ઝિતું નાસક્ખિ. અથ સત્થારં વન્દિત્વા તથા પણિધાનં અકાસિ. સત્થા અનન્તરાયેન સમિજ્ઝનભાવં દિસ્વા ''ઇતો કપ્પસતસહસ્સાધિકં એકં અસઙ્ખ્યેય્યં અતિક્કમિત્વા ગોતમસ્સ નામ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ અગ્ગસાવકો સારિપુત્તો નામ ભવિસ્સતી''તિ બ્યાકરિત્વા ધમ્મકથં વત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવારો આકાસં પક્ખન્દિ. સરદતાપસોપિ સહાયસ્સ સિરિવડ્ઢસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''સમ્મ, મયા અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો પાદમૂલે અનાગતે ઉપ્પજ્જનકસ્સ ગોતમસમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ અગ્ગસાવકટ્ઠાનં પત્થિતં, ત્વમ્પિ તસ્સ દુતિયસાવકટ્ઠાનં પત્થેહી''તિ. સિરિવડ્ઢો તં ઉપદેસં સુત્વા અત્તનો નિવેસનદ્વારે અટ્ઠકરીસમત્તં ઠાનં સમતલં કારેત્વા લાજપઞ્ચમાનિ પુપ્ફાનિ વિકિરિત્વા નીલુપ્પલચ્છદનં મણ્ડપં કારેત્વા બુદ્ધાસનં પઞ્ઞાપેત્વા ભિક્ખૂનમ્પિ આસનાનિ પઞ્ઞાપેત્વા મહન્તં સક્કારસમ્માનં સજ્જેત્વા સરદતાપસેન સત્થારં નિમન્તાપેત્વા સત્તાહં મહાદાનં પવત્તેત્વા બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં મહારહેહિ વત્થેહિ અચ્છાદેત્વા દુતિયસાવકભાવાય પણિધાનં અકાસિ. સત્થા તસ્સ અનન્તરાયેન સમિજ્ઝનભાવં દિસ્વા વુત્તનયેન બ્યાકરિત્વા ભત્તાનુમોદનં કત્વા પક્કામિ. સિરિવડ્ઢો હટ્ઠપહટ્ઠો યાવજીવં કુસલકમ્મં કત્વા દુતિયચિત્તવારે કામાવચરદેવલોકે નિબ્બત્તિ. સરદતાપસો ચત્તારો બ્રહ્મવિહારે ભાવેત્વા બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિ.

તતો પટ્ઠાય તેસં ઉભિન્નમ્પિ અન્તરા કમ્મં ન કથિતં. અમ્હાકં પન ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ સરદતાપસો રાજગહસ્સ અવિદૂરે ઉપતિસ્સગામે રૂપસારિયા બ્રાહ્મણિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિ. તંદિવસમેવસ્સ સહાયોપિ રાજગહસ્સેવ અવિદૂરે કોલિતગામે મોગ્ગલિયા બ્રાહ્મણિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિ. તસ્મા મોગ્ગલ્લાનો મોગ્ગલિયા બ્રાહ્મણિયા પુત્તોતિ મોગ્ગલ્લાનો. મોગ્ગલિગોત્તેન જાતોતિ વા મોગ્ગલ્લાનો. અથ વા માતુકુમારિકકાલે તસ્સા માતાપિતૂહિ વુત્તં – ''મા ઉગ્ગલિ મા ઉગ્ગલી''તિ વચનમુપાદાય ''મુગ્ગલી''તિ નામં. તસ્સા મુગ્ગલિયા પુત્તોતિ મોગ્ગલ્લાનો. અથ વા સોતાપત્તિમગ્ગાદિમગ્ગસ્સ લાભે આદાને પટિવિજ્ઝને અલં સમત્થોતિ મોગ્ગલ્લાનોતિ. તાનિ કિર દ્વે કુલાનિ યાવ સત્તમા કુલપરિવટ્ટા આબદ્ધસહાયાનેવ. તેસં દ્વિન્નં એકદિવસમેવ ગબ્ભપરિહારમદંસુ. દસમાસચ્ચયેન જાતાનમ્પિ તેસં છસટ્ઠિ ધાતિયો પટ્ઠપેસું. નામગ્ગહણદિવસે રૂપસારીબ્રાહ્મણિયા પુત્તસ્સ ઉપતિસ્સગામે જેટ્ઠકુલસ્સ પુત્તત્તા **ઉપતિસ્સો**તિ નામં કરિંસુ. ઇતરસ્સ કોલિતગામે

જેટ્ઠકુલસ્સ પુત્તત્તા કોલિતોતિ નામં કરિંસુ. તે ઉભોપિ મહતા પરિવારેન વડ્ઢન્તા વુદ્ધિમન્વાય સબ્બસિપ્પાનં પારં અગમંસુ.

અથેકદિવસં તે રાજગહે ગિરગ્ગસમજ્જં પસ્સન્તા મહાજનં સન્નિપતિતં દિસ્વા ઞાણસ્સ પરિપાકં ગતત્તા યોનિસો ઉમ્મુજ્જન્તા ''સબ્બેપિમે ઓરં વસ્સસતાવ મચ્ચુમુખં પવિસન્તી''તિ સંવેગં પટિલભિત્વા ''અમ્હેહિ મોક્ખધમ્મો પરિયેસિતબ્બો, તઞ્ચ પરિયેસન્તેહિ એકા પબ્બજ્જા લદ્ધું વટ્ટતી''તિ નિચ્છયં કત્વા પઞ્ચમાણવકસતેહિ સદ્ધિં સઞ્ચયસ્સ પરિબ્બાજકસ્સ સન્તિકે પબ્બજિંસુ. તેસં પબ્બજિતકાલતો પટ્ઠાય સઞ્ચયો લાભગ્ગયસગ્ગપ્પત્તો અહોસિ. તે કતિપાહેનેવ સબ્બં સઞ્ચયસ્સ સમયં પરિમજ્જિત્વા તત્થ સારં અદિસ્વા તતો નિબ્બિજ્જિત્વા તત્થ તત્થ પણ્ડિતસમ્મતે સમણબ્રાહ્મણે પઞ્હં પુચ્છન્તિ, તે તેહિ પુટ્ઠા ન સમ્પાદેન્તિ. અઞ્ઞદત્થુ તેયેવ તેસં પઞ્હં વિસ્સજ્જેન્તિ. એવં તે મોક્ખં પરિયેસન્તા કતિકં અકંસુ – ''અમ્હેસુ યો પઠમં અમતં અધિગચ્છતિ, સો ઇતરસ્સ આરોચેતૂ''તિ.

તેન ચ સમયેન અમ્હાકં સત્થરિ પઠમાભિસમ્બોધિં પત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કે અનુપુબ્બેન ઉરુવેલકસ્સપાદિકે સહસ્સજટિલે દમેત્વા રાજગહે વિહરન્તે એકદિવસં ઉપતિસ્સો પરિબ્બાજકો પરિબ્બાજકારામં ગચ્છન્તો આયસ્મન્તં અસ્સજિત્થેરં રાજગહે પિણ્ડાય ચરન્તં દિસ્વા ''ન મયા એવરૂપો આકપ્પસમ્પન્નો પબ્બજિતો દિટ્ઠપુબ્બો, સન્તધમ્મેન નામ એત્થ ભવિતબ્બ''ન્તિ સઞ્જાતપસાદો પઞ્હં પુચ્છિતું આયસ્મન્તં ઉદિક્ખન્તો પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો અનુબન્ધિ. થેરોપિ લદ્ધપિણ્ડપાતો પરિભુઞ્જિતું પતિરૂપં ઓકાસં ગતો. પરિબ્બાજકો અત્તનો પરિબ્બાજકપીઠં પઞ્ઞાપેત્વા અદાસિ. ભત્તકિચ્ચપરિયોસાને ચસ્સ અત્તનો કુણ્ડિકાય ઉદકં અદાસિ. એવં સો આચરિયવત્તં કત્વા કતભત્તકિચ્ચેન થેરેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કત્વા – ''કો વા તે સત્થા, કસ્સ વા ત્વં ધમ્મં રોચેસી''તિ પુચ્છિ. થેરો સમ્માસમ્બુદ્ધં અપદિસિ. પુન તેન ''કિં વાદી પનાયસ્મતો સત્થા''તિ પુટ્ઠો ''ઇમસ્સ સાસનસ્સ ગમ્ભીરતં દસ્સેસ્સામી''તિ અત્તનો નવકભાવં પવેદેત્વા સઙ્ખેપવસેન ચસ્સ સાસનધમ્મં કથેન્તો ''યે ધમ્મા હેતુપ્પભવા''તિ (મહાવ॰ ૬૦; અપ॰ થેર ૧.૧.૨૮૬) ગાથમાહ. પરિબ્બાજકો પઠમપદદ્વયમેવ સુત્વા સહસ્સનયસમ્પન્ને સોતાપત્તિમગ્ગફલે પતિટ્ઠહિ. ઇતરં પદદ્વયં સોતાપન્નકાલે નિટ્ઠાસિ. ગાથાપરિયોસાને પન સોતાપન્નો હુત્વા ઉપરિવિસેસે અપવત્તન્તે ''ભવિસ્સતિ એત્થ કારણ''ન્તિ સલ્લક્ખેત્વા થેરં આહ – ''મા, ભન્તે, ઉપરિ ધમ્મદેસનં વડ્ઢયિત્થ, એત્તકમેવ અલં, કહં અમ્હાકં સત્થા વસતી''તિ? ''વેળુવને''તિ. ''ભન્તે, તુમ્હે પુરતો ગચ્છથ, અહં મય્હં સહાયસ્સ કતપટિઞ્ઞં મોચેત્વા તં ગહેત્વા આગમિસ્સામી''તિ પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા થેરં ઉય્યોજેત્વા પરિબ્બાજકારામં અગમાસિ.

કોલિતપરિબ્બાજકો તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં દિસ્વા ''મુખવણ્ણો ન અઞ્ઞદિવસેસુ વિય અદ્ધાનેન અમતં અધિગતં ભવિસ્સતી''તિ તેનેવસ્સ વિસેસાધિગમં સમ્ભાવેત્વા અમતાધિગમં પુચ્છિ. સોપિસ્સ ''આવુસો, અમતમધિગત''ન્તિ પટિજાનિત્વા તમેવ ગાથં અભાસિ. ગાથાપરિયોસાને કોલિતો સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિત્વા આહ – ''કહં નો સત્થા''તિ? ''વેળુવને''તિ. ''તેન હિ, આવુસો, આયામ, સત્થારં પસ્સિસ્સામા''તિ. ઉપતિસ્સો સબ્બકાલમ્પિ આચરિયપૂજકોવ, તસ્મા સઞ્ચયસ્સ સત્થુ ગુણે પકાસેત્વા તમ્પિ સત્થુ સન્તિકં નેતુકામો અહોસિ. સો લાભાસાપકતો અન્તેવાસિકભાવં અનિચ્છન્તો ''ન સક્કોમિ ચાટિ હુત્વા ઉદકસિઞ્ચનં હોતુ''ન્તિ પટિક્ખિપિ. તે અનેકેહિ કારણેહિ તં સઞ્ઞાપેતું અસક્કોન્તા અત્તનો ઓવાદે વત્તમાનેહિ અડ્ઢતેય્યસતેહિ અન્તેવાસિકેહિ સદ્ધિં વેળુવનં અગમંસુ. સત્થા તે દૂરતોવ આગચ્છન્તે દિસ્વા ''એતં મે સાવકયુગં ભવિસ્સતિ, અગ્ગં ભદ્દયુગ''ન્તિ વત્વા તેસં પરિસાય ચરિયવસેન ધમ્મં દેસેત્વા અરહત્તે પતિટ્ઠાપેત્વા એહિભિક્ખુભાવેન ઉપસમ્પદં અદાસિ. યથા

તેસં એવં અગ્ગસાવકાનમ્પિ ઇદ્ધિમયપત્તચીવરં આગતમેવ. ઉપરિમગ્ગત્તયકિચ્ચં પન ન નિટ્ઠાસિ. કસ્મા? સાવકપારમીઞાણસ્સ મહન્તતાય.

તેસુ આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો પબ્બજિતતો સત્તમે દિવસે મગધરટ્ઠે કલ્લવાલગામે સમણધમ્મં કરોન્તો થિનમિદ્ધે ઓક્કમન્તે સત્થારા સંવેજિતો થિનમિદ્ધં વિનોદેત્વા ધાતુકમ્મટ્ઠાનં સુણન્તો એવ ઉપરિમગ્ગત્તયં અધિગન્ત્વા સાવકપારમીઞાણસ્સ મત્થકં પાપુણિ. આયસ્મા સારિપુત્તો પબ્બજ્જાય અદ્ધમાસં અતિક્કમિત્વા સત્થારા સદ્ધિં રાજગહે સૂકરખતલેણે વિહરન્તો અત્તનો ભાગિનેય્યસ્સ દીઘનખપરિબ્બાજકસ્સ વેદનાપરિગ્ગહસુત્તન્તે (મ॰ નિ॰ ૨.૨૦૧ આદયો) દેસિયમાને દેસનાનુસારેન ઞાણં પેસેત્વા પરસ્સ વડ્ઢિતં ભત્તં ભુઞ્જન્તો વિય સાવકપારમીઞાણસ્સ મત્થકં પાપુણિ. ઇતિ દ્વિન્નં અગ્ગસાવકાનં સત્થુ સમીપે એવ સાવકપારમીઞાણં મત્થકં પત્તં.

એવં પત્તસાવકપારમીઞાણો આયસ્મા સારિપુત્તો ''કેન કમ્મેન અયં સમ્પત્તિ લદ્ધા''તિ આવજ્જેન્તો તં ઞત્વા પીતિસોમનસ્સવસેન ઉદાનં ઉદાનેન્તો ''હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે''તિઆદિમાહ. તેન વુત્તં –

૧૪૧.''હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે, લમ્બકો નામ પબ્બતો;
અસ્સમો સુકતો મય્હં, પણ્ણસાલા સુમાપિતા''તિ.

તત્થ **હિમવન્તસ્સા**તિ હિમો અસ્સ અત્થીતિ હિમવા, તસ્સ હિમવન્તસ્સ **અવિદૂરે** સમીપે, હિમાલયપટિબદ્ધવનેહિ અત્થો. **લમ્બકો નામ પબ્બતો**તિ એવંનામકો પંસુમિસ્સકપબ્બતો. **અસ્સમો સુકતો મય્હ**ન્તિ તસ્મિં લમ્બકે પબ્બતે મય્હં મમત્થાય કતો અસ્સમો અરઞ્ઞવાસો આસમન્તતો સમોતિ અસ્સમો. નત્થિ પવિટ્ઠાનં સમો પરિસ્સમો એત્થાતિ વા અસ્સમો, સો ઇત્થમ્ભૂતો અરઞ્ઞવાસો સુટ્ઠુ કતો, રત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનકુટિમણ્ડપાદિવસેન સુન્દરેનાકારેન કતોતિ અત્થો. **પણ્ણસાલા**તિ ઉસીરપબ્બજાદીહિ પણ્ણેહિ છાદિતા નિવસનપણ્ણસાલાતિ અત્થો.

૧૪૨.''ઉત્તાનકૂલા નદિકા, સુપતિત્થા મનોરમા;
સુસુદ્ધપુલિનાકિણ્ણા, અવિદૂરે મમસ્સમં''.

તત્થ **ઉત્તાનકૂલા**તિ અગમ્ભીરા નદી. **સુપતિત્થા**તિ સુન્દરપતિત્થા. **મનોરમા** મનલ્લીના મનાપા. **સુસુદ્ધપુલિનાકિણ્ણા**તિ સુટ્ઠુ ધવલમુત્તાદલસદિસવાલુકાકિણ્ણા ગહનીભૂતાતિ અત્થો. સા ઇત્થમ્ભૂતા **નદિકા** કુન્નદી **મમસ્સમં** મય્હં અસ્સમસ્સ અવિદૂરે સમીપે અહોસીતિ અત્થો. ''અસ્સમ''ન્તિ ચ સત્તમ્યત્થે ઉપયોગવચનન્તિ વેદિતબ્બં.

૧૪૩.''અસક્ખરા અપબ્ભારા, સાદુ અપ્પટિગન્ધિકા;
સન્દતી નદિકા તત્થ, સોભયન્તા મમસ્સમં''.

તત્થ **અસક્ખરા**તિ ''પુલિનાકિણ્ણા''તિ વુત્તત્તા અસક્ખરા સક્ખરવિરહિતા. **અપબ્ભારા**તિ પબ્ભારવિરહિતા, અગમ્ભીરકૂલાતિ અત્થો. **સાદુ અપ્પટિગન્ધિકા**તિ સાદુરસોદકા દુગ્ગન્ધરહિતા મય્હં અસ્સમપદં સોભયન્તી **નદિકા** ખુદ્દકનદી **સન્દતિ** પવત્તતીતિ અત્થો.

૧૪૪.''કુમ્ભીલા મકરા ચેત્થ, સુસુમારા ચ કચ્છપા;

સન્દતિ નદિકા તત્થ, સોભયન્તા મમસ્સમં''.

તત્થ **કુમ્ભીલ**મચ્છા **મકર**મચ્છા ચ **સુસુમારા** ચણ્ડમચ્છા ચ **કચ્છપ**મચ્છા ચ **એત્થ** એતિસ્સં નદિયં કીળન્તા અહેસુન્તિ સમ્બન્ધો. મમસ્સમં સોભયન્તા **નદિકા** ખુદ્દકનદી **સન્દતિ** પવત્તતીતિ સમ્બન્ધો.

૧૪૫.''પાઠીના પાવુસા મચ્છા, બલજા મુઞ્જરોહિતા;
વગ્ગળા પપતાયન્તા, સોભયન્તિ મમસ્સમં''.

પાઠીનમચ્છા ચ **પાવુસા મચ્છા** ચ **બલજ**મચ્છા ચ **મુઞ્જ**મચ્છા **રોહિત**મચ્છા ચ **વગ્ગળ**મચ્છા ચ એતે સબ્બે મચ્છજાતિકા ઇતો ચિતો ચ **પપતાયન્તા** નદિયા સદ્ધિં પવત્તન્તા મમ અસ્સમપદં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૧૪૬.''ઉભો કૂલેસુ નદિયા, પુપ્ફિનો ફલિનો દુમા;
ઉભતો અભિલમ્બન્તા, સોભયન્તિ મમસ્સમં''.

તત્થ **ઉભો કૂલેસૂ**તિ તસ્સા નદિયા ઉભોસુ પસ્સેસુ ધુવ**પુપ્ફિનો** ધુવ**ફલિનો** રુક્ખા **ઉભતો અભિલમ્બન્તા** નદિયા ઉભો તીરે હેટ્ઠા ઓનમન્તા મમ અસ્સમં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૧૪૭.''અમ્બા સાલા ચ તિલકા, પાટલી સિન્દુવારકા;
દિબ્બગન્ધા સમ્પવન્તિ, પુપ્ફિતા મમ અસ્સમે''.

તત્થ **અમ્બા**તિ મધુપિણ્ડિઅમ્બા ચ **સાલ**રુક્ખા ચ **તિલક**રુક્ખા ચ **પાટલિ**રુક્ખા ચ **સિન્દુવારક**રુક્ખા ચ એતે રુક્ખા નિચ્ચકાલં **પુપ્ફિતા** પુપ્ફન્તા. દિબ્બા ગન્ધા ઇવ મમ અસ્સમે સુગન્ધા **સમ્પવન્તિ** સમન્તતો પવાયન્તીતિ અત્થો.

૧૪૮.''ચમ્પકા સળલા નીપા, નાગપુન્નાગકેતકા;
દિબ્બગન્ધા સમ્પવન્તિ, પુપ્ફિતા મમ અસ્સમે''.

તત્થ **ચમ્પક**રુક્ખા ચ **સળલ**રુક્ખા ચ સુવણ્ણવટ્ટલસદિસપુપ્ફા **નીપ**રુક્ખા ચ **નાગ**રુક્ખા ચ **પુન્નાગ**રુક્ખા ચ સુગન્ધયન્તા **કેતક**રુક્ખા ચ એતે સબ્બે રુક્ખા દિબ્બા ગન્ધારિવ મમ અસ્સમે **પુપ્ફિતા** કુલ્લિતા **સમ્પવન્તિ** સુગન્ધં સુટ્ઠુ પવાયન્તીતિ અત્થો.

૧૪૯.અસોકા ચ''અધિમુત્તા અસોકા ચ, ભગિનીમાલા ચ પુપ્ફિતા;
અઙ્કોલા બિમ્બિજાલા ચ, પુપ્ફિતા મમ અસ્સમે''.

તત્થ પુપ્ફિતા **અધિમુત્તક**રુક્ખા ચ પુપ્ફિતા **અસોક**રુક્ખા ચ પુપ્ફિતા **ભગિનીમાલા ચ** પુપ્ફિતા **અઙ્કોલા** ચ પુપ્ફિતા **બિમ્બિજાલા** ચ એતે રુક્ખા મમ અસ્સમે કુલ્લિતા સોભયન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૫૦.''કેતકા કન્દલિ ચેવ, ગોધુકા તિણસૂલિકા;
દિબ્બગન્ધં સમ્પવન્તા, સોભયન્તિ મમસ્સમં''.

તત્થ **કેતકા**તિ સુગન્ધકેતકગચ્છા ચ. **કન્દલિ**રુક્ખા ચ **ગોધુક**રુક્ખા ચ **તિણસૂલિક**ગચ્છા ચ એતે સબ્બે રુક્ખજાતિકા દિબ્બગન્ધં પવાયમાના મમ અસ્સમં સકલં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૧૫૧.''કણિકારા કણ્ણિકા ચ, અસના અજ્જુના બહૂ;
દિબ્બગન્ધં સમ્પવન્તા, સોભયન્તિ મમસ્સમં''.

એતે કણિકારાદયો રુક્ખા મમ અસ્સમં સકલં સોભયન્તા દિબ્બગન્ધં સમ્પવાયન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૫૨.''પુન્નાગા ગિરિપુન્નાગા, કોવિળારા ચ પુપ્ફિતા;
દિબ્બગન્ધં સમ્પવન્તા, સોભયન્તિ મમસ્સમં''.

પુન્નાગાદયો રુક્ખા દિબ્બગન્ધં પવાયમાના મમ અસ્સમં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૧૫૩.''ઉદ્દાલકા ચ કુટજા, કદમ્બા વકુલા બહૂ;
દિબ્બગન્ધં સમ્પવન્તા, સોભયન્તિ મમસ્સમં''.

ઉદ્દાલકાદયો રુક્ખા દિબ્બગન્ધં વાયમાના મમ અસ્સમં સોભયન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૫૪.''આળકા ઇસિમુગ્ગા ચ, કદલિમાતુલુઙ્ગિયો;
ગન્ધોદકેન સંવડ્ઢા, ફલાનિ ધારયન્તિ તે''.

તત્થ એતે આળકાદયો ગચ્છા ચન્દનાદિસુગન્ધગન્ધોદકેન વડ્ઢિત્વા સુવણ્ણફલાનિ ધારેન્તા મમ અસ્સમં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૧૫૫.''અઞ્ઞે પુપ્ફન્તિ પદુમા, અઞ્ઞે જાયન્તિ કેસરી;
અઞ્ઞે ઓપુપ્ફા પદુમા, પુપ્ફિતા તળાકે તદા''.

તત્થ **અઞ્ઞે પુપ્ફન્તિ પદુમા**તિ મમ અસ્સમસ્સ અવિદૂરે તળાકે અઞ્ઞે એકચ્ચે પદુમા પુપ્ફન્તિ, એકચ્ચે **કેસરી** પદુમા **જાયન્તિ** નિબ્બત્તન્તિ, એકચ્ચે પદુમા **ઓપુપ્ફા** વિગલિતપત્તકેસરાતિ અત્થો.

૧૫૬.''ગબ્ભં ગણ્હન્તિ પદુમા, નિદ્ધાવન્તિ મુળાલિયો;
સિઙ્ઘાટિપત્તમાકિણ્ણા, સોભન્તિ તળાકે તદા''.

તત્થ **ગબ્ભં ગણ્હન્તિ પદુમા**તિ તદા તાપસેન હુત્વા મમ વસનસમયે એકચ્ચે પદુમા તળાકબ્ભન્તરે મકુળપુપ્ફાદયો ગણ્હન્તિ. **મુળાલિયો** પદુમમૂલા **નિદ્ધાવન્તિ** ઇતો કદ્દમબ્ભન્તરતો હત્થિદાઠા વિય ગચ્છન્તીતિ અત્થો. પત્તપુપ્ફમાકિણ્ણા ગહનીભૂતા સિઙ્ઘાટિયો સોભયન્તીતિ અત્થો.

૧૫૭.''નયિતા અમ્બગન્ધી ચ, ઉત્તલી બન્ધુજીવકા;
દિબ્બગન્ધા સમ્પવન્તિ, પુપ્ફિતા તળાકે તદા''.

તદા મમ વસનસમયે તળાકસ્સ સમીપે **નયિતા** ચ ગચ્છા **અમ્બગન્ધી ચ** ગચ્છા **ઉત્તલી** નામ ગચ્છા ચ **બન્ધુજીવકા** ચ એતે સબ્બે ગચ્છા **પુપ્ફિતા** પુપ્ફધારિતા સુગન્ધવાહકા તળાકં સોભયન્તીતિ અત્થો.

૧૫૮.''પાઠીના પાવુસા મચ્છા, બલજા મુઞ્જરોહિતા;
સંગુલા મગ્ગુરા ચેવ, વસન્તિ તળાકે તદા''.

તદા મમ વસનસમયે નિબ્ભીતા પાઠીનાદયો મચ્છા **તળાકે** વસન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૫૯.''કુમ્ભીલા સુસુમારા ચ, તન્તિગાહા ચ રક્ખસા;
ઓગુહા અજગરા ચ, વસન્તિ તળાકે તદા''.

તદા મમ વસનસમયે મમ અસ્સમસમીપે **તળાકે** એતે કુમ્ભીલાદયો મચ્છા નિબ્ભીતા નિરૂપદ્દવા વસન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૬૦.''પારેવતા રવિહંસા, ચક્કવાકા નદીચરા;
કોકિલા સુકસાળિકા, ઉપજીવન્તિ તં સરં''.

તત્થ મમ અસ્સમસમીપે સરં નિસ્સાય **પારેવતા**પક્ખી ચ **રવિહંસા**પક્ખી ચ **નદીચરા ચક્કવાક**પક્ખી ચ **કોકિલા**પક્ખી ચ **સુક**પક્ખી ચ **સાળિકા**પક્ખી ચ તં સરં ઉપનિસ્સાય જીવન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૬૧.''કુકુત્થકા કુળીરકા, વને પોક્ખરસાતકા;
દિન્દિભા સુવપોતા ચ, ઉપજીવન્તિ તં સરં''.

તત્થ **કુકુત્થકા**તિ એવંનામિકા પક્ખી ચ. **કુળીરકા**તિ એવંનામિકા પક્ખી ચ. વને **પોક્ખરસાતકા** પક્ખી ચ **દિન્દિભા** પક્ખી ચ **સુવપોતા** પક્ખી ચ એતે સબ્બે પક્ખિનો તં મમ અસ્સમસમીપે સરં નિસ્સાય જીવન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૬૨.''હંસા કોઞ્ચા મયૂરા ચ, કોકિલા તમ્બચૂળકા;
પમ્મકા જીવંજીવા ચ, ઉપજીવન્તિ તં સરં''.

સબ્બે એતે હંસાદયો પક્ખિનો તં સરં ઉપનિસ્સાય જીવન્તિ જીવિકં પાલેન્તીતિ અત્થો.

૧૬૩.''કોસિકા પોઠસીસા ચ, કુરરા સેનકા બહૂ;
મહાકાળા ચ સકુણા, ઉપજીવન્તિ તં સરં''.

તત્થ **કોસિકા** ચ પક્ખી **પોઠસીસા** ચ પક્ખી **કુરરા** ચ પક્ખી **સેનકા** ચ પક્ખી **મહાકાળા** ચ પક્ખી થલે **બહૂ** પક્ખિનો તં સરં તસ્સ સરસ્સ સમીપે **જીવન્તિ** જીવિકં કપ્પેન્તીતિ અત્થો.

૧૬૪.''પસદા ચ વરાહા ચ, ચમરા ગણ્ડકા બહૂ;
રોહિચ્ચા સુકપોતા ચ, ઉપજીવન્તિ તં સરં''.

તત્થ પસદાદયો એતે મિગા **તં સરં** તસ્મિં સરસમીપે, ભુમ્મત્થે ઉપયોગવચનં, જીવિતં પરિપાલેન્તા વિહરન્તીતિ અત્થો.

૧૬૫.“સીહબ્યગ્ઘા ચ દીપી ચ, અચ્છકોકતરચ્છકા;
તિધા પભિન્નમાતઙ્ગા, ઉપજીવન્તિ તં સરં”.

એતે સીહાદયો ચતુપ્પદા સરસમીપે ઉપદ્દવરહિતા જીવન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૬૬.“કિન્નરા વાનરા ચેવ, અથોપિ વનકમ્મિકા;
ચેતા ચ લુદ્દકા ચેવ, ઉપજીવન્તિ તં સરં”.

એત્થ એતે એવંનામિકા કિન્નરાદયો સત્તા તસ્મિં સરસમીપે વસન્તીતિ અત્થો.

૧૬૭.“તિન્દુકાનિ પિયાલાનિ, મધુકેકા સુમારિયો;
ધુવં ફલાનિ ધારેન્તિ, અવિદૂરે મમસ્સમં”.

તત્થ એતે તિન્દુકાદયો રુક્ખા ધુવં હેમન્તગિમ્હવસ્સાનસઙ્ખાતે કાલત્તયે મમ અસ્સમતો અવિદૂરે ઠાને મધુરફલાનિ ધારેન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૬૮.“કોસમ્બા સળલા નિમ્બા, સાદુફલસમાયુતા;
ધુવં ફલાનિ ધારેન્તિ, અવિદૂરે મમસ્સમં”.

તત્થ એતે કોસમ્બાદયો રુક્ખા સારફલા મધુરફલા ઉત્તમફલા **સમાયુતા સં** સુટ્ઠુ આયુતા સમઙ્ગીભૂતા નિચ્ચં ફલધારિનો મમ અસ્સમસમીપે સોભન્તીતિ અત્થો.

૧૬૯.“હરીતકા આમલકા, અમ્બજમ્બુવિભીતકા;
કોલા ભલ્લાતકા બિલ્લા, ફલાનિ ધારયન્તિ તે”.

તે હરીતકાદયો રુક્ખા મમ અસ્સમસમીપે જાતા નિચ્ચં ફલાનિ ધારયન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૭૦.“આલુવા ચ કળમ્બા ચ, બિળાલીતક્કળાનિ ચ;
જીવકા સુતકા ચેવ, બહૂકા મમ અસ્સમે”.

એતે આલુવાદયો મૂલફલા ખુદ્દા મધુરસા મમ અસ્સમસમીપે બહૂ સન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૭૧.“અસ્સમસ્સાવિદૂરમ્હિ, તળાકાસું સુનિમ્મિતા;
અચ્છોદકા સીતજલા, સુપતિત્થા મનોરમા”.

તત્થ **અસ્સમસ્સાવિદૂરમ્હિ** અસ્સમસ્સ સમીપે **સુનિમ્મિતા** સુટ્ઠુ આરોહનઓરોહનક્ખમં કત્વા નિમ્મિતા **અચ્છોદકા** વિપ્પસન્નોદકા **સીતજલા** સીતોદકા **સુપતિત્થા** સુન્દરતિત્થા **મનોરમા** સોમનસ્સકરા તળાકા **આસું**

અહેસુન્તિ અત્થો.

૧૭૨.‘‘પદુમુપ્પલસઞ્છન્ના, પુણ્ડરીકસમાયુતા;
મન્દાલકેહિ સઞ્છન્ના, દિબ્બગન્ધોપવાયતિ’’.

તત્થ પદુમેહિ ચ ઉપ્પલેહિ ચ **સઞ્છન્ના** પરિપુણ્ણા **પુણ્ડરીકેહિ સમાયુતા** સમઙ્ગીભૂતા **મન્દાલકેહિ** ચ **સઞ્છન્ના** ગહનીભૂતા તળાકા દિબ્બગન્ધાનિ ઉપવાયન્તિ સમન્તતો વાયન્તીતિ અત્થો.

૧૭૩.‘‘એવં સબ્બઙ્ગસમ્પન્ને, પુપ્ફિતે ફલિતે વને;
સુકતે અસ્સમે રમ્મે, વિહરામિ અહં તદા’’.

તત્થ **એવં સબ્બઙ્ગસમ્પન્ને**તિ અબ્બેહિ નદિકાદિઅવયવેહિ સમ્પન્ને પરિપુણ્ણે પુપ્ફફલરુક્ખેહિ ગહનીભૂતે **વને સુકતે** રમણીયે **અસ્સમે** અરઞ્ઞાવાસે **તદા** તાપસભૂતકાલે અહં વિહરામીતિ અત્થો.

એત્તાવતા અસ્સમસમ્પત્તિં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અત્તનો સીલાદિગુણસમ્પત્તિં દસ્સેન્તો –

૧૭૪.‘‘સીલવા વતસમ્પન્નો, ઝાયી ઝાનરતો સદા;
પઞ્ચાભિઞ્ઞાબલપ્પત્તો, સુરુચિ નામ તાપસો’’તિ. – આહ;

તત્થ **સીલવા**તિ ઝાનસમ્પયુત્તચતુપારિસુદ્ધિસીલસદિસેહિ પઞ્ચહિ સીલેહિ સમ્પુણ્ણોતિ અત્થો. **વતસમ્પન્નો**તિ ‘‘ઇતો પટ્ઠાય ઘરાવાસં પઞ્ચ કામગુણે વા ન સેવિસ્સામી’’તિ વતસમાદાનેન સમ્પન્નો. **ઝાયી**તિ લક્ખણૂપનિજ્ઝાનઆરમ્મણૂપનિજ્ઝાનેહિ ઝાયી ઝાયનસીલો. **ઝાનરતો**તિ એતેસુ ઝાનેસુ રતો અલ્લીનો **સદા** સમ્પુણ્ણો. **પઞ્ચાભિઞ્ઞાબલપ્પત્તો**તિ ઇદ્ધિવિધદિબ્બસોતપરચિત્તવિજાનનપુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિદિબ્બચક્ખુસઙ્ખાતાહિ પઞ્ચહિ અભિઞ્ઞાહિ વિસેસપઞ્ઞાહિ બલસમ્પન્નો, પરિપુણ્ણોતિ અત્થો. નામેન **સુરુચિ નામ** તાપસો હુત્વા વિહરામીતિ સમ્બન્ધો.

એત્તકેન અત્તનો ગુણસમ્પત્તિં દસ્સેત્વા પરિસસમ્પત્તિં દસ્સેન્તો –

૧૭૫.‘‘ચતુવીસસહસ્સાનિ, સિસ્સા મય્હં ઉપટ્ઠહું;
સબ્બે મં બ્રાહ્મણા એતે, જાતિમન્તો યસસ્સિનો’’તિ. – આદિમાહ;

તત્થ એતે સબ્બે ચતુવીસતિસહસ્સબ્રાહ્મણા મય્હં સિસ્સા **જાતિમન્તો** જાતિસમ્પન્ના **યસસ્સિનો** પરિવારસમ્પન્ના મં ઉપટ્ઠહુન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૭૬.‘‘લક્ખણે ઇતિહાસે ચ, સનિઘણ્ડુસકેટુભે;
પદકા વેય્યાકરણા, સધમ્મે પારમિં ગતા’’.

તત્થ **લક્ખણે**તિ લક્ખણસત્થે. સબ્બલોકિયાનં ઇત્થિપુરિસાનં ‘‘ઇમેહિ લક્ખણેહિ સમન્નાગતા દુક્ખિતા ભવન્તિ, ઇમેહિ સુખિતા ભવન્તી’’તિ લક્ખણં જાનાતિ. તપ્પકાસકો ગન્થો લક્ખણં, તસ્મિં લક્ખણે ચ. **ઇતિહાસે**તિ ‘‘ઇતિહ આસ ઇતિહ આસા’’તિ વુત્તવચનપટિદીપકે ગન્થે. લક્ખણે ચ ઇતિહાસે ચ **પારમિં** પરિયોસાનં **ગતા**તિ

સમ્બન્ધો. રુક્ખપબ્બતાદીનં નામપ્પકાસકગન્થં ''નિઘણ્ડૂ''તિ વુચ્ચતિ. **કેટુભે**તિ કિરિયાકપ્પવિકપ્પાનં કવીનં ઉપકારકો ગન્થો. નિઘણ્ડુયા સહ વત્તતીતિ સનિઘણ્ડુ, કેટુભેન સહ વત્તતીતિ સકેટુભં, તસ્મિં સનિઘણ્ડુસકેટુભે વેદત્તયે પારમિં ગતાતિ સમ્બન્ધો. **પદકા**તિ નામપદસમાસતદ્ધિતાખ્યાતકિતકાદિપદેસુ છેકા . **વેય્યાકરણાનિ** ચન્દપાણિનીયકલાપાદિબ્યાકરણે છેકા. **સધમ્મે પારમિં ગતા**તિ અત્તનો ધમ્મે બ્રાહ્મણધમ્મે વેદત્તયે પારમિં પરિયોસાનં ગતા પત્તાતિ અત્થો.

૧૭૭.''ઉપ્પાતેસુ નિમિત્તેસુ, લક્ખણેસુ ચ કોવિદા;
પથબ્યા ભૂમન્તલિક્ખે, મમ સિસ્સા સુસિક્ખિતા''.

તત્થ ઉક્કાપાતભૂમિકમ્પાદિકેસુ **ઉપ્પાતેસુ** ચ સુભનિમિત્તાસુભનિમિત્તેસુ ચ ઇત્થિલક્ખણપુરિસલક્ખણમહાપુરિસલક્ખણેસુ ચ **કોવિદા** છેકા. પથવિયા ચ ભૂમિયા ચ સકલલોકે ચ **અન્તલિક્ખે** આકાસે ચાતિ સબ્બત્થ મમ સિસ્સા સુસિક્ખિતા.

૧૭૮.''અપ્પિચ્છા નિપકા એતે, અપ્પાહારા અલોલુપા;
લાભાલાભેન સન્તુટ્ઠા, પરિવારેન્તિ મં સદા''.

તત્થ **અપ્પિચ્છા**તિ અપ્પકેનાપિ યાપેન્તા. **નિપકા**તિ નેપક્કસઙ્ખાતાય પઞ્ઞાય સમન્નાગતા. **અપ્પાહારા**તિ એકાહારા એકભત્તિકાતિ અત્થો. **અલોલુપા**તિ લોલુપતણ્હાય અપ્પવત્તનકા. **લાભાલાભેના**તિ લાભેન અલાભેન ચ **સન્તુટ્ઠા** સોમનસ્સા એતે મમ સિસ્સા **સદા** નિચ્ચકાલં મં **પરિવારેન્તિ** ઉપટ્ઠહન્તીતિ અત્થો.

૧૭૯.''ઝાયી ઝાનરતા ધીરા, સન્તચિત્તા સમાહિતા;
આકિઞ્ચઞ્ઞં પત્થયન્તા, પરિવારેન્તિ મં સદા''.

તત્થ **ઝાયી**તિ લક્ખણૂપનિજ્ઝાનઆરમ્મણૂપનિજ્ઝાનેહિ સમન્નાગતા. ઝાયનસીલા વા. **ઝાનરતા**તિ તેસુ ચ ઝાનેસુ રતા અલ્લીના. **ધીરા**તિ ધિતિસમ્પન્ના. **સન્તચિત્તા**તિ વૂપસન્તમના. **સમાહિતા**તિ એકગ્ગચિત્તા. **આકિઞ્ચઞ્ઞ**ન્તિ નિપ્પલિબોધભાવં. **પત્થયન્તા**તિ ઇચ્છન્તા. ઇત્થમ્ભૂતા મે સિસ્સા સદા મં પરિવારેન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૮૦.''અભિઞ્ઞાપારમિપ્પત્તા, પેત્તિકે ગોચરે રતા;
અન્તલિક્ખચરા ધીરા, પરિવારેન્તિ મં સદા''.

તત્થ **અભિઞ્ઞાપારમિપ્પત્તા**તિ પઞ્ચસુ અભિઞ્ઞાસુ પારમિં પરિયોસાનં પત્તા પૂરિતાતિ અત્થો. **પેત્તિકે ગોચરે રતા**તિ બુદ્ધાનુઞ્ઞાતાય અવિઞ્ઞત્તિયા લદ્ધે આહારે રતાતિ અત્થો. **અન્તલિક્ખચરા**તિ અન્તલિક્ખેન આકાસેન ગચ્છન્તા આગચ્છન્તા ચાતિ અત્થો. **ધીરા**તિ થિરભૂતા સીહબ્યગ્ઘાદિપરિસ્સયે અચ્છમ્ભિતસભાવાતિ અત્થો. એવંભૂતા મમ તાપસા સદા મં પરિવારેન્તીતિ અત્થો.

૧૮૧.''સંવુતા છસુ દ્વારેસુ, અનેજા રક્ખિતિન્દ્રિયા;
અસંસટ્ઠા ચ તે ધીરા, મમ સિસ્સા દુરાસદા''.

તત્થ ચક્ખાદીસુ છસુ દ્વારેસુ રૂપાદીસુ છસુ આરમ્મણેસુ **સંવુતા** પિહિતા પટિચ્છન્ના, રક્ખિતગોપિતદ્વારાતિ અત્થો. **અનેજા** નિત્તણ્હા **રક્ખિતિન્દ્રિયા** ગોપિતચક્ખાદિઇન્દ્રિયા **અસંસટ્ઠા** ઞાતીહિ ગહટ્ઠેહિ અમિસ્સીભૂતાતિ અત્થો. **દુરાસદા**તિ દુક્ખ આસદા, આસાદેતું ઘટ્ટેતું અસક્કુણેય્યા અયોગ્ગાતિ અત્થો.

૧૮૨."પલ્લઙ્કેન નિસજ્જાય, ઠાનચઙ્કમનેન ચ;
વીતિનામેન્તિ તે રત્તિં, મમ સિસ્સા દુરાસદા".

તત્થ મમ સિસ્સા **પલ્લઙ્કેન** ઊરુબદ્ધાસનેન સેય્યં વિહાય નિસજ્જાય ચ ઠાનેન ચ ચઙ્કમેન ચ સકલં રત્તિં વિસેસેન **અતિનામેન્તિ** અતિક્કામેન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૮૩."રજનીયે ન રજ્જન્તિ, દુસ્સનીયે ન દુસ્સરે;
મોહનીયે ન મુય્હન્તિ, મમ સિસ્સા દુરાસદા".

તે ઇત્થમ્ભૂતા મમ સિસ્સા તાપસા **રજનીયે** રજ્જિતબ્બે વત્થુસ્મિં **ન રજ્જન્તિ** રજ્જં ન ઉપ્પાદેન્તિ. **દુસ્સનીયે** દુસ્સિતબ્બે દોસં ઉપ્પાદેતું યુત્તે વત્થુમ્હિ **ન દુસ્સરે** દોસં ન કરોન્તિ. **મોહનીયે** મોહિતું યુત્તે વત્થુમ્હિ **ન મુય્હન્તિ** મોહં ન કરોન્તિ, પઞ્ઞાસમ્પયુત્તા ભવન્તીતિ અત્થો.

૧૮૪."ઇદ્ધિં વીમંસમાના તે, વત્તન્તિ નિચ્ચકાલિકં;
પથવિં તે પકમ્પેન્તિ, સારમ્ભેન દુરાસદા".

તે મમ સિસ્સા "એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતી"તિઆદિકં (પટિ॰ મ॰ ૧.૧૦૨) ઇદ્ધિવિકુબ્બનં નિચ્ચકાલિકં વીમંસમાના વત્તન્તીતિ સમ્બન્ધો. તે મમ સિસ્સા આકાસેપિ ઉદકેપિ પથવિં નિમ્મિનિત્વા ઇરિયાપથં પકમ્પેન્તીતિ અત્થો. **સારમ્ભેન** યુગગ્ગાહેન કલહકરણેન ન આસાદેતબ્બાતિ અત્થો.

૧૮૫."કીળમાના ચ તે સિસ્સા, કીળન્તિ ઝાનકીળિતં;
જમ્બુતો ફલમાનેન્તિ, મમ સિસ્સા દુરાસદા".

તે મમ સિસ્સા **કીળમાના** પઠમજ્ઝાનાદિકીળં કીળન્તિ લળન્તિ રમન્તીતિ અત્થો. **જમ્બુતો ફલમાનેન્તી**તિ હિમવન્તમ્હિ સતયોજનુબ્બેધજમ્બુરુક્ખતો ઘટપ્પમાણં જમ્બુફલં ઇદ્ધિયા ગન્ત્વા આનેન્તીતિ અત્થો.

૧૮૬."અઞ્ઞે ગચ્છન્તિ ગોયાનં, અઞ્ઞે પુબ્બવિદેહકં;
અઞ્ઞે ચ ઉત્તરકુરું, એસનાય દુરાસદા".

તેસં મમ સિસ્સાનં અન્તરે **અઞ્ઞે** એકચ્ચે **ગોયાનં** અપરગોયાનં દીપં ગચ્છન્તિ, એકચ્ચે **પુબ્બવિદેહકં** દીપં ગચ્છન્તિ, એકચ્ચે **ઉત્તરકુરું** દીપં ગચ્છન્તિ, તે દુરાસદા એતેસુ ઠાનેસુ **એસનાય** ગવેસનાય પચ્ચયપરિયેસનાય ગચ્છન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૮૭."પુરતો પેસેન્તિ ખારિં, પચ્છતો ચ વજન્તિ તે;
ચતુવીસસહસ્સેહિ, છાદિતં હોતિ અમ્બરં".

તે મમ સિસ્સા આકાસેન ગચ્છમાના **ખારિં** તાપસપરિક્ખારભરિતં કાજં પુરતો પેસેન્તિ પઠમં અભિમુખઞ્ચ તં પેસેત્વા સયં તસ્સ પચ્છતો ગચ્છન્તીતિ અત્થો. એવં ગચ્છમાનેહિ ચતુવીસસહસ્સેહિ તાપસેહિ **અમ્બરં** આકાસતલં **છાદિતં** પટિચ્છન્નં હોતીતિ સમ્બન્ધો.

૧૮૮.“અગ્ગિપાકી અનગ્ગી ચ, દન્તોદુક્ખલિકાપિ ચ;
અસ્મેન કોટ્ટિતા કેચિ, પવત્તફલભોજના”.

તત્થ **કેચિ** એકચ્ચે મમ સિસ્સા **અગ્ગિપાકી** ફલાફલપણ્ણાદયો પચિત્વા ખાદન્તિ, એકચ્ચે **અનગ્ગી** અગ્ગીહિ અપચિત્વા આમકમેવ ખાદન્તિ, એકચ્ચે દન્તિકા દન્તેહિયેવ તચં ઉપ્પાટેત્વા ખાદન્તિ. એકચ્ચે **ઉદુક્ખલિકા** ઉદુક્ખલેહિ કોટ્ટેત્વા ખાદન્તિ. એકચ્ચે **અસ્મેન કોટ્ટિતા** પાસાણેન કોટ્ટેત્વા ખાદન્તિ. એકચ્ચે સયંપતિતફલાહારાતિ સમ્બન્ધો.

૧૮૯.“ઉદકોરોહણા કેચિ, સાયં પાતો સુચીરતા;
તોયાભિસેચનકરા, મમ સિસ્સા દુરાસદા”.

દુરાસદા મમ સિસ્સા કેચિ **સુચીરતા** સુદ્ધિકામા સાયં પાતો ચ **ઉદકોરોહણા** ઉદકપવેસકાતિ અત્થો. કેચિ **તોયાભિસેચનકરા** ઉદકેન અત્તનિ અભિસિઞ્ચનકરાતિ અત્થો.

૧૯૦.“પરૂળ્હકચ્છનખલોમા , પઙ્કદન્તા રજસ્સિરા;
ગન્ધિતા સીલગન્ધેન, મમ સિસ્સા દુરાસદા”.

તત્થ તે દુરાસદા મમ સિસ્સા **કચ્છેસુ** ઉભયકચ્છેસુ ચ હત્થપાદેસુ ચ **પરૂળ્હા** સઞ્જાતા, દીઘનખલોમાતિ અત્થો. ખુરકમ્મરહિતત્તા અમણ્ડિતા અપસાધિતાતિ અધિપ્પાયો. **પઙ્કદન્તા**તિ ઇટ્ઠકચુણ્ણખીરપાસાણચુણ્ણાદીહિ ધવલમકતત્તા મલગ્ગહિતદન્તાતિ અત્થો. **રજસ્સિરા**તિ તેલમક્ખનાદિરહિતત્તા ધૂલીહિ મક્ખિતસીસાતિ અત્થો. **ગન્ધિતા સીલગન્ધેના**તિ ઝાનસમાધિસમાપત્તીહિ સમ્પયુત્તસીલેન સમઙ્ગીભૂતત્તા લોકિયસીલગન્ધેન સબ્બત્થ સુગન્ધીભૂતાતિ અત્થો. **મમ સિસ્સા દુરાસદા**તિ ઇમેહિ વુત્તપ્પકારગુણેહિ સમન્નાગતત્તા આસાદેતું ઘટ્ટેતું અસક્કુણેય્યા મમ સિસ્સાતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૧.“પાતોવ સન્નિપતિત્વા, જટિલા ઉગ્ગતાપના;
લાભાલાભં પકિત્તેત્વા, ગચ્છન્તિ અમ્બરે તદા”.

તત્થ **પાતોવ સન્નિપતિત્વા**તિ સત્તમ્યત્થે તોપચ્ચયો, પાતરાસકાલેયેવ મમ સન્તિકે રાસિભૂતાતિ અત્થો. **ઉગ્ગતાપના** પાકટતપા પત્થટતપા **જટિલા** જટાધારિનો તાપસા. **લાભાલાભં પકિત્તેત્વા** ખુદ્દકે ચ મહન્તે ચ લાભે પાકટે કત્વા **તદા** તસ્મિં કાલે **અમ્બરે** આકાસતલે ગચ્છન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૨. પુન તેસંયેવ ગુણે પકાસેન્તો **એતેસં પક્કમન્તાન**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ આકાસે વા થલે વા **પક્કમન્તાનં** ગચ્છન્તાનં **એતેસં** તાપસાનં વાકચીરજનિતો મહાસદ્દો પવત્તતીતિ અત્થો. **મુદિતા હોન્તિ દેવતા**તિ એવં મહાસદ્દં પવત્તેત્વા ગચ્છન્તાનં અજિનચમ્મસદ્દેન સન્તુટ્ઠા “સાધુ સાધુ, અય્યા”તિ સોમનસ્સજાતા દેવતા **મુદિતા** સન્તુટ્ઠા હોન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૩. **દિસોદિસન્તિ** તે ઇસયો **અન્તલિક્ખચરા** આકાસચારિનો દક્ખિણાદિસાનુદિસં **પક્કમન્તિ** ગચ્છન્તીતિ સમ્બન્ધો. **સકે બલેનુપત્થદ્ધા**તિ અત્તનો સરીરબલેન વા ઞાણબલેન વા સમન્નાગતા **યદિચ્છકં** યત્થ યત્થ ગન્તુકામા, તત્થ તત્થેવ ગચ્છન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૪. પુન તેસમેવાનુભાવં પકાસેન્તો **પથવીકમ્પકા એતે**તિઆદિમાહ. તદા **એતે** સબ્બત્થ ઇચ્છાચારા **પથવીકમ્પકા** મેદનીસઞ્ચલનજાતિકા **નભચારિનો** આકાસચારિનો. **ઉગ્ગતેજા**તિ ઉગ્ગતતેજા પત્થટતેજા **દુપ્પસહા** પસય્હ અભિભવિત્વા પવત્તિતું અસક્કુણેય્યાતિ દુપ્પસહા. **સાગરોવ અખોભિયા**તિ અઞ્ઞેહિ અખોભિયો અનાલુળિતો સાગરો ઇવ સમુદ્દો વિય અઞ્ઞેહિ અખોભિયા કમ્પેતું અસક્કુણેય્યા હોન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૫. **ઠાનચઙ્કમિનો કેચી**તિ તેસં મમ સિસ્સાનં અન્તરે એકચ્ચે ઇસયો ઠાનિરિયાપથચઙ્કમનિરિયાપથસમ્પન્ના, એકચ્ચે ઇસયો **નેસજ્જિકા** નિસજ્જિરિયાપથસમ્પન્ના, એકચ્ચે ઇસયો **પવત્તભોજના** સયંપતિતપણ્ણાહારા એવરૂપેહિ ગુણેહિ યુત્તત્તા દુરાસદાતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૬. તે સબ્બે થોમેન્તો **મેત્તાવિહારિનો**તિઆદિમાહ. તત્થ ''અપરિમાણેસુ ચક્કવાળેસુ અપરિમાણા સત્તા સુખી હોન્તૂ''તિઆદિના સિનેહલક્ખણાય મેત્તાય ફરિત્વા વિહરન્તિ, અત્તભાવં પવત્તેન્તીતિ **મેત્તાવિહારિનો** એતે મમ સિસ્સાતિ અત્થો. સબ્બે તે ઇસયો **સબ્બપાણિનં** સબ્બેસં સત્તાનં **હિતેસી** હિતગવેસકા. **અનત્તુક્કંસકા** અત્તાનં ન ઉક્કંસકા અમાનિનો **કસ્સચિ** કઞ્ચિ પુગ્ગલં **ન વમ્ભેન્તિ** નીચં કત્વા ન મઞ્ઞન્તીતિ અત્થો.

૧૯૭. તે મમ સિસ્સા સીલસમાધિસમાપત્તિગુણયુત્તત્તા સીહરાજા ઇવ **અચ્છમ્ભીતા** નિબ્ભયા, **ગજરાજા ઇવ** હત્થિરાજા વિય **થામવા** સરીરબલઞાણબલસમ્પન્ના બ્યગ્ઘરાજા ઇવ, **દુરાસદા** ઘટ્ટેતુમસક્કુણેય્યા મમ સન્તિકે આગચ્છન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૮. તતો અત્તનો આનુભાવસ્સ દસ્સનલેસેન પકાસેન્તો **વિજ્જાધરા**તિઆદિમાહ. તત્થ મન્તસજ્ઝાયાદિવિજ્જાધરા ચ રુક્ખપબ્બતાદીસુ વસન્તા ભુમ્મદેવતા ચ ભૂમટ્ઠથલટ્ઠા **નાગા** ચ **ગન્ધબ્બ**દેવા ચ ચણ્ડા **રક્ખસા** ચ **કુમ્ભણ્ડા** દેવા ચ **દાનવા** દેવા ચ ઇચ્છિતિચ્છિતનિમ્માનસમત્થા **ગરુળા** ચ તં સરં ઉપજીવન્તીતિ સમ્બન્ધો, તસ્મિં સરે સરસ્સ સમીપે વસન્તીતિ અત્થો.

૧૯૯. પુનપિ તેસંયેવ અત્તનો સિસ્સતાપસાનં ગુણે વણ્ણેન્તો **તે જટા ખારિભરિતા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવ. **ખારિભાર**ન્તિ ઉદઞ્ચનકમણ્ડલુઆદિકં તાપસપરિક્ખારં.

૨૦૭. પુનપિ અત્તનો ગુણે પકાસેન્તો **ઉપ્પાતે સુપિને ચાપી**તિઆદિમાહ. તત્થ બ્રાહ્મણસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં ગતત્તા નક્ખત્તપાઠે ચ છેકત્તા ''ઇમસ્સ રાજકુમારસ્સ ઉપ્પન્નનક્ખત્તં સુભં અસુભ''ન્તિ ઉપ્પાતલક્ખણે ચ સુપિને ચ પવત્તિં પુચ્છિતેન ''ઇદં સુપિનં સુભં, ઇદં અસુભ''ન્તિ સુપિનનિપ્ફત્તિકથને ચ સબ્બેસં ઇત્થિપુરિસાનં હત્થપાદલક્ખણકથને ચ સુટ્ઠુ સિક્ખિતો સકલજમ્બુદીપે પવત્તમાનં મન્તપદં લક્ખણમન્તકોટ્ઠાસં સબ્બં અહં તદા મમ તાપસકાલે ધારેમીતિ સમ્બન્ધો.

૨૦૮. અત્તનો બ્યાકરણં બુદ્ધગુણપુબ્બઙ્ગમં પકાસેન્તો **અનોમદસ્સી**તિઆદિમાહ. તત્થ ન ઓમકન્તિ અનોમં. મંસચક્ખુદિબ્બચક્ખુસમન્તચક્ખુધમ્મચક્ખુબુદ્ધચક્ખૂહિ સબ્બસત્તાનં પસ્સનં દસ્સનં નામ, અનોમં દસ્સનં યસ્સ

ભગવતો સો ભગવા **અનોમદસ્સી**. ભાગ્યવન્તતાદીહિ કારણેહિ **ભગવા** લોકસ્સ જેટ્ઠસેટ્ઠત્તા **લોકજેટ્ઠો** ઉસભો નિસભો આસભોતિ તયો ગવજેટ્ઠકા. તત્થ ગવસતજેટ્ઠકો ઉસભો, ગવસહસ્સજેટ્ઠકો નિસભો, ગવસતસહસ્સજેટ્ઠકો આસભો, નરાનં આસભો **નરાસભો** પટિવિદ્ધસબ્બધમ્મો, **સમ્બુદ્ધો વિવેકકામો** એકીભાવં ઇચ્છન્તો **હિમવન્તં** હિમાલયપબ્બતં ઉપાગમીતિ સમ્બન્ધો.

૨૦૯. અજ્ઝોગાહેત્વા હિમવન્તન્તિ હિમવન્તસમીપં ઓગાહેત્વા પવિસિત્વાતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ.

૨૧૦-૧. જલિતં જલમાનં ઇન્દીવરપુપ્ફં ઇવ, **હુતાસનં** હોમસ્સ આસનં, **આદિત્તં** આભાયુતં અગ્ગિક્ખન્ધં ઇવ, **ગગને** આકાસે જોતમાનં વિજ્જુ ઇવ, સુટ્ઠુ ફુલ્લં સાલરાજં ઇવ, નિસિન્નં લોકનાયકં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો.

૨૧૩. દેવાનં દેવો દેવદેવો, તં **દેવદેવં** દિસ્વાન તસ્સ **લક્ખણં** દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણસઞ્ઞાનનકારણં. ''બુદ્ધો નુ ખો ન વા બુદ્ધો''તિ **ઉપધારયિં** વિચારેસિં. **ચક્ખુમં** પઞ્ચહિ ચક્ખૂહિ ચક્ખુમન્તં જિનં કેન કારણેન પસ્સામીતિ સમ્બન્ધો.

૨૧૪. ચરણુત્તમે ઉત્તમપાદતલે **સહસ્સારાનિ** ચક્કલક્ખણાનિ દિસ્સન્તિ, અહં તસ્સ ભગવતો તાનિ લક્ખણાનિ દિસ્વા તથાગતે **નિટ્ઠં ગચ્છિં** સન્નિટ્ઠાનં અગમાસિ, નિસ્સન્દેહો આસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ.

૨૧૮. સયમ્ભૂ સયમેવ ભૂતા. **અમિતોદય** અમિતાનં અપરિમાણાનં ગુણાનં ઉદય ઉટ્ઠાનટ્ઠાન , ઇદં પદદ્વયં આલપનમેવ. **ઇમં લોકં** ઇમં સત્તલોકં **સં** સુટ્ઠુ **ઉદ્ધરસિ** સંસારતો ઉદ્ધરિત્વા નિબ્બાનથલં પાપેસીતિ અત્થો. તે સબ્બે સત્તા તવ દસ્સનં **આગમ્મ** આગન્ત્વા **કઙ્ખાસોતં** વિચિકિચ્છામહોઘં **તરન્તિ** અતિક્કમન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૨૧૯. ભગવન્તં થોમેન્તો તાપસો **તુવં સત્થા**તિઆદિમાહ. તત્થ, ભન્તે, સબ્બઞ્ઞુ તુવં સદેવકસ્સ લોકસ્સ **સત્થા** આચરિયો ઉત્તમટ્ઠેન ત્વમેવ **કેતુ** ઉચ્ચો, સકલલોકે પકાસનટ્ઠેન ત્વમેવ **ધજો**, લોકત્તયે ઉગ્ગતત્તા ત્વમેવ **યૂપો** ઉસ્સાપિતથમ્ભસદિસો, **પાણિનં** સબ્બસત્તાનં ત્વમેવ **પરાયણો** ઉત્તમગમનીયટ્ઠાનં ત્વમેવ **પતિટ્ઠા** પતિટ્ઠટ્ઠાનં લોકસ્સ મોહન્ધકારવિધમનતો ત્વમેવ **દીપો** તેલપદીપો વિય, **દ્વિપદુત્તમો** દ્વિપદાનં દેવબ્રહ્મમનુસ્સાનં ઉત્તમો સેટ્ઠોતિ સમ્બન્ધો.

૨૨૦. પુન ભગવન્તંયેવ થોમેન્તો **સક્કા સમુદ્દે ઉદક**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સગમ્ભીરે સમુદ્દે ઉદકં આળ્હકેન **પમેતું** મિનિતું સક્કા ભવેય્ય, ભન્તે, સબ્બઞ્ઞુ તવ ઞાણં ''એત્તકં પમાણ''ન્તિ **પમેતવે** મિનિતું ન ત્વેવ સક્કાતિ અત્થો.

૨૨૧. તુલમણ્ડલે તુલપઞ્જરે ઠપેત્વા **પથવિં** મેદનિં ધારેતું સક્કા, ભન્તે, સબ્બઞ્ઞુ તવ ઞાણં ધારેતું ન તુ એવ સક્કાતિ સમ્બન્ધો.

૨૨૨. ભન્તે, સબ્બઞ્ઞુ **આકાસો** સકલન્તલિક્ખં રજ્જુયા વા અઙ્ગુલેન વા મિનિતું સક્કા ભવેય્ય, તવ પન ઞાણં ઞાણાકાસં ન તુ એવ **પમેતવે** મિનિતું સક્કાતિ અત્થો.

૨૨૩. મહાસમુદ્દે ઉદકન્તિ ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સગમ્ભીરે સાગરે **અખિલં ઉદકઞ્ચ**, ચતુનહુતાધિકદ્વિયોજનસતસહસ્સબહલં **અખિલં પથવિઞ્ચ જહે** જહેય્ય અતિક્કમેય્ય સમં કરેય્ય બુદ્ધસ્સ ઞાણં

ઉપાદાય ગહેત્વા તુલેય્ય સમં કરેય્ય. **ઉપમાતો** ઉપમાવસેન **ન યુજ્જરે** ન યોજેય્યું. ઞાણમેવ અધિકન્તિ અત્થો.

૨૨૪. ચક્ખુમ પઞ્ચહિ ચક્ખૂહિ ચક્ખુમન્ત, આલપનમેતં. સહ દેવેહિ પવત્તસ્સ લોકસ્સ, ભુમ્મત્થે સામિવચનં. સદેવકે લોકસ્મિં અન્તરે **યેસં** યત્તકાનં સત્તાનં ચિત્તં પવત્તતિ. **એતે** તત્તકા સચિત્તકા સત્તા તવ ઞાણમ્હિ **અન્તોજાલગતા** ઞાણજાલસ્મિં અન્તો પવિટ્ઠાતિ સમ્બન્ધો, ઞાણજાલેન સબ્બસત્તે પસ્સસીતિ અત્થો.

૨૨૫. ભન્તે , **સબ્બઞ્ઞુ** સબ્બધમ્મજાનનક, ત્વં **યેન ઞાણેન** ચતુમગ્ગસમ્પયુત્તેન સકલં ઉત્તમં **બોધિં** નિબ્બાનં **પત્તો** અધિગતો **અસિ** ભવસિ, તેન ઞાણેન **પરતિત્થિયે** અઞ્ઞતિત્થિયે **મદ્દસી** અભિભવસીતિ સમ્બન્ધો.

૨૨૬. તેન તાપસેન થોમિતાકારં પકાસેન્તા ધમ્મસઙ્ગાહકા થેરા **ઇમા ગાથા થવિત્વાના**તિ આહંસુ. તત્થ **ઇમા ગાથા**તિ એત્તકાહિ ગાથાહિ **થવિત્વાન** થોમનં કત્વાન નામેન સુરુચિ નામ તાપસો **સેસટ્ઠકથાસુ** (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૧૮૯-૧૯૦; ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૧.સારિપુત્તત્થેરવત્થુ) પન ''સરદમાણવો''તિ આગતો. સો અટ્ઠકથાનયતો પાઠોયેવ પમાણં, અથ વા સુન્દરા રુચિ અજ્ઝાસયો નિબ્બાનાલયો અસ્સાતિ **સુરુચિ**. સરતિ ગચ્છતિ ઇન્દ્રિયદમનાય પવત્તતીતિ સરદો, ઇતિ દ્વયમ્પિ તસ્સેવ નામં. સો સુરુચિતાપસો અજિનચમ્મં પત્થરિત્વાન પથવિયં નિસીદિ, અચ્ચાસન્નાદયો છ નિસજ્જદોસે વજ્જેત્વા સરદો નિસીદીતિ અત્થો.

૨૨૭. તત્થ નિસિન્નો તાપસો તસ્સ ભગવતો ઞાણમેવ થોમેન્તો **ચુલ્લાસીતિસહસ્સાની**તિઆદિમાહ . તત્થ **ચુલ્લાસીતિસહસ્સાની**તિ ચતુરાસીતિસહસ્સાનિ, **ગિરિરાજા** મેરુપબ્બતરાજા, **મહણ્ણવે** સાગરે **અજ્ઝોગાળ્હો** અધિઓગાળ્હો પવિટ્ઠો, **તાવદેવ** તત્તકાનિ ચતુરાસીતિસહસ્સાનિ **અચ્ચુગ્ગતો** અતિઉગ્ગતો ઇદાનિ પવુચ્ચતીતિ સમ્બન્ધો.

૨૨૮. તાવ અચ્ચુગ્ગતો તથા અતિઉગ્ગતો નેરુ, સો મહાનેરુ **આયતો** ઉચ્ચતો ચ વિત્થારતો ચ એવં મહન્તો નેરુરાજા કોટિસતસહસ્સિયો સઙ્ખાણુભેદેન **ચુણ્ણિતો** ચુણ્ણવિચુણ્ણં કતો અસિ.

૨૨૯. ભન્તે, સબ્બઞ્ઞુ તવ ઞાણં લક્ખે ઠપિયમાનમ્હિ ઞાણે સતં વા સહસ્સં વા સતસહસ્સં વા એકેકં બિન્દું કત્વા ઠપિતે તદેવ મહાનેરુસ્સ ચુણ્ણં ખયં ગચ્છેય્ય, તવ ઞાણં **પમેતવે** પમાણં કાતું એવ ન સક્કાતિ સમ્બન્ધો.

૨૩૦. સુખુમચ્છિકેન સુખુમચ્છિદ્દેન જાલેન યો સકલમહાસમુદ્દે ઉદકં **પરિક્ખિપે** સમન્તતો પરિક્ખં કરેય્ય, એવં પરિક્ખિતે યે કેચિ પાણા ઉદકે જાતા સબ્બે તે અન્તોજાલગતા **સિયું** ભવેય્યુન્તિ અત્થો.

૨૩૧. તમુપમેય્યં દસ્સેન્તો **તથેવ હી**તિઆદિમાહ. તત્થ યથા ઉદજા પાણા અન્તોજાલગતા હોન્તિ, તથેવ **મહાવીર** મહાબોધિઅધિગમાય વીરિયકર. યે કેચિ **પુથુ** અનેકા **તિત્થિયા** મિચ્છા તિત્થકરા **દિટ્ઠિગહનપક્ખન્દા** દિટ્ઠિસઙ્ખાતગહનં પવિટ્ઠા **પરામાસેન** સભાવતો પરતો આમસનલક્ખણાય દિટ્ઠિયા **મોહિતા** પિહિતા સન્તિ.

૨૩૨. તવ **સુદ્ધેન** નિક્કિલેસેન ઞાણેન **અનાવરણદસ્સિના** સબ્બધમ્માનં આવરણરહિતદસ્સનસીલેન **એતે** સબ્બે તિત્થિયા **અન્તોજાલગતા** ઞાણજાલસ્સન્તો પવેસિતા વા તથેવાતિ સમ્બન્ધો. **ઞાણં તે નાતિવત્તરે**તિ તવ ઞાણં તે તિત્થિયા નાતિક્કમન્તીતિ અત્થો.

૨૩૩. એવં વુત્તથોમનાવસાને ભગવતો અત્તનો બ્યાકરણારબ્ભં દસ્સેતું **ભગવા તમ્હિ સમયે**તિઆદિમાહ. તત્થ યસ્મિં સમયે તાપસો ભગવન્તં થોમેસિ, તસ્મિં થોમનાય પરિયોસાનકાલે સઙ્ખ્યાતિક્કન્તપરિવારતાય મહાયસો અનોમદસ્સી ભગવા કિલેસમારાદીનં જિતત્તા **જિનો. સમાધિમ્હા** અપ્પિતસમાધિતો વુટ્ઠહિત્વા સકલજમ્બુદીપં દિબ્બચક્ખુના ઓલોકેસીતિ સમ્બન્ધો.

૨૩૪-૫. તસ્સ અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો **મુનિનો** મોનસઙ્ખાતેન ઞાણેન સમન્નાગતસ્સ નિસભો નામ સાવકો **સન્તચિત્તેહિ** વૂપસન્તકિલેસમાનસેહિ તાદીહિ ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ અકમ્પિયસભાવત્તા, **તાદિભિ** ખીણાસવેહિ **સુદ્ધેહિ** પરિસુદ્ધકાયકમ્માદિયુત્તેહિ છળભિઞ્ઞેહિ તાદીહિ અટ્ઠહિ લોકધમ્મેહિ અકમ્પનસભાવેહિ સતસહસ્સેહિ પરિવુતો બુદ્ધસ્સ ચિત્તં, **અઞ્ઞાય** જાનિત્વા લોકનાયકં **ઉપેસિ**, તાવદેવ સમીપં અગમાસીતિ સમ્બન્ધો.

૨૩૬. તે તથા આગતા સમાના **તત્થ** ભગવતો સમીપે. **અન્તલિક્ખે** આકાસે ઠિતા ભગવન્તં પદક્ખિણં અકંસુ. તે સબ્બે **પઞ્જલિકા** નમસ્સમાના આકાસતો બુદ્ધસ્સ સન્તિકે **ઓતરું** ઓરોહિંસૂતિ સમ્બન્ધો.

૨૩૭. પુન બ્યાકરણદાનસ્સ પુબ્બભાગકારણં પકાસેન્તો **સિતં પાતુકરી**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવ.

૨૪૧. **યો મં પુપ્ફેના**તિ યો તાપસો મયિ ચિત્તં પસાદેત્વા અનેકપુપ્ફેન મં પૂજેસિ, ઞાણઞ્ચ મે **અનુ** પુનપ્પુનં **થવિ** થોમેસિ, **તમહ**ન્તિ તં તાપસં અહં **કિત્તયિસ્સામિ** પાકટં કરિસ્સામિ, **મમ ભાસતો** ભાસન્તસ્સ વચનં **સુણોથ** સવનવિસયં કરોથ મનસિ કરોથ.

૨૫૦. **પચ્છિમે ભવસમ્પત્તે**તિ બ્યાકરણં દદમાનો ભગવા આહ. તત્થ **પચ્છિમે** પરિયોસાનભૂતે ભવે સમ્પત્તે સતિ. **મનુસ્સત્તં** મનુસ્સજાતિં **ગમિસ્સતિ**, મનુસ્સલોકે ઉપ્પજ્જિસ્સતીતિ અત્થો. રૂપસારધનસારવયસારકુલસારભોગસારપુઞ્ઞસારાદીહિ સારેહિ સારવન્તતાય સારી નામ બ્રાહ્મણી કુચ્છિના ધારયિસ્સતિ.

૨૫૩. બ્યાકરણમૂલમારભિ **અપરિમેય્યે ઇતો કપ્પે**તિ. એત્થ દ્વિન્નં અગ્ગસાવકાનં એકં અસઙ્ખ્યેય્યં કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ પારમી પૂરિતા, તથાપિ ગાથાબન્ધસુખત્થં અન્તરકપ્પાનિ ઉપાદાય એવં વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૨૫૪. ''સારિપુત્તોતિ નામેન, હેસ્સતિ અગ્ગસાવકો''તિ બ્યાકરણમદાસિ, બ્યાકરણં દત્વા તં થોમેન્તો સો ભગવા **અયં ભાગીરથી**તિઆદિમાહ. ગઙ્ગા, યમુના, સરભૂ, મહી, અચિરવતીતિ ઇમાસં પઞ્ચન્નં ગઙ્ગાનં અન્તરે અયં ભાગીરથી નામ પઠમમહાગઙ્ગા **હિમવન્તા પભાવિતા** હિમવન્તતો આગતા અનોતત્તદહતો પભવા, **મહોદધિં** મહાઉદકક્ખન્ધં **અપ્પયન્તિ** પાપુણન્તિ, **મહાસમુદ્દં** મહાસાગરં **અપ્પેતિ** ઉપગચ્છતિ યથા, તથા એવ અયં સારિપુત્તો **સકે તીસુ વિસારદો** અત્તનો કુલે પવત્તમાનેસુ તીસુ વેદેસુ વિસારદો અપક્ખલિતઞાણો પત્થટઞાણો. **પઞ્ઞાય પારમિં ગન્ત્વા** અત્તનો સાવકઞાણસ્સ પરિયોસાનં ગન્ત્વા, **પાણિને** સબ્બસત્તે **તપ્પયિસ્સતિ** સન્તપ્પેસ્સતિ સુહિત્તભાવં કરિસ્સતીતિ અત્થો.

૨૫૭. **હિમવન્તમુપાદાયા**તિ હિમાલયપબ્બતં આદિં કત્વા **મહોદધિં** મહાસમુદ્દં ઉદકભારં **સાગરં** પરિયોસાનં કત્વા **એત્થન્તરે** એતેસં દ્વિન્નં પબ્બતસાગરાનં મજ્ઝે **યં પુલિનં** યત્તકા વાલુકરાસિ અત્થિ, **ગણનાતો** ગણનવસેન **અસઙ્ખિયં** સઙ્ખ્યાતિક્કન્તં .

૨૫૮. **તમ્પિ સક્કા અસેસેના**તિ તં પુલિનમ્પિ નિસેસેન **સઙ્ખાતું** સક્કા સક્કુણેય્ય ભવેય્ય, સા ગણના યથા હોતીતિ સમ્બન્ધો. તથા સારિપુત્તસ્સ પઞ્ઞાય **અન્તો** પરિયોસાનં ન ત્વેવ ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

૨૫૯. **લક્ખે...પે॰... ભવિસ્સતીતિ લક્ખે** ઞાણલક્ખે ઞાણસ્સ એકસ્મિં કલે **ઠપિયમાનમ્હિ** ઠપિતે સતિ ગઙ્ગાય વાલુકા **ખીયે** પરિક્ખયં ગચ્છેય્યાતિ અત્થો.

૨૬૦. **મહાસમુદ્દે**તિ ચતુરાસીતિયોજનસહસ્સગમ્ભીરે ચતુમહાસાગરે **ઊમિયો** ગાવુતાદિભેદા તરઙ્ગરાસયો **ગણનાતો અસઙ્ખિયા** સઙ્ખ્યાવિરહિતા યથા હોન્તિ, તથેવ સારિપુત્તસ્સ પઞ્ઞાય **અન્તો** પરિયોસાનં **ન હેસ્સતિ** ન ભવિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૨૬૧. સો એવં પઞ્ઞવા સારિપુત્તો ગોતમગોત્તત્તા **ગોતમં** સક્યકુલે જેટ્ઠકં સક્યપુઙ્ગવં સમ્બુદ્ધં **આરાધયિત્વા** વત્તપટિપત્તિસીલાચારાદીહિ ચિત્તારાધનં કત્વા **પઞ્ઞાય** સાવકઞાણસ્સ **પારમિં** પરિયોસાનં ગન્ત્વા તસ્સ ભગવતો અગ્ગસાવકો હેસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૨૬૨. સો એવં અગ્ગસાવકટ્ઠાનં પત્તો સક્યપુત્તેન ભગવતા ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ અકમ્પિયસભાવેન પવત્તિતં પાકટં કતં **ધમ્મચક્કં** સદ્ધમ્મં **અનુવત્તેસ્સતિ** અવિનસ્સમાનં ધારેસ્સતિ. **ધમ્મવુટ્ઠિયો** ધમ્મદેસનાસઙ્ખાતા વુટ્ઠિયો **વસ્સેન્તો** દેસેન્તો પકાસેન્તો વિવરન્તો વિભજન્તો ઉત્તાનીકરોન્તો પવત્તિસ્સતીતિ અત્થો.

૨૬૩. ગોતમો સક્યપુઙ્ગવો ભગવા એતં સબ્બં **અભિઞ્ઞાય** વિસેસેન ઞાણેન જાનિત્વા **ભિક્ખુસઙ્ઘે** અરિયપુગ્ગલમજ્ઝે નિસીદિત્વા **અગ્ગટ્ઠાને** સકલપઞ્ઞાદિગુણગણાભિરમે ઉચ્ચટ્ઠાને ઠપેસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૨૬૪. એવં સો લદ્ધબ્યાકરણો સોમનસ્સપ્પત્તો પીતિસોમનસ્સવસેન ઉદાનં ઉદાનેન્તો **અહો મે સુકતં કમ્મ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **અહો**તિ વિમ્હયત્થે નિપાતો. અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો **સત્થુનો** ગરુનો **સુકતં** સુટ્ઠુ કતં સદ્દહિત્વા કતં **કમ્મં** પુઞ્ઞકોટ્ઠાસં અહો વિમ્હયં અચિન્તેય્યાનુભાવન્તિ અત્થો. **યસ્સ** ભગવતો **અહં કારં** પુઞ્ઞસમ્ભારં કત્વા **સબ્બત્થ** સકલગુણગણે **પારમિં** પરિયોસાનં **ગતો** પરમં કોટિં સમ્પત્તો, સો ભગવા અહો વિમ્હયોતિ સમ્બન્ધો.

૨૬૫. **અપરિમેય્યે**તિ સઙ્ખ્યાતિક્કન્તકાલસ્મિં કતં કુસલકમ્મં, **મે** મય્હં **ઇધ** ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભાવે **ફલં** વિપાકં દસ્સેસિ. **સુમુત્તો** સુટ્ઠુ વિમુત્તો છેકેન ધનુગ્ગહેન ખિત્તો સરવેગો ઇવ અહં તેન પુઞ્ઞફલેન કિલેસે **ઝાપયિં** ઝાપેસિન્તિ અત્થો.

૨૬૬. અત્તનો એવ વીરિયં પકાસેન્તો **અસઙ્ખતન્તિ**આદિમાહ. તત્થ **અસઙ્ખતન્તિ** ન સઙ્ખતં, પચ્ચયેહિ સમાગમ્મ ન કતન્તિ અત્થો. તં અસઙ્ખતં નિબ્બાનં કિલેસકાલુસ્સિયાભાવેન **અચલં** કતસમ્ભારાનં પતિટ્ઠેન **પદં ગવેસન્તો** પરિયેસન્તો **સબ્બે તિત્થિયે** સકલે તિત્થકરે દિટ્ઠુપ્પાદકે પુગ્ગલે **વિચિનં** ઉપપરિક્ખન્તો **એસાહં** એસો અહં **ભવે** કામભવાદિકે ભવે **સંસરિં** પરિબ્ભમિન્તિ સમ્બન્ધો.

૨૬૭-૮. અત્તનો અધિપ્પાયં પકાસેન્તો **યથાપિ બ્યાધિતો પોસો**તિઆદિમાહ. તત્થ **બ્યાધિતો**તિ બ્યાધિના પીળિતો **પોસો** પુરિસો ઓસધં પરિયેસેય્ય યથા, તથા અહં અસઙ્ખતં અમતં પદં નિબ્બાનં ગવેસન્તો **અબ્બોકિણ્ણં** અવિચ્છિન્નં નિરન્તરં, **પઞ્ચસતં** જાતિપઞ્ચસતેસુ અત્તભાવેસુ ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિન્તિ સમ્બન્ધો.

२७१. **કુતિત્થે સઞ્ચરિં અહ**ન્તિ લામકે તિત્થે ગમનમગ્ગે અહં સઞ્ચરિં.

२७२. **સારત્થિકો પોસો** સારગવેસી પુરિસો. **કદલિં છેત્વાન ફાલયે**તિ કદલિક્ખન્ધં છેત્વા દ્વેધા ફાલેય્ય. **ન તત્થ સારં વિન્દેય્યા**તિ ફાલેત્વા ચ પન તત્થ કદલિક્ખન્ધે સારં ન વિન્દેય્ય ન લભેય્ય, સો પુરિસો સારેન **રિત્તકો** તુચ્છોતિ સમ્બન્ધો.

२७३. યથા કદલિક્ખન્ધો સારેન **રિત્તો** તુચ્છો, **તથેવ** તથા એવ લોકે **તિત્થિયા** નાનાદિટ્ઠિગતિકા બહુજ્જના અસઙ્ખતેન નિબ્બાનેન **રિત્તા** તુચ્છાતિ સમ્બન્ધો. **સે**તિ નિપાતમત્તં.

२७४. **પચ્છિમભવે** પરિયોસાનજાતિયં **બ્રહ્મબન્ધુ** બ્રાહ્મણકુલે જાતો અહં અહોસિન્તિ અત્થો. **મહાભોગં છડ્ડેત્વાના**તિ મહન્તં ભોગક્ખન્ધં ખેળપિણ્ડં ઇવ છડ્ડેત્વા, **અનગારિયં** કસિવાણિજ્જાદિકમ્મવિરહિતં તાપસપબ્બજ્જં **પબ્બજિં** પટિપજ્જિન્તિ અત્થો.

પઠમભાણવારવણ્ણના સમત્તા.

२७५-७. **અજ્ઝાયકો...પે૰... મુનિં મોને સમાહિત**ન્તિ મોનં વુચ્ચતિ ઞાણં, તેન મોનેન સમન્નાગતો મુનિ, તસ્મિં મોને સમ્મા આહિતં ઠપિતં સમાહિતં ચિત્તન્તિ અત્થો. આગુસઙ્ખાતં પાપં ન કરોતીતિ નાગો, અસ્સજિત્થેરો, તં મહાનાગં સુટ્ઠુ ફુલ્લં વિકસિતપદુમં યથા વિરોચમાનન્તિ અત્થો.

२७८-२८१. **દિસ્વા મે...પે૰... પુચ્છિતું અમતં પદ**ન્તિ ઉત્તાનત્થમેવ.

२८२. **વીથિન્તરે**તિ વીથિઅન્તરે **અનુપ્પત્તં** સમ્પત્તં ઉપગતં તં થેરં **ઉપગન્ત્વાન** સમીપં ગન્ત્વા અહં પુચ્છિન્તિ સમ્બન્ધો.

२८४. **કીદિસં તે મહાવીરા**તિ સકલધિતિપુરિસસાસને અરહન્તાનમન્તરે પઠમં ધમ્મચક્કપવત્તને, અરહત્તપ્પત્તમહાવીર, અનુજાતપરિવારબહુલતાય **મહાયસ તે** તવ બુદ્ધસ્સ કીદિસં **સાસનં ધમ્મં** ધમ્મદેસનાસઙ્ખાતં સાસનન્તિ સમ્બન્ધો. **સો** ભદ્રમુખ, **મે** મય્હં **સાધુ** ભદ્દકં સાસનં **કથયસ્સુ** કથેહીતિ અત્થો.

२८५. તતો કથિતાકારં દસ્સેન્તો **સો મે પુટ્ઠો**તિઆદિમાહ. તત્થ **સો**તિ અસ્સજિત્થેરો, **મે** મયા **પુટ્ઠો** ''સાસનં કીદિસ''ન્તિ કથિતો સબ્બં કથં કથેસિ. સબ્બં સાસનં સત્થગમ્ભીરતાય **ગમ્ભીરં** દેસનાધમ્મપટિવેધગમ્ભીરતાય **ગમ્ભીરં** પરમત્થસચ્ચવિભાવિતાદિવસેન **નિપુણં પદં** નિબ્બાનં તણ્હાસલ્લસ્સ **હન્તારં** વિનાસકરં સબ્બસ્સ સંસારદુક્ખસ્સ **અપનુદનં** ખેપનકરં ધમ્મન્તિ સમ્બન્ધો.

२८६. તેન કથિતાકારં દસ્સેન્તો **યે ધમ્મા**તિઆદિમાહ. **હેતુપ્પભવા** હેતુતો કારણતો ઉપ્પન્ના જાતા ભૂતા સઞ્જાતા નિબ્બત્તા અભિનિબ્બત્તા, **યે ધમ્મા** યે સપ્પચ્ચયા સભાવધમ્મા સન્તિ સંવિજ્જન્તિ ઉપલભન્તીતિ સમ્બન્ધો. **તેસં** ધમ્માનં **હેતું** કારણં તથાગતો **આહ** કથેસિ. **તેસઞ્ચ યો નિરોધો**તિ તેસં હેતુધમ્માનં યો નિરોધો નિરુજ્ઝનસભાવો, **એવંવાદી મહાસમણો**તિ સીલસમાધિપઞ્ઞાદિગુણપરિવારમહન્તતાય સમિતપાપત્તા વિદ્ધંસિતપાપત્તા ચ મહાસમણો ભગવા એવંવાદી હેતુવૂપસમનાદિવદનસીલો કથેતાતિ અત્થો.

૨૮૭. તતો વુત્તધમ્મં સુત્વા અત્તના પચ્ચક્ખકતપ્પકારં દસ્સેન્તો **સોહ**ન્તિઆદિમાહ. તં ઉત્તાનમેવ.

૨૮૯. **એસેવ ધમ્મો યદિતાવદે**વાતિ સચેપિ ઇતો ઉત્તરિં નત્થિ, એત્તકમેવ ઇદં સોતાપત્તિફલમેવ પત્તબ્બં. તથા એસો એવ ધમ્મોતિ અત્થો. **પચ્ચબ્યથ** પટિવિદ્ધથ તુમ્હે અસોકં **પદં** નિબ્બાનં. અમ્હેહિ નામ ઇદં પદં બહુકેહિ કપ્પનહુતેહિ અદિટ્ઠમેવ અબ્ભતીતં.

૨૯૦. **ય્વાહં ધમ્મં ગવેસન્તો**તિ યો અહં ધમ્મં સન્તિપદં ગવેસન્તો પરિયેસન્તો **કુતિત્થે** કુચ્છિતતિત્થે નિન્દિતબ્બતિત્થે **સઞ્ચરિં** પરિબ્ભમિન્તિ અત્થો. **સો મે અત્થો અનુપ્પત્તો**તિ સો પરિયેસિતબ્બો અત્થો મયા અનુપ્પત્તો સમ્પત્તો, ઇદાનિ પન **મે** મય્હં **નપ્પમજ્જિતું** અપ્પમાદેન ભવિતું કાલોતિ અત્થો.

૨૯૧. અહં અસ્સજિના થેરેન **તોસિતો** કતસોમનસ્સો, **અચલં** નિચ્ચલં નિબ્બાનપદં, **પત્વાન** પાપુણિત્વા **સહાયકં** કોલિતમાણવં **ગવેસન્તો** પરિયેસન્તો અસ્સમપદં અગમાસિન્તિ અત્થો.

૨૯૨. **દૂરતોવ મમં દિસ્વા**તિ અસ્સમપદતો દૂરતોવ આગચ્છન્તં મમં દિસ્વા સુસિક્ખિતો **મે** મમ સહાયો ઠાનનિસજ્જાદિઇરિયાપથેહિ **સમ્પન્નો** સમઙ્ગીભૂતો **ઇદં** ઉપરિ વુચ્ચમાનવચનં **અબ્રવિ** કથેસીતિ અત્થો.

૨૯૩. ભો સહાય, **પસન્નમુખનેત્તાસિ** પસન્નેહિ સોભનેહિ દદ્દલ્લમાનેહિ મુખનેત્તેહિ સમન્નાગતો અસિ. મુનિભાવો ઇવ તે **દિસ્સતિ** પઞ્ઞાયતિ. ઇત્થમ્ભૂતો ત્વં **અમતાધિગતો** અમતં નિબ્બાનં અધિગતો અસિ, **કચ્ચિ અચ્ચુતં** નિબ્બાન**પદં** અધિગતો અધિગચ્છીતિ પુચ્છામીતિ અત્થો.

૨૯૪. **સુભાનુરૂપો આયાસી**તિ સુભસ્સ પસન્નવણ્ણસ્સ અનુરૂપો હુત્વા આયાસિ આગચ્છસિ. **આનેઞ્જકારિતો વિયા**તિ તોમરાદીહિ કારિતો આનેઞ્જો હત્થી વિય **દન્તોવ** તીહિ માસેહિ સુસિક્ખિતો ઇવ બાહિતપાપત્તા, **બ્રાહ્મણ દન્તદમથો** સિક્ખિતસિક્ખો નિબ્બાનપદે ઉપસન્તો અસીતિ પુચ્છિ.

૨૯૫. તેન પુટ્ઠો **અમતં મયા**તિઆદિમાહ. તં ઉત્તાનત્થમેવ.

૨૯૯. **અપરિયોસિતસઙ્કપ્પો**તિ ‘‘અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ અગ્ગસાવકો ભવેય્ય’’ન્તિ પત્થિતપત્થનાય કોટિં અપ્પત્તસઙ્કપ્પોતિ અત્થો. **કુતિત્થે** અગન્તબ્બમગ્ગે **અહં સઞ્ચરિં** પરિબ્ભમિં. ભન્તે ગોતમ, લોકજેટ્ઠ તવ દસ્સનં **આગમ્મ** પત્વા, **મમ સઙ્કપ્પો** મય્હં પત્થના **પૂરિતો** અરહત્તમગ્ગાધિગમેન સાવકપારમીઞાણસ્સ પાપુણનેન પરિપુણ્ણોતિ અધિપ્પાયો.

૩૦૦. **પથવિયં પતિટ્ઠાયા**તિ પથવિયં નિબ્બત્તા **સમયે** હેમન્તકાલે **પુપ્ફન્તિ** વિકસન્તિ, **દિબ્બગન્ધા** સુગન્ધા સુટ્ઠુ **પવન્તિ** પવાયન્તિ, **સબ્બપાણિનં** સબ્બે દેવમનુસ્સે **તોસેન્તિ** સોમનસ્સયુત્તે કરોન્તિ યથા.

૩૦૧. **તથેવાહં મહાવીરા**તિ મહાવીરિયવન્તસક્યકુલપસુતમહાપરિવાર **તે** તવ સાસને **પતિટ્ઠાય** અહં પતિટ્ઠહિત્વા **પુપ્ફિતું** અરહત્તમગ્ગઞાણેન વિકસિતું **સમયં** કાલં **એસામિ** ગવેસામિ તથેવાતિ સમ્બન્ધો.

૩૦૨. **વિમુત્તિપુપ્ફ**ન્તિ સબ્બકિલેસેહિ વિમુચ્ચનતો વિમોચનતો વા વિમુત્તિ અરહત્તફલવિમુત્તિસઙ્ખાતં પુપ્ફં **એસન્તો** ગવેસેન્તો, તઞ્ચ ખો **ભવસંસારમોચનં** કામભવાદિભવેસુ સંસરણં ગમનં ભવસંસારં, તતો મોચનં

ભવસંસારમોચનં. **વિમુત્તિપુપ્ફલાભેના**તિ વિમુચ્ચનં વિમુચ્ચન્તિ વા કતસમ્ભારા એતાયાતિ વિમુત્તિ, અગ્ગફલં. પુપ્ફન્તિ વિકસન્તિ વેનેય્યા એતેનાતિ પુપ્ફં. વિમુત્તિ એવ પુપ્ફં વિમુત્તિપુપ્ફં. લભનં લાભો, વિમુત્તિપુપ્ફસ્સ લાભો વિમુત્તિપુપ્ફલાભો. તેન વિમુત્તિપુપ્ફલાભેન અધિગમનેન **સબ્બપાણિનં** સબ્બસત્તે **તોસેમિ** સોમનસ્સં પાપેમીતિ અત્થો.

૩૦૩. “**યાવતા બુદ્ધખેત્તમ્હી**”તિઆદીસુ **ચક્ખુમ** પઞ્ચહિ ચક્ખૂહિ ચક્ખુમન્ત યત્તકે ઠાને રતનસુત્તાદીનં પરિત્તાનં આણા આનુભાવો પવત્તતિ, તત્તકે સતસહસ્સકોટિચક્કવાળસઙ્ખાતે બુદ્ધખેત્તે **ઠપેત્વાન મહામુનિં** સમ્માસમ્બુદ્ધં વજ્જેત્વા અવસેસેસુ સત્તેસુ અઞ્ઞો કોચિ **તવ પુત્તસ્સ** તુય્હં પુત્તેન મયા **પઞ્ઞાય સદિસો** સમો નત્થીતિ સમ્બન્ધો. સેસં ઉત્તાનમેવ.

૩૦૮. **પટિપન્ના**તિ ચતુમગ્ગસમઙ્ગિનો ચ **ફલટ્ઠા** અરહત્તફલે ઠિતા ચ **સેખા ફલસમઙ્ગિનો** હેટ્ઠિમેહિ તીહિ ફલેહિ સમન્નાગતા ચ એતે અટ્ઠ અરિયભિક્ખૂ, **ઉત્તમત્થં** નિબ્બાનં **આસીસકા** ગવેસકા, **તં** પઞ્ઞવન્તં **પરિવારેન્તિ સદા** સબ્બકાલં સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તીતિ અત્થો.

૩૧૦. કાયવેદનાચિત્તધમ્માનુપસ્સનાસઙ્ખાતાનં ચતુન્નં સતિપટ્ઠાનાનં **કુસલા** છેકા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગાદીનં સત્તન્નં સમ્બોજ્ઝઙ્ગાનં **ભાવનાય**વડ્ઢનાય **રતા** અલ્લીના.

૩૧૪

. **ઉળુરાજાવ** તારકરાજા ઇવ ચ સોભસિ.

૩૧૫. રુક્ખપબ્બતરતનસત્તાદયો ધારેતીતિ ધરણી, ધરણિયં રુહા સઞ્જાતા વડ્ઢિતા ચાતિ **ધરણીરુહા** રુક્ખા. પથવિયં પતિટ્ઠાય **રુહન્તિ** વડ્ઢન્તિ વુડ્ઢિં વિરૂળ્હિં આપજ્જન્તિ. **વેપુલ્લતં** વિપુલભાવં પરિપૂરભાવં **પાપુણન્તિ**, **તે** રુક્ખા કમેન **ફલં દસ્સયન્તિ** ફલધારિનો હોન્તિ.

૩૧૭-૯. પુનપિ ભગવન્તમેવ થોમેન્તો **સિન્ધુ સરસ્સતી**તિઆદિમાહ. તત્થ સિન્ધુવાદિ નામ ગઙ્ગા ચ સરસ્સતી નામ ગઙ્ગા ચ નન્દિયગઙ્ગા ચ ચન્દભાગાગઙ્ગા ચ ગઙ્ગા નામ ગઙ્ગા ચ યમુના નામ ગઙ્ગા ચ સરભૂ નામ ગઙ્ગા ચ મહી નામ ગઙ્ગા ચ. **સન્દમાનાનં** ગચ્છન્તીનં **એતાસં** ગઙ્ગાનં **સાગરોવ** સમુદ્દો એવ **સમ્પટિચ્છતિ** પટિગ્ગણ્હાતિ ધારેતિ. તદા એતા સબ્બગઙ્ગા **પુરિમં નામં** સિન્ધુવાદિગઙ્ગાત્યાદિકં પુરિમં નામપઞ્ઞત્તિવોહારં **જહન્તિ** છડ્ડેન્તિ **સાગરોતેવ** સાગરો ઇતિ એવ **ઞાયતિ** પાકટા ભવતિ યથા. **તથેવ** તથા એવ **ઇમે ચતુબ્બણ્ણા** ખત્તિયબ્રાહ્મણવેસ્સસુદ્દસઙ્ખાતા ચત્તારો કુલા **તવન્તિકે** તવ અન્તિકે સમીપે **પબ્બજિત્વા** પત્તકાસાયચીવરધારિનો પરિચરન્તા **પુરિમં નામં** ખત્તિયાદિનામધેય્યં પઞ્ઞત્તિવોહારં **જહન્તિ** ચજન્તિ, **બુદ્ધપુત્તાતિ** બુદ્ધસ્સ ઓરસાતિ **ઞાયરે** પાકટા ભવેય્યું.

૩૨૦-૪. **ચન્દો** ચન્દમણ્ડલો અબ્ભા મહિકા રજો ધુમો રાહૂતિ પઞ્ચહિ ઉપક્કિલેસેહિ વિરહિતત્તા **વિમલો** વિગતમલો નિમ્મલો, **આકાસધાતુયા** આકાસગબ્ભે **ગચ્છં** ગચ્છન્તો, **સબ્બે** તારકસમૂહે આભાય મદ્દમાનો લોકે **અતિરોચતિ** દદ્દલ્લતિ યથા. **તથેવ** તથા એવ ત્વં...પે॰....

૩૨૫-૭. **ઉદકે જાતા** ઉદકે સંવડ્ઢા કુમુદા મન્દાલકા ચ **બહૂ** સઙ્ખાતિક્કન્તા, **તોયેન** ઉદકેન કદ્દમકલલેન ચ **ઉપલિમ્પન્તિ** અલ્લીયન્તિ યથા, તથેવ **બહુકા સત્તા** અપરિમાણા સત્તા લોકે **જાતા** સંવડ્ઢા રાગેન ચ દોસેન ચ **અટ્ટિતા** બન્ધિતા **વિરૂહરે** વિરુહન્તિ. કદ્દમે કુમુદં યથા વિરુહતિ સઞ્જાયતિ. **કેસરી**તિ પદુમં.

૩૨૯-૩૦. **રમ્મકે માસે**તિ કત્તિકમાસે ''કોમુદિયા ચાતુમાસિનિયા''તિ વુત્તત્તા. **વારિજા** પદુમપુપ્ફાદયો **બહૂ** પુપ્ફા **પુપ્ફન્તિ** વિકસન્તિ, **તં માસં** તં કત્તિકમાસં નાતિવત્તન્તિ વારિજાતિ સમ્બન્ધો. **સમયો પુપ્ફનાય સો**તિ સો કત્તિકમાસો પુપ્ફનાય વિકસનાય સમયો કાલોતિ અત્થો. યથા પુપ્ફન્તિ તથેવ ત્વં, સક્યપુત્ત, **પુપ્ફિતો** વિકસિતો અસિ. **પુપ્ફિતો તે વિમુત્તિયા**તિ તે તુય્હં સિસ્સા કતસમ્ભારા ભિક્ખૂ વિમુત્તિયા અરહત્તફલઞાણેન પુપ્ફિતો વિકસિતો. યથા વારિજં પદુમં પુપ્ફનસમયં નાતિક્કમતિ, તથા તે સાસનં ઓવાદાનુસાસનિં **નાતિવત્તન્તિ** નાતિક્કમન્તીતિ અત્થો.

૩૩૩-૪. **યથાપિ સેલો હિમવા**તિ હિમવા નામ સેલમયપબ્બતો. **સબ્બપાણિનં** સબ્બેસં બ્યાધિતાનં સત્તાનં **ઓસધો** ઓસધવન્તો સબ્બનાગાનં સબ્બઅસુરાનં સબ્બદેવાનઞ્ચ **આલયો** અગારભૂતો યથા, તથેવ ત્વં, મહાવીર, સબ્બપાણિનં જરાબ્યાધિમરણાદીહિ પમોચનતો ઓસધો વિય. યથા સો હિમવા નાગાદીનં આલયો, તથા તેવિજ્જાય ચ છળભિઞ્ઞાય ચ ઇદ્ધિયા ચ **પારમિં** પરિયોસાનં **ગતા** પત્તા તુવં નિસ્સાય વસન્તીતિ સમ્બન્ધો. હેટ્ઠા વા ઉપરિ વા ઉપમાઉપમેય્યવસેન ગાથાનં સમ્બન્ધનયા સુવિઞ્ઞેય્યાવ.

૩૪૨. **આસયાનુસયં ઞત્વા**તિ એત્થ આસયોતિ અજ્ઝાસયો ચરિયા, અનુસયોતિ થામગતકિલેસો. ''અયં રાગચરિતો, અયં દોસચરિતો, અયં મોહચરિતો''તિઆદિના આસયઞ્ચ અનુસયં કિલેસપવત્તિઞ્ચ જાનિત્વાતિ અત્થો. **ઇન્દ્રિયાનં બલાબલન્તિ** સદ્ધિન્દ્રિયાદીનં પઞ્ચન્નં ઇન્દ્રિયાનં તિક્ખિન્દ્રિયો મુદિન્દ્રિયો સ્વાકારો દ્વાકારો સુવિઞ્ઞાપયો દુવિઞ્ઞાપયોતિ એવં બલાબલં જાનિત્વા. **ભબ્બાભબ્બે વિદિત્વાના**તિ ''મયા દેસિતં ધમ્મં પટિવિજ્ઝિતું અયં પુગ્ગલો ભબ્બો સમત્થો, અયં પુગ્ગલો અભબ્બો''તિ વિદિત્વા પચ્ચક્ખં કત્વા, ભન્તે, સબ્બઞ્ઞુ ત્વં ચાતુદ્દીપિકમહામેઘો વિય ધમ્મદેસનાસીહનાદેન અભીતનાદેન **ગજ્જસિ** સકલં ચક્કવાળં એકનિન્નાદં કરોસિ.

૩૪૩-૪. **ચક્કવાળપરિયન્તા**તિ સમન્તા ચક્કવાળગબ્ભં પૂરેત્વા પરિસા નિસિન્ના ભવેય્ય. તે એવં નિસિન્ના **નાનાદિટ્ઠી** અનેકદસ્સનગાહિનો વિવદમાના દ્વેળ્હકજાતા વિવદન્તિ, તં તેસં **વિમતિચ્છેદનાય** દુબુદ્ધિછિન્દનત્થાય **સબ્બેસં** સત્તાનં **ચિત્તમઞ્ઞાય** ચિત્તાચારં ઞત્વા **ઓપમ્મકુસલો** ઉપમાઉપમેય્યેસુ દક્ખો ત્વં, મુનિ, **એકં પઞ્હં કથેન્તોવ** એકેનેવ પઞ્હકથનેન સકલચક્કવાળગબ્ભે નિસિન્નાનં પાણીનં **વિમતિં** સંસયં **છિન્દસિ** નિક્કઙ્ખં કરોતીતિ અત્થો.

૩૪૫. **ઉપદિસસદિસેહેવા**તિ એત્થ ઉદકસ્સ ઉપરિ દિસ્સન્તિ પાકટા હોન્તીતિ ઉપદિસા, સેવાલા. ઉપદિસેહિ સદિસા ઉપદિસસદિસા, મનુસ્સા. યથા હિ ઉપદિસા સેવાલા ઉદકં અદિસ્સમાનં કત્વા તસ્સુપરિ પત્થરિત્વા ઠિતા હોન્તિ, તથા **વસુધા** પથવી તેહિ ઉપદિસસદિસેહિ એવ મનુસ્સેહિ નિરન્તરં પત્થરિત્વા ઠિતેહિ પૂરિતા ભવેય્ય. તે સબ્બેવ પથવિં પૂરેત્વા ઠિતા મનુસ્સા **પઞ્જલિકા** સિરસિ અઞ્જલિં પગ્ગહિતા **કિત્તયું લોકનાયકં** લોકનાયકસ્સ બુદ્ધસ્સ ગુણં કથેય્યું.

૩૪૬. **તે** સબ્બે દેવમનુસ્સા **કપ્પં વા** સકલં કપ્પં **કિત્તયન્તા** ગુણં કથેન્તાપિ **નાનાવણ્ણેહિ** નાનપ્પકારેહિ ગુણેહિ કિત્તયું. તથાપિ તે સબ્બે **પરિમેતું** ગુણપમાણં કથેતું **ન પપ્પેય્યું** ન સમ્પાપુણેય્યું ન સક્કુણેય્યું. **અપ્પમેય્યો**

તથાગતો સમ્માસમ્બુદ્ધો અપરિમેય્યો ગુણાતિરેકો. એતેન ગુણમહન્તતં દીપેતિ.

૩૪૭. **સકેન થામેન** અત્તનો બલેન હેટ્ઠા ઉપમાઉપમેય્યવસેન **જિનો** જિતકિલેસો બુદ્ધો **મયા કિત્તિતો** થોમિતો યથા અહોસિ, એવમેવ સબ્બે દેવમનુસ્સા કપ્પકોટીપિ કપ્પકોટિસતેપિ **કિત્તેન્તા પકિત્તયું** કથેય્યુન્તિ અત્થો.

૩૪૮. પુનપિ ગુણાનં અપ્પમાણતં દીપેતું **સચે હિ કોચિ દેવો** વાતિઆદિમાહ. **પૂરિતં પરિકડ્ઢેય્યા**તિ મહાસમુદ્દે પૂરિતઉદકં સમન્તતો આકડ્ઢેય્ય. **સો** પુગ્ગલો **વિઘાતં** દુક્ખમેવ **લભેય્ય** પાપુણેય્યાતિ અત્થો.

૩૫૦. **વત્તેમિ જિનસાસન**ન્તિ જિનેન ભાસિતં સકલં પિટકત્તયં વત્તેમિ પવત્તેમિ રક્ખામીતિ અત્થો. **ધમ્મસેનાપતી**તિ ધમ્મેન પઞ્ઞાય ભગવતો ચતુપરિસસઙ્ખાતાય પરિસાય પતિ પધાનોતિ ધમ્મસેનાપતિ. **સક્યપુત્તસ્સ** ભગવતો સાસને **અજ્જ** ઇમસ્મિં વત્તમાનકાલે ચક્કવત્તિરઞ્ઞો જેટ્ઠપુત્તો વિય સકલં બુદ્ધસાસનં પાલેમીતિ અત્થો.

૩૫૨-૩. અત્તનો સંસારપરિબ્ભમં દસ્સેન્તો **યો કોચિ મનુજો ભાર**ન્તિઆદિમાહ. યો કોચિ **મનુજો** માનુસો **ભારં** સીસભારં **મત્થકે** સીસે ઠપેત્વા **ધારેય્ય** વહેય્ય, **સદા** સબ્બકાલં સો મનુજો તેન **ભારેન દુક્ખિતો** પીળિતો અતિભૂતો **અસ્સ** ભવેય્ય. ભારો ભરિતભારો ભરિતો અતીવ ભારિતો. **તથા** તેન પકારેન અહં રાગગ્ગિદોસગ્ગિમોહગ્ગિસઙ્ખાતેહિ તીહિ અગ્ગીહિ ડય્હમાનો, **ગિરિં ઉદ્ધરિતો યથા** મહામેરુપબ્બતં ઉદ્ધરિત્વા ઉક્ખિપિત્વા સીસે ઠપિતો **ભવભારેન** ભવસંસારુપ્પત્તિભારેન, **ભરિતો** દુક્ખિતો ભવેસુ **સંસરિં** પરિબ્ભમિન્તિ સમ્બન્ધો.

૩૫૪. **ઓરોપિતો ચ મે ભારો**તિ ઇદાનિ પબ્બજિતકાલતો પટ્ઠાય સો ભવભારો મયા ઓરોપિતો નિક્ખિત્તો. **ભવા ઉગ્ઘાટિતા મયા**તિ સબ્બે નવ ભવા મયા વિદ્ધંસિતા. **સક્યપુત્તસ્સ** ભગવતો સાસને યં **કરણીયં** કત્તબ્બં મગ્ગપટિપાટિયા કિલેસવિદ્ધંસનકમ્મં અત્થિ, તં સબ્બં મયા કતન્તિ અત્થો.

૩૫૫. પુન અત્તનો વિસેસં દસ્સેન્તો **યાવતા બુદ્ધખેત્તમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **યાવતા** યત્તકે દસસહસ્સચક્કવાળસઙ્ખાતે બુદ્ધખેત્તે **સક્યપુઙ્ગવં** સક્યકુલજેટ્ઠકં ભગવન્તં ઠપેત્વા અવસેસસત્તેસુ કોચિપિ પઞ્ઞાય **મે** મયા સમો નત્થીતિ દીપેતિ. તેનાહ – ''અહં અગ્ગોમ્હિ પઞ્ઞાય, સદિસો મે ન વિજ્જતી''તિ.

૩૫૬. પુન અત્તનો આનુભાવં પકાસેન્તો **સમાધિમ્હી**ત્યાદિમાહ. તં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૩૬૦. **ઝાનવિમોક્ખાનખિપ્પપટિલાભી**તિ પઠમજ્ઝાનાદીનં ઝાનાનં લોકતો વિમુચ્ચનતો ''વિમોક્ખ''ન્તિ સઙ્ખં ગતાનં અટ્ઠન્નં લોકુત્તરવિમોક્ખાનઞ્ચ ખિપ્પલાભી સીઘં પાપુણાતીતિ અત્થો.

૩૬૨. એવં મહાનુભાવસ્સાપિ અત્તનો સબ્રહ્મચારીસુ ગારવબહુમાનતં પકાસેન્તો **ઉદ્ધતવિસોવા**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઉદ્ધતવિસો** ઉપ્પાટિતઘોરવિસો સપ્પો ઇવ **છિન્નવિસાણોવ** છિન્દિતસિઙ્ગો ઉસભો ઇવ અહં ઇદાનિ **નિક્ખિત્તમાનદપ્પોવ** છડ્ડિતગોત્તમદાદિમાનદપ્પોવ **ગણં** સઙ્ઘસ્સ સન્તિકં **ગરુગારવેન** આદરબહુમાનેન **ઉપેમિ** ઉપગચ્છામિ.

૩૬૩. ઇદાનિ અત્તનો પઞ્ઞાય મહત્તતં પકાસેન્તો **યદિરૂપિની**તિઆદિમાહ. એવરૂપા મે મહતી પઞ્ઞા અરૂપિની સમાના યદિ રૂપિની ભવેય્ય, તદા મે મમ પઞ્ઞા **વસુપતીનં** પથવિસ્સરાનં રાજૂનં **સમેય્ય** સમા ભવેય્યાતિ અધિપ્પાયો. એવં અત્તનો પઞ્ઞાય મહત્તભાવં દસ્સેત્વા તતો પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિઞાણેન પુબ્બે કમ્મં સરિત્વા **અનોમદસ્સિસ્સા**તિઆદિમાહ. તત્થ અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો મયા કતાય ઞાણથોમનાય ફલં એતં મમ પઞ્ઞામહત્તન્તિ અત્થો.

૩૬૪. **પવત્તિતં ધમ્મચક્ક**ન્તિ એત્થ ચક્ક-સદ્દો પનાયં ‘‘ચતુચક્કયાન’’ન્તિઆદીસુ વાહને વત્તતિ. ‘‘પવત્તિતે ચ પન ભગવતા ધમ્મચક્કે’’તિઆદીસુ (મહાવ॰ ૧૭; સં॰ નિ॰ ૫.૧૦૮૧) દેસનાયં. ‘‘ચક્કં વત્તય સબ્બપાણિન’’ન્તિઆદીસુ (જા॰ ૧.૭.૧૪૯) દાનમયપુઞ્ઞકિરિયાયં. ‘‘ચક્કં વત્તેતિ અહોરત્ત’’ન્તિઆદીસુ ઇરિયાપથે. ‘‘ઇચ્છાહતસ્સ પોસસ્સ, ચક્કં ભમતિ મત્થકે’’તિઆદીસુ (જા॰ ૧.૧.૧૦૪; ૧.૫.૧૦૩) ખુરચક્કે ‘‘રાજા ચક્કવત્તી ચક્કાનુભાવેન વત્તનકો’’તિઆદીસુ (ઇતિવુ॰ ૨૨; દી॰ નિ॰ ૧.૨૫૮) રતનચક્કે. ઇધ પનાયં દેસનાયં. **તાદિના** તાદિગુણસમન્નાગતેન **સક્યપુત્તેન** ગોતમસમ્બુદ્ધેન **પવત્તિતં** દેસિતં પિટકત્તયસઙ્ખાતં **ધમ્મચક્કં** અહં **સમ્મા** અવિપરીતેન **અનુવત્તેમિ** અનુગન્ત્વા વત્તેમિ, દેસેમિ દેસનં કરોમિ. **ઇદં** અનુવત્તનં દેસિતસ્સ અનુગન્ત્વા પચ્છા દેસનં પુરિમબુદ્ધાનં કતાય ઞાણથોમનાય ફલન્તિ સમ્બન્ધો.

૩૬૫. તતો સપ્પુરિસૂપનિસ્સયયોનિસોમનસિકારાદિપુઞ્ઞફલં દસ્સેન્તો **મા મે કદાચિ પાપિચ્છો**તિઆદિમાહ. તત્થ **પાપિચ્છો** લામકાય ઇચ્છાય સમન્નાગતો પાપચારી પુગ્ગલો ચ ઠાનનિસજ્જાદીસુ વત્તપટિવત્તકરણે **કુસીતો** ચ ઞાનસમાધિમગ્ગભાવનાદીસુ **હીનવીરિયો** ચ ગન્થધુરવિપસ્સનાધુરવિરહિતત્તા **અપ્પસ્સુતો** ચ આચરિયુપજ્ઝાયાદીસુ આચારવિરહિતત્તા **અનાચારો** ચ પુગ્ગલો **કદાચિ** કાલે **કત્થચિ** ઠાને **મે** મયા સહ **સમેતો** સમાગતો **મા અહુ** મા ભવતૂતિ સમ્બન્ધો.

૩૬૬. **બહુસ્સુતો**તિ પરિયત્તિપટિવેધવસેન દુવિધો બહુસ્સુતો ચ પુગ્ગલો. **મેધાવી**તિ મેધાય પઞ્ઞાય સમન્નાગતો ચ. **સીલેસુ સુસમાહિતો**તિ ચતુપારિસુદ્ધિસીલમગ્ગસમ્પયુત્તસીલઅટ્ઠઙ્ગુપોસથસીલાદીસુ સુટ્ઠુ આહિતો ઠપિતચિત્તો ચ. **ચેતોસમથાનુયુત્તો**તિ ચિત્તસ્સ એકીભાવમનુયુત્તો ચ પુગ્ગલો. **અપિ મુદ્ધનિ તિટ્ઠતુ** એવરૂપો પુગ્ગલો મય્હં મુદ્ધનિ સિરસિ અપિ તિટ્ઠતૂતિ અત્થો.

૩૬૭. અત્તનો લદ્ધફલાનિસંસં વત્વા તત્થઞ્ઞે નિયોજેન્તો **તં વો વદામિ ભદ્દન્તે**તિઆદિમાહ. તં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૩૬૮-૯. **યમહ**ન્તિ યં અસ્સજિત્થેરં અહં **પઠમં** આદિમ્હિ દિસ્વા સોતાપત્તિમગ્ગપટિલાભેન સક્કાયદિટ્ઠાદીનં કિલેસાનં પહીનત્તા **વિમલો** મલરહિતો **અહું** અહોસિ, **સો** અસ્સજિત્થેરો **મે** મય્હં **આચરિયો** લોકુત્તરધમ્મસિક્ખાપકો અહું. અહં તસ્સ સવનાય અનુસાસનેન અજ્જ ધમ્મસેનાપતિ અહું. **સબ્બત્થ** સબ્બેસુ ગુણેસુ **પારમિં પત્તો** પરિયોસાનં પત્તો **અનાસવો** નિક્કિલેસો વિહરામિ.

૩૭૦. અત્તનો આચરિયે સગારવં દસ્સેન્તો **યો મે આચરિયો**તિઆદિમાહ. **યો** અસ્સજિ નામ થેરો સત્થુ સાવકો **મે** મય્હં આચરિયો **આસિ** અહોસિ, સો થેરો **યસ્સં દિસાયં** યસ્મિં દિસાભાગે વસતિ, અહં તં દિસાભાગં **ઉસ્સીસમ્હિ** સીસુપરિભાગે કરોમીતિ સમ્બન્ધો.

૩૭૧. તતો અત્તનો ઠાનન્તરપ્પત્તભાવં દસ્સેન્તો **મમ કમ્મ**ન્તિઆદિમાહ. **ગોતમો** ભગવા **સક્યપુઙ્ગવો** સક્યકુલકેતુ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણેન મમ પુબ્બે કતકમ્મં **સરિત્વાન** ઞત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘમજ્ઝે નિસિન્નો **અગ્ગટ્ઠાને** અગ્ગસાવકટ્ઠાને મં ઠપેસીતિ સમ્બન્ધો.

૩૭૪. અત્થપટિસમ્ભિદા, ધમ્મપટિસમ્ભિદા, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદા, પટિભાનપટિસમ્ભિદાતિ ઇમા ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા ચ, તાસં ભેદો **પટિસમ્ભિદામગ્ગે** (પટિ॰ મ॰ ૧.૭૬; વિભ॰ ૭૧૮) વુત્તોયેવ. ચતુમગ્ગચતુફલવસેન વા રૂપારૂપઝાનવસેન વા અટ્ઠ વિમોક્ખા સંસારવિમુચ્ચનધમ્મા ચ ઇદ્ધિવિધાદયો છ અભિઞ્ઞાયો ચ **સચ્છિકતા** પચ્ચક્ખં કતા. **કતં બુદ્ધસ્સ સાસન**ન્તિ બુદ્ધસ્સ અનુસિટ્ઠિ ઓવાદસઙ્ખાતં સાસનં કતં અરહત્તમગ્ગઞાણેન નિપ્ફાદિતન્તિ અત્થો.

ઇત્થં સુદન્તિ એત્થ **ઇત્થ**ન્તિ નિદસ્સનત્થે નિપાતો, ઇમિના પકારેનાતિ અત્થો. તેન સકલસારિપુત્તાપદાનં નિદસ્સેતિ. **સુદ**ન્તિ પદપૂરણે નિપાતો. **આયસ્મા**તિ ગરુગારવાધિવચનં. **સારિપુત્તો**તિ માતુ નામવસેન કતનામધેય્યો થેરો. **ઇમા ગાથાયો**તિ ઇમા સકલા સારિપુત્તત્થેરાપદાનગાથાયો અભાસિ કથેસિ. **ઇતિ**સદ્દો પરિસમાપનત્થે નિપાતો, સકલં સારિપુત્તાપદાનં નિટ્ઠિતન્તિ અત્થો.

સારિપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૨. મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અનોમદસ્સી ભગવાત્યાદિકં આયસ્મતો મોગ્ગલ્લાનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયઞ્ચ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલેતિઆદિ સારિપુત્તત્થેરસ્સ ધમ્મસેનાપતિનો વત્થુમ્હિ વુત્તમેવ. થેરો હિ પબ્બજિતદિવસતો પટ્ઠાય સત્તમે દિવસે મગધરટ્ઠે કલ્લવાલગામકં ઉપનિસ્સાય સમણધમ્મં કરોન્તો થિનમિદ્ધે ઓક્કમન્તે સત્થારા ''મોગ્ગલ્લાન, મા તુચ્છો તવ વાયામો''તિઆદિના સંવેજિતો થિનમિદ્ધં વિનોદેત્વા ભગવતા વુચ્ચમાનં ધાતુકમ્મટ્ઠાનં સુણન્તો એવ વિપસ્સનાપટિપાટિયા ઉપરિમગ્ગત્તયં અધિગન્ત્વા અગ્ગફલક્ખણે સાવકઞાણસ્સ મત્થકં પાપુણિ.

૩૭૫. એવં દુતિયસાવકભાવં પત્વા આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિયં અપદાનં પકાસેન્તો **અનોમદસ્સી ભગવા**તિઆદિમાહ. તત્થ ન ઓમં અલામકં દસ્સનં પસ્સનં અસ્સાતિ અનોમદસ્સી. તસ્સ હિ દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણપટિમણ્ડિતસરીરત્તા સકલં દિવસં સકલં માસં સકલં સંવચ્છરં સંવચ્છરસતસહસ્સમ્પિ પસ્સન્તાનં દેવમનુસ્સાનં અતિત્તિકરં દસ્સનન્તિ, અનોમં અલામકં નિબ્બાનં દસ્સનસીલોતિ વા ''અનોમદસ્સી''તિ લદ્ધનામો ભાગ્યવન્તતાદીહિ કારણેહિ ભગવા. **લોકજેટ્ઠો**તિ સકલસત્તલોકસ્સ જેટ્ઠો પધાનો. આસભસદિસત્તા આસભો, નરાનં આસભો **નરાસભો**. સો લોકજેટ્ઠો નરાસભો અનોમદસ્સી ભગવા **દેવસઙ્ઘપુરક્ખતો** દેવસમૂહેહિ પરિવારિતો. હિમવન્તમ્હિ વિહાસીતિ સમ્બન્ધો.

૩૭૬. યદા દુતિયસાવકભાવાય દુતિયવારે પત્થનં અકાસિ, તદા નામેન વરુણો નામ અહં નાગરાજા હુત્વા નિબ્બત્તો અહોસિન્તિ અત્થો. તેન વુત્તં – ''વરુણો નામ નામેન, નાગરાજા અહં તદા''તિ. **કામરૂપી**તિ યદિચ્છિતકામનિમ્માનસીલો. **વિકુબ્બામી**તિ વિવિધં ઇદ્ધિવિકુબ્બનં કરોમિ. **મહોદધિનિવાસહ**ન્તિ મઞ્જેરિકા નાગા,

ભૂમિગતા નાગા, પબ્બતટ્ઠા નાગા, ગઙ્ગાવહેય્યા નાગા, સામુદ્દિકા નાગાતિ ઇમેસં નાગાનં અન્તરે સામુદ્દિકનાગો અહં મહોદધિમ્હિ સમુદ્દે નિવાસિં, વાસં કપ્પેસિન્તિ અત્થો.

૩૭૭. **સઙ્ગણિયં ગણં હિત્વા**તિ નિચ્ચપરિવારભૂતં સકપરિવારં નાગસમૂહં હિત્વા વિના હુત્વા . **તૂરિયં પટ્ઠપેસહ**ન્તિ અહં તૂરિયં પટ્ઠપેસિં, વજ્જાપેસિન્તિ અત્થો. **સમ્બુદ્ધં પરિવારેત્વા**તિ અનોમદસ્સિસમ્બુદ્ધં સમન્તતો સેવમાના **અચ્છરા** નાગમાણવિકા **વાદેસું** દિબ્બવાદેહિ ગીતા વાક્યાદીહિ વાદેસું લદ્ધાનુરૂપતો વજ્જેસું તદાતિ અત્થો.

૩૭૮. **વજ્જમાનેસુ તૂરેસૂ**તિ મનુસ્સનાગતૂરિયેસુ પઞ્ચઙ્ગિકેસુ વજ્જમાનેસુ . **દેવા તૂરાનિ વજ્જયુ**ન્તિ ચાતુમહારાજિકા દેવા દિબ્બતૂરિયાનિ વજ્જિંસુ વાદેસુન્તિ અત્થો. **ઉભિન્નં સદ્દં સુત્વાના**તિ ઉભિન્નં દેવમનુસ્સાનં ભેરિસદ્દં સુત્વા. તિલોકગરુસમાનોપિ બુદ્ધો **સમ્પબુજ્ઝથ** જાનાતિ સુણાતીતિ અત્થો.

૩૭૯. **નિમન્તેત્વાન સમ્બુદ્ધ**ન્તિ સસાવકસઙ્ઘં સમ્બુદ્ધં સ્વાતનાય નિમન્તેત્વા પરિવારેત્વા. **સકભવન**ન્તિ અત્તનો નાગભવનં ઉપાગમિં. ગન્ત્વા ચ **આસનં પઞ્ઞપેત્વાના**તિ રત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનકુટિમણ્ડપસયનનિસીદનટ્ઠાનાનિ પઞ્ઞાપેત્વા સજ્જેત્વાતિ અત્થો. **કાલમારોચયિં અહ**ન્તિ એવં કતપુબ્બવિધાનો અહં ''કાલો, ભન્તે, નિટ્ઠિતં ભત્ત''ન્તિ કાલં આરોચયિં વિઞ્ઞાપેસિં.

૩૮૦. **ખીણાસવસહસ્સેહી**તિ તદા સો ભગવા અરહન્તસહસ્સેહિ પરિવુતો લોકનાયકો સબ્બા દિસા ઓભાસેન્તો મે ભવનં **ઉપાગમિ** સમ્પત્તોતિ અત્થો.

૩૮૧. અત્તનો ભવનં પવિટ્ઠં ભગવન્તં ભોજનાકારં દસ્સેન્તો **ઉપવિટ્ઠં મહાવીર**ન્તિઆદિમાહ. તં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૩૮૬. **ઓક્કાકકુલસમ્ભવો**તિ ઓક્કાકરઞ્ઞો પરમ્પરાગતરાજકુલે ઉપ્પન્નો સકલજમ્બુદીપે પાકટરાજકુલે ઉપ્પન્નો વા **ગોત્તેન** ગોત્તવસેન ગોતમો નામ સત્થા મનુસ્સલોકે ભવિસ્સતિ.

૩૮૮. **સો પચ્છા પબ્બજિત્વાના**તિ સો નાગરાજા પચ્છા પચ્છિમભવે **કુસલમૂલેન** પુઞ્ઞસમ્ભારેન **ચોદિતો** ઉય્યોજિતો સાસને પબ્બજિત્વા ગોતમસ્સ ભગવતો દુતિયો અગ્ગસાવકો હેસ્સતીતિ બ્યાકરણમકાસિ.

૩૮૯. **આરદ્ધવીરિયો**તિ ઠાનનિસજ્જાદીસુ ઇરિયાપથેસુ વીરિયવા. **પહિતત્તો**તિ નિબ્બાને પેસિતચિત્તો . **ઇદ્ધિયા પારમિં ગતો**તિ ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં ઇદ્ધિમન્તાનં યદિદં મહામોગ્ગલ્લાનો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૮૦, ૧૯૦) અધિટ્ઠાનિદ્ધિવિકુબ્બનિદ્ધિકમ્મવિપાકજિદ્ધિઆદીસુ પારમિં પરિયોસાનં ગતો પત્તો. **સબ્બાસવે**તિ **આ** સમન્તતો સવનતો પવત્તનતો ''આસવા''તિ લદ્ધનામે કામભવદિટ્ઠિઅવિજ્જાધમ્મે સબ્બે **પરિઞ્ઞાય** સમન્તતો અઞ્ઞાય જાનિત્વા પજહિત્વા **અનાસવો** નિક્કિલેસો. **નિબ્બાયિસ્સતી**તિ કિલેસખન્ધપરિનિબ્બાનેન નિબ્બાયિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૩૯૦. એવં થેરો અત્તનો પુઞ્ઞવસેન લદ્ધબ્યાકરણં વત્વા પુન પાપચરિયં પકાસેન્તો **પાપમિત્તોપનિસ્સાયા**તિઆદિમાહ. તત્થ **પાપમિત્તે** પાપકે લામકે મિત્તે **ઉપનિસ્સાય** નિસ્સયે કત્વા તેહિ સંસગ્ગો હુત્વાતિ અત્થો.

તત્રાયમનુપુબ્બી કથા – એકસ્મિં સમયે તિત્થિયા સન્નિપતિત્વા મન્તેસું – ‘‘જાનાથાવુસો, કેન કારણેન સમણસ્સ ગોતમસ્સ લાભસક્કારો મહા હુત્વા નિબ્બત્તો’’તિ? ‘‘ન જાનામ’’. ‘‘તુમ્હે પન ન જાનાથા’’તિ? ‘‘આમ, જાનામ’’ – મોગ્ગલ્લાનં નામ એકં ભિક્ખું નિસ્સાય ઉપ્પન્નો . સો હિ દેવલોકં ગન્ત્વા દેવતાહિ કતકમ્મં પુચ્છિત્વા આગન્ત્વા મનુસ્સાનં કથેસિ – ‘‘ઇદં નામ કત્વા એવરૂપં સમ્પત્તિં લભન્તી’’તિ. નિરયે નિબ્બત્તાનમ્પિ કમ્મં પુચ્છિત્વા આગન્ત્વા મનુસ્સાનં કથેસિ – ‘‘ઇદં નામ કત્વા એવરૂપં દુક્ખં અનુભવન્તી’’તિ. મનુસ્સા તસ્સ કથં સુત્વા મહન્તં લાભસક્કારં અભિહરન્તિ. સચે તં મારેતું સક્ખિસ્સામ, સો લાભસક્કારો અમ્હાકં નિબ્બત્તિસ્સતિ, અત્થેસો ઉપાયોતિ સબ્બે એકચ્છન્દા હુત્વા ‘‘યંકિઞ્ચિ કત્વા તં મારેસ્સામા’’તિ અત્તનો ઉપટ્ઠાકે સમાદપેત્વા કહાપણસહસ્સં લભિત્વા પુરિસઘાતકે ચોરે પક્કોસાપેત્વા ‘‘મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો નામ સમણસ્સ ગોતમસ્સ સાવકો કાળસિલાયં વસતિ, તુમ્હે તત્થ ગન્ત્વા તં મારેથા’’તિ તેસં તં સહસ્સં અદંસુ. ચોરા ધનલાભેન સમ્પટિચ્છિત્વા ‘‘થેરં મારેસ્સામા’’તિ ગન્ત્વા તસ્સ વસનટ્ઠાનં પરિવારેસું. થેરો તેહિ પરિક્ખિત્તભાવં ઞત્વા કુઞ્ચિકચ્છિદ્દેન નિક્ખમિત્વા પક્કામિ. ચોરા તં દિવસં થેરં અદિસ્વા પુનેકદિવસં તસ્સ વસનટ્ઠાનં પરિક્ખિપિંસુ. થેરો ઞત્વા કણ્ણિકામણ્ડલં ભિન્દિત્વા આકાસં પક્ખન્દિ. એવં તે પઠમમાસેપિ, મજ્ઝિમમાસેપિ થેરં ગહેતું નાસક્ખિંસુ. પચ્છિમમાસે પન સમ્પત્તે થેરો અત્તના કતકમ્મસ્સ આકડ્ઢનભાવં ઞત્વા ન અપગચ્છિ. ચોરા તં પહરન્તા તણ્ડુલકમત્તાનિ અટ્ઠીનિ કરોન્તા ભિન્દિંસુ. અથ નં ‘‘મતો’’તિ સઞ્ઞાય એકસ્મિં ગુમ્બપિટ્ઠે ખિપિત્વા પક્કમિંસુ.

થેરો , ‘‘સત્થારં પસ્સિત્વા વન્દિત્વાવ પરિનિબ્બાયિસ્સામી’’તિ અત્તભાવં ઝાનવેઠનેન વેઠેત્વા આકાસેન સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા સત્થારં વન્દિત્વા ‘‘ભન્તે, પરિનિબ્બાયિસ્સામી’’તિ આહ. ‘‘પરિનિબ્બાયિસ્સસિ, મોગ્ગલ્લાના’’તિ? ‘‘આમ, ભન્તે’’તિ. ‘‘કત્થ ગન્ત્વા પરિનિબ્બાયિસ્સસી’’તિ? ‘‘કાળસિલાપદેસં, ભન્તે’’તિ. ‘‘તેન હિ, મોગ્ગલ્લાન, મય્હં ધમ્મં કથેત્વા યાહિ. તાદિસસ્સ હિ મે સાવકસ્સ ન દાનિ દસ્સનં અત્થી’’તિ. સો ‘‘એવં કરિસ્સામિ, ભન્તે’’તિ સત્થારં વન્દિત્વા આકાસં ઉપ્પતિત્વા સારિપુત્તત્થેરો વિય પરિનિબ્બાનદિવસે નાનપ્પકારા ઇદ્ધિયો કત્વા ધમ્મં કથેત્વા સત્થારં વન્દિત્વા કાળસિલાપદેસં ગન્ત્વા પરિનિબ્બાયિ. ‘‘થેરં કિર ચોરા મારેસુ’’ન્તિ અયં કથા સકલજમ્બુદીપે પત્થરિ.

રાજા અજાતસત્તુ ચોરે પરિયેસનત્થાય ચરપુરિસે પયોજેસિ. તેસુ ચોરેસુ સુરાપાને સુરં પિવન્તેસુ મદ્દેસુ એકો એકસ્સ પિટ્ઠિં પહરિત્વા પાતેસિ. સો તં સન્તજ્જેન્તો ‘‘અમ્ભો દુબ્બિનીત ત્વં, કસ્મા મે પિટ્ઠિં પહરિત્વા પાતેસિ, કિં પન, અરે દુટ્ઠચોર, તયા મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો પઠમં પહતો’’તિ આહ. ‘‘કિં પન ત્વં મયા પઠમં પહતભાવં ન જાનાસી’’તિ? એવં એતેસં ‘‘મયા પહતો, મયા પહતો’’તિ વદન્તાનં સુત્વા તે ચરપુરિસા સબ્બે તે ચોરે ગહેત્વા રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા તે ચોરે પક્કોસાપેત્વા પુચ્છિ – ‘‘તુમ્હેહિ થેરો મારિતો’’તિ? ‘‘આમ, દેવા’’તિ. ‘‘કેહિ તુમ્હે ઉય્યોજિતા’’તિ? ‘‘નગ્ગસમણેહિ, દેવા’’તિ. રાજા પઞ્ચસતે નગ્ગસમણે ગાહાપેત્વા પઞ્ચસતેહિ ચોરેહિ સદ્ધિં રાજઙ્ગણે નાભિપમાણેસુ આવાટેસુ નિખણાપેત્વા પલાલેહિ પટિચ્છાદેત્વા અગ્ગિં દાપેસિ. અથ નેસં ઝામભાવં જાનિત્વા અયનઙ્ગલેહિ કસાપેત્વા સબ્બે ખણ્ડાખણ્ડં કારાપેસિ. તદા ભિક્ખૂ ધમ્મસભાયં કથં સમુટ્ઠાપેસું – ‘‘મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો અત્તનો અનનુરૂપમરણં પત્તો’’તિ. સત્થા આગન્ત્વા ‘‘કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘ઇમાય નામ, ભન્તે’’તિ વુત્તે ‘‘મોગ્ગલ્લાનસ્સ, ભિક્ખવે, ઇમસ્સેવ અત્તભાવસ્સ અનનુરૂપં મરણં, પુબ્બે પન તેન કતકમ્મસ્સ અનુરૂપમેવા’’તિ વત્વા ‘‘કિં પનસ્સ, ભન્તે, પુબ્બકમ્મ’’ન્તિ પુટ્ઠો તં વિત્થારેત્વા કથેસિ.

અતીતે, ભિક્ખવે, બારાણસિયં એકો કુલપુત્તો સયમેવ કોટ્ટનપચનાદીનિ કરોન્તો માતાપિતરો પટિજગ્ગિ. અથસ્સ માતાપિતરો ‘‘તાત, ત્વં એકકોવ ગેહે ચ અરઞ્ઞે ચ કમ્મં કરોન્તો કિલમસિ, એકં તે કુમારિકં આનેસ્સામા’’તિ વત્વા ‘‘અમ્મતાતા, યાવ તુમ્હે જીવથ, તાવ વો સહત્થા ઉપટ્ઠહિસ્સામી’’તિ તેન પટિક્ખિત્તાપિ પુનપ્પુનં યાચિત્વા કુમારિકં આનેસું. સા કતિપાહમેવ તે ઉપટ્ઠહિત્વા પચ્છા તેસં દસ્સનમપિ અનિચ્છન્તી – ‘‘ન સક્કા તવ માતાપિતૂહિ સદ્ધિં એકટ્ઠાને વસિતુ’’ન્તિ ઉજ્ઝાયિત્વા તસ્મિં અત્તનો કથં અગ્ગણ્હન્તે તસ્સ બહિગતકાલે મકચિવાકખણ્ડાનિ ચ યાગુફેણકે ચ ગહેત્વા તત્થ તત્થ આકિરિત્વા તેનાગન્ત્વા ‘‘કિં ઇદ’’ન્તિ પુટ્ઠા ‘‘ઇમેસં મહલ્લકઅન્ધાનં એતં કમ્મં, સબ્બં ગેહં કિલિટ્ઠં કરોન્તા વિચરન્તિ, ન સક્કા એતેહિ સદ્ધિં એકટ્ઠાને વસિતુ’’ન્તિ એવં તાય પુનપ્પુનં કથિયમાનાય એવરૂપોપિ પૂરિતપારમી સત્તો માતાપિતૂહિ સદ્ધિં ભિજ્જિ. સો ‘‘હોતુ, જાનિસ્સામિ નેસં કત્તબ્બકમ્મ’’ન્તિ તે ભોજેત્વા ‘‘અમ્મતાતા, અસુકટ્ઠાને નામ તુમ્હાકં ઞાતકા આગમનં પચ્ચાસીસન્તિ, તત્થ ગમિસ્સામા’’તિ તે યાનકં આરોપેત્વા આદાય ગચ્છન્તો અટવિમજ્ઝં પત્તકાલે ‘‘તાત, રસ્મિયો ગણ્હથ, ગોણા દણ્ડસઞ્ઞાય ગમિસ્સન્તિ, ઇમસ્મિં ઠાને ચોરા વસન્તિ, અહં ઓતરિત્વા ચરામી’’તિ પિતુ હત્થે રસ્મિયો દત્વા ઓતરિત્વા ગચ્છન્તો સદ્દં પરિવત્તેત્વા ચોરાનં ઉટ્ઠિતસદ્દમકાસિ. માતાપિતરો સદ્દં સુત્વા ‘‘ચોરા ઉટ્ઠિતા’’તિ સઞ્ઞાય ‘‘તાત, ચોરા ઉટ્ઠિતા, મહલ્લકા મયં, ત્વં અત્તાનમેવ રક્ખાહી’’તિ આહંસુ. સો માતાપિતરો વિરવન્તેપિ ચોરસદ્દં કરોન્તો કોટ્ટેત્વા મારેત્વા અટવિયં ખિપિત્વા પચ્ચાગમિ.

સત્થા ઇદં તસ્સ પુબ્બકમ્મં કથેત્વા ‘‘ભિક્ખવે, મોગ્ગલ્લાનો એત્તકં કમ્મં કત્વા અનેકવસ્સસતસહસ્સાનિ નિરયે પચ્ચિત્વા તાવ પક્કાવસેસેન અત્તભાવસતે એવમેવ કોટ્ટેત્વા સંચુણ્ણો મરણં પત્તો, એવં મોગ્ગલ્લાનેન અત્તનો કમ્માનુરૂપમેવ મરણં લદ્ધં. પઞ્ચહિ ચોરસતેહિ સદ્ધિં પઞ્ચતિત્થિયસતાનિપિ મમ પુત્તં અપ્પદુટ્ઠં દુસ્સેત્વા અનુરૂપમેવ મરણં લભિંસુ. અપ્પદુટ્ઠેસુ હિ પદુસ્સન્તો દસહિ કારણેહિ અનયબ્યસનં પાપુણાતિયેવા’’તિ અનુસન્ધિં ઘટેત્વા ધમ્મં દેસેન્તો ઇમા ગાથા અભાસિ –

‘‘યો દણ્ડેન અદણ્ડેસુ, અપ્પદુટ્ઠેસુ દુસ્સતિ;
દસન્નમઞ્ઞતરં ઠાનં, ખિપ્પમેવ નિગચ્છતિ.

‘‘વેદનં ફરુસં જાનિં, સરીરસ્સ વ ભેદનં;
ગરુકં વાપિ આબાધં, ચિત્તક્ખેપં વ પાપુણે.

‘‘રાજતો વા ઉપસગ્ગં, અબ્ભક્ખાનં વ દારુણં;
પરિક્ખયં વ ઞાતીનં, ભોગાનં વ પભઙ્ગુનં.

‘‘અથવસ્સ અગારાનિ, અગ્ગિ ડહતિ પાવકો;
કાયસ્સ ભેદા દુપ્પઞ્ઞો, નિરયં સોપપજ્જતી’’તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૩૭-૧૪૦);

૩૯૩. **પવિવેકમનુયુત્તો**તિ પકારેન વિવેકં એકીભાવં અનુયુત્તો યોજિતો યુત્તપ્પયુત્તો. **સમાધિભાવનારતો**તિ પઠમજ્ઝાનાદિભાવનાય રતો અલ્લીનો ચ. **સબ્બાસવે** સકલકિલેસે, **પરિઞ્ઞાય** જાનિત્વા પજહિત્વા, **અનાસવો** નિક્કિલેસો વિહરામીતિ સમ્બન્ધો.

૩૯૪. ઇદાનિ અત્તનો પુઞ્ઞસમ્ભારવસેન પુબ્બચરિતસ્સ ફલં દસ્સેન્તો **ધરણિમ્પિ સુગમ્ભીર**ન્તિઆદિમાહ.

તત્રાયમનુપુબ્બીકથા – **બુદ્ધેન ચોદિતો**તિ સમ્માસમ્બુદ્ધેન ચોદિતો ઉય્યોજિતો. **ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ પેક્ખતો**તિ મહતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ પસ્સન્તસ્સ. **મિગારમાતુપાસાદં, પાદઙ્ગુટ્ઠેન કમ્પયી**તિ પુબ્બારામે વિસાખાય મહાઉપાસિકાય કારિતં સહસ્સત્થમ્ભપટિમણ્ડિતં મહાપાસાદં અત્તનો પાદઙ્ગુટ્ઠેન કમ્પેસિં. એકસ્મિઞ્હિ સમયે પુબ્બારામે યથાવુત્તપાસાદે ભગવતિ વિહરન્તે સમ્બહુલા નવકતરા ભિક્ખૂ ઉપરિપાસાદે નિસિન્ના સત્થારમ્પિ અચિન્તેત્વા તિરચ્છાનકથં કથેતુમારદ્ધા. તં સુત્વા ભગવા તે સંવેજેત્વા અત્તનો ધમ્મદેસનાય ભાજનભૂતે કાતુકામો આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરં આમન્તેસિ – ''પસ્સસિ ત્વં, મોગ્ગલ્લાન, નવે ભિક્ખૂ તિરચ્છાનકથમનુયુત્તે''તિ તં સુત્વા થેરો સત્થુ અજ્ઝાસયં ઞત્વા અભિઞ્ઞાપાદકં આપોકસિણારમ્મણં ચતુત્થજ્ઝાનં સમાપજ્જિત્વા વુટ્ઠાય ''પાસાદસ્સ પતિટ્ઠિતોકાસં ઉદકં હોતૂ''તિ અધિટ્ઠાય પાસાદમત્થકે થુપિકં પાદઙ્ગુટ્ઠેન પહરિ, પાસાદો ઓનમિત્વા એકેન પસ્સેન અટ્ઠાસિ. પુનપિ પહરિ, અપરેનપિ પસ્સેન અટ્ઠાસિ. તે ભિક્ખૂ ભીતા સંવિગ્ગા પાસાદસ્સ પતનભયેન તતો નિક્ખમિત્વા ભગવતો સમીપે અટ્ઠંસુ. સત્થા તેસં અજ્ઝાસયં ઓલોકેત્વા ધમ્મં દેસેસિ. તં સુત્વા તેસુ કેચિ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિંસુ, કેચિ સકદાગામિફલે, કેચિ અનાગામિફલે, કેચિ અરહત્તફલે પતિટ્ઠહિંસુ. સ્વાયમત્થો પાસાદકમ્પનસુત્તેન દીપેતબ્બો.

વેજયન્તપાસાદન્તિ સો વેજયન્તપાસાદો તાવતિંસભવને યોજનસહસ્સુબ્બેધો અનેકસહસ્સનિય્યૂહકૂટાગારપટિમણ્ડિતો દેવાસુરસઙ્ગામે અસુરે જિનિત્વા સક્કે દેવાનમિન્દે નગરમજ્ઝે ઠિતે ઉટ્ઠિતો વિજયન્તેન નિબ્બત્તત્તા ''વેજયન્તો''તિ લદ્ધનામો પાસાદો, તં સન્ધાયાહ – ''વેજયન્તપાસાદ''ન્તિ, તમ્પિ અયં થેરો પાદઙ્ગુટ્ઠેન કમ્પેતિ. એકસ્મિઞ્હિ સમયે ભગવન્તં પુબ્બારામે વિહરન્તં સક્કો દેવરાજા ઉપસઙ્કમિત્વા તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તિં પુચ્છિ. તસ્સ ભગવા વિસ્સજ્જેસિ. સો તં સુત્વા અત્તમનો પમુદિતો અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા અત્તનો દેવલોકમેવ ગતો. અથાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો એવં ચિન્તેસિ – ''અયં સક્કો ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા એવરૂપં ગમ્ભીરનિબ્બાનપટિસંયુત્તં પઞ્હં પુચ્છિ, ભગવતા ચ પઞ્હો વિસ્સજ્જિતો, કિં નુ ખો જાનિત્વા ગતો, ઉદાહુ અજાનિત્વા . યંનૂનાહં દેવલોકં ગન્ત્વા તમત્થં જાનેય્ય''ન્તિ? સો તાવદેવ તાવતિંસભવનં ગન્ત્વા સક્કં દેવાનમિન્દં તમત્થં પુચ્છિ. સક્કો દિબ્બસમ્પત્તિયા પમત્તો હુત્વા વિક્ખેપં અકાસિ. થેરો તસ્સ સંવેગજનનત્થં વેજયન્તપાસાદં પાદઙ્ગુટ્ઠેન કમ્પેસિ. તેન વુત્તં –

''યો વેજયન્તપાસાદં, પાદઙ્ગુટ્ઠેન કમ્પયિ;
ઇદ્ધિબલેનુપત્થદ્ધો, સંવેજેસિ ચ દેવતા''તિ. (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩);

અયં પનત્થો – ચૂળતણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તિસુત્તેન (મ॰ નિ॰ ૧.૩૯૦ આદયો) દીપેતબ્બો. કમ્પિતાકારો હેટ્ઠા વુત્તોયેવ. ''સક્કં સો પરિપુચ્છતી''તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) યથાવુત્તમેવ થેરસ્સ તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તિપુચ્છં સન્ધાય વુત્તં. તેનાહ – ''અપાવુસો, જાનાસિ, તણ્હક્ખયવિમુત્તિયો''તિ? તસ્સ સક્કો વિયાકાસિ. ઇદં થેરેન પાસાદકમ્પને કતે સંવિગ્ગહદયેન પમાદં પહાય યોનિસો મનસિ કરિત્વા પઞ્હસ્સ બ્યાકતભાવં સન્ધાય વુત્તં. સત્થારા દેસિતનિયામેનેવ હિ સો તદા કથેસિ. તેનાહ – ''પઞ્હં પુટ્ઠો યથાતથ''ન્તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩). તત્થ **સક્કં સો પરિપુચ્છતી**તિ સક્કં દેવરાજં મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો સત્થારા દેસિતાય તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તિયા સમ્મદેવ ગહિતભાવં પુચ્છિ. અતીતત્થે હિ ઇદં વત્તમાનવચનં. **અપાવુસો, જાનાસી**તિ આવુસો, અપિ જાનાસિ, કિં જાનાસિ? **તણ્હક્ખયવિમુત્તિયો**તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તિયો સત્થારા તુય્હં દેસિતા, તથા ''કિં જાનાસી''તિ પુચ્છતિ. તણ્હક્ખયવિમુત્તિયોતિ વા તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તિસુત્તસ્સ દેસનં પુચ્છતિ.

બ્રહ્માનન્તિ મહાબ્રહ્માનં. **સુધમ્માયાભિતો સભન્તિ** (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) સુધમ્માય સભાય. અયં પન બ્રહ્મલોકે સુધમ્મા સભા, ન તાવતિંસભવને. સુધમ્માસભાવિરહિતો દેવલોકો નામ નત્થિ. ''અજ્જાપિ તે, આવુસો, સા દિટ્ઠિ, યા તે દિટ્ઠિ પુરે અહૂ''તિ ઇમં બ્રહ્મલોકં ઉપગન્તું સમત્થો નત્થિ કોચિ સમણો વા બ્રાહ્મણો વા. સત્થુ ઇધાગમનતો પુબ્બે યા તુય્હં દિટ્ઠિ અહોસિ, કિં અજ્જાપિ ઇદાનિપિ સા દિટ્ઠિ ન વિગતાતિ? **પસ્સસિ વીતિવત્તન્તં બ્રહ્મલોકે પભસ્સરન્તિ** બ્રહ્મલોકે વીતિપતન્તં મહાકપ્પિનમહાકસ્સપાદીહિ સાવકેહિ પરિવારિતસ્સ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નિસિન્નસ્સ સસાવકસ્સ ભગવતો ઓકાસં પસ્સસીતિ અત્થો. એકસ્મિઞ્હિ સમયે ભગવા બ્રહ્મલોકે સુધમ્માય સભાય સન્નિપતિત્વા સન્નિસિન્નસ્સ ''અત્થિ નુ ખો કોચિ સમણો વા બ્રાહ્મણો વા એવંમહિદ્ધિકો, સો ઇધ આગન્તું સક્કુણેય્યા''તિ ચિન્તેન્તસ્સ બ્રહ્મુનો ચિત્તમઞ્ઞાય તત્થ ગન્ત્વા બ્રહ્મુનો મત્થકે આકાસે નિસિન્નો તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા ઓભાસં મુઞ્ચન્તો મહામોગ્ગલ્લાનાદીનં આગમનં ચિન્તેસિ. સહ ચિન્તનેન તેપિ તત્થ ગન્ત્વા સત્થારં વન્દિત્વા સત્થુ અજ્ઝાસયં ઞત્વા તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા પચ્ચેકદિસાસુ નિસીદિત્વા ઓભાસં વિસ્સજ્જેસું. સકલબ્રહ્મલોકો એકોભાસો અહોસિ. સત્થા બ્રહ્મુનો કલ્લચિત્તતં ઞત્વા ચતુસચ્ચપકાસનં ધમ્મં દેસેસિ. દેસનાપરિયોસાને અનેકાનિ બ્રહ્મસહસ્સાનિ મગ્ગફલેસુ પતિટ્ઠહિંસુ. તં સન્ધાય ચોદેન્તો **અજ્જાપિ તે, આવુસો, સા દિટ્ઠી**તિ ગાથમાહ. અયં પનત્થો બકબ્રહ્મસુત્તેન (સં॰ નિ॰ ૧.૧૭૫) દીપેતબ્બો. વુત્તં હેતં (સં॰ નિ॰ ૧.૧૭૬) –

''એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરસ્સ બ્રહ્મુનો એવરૂપં પાપકં દિટ્ઠિગતં ઉપ્પન્નં હોતિ – 'નત્થિ સમણો વા બ્રાહ્મણો વા યો ઇધ આગચ્છેય્યા'તિ. અથ ખો ભગવા તસ્સ બ્રહ્મુનો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય , પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય; એવમેવ જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો ભગવા તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા.

''અથ ખો આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ એતદહોસિ 'કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી'તિ? અદ્દસ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભગવન્તં દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસિન્નં તેજોધાતું સમાપન્નં. દિસ્વાન સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય; એવમેવ જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો પુરત્થિમં દિસં નિસ્સાય તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો.

''અથ ખો આયસ્મતો મહાકસ્સપસ્સ એતદહોસિ – 'કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી'તિ? અદ્દસ ખો આયસ્મા મહાકસ્સપો ભગવન્તં દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસિન્નં તેજોધાતું સમાપન્નં. દિસ્વાન સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો...પે॰... એવમેવ જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહાકસ્સપો દક્ખિણં દિસં નિસ્સાય તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો.

''અથ ખો આયસ્મતો મહાકપ્પિનસ્સ એતદહોસિ – 'કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી'તિ? અદ્દસ ખો આયસ્મા મહાકપ્પિનો ભગવન્તં દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસિન્નં તેજોધાતું સમાપન્નં. દિસ્વાન સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો...પે॰...

એવમેવ જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા મહાકપ્પિનો પચ્છિમં દિસં નિસ્સાય તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો.

''અથ ખો આયસ્મતો અનુરુદ્ધસ્સ એતદહોસિ – 'કહં નુ ખો ભગવા એતરહિ વિહરતી'તિ? અદ્દસ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ભગવન્તં દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસિન્નં તેજોધાતું સમાપન્નં. દિસ્વાન સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો…પે॰… એવમેવ જેતવને અન્તરહિતો તસ્મિં બ્રહ્મલોકે પાતુરહોસિ. અથ ખો આયસ્મા અનુરુદ્ધો ઉત્તરં દિસં નિસ્સાય તસ્સ બ્રહ્મુનો ઉપરિવેહાસં પલ્લઙ્કેન નિસીદિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા નીચતરં ભગવતો''.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં બ્રહ્માનં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''અજ્જાપિ તે આવુસો સા દિટ્ઠિ, યા તે દિટ્ઠિ પુરે અહુ;
પસ્સસિ વીતિવત્તન્તં, બ્રહ્મલોકે પભસ્સર''ન્તિ.

''ન મે મારિસ સા દિટ્ઠિ, યા મે દિટ્ઠિ પુરે અહુ;
પસ્સામિ વીતિવત્તન્તં, બ્રહ્મલોકે પભસ્સરં;
સ્વાહં અજ્જ કથં વજ્જં, અહં નિચ્ચોમ્હિ સસ્સતો''તિ.

''અથ ખો ભગવા તં બ્રહ્માનં સંવેજેત્વા સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો…પે॰… એવમેવ તસ્મિં બ્રહ્મલોકે અન્તરહિતો જેતવને પાતુરહોસિ. અથ ખો સો બ્રહ્મા અઞ્ઞતરં બ્રહ્મપારિસજ્જં આમન્તેસિ – 'એહિ ત્વં, મારિસ, યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમ, ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એવં વદેહિ – ''અત્થિ નુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, અઞ્ઞેપિ તસ્સ ભગવતો સાવકા એવંમહિદ્ધિકા એવંમહાનુભાવા સેય્યથાપિ ભવં મોગ્ગલ્લાનો કસ્સપો કપ્પિનો અનુરુદ્ધો''તિ? 'એવં, મારિસા'તિ ખો સો બ્રહ્મપારિસજ્જો તસ્સ બ્રહ્મુનો પટિસ્સુત્વા યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમિ, ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એતદવોચ – 'અત્થિ નુ ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, અઞ્ઞેપિ તસ્સ ભગવતો સાવકા એવંમહિદ્ધિકા એવંમહાનુભાવા સેય્યથાપિ ભવં મોગ્ગલ્લાનો કસ્સપો કપ્પિનો અનુરુદ્ધો'તિ ? અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તં બ્રહ્મપારિસજ્જં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

''તેવિજ્જા ઇદ્ધિપત્તા ચ, ચેતોપરિયાયકોવિદા;
ખીણાસવા અરહન્તો, બહૂ બુદ્ધસ્સ સાવકા''તિ.

''અથ ખો સો બ્રહ્મપારિસજ્જો આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ ભાસિતં અભિનન્દિત્વા અનુમોદિત્વા યેન સો બ્રહ્મા તેનુપસઙ્કમિ, ઉપસઙ્કમિત્વા તં બ્રહ્માનં એતદવોચ – 'આયસ્મા મારિસ મહામોગ્ગલ્લાનો એવમાહ –

'''તેવિજ્જા ઇદ્ધિપત્તા ચ, ચેતોપરિયાયકોવિદા;
ખીણાસવા અરહન્તો, બહૂ બુદ્ધસ્સ સાવકા'''તિ. –

ઇદમવોચ સો બ્રહ્મપારિસજ્જો. અત્તમનો ચ સો બ્રહ્મા તસ્સ બ્રહ્મપારિસજ્જસ્સ ભાસિતં અભિનન્દીતિ (સં॰ નિ॰ ૧.૧૭૬).

ઇદં સન્ધાય વુત્તં – ''અયં પનત્થો બકબ્રહ્મસુત્તેન દીપેતબ્બો''તિ.

મહાનેરુનો કૂટન્તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) કૂટસીસેન સકલમેવ સિનેરુપબ્બતરાજં વદસિ. **વિમોક્ખેન અપસ્સયી**તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) ઝાનવિમોક્ખેન નિસ્સયેન અભિઞ્ઞાયેન પસ્સયીતિ અધિપ્પાયો. **વનન્તિ** (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) જમ્બુદીપં. સો હિ વનબાહુલ્લતાય ''વન''ન્તિ વુત્તો. તેનાહ ''જમ્બુમણ્ડસ્સ ઇસ્સરો''તિ. **પુબ્બવિદેહાનન્તિ** (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) પુબ્બવિદેહટ્ઠાનઞ્ચ પુબ્બવિદેહન્તિ અત્થો. **યે ચ ભૂમિસયા નરા**તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૫૧૩) ભૂમિસયા નરા નામ અપરગોયાનઉત્તરકુરુકા ચ મનુસ્સા. તે હિ ગેહાભાવતો ''ભૂમિસયા''તિ વુત્તા. તેપિ સબ્બે અપસ્સયીતિ સમ્બન્ધો. અયં પનત્થો નન્દોપનન્દદમનેન દીપેતબ્બો – એકસ્મિં કિર સમયે અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ ભગવતો ધમ્મદેસનં સુત્વા ''સ્વે, ભન્તે, પઞ્ચહિ ભિક્ખુસતેહિ સદ્ધિં મય્હં ગેહે ભિક્ખં ગણ્હથા''તિ નિમન્તેત્વા પક્કામિ. તંદિવસઞ્ચ ભગવતો પચ્ચૂસસમયે દસસહસ્સિલોકધાતું ઓલોકેન્તસ્સ નન્દોપનન્દો નામ નાગરાજા ઞાણમુખે આપાથં આગચ્છિ. ભગવા ''અયં નાગરાજા મય્હં ઞાણમુખે આપાથં આગચ્છતિ, કિં નુ ખો ભવિસ્સતી''તિ આવજ્જેન્તો સરણગમનસ્સ ઉપનિસ્સયં દિસ્વા ''અયં મિચ્છાદિટ્ઠિકો તીસુ રતનેસુ અપ્પસન્નો, કો નુ ખો ઇમં મિચ્છાદિટ્ઠિકો વિમોચેય્યા''તિ આવજ્જેન્તો મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરં અદ્દસ. તતો પભાતાય રત્તિયા સરીરપટિજગ્ગનં કત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''આનન્દ, પઞ્ચન્નં ભિક્ખુસતાનં આરોચેહિ – 'તથાગતો દેવચારિકં ગચ્છતી'''તિ. તંદિવસઞ્ચ નન્દોપનન્દસ્સ આપાનભૂમિં સજ્જયિંસુ. સો દિબ્બરતનપલ્લઙ્કે દિબ્બેન સેતચ્છત્તેન ધારિયમાનો તિવિધનાટકેહિ ચેવ નાગપરિસાય ચ પરિવુતો દિબ્બભાજનેસુ ઉપટ્ઠાપિતઅન્નપાનં ઓલોકયમાનો નિસિન્નો હોતિ. અથ ખો ભગવા યથા નાગરાજા પસ્સતિ, તથા કત્વા તસ્સ વિમાનમત્થકેનેવ પઞ્ચહિ ભિક્ખુસતેહિ સદ્ધિં તાવતિંસદેવલોકાભિમુખો પાયાસિ.

તેન ખો પન સમયેન નન્દોપનન્દસ્સ નાગરાજસ્સ એવરૂપં પાપકં દિટ્ઠિગતં ઉપ્પન્નં હોતિ ''ઇમે હિ નામ મુણ્ડસમણકા અમ્હાકં ઉપરિભવનેન દેવાનં તાવતિંસાનં ભવનં પવિસન્તિપિ નિક્ખમન્તિપિ, ન દાનિ ઇતો પટ્ઠાય ઇમેસં અમ્હાકં મત્થકે પાદપંસું ઓકિરન્તાનં ગન્તું દસ્સામી''તિ ઉટ્ઠાય સિનેરુપાદં ગન્ત્વા તં અત્તભાવં વિજહિત્વા સિનેરું સત્તક્ખત્તું ભોગેહિ પરિક્ખિપિત્વા ઉપરિ ફણં કત્વા તાવતિંસભવનં અવકુજ્જેન ફણેન પરિગ્ગહેત્વા અદસ્સનં ગમેસિ.

અથ ખો આયસ્મા રટ્ઠપાલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''પુબ્બે, ભન્તે, ઇમસ્મિં પદેસે ઠિતો સિનેરું પસ્સામિ, સિનેરુપરિભણ્ડં પસ્સામિ, તાવતિંસં પસ્સામિ, વેજયન્તં પસ્સામિ, વેજયન્તસ્સ પાસાદસ્સ ઉપરિધજં પસ્સામિ. કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો, યં એતરહિ નેવ સિનેરું પસ્સામિ...પે॰... ન વેજયન્તસ્સ પાસાદસ્સ ઉપરિધજં પસ્સામી''તિ. ''અયં, રટ્ઠપાલ, નન્દોપનન્દો નામ નાગરાજા તુમ્હાકં કુપિતો સિનેરું સત્તક્ખત્તું ભોગેહિ પરિક્ખિપિત્વા ઉપરિ ફણેન પટિચ્છાદેત્વા અન્ધકારં કત્વા ઠિતો''તિ. ''દમેમિ નં, ભન્તે''તિ. ન ભગવા નં અનુજાનિ. અથ ખો આયસ્મા ભદ્દિયો, આયસ્મા રાહુલોતિ અનુક્કમેન સબ્બેપિ ભિક્ખૂ ઉટ્ઠહિંસુ. ભગવા અનુજાનિ.

અવસાને મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો – ''અહં, ભન્તે, દમેમિ ન''ન્તિ આહ. ''દમેહિ, મોગ્ગલ્લાના''તિ ભગવા અનુજાનિ. થેરો અત્તભાવં વિજહિત્વા મહન્તં નાગરાજવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા નન્દોપનન્દં ચુદ્દસક્ખત્તું ભોગેહિ

પરિક્ખિપિત્વા તસ્સ ફણમત્થકે અત્તનો ફણં ઠપેત્વા સિનેરુના સદ્ધિં અભિનિપ્પીળેસિ. નાગરાજા ધૂમાયિ. થેરોપિ ‘‘ન તુય્હંયેવ સરીરે ધૂમો અત્થિ, મય્હમ્પિ અત્થી’’તિ ધૂમાયિ. નાગરાજસ્સ ધૂમો થેરં ન બાધતિ, થેરસ્સ પન ધૂમો નાગરાજં બાધતિ. તતો નાગરાજા પજ્જલિ, થેરોપિ ‘‘ન તુય્હંયેવ સરીરે અગ્ગિ અત્થિ, મય્હમ્પિ અત્થી’’તિ પજ્જલિ. નાગરાજસ્સ તેજો થેરં ન બાધતિ, થેરસ્સ પન તેજો નાગરાજાનં બાધતિ. નાગરાજા – ‘‘અયં મં સિનેરુના અભિનિપ્પીળેત્વા ધૂમાયતિ ચેવ પજ્જલતિ ચા’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘ભો, તુવં કોસી’’તિ પટિપુચ્છિ. ‘‘અહં ખો, નન્દ, મોગ્ગલ્લાનો’’તિ. ‘‘ભન્તે, અત્તનો ભિક્ખુભાવેન તિટ્ઠાહી’’તિ.

થેરો તં અત્તભાવં વિજહિત્વા તસ્સ દક્ખિણકણ્ણસોતેન પવિસિત્વા વામકણ્ણસોતેન નિક્ખમિ, વામકણ્ણસોતેન પવિસિત્વા દક્ખિણકણ્ણસોતેન નિક્ખમિ. તથા દક્ખિણનાસસોતેન પવિસિત્વા વામનાસસોતેન નિક્ખમિ, વામનાસસોતેન પવિસિત્વા દક્ખિણનાસસોતેન નિક્ખમિ. તતો નાગરાજા મુખં વિવરિ, થેરો મુખેન પવિસિત્વા અન્તોકુચ્છિયં પાચીનેન ચ પચ્છિમેન ચ ચઙ્કમતિ. ભગવા – ‘‘મોગ્ગલ્લાન, મનસિ કરોહિ, મહિદ્ધિકો નાગો’’તિ આહ. થેરો ‘‘મય્હં ખો, ભન્તે, ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા ભાવિતા બહુલીકતા યાનીકતા વત્થુકતા અનુટ્ઠિતા પરિચિતા સુસમારદ્ધા, તિટ્ઠતુ, ભન્તે, નન્દોપનન્દો, અહં નન્દોપનન્દસદિસાનં નાગરાજાનં સતમ્પિ સહસ્સમ્પિ દમેય્ય’’ન્તિઆદિમાહ.

નાગરાજા ચિન્તેસિ – ‘‘પવિસન્તો તાવ મે ન દિટ્ઠો, નિક્ખમનકાલે દાનિ નં દાઠન્તરે પક્ખિપિત્વા ખાદિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘નિક્ખમથ, ભન્તે, મા મં અન્તોકુચ્છિયં અપરાપરં ચઙ્કમન્તો બાધયિત્થા’’તિ આહ. થેરો નિક્ખમિત્વા બહિ અટ્ઠાસિ. નાગરાજા ‘‘અયં સો’’તિ દિસ્વા નાસવાતં વિસ્સજ્જિ, થેરો ચતુત્થજ્ઝાનં સમાપજ્જિ, લોમકૂપમ્પિસ્સ વાતો ચાલેતું નાસક્ખિ. અવસેસા ભિક્ખૂ કિર આદિતો પટ્ઠાય સબ્બપાટિહારિયાનિ કાતું સક્કુણેય્યું, ઇમં પન ઠાનં પત્વા એવં ખિપ્પનિસન્તિનો હુત્વા સમાપજ્જિતું ન સક્ખિસ્સન્તીતિ નેસં ભગવા નાગરાજદમનં નાનુજાનિ.

નાગરાજા ‘‘અહં ઇમસ્સ સમણસ્સ નાસવાતેન લોમકૂપમ્પિ ચાલેતું નાસક્ખિ, મહિદ્ધિકો સો સમણો’’તિ ચિન્તેસિ. થેરો અત્તભાવં વિજહિત્વા સુપણ્ણરૂપં અભિનિમ્મિનિત્વા સુપણ્ણવાતં દસ્સેન્તો નાગરાજાનં અનુબન્ધિ. નાગરાજા તં અત્તભાવં વિજહિત્વા માણવકવણ્ણં અભિનિમ્મિનિત્વા ‘‘ભન્તે, તુમ્હાકં સરણં ગચ્છામી’’તિ વદન્તો થેરસ્સ પાદે વન્દિ. થેરો ‘‘સત્થા, નન્દ, આગતો, એહિ ગમિસ્સામા’’તિ નાગરાજાનં દમેત્વા નિબ્બિસં કત્વા ગહેત્વા ભગવતો સન્તિકં અગમાસિ. નાગરાજા ભગવન્તં વન્દિત્વા ‘‘ભન્તે, તુમ્હાકં સરણં ગચ્છામી’’તિ આહ. ભગવા ‘‘સુખી હોહિ, નાગરાજા’’તિ વત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો અનાથપિણ્ડિકસ્સ નિવેસનં અગમાસિ.

અનાથપિણ્ડિકો ‘‘કિં, ભન્તે, અતિદિવા આગતત્થા’’તિ આહ. ‘‘મોગ્ગલ્લાનસ્સ ચ નન્દોપનન્દસ્સ ચ સઙ્ગામો અહોસી’’તિ. ‘‘કસ્સ પન, ભન્તે, જયો, કસ્સ પરાજયો’’તિ? ‘‘મોગ્ગલ્લાનસ્સ જયો, નન્દસ્સ પરાજયો’’તિ. અનાથપિણ્ડિકો ‘‘અધિવાસેતુ મે, ભન્તે, ભગવા સત્તાહં એકપટિપાટિયા ભત્તં સત્તાહં થેરસ્સ સક્કારં કરિસ્સામી’’તિ વત્વા સત્તાહં બુદ્ધપ્પમુખાનં પઞ્ચન્નં ભિક્ખુસતાનં મહાસક્કારં અકાસિ. તેન વુત્તં – ‘‘નન્દોપનન્દદમનેન દીપેતબ્બો’’તિ.

એકસ્મિઞ્હિ સમયે પુબ્બારામે વિસાખાય મહાઉપાસિકાય કારિતસહસ્સગબ્ભપટિમણ્ડિતે પાસાદે ભગવતિ વિહરન્તે…પે॰… સંવેજેસિ ચ દેવતાતિ. તેન વુત્તં –

‘‘ધરણિમ્પિ સુગમ્ભીરં, બહલં દુપ્પધંસિયં;
વામઙ્ગુટ્ઠેન ખોભેય્યં, ઇદ્ધિયા પારમિં ગતો’’તિ.

તત્થ **ઇદ્ધિયા પારમિં ગતો**તિ વિકુબ્બનિદ્ધિઆદિઇદ્ધિયા પરિયોસાનં ગતો પત્તો.

૩૯૫. અસ્મિમાનન્તિ અહમસ્મિ પઞ્ઞાસીલસમાધિસમ્પન્નોતિઆદિ અસ્મિમાનં **ન પસ્સામિ** ન અક્ખામીતિ અત્થો. તદેવ દીપેન્તો **માનો મય્હં ન વિજ્જતી**તિ આહ. **સામણેરે ઉપાદાયા**તિ સામણેરે આદિં કત્વા સકલે ભિક્ખુસઙ્ઘે **ગરુચિત્તં** ગારવચિત્તં આદરબહુમાનં અહં કરોમીતિ અત્થો.

૩૯૬. અપરિમેય્યે ઇતો કપ્પેતિ ઇતો અમ્હાકં ઉપ્પન્નકપ્પતો અન્તરકપ્પાદીહિ અપરિમેય્યે એકઅસઙ્ખ્યેય્યસ્સ ઉપરિ સતસહસ્સકપ્પમત્થકેતિ અત્થો. **યં કમ્મમભિનીહરિ**ન્તિ અગ્ગસાવકભાવસ્સ પદં પુઞ્ઞસમ્પત્તિં પૂરેસિં. **તાહં ભૂમિમનુપ્પત્તો**તિ અહં તં સાવકભૂમિં અનુપ્પત્તો આસવક્ખયસઙ્ખાતં નિબ્બાનં પત્તો અસ્મિ અમ્હીતિ અત્થો.

૩૯૭. અત્થપટિસમ્ભિદાદયો ચતસ્સો પટિસમ્ભિદા સોતાપત્તિમગ્ગાદયો અટ્ઠ વિમોક્ખા ઇદ્ધિવિધાદયો છ અભિઞ્ઞાયો **મે** મયા **સચ્છિકતા** પચ્ચક્ખં કતા. **બુદ્ધસ્સ** ભગવતો ઓવાદાનુસાસનીસઙ્ખાતં **સાસનં** મયા **કતં** સીલપટિપત્તિનિપ્ફાદનવસેન પરિયોસાપિતન્તિ અત્થો.

ઇત્થન્તિ ઇમિના પકારેન હેટ્ઠા વુત્તક્કમેન. એવં સો એકસ્સેવ અનોમદસ્સીબુદ્ધસ્સ સન્તિકે દ્વિક્ખત્તું બ્યાકરણં લભિ. કથં? હેટ્ઠા વુત્તનયેન સેટ્ઠિ હુત્વા તસ્સ ભગવતો સન્તિકે લદ્ધબ્યાકરણો તતો ચુતો સામુદ્દિકે નાગભવને નિબ્બત્તો તસ્સેવ ભગવતો સન્તિકે દીઘાયુકભાવેન ઉપહારં કત્વા નિમન્તેત્વા ભોજેત્વા મહાપૂજં અકાસિ. તદાપિ ભગવા બ્યાકરણં કથેસિ. **સુદ**ન્તિ પદપૂરણે નિપાતો. **આયસ્મા**તિ પિયવચનં ગરુગારવાધિવચનં. મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો ઇમા અપદાનગાથાયો **અભાસિત્થ** કથેસિ. **ઇતી**તિ પરિસમાપનત્થે નિપાતો.

મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૩. મહાકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરસ્સ ભગવતોત્યાદિકં આયસ્મતો મહાકસ્સપત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞસમ્ભારાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરભગવતો કાલે હંસવતીનગરે વેદેહો નામ અસીતિકોટિવિભવો કુટુમ્બિકો અહોસિ. સો બુદ્ધમામકો, ધમ્મમામકો, સઙ્ઘમામકો, ઉપાસકો હુત્વા વિહરન્તો એકસ્મિં ઉપોસથદિવસે પાતોવ સુભોજનં ભુઞ્જિત્વા ઉપોસથઙ્ગાનિ અધિટ્ઠાય ગન્ધપુપ્ફાદીનિ ગહેત્વા વિહારં ગન્ત્વા સત્થારં પૂજેત્વા વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિ.

તસ્મિઞ્ચ ખણે સત્થા મહાનિસભત્થેરં નામ તતિયસાવકં ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં ધુતવાદાનં યદિદં નિસભો’’તિ એતદગ્ગે ઠપેસિ. ઉપાસકો તં સુત્વા પસન્નો ધમ્મકથાવસાને મહાજને ઉટ્ઠાય ગતે સત્થારં વન્દિત્વા ‘‘સ્વે, ભન્તે, મય્હં ભિક્ખં અધિવાસેથા’’તિ નિમન્તેસિ. ‘‘મહા ખો, ઉપાસક, ભિક્ખુસઙ્ઘો’’તિ. ‘‘કિત્તકો, ભન્તે’’તિ? ‘‘અટ્ઠસટ્ઠિભિક્ખુસતસહસ્સ’’ન્તિ. ‘‘ભન્તે, એકં સામણેરમ્પિ વિહારે અસેસેત્વા મય્હં ભિક્ખં ગણ્હથા’’તિ. સત્થા અધિવાસેસિ. ઉપાસકો સત્થુ અધિવાસનં ઞત્વા ગેહં ગન્ત્વા મહાદાનં સજ્જેત્વા પુનદિવસે

સત્થુ કાલં આરોચાપેસિ. સત્થા પત્તચીવરમાદાય ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો ઉપાસકસ્સ ઘરં ગન્ત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસિન્નો દક્ખિણોદકાવસાને યાગુઆદીનિ સમ્પટિચ્છન્તો ભત્તવિસ્સગ્ગં અકાસિ. ઉપાસકોપિ સત્થુ સન્તિકે નિસીદિ.

તસ્મિં અન્તરે **મહાનિસભત્થેરો** પિણ્ડાય ચરન્તો તમેવ વીથિં પટિપજ્જિ. ઉપાસકો દિસ્વા ઉટ્ઠાય ગન્ત્વા થેરં વન્દિત્વા ''પત્તં, ભન્તે, દેથા''તિ આહ. થેરો પત્તં અદાસિ. ''ભન્તે, ઇધેવ પવિસથ, સત્થાપિ ગેહે નિસિન્નો''તિ. ''ન વટ્ટિસ્સતિ, ઉપાસકા''તિ. સો થેરસ્સ પત્તં ગહેત્વા પિણ્ડપાતસ્સ પૂરેત્વા અદાસિ. તતો થેરં અનુગન્ત્વા નિવત્તો સત્થુ સન્તિકે નિસીદિત્વા એવમાહ – ''મહાનિસભત્થેરો, ભન્તે, 'સત્થાપિ ગેહે નિસિન્નો'તિ વુત્તેપિ પવિસિતું ન ઇચ્છિ. અત્થિ નુ ખો એતસ્સ તુમ્હાકં ગુણેહિ અતિરેકગુણો''તિ? બુદ્ધાનઞ્ચ વણ્ણમચ્છેરં નામ નત્થિ, તસ્મા સત્થા એવમાહ – ''ઉપાસક, મયં ભિક્ખં આગમયમાના ગેહે નિસીદામ, સો ભિક્ખુ ન એવં નિસીદિત્વા ભિક્ખં ઉદિક્ખતિ. મયં ગામન્તસેનાસને વસામ, સો અરઞ્ઞેયેવ વસતિ. મયં છન્ને વસામ, સો અબ્ભોકાસેયેવ વસતી''તિ ભગવા ''અયઞ્ચ અયઞ્ચેતસ્સ ગુણો''તિ મહાસમુદ્દં પૂરયમાનો વિય તસ્સ ગુણં કથેસિ.

ઉપાસકોપિ પકતિયા જલમાનદીપો તેલેન આસિત્તો વિય સુટ્ઠુતરં પસન્નો હુત્વા ચિન્તેસિ – ''કિં મય્હં અઞ્ઞાય સમ્પત્તિયા, યંનૂનાહં અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સન્તિકે ધુતવાદાનં અગ્ગભાવત્થાય પત્થનં કરિસ્સામી''તિ. સો પુનપિ સત્થારં નિમન્તેત્વા તેનેવ નિયામેન સત્ત દિવસે મહાદાનં દત્વા સત્તમે દિવસે બુદ્ધપ્પમુખસ્સ મહાભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ તિચીવરાનિ દત્વા સત્થુ પાદમૂલે નિપજ્જિત્વા એવમાહ – ''યં મે, ભન્તે, સત્ત દિવસે દાનં દેન્તસ્સ મેત્તં કાયકમ્મં મેત્તં વચીકમ્મં મેત્તં મનોકમ્મં પચ્ચુપટ્ઠિતં, ઇમિનાહં ન અઞ્ઞં દેવસમ્પત્તિં વા સક્કમારબ્રહ્મસમ્પત્તિં વા પત્થેમિ, ઇદં પન મે કમ્મં અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સન્તિકે મહાનિસભત્થેરેન પત્તટ્ઠાનન્તરં પાપુણનત્થાય તેરસધુતઙ્ગધરાનં અગ્ગભાવસ્સ અધિકારો હોતૂ''તિ. સત્થા ''મહન્તં ઠાનં ઇમિના પત્થિતં, સમિજ્ઝિસ્સતિ નુ ખો, નો''તિ ઓલોકેન્તો સમિજ્ઝનભાવં દિસ્વા આહ – ''મનાપં તે ઠાનં પત્થિતં, અનાગતે સતસહસ્સકપ્પાવસાને ગોતમો નામ બુદ્ધો ઉપ્પજ્જિસ્સતિ, તસ્સ ત્વં તતિયસાવકો મહાકસ્સપત્થેરો નામ ભવિસ્સસી''તિ બ્યાકાસિ. તં સુત્વા ઉપાસકો ''બુદ્ધાનં દ્વે કથા નામ નત્થી''તિ પુનદિવસે પત્તબ્બં વિય તં સમ્પત્તિં અમઞ્ઞિત્થ. સો યાવતાયુકં દાનં દત્વા સીલં સમાદાય રક્ખિત્વા નાનપ્પકારં પુઞ્ઞકમ્મં કત્વા કાલંકત્વા સગ્ગે નિબ્બત્તિ.

તતો પટ્ઠાય દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિં અનુભવન્તો ઇતો એકનવુતિકપ્પે વિપસ્સિસમ્માસમ્બુદ્ધે બન્ધુમતીનગરં ઉપનિસ્સાય ખેમે મિગદાયે વિહરન્તે દેવલોકા ચવિત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં પરિજિણ્ણબ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિ. તસ્મિઞ્ચ કાલે વિપસ્સી ભગવા સત્તમે સંવચ્છરે ધમ્મં કથેસિ, મહન્તં કોલાહલં અહોસિ. સકલજમ્બુદીપે દેવતા ''સત્થા ધમ્મં કથેસ્સતી''તિ આરોચેસું. બ્રાહ્મણો તં સાસનં અસ્સોસિ. તસ્સ નિવાસનસાટકો એકોયેવ, તથા બ્રાહ્મણિયા. પારુપનં પન દ્વિન્નમ્પિ એકમેવ. સો સકલનગરે ''એકસાટકબ્રાહ્મણો''તિ પઞ્ઞાયિ . સો બ્રાહ્મણો કેનચિદેવ કિચ્ચેન બ્રાહ્મણાનં સન્નિપાતે સતિ બ્રાહ્મણિં ગેહે ઠપેત્વા સયં તં વત્થં પારુપિત્વા ગચ્છતિ, બ્રાહ્મણીનં સન્નિપાતે સતિ સયં ગેહે અચ્છતિ, બ્રાહ્મણી તં વત્થં પારુપિત્વા ગચ્છતિ. તસ્મિં પન દિવસે સો બ્રાહ્મણિં આહ – ''ભોતિ, કિં ત્વં રત્તિં ધમ્મં સુણિસ્સસિ, ઉદાહુ દિવા''તિ? ''સામિ, અહં માતુગામો ભીરુકજાતિકા રત્તિં સોતું ન સક્કોમિ, દિવા સોસ્સામી''તિ તં બ્રાહ્મણં ગેહે ઠપેત્વા તં વત્થં પારુપિત્વા ઉપાસિકાહિ સદ્ધિં વિહારં ગન્ત્વા સત્થારં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસિન્ના ધમ્મં સુત્વા ઉપાસિકાહિ સદ્ધિં અગમાસિ. અથ બ્રાહ્મણો તં ગેહે ઠપેત્વા તં વત્થં પારુપિત્વા વિહારં ગતો.

તસ્મિઞ્ચ સમયે સત્થા પરિસમજ્ઝે અલઙ્કતધમ્માસને નિસિન્નો ચિત્તબીજનિં ગહેત્વા આકાસગઙ્ગં ઓતારેન્તો વિય સિનેરું મન્થં કત્વા સાગરં નિમ્મન્થેન્તો વિય ચ ધમ્મકથં કથેસિ. બ્રાહ્મણસ્સ પરિસપરિયન્તેન નિસિન્નસ્સ ધમ્મં સુણન્તસ્સ પઠમયામેયેવ સકલસરીરં પૂરયમાના પઞ્ચવણ્ણા પીતિ ઉપ્પજ્જિ. સો પારુતવત્થં સઙ્ઘરિત્વા ''દસબલસ્સ દસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ. અથસ્સ આદીનવસહસ્સં દસ્સયમાનં મચ્છેરં ઉપ્પજ્જિ. સો ''બ્રાહ્મણિયા તુય્હઞ્ચ એકમેવ વત્થં, અઞ્ઞં કિઞ્ચિ પારુપનં નામ નત્થિ, અપારુપિત્વા બહિ વિચરિતું ન સક્કોમી''તિ સબ્બથાપિ અદાતુકામો અહોસિ. અથસ્સ નિક્ખન્તે પઠમે મજ્ઝિમયામેતિ તથેવ પીતિ ઉપ્પજ્જિ. સો તથેવ ચિન્તેત્વા તથેવ અદાતુકામો અહોસિ. અથસ્સ મજ્ઝિમે યામે નિક્ખન્તે પચ્છિમયામેપિ તથેવ પીતિ ઉપ્પજ્જિ. તદા સો મચ્છેરં જિનિત્વા વત્થં સઙ્ઘરિત્વા સત્થુ પાદમૂલે ઠપેસિ. તતો વામહત્થં આભુજિત્વા દક્ખિણેન હત્થેન અપ્ફોટેત્વા ''જિતં મે, જિતં મે''તિ તિક્ખત્તું નદિ.

તસ્મિં સમયે બન્ધુમા રાજા ધમ્માસનસ્સ પચ્છતો અન્તોસાણિયં નિસિન્નો ધમ્મં સુણાતિ. રઞ્ઞો ચ નામ ''જિતં મે''તિ સદ્દો અમનાપો હોતિ. રાજા પુરિસં આણાપેસિ ''ગચ્છ, ભણે, એતં પુચ્છ – 'કિં સો વદતી'''તિ? બ્રાહ્મણો તેનાગન્ત્વા પુચ્છિતો ''અવસેસા હત્થિયાનાદીનિ આરુય્હ અસિચમ્માદીનિ ગહેત્વા પરસેનં જિનન્તિ, ન તં અચ્છરિયં. અહં પન પચ્છતો આગચ્છન્તસ્સ કૂટગોણસ્સ મુગ્ગરેન સીસં ભિન્દિત્વા તં પલાપેન્તો વિય મચ્છેરચિત્તં જિનિત્વા પારુતવત્થં દસબલસ્સ અદાસિં, તં મે જિતં મચ્છેરં અચ્છરિય''ન્તિ આહ. સો આગન્ત્વા તં પવત્તિં રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા ''અમ્હે, ભણે, દસબલસ્સ અનુરૂપં ન જાનામ, બ્રાહ્મણો જાનાતી''તિ તસ્સ પસીદિત્વા વત્થયુગં પેસેસિ. તં દિસ્વા બ્રાહ્મણો ચિન્તેસિ – ''રાજા મય્હં તુણ્હી નિસિન્નસ્સ પઠમં કિઞ્ચિ અદત્વા સત્થુ ગુણે કથેન્તસ્સ અદાસિ, સત્થુ ગુણે પટિચ્ચ ઇદં ઉપ્પન્નં, સત્થુયેવ અનુચ્છવિક''ન્તિ તમ્પિ વત્થયુગં દસબલસ્સ અદાસિ. રાજા ''કિં બ્રાહ્મણેન કત''ન્તિ પુચ્છિત્વા ''તમ્પિ તેન વત્થયુગં તથાગતસ્સેવ દિન્ન''ન્તિ સુત્વા અઞ્ઞાનિપિ દ્વે વત્થયુગાનિ પેસેસિ, સો તાનિપિ સત્થુ અદાસિ. પુન રાજા 'અઞ્ઞાનિપિ ચત્તારી'તિ એવં વત્વા યાવ એવં દ્વત્તિંસ વત્થયુગાનિ પેસેસિ. અથ બ્રાહ્મણો ''ઇદં વડ્ઢેત્વા વડ્ઢેત્વા ગહણં વિય હોતી''તિ અત્તનો અત્થાય એકં, બ્રાહ્મણિયા એકન્તિ દ્વે વત્થયુગાનિ ગહેત્વા, તિંસ યુગાનિ તથાગતસ્સેવ અદાસિ. તતો પટ્ઠાય ચ સો સત્થુ વિસ્સાસિકો જાતો.

અથ તં રાજા એકદિવસં સીતસમયે સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તં દિસ્વા સતસહસ્સગ્ઘનકં અત્તનો પારુતં રત્તકમ્બલં દત્વા આહ – ''ઇતો પટ્ઠાય ઇમં પારુપિત્વા ધમ્મં સુણાહી''તિ. સો ''કિં મે ઇમિના કમ્બલેન ઇમસ્મિં પૂતિકાયે ઉપનીતેના''તિ ચિન્તેત્વા અન્તોગન્ધકુટિયં તથાગતસ્સ મઞ્ચસ્સ ઉપરિ વિતાનં કત્વા અગમાસિ. અથેકદિવસં રાજા પાતોવ વિહારં ગન્ત્વા અન્તોગન્ધકુટિયં સત્થુ સન્તિકે નિસીદિ. તસ્મિં ખણે છબ્બણ્ણા બુદ્ધરસ્મિયો કમ્બલે પટિહઞ્ઞન્તિ, કમ્બલો અતિવિય વિરોચિત્થ. રાજા ઉલ્લોકેન્તો સઞ્જાનિત્વા આહ – ''અમ્હાકં, ભન્તે, એસ કમ્બલો, અમ્હેહિ એકસાટકબ્રાહ્મણસ્સ દિન્નો''તિ. ''તુમ્હેહિ, મહારાજ, બ્રાહ્મણો પૂજિતો, બ્રાહ્મણેન મયં પૂજિતા''તિ. રાજા ''બ્રાહ્મણો યુત્તં અઞ્ઞાસિ, ન મય''ન્તિ પસીદિત્વા યં મનુસ્સાનં ઉપકારભૂતં, તં સબ્બં અટ્ઠટ્ઠકં કત્વા સબ્બટ્ઠકં નામ દાનં દત્વા પુરોહિતટ્ઠાને ઠપેસિ. સોપિ ''અટ્ઠટ્ઠકં નામ ચતુસટ્ઠિ હોતી''તિ ચતુસટ્ઠિસલાકભત્તાનિ ઉપટ્ઠપેત્વા યાવજીવં દાનં દત્વા સીલં રક્ખિત્વા તતો ચુતો સગ્ગે નિબ્બત્તિ.

પુન તતો ચુતો ઇમસ્મિં કપ્પે ભગવતો કોણાગમનસ્સ ભગવતો કસ્સપસ્સ ચાતિ દ્વિન્નં અન્તરે બારાણસિયં કુટુમ્બિયકુલે નિબ્બત્તો. સો વડ્ઢિમન્વાય ઘરાવાસં વસન્તો એકદિવસં અરઞ્ઞે જઙ્ઘવિહારં વિચરતિ. તસ્મિઞ્ચ સમયે પચ્ચેકબુદ્ધો નદીતીરે ચીવરકમ્મં કરોન્તો અનુવાતે અપ્પહોન્તે સઙ્ઘરિત્વા ઠપેતુમારદ્ધો. સો તં દિસ્વા ''કસ્મા,

ભન્તે, સઙ્ગરિત્વા ઠપેથા''તિ આહ. ''અનુવાતો નપ્પહોતી''તિ. ''ઇમિના, ભન્તે, કરોથા''તિ ઉત્તરિસાટકં દત્વા ''નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને મે કાચિ હાનિ મા હોતૂ''તિ પત્થનં અકાસિ.

ઘરેપિસ્સ ભગિનિયા સદ્ધિં ભરિયાય કલહં કરોન્તિયા પચ્ચેકબુદ્ધો પિણ્ડાય પાવિસિ. અથસ્સ ભગિની પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ પિણ્ડપાતં દત્વા તસ્સ ભરિયં સન્ધાય – ''એવરૂપં બાલં યોજનસતે પરિવજ્જેય્ય''ન્તિ પત્થનં ઠપેસિ. સા ગેહઙ્ગણે ઠિતા સુત્વા ''ઇમાય દિન્નભત્તં એસ મા ભુઞ્જતૂ''તિ પત્તં ગહેત્વા ભત્તં છડ્ડેત્વા કલલસ્સ પૂરેત્વા અદાસિ. ઇતરા દિસ્વા ''બાલે, મં તાવ અક્કોસ વા પહર વા, એવરૂપસ્સ પન દ્વે અસઙ્ખ્યેય્યાનિ પૂરિતપારમિસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ પત્તતો ભત્તં છડ્ડેત્વા કલલં દાતું ન યુત્ત''ન્તિ આહ. અથસ્સ ભરિયાય પટિસઙ્ખાનં ઉપ્પજ્જિ. સા ''તિટ્ઠથ, ભન્તે''તિ કલલં છડ્ડેત્વા પત્તં ધોવિત્વા ગન્ધચુણ્ણેન ઉબ્બટ્ટેત્વા પણીતભત્તસ્સ ચતુમધુરસ્સ ચ પૂરેત્વા ઉપરિ આસિત્તેન પદુમગબ્ભવણ્ણેન સપ્પિના વિજ્જોતમાનં પત્તં પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ હત્થે ઠપેત્વા ''યથા અયં પિણ્ડપાતો ઓભાસજાતો, એવં ઓભાસજાતં મે સરીરં હોતૂ''તિ પત્થનં અકાસિ. પચ્ચેકબુદ્ધો અનુમોદિત્વા આકાસં પક્ખન્દિ. તેપિ દ્વે જાયમ્પતિકા યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતા સગ્ગે નિબ્બત્તિંસુ. પુન તતો ચવિત્વા ઉપાસકો કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલે બારાણસિયં અસીતિકોટિવિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તિ, ઇતરાપિ તાદિસસ્સેવ સેટ્ઠિનો ધીતા હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્સ વયપ્પત્તસ્સ તમેવ સેટ્ઠિધીતરં આનયિંસુ. તસ્સા પુબ્બે અનિટ્ઠવિપાકસ્સ પાપકમ્મસ્સ આનુભાવેન પતિકુલં પવિટ્ઠમત્તાય ઉમ્મારન્તરતો પટ્ઠાય સકલં ગેહં ઉગ્ઘાટિતવચ્ચકૂપો વિય દુગ્ગન્ધં જાતં. કુમારો ''કસ્સાયં ગન્ધો''તિ પુચ્છિત્વા ''સેટ્ઠિકઞ્ઞાયા''તિ સુત્વા ''નીહરથ ન''ન્તિ તસ્સાયેવ કુલઘરં પેસેસિ. સા તેનેવ નીહારેન સત્તસુ ઠાનેસુ પટિનિવત્તિ.

તેન સમયેન કસ્સપદસબલો પરિનિબ્બાયિ. તસ્સ સતસહસ્સગ્ઘનિકાહિ સુવણ્ણિટ્ઠકાહિ યોજનુબ્બેધં ચેતિયં આરભિંસુ. તસ્મિં ચેતિયે કરિયમાને સા સેટ્ઠિધીતા ચિન્તેસિ – ''અહં સત્તસુ ઠાનેસુ પટિનિવત્તા, કિં મે જીવિતેના''તિ અત્તનો આભરણભણ્ડં ભઞ્જાપેત્વા સુવણ્ણિટ્ઠકં કારેસિ રતનાયતં વિદત્થિવિત્થિણ્ણં ચતુરઙ્ગુલુબ્બેધં. તતો હરિતાલમનોસિલાપિણ્ડં ગહેત્વા અટ્ઠ ઉપ્પલપુપ્ફહત્થકે આદાય ચેતિયકરણટ્ઠાનં ગતા. તસ્મિઞ્ચ ખણે એકા ઇટ્ઠકાપન્તિ પરિક્ખિપિત્વા આગચ્છમાના ઘટનિટ્ઠકાય ઊના હોતિ. સેટ્ઠિધીતા વડ્ઢકિં આહ ''ઇમં મે ઇટ્ઠકં એત્થ ઠપેથા''તિ. ''અમ્મ ભદ્દકે, કાલે આગતાસિ, સયમેવ ઠપેહી''તિ. સા આરુય્હ તેલેન હરિતાલમનોસિલાપિણ્ડં યોજેત્વા તેન બન્ધનેન ઇટ્ઠકં પતિટ્ઠપેત્વા ઉપરિ અટ્ઠહિ ઉપ્પલપુપ્ફહત્થકેહિ પૂજં કત્વા વન્દિત્વા ''નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને મે કાયતો ચન્દનગન્ધો વાયતુ, મુખતો ઉપ્પલગન્ધો''તિ પત્થનં કત્વા ચેતિયં વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા ગેહં અગમાસિ.

તસ્મિંયેવ ખણે સા યસ્સ સેટ્ઠિપુત્તસ્સ પઠમં ગેહં નીતા, તસ્સ તં આરબ્ભ સતિ ઉદપાદિ. નગરેપિ નક્ખત્તં સઙ્ઘુટ્ઠં હોતિ. સો ઉપટ્ઠાકે આહ ''ઇધ આનીતા સેટ્ઠિધીતા કુહિ''ન્તિ? ''કુલગેહે, સામી''તિ. ''આનેથ નં, નક્ખત્તં કીળિસ્સામી''તિ. તે ગન્ત્વા તં વન્દિત્વા ઠિતા. ''કિં, તાતા, આગતત્થા''તિ તાય પુટ્ઠા તસ્સા તં પવત્તિં આચિક્ખિંસુ. ''તાતા, મયા આભરણભણ્ડેહિ ચેતિયં પૂજિતં, આભરણં મે નત્થી''તિ. તે ગન્ત્વા સેટ્ઠિપુત્તસ્સ આરોચેસું. ''આનેથ નં, પિળન્ધનં લભિસ્સતી''તિ. તે તં આનયિંસુ. તસ્સા સહ ગેહપવેસનેન સકલગેહં ચન્દનગન્ધો ચેવ ઉપ્પલગન્ધો ચ વાયિ. સેટ્ઠિપુત્તો તં પુચ્છિ – ''ભદ્દે, તવ સરીરતો પઠમં દુગ્ગન્ધો વાયિ, ઇદાનિ પન તે સરીરતો ચન્દનગન્ધો, મુખતો ઉપ્પલગન્ધો વાયતિ, કિમેત''ન્તિ? સા આદિતો પટ્ઠાય અત્તના કતકમ્મં આરોચેસિ. સેટ્ઠિપુત્તો ''નિય્યાનિકં વત બુદ્ધસાસન''ન્તિ પસીદિત્વા યોજનિકં સુવણ્ણચેતિયં કમ્બલકઞ્ચુકેન પટિચ્છાદેત્વા તત્થ તત્થ રથચક્કપમાણેહિ સુવણ્ણપદુમેહિ અલઙ્કરિ. તેસં દ્વાદસહત્થા ઓલમ્બકા હોન્તિ.

સો તત્થ યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો સગ્ગે નિબ્બત્તિત્વા, પુન તતો ચવિત્વા બારાણસિતો યોજનમત્તે ઠાને અઞ્ઞતરસ્મિં અમચ્ચકુલે નિબ્બત્તિ. ભરિયા પનસ્સ દેવલોકતો ચવિત્વા રાજકુલે જેટ્ઠરાજધીતા હુત્વા નિબ્બત્તિ. તેસુ વયપ્પત્તેસુ કુમારસ્સ વસનગામે નક્ખત્તં સઙ્ઘુટ્ઠં. સો માતરં આહ – ''અમ્મ, સાટકં મે દેહિ, નક્ખત્તં કીળિસ્સામી''તિ. સા ધોતવત્થં નીહરિત્વા અદાસિ. ''અમ્મ, થૂલમિદ''ન્તિ આહ. સા અઞ્ઞં નીહરિત્વા અદાસિ. સો તમ્પિ પટિક્ખિપિ. અથ નં માતા આહ – ''તાત, યાદિસે ગેહે મયં જાતા, નત્થિ નો ઇતો સુખુમતરસ્સ પટિલાભાય પુઞ્ઞ''ન્તિ. ''તેન હિ લભનટ્ઠાનં ગચ્છામિ, અમ્મા''તિ. ''પુત્ત, અહં અજ્જેવ તુય્હં બારાણસિનગરરજ્જપટિલાભં ઇચ્છામી''તિ. સો માતરં વન્દિત્વા ''ગચ્છામિ, અમ્મા''તિ. ''ગચ્છ, તાતા''તિ. સો પન પુઞ્ઞનિયામેન નિક્ખમિત્વા બારાણસિં ગન્ત્વા ઉય્યાને મઙ્ગલસિલાપટ્ટે સસીસં પારુપિત્વા નિપજ્જિ. સો ચ બારાણસિરઞ્ઞો કાલઙ્કતસ્સ સત્તમો દિવસો હોતિ.

અમચ્ચા રઞ્ઞો સરીરકિચ્ચં કત્વા રાજઙ્ગણે નિસીદિત્વા મન્તયિંસુ – ''રઞ્ઞો એકા ધીતાવ અત્થિ, પુત્તો નત્થિ, અરાજકં રજ્જં નસ્સિસ્સતિ, કો રાજા ભવિતું અરહતી''તિ? ''ત્વં હોહિ, ત્વં હોહી''તિ. પુરોહિતો આહ – ''બહું ઓલોકેતું ન વટ્ટતિ, ફુસ્સરથં વિસ્સજ્જેસ્સામા''તિ. તે કુમુદવણ્ણે ચત્તારો સિન્ધવે યોજેત્વા પઞ્ચવિધરાજકકુધભણ્ડં સેતચ્છત્તઞ્ચ તસ્મિં ઠપેત્વા રથં વિસ્સજ્જેત્વા પચ્છતો તૂરિયાનિ પગ્ગણ્હાપેસું. રથો પાચીનદ્વારેન નિક્ખમિત્વા ઉય્યાનાભિમુખો અગમાસિ. ''પરિચયેન ઉય્યાનાભિમુખો ગચ્છતિ, નિવત્તેમા''તિ કેચિ આહંસુ. પુરોહિતો ''મા નિવત્તયિત્થા''તિ આહ. રથો ગન્ત્વા કુમારં પદક્ખિણં કત્વા આરુહનસજ્જો હુત્વા અટ્ઠાસિ. પુરોહિતો પારુપનકણ્ણં અપનેત્વા પાદતલાનિ ઓલોકેન્તો ''તિટ્ઠતુ અયં દીપો, દ્વિસહસ્સપરિત્તદીપવારેસુ ચતૂસુ મહાદીપેસુ એસ રજ્જં કારેતું યુત્તો''તિ વત્વા ''તૂરિયાનિ પગ્ગણ્હથા''તિ તિક્ખત્તું તૂરિયાનિ પગ્ગણ્હાપેતિ.

અથ કુમારો મુખં વિવરિત્વા ઓલોકેન્તો ''કેન કમ્મેન આગતત્થા''તિ આહ. ''દેવ, તુમ્હાકં રજ્જં પાપુણાતી''તિ. ''રાજા વો કહ''ન્તિ? ''દેવત્તં ગતો, સામી''તિ. ''કતિ દિવસા અતિક્કન્તા''તિ ? ''અજ્જ સત્તમો દિવસો''તિ. ''પુત્તો વા ધીતા વા નત્થી''તિ ? ''ધીતા અત્થિ, દેવ, પુત્તો નત્થી''તિ. ''તેન હિ કરિસ્સામિ રજ્જ''ન્તિ. તે તાવદેવ અભિસેકમણ્ડપં કારેત્વા રાજધીતરં સબ્બાલઙ્કારેહિ અલઙ્કરિત્વા ઉય્યાનં આનેત્વા કુમારસ્સ અભિસેકં અકંસુ. અથસ્સ કતાભિસેકસ્સ સતસહસ્સગ્ઘનકં વત્થં ઉપનયિંસુ. સો ''કિમિદં, તાતા''તિ આહ. ''નિવાસનવત્થં, દેવા''તિ. ''નનુ, તાતા, થૂલ''ન્તિ? ''મનુસ્સપરિભોગવત્થેસુ ઇતો મુદુતરં નત્થિ, દેવા''તિ. ''તુમ્હાકં રાજા એવરૂપં નિવાસેસી''તિ? ''આમ, દેવા''તિ. ''ન મઞ્ઞે પુઞ્ઞવા તુમ્હાકં રાજા''તિ ''સુવણ્ણભિઙ્ગારં આહરથ, લભિસ્સામિ વત્થ''ન્તિ સુવણ્ણભિઙ્ગારં આહરાપેત્વા ઉટ્ઠાય હત્થે ધોવિત્વા મુખં વિક્ખાલેત્વા હત્થેન ઉદકં ગહેત્વા પુરત્થિમદિસાયં અબ્ભુક્કિરિ. ઘનપથવિં ભિન્દિત્વા અટ્ઠ કપ્પરુક્ખા ઉટ્ઠહિંસુ. પુન ઉદકં ગહેત્વા દક્ખિણપચ્છિમઉત્તરદિસાયન્તિ એવં ચતૂસુ દિસાસુ અબ્ભુક્કિરિ. સબ્બદિસાસુ અટ્ઠઅટ્ઠકં કત્વા દ્વત્તિંસ કપ્પરુક્ખા ઉટ્ઠહિંસુ. સો એકં દિબ્બદુસ્સં નિવાસેત્વા એકં પારુપિત્વા ''નન્દરઞ્ઞો વિજિતે સુત્તકન્તિકા ઇત્થિયો 'મા સુત્તં કન્તિંસૂ'તિ એવં ભેરિં ચરાપેથા''તિ વત્વા છત્તં ઉસ્સાપેત્વા અલઙ્કતપટિયત્તો હત્થિક્ખન્ધવરગતો નગરં પવિસિત્વા પાસાદં અભિરુય્હ મહાસમ્પત્તિં અનુભવિ.

એવં ગચ્છન્તે કાલે દેવી રઞ્ઞો સમ્પત્તિં દિસ્વા ''અહો વત તપસ્સી''તિ કારુઞ્ઞાકારં દસ્સેસિ. ''કિમિદં, દેવી''તિ પુટ્ઠા ''અતિમહતી, દેવ, તે સમ્પત્તિ, અતીતે બુદ્ધાનં સદ્દહિત્વા કતકલ્યાણસ્સ ફલં, ઇદાનિ અનાગતસ્સ પચ્ચયં પુઞ્ઞં ન કરોથા''તિ આહ. કસ્સ દસ્સામ, સીલવન્તો નત્થીતિ. ''અસુઞ્ઞો, દેવ, જમ્બુદીપો અરહન્તેહિ; તુમ્હે, દેવ, દાનં સજ્જેથ, અહં અરહન્તે લચ્છામી''તિ આહ. પુનદિવસે રાજા પાચીનદ્વારે દાનં સજ્જાપેસિ. દેવી

પાતોવ ઉપોસથઙ્ગાનિ અધિટ્ઠાય ઉપરિપાસાદે પુરત્થાભિમુખા ઉરેન નિપજ્જિત્વા ‘‘સચે એતિસ્સાય દિસાય અરહન્તો અત્થિ, સ્વે આગન્ત્વા અમ્હાકં ભિક્ખં ગણ્હન્તૂ’’તિ આહ. તસ્સં દિસાયં અરહન્તો નાહેસું, તં સક્કારં કપણયાચકાનં અદંસુ.

પુનદિવસે દક્ખિણદ્વારે સજ્જેત્વા તથેવ દક્ખિણેય્યં નાલત્થ, પુનદિવસેપિ પચ્છિમદ્વારે તથેવ. ઉત્તરદ્વારે સજ્જિતદિવસેન પન દેવિયા તથેવ નિમન્તેન્તિયા હિમવન્તે વસન્તાનં પદુમવતિયા પુત્તાનં પઞ્ચસતાનં પચ્ચેકબુદ્ધાનં જેટ્ઠકો મહાપદુમપચ્ચેકબુદ્ધો ભાતિકે આમન્તેસિ – ‘‘મારિસા, નન્દરાજા તુમ્હે નિમન્તેતિ, અધિવાસેથ તસ્સા’’તિ. તે અધિવાસેત્વા પુનદિવસે અનોતત્તદહે મુખં ધોવિત્વા આકાસેનાગન્ત્વા ઉત્તરદ્વારે ઓતરિંસુ. મનુસ્સા દિસ્વા ગન્ત્વા ‘‘પઞ્ચસતા, દેવ, પચ્ચેકબુદ્ધા આગતા’’તિ રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા સદ્ધિં દેવિયા ગન્ત્વા વન્દિત્વા પચ્ચેકબુદ્ધે પાસાદં આરોપેત્વા તત્ર નેસં દાનં દત્વા ભત્તકિચ્ચાવસાને રાજા સઙ્ઘત્થેરસ્સ, દેવી સઙ્ઘનવકસ્સ પાદમૂલે નિપતિત્વા ‘‘અય્યા, ભન્તે, પચ્ચયેહિ ન કિલમિસ્સન્તિ, મયઞ્ચ પુઞ્ઞેન ન પરિહાયિસ્સામી, અમ્હાકં યાવજીવં ઇધ નિવાસાય પટિઞ્ઞં દેથા’’તિ પટિઞ્ઞં કારેત્વા ઉય્યાને પઞ્ચ પણ્ણસાલાસતાનિ, પઞ્ચ ચઙ્કમનસતાનીતિ સબ્બાકારેન નિવાસનટ્ઠાનાનિ સમ્પાદેત્વા તત્થ વસાપેસું.

એવં કાલે ગચ્છન્તે રઞ્ઞો પચ્ચન્તે કુપિતે રાજા ‘‘અહં પચ્ચન્તં વૂપસમેતું ગચ્છામિ, ત્વં પચ્ચેકબુદ્ધેસુ મા પમજ્જા’’તિ દેવિં ઓવદિત્વા ગતો. તસ્મિં અનાગતેયેવ પચ્ચેકબુદ્ધાનં આયુસઙ્ખારા ખીણા. મહાપદુમપચ્ચેકબુદ્ધો તિયામરત્તિં ઝાનકીળં કીળિત્વા અરુણુગ્ગમનસમયે આલમ્બનફલકં આલમ્બિત્વા ઠિતકોવ અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયિ. એતેનુપાયેન સેસાપીતિ સબ્બેવ પરિનિબ્બુતા. પુનદિવસે દેવી પચ્ચેકબુદ્ધાનં નિસીદનટ્ઠાનાનિ સજ્જેત્વા પુપ્ફાનિ વિકિરિત્વા ધૂપં વાસેત્વા તેસં આગમનં ઓલોકેન્તી નિસિન્ના આગમનં અદિસ્વા પુરિસે પેસેસિ – ‘‘ગચ્છથ, તાતા, જાનાથ કિં અય્યાનં અફાસુક’’ન્તિ? તે ગન્ત્વા મહાપદુમસ્સ પણ્ણસાલાય દ્વારં વિવરિત્વા તત્થ તં અપસ્સન્તા ચઙ્કમનં ગન્ત્વા આલમ્બનફલકં નિસ્સાય ઠિતં દિસ્વા વન્દિત્વા ‘‘કાલો, ભન્તે’’તિ આહંસુ. પરિનિબ્બુતસરીરં કિં કથેસ્સતિ, તે ‘‘નિદ્દાયતિ મઞ્ઞે’’તિ વત્વા પિટ્ઠિપાદે હત્થેન પરામસિત્વા પાદાનં સીતલતાય ચેવ થદ્ધતાય ચ પરિનિબ્બુતભાવં ઞત્વા દુતિયસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા તથેવ ઞત્વા પુન તતિયસ્સાતિ એવં સબ્બેપિ પરિનિબ્બુતભાવં ઞત્વા રાજકુલં આગમિંસુ. ‘‘કહં, તાતા, પચ્ચેકબુદ્ધા’’તિ પુટ્ઠા ‘‘પરિનિબ્બુતા, દેવી’’તિ આહંસુ. દેવી કન્દન્તી રોદન્તી નિક્ખમિત્વા નાગરેહિ સદ્ધિં તત્થ ગન્ત્વા સાધુકીળિતં કારેત્વા પચ્ચેકબુદ્ધાનં સરીરકિચ્ચં કારેત્વા ધાતુયો ગાહાપેત્વા ચેતિયં પતિટ્ઠાપેસિ.

રાજા પચ્ચન્તં વૂપસમેત્વા આગતો પચ્ચુગ્ગમનં આગતં દેવિં પુચ્છિ – ‘‘કિં, ભદ્દે, ત્વં પચ્ચેકબુદ્ધેસુ ન પમજ્જસિ, નિરોગા ચ અય્યા’’તિ? ‘‘પરિનિબ્બુતા, દેવા’’તિ. તં સુત્વા રાજા ચિન્તેસિ – ‘‘એવરૂપાનમ્પિ પણ્ડિતાનં મરણં ઉપ્પજ્જતિ, અમ્હાકં કુતો મોક્ખા’’તિ? સો નગરં અપવિસિત્વા ઉય્યાનમેવ ગન્ત્વા જેટ્ઠપુત્તં પક્કોસાપેત્વા તસ્સ રજ્જં નિય્યાતેત્વા સયં સમણપબ્બજ્જં પબ્બજિ. દેવીપિ ‘‘રઞ્ઞે પબ્બજિતે અહં કિં કરિસ્સામી’’તિ તથેવ ઉય્યાને પબ્બજિ. દ્વેપિ ઝાનં ભાવેત્વા તતો ચુતા બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિંસુ.

તેસુ તત્થેવ વસન્તેસુ અમ્હાકં સત્થા લોકે ઉપ્પજ્જિત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો અનુપુબ્બેન રાજગહં પાપુણિ. સત્થરિ તત્થ પટિવસન્તે અયં પિપ્પલિમાણવો મગધરટ્ઠે મહાતિત્થબ્રાહ્મણગામે કપિલબ્રાહ્મણસ્સ ભરિયાય કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તો. અયં ભદ્દકાપિલાની મદ્દરટ્ઠે સાગલનગરે કોસિયગોત્તબ્રાહ્મણસ્સ ભરિયાય કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તા. તેસં અનુક્કમેન વડ્ઢમાનાનં પિપ્પલિમાણવસ્સ વીસતિમે, ભદ્દાય સોળસમે વયે સમ્પત્તે માતાપિતરો પુત્તં

ઓલોકેત્વા ‘‘તાત, ત્વં વયપ્પત્તો, કુલવંસં પતિટ્ઠપેતું યુત્તો’’તિ અતિવિય નિપ્પીળિયિંસુ. માણવો આહ – ‘‘મય્હં સોતપથે એવરૂપં કથં મા કથયિત્થ, અહં યાવ તુમ્હે ધરથ, તાવ પટિજગ્ગિસ્સામિ, તુમ્હાકં અચ્ચયેન નિક્ખમિત્વા પબ્બજિસ્સામી’’તિ. તે કતિપાહં અતિક્કમિત્વા પુન કથયિંસુ. સોપિ પુન પટિક્ખિપિ. તતો પટ્ઠાય માતા નિરન્તરં કથેતિયેવ.

માણવો ‘‘માતરં સઞ્ઞાપેસ્સામી’’તિ રત્તસુવણ્ણસ્સ નિક્ખસહસ્સં દત્વા સુવણ્ણકારેહિ ઇત્થિરૂપકં કારેત્વા તસ્સ મજ્જનઘટ્ટનાદિકમ્મપરિયોસાને તં રત્તવત્થં નિવાસેત્વા સુવણ્ણસમ્પન્નેહિ પુપ્ફેહિ ચેવ નાનાલઙ્કારેહિ ચ અલઙ્કારાપેત્વા ‘‘અમ્મ, એવરૂપં આરમ્મણં લભન્તો ગેહે વસિસ્સામિ, અલભન્તો ન વસિસ્સામી’’તિ. પણ્ડિતા બ્રાહ્મણી ચિન્તેસિ – ‘‘મય્હં પુત્તો પુઞ્ઞવા દિન્નદાનો કતાભિનીહારો પુબ્બે પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો ન એકકોવ અકાસિ, અદ્ધા એતેન સહ કતપુઞ્ઞા સુવણ્ણરૂપકપટિભાગા ભવિસ્સતી’’તિ. અટ્ઠ બ્રાહ્મણે પક્કોસાપેત્વા સબ્બભોગેહિ સન્તપ્પેત્વા સુવણ્ણરૂપકં રથે આરોપેત્વા ‘‘ગચ્છથ, તાતા, યત્થ અમ્હેહિ જાતિગોત્તભોગાદિસમાનકુલે એવરૂપં દારિકં પસ્સથ, તત્થ ઇદમેવ સુવણ્ણરૂપકં સચ્ચાકારં કત્વા દેથા’’તિ ઉય્યોજેસિ.

તે ‘‘અમ્હાકં નામ એતં કમ્મ’’ન્તિ નિક્ખમિત્વા ‘‘કત્થ લભિસ્સામ, મદ્દરટ્ઠં નામ ઇત્થાગારં, મદ્દરટ્ઠં ગમિસ્સામા’’તિ મદ્દરટ્ઠે સાગલનગરં અગમંસુ. અત્થ તં સુવણ્ણરૂપકં ન્હાનતિત્થે ઠપેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. અથ ભદ્દાય ધાતી ભદ્દં ન્હાપેત્વા અલઙ્કરિત્વા સયં ન્હાયિતું ઉદકતિત્થં ગન્ત્વા સુવણ્ણરૂપકં દિસ્વા ‘‘કિસ્સાયં અવિનીતા ઇધાગન્ત્વા ઠિતા’’તિ પિટ્ઠિપસ્સે પહરિત્વા સુવણ્ણરૂપકં ઞત્વા ‘‘અય્યધીતા મેતિ સઞ્ઞં ઉપ્પાદેસિં, અયં પન અય્યધીતાય નિવાસનપટિગ્ગાહિતાયપિ અસદિસા’’તિ આહ. અથ નં તે બ્રાહ્મણા ‘‘એવરૂપા કિર તે સામિધીતા’’તિ પુચ્છિંસુ. સા ‘‘ઇમાય સુવણ્ણપટિમાય સતગુણેન સહસ્સગુણેન મય્હં અય્યધીતા અભિરૂપતરા’’, તથા હિ ‘‘અપ્પદીપેપિ દ્વાદસહત્થે ગબ્ભે નિસિન્ના સરીરોભાસેન તમં વિધમતી’’તિ આહ. ‘‘તેન હિ તસ્સા માતાપિતૂનં સન્તિકં ગચ્છામા’’તિ સુવણ્ણરૂપકં રથે આરોપેત્વા તં ધાતિં અનુગન્ત્વા કોસિયગોત્તસ્સ ઘરદ્વારે ઠત્વા આગમનં આરોચયિંસુ.

બ્રાહ્મણો પટિસન્થારં કત્વા ‘‘કુતો આગતત્થા’’તિ પુચ્છિ. તે ‘‘મગધરટ્ઠે મહાતિત્થગામે કપિલબ્રાહ્મણસ્સ ઘરતો ઇમિના નામ કારણેન આગતમ્હા’’તિ આહંસુ. ‘‘સાધુ, તાતા, અમ્હેહિ સમજાતિગોત્તવિભવો સો બ્રાહ્મણો, દસ્સામ દારિક’’ન્તિ પણ્ણાકારં ગણ્હિ. તે કપિલબ્રાહ્મણસ્સ સાસનં પહિણિંસુ – ‘‘લદ્ધા નો ભદ્દા નામ દારિકા, કત્તબ્બં જાનાથા’’તિ. તં સાસનં સુત્વા પિપ્પલિમાણવસ્સ આરોચયિંસુ ‘‘લદ્ધા દારિકા’’તિ. પિપ્પલિમાણવો ‘‘અહં ‘ન લભિસ્સન્તી’તિ ચિન્તેસિં, ઇમે ‘લદ્ધા’તિ પેસેન્તિ, અનત્થિકો હુત્વા પણ્ણં પેસેસ્સામી’’તિ રહોગતો પણ્ણં લિખિ ‘‘ભદ્દા અત્તનો જાતિગોત્તભોગાનુરૂપં પતિં લભતુ, અહં નિક્ખમિત્વા પબ્બજિસ્સામિ, મા પચ્છા વિપ્પટિસારિની અહોસી’’તિ. ભદ્દાપિ ‘‘અસુકસ્સ કિર મં દાતુકામા’’તિ સુત્વા રહોગતા પણ્ણં લિખિ – ‘‘અય્યપુત્તો અત્તનો જાતિગોત્તભોગાનુરૂપં દારિકં લભતુ, અહં પબ્બજિસ્સામિ, મા પચ્છા વિપ્પટિસારી ભવાહી’’તિ. દ્વેપિ પણ્ણાનિ અન્તરામગ્ગે સમાગચ્છિંસુ. ‘‘ઇદં કસ્સ પણ્ણ’’ન્તિ? ‘‘પિપ્પલિમાણવેન ભદ્દાય પહિત’’ન્તિ. ‘‘ઇદં કસ્સા’’તિ? ‘‘ભદ્દાય પિપ્પલિમાણવસ્સ પહિત’’ન્તિ ચ વુત્તે તે દ્વેપિ વાચેત્વા ‘‘પસ્સથ દારકાનં કમ્મ’’ન્તિ ફાલેત્વા અરઞ્ઞે છડ્ડેત્વા અઞ્ઞં તંસમાનં પણ્ણં લિખિત્વા ઇતો એત્તો ચ પેસેસું. ઇતિ કુમારસ્સ કુમારિકાય ચ સદિસં પણ્ણં લોકસ્સાદરહિતમેવાતિ અનિચ્છમાનાનમ્પિ તેસં દ્વિન્નં સમાગમો અહોસિ.

તંદિવસમેવ પિપ્પલિમાણવોપિ ભદ્દં એકં પુપ્ફદામં ગણ્હાપેસિ. ભદ્દાપિ તાનિ સયનમજ્ઝે ઠપેસિ. ઉભોપિ ભુત્તસાયમાસા સયનં આરુહિતું આરભિંસુ. તેસુ માણવો દક્ખિણપસ્સેન સયનં આરુહિ, ભદ્દા વામપસ્સેન અભિરુહિત્વા આહ – ''યસ્સ પસ્સે પુપ્ફાનિ મિલાયન્તિ, તસ્સ રાગચિત્તં ઉપ્પન્નન્તિ વિજાનિસ્સામ, ઇમં પુપ્ફદામં ન અલ્લીયિતબ્બ''ન્તિ. તે પન અઞ્ઞમઞ્ઞં સરીરસમ્ફસ્સભયેન સકલરત્તિં નિદ્દં અનોક્કમન્તાવ વીતિનામેસું. દિવા પન હસિતમત્તમ્પિ નાકંસુ. તે લોકામિસેન અસંસટ્ઠા યાવ માતાપિતરો ધરન્તિ, તાવ કુટુમ્બં અવિચારેત્વા તેસુ કાલઙ્કતેસુ વિચારયિંસુ. મહતી માણવસ્સ સમ્પત્તિ. એકદિવસં સરીરં ઉબ્બટ્ટેત્વા છડ્ડેતબ્બં સુવણ્ણચુણ્ણં એવ મગધનાળિયા દ્વાદસનાળિમત્તં લદ્ધું વટ્ટતિ. યન્તબદ્ધાનિ સટ્ઠિ મહાતળાકાનિ, કમ્મન્તો દ્વાદસયોજનિકો, અનુરાધપુરપ્પમાણા ચુદ્દસગામા, ચુદ્દસ હત્થાનીકાનિ, ચુદ્દસ અસ્સાનીકાનિ, ચુદ્દસ રથાનીકાનિ.

સો એકદિવસં અલઙ્કતઅસ્સં આરુય્હ મહાજનપરિવુતો કમ્મન્તટ્ઠાનં ગન્ત્વા ખેત્તકોટિયં ઠિતો નઙ્ગલેહિ છિન્નટ્ઠાનતો કાકાદયો સકુણે ગણ્ડુપ્પાદાદિકે પાણકે ઉદ્ધરિત્વા ખાદન્તે દિસ્વા ''તાતા, ઇમે કિં ખાદન્તી''તિ પુચ્છિ. ''ગણ્ડુપ્પાદે, અય્યા''તિ. ''એતેહિ કતપાપં કસ્સ હોતી''તિ? ''તુમ્હાકં, અય્યા''તિ. સો ચિન્તેસિ – ''સચે એતેહિ કતપાપં મય્હં હોતિ, કિં મે કરિસ્સતિ સત્તઅસીતિકોટિધનં, દ્વાદસયોજનકમ્મન્તો કિં કરિસ્સતિ, કિં યન્તબદ્ધાનિ તળાકાનિ, કિં ચુદ્દસ ગામાનિ, સબ્બમેતં ભદ્દાય કાપિલાનિયા નિય્યાતેત્વા નિક્ખમ્મ પબ્બજિસ્સામી''તિ.

ભદ્દા કાપિલાની તસ્મિં ખણે અન્તરવત્થુસ્મિં તયો તિલકુમ્ભે પત્થરિત્વા ધાતીહિ પરિવુતા નિસિન્ના કાકે તિલપાણકે ખાદમાને દિસ્વા ''અમ્મા, કિં ઇમે ખાદન્તી''તિ પુચ્છિ. ''પાણકે, અય્યે''તિ. ''અકુસલં કસ્સ હોતી''તિ? ''તુમ્હાકં, અય્યે''તિ. સા ચિન્તેસિ – ''મય્હં ચતુહત્થં વત્થં નાળિકોદનમત્તઞ્ચ લદ્ધું વટ્ટતિ, યદિ પનેતં એતેહિ કતં અકુસલં મય્હં હોતિ, ભવસહસ્સેનપિ વટ્ટતો સીસં ઉક્ખિપિતું ન સક્કા, અય્યપુત્તે આગતમત્તેયેવ સબ્બં તસ્સ નિય્યાતેત્વા નિક્ખમ્મ પબ્બજિસ્સામી''તિ.

માણવો આગન્ત્વા ન્હત્વા પાસાદં આરુય્હ મહારહે પલ્લઙ્કે નિસીદિ, અથસ્સ ચક્કવત્તિનો અનુચ્છવિકભોજનં ઉપનયિંસુ. દ્વેપિ ભુઞ્જિત્વા પરિજને નિક્ખન્તે રહોગતા ફાસુકટ્ઠાને નિસીદિંસુ. તતો માણવો ભદ્દં આહ – ''ભદ્દે, ઇમં ઘરં આગચ્છન્તી કિત્તકં ધનમાહરસી''તિ? ''પઞ્ચપણ્ણાસ સકટસહસ્સાનિ, અય્યા''તિ. ''સબ્બં તં, યા ચ ઇમસ્મિં ઘરે સત્તાસીતિ કોટિયો યન્તબદ્ધાનિ સટ્ઠિ તળાકાનીતિ એવમાદિભેદા સમ્પત્તિ અત્થિ, તં સબ્બં તુય્હેવ નિય્યાતેમી''તિ. ''તુમ્હે પન કુહિં ગચ્છથ, અય્યા''તિ? ''અહં પબ્બજિસ્સામી''તિ. ''અય્ય, અહમ્પિ તુમ્હાકં આગમનં ઓલોકયમાના નિસિન્ના, અહમ્પિ પબ્બજિસ્સામી''તિ. તેસં આદિત્તપણ્ણકુટિ વિય તયો ભવા ઉપટ્ઠહન્તિ. તે ''પબ્બજિસ્સામા''તિ વત્વા અન્તરાપણતો કાસાયરસપીતાનિ ચીવરાનિ મત્તિકાપત્તે ચ આહરાપેત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં કેસે ઓહારેત્વા ''યે લોકે અરહન્તો અત્થિ, તે ઉદ્દિસ્સ અમ્હાકં પબ્બજ્જા''તિ પબ્બજિત્વા થવિકાસુ પત્તે પક્ખિપિત્વા અંસે લગ્ગેત્વા પાસાદતો ઓતરિંસુ. ગેહે દાસેસુ ચ કમ્મકારેસુ ચ ન કોચિ સઞ્જાનિ.

અથ ને બ્રાહ્મણગામતો નિક્ખમિત્વા દાસગામદ્વારેન ગચ્છન્તે આકપ્પકુતવસેન દાસગામવાસિનો સઞ્જાનિંસુ. તે રોદન્તા પાદેસુ પતિત્વા ''કિં અમ્હે અનાથે કરોથ, અય્યા''તિ આહંસુ. ''મયં, ભણે, 'તયો ભવા આદિત્તપણ્ણસાલા વિયા'તિ પબ્બજિમ્હ, સચે તુમ્હેસુ એકેકં ભુજિસ્સં કરોમ, વસ્સસતમ્પિ નપ્પહોતિ. તુમ્હેવ તુમ્હાકં સીસં ધોવિત્વા ભુજિસ્સા હુત્વા જીવથા''તિ વત્વા તેસં રોદન્તાનંયેવ પક્કમિંસુ.

થેરો પુરતો ગચ્છન્તો નિવત્તિત્વા ઓલોકેન્તો ચિન્તેસિ – ''અયં ભદ્દા કાપિલાની સકલજમ્બુદીપગ્ઘનિકા ઇત્થી મય્હં પચ્છતો આગચ્છતિ, ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ, યં કોચિદેવ એવં ચિન્તેય્ય 'ઇમે પબ્બજિતાપિ વિના ભવિતું ન સક્કોન્તિ, અનનુચ્છવિકં કરોન્તી'તિ. એવં કોચિ પાપકેન મનસા પદૂસેત્વા અપાયપૂરકો ભવેય્ય, ઇમં પહાય મયા ગન્તું વટ્ટતી''તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેત્વા પુરતો ગચ્છન્તો દ્વેધાપથં દિસ્વા તસ્સ મત્થકે અટ્ઠાસિ. ભદ્દાપિ આગન્ત્વા વન્દિત્વા અટ્ઠાસિ. અથ નં આહ – ''ભદ્દે, તાદિસિં ઇત્થિં મમ પચ્છતો આગચ્છન્તિં દિસ્વા 'ઇમે પબ્બજિતાપિ વિના ભવિતું ન સક્કોન્તી'તિ અમ્હેસુ પદુટ્ઠચિત્તો મહાજનો અપાયપૂરકો ભવેય્ય. ઇમસ્મિં દ્વેધાપથે ત્વં એતં ગણ્હ, અહં એકેન ગમિસ્સામી''તિ. ''આમ, અય્ય, માતુગામો 'પબ્બજિતાનં પલિબોધો, પબ્બજિતાપિ વિના ન ભવન્તી'તિ અમ્હાકં દોસં દસ્સેય્યુ''ન્તિ તિક્ખત્તું પદક્ખિણં કત્વા ચતૂસુ ઠાનેસુ પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા દસનખસમોધાનસમુજ્જલં અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ''સતસહસ્સકપ્પપમાણે અદ્ધાને કતો મિત્તસન્થવો અજ્જ ભિજ્જતિ, તુમ્હેવ દક્ખિણા નામ, તુમ્હાકં દક્ખિણમગ્ગો વટ્ટતિ, મયં માતુગામા નામ વામજાતિકા, અમ્હાકં વામમગ્ગો વટ્ટતી''તિ વન્દિત્વા મગ્ગં પટિપજ્જિ. તેસં દ્વેધાભૂતકાલે અયં મહાપથવી ''અહં ચક્કવાળસિનેરુપબ્બતાદયો ધારેતું સક્કોન્તીપિ તુમ્હાકં ગુણે ધારેતું ન સક્કોમી''તિ વદન્તી વિય વિરવમાના અકમ્પિત્થ. આકાસે અસનિસદ્દો વિય પવત્તિ, ચક્કવાળપબ્બતો ઉન્નાદિ.

સમ્માસમ્બુદ્ધોપિ વેળુવનમહાવિહારે કુટિયં નિસિન્નો પથવીકમ્પનસદ્દં સુત્વા ''કિસ્સ નુ ખો પથવી કમ્પતી''તિ આવજ્જેન્તો ''પિપ્પલિમાણવો ચ ભદ્દા ચ કાપિલાની મં ઉદ્દિસ્સ અપ્પમેય્યં સમ્પત્તિં પહાય પબ્બજિતા, તેસં વિયોગટ્ઠાને ઉભિન્નં ગુણબલેન અયં પથવીકમ્પો જાતો, મયાપિ એતેસં સઙ્ગહં કાતું વટ્ટતી''તિ ગન્ધકુટિતો નિક્ખમ્મ સયમેવ પત્તચીવરમાદાય અસીતિમહાથેરેસુ કઞ્ચિ અનાપુચ્છા તિગાવુતમગ્ગં પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા રાજગહસ્સ ચ નાલન્દાય ચ અન્તરે બહુપુત્તનિગ્રોધમૂલે પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા નિસીદિ. નિસિન્નો પન અઞ્ઞતરપંસુકૂલિકો વિય અનિસીદિત્વા બુદ્ધવેસં ગહેત્વા અસીતિહત્થા બુદ્ધરંસિયો વિસ્સજ્જેન્તો નિસીદિ. ઇતિ તસ્મિં ખણે પણ્ણચ્છત્તસકટચક્કકૂટાગારાદિપ્પમાણા બુદ્ધરંસિયો ઇતો ચિતો ચ વિપ્ફરન્તિયો વિધાવન્તિયો ચન્દસહસ્સસૂરિયસહસ્સઉગ્ગમનકાલં વિય કુરુમાના તં વનન્તરં એકોભાસં અકંસુ. દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણસિરિયા સમુજ્જલતારાગણેન વિય ગગનં, સુપુપ્ફિતકમલકુવલયેન વિય સલિલં વનન્તરં વિરોચિત્થ. નિગ્રોધરુક્ખસ્સ ખન્ધો પકતિયા સેતો હોતિ, પત્તાનિ નીલાનિ પક્કાનિ રત્તાનિ. તસ્મિં પન દિવસે સબ્બો નિગ્રોધો સુવણ્ણવણ્ણોવ અહોસિ.

મહાકસ્સપત્થેરો તં દિસ્વા ''અયં અમ્હાકં સત્થા ભવિસ્સતિ, ઇમં અહં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિતો''તિ દિટ્ઠટ્ઠાનતો પટ્ઠાય ઓનતો ગન્ત્વા તીસુ ઠાનેસુ વન્દિત્વા ''સત્થા મે, ભન્તે, ભગવા, સાવકોહમસ્મિ, સત્થા મે, ભન્તે, ભગવા, સાવકોહમસ્મી''તિ (સં॰ નિ॰ ૨.૧૫૪) આહ. અથ નં ભગવા આહ – ''કસ્સપ, સચે ત્વં ઇમં નિપચ્ચકારં મહાપથવિયા કરેય્યાસિ, સાપિ ધારેતું ન સક્કુણેય્ય. તથાગતસ્સ પન એવં ગુણમહન્તતં જાનતા તયા કતો નિપચ્ચકારો મય્હં લોમમ્પિ ચાલેતું ન સક્કોતિ. નિસીદ, કસ્સપ, દાયજ્જં તે દસ્સામી''તિ. અથસ્સ ભગવા તીહિ ઓવાદેહિ ઉપસમ્પદં અદાસિ. દત્વા ચ બહુપુત્તનિગ્રોધમૂલતો નિક્ખમિત્વા થેરં પચ્છાસમણં કત્વા મગ્ગં પટિપજ્જિ. સત્થુ સરીરં દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણવિચિત્તં, મહાકસ્સપસ્સ સત્તમહાપુરિસલક્ખણપટિમણ્ડિતં, સો કઞ્ચનનાવાય પચ્છાબદ્ધો વિય સત્થુ પદાનુપદિકં અનુગચ્છિ. સત્થા થોકં મગ્ગં ગન્ત્વા મગ્ગા ઓક્કમ્મ અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસજ્જાકારં દસ્સેસિ. થેરો ''સત્થા નિસીદિતુકામો''તિ ઞત્વા અત્તનો પટપિલોતિકં સઙ્ઘાટિં ચતુગ્ગુણં કત્વા પઞ્ઞપેસિ.

સત્થા તત્થ નિસીદિત્વા હત્થેન ચીવરં પરિમજ્જન્તો ‘‘મુદુકા ખો ત્યાયં, કસ્સપ, પટપિલોતિકા સઙ્ઘાટી’’તિ આહ (સં॰ નિ॰ ૨.૧૫૪). સો ‘‘સત્થા મે સઙ્ઘાટિયા મુદુભાવં કથેસિ, પારુપિતુકામો ભવિસ્સતી’’તિ ઞત્વા ‘‘પારુપતુ, ભન્તે, ભગવા સઙ્ઘાટિ’’ન્તિ આહ. ‘‘કિં ત્વં પારુપિસ્સસિ, કસ્સપા’’તિ? ‘‘તુમ્હાકં નિવાસનં લભન્તો પારુપિસ્સામિ, ભન્તે’’તિ. ‘‘કિં પન ત્વં, કસ્સપ, ઇમં પરિભોગજિણ્ણં પંસુકૂલં ધારેતું સક્ખિસ્સસિ, મયા હિ ઇમસ્સ પંસુકૂલસ્સ ગહિતદિવસે ઉદકપરિયન્તં કત્વા મહાપથવી કમ્પિ, ઇમં બુદ્ધપરિભોગજિણ્ણચીવરં નામ ન સક્કા પરિત્તગુણેન ધારેતું, પટિબલેનેવિદં પટિપત્તિપૂરણસમત્થેન જાતિપંસુકૂલિકેન ધારેતું વટ્ટતી’’તિ વત્વા થેરેન સદ્ધિં ચીવરં પરિવત્તેસિ.

એવં ચીવરં પરિવત્તેત્વા થેરસ્સ ચીવરં ભગવા પારુપિ, સત્થુ ચીવરં થેરો. તસ્મિં ખણે અચેતનાપિ અયં મહાપથવી ‘‘દુક્કરં, ભન્તે, અકત્થ, અત્તનો પારુતચીવરં સાવકેન પરિવત્તિતપુબ્બં નામ નાહોસિ, અહં તુમ્હાકં ગુણં ધારેતું ન સક્કોમી’’તિ વદન્તી વિય ઉદકપરિયન્તં કત્વા કમ્પિ. થેરોપિ ‘‘લદ્ધં મે બુદ્ધાનં પરિભોગચીવરં, કિં મે ઇદાનિ ઉત્તરિ કત્તબ્બ’’ન્તિ ઉન્નતિં અકત્વા સત્થુ સન્તિકેયેવ તેરસ ધુતગુણે સમાદાય સત્તદિવસમત્તં પુથુજ્જનો અહોસિ. અટ્ઠમે દિવસે સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિ. અથ નં સત્થા ‘‘કસ્સપો, ભિક્ખવે, ચન્દૂપમો કુલાનિ ઉપસઙ્કમતિ, અપકસ્સેવ કાયં અપકસ્સ ચિત્તં નિચ્ચનવકો કુલેસુ અપ્પગબ્ભો’’તિ (સં॰ નિ॰ ૨.૧૪૬) એવમાદિના પસંસિત્વા અપરભાગે અરિયગણમજ્ઝે નિસિન્નો ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં ધુતવાદાનં યદિદં મહાકસ્સપો’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૮૮, ૧૯૧) ધુતવાદાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૩૯૮. એવં ભગવતા એતદગ્ગટ્ઠાને ઠપિતો આયસ્મા મહાકસ્સપો મહાસાવકભાવં પત્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેનં પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તત્થ **પદુમુત્તરસ્સા**તિ તસ્સ કિર ભગવતો માતુકુચ્છિતો નિક્ખમનકાલતો પટ્ઠાય પાદાનં નિક્ખેપનસમયે અક્કન્તક્કન્તપાદે સતસહસ્સપત્તા પદુમા પથવિં ભિન્દિત્વા ઉટ્ઠહિંસુ. તસ્માસ્સ તં નામં અહોસિ. સકલસત્તનિકાયેસુ એકેકેન સતસતપુઞ્ઞે કતે તસ્સ પુઞ્ઞસ્સ સતગુણપુઞ્ઞાનં કતત્તા ભગવતોતિ અત્થો. **લોકજેટ્ઠસ્સ તાદિનો**તિ સત્તલોકસ્સ પધાનભૂતસ્સ ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ અકમ્પિયભાવં પત્તત્તા તાદિનો. **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિ સત્તલોકસ્સ પટિસરણભૂતે ભગવતિ ખન્ધપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બુતે, અદસ્સનં ગતેતિ અત્થો. **પૂજં કુબ્બન્તિ સત્થુનો**તિ સદેવકસ્સ લોકસ્સ સાસનતો ‘‘સત્થા’’તિ લદ્ધનામસ્સ ભગવતો સાધુકીળં કીળન્તા પૂજં કરોન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૩૯૯. **અગ્ગિં ચિનન્તી જનતા**તિ જનસમૂહા આળાહનત્થાય અગ્ગિં ચિનન્તા રાસિં કરોન્તા આસમન્તતો મોદિતા સન્તુટ્ઠા પકારેન મોદિતા સન્તુટ્ઠા પૂજં કરોન્તીતિ સમ્બન્ધો. **તેસુ સંવેગજાતેસૂ**તિ તેસુ જનસમૂહેસુ સંવેગપ્પત્તેસુ ઉત્રાસં લભન્તેસુ **મે** મય્હં **પીતિ** હાસો **ઉદપજ્જથ** પાતુભવીતિ અત્થો.

૪૦૦. **ઞાતિમિત્તે સમાનેત્વા**તિ મમ બન્ધુસહાયે સમાનેત્વા રાસિં કત્વા. **મહાવીરો** ભગવા **પરિનિબ્બુતો** અદસ્સનં અગમાસીતિ ઇદં વચનં **અબ્રવિં** કથેસિન્તિ સમ્બન્ધો. **હન્દ પૂજં કરોમસે**તિ **હન્દા**તિ વોસ્સગ્ગત્થે નિપાતો, તેન કારણેન મયં સબ્બે સમાગતા પૂજં કરોમાતિ અત્થો. **સે**તિ નિપાતો.

૪૦૧. **સાધૂતિ તે પટિસ્સુત્વા**તિ તે મમ ઞાતિમિત્તા સાધુ ઇતિ સુન્દરં ભદ્દકં ઇતિ પટિસુણિત્વા મમ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા **મે** મય્હં **ભિય્યો** અતિરેકં **હાસં** પીતિં **જનિંસુ** ઉપ્પાદેસુન્તિ અત્થો.

૪૦૨. તતો અત્તનો કતપુઞ્ઞસઞ્ચયં દસ્સેન્તો **બુદ્ધસ્મિં લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. સતહત્થં **ઉગ્ગતં** ઉબ્બિદ્ધં દિયડ્ઢહત્થસતં વિત્થતં, **વિમાનં નભસિ** આકાસે ઉગ્ગતં અગ્ઘિયં, **સુકતં** સુન્દરાકારેન કતં, **કત્વા** કારેત્વા ચ **પુઞ્ઞસઞ્ચયં** પુઞ્ઞરાસિં **કાહાસિં** અકાસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૪૦૩. **કત્વાન અગ્ઘિયં તત્થા**તિ તસ્મિં ચેતિયપૂજનટ્ઠાને **તાલપન્તીહિ** તાલપાળીહિ **ચિત્તિતં** સોભિતં અગ્ઘિયં **કત્વાન** કારેત્વા ચ **સકં ચિત્તં** અત્તનો ચિત્તં પસાદેત્વા **ચેતિયં પૂજયુત્તમ**ન્તિ ઉત્તમં બુદ્ધધાતુનિધાપિતં ચેતિયં પૂજયિન્તિ સમ્બન્ધો.

૪૦૪. તસ્સ ચેતિયસ્સ મહિમં દસ્સેન્તો **અગ્ગિક્ખન્ધોવા**તિઆદિમાહ. તત્થ **અગ્ગિક્ખન્ધોવા**તિ આકાસે જલમાનો અગ્ગિક્ખન્ધોવ અગ્ગિરાસિ ઇવ તં ચેતિયં સત્તહિ રતનેહિ જલતિ **ફુલ્લિતો** વિકસિતપુપ્ફો સાલરુક્ખરાજા ઇવ આકાસે **ઇન્દલટ્ઠીવ** ઇન્દધનુ ઇવ ચ **ચતુદ્દિસા** ચતૂસુ દિસાસુ **ઓભાસતિ** વિજ્જોતતીતિ સમ્બન્ધો.

૪૦૫. **તત્થ ચિત્તં પસાદેત્વા**તિ તસ્મિં જોતમાનધાતુગબ્ભમ્હિ ચિત્તં મનં પસાદેત્વા સોમનસ્સં કત્વા તેન ચિત્તપ્પસાદેન **બહું** અનેકપ્પકારં **કુસલં** પુઞ્ઞં **કત્વાન** ''ધાતુગબ્ભે ચ સાસને ચ એત્તકાનિ પુઞ્ઞાનિ મયા કતાની''તિ એવં પુઞ્ઞકમ્મં **સરિત્વાન** કાલંકત્વા **તિદસં** તાવતિંસભવનં સુત્તપ્પબુદ્ધો વિય અહં **ઉપપજ્જિં** જાતોતિ સમ્બન્ધો.

૪૦૬. અત્તનો ઉપ્પન્નદેવલોકે લદ્ધસમ્પત્તિં દસ્સેન્તો **સહસ્સયુત્ત**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **હયવાહિં** સિન્ધવસહસ્સયોજિતં દિબ્બરથં અધિટ્ઠિતો. સત્તહિ ભૂમીહિ **સં** સુટ્ઠુ ઉગ્ગતં **ઉબ્બિદ્ધં** ઉચ્ચં મય્હં **ભવનં** વિમાનં અહોસીતિ અત્થો.

૪૦૭. તસ્મિં વિમાને **સબ્બસોવણ્ણમયા** સકલસોવણ્ણમયાનિ કૂટાગારસહસ્સાનિ **અહું** અહેસુન્તિ અત્થો. **સકતેજેન** અત્તનો આનુભાવેન સબ્બા દસ દિસા **પભાસયં** ઓભાસેન્તાનિ **જલન્તિ** વિજ્જોતન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૪૦૮. તસ્મિં મય્હં પાતુભૂતવિમાને અઞ્ઞેપિ **નિય્યૂહા** પમુખસાલાયો **સન્તિ** વિજ્જન્તિ. કિં ભૂતા? **લોહિતઙ્ગમયા** રત્તમણિમયા તદા તેપિ નિય્યૂહા ચતસ્સો દિસા **આભાય** પભાય જોતન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૪૧૦. **સબ્બે દેવે** સકલછદેવલોકે દેવે **અભિભોમિ** અભિભવામિ. કસ્સ ફલન્તિ ચે? મયા કતસ્સ પુઞ્ઞકમ્મસ્સ ઇદં ફલન્તિ અત્થો.

૪૧૧. તતો મનુસ્સસમ્પત્તિં દસ્સેન્તો **સટ્ઠિકપ્પસહસ્સમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ ઇતો કપ્પતો હેટ્ઠા સટ્ઠિસહસ્સકપ્પમત્થકે **ચાતુરન્તો** ચતુમહાદીપવન્તો **વિજિતાવી** સબ્બં પચ્ચત્થિકં વિજિતવન્તો અહં ઉબ્બિદ્ધો નામ ચક્કવત્તી રાજા હુત્વા **પથવિં આવસિં** રજ્જં કારેસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૪૧૨-૪. **તથેવ ભદ્દકે કપ્પે**તિ પઞ્ચબુદ્ધપટિમણ્ડિતત્તા ભદ્દકે નામ કપ્પે. **તિંસક્ખત્તું** તિંસજાતિયા ચતુદીપમ્હિ ઇસ્સરો પધાનો ચક્કરતનાદીહિ સત્તહિ રતનેહિ સમ્પન્નો સમઙ્ગીભૂતો **સકકમ્માભિરદ્ધો** અત્તનો કમ્મે દસ રાજધમ્મે અભિરદ્ધો અલ્લીનો ચક્કવત્તી રાજા **અમ્હી** અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો. અત્તનો ચક્કવત્તિકાલે અનુભૂતસમ્પત્તિં દસ્સેન્તો ''તત્થાપિ ભવનં મય્હ''ન્તિઆદિમાહ. **તત્થ** તસ્મિં ચક્કવત્તિરજ્જમ્હિ **મય્હં ભવનં** મમ પાસાદં **ઇન્દલટ્ઠીવ ઉગ્ગતં**

આકાસે ઠિતવિજ્જોતમાના વિજ્જુલ્લતા ઇવ ઉગ્ગતં સત્તભૂમિકાદિભેદેહિ ઉચ્ચં **આયામતો** દીઘતો ચ ઉચ્ચતો ચ ચતુવીસતિયોજનં વિત્થારતો દ્વાદસયોજનં અહોસીતિ સમ્બન્ધો. સબ્બેસં જનાનં મનં અલ્લીનભાવેન રમ્મણં નામ નગરં અહોસીતિ અત્થો. દળ્હેહિ દ્વાદસહત્થેહિ વા તિંસહત્થેહિ વા ઉચ્ચેહિ પાકારતોરણેહિ સમ્પન્નન્તિ દસ્સેતિ.

૪૧૫-૨૦. તદડ્ઢકં તતો અડ્ઢકં અડ્ઢતિયસતયોજનન્તિ અત્થો. **પક્ખિત્તા પણ્ણવીસતી**તિ વીસતિઆપણપક્ખિત્તં નિરન્તરં વીથિપરિચ્છેદન્તિ અત્થો. **બ્રાહ્મઞ્ઞકુલસમ્ભૂતો**તિ બ્રાહ્મણકુલે સુજાતો. સેસં વુત્તનયત્તા સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

મહાકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૪. અનુરુદ્ધત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુમેધં ભગવન્તાહન્તિઆદિકં આયસ્મતો અનુરુદ્ધત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને કુટુમ્બિકકુલે નિબ્બત્તિ. વયપ્પત્તો એકદિવસં વિહારં ગન્ત્વા સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારા એકં ભિક્ખું દિબ્બચક્ખુકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયમ્પિ તં દાનં પત્થેત્વા સતસહસ્સભિક્ખુપરિવારસ્સ ભગવતો સત્તાહં મહાદાનં પવત્તેત્વા સત્તમે દિવસે ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ઉત્તમાનિ વત્થાનિ દત્વા પણિધાનં અકાસિ. સત્થાપિસ્સ અનન્તરાયેન સમિજ્ઝનભાવં દિસ્વા ‘‘અનાગતે ગોતમસ્સ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ સાસને દિબ્બચક્ખુકાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. સોપિ તત્થ પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો સત્થરિ પરિનિબ્બુતે સત્તયોજનિકે કનકથૂપે બહુકંસપાતિયો દીપરુક્ખેહિ દીપકપલ્લિકાહિ ચ ‘‘દિબ્બચક્ખુઞાણસ્સ ઉપનિસ્સયો હોતૂ’’તિ ઉળારં દીપપૂજં અકાસિ. એવં યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે બારાણસિયં કુટુમ્બિકગેહે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પરિનિબ્બુતે નિટ્ઠિતે યોજનિકે કનકથૂપે બહુકંસપાતિયો સપ્પિમણ્ડસ્સ પૂરેત્વા મજ્ઝે ચ એકેકં ગુળપિણ્ડં ઠપેત્વા મુખવટ્ટિયા મુખવટ્ટિં ફુસાપેન્તો ચેતિયં પરિક્ખિપાપેસિ. અત્તના ગહિતકંસપાતિં સપ્પિમણ્ડસ્સ પૂરેત્વા સહસ્સવટ્ટિયો જાલાપેત્વા સીસે ઠપેત્વા સબ્બરત્તિં ચેતિયં અનુપરિયાયિ.

એવં તસ્મિમ્પિ અત્તભાવે યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા તત્થ યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો અનુપ્પન્ને બુદ્ધે બારાણસિયંયેવ દુગ્ગતકુલે નિબ્બત્તિ, ‘‘અન્નભારો’’તિસ્સ નામં અહોસિ. સો સુમનસેટ્ઠિસ્સ નામ ગેહે કમ્મં કરોન્તો જીવતિ. એકદિવસં સો ઉપરિટ્ઠં નામ પચ્ચેકબુદ્ધં નિરોધસમાપત્તિતો વુટ્ઠાય ગન્ધમાદનપબ્બતતો આકાસેનાગન્ત્વા બારાણસીનગરદ્વારે ઓતરિત્વા ચીવરં પારુપિત્વા નગરે પિણ્ડાય ચરન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો પત્તં ગહેત્વા અત્તનો અત્થાય ઠપિતં ભાગભત્તં પત્તે પક્ખિપિત્વા પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ દાતુકામો આરભિ. ભરિયાપિસ્સ અત્તનો ભાગભત્તઞ્ચ તત્થેવ પક્ખિપિ. સો તં નેત્વા પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ હત્થે ઠપેસિ. પચ્ચેકબુદ્ધો તં ગહેત્વા અનુમોદનં કત્વા પક્કામિ. તં દિવસં સુમનસેટ્ઠિસ્સ છત્તે અધિવત્થા દેવતા – ‘‘અહો દાનં, પરમદાનં, ઉપરિટ્ઠે સુપ્પતિટ્ઠિત’’ન્તિ મહાસદ્દેન અનુમોદિ. તં સુત્વા સુમનસેટ્ઠિ – ‘‘એવં દેવતાય અનુમોદિતં ઇદમેવ ઉત્તમદાન’’ન્તિ ચિન્તેત્વા તત્થ પત્તિં યાચિ. અન્નભારો પન તસ્સ પત્તિં અદાસિ. તેન પસન્નચિત્તો સુમનસેટ્ઠિ તસ્સ સહસ્સં દત્વા ‘‘ઇતો પટ્ઠાય તુય્હં સહત્થેન કમ્મકરણકિચ્ચં નત્થિ, પતિરૂપં ગેહં કત્વા નિચ્ચં વસાહી’’તિ આહ.

યસ્મા નિરોધસમાપત્તિતો વુટ્ઠિતસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ દિન્નપિણ્ડપાતો તં દિવસમેવ ઉળારવિપાકો હોતિ, તસ્મા સુમનસેટ્ઠિ રઞ્ઞો સન્તિકં ગચ્છન્તો તં ગહેત્વા અગમાસિ. રાજા પન તં આદરવસેન ઓલોકેસિ. સેટ્ઠિ – ‘‘મહારાજ,

અયં ઓલોકેતબ્બયુત્તોયેવા''તિ વત્વા તદા તેન કતકમ્મં અત્તનાપિસ્સ સહસ્સદિન્નભાવઞ્ચ કથેસિ. તં સુત્વા રાજા તસ્સ તુસ્સિત્વા સહસ્સં દત્વા ''અસુકસ્મિં ઠાને ગેહં કત્વા વસાહી''તિ ગેહટ્ઠાનમસ્સ આણાપેસિ. તસ્સ તં ઠાનં સોધાપેન્તસ્સ મહન્તા મહન્તા નિધિકુમ્ભિયો ઉટ્ઠહિંસુ. સો તા દિસ્વા રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા સબ્બં ધનં ઉદ્ધરાપેત્વા રાસિકતં દિસ્વા – ''એત્તકં ધનં ઇમસ્મિં નગરે કસ્સ ગેહે અત્થી''તિ પુચ્છિ. ''ન કસ્સચિ, દેવા''તિ. ''તેન હિ અયં અન્નભારો ઇમસ્મિં નગરે મહાધનસેટ્ઠિ નામ હોતૂ''તિ તં દિવસમેવ તસ્સ સેટ્ઠિછત્તં ઉસ્સાપેસિ.

સો સેટ્ઠિ હુત્વા યાવજીવં કલ્યાણકમ્મં કત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તો, દીઘરત્તં દેવમનુસ્સેસુ સંસરિત્વા અમ્હાકં ભગવતો ઉપ્પજ્જનકકાલે કપિલવત્થુનગરે સુક્કોદનસક્કસ્સ ગેહે પટિસન્ધિં ગણ્હિ. તસ્સ જાતસ્સ **અનુરુદ્ધો**તિ નામં અકંસુ. સો મહાનામસક્કસ્સ કનિટ્ઠભાતા ભગવતો ચૂળપિતુ પુત્તો પરમસુખુમાલો મહાપુઞ્ઞો અહોસિ. સુવણ્ણપાતિયંયેવ ચસ્સ ભત્તં ઉપ્પજ્જિ. અથસ્સ માતા એકદિવસં ''મમ પુત્તો નત્થીતિ પદં ન જાનાતિ, તં જાનાપેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા એકં સુવણ્ણપાતિં તુચ્છકંયેવ અઞ્ઞાય સુવણ્ણપાતિયા પિદહિત્વા તસ્સ પેસેસિ, અન્તરામગ્ગે દેવતા તં, દિબ્બપૂવેહિ પૂરેસું. એવં મહાપુઞ્ઞો તિણ્ણં ઉતૂનં અનુચ્છવિકેસુ તીસુ પાસાદેસુ અલઙ્કતનાટકિત્થીહિ પરિવુતો દેવો વિય મહાસમ્પત્તિં અનુભવિ.

અમ્હાકમ્પિ બોધિસત્તો તસ્મિં સમયે તુસિતપુરા ચવિત્વા સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિત્વા અનુક્કમેન વુદ્ધિપ્પત્તો એકૂનતિંસ વસ્સાનિ અગારમજ્ઝે વસિત્વા મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિત્વા અનુક્કમેન પટિવિદ્ધસબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણો બોધિમણ્ડે સત્તસત્તાહં વીતિનામેત્વા ઇસિપતને મિગદાયે ધમ્મચક્કં પવત્તેત્વા લોકાનુગ્ગહં કરોન્તો રાજગહં ગન્ત્વા વેળુવને વિહાસિ. તદા સુદ્ધોદનમહારાજા – ''પુત્તો કિર મે રાજગહં અનુપ્પત્તો; ગચ્છથ, ભણે, મમ પુત્તં આનેથા''તિ સહસ્સસહસ્સપરિવારે દસ અમચ્ચે પેસેસિ. તે સબ્બે એહિભિક્ખુપબ્બજ્જાય પબ્બજિંસુ. તેસુ ઉદાયિત્થેરેન ચારિકાગમનં આયાચિતો ભગવા વીસતિસહસ્સખીણાસવપરિવુતો રાજગહતો નિક્ખમિત્વા કપિલવત્થુપુરં ગન્ત્વા ઞાતિસમાગમે અનેકાનિ પાટિહારિયાનિ દસ્સેત્વા પાટિહારિયવિચિત્તં ધમ્મદેસનં કથેત્વા મહાજનં અમતપાનં પાયેત્વા દુતિયદિવસે પત્તચીવરમાદાય નગરદ્વારે ઠત્વા ''કિં નુ ખો કુલનગરં આગતાનં સબ્બબુદ્ધાનં આચિણ્ણ''ન્તિ આવજ્જમાનો ''સપદાનં પિણ્ડાય ચરણં આચિણ્ણ''ન્તિ ઞત્વા સપદાનં પિણ્ડાય ચરતિ. રાજા ''પુત્તો તે પિણ્ડાય ચરતી''તિ સુત્વા તુરિતતુરિતો આગન્ત્વા અન્તરવીથિયં ધમ્મં સુત્વા અત્તનો નિવેસનં પવેસેત્વા મહન્તં સક્કારસમ્માનં અકાસિ. ભગવા તત્થ કત્તબ્બં ઞાતિસઙ્ગહં કત્વા રાહુલકુમારં પબ્બાજેત્વા નચિરસ્સેવ કપિલવત્થુનગરતો મલ્લરટ્ઠે ચારિકં ચરમાનો અનુપિયમ્બવનં પાપુણિ.

તસ્મિં સમયે સુદ્ધોદનમહારાજા સાકિયગણં સન્નિપાતેત્વા આહ – ''સચે મમ પુત્તો અગારં અજ્ઝાવસિસ્સ, રાજા અભવિસ્સ ચક્કવત્તી સત્તરતનસમ્પન્નો ખત્તિયગણપરિવારો, નત્તાપિ મે રાહુલકુમારો ખત્તિયગણેન સદ્ધિં તં પરિવારેત્વા અચરિસ્સ, તુમ્હેપિ એતમત્થં જાનાથ. ઇદાનિ પન મમ પુત્તો બુદ્ધો જાતો, ખત્તિયાવાસ્સ પરિવારા હોન્તુ, તુમ્હે એકેકકુલતો એકેકં દારકં દેથા''તિ. એવં વુત્તે એકપ્પહારેનેવ દ્વેઅસીતિસહસ્સખત્તિયકુમારા પબ્બજિંસુ.

તસ્મિં સમયે મહાનામો સક્કો કુટુમ્બસામિકો, સો અત્તનો કનિટ્ઠં અનુરુદ્ધં સક્કં ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચ – ''એતરહિ, તાત અનુરુદ્ધ, અભિઞ્ઞાતા અભિઞ્ઞાતા સક્યકુમારા ભગવન્તં પબ્બજિતં અનુપબ્બજન્તિ, અમ્હાકઞ્ચ કુલા નત્થિ કોચિ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો, તેન હિ ત્વં વા પબ્બજાહિ, અહં વા પબ્બજિસ્સામી''તિ. તં સુત્વા અનુરુદ્ધો ઘરાવાસે રુચિં અકત્વા અત્તસત્તમો અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો. તસ્સ પબ્બજ્જાનુક્કમો

સઙ્ઘભેદકક્ખન્ધકે (ચૂળવ॰ ૩૩૦ આદયો) આગતોયેવ. એવં અનુપિયં ગન્ત્વા પબ્બજિતેસુ પન તેસુ તસ્મિંયેવ અન્તોવસ્સે ભદ્દિયત્થેરો અરહત્તં પાપુણિ, અનુરુદ્ધત્થેરો દિબ્બચક્ખું નિબ્બત્તેસિ, દેવદત્તો અટ્ઠ સમાપત્તિયો નિબ્બત્તેસિ, આનન્દત્થેરો સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ, ભગુત્થેરો ચ કિમિલત્થેરો ચ પચ્છા અરહત્તં પાપુણિંસુ. તેસં સબ્બેસમ્પિ થેરાનં અત્તનો અત્તનો આગતટ્ઠાનેસુ પુબ્બપત્થનાભિનીહારો આવિ ભવિસ્સતિ. અયં અનુરુદ્ધત્થેરો ધમ્મસેનાપતિસ્સ સન્તિકે કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા ચેતિયરટ્ઠે પાચીનવંસદાયં ગન્ત્વા સમણધમ્મં કરોન્તો સત્ત મહાપુરિસવિતક્કે વિતક્કેસિ, અટ્ઠમે કિલમતિ. સત્થા ''અનુરુદ્ધો અટ્ઠમે મહાપુરિસવિતક્કે કિલમતી''તિ ઞત્વા ''તસ્સ સઙ્કપ્પં પૂરેસ્સામી''તિ તત્થ ગન્ત્વા પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસિન્નો અટ્ઠમં મહાપુરિસવિતક્કં પૂરેત્વા ચતુપચ્ચયસન્તોસભાવનારામપટિમણ્ડિતં મહાઅરિયવંસપટિપદં કથેત્વા આકાસે ઉપ્પતિત્વા ભેસકલાવનમેવ ગતો.

થેરો તથાગતે ગતમત્તેયેવ તેવિજ્જો મહાખીણાસવો હુત્વા ''સત્થા મય્હં મનં જાનિત્વા આગન્ત્વા અટ્ઠમં મહાપુરિસવિતક્કં પૂરેત્વા અદાસિ, સો ચ મે મનોરથો મત્થકં પત્તો''તિ બુદ્ધાનં ધમ્મદેસનં અત્તનો ચ પટિવેધધમ્મં આરબ્ભ ઇમા ઉદાનગાથા અભાસિ –

''મમ સઙ્કપ્પમઞ્ઞાય, સત્થા લોકે અનુત્તરો;
મનોમયેન કાયેન, ઇદ્ધિયા ઉપસઙ્કમિ.

''યદા મે અહુ સઙ્કપ્પો, તતો ઉત્તરિ દેસયિ;
નિપ્પપઞ્ચરતો બુદ્ધો, નિપ્પપઞ્ચમદેસયિ.

''તસ્સાહં ધમ્મમઞ્ઞાય, વિહાસિં સાસને રતો;
તિસ્સો વિજ્જા અનુપ્પત્તા, કતં બુદ્ધસ્સ સાસન''ન્તિ. (થેરગા॰ ૯૦૧-૯૦૩);

અથ નં અપરભાગે સત્થા જેતવને મહાવિહારે વિહરન્તો ''દિબ્બચક્ખુકાનં ભિક્ખૂનં અનુરુદ્ધો અગ્ગો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૯૨) અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૪૨૧. એવં સો ભગવતો સન્તિકા દિબ્બચક્ખુકાનં અગ્ગટ્ઠાનં લભિત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુમેધં ભગવન્તાહ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ સુન્દરા ઉપટ્ઠાપનપઞ્ઞા મગ્ગફલપઞ્ઞા વિપસ્સનાપઞ્ઞા ચતુપટિસમ્ભિદાદિસઙ્ખાતા મેધા યસ્સ ભગવતો સો સુમેધો, તં **સુમેધં** ભાગ્યસમ્પન્નત્તા **ભગવન્તં** લોકસ્સ **જેટ્ઠં** સેટ્ઠં પધાનભૂતં સંસારતો પઠમં નિગ્ગતં નરાનં આસભં પુરેચારિકં **વૂપકટ્ઠં** વિવેકભૂતં ગણસઙ્ગણિકારામતો અપગતં વિહરન્તં અહં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો.

૪૨૨. સબ્બધમ્માનં સયમેવ બુદ્ધત્તા **સમ્બુદ્ધં**, **ઉપગન્ત્વાન** સમીપં ગન્ત્વાતિ અત્થો. **અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વાના**તિ દસઙ્ગુલિપુટં મુદ્ધનિ કત્વાતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ.

૪૩૦. દિવા રત્તિઞ્ચ પસ્સામીતિ તદા દેવલોકે ચ મનુસ્સલોકે ચ ઉપ્પન્નકાલે મંસચક્ખુના સમન્તતો યોજનં પસ્સામીતિ અત્થો.

૪૩૧. સહસ્સલોકં ઞાણેનાતિ પઞ્ઞાચક્ખુના સહસ્સચક્કવાળં પસ્સામીતિ અત્થો. **સત્થુ સાસને**તિ ઇદાનિ ગોતમસ્સ ભગવતો સાસને. **દીપદાનસ્સ** દીપપૂજાય ઇદં ફલં, ઇમિના ફલેન દિબ્બચક્ખું અનુપ્પત્તો પટિલદ્ધો ઉપ્પાદેસિન્તિ અત્થો.

અનુરુદ્ધત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૫. પુણ્ણમન્તાણિપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અજ્ઝાયકો મન્તધરોતિઆદિકં આયસ્મતો પુણ્ણસ્સ મન્તાણિપુત્તત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ હંસવતીનગરે બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા અનુક્કમેન વિઞ્ઞુતં પત્તો. અપરભાગે પદુમુત્તરે ભગવતિ ઉપ્પજ્જિત્વા બોધનેય્યાનં ધમ્મં દેસેન્તે હેટ્ઠા વુત્તનયેન મહાજનેન સદ્ધિં વિહારં ગન્ત્વા પરિસપરિયન્તે નિસીદિત્વા ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું ધમ્મકથિકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા ‘‘મયાપિ અનાગતે એવરૂપેન ભવિતું વટ્ટતી’’તિ ચિન્તેત્વા દેસનાવસાને ઉટ્ઠિતાય પરિસાય સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા નિમન્તેત્વા હેટ્ઠા વુત્તનયેન મહાસક્કારં કત્વા ભગવન્તં એવમાહ – ‘‘ભન્તે, અહં ઇમિના અધિકારેન ન અઞ્ઞં સમ્પત્તિં પત્થેમિ, યથા પનેસો ભિક્ખુ સત્તમદિવસમત્થકે તુમ્હેહિ ધમ્મકથિકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપિતો, એવં અહમ્પિ અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને ધમ્મકથિકાનં અગ્ગો ભવેય્ય’’ન્તિ પત્થનં અકાસિ. સત્થા અનાગતં ઓલોકેત્વા તસ્સ પત્થનાય સમિજ્ઝનભાવં દિસ્વા ‘‘અનાગતે કપ્પસતસહસ્સમત્થકે ગોતમો નામ બુદ્ધો ઉપ્પજ્જિસ્સતિ, તસ્સ સાસને પબ્બજિત્વા ત્વં ધમ્મકથિકાનં અગ્ગો ભવિસ્સસી’’તિ બ્યાકાસિ.

સો યાવતાયુકં કલ્યાણકમ્મં કત્વા તતો ચુતો કપ્પસતસહસ્સં પુઞ્ઞસમ્ભારં સમ્ભરન્તો દેવમનુસ્સેસુ સંસરિત્વા અમ્હાકં ભગવતો કાલે કપિલવત્થુનગરસ્સ અવિદૂરે દોણવત્થુનામકે બ્રાહ્મણગામે બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞત્થેરસ્સ ભાગિનેય્યો હુત્વા નિબ્બત્તિ. તસ્સ **પુણ્ણો**તિ નામં અકંસુ. સો સત્થરિ અભિસમ્બોધિં પત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કે અનુક્કમેન રાજગહં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તે અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞસ્સ સન્તિકે પબ્બજિત્વા લદ્ધૂપસમ્પદો પધાનમનુયુઞ્જન્તો સબ્બં પબ્બજિતકિચ્ચં મત્થકં પાપેત્વા ‘‘દસબલસ્સ સન્તિકં ગમિસ્સામી’’તિ માતુલત્થેરેન સદ્ધિં સત્થુ સન્તિકં આગન્ત્વા કપિલવત્થુસામન્તાયેવ ઓહિયિત્વા યોનિસો મનસિકારે કમ્મં કરોન્તો નચિરસ્સેવ વિપસ્સનં ઉસ્સુક્કાપેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

તસ્સ પન પુણ્ણત્થેરસ્સ સન્તિકે પબ્બજિતા કુલપુત્તા પઞ્ચસતા અહેસું. થેરો તે દસકથાવત્થૂહિ ઓવદિ. તેપિ સબ્બે દસકથાવત્થૂહિ ઓવદિતા તસ્સ ઓવાદે ઠત્વા અરહત્તં પાપુણિત્વા અત્તનો પબ્બજિતકિચ્ચં મત્થકપ્પત્તં ઞત્વા ઉપજ્ઝાયં ઉપસઙ્કમિત્વા આહંસુ – ‘‘ભન્તે, મયં પબ્બજિતકિચ્ચસ્સ મત્થકં પત્તા, દસન્નઞ્ચ કથાવત્થૂનં લાભિનો, સમયો દાનિ નો દસબલં પસ્સિતુ’’ન્તિ, થેરો તેસં વચનં સુત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘મય્હં દસકથાવત્થુલાભિતં સત્થા જાનાતિ. અહં ધમ્મં દેસેન્તો દસકથાવત્થૂનિ અમુઞ્ચિત્વાવ દેસેમિ, મયિ ચ ગચ્છન્તે સબ્બેપિમે ભિક્ખૂ મં પરિવારેત્વા ગચ્છિસ્સન્તિ, એવં મે ગણેન સદ્ધિં ગન્ત્વા અયુત્તં દસબલં પસ્સિતું, ઇમે તાવ દસબલં પસ્સિતું ગચ્છન્તૂ’’તિ. અથ તે એવમાહ – ‘‘આવુસો, તુમ્હે પુરતો ગન્ત્વા દસબલં પસ્સથ, મમ વચનેન તથાગતસ્સ પાદે વન્દથ, અહમ્પિ તુમ્હાકં ગતમગ્ગેન આગચ્છિસ્સામી’’તિ. તેપિ થેરા સબ્બે દસબલસ્સ જાતિભૂમિરટ્ઠવાસિનો સબ્બે ખીણાસવા સબ્બે દસકથાવત્થુલાભિનો ઉપજ્ઝાયસ્સ ઓવાદં અચ્છિન્દિત્વા થેરં વન્દિત્વા અનુપુબ્બેન ચારિકં

ચરન્તા સટ્ઠિયોજનમગ્ગં અતિક્કમ્મ રાજગહે વેળુવનમહાવિહારં ગન્ત્વા દસબલસ્સ પાદે વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. આચિણ્ણં ખો પનેતં બુદ્ધાનં ભગવન્તાનં આગન્તુકેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પટિસમ્મોદિતુન્તિ ભગવા તેહિ સદ્ધિં ''કચ્ચિ, ભિક્ખવે, ખમનીય''ન્તિઆદિના નયેન મધુરપટિસન્થારં કત્વા ''કુતો ચ તુમ્હે, ભિક્ખવે, આગતત્થા''તિ પુચ્છિત્વા પુન તેહિ ''જાતિભૂમિતો''તિ વુત્તે ''કો નુ ખો, ભિક્ખવે, જાતિભૂમિયં જાતિભૂમકાનં ભિક્ખૂનં સબ્રહ્મચારીનં એવં સમ્ભાવિતો 'અત્તના ચ અપ્પિચ્છો અપ્પિચ્છકથઞ્ચ ભિક્ખૂનં કત્તા'''તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૫૨) દસકથાવત્થુલાભિં ભિક્ખું પુચ્છિ. તેપિ ''પુણ્ણો નામ, ભન્તે, આયસ્મા મન્તાણિપુત્તો''તિ આરોચયિંસુ.

તેસં કથં સુત્વા આયસ્મા સારિપુત્તો થેરં દસ્સનકામો અહોસિ. અથ સત્થા રાજગહતો સાવત્થિં અગમાસિ. પુણ્ણત્થેરોપિ દસબલસ્સ તત્થ આગતભાવં સુત્વા ''સત્થારં પસ્સિસ્સામી''તિ ગન્ત્વા અન્તોગન્ધકુટિયંયેવ તથાગતં સમ્પાપુણિ. સત્થા તસ્સ ધમ્મં દેસેસિ. થેરો ધમ્મં સુત્વા દસબલં વન્દિત્વા પટિસલ્લાનત્થાય અન્ધવનં ગન્ત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ. સારિપુત્તત્થેરોપિ તસ્સાગમનં સુત્વા સીસાનુલોકિકો ગન્ત્વા ઓકાસં સલ્લક્ખેત્વા તસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસિન્નકં ઉપસઙ્કમિત્વા થેરેન સદ્ધિં સમ્મોદિત્વા તં વિસુદ્ધિક્કમં (મ॰ નિ॰ ૧.૨૫૭) પુચ્છિ. સોપિસ્સ પુચ્છિતપુચ્છિતં બ્યાકરોન્તો રથવિનીતૂપમાય અતિવિય ચિત્તં આરાધેસિ. તે અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ સુભાસિતં સમનુમોદિંસુ.

૪૩૪. અથ નં સત્થા અપરભાગે ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મજ્ઝે નિસિન્નો થેરં ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે , મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં ધમ્મકથિકાનં યદિદં પુણ્ણો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૮૮, ૧૯૬) એતદગ્ગે ઠપેસિ. સો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં વિભાવેન્તો **અજ્ઝાયકો**તિઆદિમાહ. તત્થ **અજ્ઝાયકો**તિ અનેકબ્રાહ્મણાનં વાચેતા સિક્ખાપેતા. **મન્તધરો**તિ મન્તાનં ધારેતાતિ અત્થો, વેદસઙ્ખાતસ્સ ચતુત્થવેદસ્સ સજ્ઝાયનસવનદાનાનં વસેન ધારેતાતિ વુત્તં હોતિ. **તિણ્ણં વેદાન**ન્તિ ઇરુવેદયજુવેદસામવેદસઙ્ખાતાનં તિણ્ણં વેદાનં ઞાણેન ધારેતબ્બતા ''વેદો''તિ લદ્ધનામેસુ તીસુ વેદગન્થેસુ પારં પરિયોસાનં ગતોતિ અત્થો . **પુરક્ખતોમ્હિ સિસ્સેહી**તિ મમ નિચ્ચપરિવારભૂતેહિ સિસ્સેહિ પરિવુતો અહં અમ્હિ. **ઉપગચ્છિં નરુત્તમ**ન્તિ નરાનં ઉત્તમં ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિં, સમીપં ગતોતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૪૩૮. **અભિધમ્મનયઞ્ઞૂહ**ન્તિ અહં તદા તસ્સ બુદ્ધસ્સ કાલે અભિધમ્મનયકોવિદોતિ અત્થો. **કથાવત્થુવિસુદ્ધિયા**તિ કથાવત્થુપ્પકરણે વિસુદ્ધિયા છેકો, અપ્પિચ્છસન્તુટ્ઠિકથાદીસુ દસસુ કથાવત્થૂસુ વા છેકો, તાય કથાવત્થુવિસુદ્ધિયા **સબ્બેસં** યતિજનાનં પણ્ડિતાનં **વિઞ્ઞાપેત્વાન** બોધેત્વાન **અનાસવો** નિક્કિલેસો **વિહરામિ** વાસં કપ્પેમિ.

૪૩૯. **ઇતો પઞ્ચસતે કપ્પે**તિ ઇતો પઞ્ચબુદ્ધપટિમણ્ડિતતો ભદ્દકપ્પતો પઞ્ચસતે કપ્પે **સુપ્પકાસકા** સુટ્ઠુ પાકટા ચક્કરતનાદિ સત્તહિ રતનેહિ સમ્પન્ના જમ્બુદીપાદિચતુદીપમ્હિ **ઇસ્સરા** પધાના **ચતુરો** ચત્તારો ચક્કવત્તિરાજાનો અહેસુન્તિ અત્થો. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

પુણ્ણમન્તાણિપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૬. ઉપાલિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નગરે હંસવતિયાતિઆદિકં આયસ્મતો ઉપાલિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે વિભવસમ્પન્ને બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો. એકદિવસં સત્થુ સન્તિકે ધમ્મકથં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું વિનયધરાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સત્થુ અધિકારકમ્મં કત્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેસિ.

સો યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કપ્પકગેહે નિબ્બત્તો. **ઉપાલી**તિસ્સ નામં અકંસુ. સો વયપ્પત્તો અનુરુદ્ધાદીનં છન્નં ખત્તિયાનં પિયસહાયો હુત્વા તથાગતે અનુપિયમ્બવને વિહરન્તે પબ્બજ્જાય નિક્ખમન્તેહિ છહિ ખત્તિયેહિ સદ્ધિં નિક્ખમિત્વા પબ્બજિ. તસ્સ પબ્બજ્જાવિધાનં પાળિયં (ચૂળવ॰ ૩૩૦ આદયો) આગતમેવ. સો પબ્બજિત્વા ઉપસમ્પન્નો હુત્વા સત્થુ સન્તિકે કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા ''મય્હં, ભન્તે, અરઞ્ઞવાસં અનુજાનાથા''તિ આહ. ''ભિક્ખુ અરઞ્ઞે વસન્તસ્સ એકમેવ ધુરં વડ્ઢિસ્સતિ, મય્હં પન સન્તિકે વસન્તસ્સ વિપસ્સનાધુરઞ્ચ ગન્થધુરઞ્ચ પરિપૂરેસ્સતી''તિ. સો સત્થુ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ. સત્થાપિ નં સયમેવ સકલં વિનયપિટકં ઉગ્ગણ્હાપેસિ. સો અપરભાગે ભારુકચ્છવત્થું અજ્જુકવત્થું કુમારકસ્સપવત્થુન્તિ ઇમાનિ તીણિ વત્થૂનિ વિનિચ્છિનિ. સત્થા એકેકસ્મિં વિનિચ્છયે સાધુકારં દત્વા તયો વિનિચ્છયે અટ્ઠુપ્પત્તિં કત્વા થેરં વિનયધરાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૪૪૧. એવં સો એતદગ્ગટ્ઠાનં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સપ્પત્તો તં પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નગરે હંસવતિયા**તિઆદિમાહ. તત્થ **હંસવતિયા**તિ હંસાવટ્ટઆકારેન વતિ પાકારપરિક્ખેપો યસ્મિં નગરે, તં નગરં **હંસવતી**. અથ વા અનેકસઙ્ખા હંસા તળાકપોક્ખરણીસરપલ્લલાદીસુ નિવસન્તા ઇતો ચિતો ચ વિધાવમાના વસન્તિ એત્થાતિ **હંસવતી**, તસ્સા હંસવતિયા. **સુજાતો નામ બ્રાહ્મણો**તિ સુટ્ઠુ જાતોતિ સુજાતો, ''અક્ખિત્તો અનુપકુટ્ઠો''તિ વચનતો અગરહિતો હુત્વા જાતોતિ અત્થો. **અસીતિકોટિનિચયો**તિ અસીતિકોટિધનરાસિકો **પહૂતધનધઞ્ઞવા** અસઙ્ખ્યેય્યધનધઞ્ઞવા બ્રાહ્મણો સુજાતો નામ અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૪૪૨. પુનપિ તસ્સેવ મહન્તભાવં દસ્સેન્તો **અજ્ઝાયકો**તિઆદિમાહ. તત્થ **અજ્ઝાયકો**તિ પરેસં વેદત્તયાદિં વાચેતા. **મન્તધરો**તિ મન્તા વુચ્ચતિ પઞ્ઞા, અથબ્બનવેદબ્યાકરણાદિજાનનપઞ્ઞવાતિ અત્થો. **તિણ્ણં વેદાન પારગૂ**તિ ઇરુવેદયજુવેદસામવેદસઙ્ખાતાનં તિણ્ણં વેદાનં પરિયોસાનં પત્તોતિ અત્થો. **લક્ખણે**તિ લક્ખણસત્થે, બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધચક્કવત્તિઇત્થિપુરિસાનં હત્થપાદાદીસુ દિસ્સમાનલક્ખણપકાસનકગન્થે ચાતિ અત્થો. **ઇતિહાસે**તિ ''ઇતિહ આસ ઇતિહ આસા''તિ પોરાણકથાપ્પકાસકે ગન્થે. **સધમ્મે**તિ સકધમ્મે બ્રાહ્મણધમ્મે **પારમિં ગતો** પરિયોસાનં કોટિં ગતો પત્તોતિ અત્થો.

૪૪૩. **પરિબ્બાજા**તિ યે નિગણ્ઠસાવકા, તે સબ્બે નાનાદિટ્ઠિકા તદા **મહિયા** પથવીતલે ચરન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૪૪૫. યાવ યત્તકં કાલં જિનો નુપ્પજ્જતિ, તાવ તત્તકં કાલં બુદ્ધોતિ વચનં નત્થીતિ અત્થો.

૪૪૬. **અચ્ચયેન અહોરત્ત**ન્તિ અહો ચ રત્તિ ચ અહોરત્તં, બહૂનં સંવચ્છરાનં અતિક્કમેનાતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૪૫૪. **મન્તાણિપુત્તો**તિ મન્તાણીનામાય કપ્પકધીતુયા પુત્તો, માસપુણ્ણતાય દિવસપુણ્ણતાય **પુણ્ણો**તિ લદ્ધનામોતિ અત્થો. તસ્સ સત્થુસ્સ સાવકો **હેસ્સતિ** ભવિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૪૫૫. **એવં કિત્તયિ સો બુદ્ધોતિ સો** પદુમુત્તરો ભગવા **એવં** ઇમિના પકારેન **સુનન્દં** સુન્દરાકારેન સોમનસ્સદાયકં **કિત્તયિ** બ્યાકરણમદાસીતિ અત્થો. **સબ્બં જનં** સકલજનસમૂહં સાધુકં **હાસયન્તો** સોમનસ્સં કરોન્તો **સકં બલં** અત્તનો બલં **દસ્સયન્તો** પાકટં કરોન્તોતિ સમ્બન્ધો.

૪૫૬. તતો અનન્તરં અત્તનો આનુભાવં અઞ્ઞાપદેસેન દસ્સેન્તો **કતઞ્જલી**તિઆદિમાહ. તદા તસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદતો પુરિમકાલે સુનન્દં તાપસં કતઞ્જલિપુટા સબ્બે જના નમસ્સન્તીતિ સમ્બન્ધો. **બુદ્ધે કારં કરિત્વાના**તિ એવં સો સબ્બજનપૂજિતોપિ સમાનો ‘‘પૂજિતોમ્હી’’તિ માનં અકત્વા બુદ્ધસાસને અધિકં કિચ્ચં કત્વા અત્તનો **ગતિં** જાતિં **સોધેસિ** પરિસુદ્ધમકાસીતિ અત્થો.

૪૫૭. **સુત્વાન મુનિનો વચ**ન્તિ તસ્સ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ વાચં, ગાથાબન્ધસુખત્થં આ-કારસ્સ રસ્સં કત્વા ‘‘વચ’’ન્તિ વુત્તં. ‘‘અનાગતમ્હિ અદ્ધાને ગોતમો નામ નામેન સત્થા લોકે ભવિસ્સતી’’તિ ઇમં મુનિનો વચનં સુત્વા **યથા** યેન પકારેન ગોતમં ભગવન્તં પસ્સામિ, તથા તેન પકારેન **કારં** અધિકકિચ્ચં પુઞ્ઞસમ્ભારં **કસ્સામિ** કરિસ્સામીતિ **મે** મય્હં **સઙ્કપ્પો** ચેતનામનસિકારો **અહુ** અહોસીતિ સમ્બન્ધો.

૪૫૮. **એવાહં ચિન્તયિત્વાના**તિ ‘‘અહં કારં કરિસ્સામી’’તિ એવં ચિન્તેત્વા. **કિરિયં ચિન્તયિં મમા**તિ ‘‘મયા કીદિસં પુઞ્ઞં કત્તબ્બં નુ ખો’’તિ કિરિયં કત્તબ્બકિચ્ચં ચિન્તયિન્તિ અત્થો. **ક્યાહં કમ્મં આચરામી**તિ અહં કીદિસં પુઞ્ઞકમ્મં આચરામિ પૂરેમિ નુ ખોતિ અત્થો. **પુઞ્ઞક્ખેત્તે અનુત્તરે**તિ ઉત્તરવિરહિતે સકલપુઞ્ઞસ્સ ભાજનભૂતે રતનત્તયેતિ અત્થો.

૪૫૯. **અયઞ્ચ પાઠિકો ભિક્ખૂ**તિ અયં ભિક્ખુ સરભઞ્ઞવસેન ગન્થપાઠપઠનતો વાચનતો ‘‘પાઠિકો’’તિ લદ્ધનામો ભિક્ખુ. બુદ્ધસાસને સબ્બેસં પાઠીનં પાઠકવાચકાનં અન્તરે વિનયે ચ **અગ્ગનિક્ખિત્તો** અગ્ગો ઇતિ ઠપિતો. તં ઠાનં તેન ભિક્ખુના પત્તટ્ઠાનન્તરં અહં **પત્થયે** પત્થેમીતિ અત્થો.

૪૬૦. તતો પરં અત્તનો પુઞ્ઞકરણૂપાયં દસ્સેન્તો **ઇદં મે અમિતં ભોગ**ન્તિઆદિમાહ. **મે** મય્હં **અમિતં** પમાણવિરહિતં ભોગરાસિં **અક્ખોભં** ખોભેતું અસક્કુણેય્યં **સાગરૂપમં** સાગરસદિસં **તેન ભોગેન** તાદિસેન ધનેન બુદ્ધસ્સ આરામં માપયેતિ સમ્બન્ધો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ.

૪૭૪. ભિક્ખુસઙ્ઘે નિસીદિત્વા સમ્બુદ્ધો તેન સુટ્ઠુ માપિતં કારિતં સઙ્ઘારામં પટિગ્ગહેત્વા તસ્સારામસ્સાનિસંસદીપકં ઇદં વચનં **અબ્રવિ** કથેસીતિ સમ્બન્ધો.

૪૭૫. કથં? **યો સો**તિ યો સઙ્ઘારામદાયકો તાપસો **સુમાપિતં** કુટિલેણમણ્ડપપાસાદહમ્મિયપાકારાદિના સુટ્ઠુ સજ્જિતં સઙ્ઘારામં બુદ્ધસ્સ **પાદાસિ** પ-કારેન સોમનસ્સસમ્પયુત્તચિત્તેન અદાસિ. **તમહં કિત્તયિસ્સામી**તિ તં તાપસં અહં પાકટં કરિસ્સામિ, ઉત્તાનિં કરિસ્સામીતિ અત્થો. **સુણાથ મમ ભાસતો**તિ ભાસન્તસ્સ મય્હં વચનં સુણાથ, ઓહિતસોતા અવિક્ખિત્તચિત્તા મનસિ કરોથાતિ અત્થો.

૪૭૬. તેન દિન્નારામસ્સ ફલં દસ્સેન્તો **હત્થી અસ્સા રથા પત્તી**તિઆદિમાહ. તં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૪૭૭. **સઙ્ઘારામસ્સિદં ફલ**ન્તિ ઇદં આયતિં અનુભવિતબ્બસમ્પત્તિસઙ્ખાતં ઇટ્ઠફલં સઙ્ઘારામદાનસ્સ ફલં વિપાકન્તિ અત્થો.

૪૭૮. છળાસીતિસહસ્સાનીતિ છસહસ્સાનિ અસીતિસહસ્સાનિ **સમલઙ્કતા** સુટ્ઠુ અલઙ્કતા સજ્જિતા **નારિયો** ઇત્થિયો **વિચિત્તવત્થાભરણા**તિ વિચિત્તેહિ અનેકરૂપેહિ વત્થેહિ આભરણેહિ ચ સમન્નાગતા. **આમુત્તમણિકુણ્ડલા**તિ ઓલમ્બિતમુત્તાહારમણિકઞ્ચિતકણ્ણાતિ અત્થો.

૪૭૯. તાસં ઇત્થીનં રૂપસોભાતિસયં વણ્ણેન્તો **આળારપમ્હા**તિઆદિમાહ. તત્થ આળારાનિ મહન્તાનિ અક્ખીનિ મણિગુળસદિસાનિ યાસં ઇત્થીનં તા આળારપમ્હા ભમરાનમિવ મન્દલોચનાતિ અત્થો. **હસુલા** હાસપકતિ, લીલાવિલાસાતિ અત્થો. **સુસઞ્ઞા**તિ સુન્દરસઞ્ઞિતબ્બસરીરાવયવા. **તનુમજ્ઝિમા**તિ ખુદ્દકઉદરપદેસા. સેસં ઉત્તાનમેવ.

૪૮૪. તસ્સ ધમ્મેસુ દાયાદોતિ તસ્સ ગોતમસ્સ ભગવતો ધમ્મેસુ દાયાદો ધમ્મકોટ્ઠાસભાગી. **ઓરસો**તિ ઉરસિ જાતો, સિથિલધનિતાદિદસવિધબ્યઞ્જનબુદ્ધિસમ્પન્નં કણ્ઠતાલુઓટ્ઠાદિપઞ્ચટ્ઠાને ઘટ્ટેત્વા દેસિતધમ્મં સુત્વા સોતાપત્તિમગ્ગાદિમગ્ગપટિપાટિયા સબ્બકિલેસે ખેપેત્વા અરહત્તે ઠિતભાવેન ઉરસિ જાતપુત્તોતિ અત્થો. **ધમ્મનિમ્મિતો**તિ ધમ્મેન સમેન અદણ્ડેન અસત્થેન નિમ્મિતો પાકટો ભવિસ્સસીતિ અત્થો. **ઉપાલિ નામ નામેના**તિ કિઞ્ચાપિ સો માતુ નામેન મન્તાણિપુત્તનામો, અનુરુદ્ધાદીહિ પન સહ ગન્ત્વા પબ્બજિતત્તા ખત્તિયાનં ઉપસમીપે અલ્લીનો યુત્તો કાયચિત્તેહિ સમઙ્ગીભૂતોતિ ઉપાલીતિ નામેન સત્થુ સાવકો **હેસ્સતિ** ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

૪૮૫. વિનયે પારમિં પત્વાતિ વિનયપિટકે કોટિં પરિયોસાનં પત્વા પાપુણિત્વા. **ઠાનાઠાને ચ કોવિદો**તિ કારણાકારણે ચ દક્ખો છેકોતિ અત્થો. **જિનસાસનં ધારેન્તો**તિ જિનેન વુત્તાનુસાસનિં જિનસ્સ પિટકત્તયં વાચનસવનચિન્તનધારણાદિવસેન ધારેન્તો, સલ્લક્ખેન્તોતિ અત્થો. **વિહરિસ્સતિનાસવો**તિ નિક્કિલેસો ચતૂહિ ઇરિયાપથેહિ અપરિપતન્તં અત્તભાવં હરિસ્સતિ પવત્તેસ્સતીતિ અત્થો.

૪૮૭. અપરિમેય્યુપાદાયાતિ અનેકસતસહસ્સે આદિં કત્વા. **પત્થેમિ તવ સાસનન્**તિ ''ગોતમસ્સ ભગવતો સાસને વિનયધરાનં અગ્ગો ભવેય્ય''ન્તિ તુય્હં સાસનં પત્થેમિ ઇચ્છામીતિ અત્થો. **સો મે અત્થો**તિ સો એતદગ્ગટ્ઠાનન્તરસઙ્ખાતો અત્થો મે મયા અનુપ્પત્તોતિ અત્થો. **સબ્બસંયોજનક્ખયો**તિ સબ્બેસં સંયોજનાનં ખયો મયા અનુપ્પત્તોતિ સમ્બન્ધો, નિબ્બાનં અધિગતન્તિ અત્થો.

૪૮૮. રાજદણ્ડેન **તજ્જિતો** પીળિતો **સૂલાવુતો** સૂલે આવુતો આવુણિતો **પોસો** પુરિસો સૂલે **સાતં** મધુરસુખં **અવિન્દન્તો** નાનુભવન્તો **પરિમુત્તિંવ** પરિમોચનમેવ ઇચ્છતિ યથાતિ સમ્બન્ધો.

૪૮૯-૯૦. મહાવીર વીરાનમન્તરે વીરુત્તમ અહં **ભવદણ્ડેન** જાતિદણ્ડેન, **તજ્જિતો** પીળિતો **કમ્મસૂલાવુતો** કુસલાકુસલકમ્મસૂલસ્મિં આવુતો **સન્તો** સંવિજ્જમાનો, **પિપાસાવેદનાય** પિપાસાતુરભાવેન **અટ્ટિતો** અભિભૂતો દુક્ખાપિતો **ભવે સાતં** સંસારે મધુરં સુખં **ન વિન્દામિ** ન લભામિ. રાગગ્ગિદોસગ્ગિમોહગ્ગિસઙ્ખાતેહિ, નરકગ્ગિકપ્પુટ્ઠાનગ્ગિદુક્ખગ્ગિસઙ્ખાતેહિ વા તીહિ અગ્ગીહિ ડય્હન્તો **પરિમુત્તિં** પરિમુચ્ચનુપાયં **ગવેસામિ** પરિયેસામિ તથેવાતિ સમ્બન્ધો. યથા રાજદણ્ડં ઇતો ગતો પત્તો પરિમુત્તિં ગવેસતિ, તથા અહં ભવદણ્ડપ્પત્તો પરિમુત્તિં ગવેસામીતિ સમ્બન્ધો.

૪૯૧-૨. પુન સંસારતો મોચનં ઉપમોપમેય્યવસેન દસ્સેન્તો **યથા વિસાદો**તિઆદિમાહ. તત્થ વિસેન સપ્પવિસેન આ સમન્તતો દંસીયિત્થ દટ્ઠો હોતીતિ **વિસાદો**, સપ્પદટ્ઠોતિ અત્થો. અથ વા વિસં હલાહલવિસં

અદતિ ગિલતીતિ **વિસાદો**, વિસખાદકોતિ અત્થો. યો પુરિસો વિસાદો, તેન તાદિસેન વિસેન પરિપીળિતો, તસ્સ વિસસ્સ વિઘાતાય વિનાસાય ઉપાયનં ઉપાયભૂતં **અગદં** ઓસધં **ગવેસેય્ય** પરિયેસેય્ય, તં ગવેસમાનો **વિસઘાતકં** વિસનાસકં **અગદં** ઓસધં **પસ્સેય્ય** દક્ખેય્ય. સો તં અત્તનો દિટ્ઠં ઓસધં પિવિત્વા **વિસમ્હા** વિસતો **પરિમુત્તિયા** પરિમોચનકારણા સુખી **અસ્સ** ભવેય્ય યથાતિ સમ્બન્ધો.

૪૯૩. **તથેવાહ**ન્તિ યથા યેન પકારેન સો નરો વિસહતો, સવિસેન સપ્પેન દટ્ઠો વિસખાદકો વા ઓસધં પિવિત્વા સુખી ભવેય્ય, તથેવ તેન પકારેન અહં અવિજ્જાય મોહેન **સં** સુટ્ઠુ પીળિતો. **સદ્ધમ્માગદમેસહ**ન્તિ અહં સદ્ધમ્મસઙ્ખાતં ઓસધં એસં પરિયેસન્તોતિ અત્થો.

૪૯૪-૫. **ધમ્માગદં ગવેસન્તો**તિ સંસારદુક્ખવિસસ્સ વિનાસાય ધમ્મોસધં ગવેસન્તો. **અદ્દક્ખિં સક્યસાસન**ન્તિ સક્યવંસપભવસ્સ ગોતમસ્સ સાસનં સદ્દક્ખિન્તિ અત્થો. **અગ્ગં સબ્બોસધાનં ત**ન્તિ સબ્બેસં ઓસધાનં અન્તરે તં સક્યસાસનસઙ્ખાતં ધમ્મોસધં અગ્ગં ઉત્તમન્તિ અત્થો. **સબ્બસલ્લવિનોદન**ન્તિ રાગસલ્લાદીનં સબ્બેસં સલ્લાનં વિનોદનં વૂપસમકરં **ધમ્મોસધં** ધમ્મસઙ્ખાતં ઓસધં પિવિત્વા **સબ્બં વિસં** સકલસંસારદુક્ખવિસં **સમૂહનિં** નાસેસિન્તિ સમ્બન્ધો. **અજરામર**ન્તિ તં દુક્ખવિસં સમૂહનિત્વા અજરં જરાવિરહિતં અમરં મરણવિરહિતં **સીતિભાવં** રાગપરિળાહાદિવિરહિતત્તા સીતલભૂતં નિબ્બાનં અહં **ફસ્સયિં** પચ્ચક્ખમકાસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૪૯૬. પુન કિલેસતમસ્સ ઉપમં દસ્સેન્તો **યથા ભૂતટ્ટિતો**તિઆદિમાહ. તત્થ **યથા** યેન પકારેન **ભૂતટ્ટિતો** ભૂતેન યક્ખેન અટ્ટિતો પીળિતો **પોસો** પુરિસો **ભૂતગ્ગાહેન** યક્ખગ્ગાહેન **પીળિતો** દુક્ખિતો **ભૂતસ્મા** યક્ખગ્ગાહતો **પરિમુત્તિયા** મોચનત્થાય ભૂતવેજ્જં ગવેસેય્ય.

૪૯૭. તં ગવેસમાનો ચ ભૂતવિજ્જાય સુટ્ઠુ **કોવિદં** છેકં ભૂતવેજ્જં પસ્સેય્ય, **સો** ભૂતવેજ્જો **તસ્સ** યક્ખગ્ગહિતસ્સ પુરિસસ્સ આવેસભૂતં **વિહને** વિનાસેય્ય, **સમૂલઞ્ચ** મૂલેન સહ આયતિં અનાસેવકં કત્વા **વિનાસયે** વિદ્ધંસેય્યાતિ સમ્બન્ધો.

૪૯૮. **મહાવીર** વીરુત્તમ **તમગ્ગાહેન** કિલેસન્ધકારગ્ગાહેન પીળિતો અહં **તથેવ** તેન પકારેનેવ **તમતો** કિલેસન્ધકારતો **પરિમુત્તિયા** મોચનત્થાય **ઞાણાલોકં** પઞ્ઞાઆલોકં ગવેસામીતિ સમ્બન્ધો.

૪૯૯. અથ તદનન્તરં **કિલેસતમસોધનં** કિલેસન્ધકારનાસકં સક્યમુનિં અદ્દસન્તિ અત્થો. **સો** સક્યમુનિ **મે** મય્હં **તમં** અન્ધકારં કિલેસતિમિરં ભૂતવેજ્જોવ **ભૂતકં** યક્ખગ્ગહિતં ઇવ **વિનોદેસિ** દૂરી અકાસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૦૦. સો અહં એવં વિમુત્તો **સંસારસોતં** સંસારપવાહં **સં** સુટ્ઠુ **છિન્દિં** છેદેસિં, **તણ્હાસોતં** તણ્હામહોઘં **નિવારયિં** નિરવસેસં અપ્પવત્તિં અકાસિન્તિ અત્થો. **ભવં ઉગ્ઘાટયિં સબ્બ**ન્તિ કામભવાદિકં સબ્બં નવભવં ઉગ્ઘાટયિં વિનાસેસિન્તિ અત્થો. મૂલતો વિનાસેન્તો ભૂતવેજ્જો ઇવ મૂલતો ઉગ્ઘાટયિન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૦૧. તતો નિબ્બાનપરિયેસનાય ઉપમં દસ્સેન્તો **યથા**તિઆદિમાહ. તત્થ ગરું ભારિયં નાગં ગિલતીતિ **ગરુળો**. ગરું વા નાગં લાતિ આદદાતીતિ **ગરુળો**, ગરુળરાજા. અત્તનો ભક્ખં સકગોચરં પન્નગં પકારેન પરહત્થં ન ગચ્છતીતિ **પન્નગો**તિ લદ્ધનામં નાગં ગહણત્થાય **ઓપતતિ** અવપતતિ, **સમન્તા** સમન્તતો **યોજનસતં** સતયોજનપ્પમાણં **મહાસરં** મહાસમુદ્દં અત્તનો પક્ખવાતેહિ **વિક્ખોભેતિ** આલોળેતિ યથાતિ સમ્બન્ધો.

૫૦૨. સો સુપણ્ણો વિહઙ્ગમો વેહાસગમનસીલો **પન્નગં** નામં ગહેત્વા અધોસીસં ઓલમ્બેત્વા **વિહેઠયં** તત્થ તત્થ વિવિધેન હેઠનેન હેઠેન્તો **આદાય** દળ્હં ગહેત્વા **યેન કામં** યત્થ ગન્તુકામો, તત્થ **પક્કમતિ** ગચ્છતીતિ સમ્બન્ધો.

૫૦૩. ભન્તે મહાવીર, યથા ગરુળો **બલી** બલવા પન્નગં ગહેત્વા પક્કમતિ, તથા એવ અહં **અસઙ્ખતં** પચ્ચયેહિ અકતં નિબ્બાનં **ગવેસન્તો** પટિપત્તિપૂરણવસેન પરિયેસન્તો **દોસે** સકલદિયડ્ઢકિલેસસહસ્સે **વિક્ખાલયિં** વિસેસેન સમુચ્છેદપ્પહાનેન સોધેસિં અહન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૦૪. યથા ગરુળો પન્નગં ગહેત્વા ભુઞ્જિત્વા વિહરતિ, તથા અહં **ધમ્મવરં** ઉત્તમધમ્મં **દિટ્ઠો** પસ્સન્તો એતં **સન્તિપદં** નિબ્બાનપદં **અનુત્તરં** ઉત્તરવિરહિતં મગ્ગફલેહિ **આદાય** ગહેત્વા વળઞ્જેત્વા વિહરામીતિ સમ્બન્ધો.

૫૦૫. ઇદાનિ નિબ્બાનસ્સ દુલ્લભભાવં દસ્સેન્તો **આસાવતી નામ લતા**તિઆદિમાહ. તત્થ સબ્બેસં દેવાનં આસા ઇચ્છા એતિસ્સં લતાયં અત્થીતિ **આસાવતી** નામ લતા, **ચિત્તલતાવને** અનેકવિચિત્તાહિ લતાહિ ગહનીભૂતે વને ઉય્યાને **જાતા** નિબ્બત્તાતિ અત્થો. **તસ્સા** લતાય **વસ્સસહસ્સેન** વસ્સસહસ્સચ્ચયેન **એકં ફલં નિબ્બત્તતે** એકં ફલં ગણ્હાતિ.

૫૦૬. તં દેવાતિ તં આસાવતિં લતં **તાવ દૂરફલં** તત્તકં ચિરકાલં અતિક્કમિત્વા ફલં ગણ્હન્તં સંવિજ્જમાનં **દેવા** તાવતિંસદેવતા **પયિરુપાસન્તિ** ભજન્તિ, સા આસાવતી નામ **લતુત્તમા** લતાનં અન્તરે ઉત્તમલતા એવં દેવાનં પિયા અહોસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૦૭. સતસહસ્સુપાદાયાતિ સતસહસ્સસંવચ્છરં આદિં કત્વા. **તાહં પરિચરે મુની**તિ મોનં વુચ્ચતિ ઞાણં, ભન્તે, મુનિ ઞાણવન્ત સબ્બઞ્ઞુ, અહં તં ભગવન્તં પરિચરે પયિરુપાસામિ. **સાયંપાતં નમસ્સામી**તિ સાયન્હસમયઞ્ચ પુબ્બણ્હસમયઞ્ચાતિ દ્વિક્ખત્તું નમસ્સામિ પણામં કરોમિ. **યથા દેવા** તાવતિંસા દેવા વિય આસાવતીલતં સાયંપાતઞ્ચ પયિરુપાસન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૫૦૮. અવઞ્ઝા પારિચરિયાતિ યસ્મા બુદ્ધદસ્સનહેતુ નિબ્બાનપ્પત્તિ અહોસિ, તસ્મા બુદ્ધપારિચરિયા વત્તપટિપત્તિકિરિયા અવઞ્ઝા અતુચ્છા **નમસ્સના** પણામકિરિયા ચ **અમોઘા** અતુચ્છા. તથા હિ **દૂરાગતં** દૂરતો સંસારદ્ધાનતો આગતમ્પિ, **સન્તં** સંવિજ્જમાનં **ખણોયં** અયં બુદ્ધુપ્પાદક્ખણો **ન વિરાધયિ** નાતિક્કમિ, મં અતિક્કમિત્વા ન ગતોતિ અત્થો.

૫૦૯. બુદ્ધદસ્સનહેતુ નિબ્બાનપ્પત્તો અહં આયતિં ઉપ્પજ્જનકભવે મમ પટિસન્ધિં **વિચિનન્તો** ઉપપરિક્ખન્તો ન પસ્સામીતિ સમ્બન્ધો. **નિરૂપધિ** ખન્ધૂપધિકિલેસૂપધીહિ વિરહિતો **વિપ્પમુત્તો** સબ્બકિલેસેહિ વિનાભૂતો **ઉપસન્તો** કિલેસપરિળાહાભાવેન સન્તમાનસો ચરામિ અહન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૧૦. પુન અત્તનો બુદ્ધદસ્સનાય ઉપમં દસ્સેન્તો **યથાપિ પદુમં નામા**તિઆદિમાહ. **સૂરિયરંસેન** સૂરિયરંસિસમ્ફસ્સેન યથા પદુમં નામ અપિ **પુપ્ફતિ** વિકસતિ **મહાવીર** વીરુત્તમ અહં તથા એવ **બુદ્ધરંસેન** બુદ્ધેન ભગવતા દેસિતધમ્મરંસિપ્પભાવેન પુપ્ફિતોતિ અત્થો.

૫૧૧-૧૨. પુન બુદ્ધદસ્સનેન નિબ્બાનદસ્સનં દીપેન્તો **યથા બલાકા**તિઆદિમાહ. તત્થ **બલાકયોનિમ્હિ** બલાકજાતિયં **સદા** સબ્બસ્મિં કાલે **પુમા** પુરિસો યથા ન વિજ્જતિ. પુમે અવિજ્જમાને કથં બલાકાનં ગબ્ભગ્ગહણં હોતીતિ ચે? મેઘેસુ **ગજ્જમાનેસુ** સદ્દં કરોન્તેસુ મેઘગજ્જનં સુત્વા **તા** બલાકિનિયો **સદા** સબ્બકાલે **ગબ્ભં ગણ્હન્તિ** અણ્ડં ધારેન્તીતિ અત્થો. **યાવ** યત્તકં કાલં **મેઘો ન ગજ્જતિ** મેઘો સદ્દં ન કરોતિ, તાવ તત્તકં કાલં **ચિરં** ચિરકાલેન **ગબ્ભં** અણ્ડં ધારેન્તિ. **યદા** યસ્મિં કાલે મેઘો **પવસ્સતિ** પકારેન ગજ્જિત્વા વસ્સતિ વુટ્ઠિધારં પગ્ઘરતિ, તદા તસ્મિં કાલે **ભારતો** ગબ્ભધારણતો **પરિમુચ્ચન્તિ** અણ્ડં પાતેન્તીતિ અત્થો.

૫૧૩. તતો પરં ઉપમેય્યસમ્પદં દસ્સેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. પદુમુત્તરસ્સ બુદ્ધસ્સ **ધમ્મમેઘેન** વોહારપરમત્થદેસનાસઙ્ખાતમેઘેન **ગજ્જતો** ગજ્જન્તસ્સ દેસેન્તસ્સ **ધમ્મમેઘસ્સ સદ્દેન** ઘોસાનુસારેન અહં તદા **ધમ્મગબ્ભં** વિવટ્ટૂપનિસ્સયં દાનસીલાદિપુઞ્ઞસમ્ભારગબ્ભં **અગણ્હિં** ગહેસિં તથાતિ સમ્બન્ધો.

૫૧૪. સતસહસ્સુપાદાય કપ્પસતસહસ્સં આદિં કત્વા **પુઞ્ઞગબ્ભં** દાનસીલાદિપુઞ્ઞસમ્ભારં અહં **ધરેમિ** પૂરેમિ. યાવ **ધમ્મમેઘો** ધમ્મદેસના **ન ગજ્જતિ** બુદ્ધેન ન દેસીયતિ, તાવ અહં **ભારતો** સંસારગબ્ભભારતો **નપ્પમુચ્ચામિ** ન મોચેમિ ન વિસું ભવામીતિ સમ્બન્ધો.

૫૧૫. ભન્તે, **સક્યમુનિ** સક્યવંસપ્પભવ **યદા** યસ્મિં કાલે સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ તવ પિતુ **રમ્મે** રમણીયે **કપિલવત્થવે** કપિલવત્થુનામકે નગરે તુવં ધમ્મમેઘેન **ગજ્જતિ** ઘોસેતિ, તદા તસ્મિં કાલે અહં **ભારતો** સંસારગબ્ભભારતો **પરિમુચ્ચિં** મુત્તો અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૧૬. તતો પરં અત્તના અધિગતે મગ્ગફલે દસ્સેન્તો **સુઞ્ઞતન્તિ**આદિમાહ. તત્થ અત્તઅત્તનિયાદીનં અભાવતો **સુઞ્ઞતં** વિમોક્ખઞ્ચ રાગદોસમોહસબ્બકિલેસનિમિત્તાનં અભાવતો, **અનિમિત્તં** વિમોક્ખઞ્ચ તણ્હાપણિધિસ્સ અભાવતો, **અપ્પણિહિતં** વિમોક્ખઞ્ચ અરિયમગ્ગં અધિગઞ્છિં ભાવેસિન્તિ સમ્બન્ધો. **ચતુરો ચ ફલે સબ્બે**તિ ચત્તારિ સામઞ્ઞફલાનિ સબ્બાનિ સચ્છિ અકાસિન્તિ અત્થો. **ધમ્મેવં વિજટયિં અહન્તિ** અહં એવં સબ્બધમ્મે જટં ગહનં વિજટયિં વિદ્ધંસેસિન્તિ અત્થો.

દુતિયભાણવારવણ્ણના સમત્તા.

૫૧૭. તતો પરં અત્તના અધિગતવિસેસમેવ દસ્સેન્તો **અપરિમેય્યુપાદાયા**તિઆદિમાહ. તત્થ ન પરિમેય્યોતિ **અપરિમેય્યો**, સંવચ્છરગણનવસેન પમેતું સઙ્ખાતું અસક્કુણેય્યોતિ અત્થો. તં અપરિમેય્યં કપ્પં **ઉપાદાય** આદિં કત્વા **તવ સાસનં** તુય્હં સાસનં ''અનાગતે ગોતમસ્સ ભગવતો સાસને વિનયધરાનં અગ્ગો ભવેય્ય''ન્તિ એવં પત્થેમિ. અતીતત્થે વત્તમાનવચનં, પત્થેસિન્તિ અત્થો. **સો મે અત્થો**તિ સો પત્થનાસઙ્ખાતો અત્થો **મે** મયા **અનુપ્પત્તો** નિપ્ફાદિતોતિ અત્થો. અનુત્તરં **સન્તિપદં** નિબ્બાનં અનુપ્પત્તં અધિગતન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૧૮. સો અહં અધિગતત્તા **વિનયે** વિનયપિટકે **પારમિં પત્તો** પરિયોસાનપ્પત્તો. **યથાપિ પાઠિકો ઇસી**તિ યથા પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો સાસને વિનયધરાનં અગ્ગો ઇસિ ભિક્ખુ પાઠિકો પાકટો અહોસિ, તથેવાહન્તિ અત્થો. **ન મે સમસમો અત્થી**તિ વિનયધારિતાય મે મયા સમસમો સમાનો અઞ્ઞો ન અત્થીતિ અત્થો. **સાસનં** ઓવાદાનુસાસનીસઙ્ખાતં સાસનં **ધારેમિ** પૂરેમીતિ અત્થો.

૫૧૯. પુનપિ અત્તનો વિસેસં દસ્સેન્તો **વિનયે ખન્ધકે ચાપી**તિઆદિમાહ. તત્થ **વિનયે**તિ ઉભતોવિભઙ્ગે. **ખન્ધકે**તિ મહાવગ્ગચૂળવગ્ગે. **તિકચ્છેદે ચા**તિ તિકસઙ્ઘાદિસેસતિકપાચિત્તિયાદિકે ચ. **પઞ્ચમે**તિ પરિવારે ચ. **એત્થ** એતસ્મિં સકલે વિનયપિટકે મય્હં **વિમતિ** દ્વેળ્હકં **નત્થિ** ન સંવિજ્જતિ. **અક્ખરે**તિ વિનયપિટકપરિયાપન્ને અ-કારાદિકે અક્ખરે. **બ્યઞ્જને**તિ ક-કારાદિકે બ્યઞ્જને વા મે **વિમતિ** સંસયો નત્થીતિ સમ્બન્ધો.

૫૨૦. નિગ્ગહે પટિકમ્મે ચાતિ પાપભિક્ખૂનં નિગ્ગહે ચ સાપત્તિકાનં ભિક્ખૂનં પરિવાસદાનાદિકે પટિકમ્મે ચ **ઠાનાટ્ઠાને** ચ કારણે ચ અકારણે ચ **કોવિદો** છેકોતિ અત્થો. **ઓસારણે** ચ તજ્જનીયાદિકમ્મસ્સ પટિપ્પસ્સદ્ધિવસેન ઓસારણે પવેસને ચ. **વુટ્ઠાપને** ચ આપત્તિતો વુટ્ઠાપને નિરાપત્તિકરણે ચ છેકોતિ સમ્બન્ધો. **સબ્બત્થ પારમિં ગતો**તિ સબ્બસ્મિં વિનયકમ્મે પરિયોસાનં પત્તો, દક્ખો છેકોતિ અત્થો.

૫૨૧. વિનયે ખન્ધકે ચાપીતિ વુત્તપ્પકારે વિનયે ચ ખન્ધકે ચ, **પદં** સુત્તપદં **નિક્ખિપિત્વા** પટ્ઠપેત્વા. **ઉભતો વિનિવેઠેત્વા**તિ વિનયતો ખન્ધકતો ચાતિ ઉભયતો નિબ્બત્તેત્વા વિજટેત્વા નયં આહરિત્વા. **રસતો**તિ કિચ્ચતો. **ઓસરેય્યં** ઓસારણં કરોમીતિ અત્થો.

૫૨૨. નિરુત્તિયા ચ કુસલોતિ "રુક્ખો પટો કુમ્ભો માલા ચિત્ત"ન્તિઆદીસુ વોહારેસુ છેકો. **અત્થાનત્થે ચ કોવિદો**તિ અત્થે વડ્ઢિયં અનત્થે હાનિયઞ્ચ કોવિદો દક્ખોતિ અત્થો. **અનઞ્ઞાતં મયા નત્થી**તિ વિનયપિટકે સકલે વા પિટકત્તયે મયા અનઞ્ઞાતં અવિદિતં અપાકટં કિઞ્ચિ નત્થીતિ અત્થો. **એકગ્ગો સત્થુ સાસને**તિ બુદ્ધસાસને અહમેવ એકો વિનયધરાનં અગ્ગો સેટ્ઠો ઉત્તમોતિ અત્થો.

૫૨૩. રૂપદક્ખે અહં અજ્જાતિ અજ્જ એતરહિ કાલે **સક્યપુત્તસ્સ** ભગવતો **સાસને** પાવચને અહં રૂપદક્ખે રૂપદસ્સને વિનયવિનિચ્છયદસ્સને **સબ્બં કઙ્ખં** સકલં સંસયં **વિનોદેમિ** વિનાસેમીતિ સમ્બન્ધો. **છિન્દામિ સબ્બસંસય**ન્તિ "અહોસિં નુ ખો અહમતીતમદ્ધાન"ન્તિઆદિકં (મ॰ નિ॰ ૧.૧૮; સં॰ નિ॰ ૨.૨૦; મહાનિ॰ ૧૭૪) કાલત્તયં આરબ્ભ ઉપ્પન્નં સબ્બં સોળસવિધં કઙ્ખં છિન્દામિ વૂપસમેમિ સબ્બસો વિદ્ધંસેમીતિ અત્થો.

૫૨૪. પદં અનુપદઞ્ચાપીતિ પદં પુબ્બપદઞ્ચ અનુપદં પરપદઞ્ચ **અક્ખરં** એકેકમક્ખરઞ્ચ **બ્યઞ્જનં** સિથિલધનિતાદિદસવિધં બ્યઞ્જનવિધાનઞ્ચ. **નિદાને**તિ તેન સમયેનાતિઆદિકે નિદાને ચ. **પરિયોસાને**તિ નિગમને. **સબ્બત્થ કોવિદો**તિ સબ્બેસુ છસુ ઠાનેસુ છેકોતિ અત્થો.

૫૨૫. તતો પરં ભગવતોયેવ ગુણે પકાસેન્તો **યથાપિ રાજા બલવા**તિઆદિમાહ. તત્થ યથા **બલવા** થામબલસમ્પન્નો સેનાબલસમ્પન્નો વા રાજા, **પરં** પરેસં પટિરાજૂનં સેનં **નિગ્ગણ્હિત્વા** નિસ્સેસતો ગહેત્વા પલાપેત્વા વા, **તપે** તપેય્ય સન્તપેય્ય દુક્ખાપેય્ય. **વિજિનિત્વાન સઙ્ગામ**ન્તિ સઙ્ગામં પરસેનાય સમાગમં યુદ્ધં વિજિનિત્વા વિસેસેન જિનિત્વા જયં પત્વા. **નગરં તત્થ માપયે**તિ તત્થ તસ્મિં વિજિતટ્ઠાને નગરં પાસાદહમ્મિયાદિવિભૂસિતં વસનટ્ઠાનં માપયે કારાપેય્યાતિ અત્થો.

૫૨૬. પાકારં પરિખઞ્ચાપીતિ તત્થ માપિતનગરે પાકારં સુધાધવલઇટ્ઠકામયપાકારઞ્ચ કારયેતિ સમ્બન્ધો. **પરિખઞ્ચાપિ** કદ્દમપરિખં, ઉદકપરિખં, સુક્ખપરિખઞ્ચ અપિ કારયે. **એસિકં દ્વારકોટ્ઠક**ન્તિ નગરસોભનત્થં ઉસ્સાપિતએસિકાથમ્ભઞ્ચ મહન્તં કોટ્ઠકઞ્ચ ચતુભૂમકાદિદ્વારકોટ્ઠકઞ્ચ કારયે. **અટ્ટાલકે ચ વિવિધે**તિ ચતુભૂમકાદિભેદે અતિઉચ્ચઅટ્ટાલકે ચ વિવિધે નાનપ્પકારકે બહૂ **કારયે** કારાપેય્યાતિ સમ્બન્ધો.

૫૨૭. **સિઙ્ઘાટકં ચચ્ચરઞ્ચાતિ** ન કેવલં પાકારાદયો કારયે, સિઙ્ઘાટકં ચતુમગ્ગસન્ધિઞ્ચ ચચ્ચરં અન્તરાવીથિઞ્ચ કારયેતિ સમ્બન્ધો. **સુવિભત્તન્તરાપણન્તિ** સુટ્ઠુ વિભત્તં વિભાગતો કોટ્ઠાસવન્તં અન્તરાપણં અનેકાપણસહસ્સં કારાપેય્યાતિ અત્થો. **કારયેય્ય સભં તત્થાતિ** તસ્મિં માપિતનગરે સભં ધમ્માધિકરણસાલં કારયે. **અત્થાનત્થવિનિચ્છયં** વડ્ઢિઞ્ચ અવડ્ઢિઞ્ચ વિનિચ્છયકરણત્થં વિનિચ્છયસાલં કારયેતિ સમ્બન્ધો.

૫૨૮. **નિગ્ઘાતત્થં અમિત્તાનન્તિ** પટિરાજૂનં પટિબાહનત્થં. **છિદ્દાછિદ્દઞ્ચ જાનિતુન્તિ** દોસઞ્ચ અદોસઞ્ચ જાનિતું. **બલકાયસ્સ રક્ખાયાતિ** હત્થિઅસ્સરથપત્તિસઙ્ખાતસ્સ બલકાયસ્સ સેનાસમૂહસ્સ આરક્ખણત્થાય **સો** નગરસામિકો રાજા, **સેનાપચ્ચં** સેનાપતિં સેનાનાયકં મહામત્તં **ઠપેતિ** ઠાનન્તરે પતિટ્ઠપેતીતિ અત્થો.

૫૨૯. **આરક્ખત્થાય ભણ્ડસ્સાતિ** જાતરૂપરજતમુત્તામણિઆદિરાજભણ્ડસ્સ આરક્ખણત્થાય સમન્તતો ગોપનત્થાય **મે મય્હં ભણ્ડં મા વિનસ્સીતિ નિધાનકુસલં** રક્ખણે કુસલં છેકં **નરં** પુરિસં **ભણ્ડરક્ખં** ભણ્ડરક્ખન્તં સો રાજા ભણ્ડાગારે ઠપેતીતિ સમ્બન્ધો.

૫૩૦. **મમત્તો હોતિ યો રઞ્ઞોતિ** યો પણ્ડિતો રઞ્ઞો મમત્તો મામકો પક્ખપાતો હોતિ. **વુદ્ધિં યસ્સ ચ ઇચ્છતીતિ** અસ્સ રઞ્ઞો વુદ્ધિઞ્ચ વિરૂળ્હિં યો ઇચ્છતિ કામેતિ, **તસ્સ** ઇત્થમ્ભૂતસ્સ પણ્ડિતસ્સ રાજા **અધિકરણં** વિનિચ્છયાધિપચ્ચં દેતિ **મિત્તસ્સ** મિત્તભાવસ્સ પટિપજ્જિતુન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૩૧. **ઉપ્પાતેસૂતિ** ઉક્કાપાતદિસાડાહાદિઉપ્પાતેસુ ચ. **નિમિત્તેસૂતિ** મૂસિકચ્છિન્નાદીસુ ''ઇદં નિમિત્તં સુભં, ઇદં નિમિત્તં અસુભ''ન્તિ એવં નિમિત્તજાનનસત્થેસુ ચ. **લક્ખણેસુ ચાતિ** ઇત્થિપુરિસાનં હત્થપાદલક્ખણજાનનસત્થેસુ ચ **કોવિદં** છેકં **અજ્ઝાયકં** અનેકેસં સિસ્સાનં બ્યાકરણવાચકં **મન્તધરં** વેદત્તયસઙ્ખાતમન્તધારકં પણ્ડિતં સો રાજા **પોરોહિચ્ચે** પુરોહિતટ્ઠાનન્તરે ઠપેતીતિ સમ્બન્ધો.

૫૩૨. **એતેહઙ્ગેહિ સમ્પન્નોતિ** એતેહિ વુત્તપ્પકારેહિ અઙ્ગેહિ અવયવેહિ સમ્પન્નો સમઙ્ગીભૂતો સો રાજા ''ખત્તિયો''તિ **પવુચ્ચતિ** કથીયતીતિ સમ્બન્ધો. **સદા રક્ખન્તિ રાજાનન્તિ** એતે સેનાપચ્ચાદયો અમચ્ચા સદા સબ્બકાલં તં રાજાનં રક્ખન્તિ ગોપેન્તિ. કિમિવ? **ચક્કવાકોવ દુક્ખિતં** દુક્ખપ્પત્તં સકગાતિં રક્ખન્તો ચક્કવાકો પક્ખી ઇવાતિ અત્થો.

૫૩૩. **તથેવ ત્વં મહાવીરાતિ** વીરુત્તમ, યથા સો રાજા સેનાપચ્ચાદિઅઙ્ગસમ્પન્નો નગરદ્વારં થકેત્વા પટિવસતિ, તથેવ તુવં **હતામિત્તો** નિહતપચ્ચત્થિકો ખત્તિયો ઇવ **સદેવકસ્સ લોકસ્સ** સહ દેવેહિ પવત્તમાનસ્સ લોકસ્સ **ધમ્મરાજા** ધમ્મેન સમેન રાજા દસપારમિતાધમ્મપરિપૂરણેન રાજભૂતત્તા ''ધમ્મરાજા''તિ **પવુચ્ચતિ** કથીયતીતિ સમ્બન્ધો.

૫૩૪. **તિત્થિયે નીહરિત્વાનાતિ** ધમ્મરાજભાવેન પટિપક્ખભૂતે સકલતિત્થિયે નીહરિત્વા નિસ્સેસેન હરિત્વા નિબ્બિસેવનં કત્વા **સસેનકં ધારઞ્ચાપિ** સેનાય સહ વસવત્તિમારમ્પિ નીહરિત્વા . **તમન્ધકારં વિધમિત્વાતિ** તમસઙ્ખાતં મોહન્ધકારં વિધમિત્વા વિદ્ધંસેત્વા. **ધમ્મનગરં** સત્તતિંસબોધિપક્ખિયધમ્મસઙ્ખાતં, ખન્ધાયતનધાતુપટિચ્ચસમુપ્પાદબલબોજ્ઝઙ્ગગમ્ભીરનયસમન્તપટ્ઠાનધમ્મસઙ્ખાતં વા નગરં **અમાપયિ નિમ્મિનિ** પતિટ્ઠાપેસીતિ અત્થો.

૫૩૫. સીલં પાકારકં તત્થાતિ તસ્મિં પતિટ્ઠાપિતે ધમ્મનગરે ચતુપારિસુદ્ધિસીલં પાકારં. **ઞાણં તે દ્વારકોટ્ઠક**ન્તિ તે તુય્હં સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણઆસયાનુસયઞાણઅનાગતંસઞાણઅતીતંસઞાણાદિકમેવ ઞાણં દ્વારકોટ્ઠકન્તિ અત્થો. **સદ્ધા તે એસિકા વીરા**તિ, ભન્તે, અસિથિલપરક્કમ તે તુય્હં દીપઙ્કરપાદમૂલતો પભુતિ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણકારણા સદ્દહનસદ્ધા ઉસ્સાપિતઅલઙ્કારઅલઙ્કતથમ્ભોતિ અત્થો. **દ્વારપાલો ચ સંવરો**તિ તે તુય્હં છદ્વારિકસંવરો રક્ખાવરણગુત્તિ દ્વારપાલો દ્વારરક્ખકોતિ અત્થો.

૫૩૬. સતિપટ્ઠાનમટ્ટાલન્તિ તે તુય્હં ચતુસતિપટ્ઠાનઅટ્ટાલમુણ્ડચ્છદનં. **પઞ્ઞા તે ચચ્ચરં મુને**તિ, ભન્તે, મુને ઞાણવન્ત તે તુય્હં પાટિહારિયાદિઅનેકવિધા પઞ્ઞા ચચ્ચરં મગ્ગસમોધાનં નગરવીથીતિ અત્થો. **ઇદ્ધિપાદઞ્ચ સિઙ્ઘાટ**ન્તિ તુય્હં છન્દવીરિયચિત્તવીમંસસઙ્ખાતા ચત્તારો ઇદ્ધિપાદા સિઙ્ઘાટં ચતુમગ્ગસન્તિ. **ધમ્મવીથિ સુમાપિત**ન્તિ સત્તતિંસબોધિપક્ખિયધમ્મસઙ્ખાતાય વીથિયા સુટ્ઠુ માપિતં સજ્જિતં, તં ધમ્મનગરન્તિ અત્થો.

૫૩૭. સુત્તન્તં અભિધમ્મઞ્ચાતિ તવ તુય્હં એત્થ ધમ્મનગરે સુત્તન્તં અભિધમ્મં વિનયઞ્ચ **કેવલં** સકલં સુત્તગેય્યાદિકં નવઙ્ગં બુદ્ધવચનં **ધમ્મસભા** ધમ્માધિકરણસાલાતિ અત્થો.

૫૩૮. સુઞ્ઞતં અનિમિત્તઞ્ચાતિ અનત્તાનુપસ્સનાવસેન પટિલદ્ધં સુઞ્ઞતવિહારઞ્ચ, અનિચ્ચાનુપસ્સનાવસેન પટિલદ્ધં અનિમિત્તવિહારઞ્ચ. **વિહારઞ્ચપ્પણિહિત**ન્તિ દુક્ખાનુપસ્સનાવસેન પટિલદ્ધં અપ્પણિહિતવિહારઞ્ચ. **આનેઞ્જઞ્ચા**તિ અચલં અફન્દિતં ચતુસામઞ્ઞફલસઙ્ખાતં આનેઞ્જવિહારઞ્ચ. **નિરોધો ચા**તિ સબ્બદુક્ખનિરોધં નિબ્બાનઞ્ચ. **એસા ધમ્મકુટી તવા**તિ એસા સબ્બનવલોકુત્તરધમ્મસઙ્ખાતા તવ તુય્હં ધમ્મકુટિ વસનગેહન્તિ અત્થો.

૫૩૯. પઞ્ઞાય અગ્ગો નિક્ખિત્તોતિ પઞ્ઞાવસેન પઞ્ઞવન્તાનં અગ્ગો. ઇતિ ભગવતા નિક્ખિત્તો ઠપિતો થેરો **પટિભાને** ચ પઞ્ઞાય કત્તબ્બે કિચ્ચે, યુત્તમુત્તપટિભાને વા **કોવિદો** છેકો **નામેન સારિપુત્તો**તિ પાકટો **તવ** તુય્હં ધમ્મસેનાપતિ તયા દેસિતસ્સ પિટકત્તયધમ્મસમૂહસ્સ ધારણતો પતિ પધાનો હુત્વા સેનાકિચ્ચં કરોતીતિ અત્થો.

૫૪૦. ચુતૂપપાતકુસલોતિ ભન્તે મુનિ, **ચુતૂપપાતે** ચુતિયા ઉપપત્તિયા ચ **કુસલો** છેકો. **ઇદ્ધિયા પારમિં ગતો**તિ ‘‘એકોપિ હુત્વા બહુધા હોતિ, બહુધાપિ હુત્વા એકો હોતી’’તિઆદિના (દી॰ નિ॰ ૧.૨૩૮; પટિ॰ મ॰ ૧.૧૦૨) વુત્તાય ઇદ્ધિપ્પભેદાય પારમિં પરિયોસાનં ગતો પત્તો નામેન કોલિતો નામ મોગ્ગલ્લાનત્થેરો **પોરોહિચ્ચો** તવ તુય્હં પુરોહિતોતિ સમ્બન્ધો.

૫૪૧. પોરાણકવંસધરોતિ ભન્તે મુને, ઞાણવન્તં પોરાણસ્સ વંસસ્સ ધારકો, પરમ્પરજાનનકો વા **ઉગ્ગતેજો** પાકટતેજો, **દુરાસદો** આસાદેતું ઘટ્ટેતું દુક્ખો અસક્કુણેય્યોતિ અત્થો. **ધુતવાદિગુણેનગ્ગો**તિ તેચીવરિકઙ્ગાદીનિ તેરસ ધુતઙ્ગાનિ વદતિ ઓવદતીતિ ધુતવાદીગુણેન ધુતઙ્ગગુણેન અગ્ગો સેટ્ઠો મહાકસ્સપત્થેરો **તવ** તુય્હં **અક્ખદસ્સો** વોહારકરણે પધાનોતિ અત્થો.

૫૪૨. બહુસ્સુતો ધમ્મધરોતિ ભન્તે મુને, બહૂનં ચતુરાસીતિધમ્મક્ખન્ધસહસ્સાનં સુતત્તા ભગવતા ભિક્ખુસઙ્ઘતો ચ ઉગ્ગહિતત્તા બહુસ્સુતો અનેકેસં છસતસહસ્સસઙ્ખ્યાનં આગમધમ્માનં સતિપટ્ઠાનાદીનઞ્ચ પરમત્થધમ્માનં ધારણતો ધમ્મધરો આનન્દો. **સબ્બપાઠી ચ સાસને**તિ બુદ્ધસાસને સબ્બેસં પાઠીનં પઠન્તાનં સજ્ઝાયન્તાનં ભિક્ખૂનં અગ્ગો સેટ્ઠોતિ સબ્બપાઠી નામેન આનન્દો નામ થેરો. **ધમ્મારક્ખો તવા**તિ તવ તુય્હં ધમ્મસ્સ પિટકત્તયધમ્મભણ્ડસ્સ આરક્ખો રક્ખકો પાલકો, ધમ્મભણ્ડાગારિકોતિ અત્થો.

૫૪૩. **એતે સબ્બે અતિક્કમ્માતિ ભગવા** ભગ્યવા સમ્માસમ્બુદ્ધો એતે સારિપુત્તાદયો મહાનુભાવેપિ થેરે અતિક્કમ્મ વજ્જેત્વા મમંયેવ **પમેસિ** પમાણં અકાસિ, મનસિ અકાસીતિ અત્થો. **વિનિચ્છયં મે પાદાસીતિ** વિનયઞ્ઞૂહિ પણ્ડિતેહિ દેસિતં પકાસિતં વિનયે વિનિચ્છયં દોસવિચારણં મે મય્હં ભગવા **પાદાસિ** પકારેન અદાસિ, મય્હમેવ ભારં અકાસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૪૪. **યો કોચિ વિનયે પઞ્હન્તિ** યો કોચિ ભિક્ખુ બુદ્ધસાવકો વિનયનિસ્સિતં પઞ્હં મં પુચ્છતિ, **તત્થ** તસ્મિં પુચ્છિતપઞ્હે **મે** મય્હં **ચિન્તના** વિમતિ કઙ્ખા નત્થિ. **તઞ્હેવત્થં** તં એવ પુચ્છિતં અત્થં અહં કથેમીતિ સમ્બન્ધો.

૫૪૫. **યાવતા બુદ્ધખેત્તમ્હીતિ** યાવતા યત્તકે ઠાને બુદ્ધસ્સ આણાખેત્તે તં મહામુનિં સમ્માસમ્બુદ્ધં ઠપેત્વા **વિનયે** વિનયપિટકે વિનયવિનિચ્છયકરણે વા **માદિસો** મયા સદિસો નત્થિ, અહમેવ અગ્ગો, **ભિય્યો** મમાધિકો કુતો ભવિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૫૪૬. **ભિક્ખુસઙ્ઘે નિસીદિત્વા** ભિક્ખુસઙ્ઘમજ્ઝે નિસિન્નો ગોતમો ભગવા **એવં ગજ્જતિ** સીહનાદં કરોતિ. કથં? **વિનયે** ઉભતોવિભઙ્ગે, **ખન્ધકેસુ** મહાવગ્ગચૂળવગ્ગેસુ, ચ-સદ્દેન પરિવારે, **ઉપાલિસ્સ** ઉપાલિના **સમો** સદિસો નત્થીતિ એવં ગજ્જતિ.

૫૪૭. **યાવતાતિ** યત્તકં **બુદ્ધભણિતં** બુદ્ધેન દેસિતં **નવઙ્ગં** સુત્તગેય્યાદિસત્થુસાસનં સત્થુના પકાસિતં સબ્બં **વિનયોગધં** તં વિનયે અન્તોપવિટ્ઠં વિનયમૂલકં ઇચ્ચેવં **પસ્સિનો** પસ્સન્તસ્સ.

૫૪૮. **મમ કમ્મં સરિત્વાનાતિ** ગોતમો **સક્યપુઙ્ગવો** સક્યવંસપ્પધાનો, **મમ કમ્મં** મય્હં પુબ્બપત્થનાકમ્મં અતીતંસઞાણેન **સરિત્વાન** પચ્ચક્ખતો ઞત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘમજ્ઝે ગતો ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં વિનયધરાનં યદિદં ઉપાલી''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯, ૨૨૮) મં એતદગ્ગે ઠાને ઠપેસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૪૯. **સતસહસ્સુપાદાયાતિ** સતસહસ્સકપ્પે આદિં કત્વા યં ઇમં ઠાનં **અપત્થયિં** પત્થેસિં, સો **મે** અત્થો મયા **અનુપ્પત્તો** અધિગતો પટિલદ્ધો વિનયે **પારમિં ગતો** કોટિં પત્તોતિ અત્થો.

૫૫૦. **સક્યાનં** સક્યવંસરાજૂનં **નન્દિજનનો** સોમનસ્સકારકો અહં **પુરે** પુબ્બે કપ્પકો **આસિં** અહોસિં, **તં જાતિં** તં કુલં તં યોનિં **વિજહિત્વા** વિસેસેન જહિત્વા છડ્ડેત્વા **મહેસિનો** સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ **પુત્તો જાતો** સક્યપુત્તોતિ સઙ્ખ્યં ગતો સાસનધારણતોતિ અત્થો.

૫૫૧. તતો પરં અત્તનો દાસકુલે નિબ્બત્તનાપદાનં દસ્સેન્તો **ઇતો દુતિયકે કપ્પેતિ**આદિમાહ. તત્થ **ઇતો** ભદ્દકપ્પતો હેટ્ઠા દુતિયે કપ્પે નામેન અઞ્જસો નામ ખત્તિયો એકો રાજા **અનન્તતેજો** સઙ્ખ્યાતિક્કન્તતેજો **અમિતયસો** પમાણાતિક્કન્તપરિવારો **મહદ્ધનો** અનેકકોટિસતસહસ્સધનવા **ભૂમિપાલો** પથવીપાલકો રક્ખકો અહોસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૫૨. **તસ્સ રઞ્ઞોતિ** તસ્સ તાદિસસ્સ રાજિનો પુત્તો અહં ચન્દનો નામ **ખત્તિયો** ખત્તિયકુમારો અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો. સો અહં જાતિમદેન ચ યસમદેન ચ ભોગમદેન ચ **ઉપત્થદ્ધો** થમ્ભિતો ઉન્નતોતિ અત્થો.

૫૫૩. **નાગસતસહસ્સાની**તિ સતસહસ્સહત્થિનો **માતઙ્ગા** માતઙ્ગકુલે જાતા **તિધા પભિન્ના** અક્ખિકણ્ણકોસસઙ્ખાતેહિ તીહિ ઠાનેહિ પભિન્ના મદગળિતા **સબ્બાલઙ્કારભૂસિતા** સબ્બેહિ હત્થાલઙ્કારેહિ અલઙ્કતા **સદા** સબ્બકાલં મં પરિવારેન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૫૫૪. **સબલેહિ પરેતો**હન્તિ તદા તસ્મિં કાલે અહં સબલેહિ અત્તનો સેનાબલેહિ **પરેતો** પરિવારિતો ઉય્યાનં **ગન્તુકામકો** ઇચ્છન્તો સિરિકં નામ **નાગં** હત્થિં **આરુય્હ** અભિરુહિત્વા નગરતો નિક્ખમિન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૫૫. **ચરણેન ચ સમ્પન્નો**તિ સીલસંવરાદિપન્નરસચરણધમ્મેન સમન્નાગતો **ગુત્તદ્વારો પિહિતચક્ખાદિછદ્વારો સુસંવુતો** સુટ્ઠુ રક્ખિતકાયચિત્તો દેવલો નામ **સમ્બુદ્ધો** પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો, **મમ** મય્હં **પુરતો** સમ્મુખે **આગચ્છિ** પાપુણીતિ અત્થો.

૫૫૬. **પેસેત્વા સિરિકં નાગ**ન્તિ તં આગતં પચ્ચેકબુદ્ધં દિસ્વા અહં સિરિકં નામ નાગં અભિમુખં પેસેત્વા બુદ્ધં **આસાદયિં** ઘટ્ટેસિં પદુસ્સેસિન્તિ અત્થો. **તતો સઞ્જાતકોપો સો**તિ તતો તસ્મા મયા અતીવ પીળેત્વા પેસિતત્તા સો હત્થિનાગો મયિ સઞ્જાતકોપો **પદં** અત્તનો પાદં **નુદ્ધરતે** ન ઉદ્ધરતિ, નિચ્ચલોવ હોતીતિ અત્થો.

૫૫૭. **નાગં દુટ્ઠમનં દિસ્વા**તિ દુટ્ઠમનં કુદ્ધચિત્તં નાદં દિસ્વા અહં **બુદ્ધે** પચ્ચેકબુદ્ધે **કોપં અકાસિં** દોસં ઉપ્પાદેસિન્તિ અત્થો. **વિહેસયિત્વા સમ્બુદ્ધ**ન્તિ દેવલં પચ્ચેકસમ્બુદ્ધં વિહેસયિત્વા વિહેઠેત્વા અહં ઉય્યાનં અગમાસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૫૮. **સાતં તત્થ ન વિન્દામી**તિ તસ્મિં આસાદને સાતં ન વિન્દામિ. આસાદનનિમિત્તં મધુરં સુખં ન લભામીતિ અત્થો. **સિરો પજ્જલિતો યથા**તિ સિરો મમ સીસં પજ્જલિતો યથા પજ્જલમાનં વિય હોતીતિ અત્થો. **પરિળાહેન ડય્હામી**તિ પચ્ચેકબુદ્ધે કોપસ્સ કતત્તા પચ્છાનુતાપપરિળાહેન ડય્હામિ ઉણ્હચિત્તો હોમીતિ અત્થો.

૫૫૯. **સસાગરન્તા**તિ તેનેવ પાપકમ્મબલેન સસાગરન્તા સાગરપરિયોસાના સકલમહાપથવી **મે** મય્હં **આદિત્તા વિય** જલિતા વિય હોતિ ખાયતીતિ અત્થો. **પિતુ સન્તિકુપાગમ્મા**તિ એવં ભયે ઉપ્પન્ને અહં અત્તનો પિતુ રઞ્ઞો સન્તિકં **ઉપાગમ્મ** ઉપગન્ત્વા ઇદં વચનં **અબ્રવિં** કથેસિન્તિ અત્થો.

૫૬૦. **આસીવિસંવ કુપિત**ન્તિ આસીવિસં સબ્બં કુપિતં કુદ્ધં ઇવ જલમાનં અગ્ગિક્ખન્ધં ઇવ **મત્તં** તિધા પભિન્નં **દન્તિં** દન્તવન્તં **કુઞ્જરં** ઉત્તમં હત્થિં ઇવ ચ આગતં યં પચ્ચેકબુદ્ધં **સયમ્ભું** સયમેવ બુદ્ધભૂતં અહં **આસાદયિં** ઘટ્ટેસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૬૧. **આસાદિતો મયા બુદ્ધો**તિ સો પચ્ચેકબુદ્ધો મયા આસાદિતો ઘટ્ટિતો **ઘોરો** અઞ્ઞેહિ ઘટ્ટેતું અસક્કુણેય્યત્તા ઘોરો, **ઉગ્ગતપો** પાકટતપો **જિનો** પઞ્ચ મારે જિતવા એવંગુણસમ્પન્નો પચ્ચેકબુદ્ધો મયા ઘટ્ટિતોતિ અત્થો. **પુરા સબ્બે વિનસ્સામા**તિ તસ્મિં પચ્ચેકબુદ્ધે કતઅનાદરેન સબ્બે મયં વિનસ્સામ વિવિધેનાકારેન નસ્સામ, ભસ્મા વિય ભવામાતિ અત્થો. **ખમાપેસ્સામ તં મુનિ**ન્તિ તં પચ્ચેકબુદ્ધં મુનિં યાવ ન વિનસ્સામ, તાવ ખમાપેસ્સામાતિ સમ્બન્ધો.

૫૬૨. **નો ચે તં નિજ્ઝાપેસ્સામા**તિ **અત્તદન્તં** દમિતચિત્તં **સમાહિતં** એકગ્ગચિત્તં તં પચ્ચેકબુદ્ધં નો ચે નિજ્ઝાપેસ્સામ ખમાપેસ્સામ. **ઓરેન સત્તદિવસા** સત્તદિવસતો ઓરભાગે સત્તદિવસે અનતિક્કમિત્વા સમ્પુણ્ણં રટ્ઠં

મે સબ્બં **વિધમિસ્સતિ** વિનસ્સિસ્સતિ.

૫૬૩. સુમેખલો કોસિયો ચાતિ એતે સુમેખલાદયો ચત્તારો રાજાનો ઇસયો **આસાદયિત્વા** ઘટ્ટેત્વા અનાદરં કત્વા **સરટ્ઠકા** સહ રટ્ઠજનપદવાસીહિ દુગ્ગતા વિનાસં ગતાતિ અત્થો.

૫૬૪. યદા કુપ્પન્તિ ઇસયોતિ યદા યસ્મિં કાલે **સઞ્ઞતા** કાયસઞ્ઞમાદીહિ સઞ્ઞતા સન્તા **બ્રહ્મચારિનો** ઉત્તમચારિનો સેટ્ઠચારિનો ઇસયો **કુપ્પન્તિ** દોમનસ્સા ભવન્તિ, તદા સસાગરં સપબ્બતં સદેવકં લોકં વિનાસેન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૫૬૫. તિયોજનસહસ્સમ્હીતિ તેસં ઇસીનં આનુભાવં ઞત્વા તે ખમાપેતું **અચ્ચયં** અપરાધં **દેસનત્થાય** પકાસનત્થાય તિયોજનસહસ્સપ્પમાણે પદેસે પુરિસે સન્નિપાતયિન્તિ સમ્બન્ધો. **સયમ્ભું ઉપસઙ્કમિ**ન્તિ સયમ્ભું પચ્ચેકબુદ્ધં ઉપસઙ્કમિં સમીપં અગમાસિન્તિ અત્થો.

૫૬૬. અલ્લવત્થાતિ મયા સદ્ધિં રાસિભૂતા સબ્બે જના અલ્લવત્થા ઉદકેન તિન્તવત્થઉત્તરાસઙ્ગા **અલ્લસિરા** તિન્તકેસા **પઞ્જલીકતા** મુદ્ધનિ કતઅઞ્જલિપુટા **બુદ્ધસ્સ** પચ્ચેકમુનિનો **પાદે** પાદસમીપે **નિપતિત્વા** નિપજ્જિત્વા **ઇદં વચનમબ્રવુ**ન્તિ ‘‘ખમસ્સુ ત્વં, મહાવીરા’’તિઆદિકં વચનં અબ્રવું કથેસુન્તિ અત્થો.

૫૬૭. મહાવીર વીરુત્તમ ભન્તે પચ્ચેકબુદ્ધ, મયા તુમ્હેસુ અઞ્ઞાણેન કતં અપરાધં ખમસ્સુ ત્વં વિનોદેહિ, મા મનસિ કરોહીતિ અત્થો . **જનો** જનસમૂહો **તં** ભગવન્તં **અભિ** વિસેસેન યાચતિ. **પરિળાહં** દોસમોહેહિ કતચિત્તદુક્ખપરિળાહં અમ્હાકં **વિનોદેહિ** તનું કરોહિ, **નો** અમ્હાકં **રટ્ઠં** સકલરટ્ઠજનપદવાસિનો **મા વિનાસય** મા વિનાસેહીતિ અત્થો.

૫૬૮. સદેવમાનુસા સબ્બેતિ સબ્બે માનુસા સદેવા **સદાનવા** પહારાદાદીહિ અસુરેહિ સહ **સરક્ખસા અયોમયેન કૂટેન** મહામુગ્ગરેન **સદા** સબ્બકાલં **મે સિરં** મય્હં મત્થકં **ભિન્દેય્યું** પદાલેય્યું.

૫૬૯. તતો પરં બુદ્ધાનં ખમિતભાવઞ્ચ કોપાભાવઞ્ચ પકાસેન્તો **દકે અગ્ગિ ન સણ્ઠાતી**તિઆદિમાહ. તત્થ યથા ઉદકે અગ્ગિ **ન સણ્ઠાતિ** ન પતિટ્ઠાતિ, યથા બીજં **સેલે** સિલામયે પબ્બતે ન વિરુહતિ, યથા **અગદે** ઓસધે **કિમિ** પાણકો ન સણ્ઠાતિ. તથા **કોપો** ચિત્તપ્પકોપો દુમ્મનતા **બુદ્ધે** પટિવિદ્ધસચ્ચે પચ્ચેકબુદ્ધે **ન જાયતિ** ન ઉપ્પજ્જતીતિ અત્થો.

૫૭૦. પુનપિ બુદ્ધાનં આનુભાવં પકાસેન્તો **યથા ચ ભૂમી**તિઆદિમાહ. તત્થ યથા ચ **ભૂમિ** પથવી **અચલા** નિચ્ચલા, તથા બુદ્ધો અચલોતિ અત્થો. યથા **સાગરો** મહાસમુદ્દો **અપ્પમેય્યો** પમેતું પમાણં ગહેતું અસક્કુણેય્યો, તથા બુદ્ધો અપ્પમેય્યોતિ અત્થો. યથા **આકાસો** અકુટ્ઠાકાસો **અનન્તકો** પરિયોસાનરહિતો, **એવં** તથા બુદ્ધો **અક્ખોભિયો** ખોભેતું આલોળેતું અસક્કુણેય્યોતિ અત્થો.

૫૭૧. તતો પરં પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ ખમનવચનં દસ્સેન્તો **સદા ખન્તા મહાવીરા**તિઆદિમાહ. તત્થ **મહાવીરા** ઉત્તમવીરિયવન્તા બુદ્ધા **તપસ્સિનો** પાપાનં તપનતો ‘‘તપો’’તિ લદ્ધનામેન વીરિયેન સમન્નાગતા **ખન્તા** ચ ખન્તિયા ચ સમ્પન્ના **ખમિતા** ચ પરેસં અપરાધં ખમિતા સહિતા **સદા** સબ્બકાલં ભવન્તીતિ સમ્બન્ધો. **ખન્તાનં**

ખમિતાનઞ્ચાતિ તેસં બુદ્ધાનં ખન્તાનં ખન્તિયા યુત્તાનં ખમિતાનં પરાપરાધખમિતાનં સહિતાનઞ્ચ **ગમનં** છન્દાદીહિ અગતિગમનં ન વિજ્જતીતિ અત્થો.

૫૭૨. ઇતિ ઇદં વચનં વત્વા **સમ્બુદ્ધો** પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો **પરિળાહં** સત્તાનં ઉપ્પન્નદાહં **વિનોદયં** વિનોદયન્તો **મહાજનસ્સ પુરતો** સન્નિપતિતસ્સ સરાજકસ્સ મહતો જનકાયસ્સ સમ્મુખતો **તદા** તસ્મિં કાલે **નભં** આકાસં **અબ્ભુગ્ગમિ** ઉગ્ગચ્છીતિ અત્થો.

૫૭૩. તેન કમ્મેનહં ધીરાતિ ધીર ધિતિસમ્પન્ન અહં **તેન કમ્મેન** પચ્ચેકબુદ્ધે કતેન અનાદરકમ્મેન ઇમસ્મિં પચ્છિમત્તભવે **હીનત્તં** લામકભાવં રાજૂનં કપ્પકકમ્મકરણજાતિં **અજ્ઝુપાગતો** સમ્પત્તોતિ અત્થો. **સમતિક્કમ્મ તં જાતિ**ન્તિ તં પરાયત્તજાતિં **સં** સુટ્ઠુ અતિક્કમ્મ અતિક્કમિત્વા. **પાવિસિં અભયં પુર**ન્તિ ભયરહિતં નિબ્બાનપુરં નિબ્બાનમહાનગરં પાવિસિં પવિટ્ઠો આસિન્તિ અત્થો.

૫૭૪. તદાપિ મં મહાવીરાતિ વીરુત્તમ **તદાપિ** તસ્મિં પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ આસાદનસમયે અપિ સયમ્ભૂ પચ્ચેકબુદ્ધો **પરિળાહં** આસાદનહેતુ ઉપ્પન્નં કાયચિત્તદરથં વિનોદેસિ દૂરીઅકાસિ. **ડય્હમાનં** તતો એવ પચ્છાનુતાપેન કુક્કુચ્ચેન ડય્હમાનં સન્તપન્તં મં **સુસણ્ઠિતં** દોસં દોસતો દસ્સને સુટ્ઠુ સણ્ઠિતં દિસ્વા ખમાપયિ તં અપરાધં અધિવાસેસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૭૫. અજ્જાપિ મં મહાવીરાતિ વીરુત્તમ, અજ્જાપિ તુય્હં સમાગમકાલે અપિ, **તિહગ્ગીભિ** રાગગ્ગિદોસગ્ગિમોહગ્ગિસઙ્ખાતેહિ વા નિરયગ્ગિપેતગ્ગિસંસારગ્ગિસઙ્ખાતેહિ વા તીહિ અગ્ગીહિ **ડય્હમાનં** દુક્ખમનુભવન્તં મં ભગવા **સીતિભાવં** દોમનસ્સવિનાસેન સન્તકાયચિત્તસઙ્ખાતં સીતિભાવં નિબ્બાનમેવ વા **અપાપયિ** સમ્પાપેસિ. **તયો અગ્ગી** વુત્તપ્પકારે તે તયો અગ્ગી **નિબ્બાપેસિ** વૂપસમેસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૭૬. એવં અત્તનો હીનાપદાનં ભગવતો દસ્સેત્વા ઇદાનિ અઞ્ઞેપિ તસ્સ સવને નિયોજેત્વા ઓવદન્તો ‘‘યેસં સોતાવધાનત્થી’’તિઆદિમાહ. તત્થ **યેસં** તુમ્હાકં **સોતાવધાનં** સોતસ્સ અવધાનં ઠપનં **અત્થિ** વિજ્જતિ, તે તુમ્હે **ભાસતો** સાસન્તસ્સ મમ વચનં **સુણાથ** મનસિ કરોથ. **અત્થં તુમ્હં પવક્ખામી**તિ **યથા** યેન પકારેન **મમ** મયા દિટ્ઠં **પદં** નિબ્બાનં, તથા તેન પકારેન નિબ્બાનસઙ્ખાતં પરમત્થં તુમ્હાકં પવક્ખામીતિ સમ્બન્ધો.

૫૭૭. તં દસ્સેન્તો **સયમ્ભું તં વિમાનેત્વા**તિઆદિમાહ. તત્થ **સયમ્ભું** સયમેવ ભૂતં અરિયાય જાતિયા જાતં સન્તચિત્તં સમાહિતં પચ્ચેકબુદ્ધં વિમાનેત્વા અનાદરં કત્વા **તેન કમ્મેન** કતેનાકુસલેન **અજ્જ** ઇમસ્મિં વત્તમાનકાલે અહં **નીચયોનિયં** પરાયત્તજાતિયં કપ્પકજાતિયં **જાતો** નિબ્બત્તો **અમ્હિ** ભવામિ.

૫૭૮. મા વો ખણં વિરાધેથાતિ બુદ્ધુપ્પાદક્ખણં વો તુમ્હે મા વિરાધેથ ગળિતં મા કરોથ, **હિ** સચ્ચં **ખણાતીતા** બુદ્ધુપ્પાદક્ખણં અતીતા અતિક્કન્તા સત્તા **સોચરે** સોચન્તિ, ‘‘મયં અલક્ખિકા દુમ્મેધા ભવામા’’તિ એવં સોચન્તીતિ અત્થો. **સદત્થે** અત્તનો અત્થે વુડ્ઢિયં **વાયમેય્યાથ** વીરિયં કરોથ. **વો** તુમ્હેહિ **ખણો** બુદ્ધુપ્પાદક્ખણો સમયો **પટિપાદિતો** નિપ્ફાદિતો પત્તોતિ અત્થો.

૫૭૯. તતો પરં સંસારગતાનં આદીનવં ઉપમાઉપમેય્યવસેન દસ્સેન્તો **એકચ્ચાનઞ્ચ વમન**ન્તિઆદિમાહ. **એકચ્ચાનં** કેસઞ્ચિ પુગ્ગલાનં **વમનં** ઉદ્ધં ઉગ્ગિરણં એકચ્ચાનં **વિરેચનં** અધોપગ્ઘરણં **એકે** એકચ્ચાનં હલાહલં **વિસં**

મુચ્છાકરણવિસં, એકચ્ચાનં પુગ્ગલાનં **ઓસધં** રક્ખનુપાયં ભગવા એવં પટિપાટિયા અક્ખાસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૮૦. **વમનં પટિપન્નાનન્તિ** પટિપન્નાનં મગ્ગસમઙ્ગીનં વમનં સંસારછડ્ડનં સંસારમોચનં ભગવા અક્ખાસીતિ સમ્બન્ધો. **ફલટ્ઠાનં** ફલે ઠિતાનં વિરેચનં સંસારપગ્ઘરણં અક્ખાસિ. **ફલલાભીનં** ફલં લભિત્વા ઠિતાનં નિબ્બાનઓસધં અક્ખાસિ. **ગવેસીનં** મનુસ્સદેવનિબ્બાનસમ્પત્તિં ગવેસીનં પરિયેસન્તાનં પુઞ્ઞખેત્તભૂતં સઙ્ઘં અક્ખાસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૮૧. **સાસનેન વિરુદ્ધાનન્તિ** સાસનસ્સ પટિપક્ખાનં હલાહલં કુતૂહલં પાપં અકુસલં અક્ખાસીતિ સમ્બન્ધો. **યથા આસીવિસોતિ** અસ્સદ્ધાનં કતપાપાનં પુગ્ગલાનં સંસારે દુક્ખાવહનતો આસીવિસસદિસં યથા આસીવિસો દિટ્ઠમત્તેન ભસ્મકરણતો **દિટ્ઠવિસો** સપ્પો અત્તના દટ્ઠં નરં **ઝાપેતિ** ડય્હતિ દુક્ખાપેતિ. **તં નરં** તં અસ્સદ્ધં કતપાપં નરં હલાહલવિસં એવં ઝાપેતિ ચતૂસુ અપાયેસુ ડય્હતિ સોસેસીતિ સમ્બન્ધો.

૫૮૨. **સકિં પીતં હલાહલન્તિ** વિસં હલાહલં પીતં સકિં એકવારં જીવિતં **ઉપરુન્ધતિ** નાસેતિ. **સાસનેન** સાસનમ્હિ **વિરજ્ઝિત્વા** અપરાધં કત્વા પુગ્ગલો **કપ્પકોટિમ્હિ** કોટિસઙ્ખ્યે કપ્પેપિ **ડય્હતિ** નિજ્ઝાયતીતિ અત્થો.

૫૮૩. એવં અસ્સદ્ધાનં પુગ્ગલાનં ફલવિપાકં દસ્સેત્વા ઇદાનિ બુદ્ધાનં આનુભાવં દસ્સેન્તો **ખન્તિયા**તિઆદિમાહ. તત્થ યો બુદ્ધો વમનાદીનિ અક્ખાસિ, **સો** બુદ્ધો **ખન્તિયા** ખમનેન ચ **અવિહિંસાય** સત્તાનં અવિહિંસનેન ચ **મેત્તચિત્તવતાય** ચ મેત્તચિત્તવન્તભાવેન ચ **સદેવકં** સહ દેવેહિ વત્તમાનં લોકં **તારેતિ** અતિક્કમાપેતિ નિબ્બાપેતિ, **તસ્મા** કારણા બુદ્ધા વો તુમ્હેહિ **અવિરાધિયા** વિરુજ્ઝિતું ન સક્કુણેય્યા, બુદ્ધસાસને પટિપજ્જેય્યાથાતિ અત્થો.

૫૮૪. લાભે ચ અલાભે ચ **ન સજ્જન્તિ** ન ભજન્તિ ન લગ્ગન્તિ. **સમ્માનને** આદરકરણે ચ **વિમાનને** અનાદરકરણે ચ અચલા પથવીસદિસા બુદ્ધા ભવન્તિ, **તસ્મા** કારણા **તે** બુદ્ધા તુમ્હેહિ **ન વિરોધિયા** ન વિરોધેતબ્બા વિરુજ્ઝિતું અસક્કુણેય્યાતિ અત્થો.

૫૮૫. બુદ્ધાનં મજ્ઝત્તતં દસ્સેન્તો **દેવદત્તે**તિઆદિમાહ. તત્થ વધકાવધકેસુ સબ્બેસુ સત્તેસુ **સમકો** સમમાનસો **મુનિ** બુદ્ધમુનીતિ અત્થો.

૫૮૬. **એતેસં પટિઘો નત્થી**તિ એતેસં બુદ્ધાનં પટિઘો ચણ્ડિક્કં દોસચિત્તતં નત્થિ ન સંવિજ્જતિ. **રાગોમેસં ન વિજ્જતી**તિ ઇમેસં બુદ્ધાનં રાગોપિ રજ્જનં અલ્લીયનં ન વિજ્જતિ, ન ઉપલબ્ભતિ, તસ્મા કારણા, વધકસ્સ ચ ઓરસસ્સ ચાતિ સબ્બેસં **સમકો** સમચિત્તો બુદ્ધો હોતીતિ સમ્બન્ધો.

૫૮૭. પુનપિ બુદ્ધાનંયેવ આનુભાવં દસ્સેન્તો **પન્થે દિસ્વાન કાસાવન્તિ**આદિમાહ. તત્થ **મીળ્હમક્ખિતં** ગૂથસમ્મિસ્સં **કાસાવં** કસાવેન રજિતં ચીવરં **ઇસિદ્ધજં** અરિયાનં ધજં પરિક્ખારં, **પન્થે** મગ્ગે છડ્ડિતં **દિસ્વાન** પસ્સિત્વા **અઞ્જલિં કત્વા** દસઙ્ગુલિસમોધાનં અઞ્જલિપુટં સિરસિ કત્વા **સિરસા** સિરેન **વન્દિતબ્બં ઇસિદ્ધજં** અરહત્તદ્ધજં બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધસાવકદીપકં ચીવરં નમસ્સિતબ્બં માનેતબ્બં પૂજેતબ્બન્તિ અત્થો.

૫૮૮. **અબ્ભતીતા**તિ અભિ અત્થઙ્ગતા નિબ્બુતા. **યે ચ બુદ્ધા વત્તમાના** ઇદાનિ જાતા ચ યે બુદ્ધા **અનાગતા** અજાતા અભૂતા અનિબ્બત્તા અપાતુભૂતા ચ યે બુદ્ધા. **ધજેનાનેન સુજ્ઝન્તી**તિ અનેન ઇસિદ્ધજેન ચીવરેન એતે

બુદ્ધા સુજ્ઝન્તિ વિસુદ્ધા ભવન્તિ સોભન્તિ. **તસ્મા** તેન કારણેન **એતે** બુદ્ધા **નમસ્સિયા નમસ્સિતબ્બા** વન્દિતબ્બાતિ અત્થો. ''એતં નમસ્સિય''ન્તિપિ પાઠો, તસ્સ એતં ઇસિદ્ધજં નમસ્સિતબ્બન્તિ અત્થો.

૫૮૯. તતો પરં અત્તનો ગુણં દસ્સેન્તો **સત્થુકપ્પ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **સત્થુકપ્પં** બુદ્ધસદિસં **સુવિનયં** સુન્દરવિનયં સુન્દરાકારેન દ્વારત્તયદમનં **હદયેન** ચિત્તેન અહં **ધારેમિ** સવનધારણાદિના પચ્ચવેક્ખામીતિ અત્થો. **વિનયં** વિનયપિટકં **નમસ્સમાનો** વન્દમાનો વિનયે આદરં કુરુમાનો **વિહરિસ્સામિ સબ્બદા** સબ્બસ્મિં કાલે વાસં કપ્પેમીતિ અત્થો.

૫૯૦. વિનયો આસયો મય્હન્તિ વિનયપિટકં મય્હં ઓકાસભૂતં સવનધારણમનસિકરણઉગ્ગહપરિપુચ્છાપવત્તનવસેન ઓકાસભૂતં ગેહભૂતન્તિ અત્થો. **વિનયો ઠાનચઙ્કમ**ન્તિ વિનયો મય્હં સવનાદિકિચ્ચકરણેન ઠિતટ્ઠાનઞ્ચ ચઙ્કમનટ્ઠાનઞ્ચ. **કપ્પેમિ વિનયે વાસ**ન્તિ વિનયપિટકે વિનયતન્તિયા સવનધારણપવત્તનવસેન વાસં સયનં કપ્પેમિ કરોમિ. **વિનયો મમ ગોચરો**તિ વિનયપિટકં મય્હં ગોચરો આહારો ભોજનં નિચ્ચં ધારણમનસિકરણવસેનાતિ અત્થો.

૫૯૧. વિનયે પારમિપ્પત્તોતિ સકલે વિનયપિટકે પારમિં પરિયોસાનં પત્તો. **સમથે ચાપિ કોવિદો**તિ પારાજિકાદિસત્તાપત્તિક્ખન્ધાનં સમથે વૂપસમે ચ વુટ્ઠાને ચ કોવિદો છેકો, અધિકરણસમથે વા –

''વિવાદં અનુવાદઞ્ચ, આપત્તાધિકરણં તથા;
કિચ્ચાધિકરણઞ્ચેવ, ચતુરાધિકરણા મતા''તિ. –

વુત્તાધિકરણેસુ ચ –

''સમ્મુખા સતિવિનયો, અમૂળ્હપટિઞ્ઞાકરણં;
યેભુય્ય તસ્સપાપિય્ય, તિણવત્થારકો તથા''તિ. –

એવં વુત્તેસુ ચ સત્તસુ અધિકરણસમથેસુ અતિકોવિદો છેકોતિ અત્થો. **ઉપાલિ તં મહાવીરા**તિ ભન્તે મહાવીર, ચતૂસુ અસઙ્ખ્યેય્યેસુ કપ્પસતસહસ્સેસુ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણાધિગમાય વીરિયવન્ત **સત્થુનો** દેવમનુસ્સાનં અનુસાસકસ્સ **તં** તવ **પાદે** પાદયુગે ઉપાલિ ભિક્ખુ **વન્દતિ** પણામં કરોતીતિ અત્થો.

૫૯૨. સો અહં પબ્બજિત્વા સમ્બુદ્ધં **નમસ્સમાનો** પણામં કુરુમાનો **ધમ્મસ્સ ચ** તેન ભગવતા દેસિતસ્સ નવલોકુત્તરધમ્મસ્સ **સુધમ્મતં** સુન્દરધમ્મભાવં જાનિત્વા ધમ્મઞ્ચ નમસ્સમાનો ગામતો ગામં **પુરતો પુરં** નગરતો નગરં વિચરિસ્સામીતિ સમ્બન્ધો.

૫૯૩. કિલેસા ઝાપિતા મય્હન્તિ મયા પટિવિદ્ધઅરહત્તમગ્ગઞાણેન મય્હં ચિત્તસન્તાનગતા સબ્બે દિયડ્ઢસહસ્સસઙ્ખા કિલેસા ઝાપિતા સોસિતા વિસોસિતા વિદ્ધંસિતા. **ભવા સબ્બે સમૂહતા**તિ કામભવાદયો સબ્બે નવ ભવા મયા સમૂહતા **સં** સુટ્ઠુ ઊહતા ખેપિતા વિદ્ધંસિતા. **સબ્બાસવા પરિક્ખીણા**તિ કામાસવો, ભવાસવો, દિટ્ઠાસવો, અવિજ્જાસવોતિ સબ્બે ચત્તારો આસવા પરિક્ખીણા પરિસમન્તતો ખયં પાપિતા. **ઇદાનિ** ઇમસ્મિં અરહત્તપ્પત્તકાલે **પુનબ્ભવો** પુનુપ્પત્તિસઙ્ખાતો ભવો ભવનં જાતિ નત્થીતિ અત્થો.

૫૯૪. ઉત્તરિ સોમનસ્સવસેન ઉદાનં ઉદાનેન્તો **સ્વાગતન્તિ**આદિમાહ. તત્થ **બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ** ઉત્તમબુદ્ધસ્સ **સન્તિકે** સમીપે એકનગરે વા મમ આગમનં **સ્વાગતં** સુટ્ઠુ આગમનં સુન્દરાગમનં **વત** એકન્તેન **આસિ** અહોસીતિ સમ્બન્ધો. **તિસ્સો વિજ્જા**તિ પુબ્બેનિવાસદિબ્બચક્ખુઆસવક્ખયવિજ્જા **અનુપ્પત્તા** સમ્પત્તા, પચ્ચક્ખં કતાતિ અત્થો. **કતં બુદ્ધસ્સ સાસનન્તિ** બુદ્ધેન ભગવતા દેસિતં અનુસિટ્ઠિ સાસનં કતં નિપ્ફાદિતં વત્તપટિપત્તિં પૂરેત્વા કમ્મટ્ઠાનં મનસિ કરિત્વા અરહત્તમગ્ગઞાણાધિગમેન સમ્પાદિતન્તિ અત્થો.

૫૯૫. **પટિસમ્ભિદા ચતસ્સો**તિ અત્થપટિસમ્ભિદાદયો ચતસ્સો પઞ્ઞાયો સચ્છિકતા પચ્ચક્ખં કતા. **વિમોક્ખાપિ ચ અટ્ઠિમે**તિ ચત્તારિ મગ્ગઞાણાનિ ચત્તારિ ફલઞાણાનીતિ ઇમે અટ્ઠ વિમોક્ખા સંસારતો મુચ્ચનૂપાયા સચ્છિકતાતિ સમ્બન્ધો. **છળભિઞ્ઞા સચ્છિકતા**તિ –

> ‘‘ઇદ્ધિવિધં દિબ્બસોતં, ચેતોપરિયઞાણકં;
> પુબ્બેનિવાસઞાણઞ્ચ, દિબ્બચક્ખાસવક્ખય’’ન્તિ. –

ઇમા છ અભિઞ્ઞા સચ્છિકતા પચ્ચક્ખં કતા. ઇમેસં ઞાણાનં સચ્છિકરણેન બુદ્ધસ્સ સાસનં કતન્તિ અત્થો.

ઇત્થન્તિ ઇમિના હેટ્ઠા વુત્તપ્પકારેન. **સુદન્તિ** પદપૂરણમત્તે નિપાતો. આયસ્મા ઉપાલિ **થેરો**તિ થિરસીલાદિગુણયુત્તો સાવકો ઇમા પુબ્બચરિતાપદાનદીપિકા ગાથાયો **અભાસિત્થ** કથયિત્થાતિ અત્થો.

ઉપાલિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૭. અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરસમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞત્થેરસ્સ અપદાનં. અયં કિર પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે ગહપતિમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્વા એકદિવસં સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું અત્તનો સાસને પઠમં પટિવિદ્ધધમ્મરત્તઞ્ઞૂનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો સતસહસ્સભિક્ખુપરિવારસ્સ ભગવતો સત્તાહં મહાદાનં પવત્તેત્વા પણિધાનં અકાસિ. સત્થાપિસ્સ અનન્તરાયતં દિસ્વા ભાવિનિં સમ્પત્તિં બ્યાકાસિ. સો યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો સત્થરિ પરિનિબ્બુતે ચેતિયે પતિટ્ઠાપિયમાને અન્તોચેતિયે રતનઘરં કારાપેસિ, ચેતિયં પરિવારેત્વા સહસ્સરતનગ્ઘિકાનિ ચ કારેસિ.

સો એવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે મહાકાલો નામ કુટુમ્બિકો હુત્વા અટ્ઠકરીસમત્તે ખેત્તે સાલિગબ્ભં ફાલેત્વા ગહિતસાલિતણ્ડુલેહિ અસમ્ભિન્નખીરપાયાસં સમ્પાદેત્વા તત્થ મધુસપ્પિસક્કરાદયો પક્ખિપિત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ સઙ્ઘસ્સ અદાસિ. સાલિગબ્ભં ફાલેત્વા ગહિતગહિતટ્ઠાનં પુન પૂરતિ. પુથુકકાલે પુથુકગ્ગં નામ અદાસિ. લાયને લાયનગ્ગં, વેણિકરણે વેણગ્ગં, કલાપાદિકરણે કલાપગ્ગં, ખલગ્ગં, ભણ્ડગ્ગં, મિનગ્ગં કોટ્ઠગ્ગન્તિ એવં એકસસ્સે નવ વારે અગ્ગદાનં અદાસિ, તમ્પિ સસ્સં અતિરેકતરં સમ્પન્નં અહોસિ.

એવં યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ સંસરન્તો અમ્હાકં ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ કપિલવત્થુનગરસ્સ અવિદૂરે દોણવત્થુનામકે બ્રાહ્મણગામે બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે

નિબ્બત્તિ. તસ્સ **કોણ્ડઞ્ઞો**તિ ગોત્તતો આગતં નામં અહોસિ. સો વયપ્પત્તો તયો વેદે ઉગ્ગહેત્વા લક્ખણમન્તેસુ ચ પારં અગમાસિ. તેન સમયેન અમ્હાકં બોધિસત્તો તુસિતપુરતો ચવિત્વા કપિલવત્થુપુરે સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ ગેહે નિબ્બત્તિ. તસ્સ નામગ્ગહણદિવસે અટ્ઠુત્તરસતેસુ બ્રાહ્મણેસુ ઉપનીતેસુ યે અટ્ઠ બ્રાહ્મણા લક્ખણપરિગ્ગહણત્થં મહાતલં ઉપનીતા. સો તેસુ સબ્બનવકો હુત્વા મહાપુરિસસ્સ લક્ખણનિપ્ફત્તિં દિસ્વા ''એકંસેન અયં બુદ્ધો ભવિસ્સતી''તિ નિટ્ઠં ગન્ત્વા મહાસત્તસ્સ અભિનિક્ખમનં ઉદિક્ખન્તો વિચરતિ.

બોધિસત્તોપિ ખો મહતા પરિવારેન વડ્ઢમાનો અનુક્કમેન વુદ્ધિપ્પત્તો ઞાણપરિપાકં ગન્ત્વા એકૂનતિંસતિમે વસ્સે મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમન્તો અનોમાનદીતીરે પબ્બજિત્વા અનુક્કમેન ઉરુવેલં ગન્ત્વા પધાનં પદહિ. તદા કોણ્ડઞ્ઞો માણવો મહાસત્તસ્સ પબ્બજિતભાવં સુત્વા લક્ખણપરિગ્ગાહકબ્રાહ્મણાનં પુત્તેહિ વપ્પમાણવાદીહિ સદ્ધિં અત્તપઞ્ચમો પબ્બજિત્વા અનુક્કમેન બોધિસત્તસ્સ સન્તિકં ઉપસઙ્કમિત્વા છબ્બસ્સાનિ તં ઉપટ્ઠહન્તો તસ્સ ઓળારિકાહારપરિભોગેન નિબ્બિન્નો અપક્કમિત્વા ઇસિપતનં અગમાસિ. અથ ખો બોધિસત્તો ઓળારિકાહારપરિભોગેન લદ્ધકાયબલો વેસાખપુણ્ણમાયં બોધિરુક્ખમૂલે અપરાજિતપલ્લઙ્કે નિસિન્નો તિણ્ણં મારાનં મત્થકં મદ્દિત્વા અભિસમ્બુદ્ધો હુત્વા સત્તસત્તાહં બોધિમણ્ડેયેવ વીતિનામેત્વા પઞ્ચવગ્ગિયાનં ઞાણપરિપાકં ઞત્વા આસાળ્હીપુણ્ણમાયં ઇસિપતનં ગન્ત્વા તેસં ધમ્મચક્કપવત્તનસુત્તન્તં (મહાવ॰ ૧૩ આદયો; સં॰ નિ॰ ૫.૧૦૮૧) કથેસિ. દેસનાપરિયોસાને કોણ્ડઞ્ઞત્થેરો અટ્ઠારસહિ બ્રહ્મકોટીહિ સદ્ધિં સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ. અથ પઞ્ચમિયં પક્ખસ્સ અનત્તલક્ખણસુત્તન્તદેસનાય (મહાવ॰ ૨૦ આદયો; સં॰ નિ॰ ૩.૫૯) અરહત્તં સચ્છાકાસિ.

૫૯૬. એવં સો અરહત્તં પત્વા ''કિં કમ્મં કત્વા અહં લોકુત્તરસુખં અધિગતોમ્હી''તિ ઉપધારેન્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં પચ્ચક્ખતો ઞત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં ઉદાનવસેન દસ્સેન્તો **પદુમુત્તરસમ્બુદ્ધ**ન્તિઆદિમાહ. તસ્સત્થો હેટ્ઠા વુત્તોયેવ. **લોકજેટ્ઠં વિનાયક**ન્તિ સકલસ્સ સત્તલોકસ્સ જેટ્ઠં પધાનન્તિ અત્થો. વિસેસેન વેનેય્યસત્તે સંસારસાગરસ્સ પરતીરં અમતમહાનિબ્બાનં નેતિ સમ્પાપેતીતિ **વિનાયકો**, તં વિનાયકં. **બુદ્ધભૂમિમનુપ્પત્ત**ન્તિ બુદ્ધસ્સ ભૂમિ પતિટ્ઠાનટ્ઠાનન્તિ બુદ્ધભૂમિ, સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણં, તં અનુપ્પત્તો પટિવિદ્ધોતિ બુદ્ધભૂમિમનુપ્પત્તો, તં બુદ્ધભૂમિમનુપ્પત્તં, સબ્બઞ્ઞુતપ્પત્તં બુદ્ધભૂતન્તિ અત્થો. **પઠમં અદ્દસં અહ**ન્તિ પઠમં વેસાખપુણ્ણમિયા રત્તિયા પચ્ચૂસસમયે બુદ્ધભૂતં પદુમુત્તરસમ્બુદ્ધં અહં અદ્દક્ખિન્તિ અત્થો.

૫૯૭. યાવતા બોધિયા મૂલેતિ યત્તકા બોધિરુક્ખસમીપે યક્ખા **સમાગતા** રાસિભૂતા **સમ્બુદ્ધં** બુદ્ધભૂતં તં બુદ્ધં **પઞ્જલીકતા** દસઙ્ગુલિસમોધાનં અઞ્જલિપુટં સિરસિ ઠપેત્વા **વન્દન્તિ** નમસ્સન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૫૯૮. સબ્બે દેવા તુટ્ઠમનાતિ બુદ્ધભૂતટ્ઠાનં આગતા તે સબ્બે દેવા તુટ્ઠચિત્તા આકાસે સઞ્ચરન્તીતિ સમ્બન્ધો. **અન્ધકારતમોનુદો**તિ અતિવિય અન્ધકારં મોહં નુદો ખેપનો અયં બુદ્ધો અનુપ્પત્તોતિ અત્થો.

૫૯૯. તેસં હાસપરેતાનન્તિ હાસેહિ પીતિસોમનસ્સેહિ સમન્નાગતાનં તેસં દેવાનં **મહાનાદો** મહાઘોસો **અવત્તથ** પવત્તતિ, સમ્માસમ્બુદ્ધસાસને **કિલેસે** સંકિલેસે ધમ્મે ઝાપયિસ્સામાતિ સમ્બન્ધો.

૬૦૦. દેવાનં ગિરમઞ્ઞાયાતિ વાચાય થુતિવચનેન સહ ઉદીરિતં દેવાનં સદ્દં જાનિત્વા હટ્ઠો **હટ્ઠેન ચિત્તેન** સોમનસ્સસહગતેન ચિત્તેન **આદિભિક્ખં** પઠમં આહારં બુદ્ધભૂતસ્સ અહં અદાસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૬૦૨. **સત્તાહં અભિનિક્ખમ્મા**તિ મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિત્વા સત્તાહં પધાનં કત્વા સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણપદટ્ઠાનં અરહત્તમગ્ગઞાણસઙ્ખાતં **બોધિં અજ્ઝગમં** અધિગચ્છિં અહન્તિ અત્થો. **ઇદં મે પઠમં ભત્ત**ન્તિ ઇદં ભત્તં સરીરયાપનં **બ્રહ્મચારિસ્સ** ઉત્તમચારિસ્સ **મે** મય્હં ઇમિના દેવપુત્તેન પઠમં દિન્નં અહોસીતિ અત્થો.

૬૦૩. **તુસિતા હિ ઇધાગન્ત્વા**તિ તુસિતભવનતો ઇધ મનુસ્સલોકે આગન્ત્વા **યો** દેવપુત્તો **મે** મમ ભિક્ખં **ઉપાનયિ** અદાસિ, **તં** દેવપુત્તં **કિત્તયિસ્સામિ** કથેસ્સામિ પાકટં કરિસ્સામિ. **ભાસતો** ભાસન્તસ્સ મમ વચનં સુણાથાતિ સમ્બન્ધો. ઇતો પરં અનુત્તાનપદમેવ વણ્ણયિસ્સામ.

૬૦૭. **તિદસા**તિ તાવતિંસભવના. **અગારા**તિ અત્તનો ઉપ્પન્નબ્રાહ્મણગેહતો નિક્ખમિત્વા પબ્બજિત્વા છ સંવચ્છરાનિ દુક્કરકારિકં કરોન્તેન બોધિસત્તેન સહ વસિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૬૦૮. **તતો સત્તમકે વસ્સે**તિ તતો પબ્બજિતકાલતો પટ્ઠાય સત્તમે સંવચ્છરે. **બુદ્ધો સચ્ચં કથેસ્સતી**તિ છબ્બસ્સાનિ દુક્કરકારિકં કત્વા સત્તમસંવચ્છરે બુદ્ધો હુત્વા બારાણસિયં ઇસિપતને મિગદાયે ધમ્મચક્કપવત્તનસુત્તન્તદેસનાય દુક્ખસમુદયનિરોધમગ્ગસચ્ચસઙ્ખાતં ચતુસચ્ચં કથેસ્સતીતિ અત્થો. **કોણ્ડઞ્ઞો નામ નામેના**તિ નામેન ગોત્તનામવસેન કોણ્ડઞ્ઞો નામ. **પઠમં સચ્છિકાહિતી**તિ પઞ્ચવગ્ગિયાનમન્તરે પઠમં આદિતો એવ સોતાપત્તિમગ્ગઞાણં સચ્છિકાહિતિ પચ્ચક્ખં કરિસ્સતીતિ અત્થો.

૬૦૯. **નિક્ખન્તેનાનુપબ્બજિ**ન્તિ નિક્ખન્તેન બોધિસત્તેન સહ નિક્ખમિત્વા અનુપબ્બજિન્તિ અત્થો. તથા અનુપબ્બજિત્વા મયા **પધાનં** વીરિયં **સુકતં** સુટ્ઠુ કતં દળ્હં કત્વા કતન્તિ અત્થો. **કિલેસે ઝાપનત્થાયા**તિ કિલેસે સોસનત્થાય વિદ્ધંસનત્થાય **અનગારિયં** અગારસ્સ અહિતં કસિવણિજ્જાદિકમ્મવિરહિતં સાસનં **પબ્બજિં** પટિપજ્જિન્તિ અત્થો.

૬૧૦. **અભિગન્ત્વાન સબ્બઞ્ઞૂ**તિ સબ્બં અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નં વા સઙ્ખારવિકારલક્ખણનિબ્બાનપઞ્ઞત્તિસઙ્ખાતં ઞેય્યં વા જાનન્તો દેવેહિ સહ વત્તમાને સત્ત લોકે બુદ્ધો **મિગારઞ્ઞં** મિગદાય વિહારં અભિગન્ત્વા ઉપસઙ્કમિત્વા **મે** મયા સચ્છિકતેન **ઇમિના** સોતાપત્તિમગ્ગઞાણેન **અમતભેરિં** અમતમહાનિબ્બાનભેરિં અહરિ પહરિ દસ્સેસીતિ અત્થો.

૬૧૧. **સો દાની**તિ સો અહં પઠમં સોતાપન્નો ઇદાનિ અરહત્તમગ્ગઞાણેન અમતં **સન્તં** વૂપસન્તસભાવં **પદં** પજ્જિતબ્બં પાપુણિતબ્બં, **અનુત્તરં** ઉત્તરવિરહિતં નિબ્બાનં પત્તો અધિગતોતિ અત્થો. **સબ્બાસવે પરિઞ્ઞાયા**તિ કામાસવાદયો સબ્બે આસવે પરિઞ્ઞાય પહાનપરિઞ્ઞાય પજહિત્વા **અનાસવો** નિક્કિલેસો **વિહરામિ** ઇરિયાપથવિહારેન વાસં કપ્પેમિ. **પટિસમ્ભિદા ચતસ્સો**ત્યાદયો ગાથાયો વુત્તત્થાયેવ.

અથ નં સત્થા અપરભાગે જેતવનમહાવિહારે ભિક્ખુસઙ્ઘમજ્ઝે પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસિન્નો પઠમં પટિવિદ્ધધમ્મભાવં દીપેન્તો ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં રત્તઞ્ઞૂનં યદિદં અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૮૮) એતદગ્ગે ઠપેસિ. સો દ્વીહિ અગ્ગસાવકેહિ અત્તનિ કરિયમાનં પરમનિપચ્ચકારં, ગામન્તસેનાસને આકિણ્ણવિહારઞ્ચ પરિહરિતુકામો, વિવેકાભિરતિયા વિહરિતુકામો ચ અત્તનો સન્તિકં ઉપગતાનં ગહટ્ઠપબ્બજિતાનં પટિસન્થારકરણમ્પિ પપઞ્ચં મઞ્ઞમાનો સત્થારં આપુચ્છિત્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા છદ્દન્તેહિ નાગેહિ ઉપટ્ઠિયમાનો છદ્દન્તદહતીરે દ્વાદસ વસ્સાનિ વસિ. એવં તત્થ વસન્તં થેરં એકદિવસં સક્કો દેવરાજા

ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા ઠિતો એવમાહ ''સાધુ મે, ભન્તે, અય્યો ધમ્મં દેસેતૂ''તિ. થેરો તસ્સ ચતુસચ્ચગબ્ભં તિલક્ખણાહતં સુઞ્ઞતાપટિસંયુત્તં નાનાનયવિચિત્તં અમતોગધં બુદ્ધલીલાય ધમ્મં દેસેસિ. તં સુત્વા સક્કો અત્તનો પસાદં પવેદેન્તો –

''એસ ભિય્યો પસીદામિ, સુત્વા ધમ્મં મહારસં;
વિરાગો દેસિતો ધમ્મો, અનુપાદાય સબ્બસો''તિ. (થેરગા॰ ૬૭૩) –

થુતિં અકાસિ. થેરો છદ્દન્તદહતીરે દ્વાદસ વસ્સાનિ વસિત્વા ઉપકટ્ઠે પરિનિબ્બાને સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા પરિનિબ્બાનં અનુજાનાપેત્વા તત્થેવ ગન્ત્વા પરિનિબ્બાયીતિ.

અઞ્ઞાસિકોણ્ડઞ્ઞત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૮. પિણ્ડોલભારદ્વાજત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરો નામ જિનોતિઆદિકં આયસ્મતો પિણ્ડોલભારદ્વાજસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે સીહયોનિયં નિબ્બત્તિત્વા પબ્બતપાદે ગુહાયં વિહાસિ. ભગવા તસ્સ અનુગ્ગહં કાતું ગોચરાય પક્કન્તકાલે તસ્સ સયનગુહં પવિસિત્વા નિરોધં સમાપજ્જિત્વા નિસીદિ. સીહો ગોચરં ગહેત્વા નિવત્તો ગુહદ્વારે ઠત્વા ભગવન્તં દિસ્વા હટ્ઠતુટ્ઠો જલજથલજપુપ્ફેહિ પૂજં કત્વા ચિત્તં પસાદેન્તો ભગવતો આરક્ખણત્થાય અઞ્ઞે વાળમિગે અપનેતું તીસુ વેલાસુ સીહનાદં નદન્તો બુદ્ધગતાય સતિયા અટ્ઠાસિ. યથા પઠમદિવસે, એવં સત્તાહં પૂજેસિ. ભગવા ''સત્તાહચ્ચયેન નિરોધા વુટ્ઠહિત્વા વટ્ટિસ્સતિ ઇમસ્સ એત્તકો ઉપનિસ્સયો''તિ તસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ આકાસં પક્ખન્દિત્વા વિહારમેવ ગતો.

સીહો બુદ્ધવિયોગદુક્ખં અધિવાસેતું અસક્કોન્તો કાલં કત્વા હંસવતીનગરે મહાભોગકુલે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો નગરવાસીહિ સદ્ધિં વિહારં ગન્ત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નો સત્તાહં બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં પવત્તેત્વા યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા અપરાપરં દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અમ્હાકં ભગવતો કાલે કોસમ્બિયં રઞ્ઞો ઉદેનસ્સ પુરોહિતસ્સ પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ. **ભારદ્વાજો**તિસ્સ નામં અહોસિ. સો વયપ્પતો તયો વેદે ઉગ્ગહેત્વા પઞ્ચ માણવકસતાનિ મન્તે વાચેન્તો મહગ્ઘસભાવેન અનનુરૂપાચારત્તા તેહિ પરિચ્ચત્તો રાજગહં ગન્ત્વા ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ લાભસક્કારં દિસ્વા સાસને પબ્બજિત્વા ભોજને અમત્તઞ્ઞૂ હુત્વા વિહરતિ. સત્થારા ઉપાયેન મત્તઞ્ઞુતાય પતિટ્ઠાપેન્તો વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞો અહોસિ. છળભિઞ્ઞો પન હુત્વા ભગવતો સમ્મુખા ''યં સાવકેહિ પત્તબ્બં, તં મયા અનુપ્પત્ત''ન્તિ, ભિક્ખુસઙ્ઘે ચ ''યસ્સ મગ્ગે વા ફલે વા કઙ્ખા અત્થિ, સો મં પુચ્છતૂ''તિ સીહનાદં નદિ. તેન તં ભગવા – ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં સીહનાદિકાનં યદિદં પિણ્ડોલભારદ્વાજો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૮૮, ૧૯૫) એતદગ્ગે ઠપેસિ.

૬૧૩. એવં એતદગ્ગં ઠાનં પત્વા પુબ્બે કતપુઞ્ઞસમ્ભારં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન અત્તનો પુઞ્ઞકમ્માપદાનં વિભાવેન્તો **પદુમુત્તરો**તિઆદિમાહ. તસ્સત્થો હેટ્ઠા વુત્તોવ. **પુરતો હિમવન્તસ્સા**તિ હિમાલયપબ્બતતો પુબ્બદિસાભાગેતિ અત્થો. **ચિત્તકૂટે વસી તદા**તિ યદા અહં સીહો મિગરાજા હુત્વા હિમવન્તપબ્બતસમીપે વસામિ,

તદા પદુમુત્તરો નામ સત્થા અનેકેહિ ચ ઓસધેહિ, અનેકેહિ ચ રતનેહિ ચિત્તવિચિત્તતાય ચિત્તકૂટે ચિત્તપબ્બતસિખરે વસીતિ સમ્બન્ધો.

૬૧૪. **અભીતરૂપો તત્થાસિ**ન્તિ અભીતસભાવો નિબ્ભયસભાવો મિગરાજા તત્થ આસિં અહોસિન્તિ અત્થો. **ચતુક્કમો**તિ ચતૂહિ દિસાહિ કમો ગન્તું સમત્થો. **યસ્સ સદ્દં સુણિત્વાના**તિ યસ્સ મિગરઞ્ઞો સીહનાદં સુત્વા **બહુજ્જના** બહુસત્તા **વિક્ખમ્ભન્તિ** વિસેસેન ખમ્ભન્તિ ભાયન્તિ.

૬૧૫. **સુફુલ્લં પદુમં ગય્હા**તિ ભગવતિ પસાદેન સુપુપ્ફિતપદુમપુપ્ફં ડંસિત્વા. **નરાસભં** નરાનં આસભં ઉત્તમં સેટ્ઠં સમ્બુદ્ધં ઉપગચ્છિં, સમીપં અગમિન્તિ અત્થો. **વુટ્ઠિતસ્સ સમાધિમ્હા**તિ નિરોધસમાપત્તિતો વુટ્ઠિતસ્સ બુદ્ધસ્સ તં પુપ્ફં અભિરોપયિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૬૧૬. **ચતુદ્દિસં નમસ્સિત્વા**તિ ચતૂસુ દિસાસુ નમસ્સિત્વા **સકં ચિત્તં** અત્તનો ચિત્તં **પસાદેત્વા** આદરેન પતિટ્ઠપેત્વા **સીહનાદં** અભીતનાદં **અનદિં** ઘોસેસિન્તિ અત્થો.

૬૧૭. તતો બુદ્ધેન દિન્નબ્યાકરણં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો**તિઆદિમાહ. તં ઉત્તાનત્થમેવ.

૬૧૮. **વદતં સેટ્ઠો**તિ ''મયં બુદ્ધા, મયં બુદ્ધા''તિ વદન્તાનં અઞ્ઞતિત્થિયાનં સેટ્ઠો ઉત્તમો બુદ્ધો આગતોતિ સમ્બન્ધો. તસ્સ આગતસ્સ ભગવતો તં ધમ્મં **સોસ્સામ** સુણિસ્સામાતિ અત્થો.

૬૧૯. **તેસં હાસપરેતાન**ન્તિ હાસેહિ સોમનસ્સેહિ પરેતાનં અભિભૂતાનં સમન્નાગતાનં તેસં દેવમનુસ્સાનં. **લોકનાયકો**તિ લોકસ્સ નાયકો સગ્ગમોક્ખસમ્પાપકો **મમ સદ્દં** મય્હં સીહનાદં **પકિત્તેસિ** પકાસેસિ કથેસિ, **દીઘદસ્સી** અનાગતકાલદસ્સી **મહામુનિ** મુનીનમન્તરે મહન્તો મુનિ. સેસગાથા સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૬૨૨. નામેન પદુમો નામ ચક્કવત્તી હુત્વા ચતુસટ્ઠિયા જાતિયા **ઇસ્સરિયં** ઇસ્સરભાવં રજ્જં કારયિસ્સતીતિ અત્થો.

૬૨૩. **કપ્પસતસહસ્સમ્હી**તિ સામ્યત્થે ભુમ્મવચનં, કપ્પસતસહસ્સાનં પરિયોસાનેતિ અત્થો.

૬૨૪. **પકાસિતે પાવચને**તિ તેન ગોતમેન ભગવતા પિટકત્તયે પકાસિતે દેસિતેતિ અત્થો. **બ્રહ્મબન્ધુ ભવિસ્સતી**તિ તદા ગોતમસ્સ ભગવતો કાલે અયં સીહો મિગરાજા બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિસ્સતીતિ અત્થો. **બ્રહ્મઞ્ઞા અભિનિક્ખમ્મા**તિ બ્રાહ્મણકુલતો નિક્ખમિત્વા તસ્સ ભગવતો સાસને પબ્બજિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૬૨૫. **પધાનપહિતત્તો**તિ વીરિયકરણત્થં પેસિતચિત્તો. ઉપધિસઙ્ખાતાનં કિલેસાનં અભાવેન **નિરુપધિ**. કિલેસદરથાનં અભાવેન **ઉપસન્તો**. **સબ્બાસવે** સકલાસવે **પરિઞ્ઞાય** પહાય **અનાસવો** નિક્કિલેસો **નિબ્બાયિસ્સતિ** ખન્ધપરિનિબ્બાનેન નિબ્બુતો ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

૬૨૬. **વિજને પન્તસેય્યમ્હી**તિ જનસમ્બાધરહિતે દૂરારઞ્ઞસેનાસનેતિ અત્થો. **વાળમિગસમાકુલે**તિ કાળસીહાદીહિ ચણ્ડમિગસઙ્ઘેહિ આકુલે સંકિણ્ણેતિ અત્થો. સેસં વુત્તત્થમેવાતિ.

પિણ્ડોલભારદ્વાજત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૯. ખદિરવનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ગઙ્ગા ભાગીરથી નામાતિઆદિકં આયસ્મતો ખદિરવનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે તિત્થનાવિકકુલે નિબ્બત્તિત્વા મહાગઙ્ગાય પયાગતિત્થે તિત્થનાવાય કમ્મં કરોન્તો એકદિવસં સસાવકસઙ્ઘં ભગવન્તં ગઙ્ગાતીરં ઉપગતં દિસ્વા પસન્નમાનસો નાવાસઙ્ઘાટં યોજેત્વા મહન્તેન પૂજાસક્કારેન પરતીરં પાપેત્વા અઞ્ઞતરં ભિક્ખું સત્થારા આરઞ્ઞકાનં ભિક્ખૂનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપિયમાનં દિસ્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેત્વા ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ મહાદાનં પવત્તેત્વા પણિધાનં અકાસિ. ભગવા તસ્સ પત્થનાય અવઞ્ઝભાવં બ્યાકાસિ.

સો તતો પટ્ઠાય પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે મગધરટ્ઠે નાલકગામે રૂપસારિયા નામ બ્રાહ્મણિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ. તં વયપ્પત્તં માતાપિતરો ઘરબન્ધનેન બન્ધિતુકામા હુત્વા તસ્સ આરોચેસું. સો સારિપુત્તત્થેરસ્સ પબ્બજિતભાવં સુત્વા ''મય્હં જેટ્ઠભાતા અય્યો ઉપતિસ્સો ઇમં વિભવં છડ્ડેત્વા પબ્બજિતો, તેન વન્તં ખેળપિણ્ડં કથાહં અનુભવિસ્સામી''તિ જાતસંવેગો પાસં અનુપગચ્છમાનમિગો વિય ઞાતકે વઞ્ચેત્વા હેતુસમ્પત્તિયા ચોદિયમાનો ભિક્ખૂનં સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મસેનાપતિનો કનિટ્ઠભાવં નિવેદેત્વા અત્તનો પબ્બજ્જાય છન્દં આરોચેસિ. ભિક્ખૂ તં પબ્બાજેત્વા પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સં ઉપસમ્પાદેત્વા કમ્મટ્ઠાને નિયોજેસું. સો કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા ખદિરવનં પવિસિત્વા વિસ્સમન્તો ઘટેન્તો વાયમન્તો ઞાણસ્સ પરિપાકં ગતત્તા નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞો અરહા અહોસિ. સો અરહા હુત્વા સત્થારં ધમ્મસેનાપતિઞ્ચ વન્દિતું સેનાસનં સંસામેત્વા પત્તચીવરમાદાય નિક્ખમિત્વા અનુપુબ્બેન સાવત્થિં પત્વા જેતવનં પવિસિત્વા સત્થારં ધમ્મસેનાપતિઞ્ચ વન્દિત્વા કતિપાહં જેતવને વિહાસિ. અથ નં સત્થા અરિયગણમજ્ઝે નિસિન્નો આરઞ્ઞકાનં ભિક્ખૂનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ – ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં આરઞ્ઞકાનં યદિદં રેવતો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૯૮, ૨૦૩).

૬૨૮. એવં એતદગ્ગટ્ઠાનં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા પીતિસોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ગઙ્ગા ભાગીરથી**તિઆદિમાહ. તત્થ **ગઙ્ગા**તિ ગાયમાના ઘોસં કુરુમાના ગચ્છતીતિ ગઙ્ગા. અથ વા ગો વુચ્ચતિ પથવી, તસ્મિં ગતા પવત્તાતિ ગઙ્ગા. અનોતત્તદહં તિક્ખત્તું પદક્ખિણં કત્વા ગતટ્ઠાને **આવટ્ટગઙ્ગા**તિ ચ પબ્બતમત્થકેન ગતટ્ઠાને **બહલગઙ્ગા**તિ ચ તિરચ્છાનપબ્બતં વિજ્ઝિત્વા ગતટ્ઠાને **ઉમઙ્ગગઙ્ગા**તિ ચ તતો બહલપબ્બતં પહરિત્વા પઞ્ચયોજનં આકાસેન ગતટ્ઠાને **આકાસગઙ્ગા**તિ ચ તસ્સા પતિતટ્ઠાનં ભિન્દિત્વા જાતં પઞ્ચ યોજનં પોક્ખરણીકૂલં ભિન્દિત્વા તત્થ પન પઞ્ચઙ્ગુલિ વિય પઞ્ચ ધારા હુત્વા ગઙ્ગા યમુના સરભૂ મહી અચિરવતીતિ પઞ્ચ નામા હુત્વા જમ્બુદીપં પઞ્ચ ભાગં પઞ્ચ કોટ્ઠાસં કત્વા પઞ્ચ ભાગે પઞ્ચ કોટ્ઠાસે ઇતા ગતા પવત્તાતિ ભાગીરથી. ગઙ્ગા ચ સા ભાગીરથી ચેતિ ગઙ્ગાભાગીરથી. ''ભાગીરથી ગઙ્ગા''તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં પુબ્બચરિયવસેન વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. **હિમવન્તા પભાવિતાતિ** સત્તે હિંસતિ સીતેન હનતિ મથેતિ આલોળેતીતિ હિમો, હિમો અસ્સ અત્થીતિ હિમવા, તતો હિમવન્તતો પટ્ઠાય પભાવિતા પવત્તા સન્દમાનાતિ હિમવન્તપભાવિતા. **કુતિત્થે નાવિકો આસિન્તિ** તસ્સા ગઙ્ગાય ચણ્ડસોતસમાપન્ને વિસમતિત્થે કેવટ્ટકુલે ઉપ્પન્નો નાવિકો આસિં અહોસિન્તિ અત્થો. **ઓરિમે ચ તરિં અહન્તિ** સમ્પત્તસમ્પત્તમનુસ્સે પારિમા તીરા ઓરિમં તીરં અહં તરિં તારેસિન્તિ અત્થો.

૬૨૯. પદુમુત્તરો નાયકોતિ દ્વિપદાનં ઉત્તમો સત્તે નિબ્બાનં નાયકો પાપનકો પદુમુત્તરબુદ્ધો મમ પુઞ્ઞસમ્પત્તિં નિપ્ફાદેન્તો. **વસીસતસહસ્સેહિ** ખીણાસવસતસહસ્સેહિ ગઙ્ગાસોતં તરિતું તિત્થં પત્તોતિ સમ્બન્ધો.

૬૩૦. **બહૂ નાવા સમાનેત્વા**તિ સમ્પત્તં તં સમ્માસમ્બુદ્ધં દિસ્વા વડ્ઢકીહિ સુટ્ઠુ સઙ્ખતં કતં નિપ્ફાદિતં બહૂ નાવાયો સમાનેત્વા દ્વે દ્વે નાવાયો એકતો કત્વા તસ્સા નાવાય ઉપરિ મણ્ડપછદનં કત્વા **નરાસભં** પદુમુત્તરસમ્બુદ્ધં **પટિમાનિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૬૩૧. **આગન્ત્વાન ચ સમ્બુદ્ધો**તિ એવં સઙ્ઘટિતાય નાવાય તત્થ આગન્ત્વાન **તઞ્ચ નાવકં** નાવમુત્તમં આરુહીતિ સમ્બન્ધો. **વારિમજ્ઝે ઠિતો સત્થા**તિ નાવમારૂળ્હો સત્થા ગઙ્ગાજલમજ્ઝે ઠિતો સમાનો ઇમા સોમનસ્સપટિસંયુત્તગાથા અભાસથ કથેસીતિ સમ્બન્ધો.

૬૩૨. **યો સો તારેસિ સમ્બુદ્ધ**ન્તિ યો સો નાવિકો ગઙ્ગાસોતાય સમ્બુદ્ધં અતારેસિ. **સઙ્ઘઞ્ચાપિ અનાસવ**ન્તિ ન કેવલમેવ સમ્બુદ્ધં તારેસિ, અનાસવં નિક્કિલેસં સઙ્ઘઞ્ચાપિ તારેસીતિ અત્થો. **તેન ચિત્તપસાદેના**તિ તેન નાવાપાજનકાલે ઉપ્પન્નેન સોમનસ્સસહગતચિત્તપસાદેન **દેવલોકે** છસુ કામસગ્ગેસુ **રમિસ્સતિ** દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિસ્સતીતિ અત્થો.

૬૩૩. **નિબ્બત્તિસ્સતિ તે બ્યમ્હ**ન્તિ દેવલોકે ઉપ્પન્નસ્સ **તે** તુય્હં **બ્યમ્હં** વિમાનં **સુકતં** સુટ્ઠુ નિબ્બત્તં **નાવસણ્ઠિતં** નાવાસણ્ઠાનં **નિબ્બત્તિસ્સતિ** પાતુભવિસ્સતીતિ અત્થો. **આકાસે પુપ્ફછદન**ન્તિ નાવાય ઉપરિમણ્ડપકતકમ્મસ્સ નિસ્સન્દેન સબ્બદા ગતગતટ્ઠાને આકાસે પુપ્ફછદનં ધારયિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૬૩૪. **અટ્ઠપઞ્ઞાસકપ્પમ્હી**તિ ઇતો પુઞ્ઞકરણકાલતો પટ્ઠાય અટ્ઠપણ્ણાસકપ્પં અતિક્કમિત્વા નામેન તારકો નામ ચક્કવત્તી ખત્તિયો **ચાતુરન્તો** ચતૂસુ દીપેસુ ઇસ્સરો **વિજિતાવી** જિતવન્તો ભવિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો. સેસગાથા ઉત્તાનત્થાવ.

૬૩૭. **રેવતો નામ નામેના**તિ રેવતીનક્ખત્તેન જાતત્તા ''રેવતો''તિ લદ્ધનામો **બ્રહ્મબન્ધુ** બ્રાહ્મણપુત્તભૂતો **ભવિસ્સતિ** બ્રાહ્મણકુલે ઉપ્પજ્જિસ્સતીતિ અત્થો.

૬૩૯. **નિબ્બાયિસ્સતિનાસવો**તિ નિક્કિલેસો ખન્ધપરિનિબ્બાનેન નિબ્બાયિસ્સતિ.

૬૪૦. **વીરિયં મે ધુરધોરય્હ**ન્તિ એવં પદુમુત્તરેન ભગવતા બ્યાકતો અહં કમેન પારમિતાકોટિં પત્વા **મે** મય્હં વીરિયં અસિથિલવીરિયં ધુરધોરય્હં ધુરવાહં ધુરાધારં યોગેહિ ખેમસ્સ નિબ્ભયસ્સ નિબ્બાનસ્સ અધિવાહનં આવહનં અહોસીતિ અત્થો. **ધારેમિ અન્તિમં દેહ**ન્તિ ઇદાનાહં સમ્માસમ્બુદ્ધસાસને પરિયોસાનસરીરં ધારેમીતિ સમ્બન્ધો.

સો અપરભાગે અત્તનો જાતગામં ગન્ત્વા ''ચાલા, ઉપચાલા, સીસૂપચાલા''તિ તિસ્સન્નં ભગિનીનં પુત્તે ''ચાલા, ઉપચાલા, સીસૂપચાલા''તિ તયો ભાગિનેય્યે આનેત્વા પબ્બાજેત્વા કમ્મટ્ઠાને નિયોજેસિ. તે કમ્મટ્ઠાનં અનુયુત્તા વિહરિંસુ.

તસ્મિઞ્ચ સમયે થેરસ્સ કોચિદેવ આબાધો ઉપ્પન્નો, તં સુત્વા સારિપુત્તત્થેરો – ''રેવતસ્સ ગિલાનપુચ્છનં અધિગમપુચ્છનઞ્ચ કરિસ્સામી''તિ ઉપગઞ્છિ. રેવતત્થેરો ધમ્મસેનાપતિં દૂરતોવ આગચ્છન્તં દિસ્વા તેસં સામણેરાનં સતુપ્પાદવસેન ઓવદિયમાનો **ચાલે**તિગાથં અભાસિત્થ. તત્થ **ચાલે ઉપચાલે સીસૂપચાલે**તિ તેસં આલપનં. ચાલા, ઉપચાલા, સીસૂપચાલાતિ હિ ઇત્થિલિઙ્ગવસેન લદ્ધનામા તયો દારકા પબ્બજિતાપિ તથા

વોહરિય્યન્તિ. ‘‘ચાલી, ઉપચાલી, સીસૂપચાલીતિ તેસં નામાની’’તિ ચ વદન્તિ. યદત્થં ‘‘ચાલે’’તિઆદિના આમન્તનં કતં, તં દસ્સેન્તો ‘‘**પતિસ્સતા નુ ખો વિહરથા**’’તિ વત્વા તત્થ કારણં આહ – ‘‘આગતો વો વાલં વિય વેધી’’તિ. **પતિસ્સતા**તિ પતિસ્સતિકા . **ખો**તિ અવધારણે. **આગતો**તિ આગચ્છિ. **વો**તિ તુમ્હાકં. **વાલં વિય વેધી**તિ વાલવેધિ વિય. અયઞ્હેત્થ સઙ્ખેપત્થો – તિક્ખજવનનિબ્બેધિકપઞ્ઞતાય વાલવેધિરૂપો સત્થુકપ્પો તુમ્હાકં માતુલત્થેરો આગતો, તસ્મા સમણસઞ્ઞં ઉપટ્ઠપેત્વા સતિસમ્પજઞ્ઞયુત્તા એવ હુત્વા વિહરથ, યથાધિગતે વિહારે અપ્પમત્તા ભવથાતિ.

તં સુત્વા તે સામણેરા ધમ્મસેનાપતિસ્સ પચ્ચુગ્ગમનાદિવત્તં કત્વા ઉભિન્નં માતુલત્થેરાનં પટિસન્થારવેલાયં નાતિદૂરે સમાધિં સમાપજ્જિત્વા નિસીદિંસુ. ધમ્મસેનાપતિ રેવતત્થેરેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કત્વા ઉટ્ઠાયાસના તે સામણેરે ઉપસઙ્કમિ. તે તથા કાલપરિચ્છેદસ્સ કતત્તા થેરે ઉપસઙ્કમન્તે ઉટ્ઠહિત્વા વન્દિત્વા અટ્ઠંસુ. થેરો – ‘‘કતરકતરવિહારેન વિહરથા’’તિ પુચ્છિત્વા તેહિ ‘‘ઇમાય ઇમાયા’’તિ વુત્તે દારકેપિ એવં વિનેન્તો – ‘‘મય્હં ભાતિકો સચ્ચવાદી વત ધમ્મસ્સ અનુધમ્મચારિ’’ન્તિ થેરં પસંસન્તો પક્કામિ. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ખદિરવનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩-૧૦. આનન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના

આરામદ્વારા નિક્ખમ્માતિઆદિકં આયસ્મતો આનન્દત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે સત્થુ વેમાતિકભાતા હુત્વા નિબ્બત્તિ. **સુમનો**તિસ્સ નામં અહોસિ. પિતા પનસ્સ નન્દરાજા નામ. સો અત્તનો પુત્તસ્સ સુમનકુમારસ્સ વયપ્પત્તસ્સ હંસવતીનગરતો વીસયોજનસતે ઠાને ભોગનગરં અદાસિ. સો કદાચિ કદાચિ આગન્ત્વા સત્થારઞ્ચ પિતરઞ્ચ પસ્સતિ. તદા રાજા સત્થારઞ્ચ સતસહસ્સપરિમાણં ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ સયમેવ સક્કચ્ચં ઉપટ્ઠહિ, અઞ્ઞેસં ઉપટ્ઠાતું ન દેતિ.

તેન સમયેન પચ્ચન્તો કુપિતો અહોસિ. કુમારો તસ્સ કુપિતભાવં રઞ્ઞો અનારોચેત્વા સયમેવ તં વૂપસમેસિ. તં સુત્વા રાજા તુટ્ઠમાનસો ‘‘વરં તે તાવ દમ્મિ, ગણ્હાહી’’તિ આહ. કુમારો ‘‘સત્થારં ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ તેમાસં ઉપટ્ઠહન્તો જીવિતં અવઞ્ઝં કાતું ઇચ્છામી’’તિ આહ. ‘‘એતં ન સક્કા, અઞ્ઞં વદેહી’’તિ. ‘‘દેવ, ખત્તિયાનં દ્વે કથા નામ નત્થિ, એતં મે દેહિ, ન મય્હં અઞ્ઞેનત્થો, સચે સત્થા અનુજાનાતિ, દિન્નમેવા’’તિ. સો ‘‘સત્થુ ચિત્તં જાનિસ્સામી’’તિ વિહારં ગતો. તેન ચ સમયેન ભગવા ગન્ધકુટિં પવિટ્ઠો હોતિ. સો ભિક્ખૂ ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘અહં, ભન્તે, ભગવન્તં દસ્સનાય આગતો, દસ્સેથ મ’’ન્તિ. ભિક્ખૂ ‘‘સુમનો નામ થેરો સત્થુ ઉપટ્ઠાકો, તસ્સ સન્તિકં ગચ્છાહી’’તિ આહંસુ. સો થેરસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘સત્થારં, ભન્તે, દસ્સેથા’’તિ આહ. અથ થેરો તસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ પથવિયં નિમુજ્જિત્વા ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘રાજપુત્તો, ભન્તે, તુમ્હાકં દસ્સનાય આગતો’’તિ આહ. ‘‘તેન હિ ભિક્ખુ બહિ આસનં પઞ્ઞપેહી’’તિ. થેરો પુનપિ બુદ્ધાસનં ગહેત્વા અન્તોગન્ધકુટિયં નિમુજ્જિત્વા તસ્સ પસ્સન્તસ્સ બહિપરિવેણે પાતુભવિત્વા ગન્ધકુટિપરિવેણે આસનં પઞ્ઞાપેસિ. કુમારો તં દિસ્વા ‘‘મહન્તો વતાયં ભિક્ખૂ’’તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેસિ.

ભગવાપિ ગન્ધકુટિતો નિક્ખમિત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસીદિ. રાજપુત્તો સત્થારં વન્દિત્વા પટિસન્થારં કત્વા ‘‘અયં, ભન્તે, થેરો તુમ્હાકં સાસને વલ્લભો મઞ્ઞે’’તિ? ‘‘આમ, કુમાર, વલ્લભો’’તિ. ‘‘કિં કત્વા, ભન્તે, એસ

વલ્લભો’’તિ? ‘‘દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા’’તિ. ‘‘ભગવા, અહમ્પિ અયં થેરો વિય અનાગતે બુદ્ધસાસને વલ્લભો હોતુકામો’’તિ સો બુદ્ધપ્પમુખસ્સ સઙ્ઘસ્સ સત્તાહં ખન્ધાવારે ભત્તં દત્વા સત્તમે દિવસે, ‘‘ભન્તે, મયા પિતુ સન્તિકા તુમ્હાકં તેમાસં પટિજગ્ગનવરો લદ્ધો, તેમાસં મે વસ્સાવાસં અધિવાસેથા’’તિ વત્વા સત્થુ અધિવાસનં વિદિત્વા સપરિવારં ભગવન્તં ગહેત્વા યોજને યોજને સત્થુ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ વસનાનુચ્છવિકે વિહારે કારેત્વા તત્થ તત્થ વસાપેન્તો અત્તનો વસનટ્ઠાનસમીપે સતસહસ્સેન કીતે સોભનનામકે ઉય્યાને સતસહસ્સેન કારિતં વિહારં પવેસાપેત્વા –

> ‘‘સતસહસ્સેન મે કીતં, સતસહસ્સેન કારિતં;
> સોભનં નામ ઉય્યાનં, પટિગ્ગણ્હ મહામુની’’તિ. –

ઉદકં પાતેસિ. સો વસ્સૂપનાયિકદિવસે સત્થુ મહાદાનં પવત્તેત્વા ‘‘ઇમિના નીહારેન દાનં દદેય્યાથા’’તિ પુત્તદારે અમચ્ચે ચ દાને કિચ્ચકરણે ચ નિયોજેત્વા સયં સુમનત્થેરસ્સ વસનટ્ઠાનસમીપેયેવ વસન્તો એવં અત્તનો વસનટ્ઠાને સત્થારં તેમાસં ઉપટ્ઠહિ. ઉપકટ્ઠાય પન પવારણાય ગામં પવિસિત્વા સત્તાહં મહાદાનં પવત્તેત્વા સત્તમે દિવસે સત્થુ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ પાદમૂલે તિચીવરે ઠપેત્વા વન્દિત્વા ‘‘ભન્તે, યદેતં મયા ખન્ધાવારતો પટ્ઠાય પુઞ્ઞં કતં, ન તં સક્કસમ્પત્તિઆદીનં અત્થાય કતં, અથ ખો અહમ્પિ સુમનત્થેરો વિય અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ ઉપટ્ઠાકો વલ્લભો ભવેય્ય’’ન્તિ પત્થનં અકાસિ. સત્થા તસ્સ અનન્તરાયતં દિસ્વા બ્યાકરિત્વા પક્કામિ.

સો તસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વસ્સસતસહસ્સં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો પરમ્પિ તત્થ તત્થ ભવે ઉળારાનિ પુઞ્ઞકમ્માનિ ઉપચિનિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો કસ્સપભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા એકસ્સ થેરસ્સ પિણ્ડાય ચરતો પત્તગ્ગહણત્થં ઉત્તરસાટકં કત્વા પૂજં અકાસિ. પુન સગ્ગે નિબ્બત્તિત્વા તતો ચુતો બારાણસિરાજા હુત્વા અટ્ઠ પચ્ચેકબુદ્ધે દિસ્વા તે ભોજેત્વા અત્તનો મઙ્ગલુય્યાને અટ્ઠ પણ્ણસાલાયો કારેત્વા તેસં નિસીદનત્થાય અટ્ઠ સબ્બરતનમયપીઠે ચેવ મણિઆધારકે ચ પટિયાદેત્વા દસવસ્સસહસ્સાનિ ઉપટ્ઠાનં અકાસિ, એતાનિ પાકટાનિ.

કપ્પસતસહસ્સં પન તત્થ તત્થ ભવે પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અમ્હાકં બોધિસત્તેન સદ્ધિં તુસિતપુરે નિબ્બત્તિત્વા તતો ચુતો અમિતોદનસક્કસ્સ ગેહે નિબ્બત્તિત્વા સબ્બે ઞાતકે આનન્દિતે કરોન્તો જાતોતિ **આનન્દો**ત્વેવ નામં લભિ. સો અનુક્કમેન વયપ્પત્તો કતાભિનિક્ખમને સમ્માસમ્બોધિં પત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કે પઠમં કપિલવત્થું ગન્ત્વા તતો નિક્ખમન્તે ભગવતિ તસ્સ પરિવારત્થં પબ્બજિતું નિક્ખમન્તેહિ ભદ્દિયાદીહિ સદ્ધિં નિક્ખમિત્વા ભગવતો સન્તિકે પબ્બજિત્વા આયસ્મતો પુણ્ણસ્સ મન્તાણિપુત્તસ્સ સન્તિકે ધમ્મકથં સુત્વા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ.

તેન ચ સમયેન ભગવતો પઠમબોધિયં વીસતિવસ્સાનિ અનિબદ્ધા ઉપટ્ઠાકા અહેસું. એકદા નાગસમાલો પત્તચીવરં ગહેત્વા વિચરતિ, એકદા નાગિતો, એકદા ઉપવાનો, એકદા સુનક્ખત્તો, એકદા ચુન્દો સમણુદ્દેસો, એકદા સાગતો, એકદા મેઘિયો, તે યેભુય્યેન સત્થુ ચિત્તં નારાધયિંસુ. અથેકદિવસં ભગવા ગન્ધકુટિપરિવેણે પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો નિસિન્નો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘અહં, ભિક્ખવે, ઇદાનિ મહલ્લકો એકચ્ચે ભિક્ખૂ ‘ઇમિના મગ્ગેન ગચ્છામી’તિ વુત્તે અઞ્ઞેન મગ્ગેન ગચ્છન્તિ, એકચ્ચે મય્હં પત્તચીવરં ભૂમિયં નિક્ખિપન્તિ, મય્હં નિબદ્ધુપટ્ઠાકં એકં ભિક્ખું વિજાનથા’’તિ. તં સુત્વા ભિક્ખૂનં ધમ્મસંવેગો ઉદપાદિ. અથાયસ્મા સારિપુત્તો ઉટ્ઠાય ભગવન્તં વન્દિત્વા ‘‘અહં, ભન્તે, તુમ્હે ઉપટ્ઠહિસ્સામી’’તિ આહ. તં ભગવા પટિક્ખિપિ.

એતેનુપાયેન મહામોગ્ગલ્લાનં આદિં કત્વા સબ્બે મહાસાવકા ‘‘અહં ઉપટ્ઠહિસ્સામિ , અહં ઉપટ્ઠહિસ્સામી’’તિ ઉટ્ઠહિંસુ ઠપેત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં. તેપિ ભગવા પટિક્ખિપિ.

આનન્દો પન તુણ્હીયેવ નિસીદિ. અથ નં ભિક્ખૂ આહંસુ – ‘‘આવુસો, ત્વમ્પિ સત્થુ ઉપટ્ઠાકટ્ઠાનં યાચાહી’’તિ. ‘‘યાચિત્વા લદ્ધુપટ્ઠાનં નામ કીદિસં હોતિ? સચે રુચ્ચતિ, સત્થા સયમેવ વક્ખતી’’તિ. અથ ભગવા – ‘‘ન, ભિક્ખવે, આનન્દો અઞ્ઞેહિ ઉસ્સાહેતબ્બો, સયમેવ જાનિત્વા મં ઉપટ્ઠહિસ્સતી’’તિ આહ. તતો ભિક્ખૂ ‘‘ઉટ્ઠેહિ, આવુસો આનન્દ, સત્થારં ઉપટ્ઠાકટ્ઠાનં યાચાહી’’તિ આહંસુ. થેરો ઉટ્ઠહિત્વા ‘‘સચે મે, ભન્તે, ભગવા અત્તના લદ્ધં પણીતં ચીવરં ન દસ્સતિ, પણીતં પિણ્ડપાતં ન દસ્સતિ, એકગન્ધકુટિયં વસિતું ન દસ્સતિ, નિમન્તનં ગહેત્વા ન ગમિસ્સતિ, એવાહં ભગવન્તં ઉપટ્ઠહિસ્સામી’’તિ આહ. ‘‘એત્તકે ગુણે લભતો સત્થુ ઉપટ્ઠાનં કો ભારો’’તિ ઉપવાદમોચનત્થં ઇમે ચત્તારો પટિક્ખેપા, ‘‘સચે, ભન્તે, ભગવા મયા ગહિતં નિમન્તનં ગમિસ્સતિ, સચાહં દેસન્તરતો આગતાગતે તાવદેવ દસ્સેતું લભામિ, યદા મે કઙ્ખા ઉપ્પજ્જતિ, તાવદેવ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા પુચ્છિતું લભામિ, સચે ભગવા પરમ્મુખા દેસિતં ધમ્મં પુન મય્હં બ્યાકરિસ્સસિ, એવાહં ભગવન્તં ઉપટ્ઠહિસ્સામિ’’. ‘‘એત્તકમ્પિ સત્થુ સન્તિકે અનુગ્ગહં ન લભતી’’તિ ઉપવાદમોચનત્થઞ્ચેવ ધમ્મભણ્ડાગારિકભાવપરિપૂરણત્થઞ્ચ ઇમા ચતસ્સો યાચનાતિ ઇમે અટ્ઠ વરે ગહેત્વા નિબદ્ધુપટ્ઠાકો અહોસિ. તસ્સેવ ઠાનન્તરસ્સ અત્થાય કપ્પસતસહસ્સં પૂરિતાનં પારમીનં ફલં પાપુણિ.

સો ઉપટ્ઠાકટ્ઠાનં લદ્ધદિવસતો પટ્ઠાય દસબલં દુવિધેન ઉદકેન તિવિધેન દન્તકટ્ઠેન હત્થપાદપરિકમ્મેન પિટ્ઠિપરિકમ્મેન ગન્ધકુટિપરિવેણસમ્મજ્જનેનાતિ એવમાદીહિ કિચ્ચેહિ ઉપટ્ઠહન્તો – ‘‘ઇમાય નામ વેલાય સત્થુ ઇદં નામ લદ્ધું વટ્ટતિ, ઇદં નામ કાતું વટ્ટતી’’તિ દિવસભાગં સન્તિકાવચરો હુત્વા રત્તિભાગે મહન્તં દણ્ડદીપિકં ગહેત્વા ગન્ધકુટિપરિવેણં નવવારે અનુપરિયાયતિ સત્થરિ પક્કોસન્તે પટિવચનદાનાય, થિનમિદ્ધવિનોદનત્થં. અથ નં સત્થા જેતવને અરિયગણમજ્ઝે નિસિન્નો અનેકપરિયાયેન પસંસિત્વા બહુસ્સુતાનં સતિમન્તાનં ગતિમન્તાનં ધિતિમન્તાનં ઉપટ્ઠાકાનઞ્ચ ભિક્ખૂનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

એવં સત્થારા પઞ્ચસુ ઠાનેસુ એતદગ્ગે ઠપિતો ચતૂહિ અચ્છરિયબ્ભૂતધમ્મેહિ સમન્નાગતો સત્થુ ધમ્મકોસારક્ખો અયં મહાથેરો સેખોવ સમાનો સત્થરિ પરિનિબ્બુતે હેટ્ઠા વુત્તનયેન ભિક્ખૂહિ સમુત્તેજિતો દેવતાય ચ સંવેજિતો ‘‘સ્વેયેવ ચ દાનિ ધમ્મસઙ્ગીતિ કાતબ્બા, ન ખો પન મેતં પતિરૂપં, ય્વાયં સેખો સકરણીયો અસેખેહિ થેરેહિ સદ્ધિં ધમ્મં ગાયિતું સન્નિપાતં ગન્તુ’’ન્તિ સઞ્જાતુસ્સાહો વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા બહુદેવ રત્તિં વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો ચઙ્કમે વીરિયસમતં અલભિત્વા તતો વિહારં પવિસિત્વા સયને નિસીદિત્વા સયિતુકામો કાયં આવટ્ટેસિ. અપત્તઞ્ચ સીસં બિમ્બોહનં, પાદા ચ ભૂમિતો મુત્તમત્તા, એકસ્મિં અન્તરે અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચિ, છળભિઞ્ઞો અહોસિ.

૬૪૪. એવં છળભિઞ્ઞાદિગુણપટિમણ્ડિતો ઉપટ્ઠાકાદિગુણેહિ એતદગ્ગટ્ઠાનં પત્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં દસ્સેન્તો **આરામદ્વારા નિક્ખમ્મા**તિઆદિમાહ. તત્થ **આરામદ્વારા**તિ સબ્બસત્તાનં ધમ્મદેસનત્થાય વિહારદ્વારતો નિક્ખમિત્વા બહિદ્વારસમીપે કતમણ્ડપમજ્ઝે સુપઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસિન્નો પદુમુત્તરો નામ **મહામુનિ** સમ્માસમ્બુદ્ધો. **વસ્સન્તો અમતં વુટ્ઠિ**ન્તિ ધમ્મદેસનામહાઅમતધારાહિ ધમ્મવસ્સં વસ્સન્તો. **નિબ્બાપેસિ મહાજન**ન્તિ મહાજનસ્સ ચિત્તસન્તાનગતકિલેસગ્ગિં **નિબ્બાપેસિ** વૂપસમેસિ, મહાજનં નિબ્બાનામતપાનેન સન્તિં સીતિભાવં પાપેસીતિ અત્થો.

૬૪૫. **સતસહસ્સં તે ધીરા**તિ પરિવારસમ્પત્તિં દસ્સેન્તો આહ. છહિ અભિઞ્ઞાહિ ઇદ્ધિવિધાદિઞાણકોટ્ઠાસેહિ સમન્નાગતા અનેકસતસહસ્સચક્કવાળેસુ ખણેન ગન્તું સમત્થાહિ ઇદ્ધીહિ સમન્નાગતત્તા **મહિદ્ધિકા**તે ધીરા સતસહસ્સખીણાસવા **છાયાવ અનપાયિની**તિ કત્થચિ અનપગતા છાયા ઇવ તં સમ્બુદ્ધં પદુમુત્તરં ભગવન્તં **પરિવારેન્તિ** પરિવારેત્વા ધમ્મં સુણન્તીતિ અત્થો.

૬૪૬. **હત્થિક્ખન્ધગતો આસિ**ન્તિ તદા ભગવતો ધમ્મદેસનાસમયે અહં હત્થિપિટ્ઠે નિસિન્નો **આસિં** અહોસિન્તિ અત્થો. **સેતચ્છત્તં વરુત્તમ**ન્તિ પત્થેતબ્બં ઉત્તમં સેતચ્છત્તં મમ મત્થકે ધારયન્તો હત્થિપિટ્ઠે નિસિન્નોતિ સમ્બન્ધો. **સુચારુરૂપં દિસ્વાના**તિ સુન્દરં ચારું મનોહરરૂપવન્તં ધમ્મં દેસિયમાનં સમ્બુદ્ધં દિસ્વા **મે** મય્હં **વિત્તિ** સન્તુટ્ઠિ સોમનસ્સં **ઉદપજ્જથ** ઉપ્પજ્જતીતિ અત્થો.

૬૪૭. **ઓરુય્હ હત્થિક્ખન્ધમ્હા**તિ તં ભગવન્તં નિસિન્નં દિસ્વા હત્થિપિટ્ઠિતો **ઓરુય્હ** ઓરોહિત્વા **નરાસભં** નરવસભં **ઉપગચ્છિં** સમીપં ગતોતિ અત્થો. **રતનમયછત્તં મે**તિ રતનભૂસિતં મે મય્હં છત્તં બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ મત્થકે ધારયિન્તિ સમ્બન્ધો.

૬૪૮. **મમ સઙ્કપ્પમઞ્ઞાયા**તિ મય્હં પસાદેન ઉપ્પન્નં સઙ્કપ્પં ઞત્વા ઇસીનં અન્તરે મહન્તભૂતો સો પદુમુત્તરો ભગવા. **તં કથં ઠપયિત્વાના**તિ તં અત્તના દેસિયમાનં ધમ્મકથં ઠપેત્વા મમ બ્યાકરણત્થાય ઇમા ગાથા **અભાસથ** કથેસીતિ અત્થો.

૬૪૯. કથન્તિ ચે? **યો સો**તિઆદિમાહ. સોણ્ણાલઙ્કારભૂસિતં છત્તં યો સો રાજકુમારો મે મત્થકે ધારેસીતિ સમ્બન્ધો. **તમહં કિત્તયિસ્સામી**તિ તં રાજકુમારં અહં કિત્તયિસ્સામિ પાકટં કરિસ્સામિ. **સુણોથ મમ ભાસતો**તિ ભાસન્તસ્સ મમ વચનં સુણોથ ઓહિતસોતા મનસિ કરોથાતિ અત્થો.

૬૫૦. **ઇતો ગન્ત્વા અયં પોસો**તિ અયં રાજકુમારો ઇતો મનુસ્સલોકતો ચુતો તુસિતં ગન્ત્વા **આવસિસ્સતિ** તત્થ વિહરિસ્સતિ. તત્થ અચ્છરાહિ પુરક્ખતો પરિવારિતો તુસિતભવનસમ્પત્તિં અનુભોસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૬૫૧. **ચતુત્તિંસક્ખત્તુ**ન્તિ તુસિતભવનતો ચવિત્વા તાવતિંસભવને ઉપ્પન્નો ચતુત્તિંસવારે દેવિન્દો દેવરજ્જં કરિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો. **બલાધિપો અટ્ઠસત**ન્તિ તાવતિંસભવનતો ચુતો મનુસ્સલોકે ઉપ્પન્નો **બલાધિપો** ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય **અધિપો** પધાનો અટ્ઠસતજાતીસુ પદેસરાજા હુત્વા **વસુધં** અનેકરતનવરં પથવિં **આવસિસ્સતિ** પુથબ્યં વિહરિસ્સતીતિ અત્થો.

૬૫૨. **અટ્ઠપઞ્ઞાસક્ખત્તુ**ન્તિ અટ્ઠપઞ્ઞાસજાતીસુ ચક્કવત્તી રાજા ભવિસ્સતીતિ અત્થો. **મહિયા** સકલજમ્બુદીપપથવિયા **વિપુલં** અસઙ્ખ્યેય્યં પદેસરજ્જં કારયિસ્સતિ.

૬૫૪. **સક્યાનં કુલકેતુસ્સા**તિ સક્યરાજૂનં કુલસ્સ ધજભૂતસ્સ બુદ્ધસ્સ ઞાતકો ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

૬૫૫. **આતાપી**તિ વીરિયવા. **નિપકો**તિ નેપક્કસઙ્ખાતાય પઞ્ઞાય સમન્નાગતો. **બાહુસચ્ચેસુ** બહુસ્સુતભાવેસુ પિટકત્તયધારણેસુ **કોવિદો** છેકો. **નિવાતવુત્તિ** અનવઞ્ઞત્તિકો **અથદ્ધો** કાયપાગબ્બિયાદિથદ્ધભાવવિરહિતો **સબ્બપાઠી** સકલપિટકત્તયધારી ભવિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો.

૬૫૬. પધાનપહિતત્તો સોતિ સો આનન્દત્થેરો વીરિયકરણાય પેસિતચિત્તો. **ઉપસન્તો નિરૂપધી**તિ રાગૂપધિદોસૂપધિમોહૂપધીહિ વિરહિતો, સોતાપત્તિમગ્ગેન પહાતબ્બકિલેસાનં પહીનત્તા ઉપસન્તો સન્તકાયચિત્તો.

૬૫૭. સન્તિ આરઞ્ઞકાતિ અરઞ્ઞે ભવા મહાવને જાતા. **સટ્ઠિહાયના**તિ સટ્ઠિવસ્સકાલે હાયનબલા . **તિધા પભિન્ના**તિ અક્ખિકણ્ણકોસસઙ્ખાતેહિ તીહિ ઠાનેહિ ભિન્નમદા. **માતઙ્ગા**તિ માતઙ્ગહત્થિકુલે જાતા. **ઈસાદન્તા**તિ રથીસાસદિસદન્તા. **ઉરૂળ્હવા** રાજવાહના. કુઞ્જરસઙ્ખાતા નાગા હત્થિરાજાનો સન્તિ સંવિજ્જન્તિ યથા, તથા સતસહસ્સસઙ્ખ્યા ખીણાસવસઙ્ખાતા પણ્ડિતા મહિદ્ધિકા અરહન્તનાગા સન્તિ, સબ્બે તે અરહન્તનાગા બુદ્ધનાગરાજસ્સ. **ન હોન્તિ પણિધિમ્હિ તે**તિ તે પણિધિમ્હિ તાદિસા ન હોન્તિ, કિં સબ્બે તે ભયભીતા સકભાવેન સણ્ઠાતું અસમત્થાતિ અત્થો. સેસં વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

આનન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

એત્તાવતા પઠમા બુદ્ધવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

પઠમો ભાગો નિટ્ઠિતો.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

ખુદ્દકનિકાયે

અપદાન-અટ્ઠકથા

(દુતિયો ભાગો)

થેરાપદાનં

૨. સીહાસનિયવગ્ગો

૧. સીહાસનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો સીહાસનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને સદ્ધાસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો, ધરમાને ભગવતિ દેવલોકે વસિત્વા નિબ્બુતે ભગવતિ ઉપ્પન્નત્તા વિઞ્ઞુતં પત્તો ભગવતો સારીરિકચેતિયં દિસ્વા ''અહો મે અલાભા, ભગવતો ધરમાને કાલે અસમ્પત્તો''તિ ચિન્તેત્વા ચેતિયે ચિત્તં પસાદેત્વા સોમનસ્સજાતો સબ્બરતનમયં દેવતાનિમ્મિતસદિસં ધમ્માસને સીહાસનં કારેત્વા જીવમાનકબુદ્ધસ્સ વિય પૂજેસિ. તસ્સુપરિ ગેહમ્પિ દિબ્બવિમાનમિવ કારેસિ, પાદફપનપાદપીઠમ્પિ કારેસિ. એવં યાવજીવં દીપધૂપપુપ્ફગન્ધાદીહિ અનેકવિધં પૂજં કત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો છ કામસગ્ગે અપરાપરં દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિસમ્પત્તિં અનેકક્ખત્તું અનુભવિત્વા સઙ્ખ્યાતિક્કન્તં પદેસરજ્જસમ્પત્તિઞ્ચ અનુભવિત્વા કસ્સપસ્સ ભગવતો સાસને પબ્બજિત્વા સમણધમ્મં કત્વા એત્થન્તરે દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા લદ્ધૂપસમ્પદો કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા ઘટેન્તો વાયમન્તો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧. એવં પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સં ઉપ્પાદેત્વા પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ લોકસ્સ નાથો પધાનોતિ લોકનાથો, લોકત્તયસામીતિ અત્થો. લોકનાથે સિદ્ધત્થમ્હિ નિબ્બુતેતિ સમ્બન્ધો. **વિત્થારિતે પાવચને**તિ પાવચને પિટકત્તયે વિત્થારિતે પત્થટે પાકટેતિ અત્થો. **બાહુજઞ્ઞમ્હિ સાસને**તિ સિક્ખત્તયસઙ્ગહિતે બુદ્ધસાસને અનેકસતસહસ્સકોટિખીણાસવસઙ્ખાતેહિ બહુજનેહિ ઞાતે અધિગતેતિ અત્થો.

૨-૩. **પસન્નચિત્તો સુમનો**તિ તદા અહં બુદ્ધસ્સ ધરમાનકાલે અસમ્પત્તો નિબ્બુતે તસ્મિં દેવલોકા ચવિત્વા મનુસ્સલોકં ઉપપન્નો તસ્સ ભગવતો સારીરિકધાતુચેતિયં દિસ્વા પસન્નચિત્તો સદ્ધાસમ્પયુત્તમનો સુન્દરમનો ''અહો મમાગમનં સ્વાગમન''ન્તિ સઞ્જાતપસાદબહુમાનો ''મયા નિબ્બાનાધિગમાય એકં પુઞ્ઞં કાતું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા ભગવતો ચેતિયસમીપે ભગવન્તં ઉદ્દિસ્સ હિરઞ્ઞસુવણ્ણરતનાદીહિ અલઙ્કરિત્વાવ સીહાસનં અકાસિ. તત્ર નિસિન્નસ્સ પાદફપનત્થાય પાદપીઠઞ્ચ કારેસિ. સીહાસનસ્સ અતેમનત્થાય તસ્સુપરિ ઘરઞ્ચ કારેસિ. તેન વુત્તં – ''**સીહાસનમકાસહં...પે॰... ઘરં તત્થ અકાસહ**''ન્તિ. **તેન ચિત્તપ્પસાદેના**તિ ધરમાનસ્સ વિય ભગવતો સીહાસનં મયા કતં, તેન ચિત્તપ્પસાદેન. **તુસિતં ઉપપજ્જહ**ન્તિ તુસિતભવને ઉપપજ્જિન્તિ અત્થો.

૪. **આયામેન ચતુબ્બીસા**તિ તત્રુપપન્નસ્સ દેવભૂતસ્સ સતો મય્હં સુકતં પુઞ્ઞેન નિબ્બત્તિતં પાતુભૂતં આયામેન ઉચ્ચતો ચતુબ્બીસયોજનં **વિત્થારેન** તિરિયતો ચતુદ્દસયોજનં તાવદેવ નિબ્બત્તિક્ખણેયેવ **આસિ** અહોસીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૯. **ચતુન્નવુતે ઇતો કપ્પે**તિ ઇતો કપ્પતો ચતુનવુતે કપ્પે યં **કમ્મં અકરિં** અકાસિં, તદા તતો પટ્ઠાય પુઞ્ઞબલેન કઞ્ચિ દુગ્ગતિં નાભિજાનામિ, ન અનુભૂતપુબ્બા કાચિ દુગ્ગતીતિ અત્થો.

૧૦. તેસત્તતિમ્હિતો કપ્પેતિ ઇતો કપ્પતો તેસત્તતિકપ્પે. **ઇન્દનામા તયો જના**તિ ઇન્દનામકા તયો ચક્કવત્તિરાજાનો એકસ્મિં કપ્પે તીસુ જાતીસુ ઇન્દો નામ ચક્કવત્તી રાજા અહોસિન્તિ અત્થો. **દ્વેસત્તતિમ્હિતો કપ્પે**તિ ઇતો દ્વેસત્તતિકપ્પે. સુમનનામકા તયો જના તિક્ખત્તું ચક્કવત્તિરાજાનો અહેસું.

૧૧. સમસત્તતિતો કપ્પેતિ ઇતો કપ્પતો અનૂનાધિકે સત્તતિમે કપ્પે **વરુણનામકા** વરુણો ચક્કવત્તીતિ એવંનામકા તયો **ચક્કવત્તિરાજાનો** ચક્કરતનસમ્પન્ના ચતુદીપમ્હિ ઇસ્સરા અહેસુન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સીહાસનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. એકત્થમ્ભિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો એકત્થમ્ભદાયકથેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે વનકમ્મિકો હુત્વા એકસ્મિં વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તો. તસ્મિં સમયે સબ્બે સદ્ધા પસન્ના ઉપાસકા એકચ્છન્દા ''ભગવતો ઉપટ્ઠાનસાલં કરોમા''તિ દબ્બસમ્ભારત્થાય વનં પવિસિત્વા તં ઉપાસકં દિસ્વા ''અમ્હાકં એકં થમ્ભં દેથા''તિ યાચિંસુ. સો તં પવત્તિં સુત્વા ''તુમ્હે મા ચિન્તયિત્થા''તિ તે સબ્બે ઉય્યોજેત્વા એકં સારમયં થમ્ભં ગહેત્વા સત્થુ દસ્સેત્વા તેસંયેવ અદાસિ. સો તેનેવ સોમનસ્સજાતો તદેવ મૂલં કત્વા અઞ્ઞાનિ દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો અપરાપરં છસુ કામાવચરેસુ દિબ્બસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ અગ્ગચક્કવત્તિસમ્પત્તિં અનેકવારં અનુભવિત્વા અસઙ્ખ્યેય્યં પદેસરજ્જસમ્પત્તિઞ્ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સદ્ધાસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો માતાપિતૂહિ સદ્ધિં ભગવતો સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા લદ્ધૂપસમ્પદો કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા મનસિકરોન્તો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૩. સો એવં પત્તઅરહત્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સા**તિઆદિમાહ. તત્થ સિદ્ધત્થસ્સ **ભગવતો** ભગ્યસમ્પન્નસ્સ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. **મહાપૂગગણો**તિ મહાઉપાસકસમૂહો **અહુ** અહોસીતિ અત્થો. **સરણં ગતા ચ તે બુદ્ધ**ન્તિ ''બુદ્ધં સરણ''ન્તિ ગતા ભજિંસુ જાનિંસુ વા તે ઉપાસકા. **તથાગતં સદ્દહન્તિ** બુદ્ધગુણં અત્તનો ચિત્તસન્તાને ઠપેન્તીતિ અત્થો.

૧૪. સબ્બે સઙ્ગમ્મ મન્તેત્વાતિ સબ્બે સમાગમ્મ સન્નિપતિત્વા મન્તેત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં સઞ્ઞાપેત્વા એકચ્છન્દા હુત્વા **માળં** ઉપટ્ઠાનસાલં સત્થુનો અત્થાય **કુબ્બન્તિ** કરોન્તીતિ અત્થો. દબ્બસમ્ભારેસુ એકત્થમ્ભં અલભન્તા **બ્રહાવને** મહાવને વિચિનન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૫. તેહં અરઞ્ઞે દિસ્વાનાતિ અહં તે ઉપાસકે અરઞ્ઞે દિસ્વાન **ગણં** સમૂહં **ઉપગમ્મ** સમીપં ગન્ત્વા **અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વાન** દસઙ્ગુલિસમોધાનં અઞ્જલિં સિરસિ કત્વા અહં **ગણં** ઉપાસકસમૂહં ''તુમ્હે ઇમં વનં કિમત્થં આગતત્થા''તિ **તદા** તસ્મિં કાલે પરિપુચ્છિન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૬. તે સીલવન્તો ઉપાસકા **મે** મયા પુટ્ઠા ''માળં મયં કત્તુકામા હુત્વા એકત્થમ્ભો અમ્હેહિ ન લબ્ભતી''તિ **વિયાકંસુ** વિસેસેન કથયિંસૂતિ સમ્બન્ધો.

૧૭. મમં મય્હં એકત્થમ્ભં દેથ, અહં તં દસ્સામિ સત્થુનો સન્તિકં અહં થમ્ભં આહરિસ્સામિ, **તે** ભવન્તો થમ્ભહરણે **અપ્પોસ્સુક્કા** ઉસ્સાહરહિતા ભવન્તૂતિ સમ્બન્ધો.

૨૪. યં યં યોનુપપજ્જામીતિ યં યં યોનિં દેવત્તં અથ માનુસં ઉપગચ્છામીતિ અત્થો. ભુમ્મત્થે વા ઉપયોગવચનં, યસ્મિં યસ્મિં દેવલોકે વા મનુસ્સલોકે વાતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

એકત્થમ્ભિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. નન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો નન્દત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો ભગવતો સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયં તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ પૂજાસક્કારબહુલં મહાદાનં પવત્તેત્વા ‘‘અહં, ભન્તે, અનાગતે તુમ્હાદિસસ્સ બુદ્ધસ્સ એવરૂપો સાવકો ભવેય્ય’’ન્તિ પણિધાનં અકાસિ.

સો તતો પટ્ઠાય દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે ધમ્મતાય નામ નદિયા મહન્તો કચ્છપો હુત્વા નિબ્બત્તો એકદિવસં સત્થારં નદિં તરિતું તીરે ઠિતં દિસ્વા સયં ભગવન્તં તારેતુકામો સત્થુ પાદમૂલે નિપજ્જિ. સત્થા તસ્સ અજ્ઝાસયં ઞત્વા પિટ્ઠિં અભિરુહિ. સો હટ્ઠતુટ્ઠો વેગેન સોતં છિન્દન્તો સીઘતરં પરતીરં પાપેસિ. ભગવા તસ્સ અનુમોદનં વદન્તો ભાવિનિં સમ્પત્તિં કથેત્વા પક્કામિ.

સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન સુગતીસુયેવ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કપિલવત્થુસ્મિં સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ અગ્ગમહેસિયા મહાપજાપતિગોતમિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તો, તસ્સ નામગ્ગહણદિવસે ઞાતિસઙ્ઘં નન્દયન્તો જાતોતિ ‘‘**નન્દો**’’ત્વેવ નામં અકંસુ. તસ્સ વયપ્પત્તકાલે ભગવા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો લોકાનુગ્ગહં કરોન્તો અનુક્કમેન કપિલવત્થું ગન્ત્વા ઞાતિસમાગમે પોક્ખરવસ્સં અટ્ઠુપ્પત્તિં કત્વા વેસ્સન્તરજાતકં (જા॰ ૨.૨૨.૧૬૫૫ આદયો) કથેત્વા દુતિયદિવસે પિણ્ડાય પવિટ્ઠો ‘‘ઉત્તિટ્ઠે નપ્પમજ્જેય્યા’’તિ (ધ॰ પ॰ ૧૬૮) ગાથાય પિતરં સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાપેત્વા નિવેસનં ગન્ત્વા ‘‘ધમ્મઞ્ચરે સુચરિત’’ન્તિ (ધ॰ પ॰ ૧૬૯) ગાથાય મહાપજાપતિં સોતાપત્તિફલે રાજાનં સકદાગામિફલે પતિટ્ઠાપેત્વા તતિયદિવસે નન્દકુમારસ્સ અભિસેકગેહપવેસનઆવાહમઙ્ગલેસુ વત્તમાનેસુ પિણ્ડાય પાવિસિ. સત્થા નન્દકુમારસ્સ હત્થે પત્તં દત્વા મઙ્ગલં વત્વા તસ્સ હત્થતો પત્તં અગ્ગહેત્વાવ વિહારં ગતો , તં પત્તહત્થં વિહારં આગતં અનિચ્છમાનંયેવ પબ્બાજેત્વા તથાપબ્બાજિતત્તાયેવ અનભિરતિયા પીળિતં ઞત્વા ઉપાયેન તસ્સ તં અનભિરતિં વિનોદેસિ. સો યોનિસો પટિસઙ્ખાય વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ. થેરો પુન દિવસે ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા એવમાહ – ‘‘યં મે, ભન્તે, ભગવા પાટિભોગો પઞ્ચન્નં અચ્છરાસતાનં પટિલાભાય કકુટપાદાનં, મુઞ્ચામહં, ભન્તે, ભગવન્તં એતસ્મા પટિસ્સવા’’તિ. ભગવાપિ ‘‘યદેવ તે, નન્દ, અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુત્તં, તદાહં મુત્તો એતસ્મા પટિસ્સવા’’તિ આહ. અથસ્સ ભગવા સવિસેસં ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતં ઞત્વા તં ગુણં વિભાવેન્તો ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારાનં યદિદં નન્દો’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯, ૨૩૦) ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારભાવેન નં એતદગ્ગે ઠપેસિ. થેરો હિ ‘‘ઇન્દ્રિયાસંવરં નિસ્સાય ઇમં વિપ્પકારં પત્તો, તમહં સુટ્ઠુ નિગ્ગણ્હિસ્સામી’’તિ ઉસ્સાહજાતો બલવહિરોત્તપ્પો તત્થ ચ કતાધિકારત્તા ઇન્દ્રિયસંવરે ઉક્કંસપારમિં અગમાસિ.

૨૭. એવં સો એતદગ્ગટ્ઠાનં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સપ્પત્તો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **વત્થં ખોમં મયા દિન્નન્તિ** ખોમરટ્ઠે જાતં વત્થં ભગવતિ ચિત્તપ્પસાદેન ગારવબહુમાનેન મયા પરમસુખુમં ખોમવત્થં દિન્નન્તિ અત્થો. **સયમ્ભુસ્સા**તિ સયમેવ ભૂતસ્સ જાતસ્સ અરિયાય જાતિયા નિબ્બત્તસ્સ. **મહેસિનો**તિ મહન્તે સીલસમાધિપઞ્ઞાવિમુત્તિવિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધે એસિ ગવેસીતિ મહેસિ, તસ્સ મહેસિનો સયમ્ભુસ્સ ચીવરત્થાય ખોમવત્થં મયા દિન્નન્તિ સમ્બન્ધો.

૨૮. તં મે બુદ્ધો વિયાકાસીતિ એત્થ **ત**ન્તિ સામ્યત્થે ઉપયોગવચનં, તસ્સ વત્થદાયકસ્સ મે દાનફલં વિસેસેન અકાસિ કથેસિ બુદ્ધોતિ અત્થો. **જલજુત્તમનામકો**તિ પદુમુત્તરનામકો. ‘‘જલરુત્તમનાયકો’’તિપિ પાઠો, તસ્સ જલમાનાનં દેવબ્રહ્માનં ઉત્તમનાયકો પધાનોતિ અત્થો. **ઇમિના વત્થદાનેના**તિ ઇમિના વત્થદાનસ્સ નિસ્સન્દેન ત્વં અનાગતે **હેમવણ્ણો** સુવણ્ણવણ્ણો ભવિસ્સસિ.

૨૯. દ્વે સમ્પત્તિં અનુભોત્વાતિ દિબ્બમનુસ્સસઙ્ખાતા દ્વે સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા. **કુસલમૂલેહિ ચોદિતો**તિ કુસલાવયવેહિ કુસલકોટ્ઠાસેહિ ચોદિતો પેસિતો, ‘‘ત્વં ઇમિના પુઞ્ઞેન સત્થુ કુલં પસવાહી’’તિ પેસિતો વિયાતિ અત્થો. ‘‘ગોતમસ્સ ભગવતો કનિટ્ઠો ત્વં ભવિસ્સસી’’તિ બ્યાકાસીતિ સમ્બન્ધો.

૩૦. રાગરત્તો સુખસીલોતિ કિલેસકામેહિ રત્તો અલ્લીનો કાયસુખચિત્તસુખાનુભવનસભાવો. **કામેસુ ગેધમાયુતો**તિ વત્થુકામેસુ ગેધસઙ્ખાતાય તણ્હાય આયુતો યોજિતોતિ અત્થો. **બુદ્ધેન ચોદિતો સન્તો**, **તદા ત્વ**ન્તિ યસ્મા કામેસુ ગેધિતો, **તદા** તસ્મા ત્વં અત્તનો ભાતુકેન ગોતમબુદ્ધેન ચોદિતો પબ્બજ્જાય ઉય્યોજિતો તસ્સ સન્તિકે પબ્બજિસ્સસીતિ સમ્બન્ધો.

૩૧. પબ્બજિત્વાન ત્વં તત્થાતિ તસ્મિં ગોતમસ્સ ભગવતો સાસને ત્વં પબ્બજિત્વા **કુસલમૂલેન** મૂલભૂતેન પુઞ્ઞસમ્ભારેન **ચોદિતો** ભાવનાયં નિયોજિતો **સબ્બાસવે** સકલાસવે **પરિઞ્ઞાય** જાનિત્વા પજહિત્વા અનામયો નિદ્દુક્ખો **નિબ્બાયિસ્સસિ** અદસ્સનં પાપેસ્સસિ, અપણ્ણત્તિકભાવં ગમિસ્સસીતિ અત્થો.

૩૨. સતકપ્પસહસ્સમ્હીતિ ઇતો કપ્પતો પુબ્બે સતકપ્પાધિકે સહસ્સમે કપ્પમ્હિ ચેળનામકા ચત્તારો ચક્કવત્તિરાજાનો અહેસુન્તિ અત્થો. **સટ્ઠિ કપ્પસહસ્સાની**તિ કપ્પસહસ્સાનિ સટ્ઠિ ચ અતિક્કમિત્વા હેટ્ઠા એકસ્મિં કપ્પે ચત્તારો જના ઉપચેળા નામ ચક્કવત્તિરાજાનો ચતૂસુ જાતીસુ અહેસુન્તિ અત્થો.

૩૩. પઞ્ચકપ્પસહસ્સમ્હીતિ પઞ્ચકપ્પાધિકે સહસ્સમે કપ્પમ્હિ ચેળા નામ ચત્તારો જના ચક્કવત્તિરાજાનો સત્તહિ રતનેહિ સમ્પન્ના સમઙ્ગીભૂતા જમ્બુદીપઅપરગોયાનઉત્તરકુરુપુબ્બવિદેહદીપસઙ્ખાતે **ચતુદીપમ્હિ ઇસ્સરા** પધાના વિસું અહેસુન્તિ અત્થો. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

નન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. ચૂળપન્થકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરો નામ જિનોતિઆદિકં આયસ્મતો ચૂળપન્થકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે યદેત્થ અટ્ઠુપ્પત્તિવસેન વત્તબ્બં, તં અટ્ઠકનિપાતે મહાપન્થકવત્થુસ્મિં (થેરગા॰ ૫૧૦ આદયો) વુત્તમેવ. અયં પન વિસેસો –

મહાપન્થકત્થેરો અરહત્તં પત્વા ફલસમાપત્તિસુખેન વીતિનામેન્તો ચિન્તેસિ – ‘‘કથં નુ ખો સક્કા ચૂળપન્થકમ્પિ ઇમસ્મિં સુખે પતિટ્ઠાપેતુ’’ન્તિ. સો અત્તનો અય્યકં ધનસેટ્ઠિં ઉપસઙ્કમિત્વા આહ – ‘‘સચે, મહાસેટ્ઠિ , અનુજાનાથ, અહં ચૂળપન્થકં પબ્બાજેય્ય’’ન્તિ. ‘‘પબ્બાજેથ, ભન્તે’’તિ. થેરો તં પબ્બાજેસિ. સો દસસુ સીલેસુ પતિટ્ઠિતો ભાતુ સન્તિકે –

> ‘‘પદુમં યથા કોકનદં સુગન્ધં, પાતો સિયા ફુલ્લમવીતગન્ધં;
> અઙ્ગીરસં પસ્સ વિરોચમાનં, તપન્તમાદિચ્ચમિવન્તલિક્ખે’’તિ. (સં॰ નિ॰ ૧.૧૨૩; અ॰ નિ॰ ૫.૧૯૫) –

ગાથં ઉગ્ગણ્હન્તો ચતૂહિ માસેહિ ઉગ્ગહેતું નાસક્ખિ, ગહિતમ્પિ હદયે ન તિટ્ઠતિ. અથ નં મહાપન્થકો, ‘‘ચૂળપન્થક, ત્વં ઇમસ્મિં સાસને અભબ્બો, ચતૂહિ માસેહિ એકં ગાથમ્પિ ગહેતું ન સક્કોસિ, પબ્બજિતકિચ્ચં પન ત્વં કથં મત્થકં પાપેસ્સસિ, નિક્ખમ ઇતો’’તિ સો થેરેન પણામિકો દ્વારકોટ્ઠકસમીપે રોદમાનો અટ્ઠાસિ.

તેન ચ સમયેન સત્થા જીવકમ્બવને વિહરતિ. અથ જીવકો પુરિસં પેસેસિ – ‘‘ગચ્છ, પઞ્ચહિ ભિક્ખુસતેહિ સદ્ધિં સત્થારં નિમન્તેહી’’તિ. તેન ચ સમયેન આયસ્મા મહાપન્થકો ભત્તુદ્દેસકો હોતિ. સો ‘‘પઞ્ચન્નં ભિક્ખુસતાનં ભિક્ખં પટિચ્છથા’’તિ વુત્તો ‘‘ચૂળપન્થકં ઠપેત્વા સેસાનં પટિચ્છામી’’તિ આહ. તં સુત્વા ચૂળપન્થકો ભિય્યોસોમત્તાય દોમનસ્સપ્પત્તો અહોસિ. સત્થા તસ્સ ચિત્તક્ખેદં ઞત્વા ‘‘ચૂળપન્થકો મયા કતેન ઉપાયેન બુજ્ઝિસ્સતી’’તિ તસ્સ અવિદૂરટ્ઠાને અત્તાનં દસ્સેત્વા ‘‘કિં, પન્થક, રોદસી’’તિ પુચ્છિ. ‘‘ભાતા મં, ભન્તે, પણામેતી’’તિ આહ. ‘‘પન્થક, મા ચિન્તયિ, મમ સાસને તુય્હં પબ્બજ્જા, એહિ ઇમં ગહેત્વા ‘રજોહરણં, રજોહરણ’ન્તિ મનસિ કરોહી’’તિ ઇદ્ધિયા સુદ્ધં ચોળક્ખણ્ડં અભિસઙ્ખરિત્વા અદાસિ. સો સત્થારા દિન્નં ચોળક્ખણ્ડં ‘‘રજોહરણં, રજોહરણ’’ન્તિ હત્થેન પરિમજ્જન્તો નિસીદિ. તસ્સ તં પરિમજ્જન્તસ્સ કિલિટ્ઠધાતુકં જાતં, પુન પરિમજ્જન્તસ્સ ઉક્ખલિપરિપુઞ્છનસદિસં જાતં. સો ઞાણપરિપાકત્તા એવં ચિન્તેસિ – ‘‘ઇદં ચોળક્ખણ્ડં પકતિયા પરિસુદ્ધં, ઇમં ઉપાદિણ્ણકસરીરં નિસ્સાય કિલિટ્ઠં અઞ્ઞથા જાતં, તસ્મા અનિચ્ચં યથાપેતં, એવં ચિત્તમ્પી’’તિ ખયવયં પટ્ઠપેત્વા તસ્મિંયેવ નિમિત્તે ઝાનાનિ નિબ્બત્તેત્વા ઝાનપાદકં કત્વા વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિ. અરહત્તપત્તસ્સેવસ્સ તેપિટકં પઞ્ચાભિઞ્ઞા ચ આગમિંસુ.

સત્થા એકૂનેહિ પઞ્ચભિક્ખુસતેહિ સદ્ધિં ગન્ત્વા જીવકસ્સ નિવેસને પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. ચૂળપન્થકો પન અત્તનો ભિક્ખાય અપ્પટિચ્છિતત્તા એવ ન ગતો. જીવકો યાગું દાતું આરભિ. સત્થા હત્થેન પત્તં પિદહિ. ‘‘કસ્મા, ભન્તે, ન ગણ્હથા’’તિ વુત્તે ‘‘વિહારે એકો ભિક્ખુ અત્થિ, જીવકા’’તિ. સો પુરિસં પેસેસિ – ‘‘ગચ્છ, ભણે, વિહારે નિસિન્નં અય્યં ગહેત્વા એહી’’તિ. ચૂળપન્થકત્થેરોપિ રૂપેન કિરિયાય ચ એકમ્પિ એકેન અસદિસં ભિક્ખુસહસ્સં નિમ્મિનિત્વા નિસીદિ. સો પુરિસો વિહારે ભિક્ખૂનં બહુભાવં દિસ્વા ગન્ત્વા જીવકસ્સ કથેસિ – ‘‘ઇમસ્મા ભિક્ખુસઙ્ઘા વિહારે ભિક્ખુસઙ્ઘો બહુતરો, પક્કોસિતબ્બં અય્યં ન જાનામી’’તિ. જીવકો સત્થારં પુચ્છિ – ‘‘કો નામો, ભન્તે, વિહારે નિસિન્નો ભિક્ખૂ’’તિ? ‘‘ચૂળપન્થકો નામ, જીવકા’’તિ. ‘‘ગચ્છ, ભણે, ‘ચૂળપન્થકો નામ કતરો’તિ પુચ્છિત્વા તં આનેહી’’તિ. સો વિહારં ગન્ત્વા ‘‘ચૂળપન્થકો નામ કતરો, ભન્તે’’તિ પુચ્છિ. ‘‘અહં ચૂળપન્થકો, અહં ચૂળપન્થકો’’તિ એકપ્પહારેન ભિક્ખુસહસ્સમ્પિ કથેસિ. સો પુનાગન્ત્વા તં પવત્તિં જીવકસ્સ આરોચેસિ જીવકો પટિવિદ્ધસચ્ચત્તા ‘‘ઇદ્ધિમા મઞ્ઞે, અય્યો’’તિ નયતો ઞત્વા ‘‘ગચ્છ, ભણે, પઠમં કથેન્તં અય્યમેવ ‘તુમ્હે સત્થા પક્કોસતી’તિ વત્વા ચીવરકણ્ણે ગણ્હાહી’’તિ આહ. સો વિહારં ગન્ત્વા તથા અકાસિ. તાવદેવ નિમ્મિતભિક્ખૂ અન્તરધાયિંસુ. સો થેરં ગહેત્વા અગમાસિ.

સત્થા તસ્મિં ખણે યાગુઞ્ચ ખજ્જકાદિભેદઞ્ચ પટિગ્ગણ્હિ. કતભત્તકિચ્ચો ભગવા આયસ્મન્તં ચૂળપન્થકં આણાપેસિ ‘‘અનુમોદનં કરોહી’’તિ. સો પભિન્નપટિસમ્ભિદો સિનેરું ગહેત્વા મહાસમુદ્દં મન્થેન્તો વિય તેપિટકં બુદ્ધવચનં સઙ્ખોભેન્તો સત્થુ અજ્ઝાસયં ગણ્હન્તો અનુમોદનં અકાસિ. દસબલે ભત્તકિચ્ચં કત્વા વિહારં ગતે ધમ્મસભાયં કથા ઉદપાદિ ‘અહો બુદ્ધાનં આનુભાવો, યત્ર હિ નામ ચત્તારો માસે એકગાથં ગહેતું અસક્કોન્તમ્પિ લહુકેન ખણેનેવ એવં મહિદ્ધિકં અકંસૂ’તિ, તથા હિ જીવકસ્સ નિવેસને નિસિન્નો ભગવા ‘એવં ચૂળપન્થકસ્સ ચિત્તં સમાહિતં, વીથિપટિપન્ના વિપસ્સના’તિ ઞત્વા યથાનિસિન્નોયેવ અત્તાનં દસ્સેત્વા, ‘પન્થક, નેવાયં પિલોતિકા કિલિટ્ઠા રજાનુકિણ્ણા, ઇતો પન અઞ્ઞોપિ અરિયસ્સ વિનયે સંકિલેસો રજો’તિ દસ્સેન્તો –

‘‘રાગો રજો ન ચ પન રેણુ વુચ્ચતિ, રાગસ્સેતં અધિવચનં રજોતિ;
એતં રજં વિપ્પજહિત્વા ભિક્ખવો, વિહરન્તિ તે વિગતરજસ્સ સાસને.

‘‘દોસો રજો…પે॰… વિગતરજસ્સ સાસને.

‘‘મોહો રજો…પે॰… વિગતરજસ્સ સાસને’’તિ. (મહાનિ॰ ૨૦૯; ચૂળનિ॰ ઉદયમાણવપુચ્છાનિદ્દેસ ૭૪) –

ઇમા તિસ્સો ગાથાયો અભાસિ. ગાથાપરિયોસાને ચૂળપન્થકો સહપટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણીતિ. સત્થા તેસં ભિક્ખૂનં કથાસલ્લાપં સુત્વા આગન્ત્વા બુદ્ધાસને નિસીદિત્વા ‘‘કિં વદેથ, ભિક્ખવે’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘ઇમં નામ, ભન્તે’’તિ વુત્તે ‘‘ભિક્ખવે, ચૂળપન્થકેન ઇદાનિ મય્હં ઓવાદે ઠત્વા લોકુત્તરદાયજ્જં લદ્ધં, પુબ્બે પન લોકિયદાયજ્જં લદ્ધ’’ન્તિ વત્વા તેહિ યાચિતો ચૂળસેટ્ઠિજાતકં (જા॰ ૧.૧.૪) કથેસિ. અપરભાગે નં સત્થા અરિયગણપરિવુતો ધમ્માસને નિસિન્નો મનોમયં કાયં અભિનિમ્મિનન્તાનં ભિક્ખૂનં ચેતોવિવટ્ટકુસલાનઞ્ચ અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૩૫. એવં સો પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા પીતિસોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તત્થ પુરિમપદદ્વયં વુત્તત્થમેવ. **ગણમ્હા વૂપકટ્ઠો સો**તિ સો પદુમુત્તરો નામ સત્થા ગણમ્હા મહતા ભિક્ખુસમૂહતો વૂપકટ્ઠો વિસું ભૂતો વિવેકં ઉપગતો. **તદા** મમ તાપસકાલે **હિમવન્તે** હિમાલયપબ્બતસમીપે **વસિ** વાસં કપ્પેસિ, ચતૂહિ ઇરિયાપથેહિ વિહાસીતિ અત્થો.

૩૬. **અહમ્પિ…પે॰… તદા**તિ યદા સો ભગવા હિમવન્તં ઉપગન્ત્વા વસિ, તદા અહમ્પિ હિમવન્તસમીપે કતઅસ્સમે **આ** સમન્તતો કાયચિત્તપીળાસઙ્ખાતા પરિસ્સયા સમન્તિ એત્થાતિ **અસ્સમો**તિ લદ્ધનામે અરઞ્ઞાવાસે વસામીતિ સમ્બન્ધો. **અચિરાગતં મહાવીર**ન્તિ અચિરં આગતં મહાવીરિયવન્તં **લોકનાયકં** પધાનં તં ભગવન્તં ઉપેસિન્તિ સમ્બન્ધો, આગતક્ખણેયેવ ઉપાગમિન્તિ અત્થો.

૩૭. **પુપ્ફચ્છત્તં ગહેત્વાના**તિ એવં ઉપગચ્છન્તો ચ પદુમુપ્પલપુપ્ફાદીહિ છાદિતં પુપ્ફમયં છત્તં ગહેત્વા **નરાસભં** નરાનં સેટ્ઠં ભગવન્તં છાદેન્તો **ઉપગચ્છિં** સમીપં ગતોસ્મીતિ અત્થો. **સમાધિં સમાપજ્જન્ત**ન્તિ રૂપાવચરસમાધિજ્ઝાનં સમાપજ્જન્તં અપ્પેત્વા નિસિન્નસ્સ અન્તરાયં અહં અકાસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૩૮. **ઉભો હત્થેહિ પગ્ગય્હા**તિ તં સુસજ્જિતં પુપ્ફચ્છત્તં દ્વીહિ હત્થેહિ ઉક્ખિપિત્વા અહં ભગવતો અદાસિન્તિ સમ્બન્ધો. **પટિગ્ગહેસી**તિ તં મયા દિન્નં પુપ્ફચ્છત્તં પદુમુત્તરો ભગવા સમ્પટિચ્છિ, સાદરં સાદિયીતિ અત્થો.

૪૧. સતપત્તછત્તં પગ્ગય્હાતિ એકેકસ્મિં પદુમપુપ્ફે સતસતપત્તાનં વસેન સતપત્તેહિ પદુમપુપ્ફેહિ છાદિતં પુપ્ફચ્છત્તં પકારેન આદરેન ગહેત્વા તાપસો મમ અદાસીતિ અત્થો. **તમહં કિત્તયિસ્સામી**તિ તં તાપસં અહં કિત્તયિસ્સામિ પાકટં કરિસ્સામીતિ અત્થો. મમ **ભાસતો** ભાસમાનસ્સ વચનં સુણોથ મનસિ કરોથ.

૪૨. પઞ્ચવીસતિકપ્પાનીતિ ઇમિના પુપ્ફચ્છત્તદાનેન પઞ્ચવીસતિવારે તાવતિંસભવને સક્કો હુત્વા દેવરજ્જં કરિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો. **ચતુત્તિંસતિક્ખત્તુઞ્ચા**તિ ચતુત્તિંસતિવારે મનુસ્સલોકે ચક્કવત્તી રાજા ભવિસ્સતિ.

૪૩. યં યં યોનિન્તિ મનુસ્સયોનિઆદીસુ યં યં જાતિં **સંસરતિ** ગચ્છતિ ઉપપજ્જતિ. તત્થ તત્થ યોનિયં **અબ્ભોકાસે** સુઞ્ઞટ્ઠાને **પતિટ્ઠન્તં** નિસિન્નં ઠિતં વા પદુમં **ધારયિસ્સતિ** ઉપરિ છાદયિસ્સતીતિ અત્થો.

૪૫. પકાસિતે પાવચનેતિ તેન ભગવતો સકલપિટકત્તયે પકાસિતે દીપિતે **મનુસ્સત્તં** મનુસ્સજાતિં **લભિસ્સતિ** ઉપપજ્જિસ્સતિ. **મનોમયમ્હિ કાયમ્હી**તિ મનેન ઝાનચિત્તેન નિબ્બત્તોતિ મનોમયો, યથા ચિત્તં પવત્તતિ, તથા કાયં પવત્તેતિ ચિત્તગતિકં કરોતીતિ અત્થો. તમ્હિ મનોમયે કાયમ્હિ સો તાપસો ચૂળપન્થકો નામ હુત્વા ઉત્તમો અગ્ગો ભવિસ્સતીતિ અત્થો. સેસં હેટ્ઠા વુત્તત્તા ઉત્તાનત્તા ચ સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૫૨. સરિં કોકનદં અહન્તિ અહં ભગવતો નિમ્મિતચોળકં પરિમજ્જન્તો કોકનદં પદુમં સરિન્તિ અત્થો. **તત્થ ચિત્તં વિમુચ્ચિ મે**તિ તસ્મિં કોકનદે પદુમે મય્હં ચિત્તં અધિમુચ્ચિ અલ્લીનો, તતો અહં અરહત્તં પાપુણિન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૩. અહં મનોમયેસુ ચિત્તગતિકેસુ કાયેસુ **સબ્બત્થ** સબ્બેસુ **પારમિં** પરિયોસાનં **ગતો** પત્તોતિ સમ્બન્ધો. સેસં વુત્તનયમેવાતિ.

ચૂળપન્થકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. પિલિન્દવચ્છત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો પિલિન્દવચ્છત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે મહાભોગકુલે નિબ્બત્તો હેટ્ઠા વુત્તનયેન સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું દેવતાનં પિયમનાપભાવેન અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેત્વા યાવજીવં કુસલં કત્વા તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો. પરિનિબ્બુતે ભગવતિ તસ્સ થૂપં પૂજેત્વા સઙ્ઘસ્સ મહાદાનં પવત્તેત્વા તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા અનુપ્પન્ને બુદ્ધે ચક્કવત્તી રાજા હુત્વા મહાજનં પઞ્ચસીલેસુ પતિટ્ઠાપેત્વા સગ્ગપરાયનં અકાસિ. સો અનુપ્પન્નેયેવ અમ્હાકં ભગવતિ સાવત્થિયં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિ, **પિલિન્દો**તિસ્સ નામં અકંસુ. **વચ્છો**તિ ગોત્તં. સો અપરભાગે **પિલિન્દવચ્છો**તિ પઞ્ઞાયિત્થ. સંસારે પન સંવેગબહુલતાય પરિબ્બાજકપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા ચૂળગન્ધારં નામ વિજ્જં સાધેત્વા તાય વિજ્જાય આકાસચારી પરચિત્તવિદૂ ચ હુત્વા રાજગહે લાભગ્ગયસગ્ગપત્તો પટિવસતિ.

અથ અમ્હાકં ભગવા અભિસમ્બુદ્ધો હુત્વા અનુક્કમેન રાજગહં ઉપગતો. તતો પટ્ઠાય બુદ્ધાનુભાવેન તસ્સ સા વિજ્જા ન સમ્પજ્જતિ, અત્તનો કિચ્ચં ન સાધેતિ. સો ચિન્તેસિ – ‘‘સુતં ખો પનેતં આચરિયપાચરિયાનં

ભાસમાનાનં 'યત્થ મહાગન્ધારવિજ્જા ધરતિ , તત્થ ચૂળગન્ધારવિજ્જા ન સમ્પજ્જતી'તિ સમણસ્સ પન ગોતમસ્સ આગતકાલતો પટ્ઠાય નાયં મમ વિજ્જા સમ્પજ્જતિ, નિસ્સંસયં સમણો ગોતમો મહાગન્ધારવિજ્જં જાનાતિ, યંનૂનાહં તં પયિરુપાસિત્વા તસ્સ સન્તિકે તં વિજ્જં પરિયાપુણેય્ય''ન્તિ. સો ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા એતદવોચ – ''અહં, મહાસમણ, તવ સન્તિકે એકં વિજ્જં પરિયાપુણિતુકામો, ઓકાસં મે કરોહી''તિ. ''તેન હિ મમ સન્તિકે પબ્બજાહી''તિ આહ. સો ''વિજ્જાય પરિકમ્મં પબ્બજ્જા''તિ મઞ્ઞમાનો પબ્બજિ. તસ્સ ભગવા ધમ્મં કથેત્વા ચરિતાનુકૂલં કમ્મટ્ઠાનં અદાસિ. સો ઉપનિસ્સયસમ્પન્નતાય નચિરસ્સેવ વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૫૫. યા પન પુરિમજાતિયં તસ્સોવાદે ઠત્વા સગ્ગે નિબ્બત્તા દેવતા, તા કતઞ્ઞુતં નિસ્સાય તસ્મિં સઞ્જાતબહુમાના સાયં પાતં થેરં પયિરુપાસિત્વા ગચ્છન્તિ. તસ્મા નં ભગવા દેવતાનં અતિવિય પિયમનાપભાવેન અગ્ગભાવે ઠપેસિ ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં દેવતાનં પિયમનાપાનં યદિદં પિલિન્દવચ્છો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૦૯, ૨૧૫). એવં સો પત્તઅગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં અનુસ્સરિત્વા પીતિસોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ.

તત્થ કામરૂપારૂપલોકસ્સ નાથો પધાનોતિ **લોકનાથો**. મેધા વુચ્ચન્તિ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણઅનાવરણઞાણાદયો, સુન્દરા, પસટ્ઠા વા મેધા યસ્સ સો **સુમેધો**, અગ્ગો ચ સો પુગ્ગલો ચાતિ **અગ્ગપુગ્ગલો**, તસ્મિં સુમેધે લોકનાયકે અગ્ગપુગ્ગલે ખન્ધપરિનિબ્બાનેન નિબ્બુતે સતીતિ સમ્બન્ધો. **પસન્નચિત્તો સુમનો**તિ સદ્ધાય પસાદિતચિત્તો સોમનસ્સેન સુન્દરમનો અહં તસ્સ સુમેધસ્સ ભગવતો **થૂપપૂજં** ચેતિયપૂજં અકાસિન્તિ અત્થો.

૫૬. યે ચ ખીણાસવા તત્થાતિ તસ્મિં સમાગમે યે ચ ખીણાસવા પહીનકિલેસા **છળભિઞ્ઞા** છહિ અભિઞ્ઞાહિ સમન્નાગતા **મહિદ્ધિકા** મહન્તેહિ ઇદ્ધીહિ સમન્નાગતા સન્તિ, **તે** સબ્બે ખીણાસવે અહં તત્થ **સમાનેત્વા** સુટ્ઠુ આદરેન આનેત્વા **સઙ્ઘભત્તં** સકલસઙ્ઘસ્સ દાતબ્બભત્તં **અકાસિં** તેસં ભોજેસિન્તિ અત્થો.

૫૭. ઉપટ્ઠાકો તદા અહૂતિ તદા મમ સઙ્ઘભત્તદાનકાલે સુમેધસ્સ ભગવતો નામેન સુમેધો નામ ઉપટ્ઠાકસાવકો અહુ અહોસીતિ અત્થો. સો સાવકો મય્હં પૂજાસક્કારં **અનુમોદિત્થ** અનુમોદિતો આનિસંસં કથેસીતિ અત્થો.

૫૮. તેન ચિત્તપ્પસાદેનાતિ તેન થૂપપૂજાકરણવસેન ઉપ્પન્નેન ચિત્તપ્પસાદેન દેવલોકે દિબ્બવિમાનં **ઉપપજ્જિં** ઉપગતો અસ્મીતિ અત્થો, તત્થ નિબ્બત્તોમ્હીતિ વુત્તં હોતિ. **છળાસીતિસહસ્સાની**તિ તસ્મિં વિમાને છ અસીતિસહસ્સાનિ દેવચ્છરાયો **મે** મય્હં ચિત્તં **રમિંસુ** રમાપેસુન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૯. મમેવ અનુવત્તન્તીતિ **તા** અચ્છરાયો **સબ્બકામેહિ** દિબ્બેહિ રૂપાદિવત્થુકામેહિ ઉપટ્ઠહન્તિયો મમં એવ અનુવત્તન્તિ મમ વચનં અનુકરોન્તિ **સદા** નિચ્ચકાલન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પિલિન્દવચ્છત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. રાહુલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો રાહુલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ આયસ્મા પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે

નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું સિક્ખાકામાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો સેનાસનવિસોધનવિજ્જોતનાદિકં ઉળારં પુઞ્ઞં કત્વા પણિધાનં અકાસિ. સો તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે અમ્હાકં બોધિસત્તં પટિચ્ચ યસોધરાય દેવિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિત્વા **રાહુલો**તિ લદ્ધનામો મહતા ખત્તિયપરિવારેન વડ્ઢિ. તસ્સ પબ્બજ્જાવિધાનં ખન્ધકે (મહાવ॰ ૧૦૫) આગતમેવ. સો પબ્બજિત્વા સત્થુ સન્તિકે અનેકેહિ સુત્તપદેહિ સુલદ્ધોવાદો પરિપક્કઞાણો વિપસ્સનં ઉસ્સુક્કાપેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. અરહા પન હુત્વા અત્તનો પટિપત્તિં પચ્ચવેક્ખિત્વા અઞ્ઞં બ્યાકરોન્તો –

> ‘‘ઉભયેનેવ સમ્પન્નો, રાહુલભદ્દોતિ મં વિદૂ;
> યઞ્ચમ્હિ પુત્તો બુદ્ધસ્સ, યઞ્ચ ધમ્મેસુ ચક્ખુમા.
>
> ‘‘યઞ્ચ મે આસવા ખીણા, યઞ્ચ નત્થિ પુનબ્ભવો;
> અરહા દક્ખિણેય્યોમ્હિ, તેવિજ્જો અમતદ્દસો.
>
> ‘‘કામન્ધા જાલપચ્છન્ના, તણ્હાછદનછાદિતા;
> પમત્તબન્ધુના બન્ધા, મચ્છાવ કુમિના મુખે.
>
> ‘‘તં કામં અહમુજ્ઝિત્વા, છેત્વા મારસ્સ બન્ધનં;
> સમૂલં તણ્હમબ્બુય્હ, સીતિભૂતોસ્મિ નિબ્બુતો’’તિ. (થેરગા॰ ૨૯૫-૨૯૮);

ચતસ્સો ગાથા અભાસિ. તત્થ **ઉભયેનેવ સમ્પન્નો**તિ જાતિસમ્પદા પટિપત્તિસમ્પદાતિ ઉભયસમ્પત્તિયાપિ સમ્પન્નો સમન્નાગતો. **રાહુલભદ્દોતિ મં વિદૂ**તિ ‘‘રાહુલભદ્દો’’તિ મં સબ્રહ્મચારિનો સઞ્જાનન્તિ. તસ્સ હિ જાતસાસનં સુત્વા બોધિસત્તેન, ‘‘રાહુ, જાતો, બન્ધનં જાત’’ન્તિ વુત્તવચનં ઉપાદાય સુદ્ધોદનમહારાજા ‘‘રાહુલો’’તિ નામં ગણ્હિ. તત્થ આદિતો પિતરા વુત્તપરિયાયમેવ ગહેત્વા આહ – ‘‘રાહુલભદ્દોતિ મં વિદૂ’’તિ. **ભદ્દો**તિ પસંસાવચનમેવ. અપરભાગે સત્થા તં સિક્ખાકામભાવેન અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં સિક્ખાકામાનં યદિદં રાહુલો’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૦૯).

૬૮. એવં સો પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **સત્તભૂમિમ્હિ પાસાદે**તિ પસાદં સોમનસ્સં જનેતીતિ પાસાદો. ઉપરૂપરિ ઠિતા સત્ત ભૂમિયો યસ્મિં પાસાદે સોયં સત્તભૂમિ, તસ્મિં સત્તભૂમિમ્હિ પાસાદે. **આદાસં સન્થરિં અહ**ન્તિ આદાસતલં નિપ્ફાદેત્વા લોકજેટ્ઠસ્સ ભગવતો તાદિનો અહં સન્થરં અદાસિં, સન્થરિત્વા પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૬૯. **ખીણાસવસહસ્સેહી**તિ અરહન્તસહસ્સેહિ પરિકિણ્ણો પરિવુતો. **દ્વિપદિન્દો** દ્વિપદાનં ઇન્દો સામિ નરાસભો મહામુનિ ગન્ધકુટિં તેહિ સહ **ઉપાગમિ** પાવિસીતિ અત્થો.

૭૦. **વિરોચેન્તો ગન્ધકુટિ**ન્તિ તં ગન્ધકુટિં સોભયમાનો દેવાનં દેવો **દેવદેવો** નરાનં આસભો **નરાસભો** જેટ્ઠો સત્થા ભિક્ખુસઙ્ઘમજ્ઝે નિસીદિત્વા ઇમા બ્યાકરણગાથાયો **અભાસથ** કથેસીતિ સમ્બન્ધો.

૭૧. યેનાયં જોતિતા સેય્યાતિ યેન ઉપાસકેન અયં પાસાદસઙ્ખાતા સેય્યા જોતિતા પભાસિતા પજ્જલિતા. **આદાસોવ** કંસલોહમયં આદાસતલં ઇવ સુટ્ઠુ સમં કત્વા સન્થતા. **તં** ઉપાસકં **કિત્તયિસ્સામિ** પાકટં કરિસ્સામીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૮૧. અટ્ઠાનમેતં યં તાદીતિ યં યેન કારણેન તાદી ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ અકમ્પિયસભાવત્તા તાદી **અગારે** ઘરાવાસે **રતિં** અલ્લીનભાવં **અજ્ઝગા** પાપુણિ, **એતં** કારણં અટ્ઠાનં અકારણન્તિ અત્થો.

૮૨. નિક્ખમિત્વા અગારસ્માતિ ઘરાવાસતો નિક્ખમિત્વા તં તિણદલમિવ પરિચ્ચજિત્વા **સુબ્બતો** સુસિક્ખિતો પબ્બજિસ્સતિ. **રાહુલો નામ નામેના**તિ સુદ્ધોદનમહારાજેન પેસિતં કુમારસ્સ જાતસાસનં સુત્વા પિતરા સિદ્ધત્થેન, ‘‘રાહુ જાતો, બન્ધનં જાત’’ન્તિ વુત્તનામત્તા રાહુલો નામાતિ અત્થો. ‘‘યથા ચન્દસૂરિયાનં વિમાનપભાય કિલિટ્ઠકરણેન રાહુ અસુરિન્દો ઉપેતિ ગચ્છતિ, એવમેવાયં મમ અભિનિક્ખમનપબ્બજ્જાદીનં અન્તરાયં કરોન્તોરિવ જાતો’’તિ અધિપ્પાયેન, ‘‘રાહુ જાતોતિ આહા’’તિ દટ્ઠબ્બં. **અરહા સો ભવિસ્સતી**તિ સો તાદિસો ઉપનિસ્સયસમ્પન્નો વિપસ્સનાયં યુત્તપ્પયુત્તો અરહા ખીણાસવો ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

૮૩. કિકીવ અણ્ડં રક્ખેય્યાતિ અણ્ડં બીજં રક્ખમાના કિકી સકુણી ઇવ અપ્પમત્તો સીલં રક્ખેય્ય, **ચામરી વિય વાલધિ**ન્તિ વાલં રક્ખમાના કણ્ડકેસુ વાલે લગ્ગન્તે ભિન્દનભયેન અનાકડ્ઢિત્વા મરમાના ચામરી વિય જીવિતમ્પિ પરિચ્ચજિત્વા સીલં અભિન્દિત્વા રક્ખેય્ય. **નિપકો સીલસમ્પન્નો**તિ નેપક્કં વુચ્ચતિ પઞ્ઞા, તેન નેપક્કેન સમન્નાગતો નિપકો ખણ્ડછિદ્દાદિભાવં અપાપેત્વા રક્ખણતો સીલસમ્પન્નો ભવિસ્સતીતિ એવં સો ભગવા બ્યાકરણમકાસિ. સો એવં પત્તઅરહત્તફલો એકદિવસં વિવેકટ્ઠાને નિસિન્નો સોમનસ્સવસેન **એવં રક્ખિં મહામુની**તિઆદિમાહ. તં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

રાહુલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. ઉપસેનવઙ્ગન્તપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરં ભગવન્તન્તિઆદિકં આયસ્મતો ઉપસેનવઙ્ગન્તપુત્તત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું સમન્તપાસાદિકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સત્થુ અધિકારકમ્મં કત્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેત્વા યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે નાલકગામે રૂપસારી બ્રાહ્મણિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ, **ઉપસેનો**તિસ્સ નામં અહોસિ. સો વયપ્પત્તો તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા ઉપસમ્પદાય એકવસ્સિકો ‘‘અરિયગબ્ભં વડ્ઢેમી’’તિ એકં કુલપુત્તં અત્તનો સન્તિકે ઉપસમ્પાદેત્વા તેન સદ્ધિં સત્થુ સન્તિકં ગતો. સત્થારા ચસ્સ તસ્સ અવસ્સિકસ્સ ભિક્ખુનો સદ્ધિવિહારિકભાવં સુત્વા ‘‘અતિલહું ખો ત્વં, મોઘપુરિસ, બાહુલ્લાય આવત્તો’’તિ (મહાવ॰ ૭૫) ગરહિતો ‘‘ઇદાનાહં યદિ પરિસં નિસ્સાય સત્થારા ગરહિતો, પરિસંયેવ પન નિસ્સાય સત્થુ પસાદં કરિસ્સામી’’તિ વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ. અરહા પન હુત્વા સયમ્પિ સબ્બે ધુતઙ્ગધમ્મે સમાદાય વત્તતિ, અઞ્ઞેપિ તદત્થાય સમાદપેસિ, તેન નં ભગવા સમન્તપાસાદિકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ. સો અપરેન સમયેન કોસમ્બિયં કલહે ઉપ્પન્ને ભિક્ખુસઙ્ઘે ચ દ્વિધાભૂતે એકેન ભિક્ખુના તં કલહં પરિવજ્જિતુકામેન ‘‘એતરહિ ખો કલહો ઉપ્પન્નો, ભિક્ખુસઙ્ઘો ચ દ્વિધાભૂતો, કથં નુ ખો મયા પટિપજ્જિતબ્બ’’ન્તિ

પુટ્ઠો વિવેકવાસતો પટ્ઠાય તસ્સ પટિપત્તિં કથેસિ. એવં થેરો તસ્સ ભિક્ખુનો ઓવાદદાનાપદેસેન અત્તનો તથા પટિપન્નભાવં દીપેન્તો અઞ્ઞં બ્યાકાસિ.

૮૬. સો એવં પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરં ભગવન્ત**ન્તિઆદિમાહ. **પબ્ભારમ્હિ નિસીદન્ત**ન્તિ પુરતો ભારં નમિતં ઓનમિતન્તિ પબ્ભારં વિવેકકામં વનમજ્ઝે સયંજાતપબ્બતપબ્ભારે નિસિન્નં **નરુત્તમં** ભગવન્તં અહં **ઉપગચ્છિં** સમીપં ગતોતિ અત્થો.

૮૭. **કણિકારપુપ્ફ દિસ્વા**તિ તથા ઉપગચ્છન્તો તસ્મિં પદેસે સુપુપ્ફિતં કણિકારં દિસ્વા. **વણ્ટે છેત્વાનહં તદા**તિ તસ્મિં તથાગતસ્સ દિટ્ઠકાલે તં પુપ્ફં વણ્ટે વણ્ટસ્મિં છેત્વાન છિન્દિત્વાન. **અલઙ્કરિત્વા છત્તમ્હી**તિ તેન પુપ્ફેન છત્તં છાદેત્વા. **બુદ્ધસ્સ અભિરોપયિ**ન્તિ પબ્ભારે નિસિન્નસ્સ બુદ્ધસ્સ મુદ્ધનિ અકાસિન્તિ અત્થો.

૮૮. **પિણ્ડપાતઞ્ચ પાદાસિ**ન્તિ તસ્મિંયેવ નિસિન્નસ્સ ભગવતો પિણ્ડપાતં પકારેન અદાસિં ભોજેસિન્તિ અત્થો. **પરમન્નં સુભોજન**ન્તિ સુન્દરભોજનસઙ્ખાતં પરમન્નં ઉત્તમાહારં. **બુદ્ધેન નવમે તત્થા**તિ તસ્મિં વિવેકટ્ઠાને બુદ્ધેન સહ નવમે અટ્ઠ **સમણે** સમિતપાપે ખીણાસવભિક્ખૂ ભોજેસિન્તિ અત્થો.

યં વદન્તિ સુમેધોતિ યં ગોતમસમ્માસમ્બુદ્ધં **ભૂરિપઞ્ઞં** પથવિસમાનં પઞ્ઞં **સુમેધં** સુન્દરં સબ્બઞ્ઞુતાદિપઞ્ઞવન્તં. સુમેધો ઇતિ સુન્દરપઞ્ઞો ઇતિ વદન્તિ પણ્ડિતા ઇતો કપ્પતો સતસહસ્સે કપ્પે એસો ગોતમો સમ્માસમ્બુદ્ધો ભવિસ્સતીતિ સમ્બન્ધો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ઉપસેનવઙ્ગન્તપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. રટ્ઠપાલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો રટ્ઠપાલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ હંસવતીનગરે ગહપતિમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો પિતુ અચ્ચયેન ઘરાવાસે પતિટ્ઠિતો રતનકોટ્ઠાગારકમ્મિકેન દસ્સિતં અપરિમાણં વંસાનુગતં ધનં દિસ્વા ‘‘ઇમં એત્તકં ધનરાસિં મય્હં પિતુઅય્યકપય્યકાદયો અત્તના સદ્ધિં ગહેત્વા ગન્તું નાસક્ખિંસુ, મયા પન ગહેત્વા ગન્તું વટ્ટતી’’તિ ચિન્તેત્વા કપણદ્ધિકાદીનં મહાદાનં અદાસિ. સો અભિઞ્ઞાલાભિં એકં તાપસં ઉપસઙ્કમિત્વા તેન દેવલોકાધિપચ્ચે નિયોજિતો યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવન્તો તત્થ યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો મનુસ્સલોકે ભિન્નં રટ્ઠં સન્ધારેતું સમત્થસ્સ કુલસ્સ એકપુત્તકો હુત્વા નિબ્બત્તિ. તેન સમયેન પદુમુત્તરો ભગવા લોકે ઉપ્પજ્જિત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો વેનેય્યસત્તે નિબ્બાનમહાનગરસઙ્ખાતં ખેમન્તભૂમિં સમ્પાપેસિ. અથ સો કુલપુત્તો અનુક્કમેન વિઞ્ઞુતં પત્તો એકદિવસં ઉપાસકેહિ સદ્ધિં વિહારં ગન્ત્વા સત્થારં ધમ્મં દેસેન્તં દિસ્વા પસન્નચિત્તો પરિસપરિયન્તે નિસીદિ.

તેન ખો પન સમયેન સત્થા એકં ભિક્ખું સદ્ધાપબ્બજિતાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ. સો તં દિસ્વા પસન્નમાનસો સતસહસ્સભિક્ખુપરિવુતસ્સ ભગવતો સત્તાહં મહાદાનં દત્વા તં ઠાનં પત્થેસિ. સત્થા અનન્તરાયેન સમિજ્ઝનભાવં દિસ્વા ‘‘અયં અનાગતે ગોતમસ્સ નામ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ સાસને સદ્ધાપબ્બજિતાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી’’તિ

બ્યાકાસિ. સો સત્થારં ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ વન્દિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. સો યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇતો દ્વેનવુતે કપ્પે ફુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે સત્થુ વેમાતિકેસુ તીસુ રાજપુત્તેસુ સત્થારં ઉપટ્ઠહન્તેસુ તેસં પુઞ્ઞકિરિયાસુ સહાયકિચ્ચં અકાસિ. એવં તત્થ તત્થ ભવે બહું કુસલં ઉપચિનિત્વા સુગતીસુયેવ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુરુરટ્ઠે થુલ્લકોટ્ઠિકનિગમે રટ્ઠપાલસેટ્ઠિનો ગેહે નિબ્બત્તિ, તસ્સ ભિન્નં રટ્ઠં સન્ધારેતું સમત્થકુલે નિબ્બત્તત્તા **રટ્ઠપાલો**તિ વંસાનુગતમેવ નામં અહોસિ. સો મહતા પરિવારેન વડ્ઢન્તો અનુક્કમેન યોબ્બનપ્પત્તો માતાપિતૂહિ પતિરૂપેન દારેન સંયોજિતો મહન્તે ચ યસે પતિટ્ઠાપિતો દિબ્બસમ્પત્તિસદિસસમ્પત્તિં પચ્ચનુભોતિ.

અથ ભગવા કુરુરટ્ઠે જનપદચારિકં ચરન્તો થુલ્લકોટ્ઠિકં અનુપાપુણિ. તં સુત્વા રટ્ઠપાલો કુલપુત્તો સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિતુકામો સત્તાહં ભત્તચ્છેદં કત્વા કિચ્છેન કસિરેન માતાપિતરો અનુજાનાપેત્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા પબ્બજ્જં યાચિત્વા સત્થુ આણત્તિયા અઞ્ઞતરસ્સ સન્તિકે પબ્બજિત્વા યોનિસોમનસિકારેન કમ્મં કરોન્તો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. અરહત્તં પન પત્વા સત્થારં અનુજાનાપેત્વા માતાપિતરો પસ્સિતું થુલ્લકોટ્ઠિકં ગન્ત્વા તત્થ સપદાનં પિણ્ડાય ચરન્તો પિતુ નિવેસને આભિદોસિકં કુમ્માસં લભિત્વા તં અમતં વિય પરિભુઞ્જન્તો પિતરા નિમન્તિતો સ્વાતનાય અધિવાસેત્વા દુતિયદિવસે પિતુ નિવેસને પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જિત્વા અલઙ્કતપટિયત્તે ઇત્થાગારજને ઉપગન્ત્વા ''કીદિસા નામ તા, અય્યપુત્ત, અચ્છરાયો, યાસં ત્વં હેતુ બ્રહ્મચરિયં ચરસી''તિઆદીનિ (મ॰ નિ॰ ૨.૩૦૧) વત્વા પલોભનકમ્મં કાતું આરદ્ધે તસ્સાધિપ્પાયં વિપરિવત્તેત્વા અનિચ્ચતાદિપટિસંયુત્તં ધમ્મં કથેન્તો –

''પસ્સ ચિત્તકતં બિમ્બં, અરુકાયં સમુસ્સિતં;
આતુરં બહુસઙ્કપ્પં, યસ્સ નત્થિ ધુવં ઠિતિ.

''પસ્સ ચિત્તકતં રૂપં, મણિના કુણ્ડલેન ચ;
અટ્ઠિં તચેન ઓનદ્ધં, સહ વત્થેહિ સોભતિ.

''અલત્તકકતા પાદા, મુખં ચુણ્ણકમક્ખિતં;
અલં બાલસ્સ મોહાય, નો ચ પારગવેસિનો.

''અટ્ઠાપદકતા કેસા, નેત્તા અઞ્જનમક્ખિતા;
અલં બાલસ્સ મોહાય, નો ચ પારગવેસિનો.

''અઞ્જનીવ નવા ચિત્તા, પૂતિકાયો અલઙ્કતો;
અલં બાલસ્સ મોહાય, નો ચ પારગવેસિનો.

''ઓદહિ મિગવો પાસં, નાસદા વાગુરં મિગો;
ભુત્વા નિવાપં ગચ્છામ, કન્દન્તે મિગબન્ધકે.

''છિન્નો પાસો મિગવસ્સ, નાસદા વાગુરં મિગો;
ભુત્વા નિવાપં ગચ્છામ, સોચન્તે મિગલુદ્દકે''તિ. (મ॰ નિ॰ ૨.૩૦૨; થેરગા॰ ૭૬૯-૭૭૫);

ઇમા ગાથાયો અભાસિ. ઇમા ગાથા વત્વા વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા રઞ્ઞો કોરબ્યસ્સ મિગાજિનવનુય્યાને મઙ્ગલસિલાપટ્ટે નિસીદિ. થેરસ્સ કિર પિતા સત્તસુ દ્વારકોટ્ઠકેસુ અગ્ગળં દાપેત્વા મલ્લે આણાપેસિ ''નિક્ખમિતું મા દેથ, કાસાયાનિ અપનેત્વા સેતકાનિ નિવાસાપેથા''તિ. તસ્મા થેરો આકાસેન અગમાસિ. અથ રાજા કોરબ્યો થેરસ્સ તત્થ નિસિન્નભાવં સુત્વા તં ઉપસઙ્કમિત્વા સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા ''ઇધ, ભો રટ્ઠપાલ, પબ્બજન્તો બ્યાધિપારિજુઞ્ઞં વા જરાભોગઞાતિપારિજુઞ્ઞં વા પત્તો પબ્બજતિ, ત્વં પન કિઞ્ચિપિ પારિજુઞ્ઞં અનુપગતો એવ કસ્મા પબ્બજસી''તિ પુચ્છિ. અથસ્સ થેરો ''ઉપનિય્યતિ લોકો અદ્ધુવો, અતાણો લોકો અનભિસ્સરો, અસરણો લોકો સબ્બં પહાય ગમનીયં, ઊનો લોકો અતિત્તો તણ્હાદાસો''તિ (મ॰ નિ॰ ૨.૩૦૫) ઇમેસં ચતુન્નં ધમ્મુદ્દેસાનં અત્તના વિદિતભાવં કથેત્વા તસ્સા દેસનાય અનુગીતિં કથેન્તો –

''પસ્સામિ લોકે સધને મનુસ્સે, લદ્ધાન વિત્તં ન દદન્તિ મોહા;
લુદ્ધા ધનં સન્નિચયં કરોન્તિ, ભિય્યોવ કામે અભિપત્થયન્તિ.

''રાજા પસય્હપ્પથવિં વિજેત્વા, સસાગરન્તં મહિમાવસન્તો;
ઓરં સમુદ્દસ્સ અતિત્તરૂપો, પારં સમુદ્દસ્સપિ પત્થયેથ.

''રાજા ચ અઞ્ઞે ચ બહૂ મનુસ્સા, અવીતતણ્હા મરણં ઉપેન્તિ;
ઊનાવ હુત્વાન જહન્તિ દેહં, કામેહિ લોકમ્હિ ન હત્થિ તિત્તિ.

''કન્દન્તિ નં ઞાતી પકિરિય કેસે, 'અહો વતા નો અમરા'તિ ચાહુ;
વત્થેન નં પારુતં નીહરિત્વા, ચિતં સમોધાય તતો ડહન્તિ.

''સો ડય્હતિ સૂલેહિ તુજ્જમાનો, એકેન વત્થેન પહાય ભોગે;
ન મીયમાનસ્સ ભવન્તિ તાણા, ઞાતી ચ મિત્તા અથ વા સહાયા.

''દાયાદકા તસ્સ ધનં હરન્તિ, સત્તો પન ગચ્છતિ યેન કમ્મં;
ન મીયમાનં ધનમન્વેતિ કિઞ્ચિ, પુત્તા ચ દારા ચ ધનઞ્ચ રટ્ઠં.

''ન દીઘમાયું લભતે ધનેન, ન ચાપિ વિત્તેન જરં વિહન્તિ;
અપ્પં હિદં જીવિતમાહુ ધીરા, અસસ્સતં વિપ્પરિણામધમ્મં.

''અડ્ઢા દલિદ્દા ચ ફુસન્તિ ફસ્સં, બાલો ચ ધીરો ચ તથેવ ફુટ્ઠો;
બાલો હિ બાલ્યા વધિતોવ સેતિ, ધીરો ચ નો વેધતિ ફસ્સફુટ્ઠો.

''તસ્મા હિ પઞ્ઞાવ ધનેન સેય્યા, યાય વોસાનમિધાધિગચ્છતિ;
અબ્યોસિતત્તા હિ ભવાભવેસુ, પાપાનિ કમ્માનિ કરોતિ મોહા.

''ઉપેતિ ગબ્ભઞ્ચ પરઞ્ચ લોકં, સંસારમાપજ્જપરમ્પરાય;
તસ્સપ્પપઞ્ઞો અભિસદ્દહન્તો, ઉપેતિ ગબ્ભઞ્ચ પરઞ્ચ લોકં.

‘‘ચોરો યથા સન્ધિમુખે ગહીતો, સકમ્મુના હઞ્ઞતિ પાપધમ્મો;
એવં પજા પેચ્ચ પરમ્હિ લોકે, સકમ્મુના હઞ્ઞતિ પાપધમ્મો.

‘‘કામા હિ ચિત્રા મધુરા મનોરમા, વિરૂપરૂપેન મથેન્તિ ચિત્તં;
આદીનવં કામગુણેસુ દિસ્વા, તસ્મા અહં પબ્બજિતોમ્હિ રાજ.

‘‘દુમપ્ફલાનીવ પતન્તિ માણવા, દહરા ચ વુડ્ઢા ચ સરીરભેદા;
એતમ્પિ દિસ્વાન પબ્બજિતોમ્હિ રાજ, અપણ્ણકં સામઞ્ઞમેવ સેય્યો.

‘‘સદ્ધાયાહં પબ્બજિતો, ઉપેતો જિનસાસને;
અવઞ્ઝા મય્હં પબ્બજ્જા, અનણો ભુઞ્જામિ ભોજનં.

‘‘કામે આદિત્તતો દિસ્વા, જાતરૂપાનિ સત્થતો;
ગબ્ભાવોક્કન્તિતો દુક્ખં, નિરયેસુ મહબ્ભયં.

‘‘એતમાદીનવં ઞત્વા, સંવેગં અલભિં તદા;
સોહં વિદ્ધો તદા સન્તો, સમ્પત્તો આસવક્ખયં.

‘‘પરિચિણ્ણો મયા સત્થા, કતં બુદ્ધસ્સ સાસનં;
ઓહિતો ગરુકો ભારો, ભવનેત્તિ સમૂહતા.

‘‘યસ્સત્થાય પબ્બજિતો, અગારસ્માનગારિયં;
સો મે અત્થો અનુપ્પત્તો, સબ્બસંયોજનક્ખયો’’તિ. (થેરગા॰ ૭૭૬-૭૯૩) –

ઇમા ગાથા અવોચ. એવં થેરો રઞ્ઞો કોરબ્યસ્સ ધમ્મં દેસેત્વા સત્થુ સન્તિકમેવ ગતો. સત્થા ચ અપરભાગે અરિયગણમજ્ઝે નિસિન્નો થેરં સદ્ધાપબ્બજિતાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૯૭-૮. એવં સો થેરો પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **વરનાગો મયા દિન્નો**તિ તસ્સ ભગવતો રૂપકાયે પસીદિત્વા વરો ઉત્તમો સેટ્ઠો **ઈસાદન્તો** રથીસાસદિસદન્તો ઉરૂળ્હવા ભારવહો રાજારહો વા. **સેતચ્છત્તોપસોભિતો**તિ હત્થિક્ખન્ધે ઉસ્સાપિતસેતચ્છત્તેન ઉપસેવિતો સોભમાનો. પુનપિ કિં વિસિટ્ઠો વરનાગો? **સકપ્પનો** હત્થાલઙ્કારસહિતો. **સઙ્ઘારામં** બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ વસનત્થાય આરામં વિહારં **અકારયિં** કારેસિં.

૯૯. **ચતુપઞ્ઞાસસહસ્સાની**તિ તસ્મિં કારાપિતે વિહારબ્ભન્તરે ચતુપઞ્ઞાસસહસ્સાનિ પાસાદાનિ ચ અહં અકારયિં કારેસિન્તિ અત્થો. **મહોઘદાનં કરિત્વાના**તિ સબ્બપરિક્ખારસહિતં મહોઘસદિસં મહાદાનં સજ્જેત્વા **મહેસિનો** મુનિનો નિય્યાદેસિન્તિ અત્થો.

૧૦૦. **અનુમોદિ મહાવીરો**તિ ચતુરાસઙ્ખ્યેય્યસતસહસ્સેસુ કપ્પેસુ અબ્બોચ્છિન્નઉસ્સાહસઙ્ખાતેન વીરિયેન મહાવીરો **સયમ્ભૂ** સયમેવ ભૂતો જાતો લદ્ધસબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણો અગ્ગો સેટ્ઠો પુગ્ગલો **અનુમોદિ** વિહારાનુમોદનં

અકાસિ. **સબ્બે જને હાસયન્તો**તિ સકલાનન્તાપરિમાણે દેવમનુસ્સે હાસયન્તો સન્તુટ્ઠે **કુરુમાનો** અમતનિબ્બાનપટિસંયુત્તં ચતુસચ્ચધમ્મદેસનં **દેસેસિ** પકાસેસિ વિવરિ વિભજિ ઉત્તાની અકાસીતિ અત્થો.

૧૦૧. તં મે વિયાકાસીતિ તં મય્હં કતપુઞ્ઞં બલં વિસેસેન પાકટં અકાસિ. **જલજુત્તમનામકો**તિ જલે જાતં જલજં પદુમં, પદુમુત્તરનામકોતિ અત્થો. ''જલનુત્તમનાયકો''તિપિ પાઠો. તત્થ અત્તનો પભાય જલન્તીતિ જલના, ચન્દિમસૂરિયદેવબ્રહ્માનો, તેસં જલનાનં ઉત્તમોતિ જલનુત્તમો. સબ્બસત્તાનં નાયકો ઉત્તમોતિ નાયકો, સમ્ભારવન્તે સત્તે નિબ્બાનં નેતિ પાપેતીતિ વા નાયકો, જલનુત્તમો ચ સો નાયકો ચાતિ **જલનુત્તમનાયકો**. **ભિક્ખુસઙ્ઘે નિસીદિત્વા**તિ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મજ્ઝે નિસિન્નો **ઇમા ગાથા અભાસથ** પાકટં કત્વા કથેસીતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

રટ્ઠપાલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. સોપાકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પબ્ભારં સોધયન્તસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો સોપાકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે અઞ્ઞતરસ્સ કુટુમ્બિકસ્સ પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ. એકદિવસં સત્થારં દિસ્વા બીજપૂરફલાનિ સત્થુ ઉપનેસિ, પરિભુઞ્જિ ભગવા તસ્સાનુકમ્પં ઉપાદાય. સો ભિક્ખુ સત્થરિ સઙ્ઘે ચ અભિપ્પસન્નો સલાકભત્તં પટ્ઠપેત્વા સઙ્ઘુદ્દેસવસેન તિણ્ણં ભિક્ખૂનં યાવતાયુકં ખીરભત્તં અદાસિ. સો તેહિ પુઞ્ઞેહિ અપરાપરં દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિયો અનુભવન્તો એકદા મનુસ્સયોનિયં નિબ્બત્તો એકસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ ખીરભત્તં અદાસિ.

એવં તત્થ તત્થ પુઞ્ઞાનિ કત્વા સુગતીસુયેવ પરિબ્ભમન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે પુરિમકમ્મનિસ્સન્દેન સાવત્થિયં અઞ્ઞતરાય દુગ્ગતિત્થિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિ. સા તં દસમાસે કુચ્છિના પરિહરિત્વા પરિપક્કે ગબ્ભે વિજાયનકાલે વિજાયિતું અસક્કોન્તી મુચ્છં આપજ્જિત્વા બહુવેલં મતા વિય નિપજ્જિ. ઞાતકા ''મતા''તિ સઞ્ઞાય સુસાનં નેત્વા ચિતકં આરોપેત્વા દેવતાનુભાવેન વાતવુટ્ઠિયા ઉટ્ઠિતાય અગ્ગિં અદત્વા પક્કમિંસુ. દારકો પચ્છિમભવિકત્તા દેવતાનુભાવેનેવ અરોગો હુત્વા માતુકુચ્છિતો નિક્ખમિ. માતા પન કાલમકાસિ. દેવતા મનુસ્સરૂપેનુપગમ્મ તં ગહેત્વા સુસાનગોપકસ્સ ગેહે ઠપેત્વા કતિપાહં કાલં પતિરૂપેન આહારેન પોસેસિ. તતો પરં સુસાનગોપકો અત્તનો પુત્તં કત્વા વડ્ઢેસિ. સો તથા વડ્ઢેન્તો તસ્સ પુત્તેન સુપ્પિયેન નામ દારકેન સદ્ધિં કીળન્તો વિચરિ. તસ્સ સુસાને જાતસંવડ્ઢભાવતો **સોપાકો**તિ સમઞ્ઞા અહોસિ.

અથેકદિવસં સત્તવસ્સિકં તં ભગવા પચ્ચૂસવેલાયં ઞાણજાલં પત્થરિત્વા વેનેય્યબન્ધવે ઓલોકેન્તો ઞાણજાલસ્સ અન્તોગતં દિસ્વા સુસાનટ્ઠાનં અગમાસિ. દારકો પુબ્બહેતુના ચોદિયમાનો પસન્નમાનસો સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા અટ્ઠાસિ. સત્થા તસ્સ ધમ્મં કથેસિ. સો ધમ્મં સુત્વા પબ્બજ્જં યાચિત્વા પિતરા ''અનુઞ્ઞાતોસી''તિ વુત્તો પિતરં સત્થુ સન્તિકં આનેસિ. તસ્સ પિતા સત્થારં વન્દિત્વા ''ઇમં દારકં પબ્બાજેથ, ભન્તે''તિ અનુજાનિ, તં પબ્બાજેત્વા ભગવા મેત્તાભાવનાય નિયોજેસિ. સો મેત્તાકમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા સુસાને વિહરન્તો નચિરસ્સેવ મેત્તાઝાનં પાદકં કત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં સચ્છાકાસિ. અરહા હુત્વાપિ અઞ્ઞેસં સોસાનિકભિક્ખૂનં મેત્તાભાવનાવિધિં દસ્સેન્તો ''**યથાપિ એકપુત્તસ્મિ**''ન્તિ (થેરગા॰ ૩૩) ગાથં અભાસિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – યથા એકપુત્તકે પિયે મનાપે માતા પિતા ચ કુસલી એકન્તહિતેસી ભવેય્ય, એવં પુરત્થિમાદિભેદાસુ

સબ્બાસુ દિસાસુ કામભવાદિભેદેસુ વા સબ્બેસુ ભવેસુ દહરાદિભેદાસુ સબ્બાસુ અવત્થાસુપિ ઠિતેસુ સબ્બેસુ સત્તેસુ એકન્તહિતેસિતાય કુસલી ભવેય્ય "મિત્તો, ઉદાસિનો, પચ્ચત્થિકો"તિ સીમં અકત્વા સીમાય સમ્ભેદવસેન સબ્બત્થ એકરસં મેત્તં ભાવેય્યાતિ ઇમં પન ગાથં વત્વા "સચે તુમ્હે આયસ્મન્તો એવં મેત્તં ભાવેય્યાથ, યે તે ભગવતા 'સુખં સુપતી'તિઆદિના (અ॰ નિ॰ ૧૧.૧૫; પરિ॰ ૩૩૧; મિ॰ પ॰ ૪.૪.૬) એકાદસ મેત્તાનિસંસા ચ વુત્તા, એકંસેન તેસં ભાગિનો ભવથા"તિ ઓવાદં અદાસિ.

૧૧૨. એવં સો પત્તફલાધિગમો અત્તનો કતપુઞ્ઞં પચ્ચવેક્ખિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં દસ્સેન્તો **પબ્ભારં સોધયન્તસ્સા**તિઆદિમાહ. તત્થ **પબ્ભાર**ન્તિ સિલાપબ્બતસ્સ વિવેકટ્ઠાનં, તં પબ્બજિતાનુરૂપત્તા ઇટ્ઠકપાકારં કત્વા દ્વારકવાટં યોજેત્વા ભિક્ખૂનં વસનત્થાય અદાસિ, પકારેન ભરો પત્થેતબ્બોતિ પબ્ભારો, તં સોધયન્તસ્સ મમ સન્તિકં સિદ્ધત્થો નામ ભગવા **આગચ્છિ** પાપુણિ.

૧૧૩. બુદ્ધં ઉપગતં દિસ્વાતિ એવં મમ સન્તિકં આગતં દિસ્વા **તાદિનો** ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ અકમ્પિયસભાવત્તા તાદિગુણયુત્તસ્સ **લોકજેટ્ઠસ્સ** બુદ્ધસ્સ **સન્થરં** તિણપણ્ણાદિસન્થરં કટ્ઠત્થરં **પઞ્ઞાપેત્વા** નિટ્ઠાપેત્વા **પુપ્ફાસનં** પુપ્ફમયં આસનં અહં અદાસિં.

૧૧૪. પુપ્ફાસને નિસીદિત્વાતિ તસ્મિં પઞ્ઞત્તે પુપ્ફાસને નિસીદિત્વા લોકનાયકો સિદ્ધત્થો ભગવા. **મમઞ્ચ ગતિમઞ્ઞાયા**તિ મય્હં ગતિં આયતિં ઉપ્પત્તિટ્ઠાનં અઞ્ઞાય જાનિત્વા **અનિચ્ચતં** અનિચ્ચભાવં **ઉદાહરિ** કથેસિ.

૧૧૫. અનિચ્ચા વત સઙ્ખારાતિ વત એકન્તેન સઙ્ખારા પચ્ચયેહિ સમેચ્ચ સમાગન્ત્વા કરીયમાના સબ્બે સપ્પચ્ચયધમ્મા હુત્વા અભાવટ્ઠેન અનિચ્ચા. **ઉપ્પાદવયધમ્મિનો**તિ ઉપ્પજ્જિત્વા વિનસ્સનસભાવા **ઉપ્પજ્જિત્વા** પાતુભવિત્વા એતે સઙ્ખારા **નિરુજ્ઝન્તિ** વિનસ્સન્તીતિ અત્થો. **તેસં વૂપસમો સુખો**તિ તેસં સઙ્ખારાનં વિસેસેન ઉપસમો સુખો, તેસં વૂપસમકરં નિબ્બાનમેવ એકન્તસુખન્તિ અત્થો.

૧૧૬. ઇદં વત્વાન સબ્બઞ્ઞૂતિ સબ્બધમ્મજાનનકો ભગવા લોકાનં જેટ્ઠો વુટ્ઠો નરાનં આસભો પધાનો વીરો ઇદં અનિચ્ચપટિસંયુત્તં ધમ્મદેસનં **વત્વાન** કથેત્વા **અમ્બરે** આકાસે હંસરાજા ઇવ **નભં** આકાસં અબ્ભુગ્ગમીતિ સમ્બન્ધો.

૧૧૭. સકં દિટ્ઠિં અત્તનો લદ્ધિં ખન્તિં રુચિં અજ્ઝાસયં **જહિત્વાન** પહાય. **ભાવયાનિચ્ચસઞ્ઞહ**ન્તિ અનિચ્ચે અનિચ્ચન્તિ પવત્તસઞ્ઞં અહં ભાવયિં વડ્ઢેસિં મનસિ અકાસિં. **તત્થ કાલં કતો અહ**ન્તિ તત્થ તિસ્સં જાતિયં તતો જાતિતો અહં કાલં કતો મતો.

૧૧૮. દ્વે સમ્પત્તી અનુભોત્વાતિ મનુસ્સસમ્પત્તિદિબ્બસમ્પત્તિસઙ્ખાતા દ્વે સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા. **સુક્કમૂલેન ચોદિતો**તિ પુરાણકુસલમૂલેન, મૂલભૂતેન કુસલેન વા ચોદિતો સઞ્ચોદિતો. **પચ્છિમે ભવે સમ્પત્તે**તિ પરિયોસાને ભવે સમ્પત્તે પાપુણિતે. **સપાકયોનુપાગમિ**ન્તિ સકં પચિતભત્તં સપાકં યોનિં ઉપાગમિં. યસ્સ કુલસ્સ અત્તનો પચિતભત્તં અઞ્ઞેહિ અભુઞ્જનીયં, તસ્મિં ચણ્ડાલકુલે નિબ્બત્તોસ્મીતિ અત્થો. અથ વા સા વુચ્ચતિ સુનખો, સુનખોચ્છિટ્ઠભત્તભુઞ્જનકચણ્ડાલકુલે જાતોતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સોપાકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. સુમઙ્ગલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

આહુતિં યિટ્ઠુકામોતિઆદિકં આયસ્મતો સુમઙ્ગલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પિયદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે રુક્ખદેવતા હુત્વા નિબ્બત્તિ. સો એકદિવસં સત્થારં ન્હત્વા એકચીવરં ઠિતં દિસ્વા સોમનસ્સપ્પત્તો અપ્ફોટેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયા અવિદૂરે અઞ્ઞતરસ્મિં ગામકે તાદિસેન કમ્મનિસ્સન્દેન દલિદ્દકુલે નિબ્બત્તિ, તસ્સ **સુમઙ્ગલો**તિ નામં અહોસિ. સો વયપ્પત્તો ખુજ્જકાસિતનઙ્ગલકુદ્દાલપરિક્ખારો હુત્વા કસિયા જીવિકં કપ્પેસિ. સો એકદિવસં રઞ્ઞા પસેનદિના કોસલેન ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ મહાદાને પવત્તિયમાને દાનૂપકરણાનિ ગહેત્વા આગચ્છન્તેહિ મનુસ્સેહિ સદ્ધિં દધિઘટં ગહેત્વા આગતો ભિક્ખૂનં સક્કારસમ્માનં દિસ્વા ''ઇમે સમણા સક્યપુત્તિયા સુખુમવત્થનિવત્થા સુભોજનાનિ ભુઞ્જિત્વા નિવાતેસુ સેનાસનેસુ વિહરન્તિ, યંનૂનાહમ્પિ પબ્બજેય્ય''ન્તિ ચિન્તેત્વા અઞ્ઞતરં મહાથેરં ઉપસઙ્કમિત્વા અત્તનો પબ્બજાધિપ્પાયં નિવેદેસિ. સો તં કરુણાયન્તો પબ્બાજેત્વા કમ્મટ્ઠાનં આચિક્ખિ. સો અરઞ્ઞે વિહરન્તો એકકવિહારે નિબ્બિન્નો ઉક્કણ્ઠિતો હુત્વા વિબ્ભમિતુકામો ઞાતિગામં ગચ્છન્તો અન્તરામગ્ગે કચ્છં બન્ધિત્વા ખેત્તં કસન્તે કિલિટ્ઠવત્થનિવત્થે સમન્તતો રજોકિણ્ણસરીરે વાતાતપેન સુસ્સન્તે ખેત્તં કસ્સકે મનુસ્સે દિસ્વા ''મહન્તં વતિમે સત્તા જીવિકનિમિત્તં દુક્ખં પચ્ચનુભવન્તી''તિ સંવેગં પટિલભિ. ઞાણસ્સ પરિપાકગતત્તા ચસ્સ યથાગહિતં કમ્મટ્ઠાનં ઉપટ્ઠાસિ. સો અઞ્ઞતરં રુક્ખમૂલં ઉપગન્ત્વા વિવેકં લભિત્વા યોનિસોમનસિકરોન્તો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા મગ્ગપટિપાટિયા અરહત્તં પાપુણિ.

૧૨૪. એવં સો પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **આહુતિં યિટ્ઠુકામોહ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **આહુતિ**ન્તિ અન્નપાનાદિઅનેકવિધં પૂજાસક્કારૂપકરણં. **યિટ્ઠુકામો**તિ યજિતુકામો, દાનં દાતુકામો અહં. **પટિયાદેત્વાન ભોજન**ન્તિ આહારં પટિયાદેત્વા નિપ્ફાદેત્વા. **બ્રાહ્મણે પટિમાનેન્તો**તિ પટિગ્ગાહકે સુદ્ધપબ્બજિતે પરિયેસન્તો. **વિસાલે માળકે ઠિતો**તિ પરિસુદ્ધપણ્ડરપુલિનતલાભિરામે વિપુલે માળકે ઠિતો.

૧૨૫-૭. **અથદ્દસાસિં સમ્બુદ્ધ**ન્તિઆદીસુ **મહાયસં** મહાપરિવારં **સબ્બલોકં** સકલસત્તલોકં **વિનેતાનં** વિસેસેન નેતારં નિબ્બાનસમ્પાપકં **સયમ્ભું** સયમેવ ભૂતં અનાચરિયકં **અગ્ગપુગ્ગલં** સેટ્ઠપુગ્ગલં ભગવન્તં ભગ્યવન્તાદિગુણયુત્તં **જુતિમન્તં** નીલપીતાદિપભાસમ્પન્નં સાવકેહિ **પુરક્ખતં** પરિવારિતં **આદિચ્ચમિવ** સૂરિયમિવ **રોચન્તં** સોભમાનં **રથિયં** વીથિયં પટિપન્નકં ગચ્છન્તં પિયદસ્સિં નામ **સમ્બુદ્ધં** અદ્દસિન્તિ સમ્બન્ધો. **અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વાના**તિ બન્ધઞ્જલિપુટં સિરસિ કત્વા **સકં ચિત્તં** અત્તનો ચિત્તં **પસાદયિં** ઇત્થમ્ભૂતસ્સ ભગવતો ગુણે પસાદેસિં પસન્નમકાસિન્તિ અત્થો. **મનસાવ નિમન્તેસિ**ન્તિ ચિત્તેન પવારેસિં. **આગચ્છતુ મહામુની**તિ મહિતો પૂજારહો મુનિ ભગવા મમ નિવેસનં આગચ્છતુ.

૧૨૮. **મમ સઙ્કપ્પમઞ્ઞાયા**તિ મય્હં ચિત્તસઙ્કપ્પં ઞત્વા **લોકે** સત્તલોકે **અનુત્તરો** ઉત્તરવિરહિતો સત્થા **ખીણાસવસહસ્સેહિ** અરહન્તસહસ્સેહિ પરિવુતો **મમ દ્વારં** મય્હં ગેહદ્વારં **ઉપાગમિ** સમ્પાપુણિ.

૧૨૯. તસ્સ સમ્પત્તસ્સ સત્થુનો એવં નમક્કારમકાસિં. **પુરિસાજઞ્ઞ** પુરિસાનં આજઞ્ઞ, સેટ્ઠ, મમ નમક્કારો **તે** તુય્હં **અત્થુ** ભવતુ. **પુરિસુત્તમ** પુરિસાનં ઉત્તમ અધિકગુણવિસિટ્ઠ **તે** તુય્હં મમ નમક્કારો અત્થુ. **પાસાદં**

પસાદજનકં મમ નિવેસનં અભિરુહિત્વા **સીહાસને** ઉત્તમાસને નિસીદતન્તિ આયાચિન્તિ અત્થો.

૧૩૦. દન્તો દન્તપરિવારોતિ સયં દ્વારત્તયેન દન્તો તથા દન્તાહિ ભિક્ખુભિક્ખુનીઉપાસકઉપાસિકાસઙ્ખાતાહિ ચતૂહિ પરિસાહિ પરિવારિતો. **તિણ્ણો તારયતં વરો**તિ સયં તિણ્ણો સંસારતો ઉત્તિણ્ણો નિક્ખન્તો તારયતં તારયન્તાનં વિસિટ્ઠપુગ્ગલાનં વરો ઉત્તમો ભગવા મમારાધનેન પાસાદં અભિરુહિત્વા **પવરાસને** ઉત્તમાસને **નિસીદિ** નિસજ્જં કપ્પેસિ.

૧૩૧. યં મે અત્થિ સકે ગેહેતિ અત્તનો ગેહે યં આમિસં **પચ્ચુપટ્ઠિતં** સમ્પાદિતં રાસિકતં અત્થિ. **તાહં બુદ્ધસ્સ પાદાસિ**ન્તિ બુદ્ધસ્સ બુદ્ધપ્પમુખસ્સ સઙ્ઘસ્સ તં આમિસં પાદાસિં પ-કારેન આદરેન વા અદાસિન્તિ અત્થો. **પસન્નો સેહિ પાણિભી**તિ અત્તનો દ્વીહિ હત્થેહિ પસ્સન્નચિત્તો ગહેત્વા પાદાસિન્તિ અત્થો.

૧૩૨. પસન્નચિત્તો પસાદિતમનસઙ્કપ્પો સુમનો સુન્દરમનો. **વેદજાતો** જાતવેદો ઉપ્પન્નસોમનસ્સો **કતઞ્જલી** સિરસિ ઠપિતઅઞ્જલિપુટો **બુદ્ધસેટ્ઠં નમસ્સામિ** સેટ્ઠસ્સ બુદ્ધસ્સ પણામં કરોમીતિ અત્થો. **અહો બુદ્ધસ્સુળારતા**તિ પટિવિદ્ધચતુસચ્ચસ્સ સત્થુનો ઉળારતા મહન્તભાવો અહો અચ્છરિયન્તિ અત્થો.

૧૩૩. અટ્ઠન્નં પયિરૂપાસતન્તિ પયિરુપાસન્તાનં **ભુઞ્જં** ભુઞ્જન્તાનં અટ્ઠન્નં અરિયપુગ્ગલાનં અન્તરે **ખીણાસવા** અરહન્તોવ બહૂતિ અત્થો. **તુય્હેવેસો આનુભાવો**તિ એસો આકાસચરણઉમ્મુજ્જનનિમુજ્જનાદિઆનુભાવો તુય્હેવ તુય્હં એવ આનુભાવો, નાઞ્ઞેસં. **સરણં તં ઉપેમહ**ન્તિ તં ઇત્થમ્ભૂતં તુવં સરણં તાણં લેણં પરાયનન્તિ ઉપેમિ ગચ્છામિ જાનામિ વાતિ અત્થો.

૧૩૪. લોકજેટ્ઠો નરાસભો પિયદસ્સી ભગવા ભિક્ખુસઙ્ઘમજ્ઝે નિસીદિત્વા ઇમા બ્યાકરણગાથા અભાસથ કથેસીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સુમઙ્ગલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

દુતિયસ્સ સીહાસનવગ્ગસ્સ વણ્ણના સમત્તા.

૩. સુભૂતિવગ્ગો

૧. સુભૂતિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો સુભૂતિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ઇતો કપ્પસતસહસ્સમત્થકે અનુપ્પન્નેયેવ પદુમુત્તરે ભગવતિ લોકનાથે હંસવતીનગરે અઞ્ઞતરસ્સ બ્રાહ્મણમહાસાલસ્સ એકપુત્તકો હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્સ **નન્દમાણવો**તિ નામં અકંસુ. સો વયપ્પત્તો તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા તત્થ સારં અપસ્સન્તો અત્તનો પરિવારભૂતેહિ ચતુચત્તાલીસાય માણવસહસ્સેહિ સદ્ધિં પબ્બતપાદે ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા અટ્ઠ સમાપત્તિયો પઞ્ચાભિઞ્ઞાયો ચ નિબ્બત્તેસિ. અન્તેવાસિકાનમ્પિ કમ્મટ્ઠાનં આચિક્ખિ. તેપિ નચિરસ્સેવ ઝાનલાભિનો અહેસું.

તેન ચ સમયેન પદુમુત્તરો ભગવા લોકે ઉપ્પજ્જિત્વા હંસવતીનગરં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તો એકદિવસં પચ્ચૂસસમયે લોકં વોલોકેન્તો નન્દતાપસસ્સ અન્તેવાસિકજટિલાનં અરહત્તૂપનિસ્સયં, નન્દતાપસસ્સ ચ દ્વીહઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ સાવકટ્ઠાનન્તરસ્સ પત્થનં દિસ્વા પાતોવ સરીરપટિજગ્ગનં કત્વા પુબ્બણ્હસમયે પત્તચીવરમાદાય અઞ્ઞં કઞ્ચિ અનામન્તેત્વા સીહો વિય એકચરો નન્દતાપસસ્સ અન્તેવાસિકેસુ ફલાફલત્થાય ગતેસુ ''બુદ્ધભાવં મે જાનાતૂ''તિ પસ્સન્તસ્સેવ નન્દતાપસસ્સ આકાસતો ઓતરિત્વા પથવિયં પતિટ્ઠાસિ. નન્દતાપસો બુદ્ધાનુભાવઞ્ચેવ લક્ખણપારિપૂરિઞ્ચ દિસ્વા લક્ખણમન્તે સમ્મસિત્વા ''ઇમેહિ લક્ખણેહિ સમન્નાગતો નામ અગારં અજ્ઝાવસન્તો રાજા હોતિ ચક્કવત્તી, પબ્બજન્તો લોકે વિવટચ્છેદો સબ્બઞ્ઞૂ બુદ્ધો હોતિ, અયં પુરિસાજાનીયો નિસ્સંસયં બુદ્ધો''તિ ઞત્વા પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા આસનં પઞ્ઞાપેત્વા અદાસિ. નિસીદિ ભગવા પઞ્ઞત્તે આસને. નન્દતાપસોપિ અત્તનો અનુચ્છવિકં આસનં ગહેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. તસ્મિં સમયે ચતુચત્તાલીસસહસ્સજટિલા પણીતપણીતાનિ ઓજવન્તાનિ ફલાફલાનિ ગહેત્વા આચરિયસ્સ સન્તિકં સમ્પત્તા બુદ્ધાનઞ્ચેવ આચરિયસ્સ ચ નિસિન્નાકારં ઓલોકેત્વા આહંસુ – ''આચરિય, મયં 'ઇમસ્મિં લોકે તુમ્હેહિ મહન્તતરો નત્થી'તિ વિચરામ, અયં પન પુરિસો તુમ્હેહિ મહન્તતરો મઞ્ઞે''તિ. નન્દતાપસો – ''તાતા , કિં વદેથ, તુમ્હે સાસપેન સદ્ધિં અટ્ઠસટ્ઠિયોજનસતસહસ્સુબ્બેધં સિનેરું ઉપમેતું ઇચ્છથ, સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધેન સદ્ધિં મા મં ઉપમિત્થા''તિ આહ. અથ તે તાપસા – ''સચે અયં ઓરકો અભવિસ્સ, ન અમ્હાકં આચરિયો એવં ઉપમં આહરેય્ય. યાવ મહાવતાયં પુરિસાજાનીયો''તિ પાદેસુ નિપતિત્વા સિરસા વન્દિંસુ. અથ તે આચરિયો આહ – ''તાતા, અમ્હાકં બુદ્ધાનં અનુચ્છવિકો દેય્યધમ્મો નત્થિ, ભગવા ચ ભિક્ખાચારવેલાયં ઇધાગતો, તસ્મા મયં યથાબલં દેય્યધમ્મં દસ્સામ, તુમ્હેહિ યં યં પણીતં ફલાફલં આભતં, તં તં આહરથા''તિ આહરાપેત્વા સહત્થેનેવ ધોવિત્વા સયં તથાગતસ્સ પત્તે પતિટ્ઠાપેસિ. સત્થારા ફલાફલે પટિગ્ગહિતમત્તે દેવતા દિબ્બોજં પક્ખિપિંસુ. તાપસો ઉદકમ્પિ સયમેવ પરિસ્સાવેત્વા અદાસિ. તતો ભોજનકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા નિસિન્ને સત્થરિ સબ્બે અન્તેવાસિકે પક્કોસિત્વા સત્થુ સન્તિકે સારણીયં કથં કથેન્તો નિસીદિ. સત્થા ''ભિક્ખુસઙ્ઘો આગચ્છતૂ''તિ ચિન્તેસિ. સત્થુ ચિત્તં ઞત્વા સતસહસ્સમત્તા ખીણાસવા આગન્ત્વા સત્થારં વન્દિત્વા અટ્ઠંસુ.

અથ નન્દતાપસો અન્તેવાસિકે આમન્તેસિ – ''તાતા, બુદ્ધાનં નિસિન્નાસનમ્પિ નીચં, સમણસતસહસ્સસ્સપિ આસનં નત્થિ. તુમ્હેહિ અજ્જ ઉળારં ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ સક્કારં કાતું વટ્ટતિ, પબ્બતપાદતો વણ્ણગન્ધસમ્પન્નાનિ પુપ્ફાનિ આહરથા''તિ આહ. અચિન્તેય્યત્તા ઇદ્ધિવિસયસ્સ તે મુહુત્તેનેવ

વણ્ણગન્ધરસસમ્પન્નાનિ પુપ્ફાનિ આહરિત્વા બુદ્ધાનં યોજનપ્પમાણં પુપ્ફાસનં પઞ્ઞાપેસું. અગ્ગસાવકાનં તિગાવુતં, સેસભિક્ખૂનં અડ્ઢયોજનાદિભેદં, સઙ્ઘનવકસ્સ ઉસભમત્તં પઞ્ઞાપેસું. એવં પઞ્ઞત્તેસુ આસનેસુ નન્દતાપસો તથાગતસ્સ પુરતો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ઠિતો, ''ભન્તે, અમ્હાકં દીઘરત્તં હિતાય સુખાય ઇમં પુપ્ફાસનં આરુય્હ નિસીદથા''તિ આહ. નિસીદિ ભગવા પુપ્ફાસને. એવં નિસિન્ને સત્થરિ સત્થુ આકારં ઞત્વા ભિક્ખૂ અત્તનો અત્તનો પત્તાસને નિસીદિંસુ. નન્દતાપસો મહન્તં પુપ્ફચ્છત્તં ગહેત્વા તથાગતસ્સ મત્થકે ધારેન્તો અટ્ઠાસિ. સત્થા ''તાપસાનં અયં સક્કારો મહપ્ફલો હોતૂ''તિ નિરોધસમાપત્તિં સમાપજ્જિ. સત્થુ સમાપન્નભાવં ઞત્વા ભિક્ખૂપિ સમાપત્તિં સમાપજ્જિંસુ. તથાગતે સત્તાહં નિરોધં સમાપજ્જિત્વા નિસિન્ને અન્તેવાસિકા ભિક્ખાચારકાલે સમ્પત્તે વનમૂલફલાફલં પરિભુઞ્જિત્વા સેસકાલે બુદ્ધાનં અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અટ્ઠંસુ. નન્દતાપસો પન ભિક્ખાચારમ્પિ અગન્ત્વા પુપ્ફચ્છત્તં ધારેન્તોયેવ સત્તાહં પીતિસુખેનેવ વીતિનામેસિ.

સત્થા નિરોધતો વુટ્ઠાય અરણવિહારિઅઙ્ગેન દક્ખિણેય્યઙ્ગેન ચાતિ દ્વીહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતં એકં સાવકં ''ઇસિગણસ્સ પુપ્ફાસનાનુમોદનં કરોહી''તિ આણાપેસિ. સો ચક્કવત્તિરઞ્ઞો સન્તિકા પટિલદ્ધમહાલાભો મહાયોધો વિય તુટ્ઠમાનસો અત્તનો વિસયે ઠત્વા તેપિટકં બુદ્ધવચનં સમ્મસિત્વા અનુમોદનમકાસિ. તસ્સ દેસનાવસાને સત્થા સયં ધમ્મં દેસેસિ. સત્થુ દેસનાવસાને સબ્બેપિ ચતુચત્તાલીસસહસ્સતાપસા અરહત્તં પાપુણિંસુ. સત્થા – ''એથ ભિક્ખવો''તિ હત્થં પસારેસિ. તેસં તાવદેવ કેસમસ્સૂ અન્તરધાયિંસુ . અટ્ઠ પરિક્ખારા સરીરે પટિમુક્કાવ અહેસું. તે સટ્ઠિવસ્સિકત્થેરા વિય સત્થારં પરિવારયિંસુ. નન્દતાપસો પન વિક્ખિત્તચિત્તતાય વિસેસં નાધિગચ્છિ. તસ્સ કિર અરણવિહારિત્થેરસ્સ ધમ્મં સોતું આરદ્ધકાલતો પટ્ઠાય – ''અહો વતાહમ્પિ અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને ઇમિના સાવકેન લદ્ધગુણં લભેય્ય''ન્તિ ચિત્તં ઉદપાદિ. સો તેન વિતક્કેન મગ્ગફલપટિવેધં કાતું નાસક્ખિ. તથાગતં પન વન્દિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ સમ્મુખે ઠિતો એવમાહ – ''ભન્તે, યેન ભિક્ખુના ઇસિગણસ્સ પુપ્ફાસનાનુમોદના કતા, કો નામાયં તુમ્હાકં સાસને''તિ? ''અરણવિહારિઅઙ્ગેન ચ દક્ખિણેય્યઙ્ગેન ચ એતદગ્ગટ્ઠાનં પત્તો એસો ભિક્ખૂ''તિ. ''ભન્તે, ય્વાયં મયા સત્તાહં પુપ્ફચ્છત્તં ધારેન્તેન સક્કારો કતો, તેન અધિકારેન અઞ્ઞં સમ્પત્તિં ન પત્થેમિ, અનાગતે પન એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને અયં થેરો વિય દ્વીહઙ્ગેહિ સમન્નાગતો સાવકો ભવેય્ય''ન્તિ પત્થનં અકાસિ.

સત્થા ''સમિજ્ઝિસ્સતિ નુ ખો ઇમસ્સ તાપસસ્સ પત્થના''તિ અનાગતંસઞાણં પેસેત્વા ઓલોકેન્તો કપ્પસતસહસ્સં અતિક્કમિત્વા સમિજ્ઝનકભાવં દિસ્વા, ''તાપસ, ન તે અયં પત્થના મોઘં ભવિસ્સતિ, અનાગતે કપ્પસતસહસ્સં અતિક્કમિત્વા ગોતમો નામ બુદ્ધો ઉપ્પજ્જિસ્સતિ, તસ્સ સન્તિકે સમિજ્ઝિસ્સતી''તિ ધમ્મકથં કથેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો આકાસં પક્ખન્દિ. નન્દતાપસો યાવ ચક્ખુપથં ન સમતિક્કમતિ, તાવ સત્થુ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા અટ્ઠાસિ. સો અપરભાગે કાલેન કાલં સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા ધમ્મં સુણિત્વા અપરિહીનજ્ઝાનોવ કાલં કત્વા બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તો. તતો પન ચુતો અપરાનિપિ પઞ્ચ જાતિસતાનિ પબ્બજિત્વા આરઞ્ઞકોવ અહોસિ, કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલેપિ પબ્બજિત્વા આરઞ્ઞકો હુત્વા ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેસિ. એતં કિર વત્તં અપરિપૂરેત્વા મહાસાવકભાવં પાપુણન્તા નામ નત્થિ, ગતપચ્ચાગતવત્તં પન આગમટ્ઠકથાસુ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. સો વીસતિવસ્સસહસ્સાનિ ગતપચ્ચાગતવત્તં પૂરેત્વા કાલં કત્વા તાવતિંસદેવલોકે નિબ્બત્તિ.

એવં સો તાવતિંસભવને અપરાપરં ઉપ્પજ્જનવસેન દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા તતો ચુતો મનુસ્સલોકે અનેકસતક્ખત્તું ચક્કવત્તિરાજા પદેસરાજા ચ હુત્વા ઉળારં મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા અમ્હાકં ભગવતો ઉપ્પન્નકાલે સાવત્થિયં સુમનસેટ્ઠિસ્સ ગેહે અનાથપિણ્ડિકસ્સ કનિટ્ઠો હુત્વા નિબ્બત્તિ. **સુભૂતી**તિસ્સ નામં અહોસિ.

તેન ચ સમયેન અમ્હાકં ભગવા લોકે ઉપ્પજ્જિત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો અનુપુબ્બેન રાજગહં ગન્ત્વા તત્થ વેળુવનપટિગ્ગહણાદિના લોકાનુગ્ગહં કરોન્તો રાજગહં ઉપનિસ્સાય સીતવને વિહાસિ. તદા અનાથપિણ્ડિકો સેટ્ઠિ સાવત્થિયં ઉટ્ઠાનકં ભણ્ડં ગહેત્વા અત્તનો સહાયસ્સ રાજગહસેટ્ઠિનો ગેહં ગન્ત્વા બુદ્ધુપ્પાદં સુત્વા સત્થારં સીતવને વિહરન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા પઠમદસ્સનેનેવ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાય સત્થારં સાવત્થિં આગમનત્થાય યાચિત્વા તતો પઞ્ચચત્તાલીસયોજને મગ્ગે યોજને યોજને સતસહસ્સપરિચ્ચાગેન વિહારે પતિટ્ઠાપેત્વા સાવત્થિયં અટ્ઠકરીસપ્પમાણં જેતસ્સ કુમારસ્સ ઉય્યાનભૂમિં કોટિસન્થારેન કિણિત્વા તત્થ ભગવતો વિહારં કારેત્વા અદાસિ. વિહારમહદિવસે અયં સુભૂતિકુટુમ્બિકો અનાથપિણ્ડિકસેટ્ઠિના સદ્ધિં ગન્ત્વા ધમ્મં સુણન્તો સદ્ધં પટિલભિત્વા પબ્બજિ. સો ઉપસમ્પન્નો દ્વે માતિકા પગુણા કત્વા કમ્મટ્ઠાનં કથાપેત્વા અરઞ્ઞે સમણધમ્મં કરોન્તો મેત્તાઝાનં નિબ્બત્તેત્વા તં પાદકં કત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

સો ધમ્મં દેસેન્તો યસ્મા સત્થારા દેસિતનિયામેન અનોદિસ્સકં કત્વા દેસેતિ, તસ્મા અરણવિહારીનં અગ્ગો નામ જાતો. યસ્મા ચ પિણ્ડાય ચરન્તો ઘરે ઘરે મેત્તાઝાનં સમાપજ્જિત્વા વુટ્ઠાય ભિક્ખં પટિગ્ગણ્હાતિ ''એવં દાયકાનં મહપ્ફલં ભવિસ્સતી''તિ, તસ્મા દક્ખિણેય્યાનં અગ્ગો નામ જાતો. તેન નં ભગવા ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં અરણવિહારીનં દક્ખિણેય્યાનઞ્ચ યદિદં સુભૂતી''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૯૮, ૨૦૧) દ્વયઙ્ગસમન્નાગતે અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ. એવમયં મહાથેરો અત્તના પૂરિતપારમીનં ફલસ્સ મત્થકં અરહત્તં પત્વા લોકે અભિઞ્ઞાતો અભિલક્ખિતો હુત્વા બહુજનહિતાય જનપદચારિકં ચરન્તો અનુપુબ્બેન રાજગહં અગમાસિ.

રાજા બિમ્બિસારો થેરસ્સ આગમનં સુત્વા ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા ''ઇધેવ, ભન્તે, વસથ, વસનટ્ઠાનં વો કરિસ્સામી''તિ વત્વા પક્કન્તો વિસ્સરિ. થેરો સેનાસનં અલભન્તો અબ્ભોકાસે વીતિનામેસિ. થેરસ્સાનુભાવેન દેવો ન વસ્સતિ. મનુસ્સા અવુટ્ઠિતાય ઉપદ્દુતા રઞ્ઞો નિવેસનદ્વારે ઉક્કુટ્ઠિં અકંસુ. રાજા ''કેન નુ ખો કારણેન દેવો ન વસ્સતી''તિ વીમંસન્તો ''થેરસ્સ અબ્ભોકાસવાસેન મઞ્ઞે ન વસ્સતી''તિ ચિન્તેત્વા તસ્સ પણ્ણકુટિં કારાપેત્વા ''ઇમિસ્સં, ભન્તે, પણ્ણકુટિયં વસથા''તિ વત્વા વન્દિત્વા પક્કામિ. થેરો કુટિં પવિસિત્વા તિણસન્થારકે પલ્લઙ્કેન નિસીદિ. તદા દેવો થોકં થોકં ફુસાયતિ, ન સમ્માધારં અનુપવેચ્છતિ. અથ થેરો લોકસ્સ અવુટ્ઠિકભયં વિધમિતુકામો અત્તનો અજ્ઝત્તિકબાહિરવત્થુકસ્સ પરિસ્સયસ્સ અભાવં પવેદેન્તો ''છન્ના મે કુટિકા''તિ (થેરગા॰ ૧) ગાથમાહ. તસ્સત્થો થેરગાથાયં વુત્તોયેવ.

કસ્મા પનેતે મહાથેરા અત્તનો ગુણે પકાસેન્તીતિ? ઇમિના દીઘેન અદ્ધુના અનધિગતપુબ્બં પરમગમ્ભીરં અતિવિય સન્તં પણીતં અત્તના અધિગતલોકુત્તરધમ્મં પચ્ચવેક્ખિત્વા પીતિવેગસમુસ્સાહિતઉદાનદીપનત્થં સાસનસ્સ નિય્યાનિકભાવવિભાવનત્થઞ્ચ પરમપ્પિચ્છા અરિયા અત્તનો ગુણે પકાસેન્તિ. યથા તં લોકનાથો બોધનેય્યાનં અજ્ઝાસયવસેન ''દસબલસમન્નાગતો, ભિક્ખવે, તથાગતો ચતુવેસારજ્જવિસારદો''તિઆદિના (અ॰ નિ॰ ૧૦.૨૧; મ॰ નિ॰ ૧. ૧૪૮ અત્થતો સમાનં) અત્તનો ગુણે પકાસેતિ. એવમયં થેરસ્સ અઞ્ઞાબ્યાકરણગાથાપિ અહોસીતિ.

૧. એવં સો પત્તઅરહત્તફલો પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો ચ અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. તત્થ **હિમવન્તસ્સા**તિ હિમાલયપબ્બતસ્સ **અવિદૂરે** આસન્ને સમીપે પબ્બતપાદે મનુસ્સાનં ગમનાગમનસમ્પન્ને સઞ્ચરણટ્ઠાનેતિ અત્થો. **નિસભો નામ પબ્બતો**તિ પબ્બતાનં જેટ્ઠત્તા નામેન નિસભો નામ સેલમયપબ્બતો અહોસીતિ સમ્બન્ધો. **અસ્સમો સુકતો મય્હ**ન્તિ તત્થ

પબ્બતે મય્હં વસનત્થાય અસ્સમો અરઞ્ઞાવાસો સુકુ કતો. કુટિરત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનવતિપરિક્ખેપાદિવસેન સુન્દરાકારેન કતોતિ અત્થો. **પણ્ણસાલા સુમાપિતા**તિ પણ્ણેહિ છાદિતા સાલા મય્હં નિવાસનત્થાય સુટ્ઠુ માપિતા નિટ્ઠાપિતાતિ અત્થો.

૨. **કોસિયો નામ નામેના**તિ માતાપિતૂહિ કતનામધેય્યેન કોસિયો નામ. **ઉગ્ગતાપનો** પાકટતપો ઘોરતપો. **એકાકિયો** અઞ્ઞેસં અભાવા અહં એવ એકો. **અદુતિયો** દુતિયતાપસરહિતો **જટિલો** જટાધારી તાપસો **તદા** તસ્મિં કાલે **નિસભે** પબ્બતે **વસામિ** વિહરામીતિ સમ્બન્ધો.

૩. **ફલં મૂલઞ્ચ પણ્ણઞ્ચ, ન ભુઞ્જામિ અહં તદા**તિ તદા તસ્મિં નિસભપબ્બતે વસનકાલે તિણ્ડુકાદિફલં મુળાલાદિમૂલં, કારપણ્ણાદિપણ્ણઞ્ચ રુક્ખતો ઓચિનિત્વા ન ભુઞ્જામીતિ અત્થો. એવં સતિ કથં જીવતીતિ તં દસ્સેન્તો **પવત્તંવ સુપાતાહ**ન્તિ આહ. તત્થ **પવત્તં** સયમેવ જાતં **સુપાતં** અત્તનો ધમ્મતાય પતિતં પણ્ણાદિકં નિસ્સાય આહારં કત્વા અહં **તાવદે** તસ્મિં કાલે **જીવામિ** જીવિકં કપ્પેમીતિ સમ્બન્ધો. ''પવત્તપણ્ડુપણ્ણાની''તિ વા પાઠો, તસ્સ સયમેવ પતિતાનિ **પણ્ડુપણ્ણાનિ રુક્ખપત્તાનિ** ઉપનિસ્સાય જીવામીતિ અત્થો.

૪. **નાહં કોપેમિ આજીવ**ન્તિ અહં જીવિતં ચજમાનોપિ પરિચ્ચાગં કુરુમાનોપિ તણ્હાવસેન ફલમૂલાદિઆહારપરિયેસનાય સમ્મા આજીવં ન કોપેમિ ન નાસેમીતિ સમ્બન્ધો. **આરાધેમિ સકં ચિત્ત**ન્તિ સકં ચિત્તં અત્તનો મનં અપ્પિચ્છતાય સન્તુટ્ઠિયા ચ આરાધેમિ પસાદેમિ. **વિવજ્જેમિ અનેસન**ન્તિ વેજ્જકમ્મદૂતકમ્માદિવસેન અનેસનં અયુત્તપરિયેસનં વિવજ્જેમિ દૂરં કરોમિ.

૫. **રાગૂપસંહિતં ચિત્ત**ન્તિ યદા યસ્મિં કાલે મમ રાગેન સમ્પયુત્તં ચિત્તં ઉપ્પજ્જતિ, તદા સયમેવ અત્તનાયેવ પચ્ચવેક્ખામિ ઞાણેન પટિવેક્ખિત્વા વિનોદેમિ. **એકગ્ગો તં દમેમહ**ન્તિ અહં એકસ્મિં કમ્મટ્ઠાનારમ્મણે અગ્ગો સમાહિતો તં રાગચિત્તં દમેમિ દમનં કરોમિ.

૬. **રજ્જસે રજ્જનીયે ચા**તિ રજ્જનીયે અલ્લીયિતબ્બે રૂપારમ્મણાદિવત્થુસ્મિં રજ્જસે અલ્લીનો અસિ ભવસિ. **દુસ્સનીયે ચ દુસ્સસે**તિ દૂસિતબ્બે દોસકરણવત્થુસ્મિં દૂસકો અસિ. **મુય્હસે મોહનીયે ચા**તિ મોહિતબ્બે મોહકરણવત્થુસ્મિં મોય્હસિ મૂળ્હો અસિ ભવસિ. તસ્મા તુવં **વના** વનતો અરઞ્ઞવાસતો **નિક્ખમસ્સુ** અપગચ્છાહીતિ એવં અત્તાનં દમેમીતિ સમ્બન્ધો.

૨૪. **તિમ્બરૂસકવણ્ણાભો**તિ સુવણ્ણતિમ્બરૂસકવણ્ણાભો, જમ્બોનદસુવણ્ણવણ્ણોતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સુભૂતિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. ઉપવાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરો નામ જિનોતિઆદિકં આયસ્મતો ઉપવાનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે દલિદ્દકુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો ભગવતિ પરિનિબ્બુતે તસ્સ ધાતું ગહેત્વા મનુસ્સદેવનાગગરુળકુમ્ભણ્ડયક્ખગન્ધબ્બેહિ સત્તરતનમયે સત્તયોજનિકે થૂપે કતે તત્થ સુધોતં અત્તનો ઉત્તરસાટકં વેળગ્ગે લગ્ગેત્વા આબન્ધિત્વા ધજં કત્વા

પૂજં અકાસિ. તં ગહેત્વા અભિસમ્મતકો નામ યક્ખસેનાપતિ દેવેહિ ચેતિયપૂજારક્ખણત્થં ઠપિતો અદિસ્સમાનકાયો તં આકાસે ધારેન્તો ચેતિયં તિક્ખત્તું પદક્ખિણં અકાસિ. સો તં દિસ્વા ભિય્યોસોમત્તાય પસન્નમાનસો હુત્વા તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા **ઉપવાનો**તિ લદ્ધનામો વયપ્પત્તો જેતવનપટિગ્ગહણે બુદ્ધાનુભાવં દિસ્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો અરહત્તં પત્વા છળભિઞ્ઞો અહોસિ. યદા ભગવતો અફાસુ અહોસિ, તદા થેરો ઉણ્હોદકં તથારૂપં પાનકઞ્ચ ભેસજ્જં ભગવતો ઉપનામેસિ. તેનસ્સ સત્થુનો રોગો વૂપસમિ. તસ્સ ભગવા અનુમોદનં અકાસિ.

૫૨. એવં સો પત્તઅરહત્તફલો અધિગતએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તત્થ સબ્બેસં લોકિયલોકુત્તરધમ્માનં **પારગૂ** પરિયોસાનં નિબ્બાનં ગતો પત્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો** જિતપઞ્ચમારો ભગવા અગ્ગિક્ખન્ધો ઇવ છબ્બણ્ણા બુદ્ધરંસિયો **જલિત્વા** સબ્બલોકં ધમ્મપજ્જોતેન ઓભાસેત્વા **સમ્બુદ્ધો** સુટ્ઠુ બુદ્ધો અવિજ્જાનિદ્દૂપગતાય પજાય સવાસનાય કિલેસનિદ્દાય પટિબુદ્ધો વિકસિતનેત્તપઙ્કજો **પરિનિબ્બુતો** ખન્ધપરિનિબ્બાનેન નિબ્બુતો અદસ્સનં ગતોતિ સમ્બન્ધો.

૫૭. **જઙ્ઘા**તિ ચેતિયકરણકાલે ઉપચિનિતબ્બાનં ઇટ્ઠકાનં ઠપનત્થાય, નિબન્ધિયમાનસોપાનપન્તિ.

૮૮. **સુધોતં રજકેનાહ**ન્તિ વત્થધોવકેન પુરિસેન સુટ્ઠુ ધોવિતં સુવિસુદ્ધકતં, **ઉત્તરેય્યપટં મમ** ઉત્તરસાટકં અહં વેળગ્ગે લગ્ગિત્વા ધજં કત્વા ઉક્ખિપિં, **અમ્બરે** આકાસે ઉસ્સાપેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ઉપવાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. તિસરણગમનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નગરે બન્ધુમતિયાતિઆદિકં આયસ્મતો તિસરણગમનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે બન્ધુમતીનગરે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા અન્ધમાતાપિતરો ઉપટ્ઠાસિ. સો એકદિવસં ચિન્તેસિ – ''અહં માતાપિતરો ઉપટ્ઠહન્તો પબ્બજિતું ન લભામિ, યંનૂનાહં તીણિ સરણાનિ ગણ્હિસ્સામિ , એવં દુગ્ગતિતો મોચેસ્સામી''તિ નિસભં નામ વિપસ્સિસ્સ ભગવતો અગ્ગસાવકં ઉપસઙ્કમિત્વા તીણિ સરણાનિ ગણ્હિ. સો તાનિ વસ્સસતસહસ્સાનિ રક્ખિત્વા તેનેવ કમ્મેન તાવતિંસભવને નિબ્બત્તો, તતો પરં દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિનગરે મહાસાલકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્તવસ્સિકોવ દારકેહિ પરિવુતો એકં સઙ્ઘારામં અગમાસિ. તત્થ એકો ખીણાસવત્થેરો તસ્સ ધમ્મં દેસેત્વા સરણાનિ અદાસિ. સો તાનિ ગહેત્વા પુબ્બે અત્તનો રક્ખિતાનિ સરણાનિ સરિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. તં અરહત્તપ્પત્તં ભગવા ઉપસમ્પાદેસિ.

૧૦૬. સો અરહત્તપ્પત્તો ઉપસમ્પન્નો હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નગરે બન્ધુમતિયા**તિઆદિમાહ. તત્થ **માતુ ઉપટ્ઠાકો અહુ**ન્તિ અહં માતાપિતૂનં ઉપટ્ઠાકો ભરકો બન્ધુમતીનગરે અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૦૮. તમન્ધકારપિહિતાતિ મોહન્ધકારેન પિહિતા છાદિતા. **તિવિધગ્ગીહિ ડય્હરે**તિ રાગગ્ગિદોસગ્ગિમોહગ્ગિસઙ્ખાતેહિ તીહિ અગ્ગીહિ ડય્હરે ડય્હન્તિ સબ્બે સત્તાતિ સમ્બન્ધો.

૧૧૪. અટ્ઠ હેતૂ લભામહન્તિ અટ્ઠ કારણાનિ સુખસ્સ પચ્ચયભૂતાનિ કારણાનિ લભામિ અહન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

તિસરણગમનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. પઞ્ચસીલસમાદાનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નગરે ચન્દવતિયાતિઆદિકં આયસ્મતો પઞ્ચસીલસમાદાનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો પુરિમભવે કતાકુસલકમ્માનુરૂપેન દલિદ્દો હુત્વા અપ્પન્નપાનભોજનો પરેસં ભતિં કત્વા જીવન્તો સંસારે આદીનવં ઞત્વા પબ્બજિતુકામોપિ પબ્બજ્જં અલભમાનો અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો સાવકસ્સ નિસભત્થેરસ્સ સન્તિકે પઞ્ચ સિક્ખાપદાનિ સમાદિયિ. દીઘાયુકકાલે ઉપ્પન્નત્તા વસ્સસતસહસ્સાનિ સીલં પરિપાલેસિ. તેન કમ્મેન સો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વેસાલિયં મહાભોગકુલે નિબ્બત્તો. માતાપિતરો સીલં સમાદિયન્તે દિસ્વા અત્તનો સીલં સરિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પત્વા પબ્બજિ.

૧૩૪. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો ઉદાનવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નગરે ચન્દવતિયા**તિઆદિમાહ. **ભતકો આસહં તદા**તિ તદા મમ પુઞ્ઞકરણકાલે અહં ભતકો ભતિયા કમ્મકારકો આસિં અહોસિં. **પરકમ્માયને યુત્તો**તિ ભતિયા પરેસં કમ્મકરણે આયુત્તો યોજિતો ઓકાસાભાવેન સંસારતો મુચ્ચનત્થાય અહં પબ્બજ્જં ન લભામિ.

૧૩૫. મહન્ધકારપિહિતાતિ મહન્તેહિ કિલેસન્ધકારેહિ પિહિતા સંવુતા થકિતા. **તિવિધગ્ગીહિ ડય્હરે**તિ નરકગ્ગિપેતગ્ગિસંસારગ્ગિસઙ્ખાતેહિ તીહિ અગ્ગીહિ ડય્હન્તિ. અહં પન કેન ઉપાયેન કેન કારણેન વિસંયુત્તો ભવેય્યન્તિ અત્થો.

૧૩૬. દેય્યધમ્મો અન્નપાનાદિદાતબ્બયુત્તકં વત્થુ મય્હં નત્થિ, તસ્સાભાવેન અહં **વરાકો** દુક્ખિતો **ભતકો** ભતિયા જીવનકો **યંનૂનાહં પઞ્ચસીલં રક્ખેય્યં પરિપૂરય**ન્તિ પઞ્ચસીલં સમાદિયિત્વા પરિપૂરેન્તો યંનૂન રક્ખેય્યં સાધુકં ભદ્દકં સુન્દરં કત્વા પરિપાલેય્યન્તિ અત્થો.

૧૪૮. સ્વાહં યસમનુભવિન્તિ સો અહં દેવમનુસ્સેસુ મહન્તં યસં અનુભવિં તેસં સીલાનં વાહસા આનુભાવેનાતિ અત્થો. કપ્પકોટિમ્પિ તેસં સીલાનં ફલં કિત્તેન્તો એકકોટ્ઠાસમેવ **કિત્તયે** પાકટં કરેય્યન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પઞ્ચસીલસમાદાનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. અન્નસંસાવકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો અઞ્ઞસંસાવકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો પિણ્ડાય ચરન્તં દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણબ્યામપ્પભામણ્ડલોપસોભિતં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો ભગવન્તં નિમન્તેત્વા ગેહં નેત્વા વરઅન્નપાનેન સન્તપ્પેત્વા સમ્પવારેત્વા ભોજેસિ. સો તેનેવ ચિત્તપ્પસાદેન તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા તતો ચવિત્વા મનુસ્સલોકે નિબ્બત્તિત્વા મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા તતો અપરાપરં દેવમનુસ્સસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો સાસને પસીદિત્વા પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. સો પુબ્બે કતપુઞ્ઞનામવસેન **અઞ્ઞસંસાવકત્થેરો**તિ પાકટનામો અહોસિ.

૧૫૫-૬. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો ''એવં મયા ઇમિના પુઞ્ઞસમ્ભારાનુભાવેન પત્તં અરહત્ત''ન્તિ અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં ઉદાનવસેન પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણ**ન્તિઆદિમાહ . તત્થ સુવણ્ણસ્સ વણ્ણો વિય વણ્ણો યસ્સ ભગવતો સોયં સુવણ્ણવણ્ણો, તં **સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધં** સિદ્ધત્થન્તિ અત્થો. **ગચ્છન્તં અન્તરાપણે**તિ વેસ્સાનં આપણપન્તીનં અન્તરવીથિયં ગચ્છમાનં. **કઞ્ચનગ્ઘિયસંકાસ**ન્તિ સુવણ્ણતોરણસદિસં **બાત્તિંસવરલક્ખણં** દ્વત્તિંસવરલક્ખણેહિ સમ્પન્નં **લોકપજ્જોતં** સકલલોકદીપભૂતં **અપ્પમેય્યં** પમાણવિરહિતં **અનોપમં** ઉપમાવિરહિતં **જુતિન્ધરં** પભાધારં નીલપીતાદિછબ્બણ્ણબુદ્ધરંસિયો ધારકં સિદ્ધત્થં દિસ્વા **પરમં** ઉત્તમં પીતિં **અલત્થં** અલભિન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

અઞ્ઞસંસાવકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. ધૂપદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો ધૂપદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો સિદ્ધત્થે ભગવતિ ચિત્તં પસાદેત્વા તસ્સ ભગવતો ગન્ધકુટિયં ચન્દનાગરુકાળાનુસારિઆદિના કતેહિ અનેકેહિ ધૂપેહિ ધૂપપૂજં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવન્તો નિબ્બત્તનિબ્બત્તભવે પૂજનીયો હુત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો પુઞ્ઞસમ્ભારાનુભાવેન સાસને પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પત્વા કતધૂપપૂજાપુઞ્ઞત્તા નામેન **ધૂપદાયકત્થેરો**તિ સબ્બત્થ પાકટો. સો પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં દસ્સેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. સિદ્ધો પરિપુણ્ણો સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણાદિગુણસઙ્ખાતો અત્થો પયોજનં યસ્સ ભગવતો સોયં સિદ્ધત્થો, તસ્સ **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો** ભગ્યાદિગુણવન્તસ્સ લોકજેટ્ઠસ્સ સકલલોકુત્તમસ્સ **તાદિનો** ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ તાદિસસ્સ અચલસભાવસ્સાતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ધૂપદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. પુલિનપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિપસ્સિસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો પુલિનપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો સાસને પસન્નચિત્તો ચેતિયઙ્ગણબોધિયઙ્ગણેસુ પુરાણવાલુકં અપનેત્વા નવં મુત્તાદલસદિસપણ્ડરપુલિનં ઓકિરિત્વા માળકં અલઙ્કરિ. તેન કમ્મેન સો દેવલોકે નિબ્બત્તો તત્થ દિબ્બેહિ રતનેહિ વિજ્જોતમાને અનેકયોજને કનકવિમાને દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા તતો ચુતો મનુસ્સલોકે સત્તરતનસમ્પન્નો ચક્કવત્તી રાજા હુત્વા મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા અપરાપરં સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો સાસને પસન્નો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. સો અત્તનો કતપુઞ્ઞનામસદિસેન નામેન **પુલિનપૂજકત્થેરો**તિ પાકટો.

૧૬૫. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં દસ્સેન્તો **વિપસ્સિસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તત્થ વિવિધં પસ્સતીતિ વિપસ્સી, વિવિચ્ચ પસ્સતીતિ વા વિપસ્સી, વિવિધે અત્તત્થપરત્થાદિભેદે અત્થે પસ્સતીતિ વા વિપસ્સી, વિવિધે વોહારપરમત્થાદિભેદે પસ્સતીતિ વા વિપસ્સી, તસ્સ **વિપસ્સિસ્સ બોધિયા પાદપુત્તમે** ઉત્તમે બોધિરુક્ખમણ્ડલમાળકે **પુરાણપુલિનં** વાલુકં છડ્ડેત્વા સુદ્ધં પણ્ડરં પુલિનં **આકિરિં** સન્થરિં. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પુલિનપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. ઉત્તિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચન્દભાગાનદીતીરેતિઆદિકં આયસ્મતો ઉત્તિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે ચન્દભાગાનદિયં સુસુમારો હુત્વા નિબ્બત્તો નદીતીરં ઉપગતં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નચિત્તો પારં નેતુકામો તીરસમીપેયેવ નિપજ્જિ. ભગવા તસ્સ અનુકમ્પાય પિટ્ઠિયં પાદે ઠપેસિ. સો તુટ્ઠો ઉદગ્ગો પીતિવેગેન મહુસ્સાહો હુત્વા સોતં છિન્દન્તો સીઘેન જવેન ભગવન્તં પરતીરં નેસિ. ભગવા તસ્સ ચિત્તપ્પસાદં ઞત્વા ''અયં ઇતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તિસ્સતિ , તતો પટ્ઠાય સુગતીસુયેવ સંસરન્તો ઇતો ચતુન્નવુતિકપ્પે અમતં પાપુણિસ્સતી''તિ બ્યાકરિત્વા પક્કામિ.

સો તથા સુગતીસુયેવ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં અઞ્ઞતરસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ, **ઉત્તિયો**તિસ્સ નામં અકંસુ. સો વયપ્પત્તો ''અમતં પરિયેસિસ્સામી''તિ પરિબ્બાજકો હુત્વા એકદિવસં ભગવન્તં દિસ્વા ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો હુત્વા સાસને પબ્બજિત્વા સીલદિટ્ઠીનં અવિસોધિતત્તા વિસેસં નિબ્બત્તેતું અસક્કોન્તો અઞ્ઞં ભિક્ખું વિસેસં નિબ્બત્તેત્વા અઞ્ઞં બ્યાકરોન્તં દિસ્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા સઙ્ખેપેન ઓવાદં યાચિ. સત્થાપિ તસ્સ , ''તસ્માતિહ ત્વં, ઉત્તિય, આદિમેવ વિસોધેહી''તિઆદિના (સં॰ નિ॰ ૫.૩૮૨) સઙ્ખેપેનેવ ઓવાદં અદાસિ. સો સત્થુ ઓવાદે ઠત્વા વિપસ્સનં આરભિ. તસ્સ આરદ્ધવિપસ્સકસ્સ આબાધો ઉપ્પજ્જિ. ઉપ્પન્ને આબાધે જાતસંવેગો વીરિયારમ્ભવત્થું ઞત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૧૬૯. એવં સો કતસમ્ભારાનુરૂપેન પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ચન્દભાગાનદીતીરે**તિઆદિમાહ. તત્થ **ચન્દભાગાનદીતીરે**તિ પરિસુદ્ધપણ્ડરપુલિનતલેહિ ચ પભાસમ્પન્નપસન્નમધુરોદકપરિપુણ્ણતાય ચ ચન્દપ્પભાકિરણસસ્સિરીકાભા નદમાના સદ્દં કુરુમાના ગચ્છતીતિ ચન્દભાગાનદી, તસ્સા ચન્દભાગાનદિયા તીરે સુસુમારો અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો.

તત્થ **સુસુમારો**તિ ખુદ્દકમચ્છગુમ્બે ખણ્ડાખણ્ડિકં કરોન્તો મારેતીતિ સુસુમારો, ચણ્ડમચ્છો કુમ્ભીલોતિ અત્થો. **સભોજનપસુતોહ**ન્તિ અહં સભોજને સકગોચરે પસુતો બ્યાવટો. **નદીતિત્થં અગચ્છહ**ન્તિ ભગવતો આગમનકાલે અહં નદીતિત્થં અગચ્છિં પત્તોમ્હિ.

૧૭૦. **સિદ્ધત્થો તમ્હિ સમયે**તિ તસ્મિં મમ તિત્થગમનકાલે સિદ્ધત્થો ભગવા અગ્ગપુગ્ગલો સબ્બસત્તેસુ જેટ્ઠો સેટ્ઠો **સયમ્ભૂ** સયમેવ ભૂતો જાતો બુદ્ધભૂતો સો ભગવા નદિં તરિતુકામો નદીતીરં ઉપાગમિ.

૧૭૨. **પેત્તિકં વિસયં મય્હ**ન્તિ મય્હં પિતુપિતામહાદીહિ પરમ્પરાનીતં, યદિદં સમ્પત્તસમ્પત્તમહાનુભાવાનં તરણન્તિ અત્થો.

૧૭૩. **મમ ઉગ્ગજ્જનં સુત્વા**તિ મય્હં ઉગ્ગજ્જનં આરાધનં સુત્વા મહામુનિ ભગવા અભિરુહીતિ સમ્બન્ધો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ઉત્તિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. એકઞ્જલિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણન્તિઆદિકં આયસ્મતો એકઞ્જલિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો રતનત્તયે પસન્નો પિણ્ડાય ચરન્તં વિપસ્સિં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા અટ્ઠાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સબ્બત્થ પૂજનીયો હુત્વા ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તિત્વા સાસને પસીદિત્વા પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ. પુબ્બે કતપુઞ્ઞવસેન **એકઞ્જલિકત્થેરો**તિ પાકટો.

૧૮૦. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા તં હત્થતલે આમલકં વિય દિસ્વા ઉદાનવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણ**ન્તિઆદિમાહ. **વિપસ્સિં સત્થવાહગ્ગ**ન્તિ વાણિજે કન્તારા વહતિ તારેતીતિ સત્થવાહો . વાળકન્તારા ચોળકન્તારા દુબ્ભિક્ખકન્તારા નિરુદકકન્તારા યક્ખકન્તારા અપ્પભક્ખકન્તારા ચ તારેતિ ઉત્તારેતિ પતારેતિ નિત્તારેતિ ખેમન્તભૂમિં પાપેતીતિ અત્થો. કો સો? વાણિજજેટ્ઠકો. સત્થવાહસદિસત્તા અયમ્પિ ભગવા સત્થવાહો. તથા હિ સો તિવિધં બોધિં પત્થયન્તે કતપુઞ્ઞસમ્ભારે સત્તે જાતિકન્તારા જરાકન્તારા બ્યાધિકન્તારા મરણકન્તારા સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસકન્તારા ચ સબ્બસ્મા સંસારકન્તારા ચ તારેતિ ઉત્તારેતિ પતારેતિ નિત્તારેતિ નિબ્બાનથલં પાપેતીતિ અત્થો. સત્થવાહો ચ સો અગ્ગો સેટ્ઠો પધાનો ચાતિ સત્થવાહગ્ગો, તં **સત્થવાહગ્ગં** વિપસ્સિં સમ્બુદ્ધન્તિ સમ્બન્ધો. **નરવરં વિનાયક**ન્તિ નરાનં અન્તરે અસિથિલપરક્કમોતિ નરવીરો, તં. વિસેસેન કતપુઞ્ઞસમ્ભારે સત્તે નેતિ નિબ્બાનપુરં પાપેતીતિ વિનાયકો, તં.

૧૮૧. **અદન્તદમનં તાદિ**ન્તિ રાગદોસમોહાદિકિલેસસમ્પયુત્તત્તા કાયવચીમનોદ્વારેહિ અદન્તે સત્તે દમેતીતિ અદન્તદમનો, તં. ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ અકમ્પિયતાદિગુણયુત્તોતિ તાદી, તં. **મહાવાદિં મહામતિ**ન્તિ સકસમયપરસમયવાદીનં અન્તરે અત્તના સમધિકપુગ્ગલવિરહિતત્તા મહાવાદી , મહતી પથવિસમાના

મેરુસમાના ચ મતિ યસ્સ સો મહામતિ, તં **મહાવાદિં મહામતિં** સમ્બુદ્ધન્તિ ઇમિના તુલ્યાધિકરણં. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

એકઞ્જલિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. ખોમદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નગરે બન્ધુમતિયાતિઆદિકં આયસ્મતો ખોમદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વયપ્પત્તો સાસને અભિપ્પસન્નો રતનત્તયમામકો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પસન્નમાનસો ખોમદુસ્સેન પૂજં અકાસિ. સો તદેવ મૂલં કત્વા યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો દેવલોકે નિબ્બત્તો. છસુ દેવેસુ અપરાપરં દિબ્બસુખં અનુભવિત્વા તતો ચવિત્વા મનુસ્સલોકે ચક્કવત્તિઆદિઅનેકવિધમનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા પરિપાકગતે પુઞ્ઞસમ્ભારે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વયપ્પત્તો સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ. કતપુઞ્ઞનામેન **ખોમદાયકત્થેરો**તિ પાકટો.

૧૮૪. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં દસ્સેન્તો **નગરે બન્ધુમતિયા**તિઆદિમાહ. તત્થ બન્ધુ વુચ્ચતિ ઞાતકો, તે બન્ધૂ યસ્મિં નગરે અઞ્ઞમઞ્ઞં સઙ્ઘટિતા વસન્તિ, તં નગરં ''બન્ધુમતી''તિ વુચ્ચતિ. **રોપેમિ બીજસમ્પદ**ન્તિ દાનસીલાદિપુઞ્ઞબીજસમ્પત્તિં રોપેમિ પટ્ઠપેમીતિ અત્થો.

ખોમદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

તતિયસ્સ સુભૂતિવગ્ગસ્સ વણ્ણના સમત્તા.

ચતુભાણવારવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૪. કુણ્ડધાનવગ્ગો

૧. કુણ્ડધાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સત્તાહં પટિસલ્લીનન્તિઆદિકં આયસ્મતો કુણ્ડધાનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુત્તનયેન ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું પઠમં સલાકં ગણ્હન્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેત્વા તદનુરૂપં પુઞ્ઞં કરોન્તો વિચરિ. સો એકદિવસં પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો નિરોધસમાપત્તિતો વુટ્ઠાય નિસિન્નસ્સ મનોસિલાચુણ્ણપિઞ્જરં મહન્તં કદલિફલકણ્ણિકં ઉપનેસિ, તં ભગવા પટિગ્ગહેત્વા પરિભુઞ્જિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન એકાદસક્ખત્તું દેવેસુ દેવરજ્જં કારેસિ. ચતુવીસતિવારે ચ રાજા અહોસિ ચક્કવત્તી.

સો એવં અપરાપરં પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો કસ્સપબુદ્ધકાલે ભુમ્મદેવતા હુત્વા નિબ્બત્તિ. દીઘાયુકબુદ્ધાનઞ્ચ નામ ન અન્વદ્ધમાસિકો ઉપોસથો હોતિ. તથા હિ વિપસ્સિસ્સ ભગવતો છબ્બસ્સન્તરે છબ્બસ્સન્તરે ઉપોસથો અહોસિ, કસ્સપદસબલો પન છટ્ઠે છટ્ઠે માસે પાતિમોક્ખં ઓસારેસિ, તસ્સ પાતિમોક્ખસ્સ ઓસારણકાલે દિસાવાસિકા દ્વે સહાયકા ભિક્ખૂ ''ઉપોસથં કરિસ્સામા''તિ ગચ્છન્તિ. અયં ભુમ્મદેવતા ચિન્તેસિ – ''ઇમેસં દ્વિન્નં ભિક્ખૂનં મેત્તિ અતિવિય દળ્હા, કિં નુ ખો ભેદકે સતિ ભિજ્જેય્ય, ન ભિજ્જેય્યા''તિ. તેસં ઓકાસં ઓલોકયમાના તેસં અવિદૂરે ગચ્છતિ.

અથેકો થેરો એકસ્સ હત્થે પત્તચીવરં દત્વા સરીરવળઞ્જનત્થં ઉદકફાસુકટ્ઠાનં ગન્ત્વા ધોતહત્થપાદો હુત્વા ગુમ્બસમીપતો નિક્ખમતિ. ભુમ્મદેવતા તસ્સ થેરસ્સ પચ્છતો પચ્છતો ઉત્તમરૂપા ઇત્થી હુત્વા કેસે વિધુનિત્વા સંવિધાય બન્ધન્તી વિય પિટ્ઠિયં પંસું પુઞ્છમાના વિય સાટકં સંવિધાય નિવાસયમાના વિય ચ હુત્વા થેરસ્સ પદાનુપદિકા હુત્વા ગુમ્બતો નિક્ખન્તા . એકમન્તે ઠિતો સહાયકત્થેરો તં કારણં દિસ્વાવ દોમનસ્સજાતો ''નટ્ઠો દાનિ મે ઇમિના ભિક્ખુના સદ્ધિં દીઘરત્તાનુગતો સિનેહો, સચાહં એવંવિધભાવં જાનેય્યં, એત્તકં કાલં ઇમિના સદ્ધિં વિસ્સાસં ન કરેય્ય''ન્તિ ચિન્તેત્વા આગચ્છન્તંયેવ નં ''ગણ્હાહાવુસો, તુય્હં પત્તચીવરં, તાદિસેન પાપેન સદ્ધિં એકમગ્ગેન ન ગચ્છામી''તિ આહ. તં કથં સુત્વા તસ્સ લજ્જિભિક્ખુનો હદયં તિખિણસત્તિં ગહેત્વા વિદ્ધં વિય અહોસિ. તતો નં આહ – ''આવુસો, કિન્નામેતં વદસિ, અહં એત્તકં કાલં દુક્કટમત્તમ્પિ આપત્તિં ન જાનામિ, ત્વં પન મં અજ્જ 'પાપો'તિ વદસિ, કિં તે દિટ્ઠન્તિ, કિં અઞ્ઞેન દિટ્ઠેન, કિં ત્વં એવંવિધેન અલઙ્કતપટિયત્તેન માતુગામેન સદ્ધિં એકટ્ઠાને હુત્વા નિક્ખન્તો''તિ? ''નત્થેતં, આવુસો, મય્હં, નાહં એવરૂપં માતુગામં પસ્સામી''તિ તસ્સ યાવતતિયં કથેન્તસ્સાપિ ઇતરો થેરો કથં અસદ્દહિત્વા અત્તના દિટ્ઠકારણંયેવ ભૂતત્તં કત્વા ગણ્હન્તો તેન સદ્ધિં એકમગ્ગેન અગન્ત્વા અઞ્ઞેન મગ્ગેન સત્થુ સન્તિકં ગતો. ઇતરોપિ ભિક્ખુ અઞ્ઞેન મગ્ગેન સત્થુ સન્તિકંયેવ ગતો.

તતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ઉપોસથાગારં પવિસનવેલાય સો ભિક્ખુ તં ભિક્ખું ઉપોસથગ્ગે દિસ્વા સઞ્જાનિત્વા ''ઇમસ્મિં ઉપોસથગ્ગે એવરૂપો નામ પાપભિક્ખુ અત્થિ, નાહં તેન સદ્ધિં ઉપોસથં કરિસ્સામી''તિ નિક્ખમિત્વા બહિ અટ્ઠાસિ. અથ ભુમ્મદેવતા ''ભારિયં મયા કમ્મં કત''ન્તિ મહલ્લકઉપાસકવણ્ણેન તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા – ''કસ્મા,

ભન્તે, અય્યો ઇમસ્મિં ઠાને ઠિતો’’તિ આહ. ‘‘ઉપાસક, ઇમં ઉપોસથગ્ગં એકો પાપભિક્ખુ પવિટ્ઠો, ‘અહં તેન સદ્ધિં ઉપોસથં ન કરોમી’તિ બહિ ઠિતોમ્હી’’તિ. ‘‘ભન્તે, મા એવં ગણ્હથ, પરિસુદ્ધસીલો એસ ભિક્ખુ, તુમ્હેહિ દિટ્ઠમાતુગામો નામ અહં. મયા તુમ્હાકં વીમંસનત્થાય ‘દળ્હા નુ ખો ઇમેસં થેરાનં મેત્તિ, નો દળ્હા’તિ ભિજ્જનાભિજ્જનભાવં ઓલોકેન્તેન તં કમ્મં કત’’ન્તિ. ‘‘કો પન ત્વં, સપ્પુરિસા’’તિ? ‘‘અહં એકા ભુમ્મદેવતા, ભન્તે’’તિ. દેવપુત્તો કથેન્તોયેવ દિબ્બાનુભાવેન ઠત્વા થેરસ્સ પાદમૂલે પતિત્વા ‘‘મય્હં, ભન્તે, ખમથ, થેરસ્સ એસો દોસો નત્થિ, ઉપોસથં કરોથા’’તિ થેરં યાચિત્વા ઉપોસથગ્ગં પવેસેસિ. સો થેરો ઉપોસથં તાવ એકટ્ઠાને અકાસિ. મિત્તસન્થવવસેન પન પુન તેન સદ્ધિં ન એકટ્ઠાને વસિ. ઇમસ્સ થેરસ્સ દોસં ન કથેસિ. અપરભાગે ચુદિતકત્થેરો પન વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો અરહત્તં પાપુણિ.

ભુમ્મદેવતા તસ્સ કમ્મસ્સ નિસ્સન્દેન એકં બુદ્ધન્તરં અપાયતો ન મુચ્ચિત્થ. સચે પન કાલેન કાલં મનુસ્સત્તં આગચ્છતિ, અઞ્ઞેન યેન કેનચિ કતો દોસો તસ્સેવ ઉપરિ પતતિ. સો અમ્હાકં ભગવતો ઉપ્પન્નકાલે સાવત્થિયં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિ, **ધાનમાણવો**તિસ્સ નામં અકંસુ. સો વયપ્પત્તો તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા મહલ્લકકાલે સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો સાસને પબ્બજિ. તસ્સ ઉપસમ્પન્નદિવસતો પટ્ઠાય એકા અલઙ્કતપટિયત્તા ઇત્થી તસ્મિં ગામં પવિસન્તે સદ્ધિંયેવ પવિસતિ, નિક્ખમન્તે નિક્ખમતિ, વિહારં પવિસન્તેપિ સદ્ધિં પવિસતિ, તિટ્ઠન્તેપિ તિટ્ઠતીતિ એવં નિચ્ચાનુબન્ધા પઞ્ઞાયતિ. થેરો તં ન પસ્સતિ. તસ્સ પન પુરિમકમ્મસ્સ નિસ્સન્દેન સા અઞ્ઞેસં ઉપટ્ઠાસિ.

ગામે યાગુભિક્ખં દદમાના ઇત્થિયો, ‘‘ભન્તે, અયં એકો યાગુઉળુઙ્કો તુમ્હાકં, એકો ઇમિસ્સા અમ્હાકં સહાયિકાયા’’તિ પરિહાસં કરોન્તિ. થેરસ્સ મહતી વિહેસા હોતિ. વિહારગતમ્પિ નં સામણેરા ચેવ દહરભિક્ખૂ ચ પરિવારેત્વા ‘‘ધાનો કોણ્ડો જાતો’’તિ પરિહાસં કરોન્તિ. અથસ્સ તેનેવ કારણેન **કુણ્ડધાનો થેરો**તિ નામં જાતં. સો ઉટ્ઠાય સમુટ્ઠાય તેહિ કરિયમાનં કેળિં સહિતું અસક્કોન્તો ઉમ્માદં ગહેત્વા ‘‘તુમ્હે કોણ્ડા, તુમ્હાકં ઉપજ્ઝાયો કોણ્ડો, આચરિયો કોણ્ડો’’તિ વદતિ. અથ નં સત્થુ આરોચેસું – ‘‘કુણ્ડધાનો, ભન્તે, દહરસામણેરેહિ સદ્ધિં એવં ફરુસવાચં વદતી’’તિ. સત્થા તં પક્કોસાપેત્વા ‘‘સચ્ચં કિર ત્વં, ધાન, દહરસામણેરેહિ સદ્ધિં ફરુસવાચં વદસી’’તિ પુચ્છિ. તેન ‘‘સચ્ચં ભગવા’’તિ વુત્તે – ‘‘કસ્મા એવં વદસી’’તિ આહ. ‘‘ભન્તે, નિબદ્ધં વિહેસં સહિતું અસક્કોન્તો એવં કથેમી’’તિ . ‘‘ત્વં પુબ્બે કતકમ્મં યાવજ્જદિવસા જીરાપેતું ન સક્કોસિ, પુન એવં ફરુસવાચં મા વદ ભિક્ખૂ’’તિ વત્વા આહ –

‘‘માવોચ ફરુસં કઞ્ચિ, વુત્તા પટિવદેય્યુ તં;
દુક્ખા હિ સારમ્ભકથા, પટિદણ્ડા ફુસેય્યુ તં.

‘‘સચે નેરેસિ અત્તાનં, કંસો ઉપહતો યથા;
એસ પત્તોસિ નિબ્બાનં, સારમ્ભો તે ન વિજ્જતી’’તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૩૩-૧૩૪) –

ઇમઞ્ચ પન તસ્સ થેરસ્સ માતુગામેન સદ્ધિં વિચરણભાવં કોસલરઞ્ઞોપિ કથયિંસુ. રાજા ‘‘ગચ્છથ, ભણે, નં વીમંસથા’’તિ પેસેત્વા સયમ્પિ મન્દેનેવ પરિવારેન સદ્ધિં થેરસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા એકમન્તે ઓલોકેન્તો અટ્ઠાસિ. તસ્મિં ખણે થેરો સૂચિકમ્મં કરોન્તો નિસિન્નો હોતિ. સાપિ ઇત્થી અવિદૂરે ઠાને ઠિતા વિય પઞ્ઞાયતિ.

રાજા તં દિસ્વા ‘‘અત્થિ તં કારણ’’ન્તિ તસ્સા ઠિતટ્ઠાનં અગમાસિ. સા તસ્મિં આગચ્છન્તે થેરસ્સ વસનપણ્ણસાલં પવિટ્ઠા વિય અહોસિ. રાજાપિ તાય સદ્ધિં એવ પણ્ણસાલાયં પવિસિત્વા સબ્બત્થ ઓલોકેન્તો અદિસ્વા ‘‘નાયં માતુગામો, થેરસ્સ એકો કમ્મવિપાકો’’તિ સઞ્ઞં કત્વા પઠમં થેરસ્સ સમીપેન ગચ્છન્તોપિ થેરં અવન્દિત્વા તસ્સ કારણસ્સ અભૂતભાવં ઞત્વા પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા થેરં વન્દિત્વા એકમન્તે નિસિન્નો ‘‘કચ્ચિ, ભન્તે, પિણ્ડકેન ન કિલમથા’’તિ પુચ્છિ. થેરો ‘‘વટ્ટતિ, મહારાજા’’તિ આહ. ‘‘જાનામહં, ભન્તે, અય્યસ્સ કથં, એવરૂપેનુપક્કિલેસેન સદ્ધિં ચરન્તાનં તુમ્હાકં કે નામ પસીદિસ્સન્તિ, ઇતો પટ્ઠાય વો કત્થચિ ગમનકિચ્ચં નત્થિ. અહં ચતૂહિ પચ્ચયેહિ ઉપટ્ઠહિસ્સામિ, તુમ્હે યોનિસોમનસિકારે મા પમજ્જિત્થા’’તિ વત્વા નિબદ્ધભિક્ખં પટ્ઠપેસિ. થેરો રાજાનં ઉપત્થમ્ભકં લભિત્વા ભોજનસપ્પાયેન એકગ્ગચિત્તો હુત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. તતો પટ્ઠાય સા ઇત્થી અન્તરધાયિ.

તદા મહાસુભદ્દા ઉગ્ગનગરે મિચ્છાદિટ્ઠિકુલે વસમાના ‘‘સત્થા મં અનુકમ્પતૂ’’તિ ઉપોસથઙ્ગં અધિટ્ઠાય નિરામગન્ધા હુત્વા ઉપરિપાસાદતલે ઠિતા ‘‘ઇમાનિ પુપ્ફાનિ અન્તરે અટ્ઠત્વા દસબલસ્સ મત્થકે વિતાનં હુત્વા તિટ્ઠન્તુ, દસબલો ઇમાય સઞ્ઞાય સ્વે પઞ્ચહિ ભિક્ખુસતેહિ સદ્ધિં મય્હં ભિક્ખં ગણ્હતૂ’’તિ સચ્ચકિરિયં કત્વા અટ્ઠ સુમનપુપ્ફમુટ્ઠિયો વિસ્સજ્જેસિ. પુપ્ફાનિ ગન્ત્વા ધમ્મદેસનાવેલાય સત્થુ મત્થકે વિતાનં હુત્વા અટ્ઠંસુ. સત્થા તં સુમનપુપ્ફવિતાનં દિસ્વા ચિત્તેનેવ સુભદ્દાય ભિક્ખં અધિવાસેત્વા પુનદિવસે અરુણે ઉટ્ઠિતે આનન્દત્થેરં આહ – ‘‘આનન્દ, મયં અજ્જ દૂરં ભિક્ખાચારં ગમિસ્સામ, પુથુજ્જનાનં અદત્વા અરિયાનંયેવ સલાકં દેહી’’તિ. થેરો ભિક્ખૂનં આરોચેસિ – ‘‘આવુસો, સત્થા અજ્જ દૂરં ભિક્ખાચારં ગમિસ્સતિ. પુથુજ્જના મા ગણ્હન્તુ, અરિયાવ સલાકં ગણ્હન્તૂ’’તિ. કુણ્ડધાનત્થેરો – ‘‘આહરાવુસો, સલાક’’ન્તિ પઠમંયેવ હત્થં પસારેસિ. આનન્દો ‘‘સત્થા તાદિસાનં ભિક્ખૂનં સલાકં ન દાપેતિ, અરિયાનંયેવ દાપેતી’’તિ વિતક્કં ઉપ્પાદેત્વા ગન્ત્વા સત્થુ આરોચેસિ. સત્થા ‘‘આહરાપેન્તસ્સ સલાકં દેહી’’તિ આહ. થેરો ચિન્તેસિ – ‘‘સચે કુણ્ડધાનસ્સ સલાકા દાતું ન યુત્તા, અથ સત્થા પટિબાહેય્ય, ભવિસ્સતિ એત્થ કારણ’’ન્તિ ‘‘કુણ્ડધાનસ્સ સલાકં દસ્સામી’’તિ ગમનં અભિનીહરિ. કુણ્ડધાનો તસ્સ પુરાગમના એવ અભિઞ્ઞાપાદકં ચતુત્થજ્ઝાનં સમાપજ્જિત્વા ઇદ્ધિયા આકાસે ઠત્વા ‘‘આહરાવુસો આનન્દ, સત્થા મં જાનાતિ, માદિસં ભિક્ખું પઠમં સલાકં ગણ્હન્તં ન સત્થા વારેતી’’તિ હત્થં પસારેત્વા સલાકં ગણ્હિ. સત્થા તં અટ્ઠુપ્પત્તિં કત્વા થેરં ઇમસ્મિં સાસને પઠમં સલાકં ગણ્હન્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ. યસ્મા અયં થેરો રાજાનં ઉપત્થમ્ભં લભિત્વા સપ્પાયાહારપટિલાભેન સમાહિતચિત્તો વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો ઉપનિસ્સયસમ્પન્નતાય છળભિઞ્ઞો અહોસિ. એવંભૂતસ્સાપિ ઇમસ્સ થેરસ્સ ગુણે અજાનન્તા યે પુથુજ્જના ભિક્ખૂ ‘‘અયં પઠમં સલાકં ગણ્હતિ, કિં નુ ખો એત’’ન્તિ વિમતિં ઉપ્પાદેન્તિ. તેસં તં વિમતિવિધમનત્થં થેરો આકાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા ઇદ્ધિપાટિહારિયં દસ્સેત્વા અઞ્ઞાપદેસેન અઞ્ઞં બ્યાકરોન્તો ‘‘પઞ્ચ છિન્દે’’તિ ગાથં અભાસિ.

૧. એવં સો પૂરિતપુઞ્ઞસમ્ભારાનુરૂપેન અરહા હુત્વા પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સત્તાહં પટિસલ્લીન**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ સત્થાહં સત્તદિવસં નિરોધસમાપત્તિવિહારેન પટિસલ્લીનં વિવેકભૂતન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કુણ્ડધાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. સાગતત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સોભિતો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો સાગતત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તો નામેન **સોભિતો** નામ હુત્વા તિણ્ણં વેદાનં પારગૂ સનિઘણ્ડુકેટુભાનં સાક્ખરપ્પભેદાનં ઇતિહાસપઞ્ચમાનં પદકો વેય્યાકરણો લોકાયતમહાપુરિસલક્ખણેસુ અનવયો. સો એકદિવસં પદુમુત્તરં ભગવન્તં દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણસિરિયા સોભમાનં ઉય્યાનદ્વારેન ગચ્છન્તં દિસ્વા અતીવ પસન્નમાનસો અનેકેહિ ઉપાયેહિ અનેકેહિ ગુણવણ્ણેહિ થોમનં અકાસિ. ભગવા તસ્સ થોમનં સુત્વા ‘‘અનાગતે ગોતમસ્સ ભગવતો સાસને સાગતો નામ સાવકો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકરણં અદાસિ. સો તતો પટ્ઠાય પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો. કપ્પસતસહસ્સદેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો. તસ્સ માતાપિતરો સોમનસ્સં વડ્ઢેન્તો સુજાતો આગતોતિ **સાગતો**તિ નામં કરિંસુ. સો સાસને પસીદિત્વા પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પત્તો.

૧૭. એવં સો પુઞ્ઞસમ્ભારાનુરૂપેન પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સોભિતો નામ નામેના**તિઆદિમાહ. તત્થ તદા પુઞ્ઞસમ્ભારસ્સ પરિપૂરણસમયે નામેન સોભિતો નામ બ્રાહ્મણો અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૨૧. વિપથા ઉદ્ધરિત્વાનાતિ વિરુદ્ધપથા કુમગ્ગા, ઉપ્પથા વા ઉદ્ધરિત્વા અપનેત્વા. **પથં આચિક્ખસે**તિ, ભન્તે, સબ્બઞ્ઞુ તુવં પથં સપ્પુરિસમગ્ગં નિબ્બાનાધિગમનુપાયં આચિક્ખસે કથેસિ દેસેસિ વિભજિ ઉત્તાનિં અકાસીતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સાગતત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. મહાકચ્ચાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરનાથસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો કચ્ચાનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે ગહપતિમહાસાલકુલગેહે નિબ્બત્તેત્વા વુદ્ધિપ્પત્તો એકદિવસં સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજન્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે વિજ્જાધરો હુત્વા આકાસેન ગચ્છન્તો સત્થારં એકસ્મિં વનસણ્ડે નિસિન્નં દિસ્વા પસન્નમાનસો કણિકારપુપ્ફેહિ પૂજં અકાસિ.

સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન અપરાપરં સુગતીસુયેવ પરિવત્તેત્વા કસ્સપદસબલસ્સ કાલે બારાણસિયં કુલઘરે નિબ્બત્તિત્વા પરિનિબ્બુતે ભગવતિ સુવણ્ણચેતિયકરણટ્ઠાનં દસસહસ્સગ્ઘનિકાય સુવણ્ણિટ્ઠકાય પૂજં કત્વા ‘‘ભગવા મય્હં નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને સરીરં સુવણ્ણવણ્ણં હોતૂ’’તિ પત્થરં અકાસિ. તતો યાવજીવં કુસલં કત્વા એકં બુદ્ધન્તરં દેવમનુસ્સેસુ સંસરિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે ઉજ્જેનિયં રઞ્ઞો ચણ્ડપજ્જોતસ્સ પુરોહિતસ્સ ગેહે નિબ્બત્તિ, તસ્સ નામગ્ગહણદિવસે માતાપિતરો ‘‘અમ્હાકં પુત્તો સુવણ્ણવણ્ણો અત્તનો નામં ગહેત્વા આગતો’’તિ **કઞ્ચનમાણવો**ત્વેવ નામં કરિંસુ. સો વુદ્ધિમન્વાય તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા પિતુ અચ્ચયેન પુરોહિતટ્ઠાનં લભિ. સો ગોત્તવસેન **કચ્ચાનો**તિ પઞ્ઞાયિત્થ.

રાજા ચણ્ડપજ્જોતો બુદ્ધુપ્પાદં સુત્વા, ‘‘આચરિય, ત્વં તત્થ ગન્ત્વા સત્થારં ઇધાનેહી’’તિ પેસેસિ. સો અત્તટ્ઠમો સત્થુ સન્તિકં ઉપગતો. તસ્સ સત્થા ધમ્મં દેસેસિ. દેસનાપરિયોસાને સો સત્તહિ જનેહિ સદ્ધિં સહપટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ. અથ સત્થા ‘‘એથ, ભિક્ખવો’’તિ હત્થં પસારેસિ. તે તાવદેવ દ્વઙ્ગુલમત્તકેસમસ્સુકા ઇદ્ધિમયપત્તચીવરધરા વસ્સસટ્ઠિકત્થેરા વિય અહેસું. એવં થેરો સદત્થં નિપ્ફાદેત્વા, ‘‘ભન્તે, રાજા પજ્જોતો તુમ્હાકં પાદે વન્દિતું ધમ્મઞ્ચ સોતું ઇચ્છતી’’તિ સત્થુ આરોચેસિ. સત્થા ‘‘ત્વંયેવ ભિક્ખુ તત્થ ગચ્છ, તયિ ગતેપિ રાજા પસીદિસ્સતી’’તિ આહ. થેરો અત્તટ્ઠમો તત્થ ગન્ત્વા રાજાનં પસાદેત્વા અવન્તીસુ સાસનં પતિટ્ઠાપેત્વા પુન સત્થુ સન્તિકમેવ ગતો.

૩૧. એવં સો પત્તઅરહત્તફલો ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજન્તાનં યદિદં મહાકચ્ચાનો’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૮૮, ૧૯૭) એતદગ્ગટ્ઠાનં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરનાથસ્સા**તિઆદિમાહ. તત્થ **પદુમં નામ ચેતિય**ન્તિ પદુમેહિ છાદિતત્તા વા પદુમાકારેહિ કતત્તા વા ભગવતો વસનગન્ધકુટિવિહારોવ પૂજનીયભાવેન ચેતિયં, યથા ‘‘ગોતમકચેતિયં, આળવકચેતિય’’ન્તિ વુત્તે તેસં યક્ખાનં નિવસનટ્ઠાનં પૂજનીયટ્ઠાનત્તા ચેતિયન્તિ વુચ્ચતિ, એવમિદં ભગવતો વસનટ્ઠાનં ચેતિયન્તિ વુચ્ચતિ, ન ધાતુનિધાયકચેતિયન્તિ વેદિતબ્બં. ન હિ અપરિનિબ્બુતસ્સ ભગવતો સરીરધાતૂનં અભાવા ધાતુચેતિયં અકરિ. **સિલાસનં કારયિત્વા**તિ તસ્સા પદુમનામિકાય ગન્ધકુટિયા પુપ્ફાધારત્થાય હેટ્ઠા ફલિકમયં સિલાસનં કારેત્વા. **સુવણ્ણેનાભિલેપયિ**ન્તિ તં સિલાસનં જમ્બોનદસુવણ્ણેન અભિવિસેસેન લેપયિં છાદેસિન્તિ અત્થો.

૩૨. રતનામયં સત્તહિ રતનેહિ કતં છત્તં **પગ્ગય્હ** મુદ્ધનિ ધારેત્વા વાળબીજનિઞ્ચ સેતપવરચામરિઞ્ચ પગ્ગય્હ બુદ્ધસ્સ અભિરોપયિં. **લોકબન્ધુસ્સ તાદિનો**તિ સકલલોકબન્ધુસદિસસ્સ તાદિગુણસમઙ્ગિસ્સ બુદ્ધસ્સ ધારેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

મહાકચ્ચાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. કાળુદાયિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો કાળુદાયિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે કુલગેહે નિબ્બત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું કુલપ્પસાદકાનં ભિક્ખૂનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા તજ્જં અભિનીહારં કત્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેસિ.

સો યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અમ્હાકં બોધિસત્તસ્સ માતુકુચ્છિયં પટિસન્ધિગ્ગહણદિવસે કપિલવત્થુસ્મિંયેવ અમચ્ચગેહે પટિસન્ધિં ગણ્હિ, બોધિસત્તેન સદ્ધિં એકદિવસંયેવ જાતોતિ તં દિવસંયેવ નં દુકૂલચુમ્બટકે નિપજ્જાપેત્વા બોધિસત્તસ્સ ઉપટ્ઠાનત્થાય નયિંસુ. બોધિસત્તેન હિ સદ્ધિં બોધિરુક્ખો, રાહુલમાતા, ચત્તારો નિધી, આરોહનહત્થી, અસ્સકણ્ડકો, આનન્દો, છન્નો, કાળુદાયીતિ ઇમે સત્ત એકદિવસે જાતત્તા સહજાતા નામ અહેસું. અથસ્સ નામગ્ગહણદિવસે સકલનગરસ્સ ઉદગ્ગચિત્તદિવસે જાતત્તા **ઉદાયિ**ત્વેવ નામં અકંસુ. થોકં કાળધાતુકત્તા પન **કાળુદાયી**તિ પઞ્ઞાયિત્થ. સો બોધિસત્તેન સદ્ધિં કુમારકીળં કીળન્તો વુદ્ધિં અગમાસિ.

અપરભાગે લોકનાથે મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિત્વા અનુક્કમેન સબ્બઞ્ઞુતં પત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કે રાજગહં ઉપનિસ્સાય વેળુવને વિહરન્તે સુદ્ધોદનમહારાજા તં પવત્તિં સુત્વા પુરિસસહસ્સપરિવારં એકં અમચ્ચં ''પુત્તં મે ઇધાનેહી''તિ પેસેસિ. સો ધમ્મદેસનાવેલાયં સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા પરિસપરિયન્તે ઠિતો ધમ્મં સુત્વા સપરિવારો અરહત્તં પાપુણિ. અથ ને સત્થા ''એથ, ભિક્ખવો''તિ હત્થં પસારેસિ. સબ્બે તઙ્ખણઞ્ઞેવ ઇદ્ધિમયપત્તચીવરધરા વસ્સસટ્ઠિકત્થેરા વિય અહેસું. અરહત્તપ્પત્તિતો પટ્ઠાય પન અરિયા મજ્ઝત્તાવ હોન્તિ. તસ્મા રઞ્ઞા પહિતસાસનં દસબલસ્સ ન કથેસિ. રાજા ''નેવ ગતો આગચ્છતિ, ન સાસનં સુય્યતી''તિ અપરં અમચ્ચં પુરિસસહસ્સેહિ પેસેસિ. તસ્મિમ્પિ તથા પટિપન્ને અપરમ્પિ પેસેસીતિ એવં નવહિ પુરિસસહસ્સેહિ સદ્ધિં નવ અમચ્ચે પેસેસિ. સબ્બે અરહત્તં પત્વા તુણ્હી અહેસું.

અથ રાજા ચિન્તેસિ – ''એત્તકા જના મયિ સિનેહાભાવેન દસબલસ્સ ઇધાગમનત્થાય ન કિઞ્ચિ કથયિંસુ, અયં ખો ઉદાયિ દસબલેન સમવયો, સહપંસુકીળિકો, મયિ ચ સિનેહો અત્થિ, ઇમં પેસેસ્સામી''તિ તં પક્કોસાપેત્વા, ''તાત, ત્વં પુરિસસહસ્સપરિવારો રાજગહં ગન્ત્વા દસબલં ઇધાનેહી''તિ વત્વા પેસેસિ. સો પન ગચ્છન્તો ''સચાહં, દેવ, પબ્બજિતું લભિસ્સામિ, એવાહં ભગવન્તં ઇધાનેસ્સામી''તિ વત્વા ''યં કિઞ્ચિ કત્વા મમ પુત્તં દસ્સેહી''તિ વુત્તો રાજગહં ગન્ત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનવેલાયં પરિસપરિયન્તે ઠિતો ધમ્મં સુત્વા સપરિવારો અરહત્તં પત્વા એહિભિક્ખુભાવે પતિટ્ઠાસિ. અરહત્તં પન પત્વા ''ન તાવાયં દસબલસ્સ કુલનગરં ગન્તું કાલો, વસન્તે પન ઉપગતે પુપ્ફિતે વનસણ્ડે હરિતતિણસઞ્છન્નાય ભૂમિયા ગમનકાલો ભવિસ્સતી''તિ કાલં પટિમાનેન્તો વસન્તે સમ્પત્તે સત્થુ કુલનગરં ગન્તું ગમનમગ્ગવણ્ણં સંવણ્ણેન્તો –

''અઙ્ગારિનો દાનિ દુમા ભદન્તે, ફલેસિનો છદનં વિપ્પહાય;
તે અચ્ચિમન્તોવ પભાસયન્તિ, સમયો મહાવીર ભાગી રથાનં.

''દુમાનિ ફુલ્લાનિ મનોરમાનિ, સમન્તતો સબ્બદિસા પવન્તિ;
પત્તં પહાય ફલમાસસાના, કાલો ઇતો પક્કમનાય વીર.

''નેવાતિસીતં ન પનાતિઉણ્હં, સુખા ઉતુ અદ્ધનિયા ભદન્તે;
પસ્સન્તુ તં સાકિયા કોળિયા ચ, પચ્છામુખં રોહિનિયં તરન્તં.

''આસાય કસતે ખેત્તં, બીજં આસાય વપ્પતિ;
આસાય વાણિજા યન્તિ, સમુદ્દં ધનહારકા;
યાય આસાય તિટ્ઠામિ, સા મે આસા સમિજ્ઝતુ. (થેરગા॰ ૫૨૭-૫૩૦);

''નાતિસીતં નાતિઉણ્હં, નાતિદુબ્ભિક્ખછાતકં;
સદ્દલા હરિતા ભૂમિ, એસ કાલો મહામુનિ. (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૨૨૫);

''પુનપ્પુનઞ્ચેવ વપન્તિ બીજં, પુનપ્પુનં વસ્સતિ દેવરાજા;
પુનપ્પુનં ખેત્તં કસન્તિ કસ્સકા, પુનપ્પુનં ધઞ્ઞમુપેતિ રટ્ઠં.

''પુનપ્પુનં યાચનકા ચરન્તિ, પુનપ્પુનં દાનપ્પતી દદન્તિ;

પુનપ્પુનં દાનપ્પતી દદિત્વા, પુનપ્પુનં સગ્ગમુપેન્તિ ઠાનં.

‘‘વીરો હવે સત્તયુગં પુનેતિ, યસ્મિં કુલે જાયતિ ભૂરિપઞ્ઞો;
મઞ્ઞામહં સક્કતિ દેવદેવો, તયા હિ જાતો મુનિ સચ્ચનામો.

‘‘સુદ્ધોદનો નામ પિતા મહેસિનો, બુદ્ધસ્સ માતા પન માયનામા;
યા બોધિસત્તં પરિહરિય કુચ્છિના, કાયસ્સ ભેદા તિદિવમ્હિ મોદતિ.

‘‘સા ગોતમી કાલકતા ઇતો ચુતા, દિબ્બેહિ કામેહિ સમઙ્ગિભૂતા;
સા મોદતિ કામગુણેહિ પઞ્ચહિ, પરિવારિતા દેવગણેહિ તેહી’’તિ. (થેરગા॰ ૫૩૧-૫૩૫);

ઇમા ગાથા અભાસિ. તત્થ **અઙ્ગારિનો**તિ અઙ્ગારાનિ વિયાતિ અઙ્ગારાનિ. અઙ્ગારાનિ રત્તપવાળવણ્ણાનિ રુક્ખાનં પુપ્ફફલાનિ, તાનિ એતેસં સન્તીતિ અઙ્ગારિનો, અભિલોહિતકુસુમકિસલયેહિ અઙ્ગારવુટ્ઠિસમ્પરિકિણ્ણા વિયાતિ અત્થો. **દાની**તિ ઇમસ્મિં કાલે. **દુમા**તિ રુક્ખા. **ભદન્તે**તિ ભદ્દં અન્તે એતસ્સાતિ, ‘‘ભદન્તે’’તિ એકસ્સ દ-કારસ્સ લોપં કત્વા વુચ્ચતિ. ગુણવિસેસયુત્તો, ગુણવિસેસયુત્તાનઞ્ચ અગ્ગભૂતો સત્થા. તસ્મા, ભદન્તેતિ સત્થુ આલપનમેવ, પચ્ચત્તવચનઞ્ચેતં એકારન્તં ‘‘સુગતે પટિકમ્મે સુખે દુક્ખે જીવે’’તિઆદીસુ વિય. ઇધ પન સમ્બોધનટ્ઠે દટ્ઠબ્બં. તેન વુત્તં, ‘‘ભદન્તેતિ આલપન’’ન્તિ. ‘‘ભદ્દસદ્દેન સમાનત્થં પદન્તરમેક’’ન્તિ કેચિ. ફલાનિ એસન્તીતિ **ફલેસિનો**. અચેતનેપિ હિ સચેતનકિરિયં આહ. એવં થેરેન યાચિતો ભગવા તત્થ ગમને બહૂનં વિસેસાધિગમનં દિસ્વા વીસતિસહસ્સખીણાસવપરિવુતો રાજગહતો અતુરિતચારિકાવસેન કપિલવત્થુગામિમગ્ગં પટિપજ્જિ. થેરો ઇદ્ધિયા કપિલવત્થું ગન્ત્વા રઞ્ઞો પુરતો આકાસે ઠિતોવ અદિટ્ઠપુબ્બવેસં દિસ્વા રઞ્ઞા ‘‘કોસિ ત્વ’’ન્તિ પુચ્છિતો ‘‘અમચ્ચપુત્તં તયા ભગવતો સન્તિકં પેસિતં મં ન જાનાસિ, ત્વં એવં પન જાનાહી’’તિ દસ્સેન્તો –

‘‘બુદ્ધસ્સ પુત્તોમ્હિ અસય્હસાહિનો, અઙ્ગીરસસ્સપ્પટિમસ્સ તાદિનો;
પિતુપિતા મય્હં તુવંસિ સક્ક, ધમ્મેન મે ગોતમ અય્યકોસી’’તિ. (થેરગા॰ ૫૩૬) –

ગાથમાહ.

તત્થ **બુદ્ધસ્સ પુત્તોમ્હી**તિ સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધસ્સ ઓરસ્સ પુત્તો અમ્હિ. **અસય્હસાહિનો**તિ અભિસમ્બોધિતો પુબ્બે ઠપેત્વા મહાબોધિસત્તં અઞ્ઞેહિ સહિતું વહિતું અસક્કુણેય્યત્તા અસય્હસ્સ સકલસ્સ બોધિસમ્ભારસ્સ મહાકારુણિકાધિકારસ્સ ચ સહનતો વહનતો, તતો પરમ્પિ અઞ્ઞેહિ સહિતું અભિભવિતું અસક્કુણેય્યત્તા અસય્હાનં પઞ્ચન્નં મારાનં સહનતો અભિભવનતો, આસયાનુસયચરિતાધિમુત્તિઆદિવિભાગાવબોધનેન યથારહં વેનેય્યાનં દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકપરમત્થેહિ અનુસાસનીસઙ્ખાતસ્સ અઞ્ઞેહિ અસય્હસ્સ બુદ્ધકિચ્ચસ્સ સહનતો, તત્થ વા સાધુકારિભાવતો અસય્હસાહિનો. **અઙ્ગીરસસ્સા**તિ અઙ્ગીકતસીલાદિસમ્પત્તિકસ્સ. અઙ્ગમઙ્ગેહિ નિચ્છરણકઓભાસસ્સાતિ અપરે. કેચિ પન ‘‘અઙ્ગીરસો, સિદ્ધત્થોતિ દ્વે નામાનિ પિતરાયેવ ગહિતાની’’તિ વદન્તિ. **અપ્પટિમસ્સા**તિ અનૂપમસ્સ. ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ તાદિલક્ખણપ્પત્તિયા **તાદિનો**. **પિતુપિતા મય્હં તુવંસી**તિ અરિયજાતિવસેન મય્હં પિતુ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ લોકવોહારેન ત્વં પિતા અસિ. **સક્કા**તિ જાતિવસેન રાજાનં આલપતિ. **ધમ્મેના**તિ સભાવેન અરિયજાતિ લોકિયજાતીતિ દ્વિન્નં જાતીનં સભાવસમોધાનેન. **ગોતમા**તિ રાજાનં ગોત્તેન આલપતિ. **અય્યકોસી**તિ પિતામહો અસિ. એત્થ ચ ‘‘બુદ્ધસ્સ પુત્તોમ્હી’’તિઆદિં વદન્તો થેરો અઞ્ઞં બ્યાકાસિ.

એવં પન અત્તાનં જાનાપેત્વા હટ્ઠતુટ્ઠેન રઞ્ઞા મહારહે પલ્લઙ્કે નિસીદાપેત્વા અત્તનો પટિયાદિતસ્સ નાનગ્ગરસભોજનસ્સ પત્તં પૂરેત્વા દિન્ને ગમનાકારં દસ્સેસિ. ''કસ્મા, ભન્તે, ગન્તુકામત્થ, ભુઞ્જથા''તિ ચ વુત્તે, ''સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ભુઞ્જિસ્સામી''તિ. ''કહં પન સત્થા''તિ? ''વીસતિસહસ્સભિક્ખુપરિવારો તુમ્હાકં દસ્સનત્થાય મગ્ગં પટિપન્નો''તિ. ''તુમ્હે ઇમં પિણ્ડપાતં ભુઞ્જથ, અઞ્ઞં ભગવતો હરિસ્સથ. યાવ ચ મમ પુત્તો ઇમં નગરં સમ્પાપુણાતિ, તાવસ્સ ઇતો પિણ્ડપાતં હરથા''તિ વુત્તે થેરો ભત્તકિચ્ચં કત્વા રઞ્ઞો પરિસાય ચ ધમ્મં કથેત્વા સત્થુ આગમનતો પુરેતરમેવ સકલરાજનિવેસનં રતનત્તયે અભિપ્પસન્નં કરોન્તો સબ્બેસં પસ્સન્તાનંયેવ સત્થુ આહરિતબ્બભત્તપુણ્ણં પત્તં આકાસે વિસ્સજ્જેત્વા સયમ્પિ વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા પિણ્ડપાતં ઉપનામેત્વા સત્થુ હત્થે ઠપેસિ. સત્થા તં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જિ. એવં સટ્ઠિયોજનમગ્ગે દિવસે દિવસે યોજનં ગચ્છન્તસ્સ ભગવતો રાજગેહતોયેવ પિણ્ડપાતં આહરિત્વા અદાસિ. અથ નં ભગવા ''અયં મય્હં પિતુનો સકલનિવેસનં પસાદેતી''તિ ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં કુલપ્પસાદકાનં ભિક્ખૂનં યદિદં કાળુદાયી''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯, ૨૨૫) કુલપ્પસાદકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૪૮-૯. એવં સો કતપુઞ્ઞસમ્ભારાનુરૂપેન અરહત્તં પત્વા પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ બુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. **અદ્ધાનં પટિપન્નસ્સા**તિ અપરરટ્ઠં ગમનત્થાય દૂરમગ્ગં પટિપજ્જન્તસ્સ. **ચરતો ચારિકં તદા**તિ અન્તોમણ્ડલં મજ્ઝિમણ્ડલં બહિમણ્ડલન્તિ તીણિ મણ્ડલાનિ તદા ચારિકં ચરતો ચરન્તસ્સ **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સ** ભગવતો **સુફુલ્લં** સુટ્ઠુ ફુલ્લં પબોધિતં **ગય્હ** ગહેત્વા ન કેવલમેવ પદુમં, ઉપ્પલઞ્ચ **મલ્લિકં** વિકસિતં અહં ગય્હ ઉભોહિ હત્થેહિ ગહેત્વા પૂરેસિન્તિ સમ્બન્ધો. **પરમન્નં ગહેત્વાના**તિ પરમં ઉત્તમં સેટ્ઠં મધુરં સબ્બસુપક્કં સાલિઓદનં ગહેત્વા સત્થુનો **અદાસિં** ભોજેસિન્તિ અત્થો.

૯૭. **સક્યાનં નન્દિજનનો**તિ સક્યરાજકુલાનં ભગવતો ઞાતીનં આરોહપરિણાહરૂપયોબ્બનવચનાલપનસમ્પત્તિયા નન્દં તુટ્ઠિં જનેન્તો ઉપ્પાદેન્તો. **ઞાતિબન્ધુ ભવિસ્સતી**તિ ઞાતો પાકટો બન્ધુ ભવિસ્સતિ. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

કાળુદાયિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. મોઘરાજત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અત્થદસ્સી તુ ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો મોઘરાજત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો એકદિવસં સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું લૂખચીવરધરાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા તં ઠાનન્તરં આકઙ્ખન્તો પણિધાનં કત્વા તત્થ તત્થ ભવે પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે પુન બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા બ્રાહ્મણાનં વિજ્જાસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં ગતો એકદિવસં અત્થદસ્સિં ભગવન્તં ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતં રથિયં ગચ્છન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા સિરસિ અઞ્જલિં કત્વા ''યાવતા રૂપિનો સત્થા''તિઆદીહિ છહિ ગાથાહિ અભિત્થવિત્વા ભાજનં પૂરેત્વા મધું ઉપનેસિ. સત્થા તં પટિગ્ગહેત્વા અનુમોદનં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો કસ્સપભગવતો કાલે કટ્ઠવાહનસ્સ નામ રઞ્ઞો અમચ્ચો હુત્વા નિબ્બત્તો તેન સત્થુ આનયનત્થાય પેસિતો સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વીસતિવસ્સસહસ્સાનિ સમણધમ્મં કત્વા તતો ચુતો એકં બુદ્ધન્તરં સુગતીસુયેવ પરિવત્તેન્તો ઇમસ્મિં

બુદ્ધુપ્પાદે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા **મોઘરાજા**તિ લદ્ધનામો બાવરીયબ્રાહ્મણસ્સ સન્તિકે ઉગ્ગહિતસિપ્પો સંવેગજાતો તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા તાપસસહસ્સપરિવારો અજિતાદીહિ સદ્ધિં સત્થુ સન્તિકં પેસિતો તેસં પન્નરસમો હુત્વા પઞ્હં પુચ્છિત્વા વિસ્સજ્જનપરિયોસાને અરહત્તં પાપુણિ. અરહત્તં પન પત્વા સત્થલૂખં સુત્તલૂખં રજનલૂખન્તિ વિસેસેન તિવિધેનપિ લૂખેન સમન્નાગતં પંસુકૂલં ધારેસિ. તેન નં સત્થા લૂખચીવરધરાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૬૪. એવં સો પણિધાનાનુરૂપેન અરહત્તફલં પત્વા અત્તનો પુબ્બસમ્ભારં દિસ્વા પુબ્બકમ્માપદાનં પકાસેન્તો **અત્થદસ્સી તુ ભગવા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવ.

૭૩. **પુટકં પૂરયિત્વાના**તિ પુટકં વુચ્ચતિ વારકં, ઘટં વા. **અનેળકં** નિદ્દોસં મક્ખિકણ્ડવિરહિતં ખુદ્દમધુના ઘટં પૂરેત્વા તં ઉભોહિ હત્થેહિ **પગ્ગય્હ** પકારેન આદરેન ગહેત્વા **મહેસિનો** ભગવતો ઉપનેસિન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

મોઘરાજત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. અધિમુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો અધિમુત્તત્થેરસ્સ અપદાનં (થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૨.અધિમુત્તત્થેરગાથાવણ્ણના). અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિમ્હિ લોકનાથે પરિનિબ્બુતે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો રતનત્તયે પસન્નો ભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા ઉચ્છૂહિ મણ્ડપં કારેત્વા મહાદાનં પવત્તેત્વા પરિયોસાને સન્તિપદં પણિધેસિ. સો તતો ચુતો દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સાસને પસીદિત્વા સદ્ધાય પતિટ્ઠિતત્તા **અધિમુત્તત્થેરો**તિ પાકટો.

૮૪. એવં કતસમ્ભારવસેન અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

અધિમુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. લસુણદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો લસુણદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. એસોપાયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસે આદીનવં દિસ્વા ગેહં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તં નિસ્સાય વને વસન્તો બહૂનિ લસુણાનિ રોપેત્વા તદેવ વનમૂલફલઞ્ચ ખાદન્તો વિહાસિ. સો બહૂનિ લસુણાનિ કાજેનાદાય મનુસ્સપથં આહરિત્વા પસન્નો દાનં દત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ભેસજ્જત્થાય દત્વા ગચ્છતિ. એવં સો યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તેનેવ પુઞ્ઞબલેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા કમેન ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે ઉપ્પન્નો પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્તો પુબ્બકમ્મવસેન **લસુણદાયકત્થેરો**તિ પાકટો.

૮૯. અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. તત્થ હિમાલયપબ્બતસ્સ પરિયોસાને મનુસ્સાનં સઞ્ચરણટ્ઠાને યદા વિપસ્સી ભગવા ઉદપાદિ, તદા અહં તાપસો અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો. **લસુણં ઉપજીવામી**તિ રત્તલસુણં રોપેત્વા તદેવ ગોચરં કત્વા જીવિકં કપ્પેમીતિ અત્થો. તેન વુત્તં ''લસુણં મય્હભોજન''ન્તિ.

૯૦. **ખારિયો પૂરયિત્વાના**તિ તાપસભાજનાનિ લસુણેન પૂરયિત્વા કાજેનાદાય **સઙ્ઘારામં** સઙ્ઘસ્સ વસનટ્ઠાનં હેમન્તાદીસુ તીસુ કાલેસુ સઙ્ઘસ્સ ચતૂહિ ઇરિયાપથેહિ વસનવિહારં **અગચ્છિં** અગમાસિન્તિ અત્થો. **હટ્ઠો હટ્ઠેન ચિત્તેના**તિ અહં સન્તુટ્ઠો સોમનસ્સયુત્તચિત્તેન સઙ્ઘસ્સ લસુણં અદાસિન્તિ અત્થો.

૯૧. **વિપસ્સિસ્સ...પે॰... નિરતસ્સહ**ન્તિ નરાનં અગ્ગસ્સ સેટ્ઠસ્સ અસ્સ વિપસ્સિસ્સ ભગવતો સાસને નિરતો નિસ્સેસેન રતો અહન્તિ સમ્બન્ધો. **સઙ્ઘસ્સ...પે॰... મોદહ**ન્તિ અહં સઙ્ઘસ્સ લસુણદાનં દત્વા **સગ્ગમ્હિ** સુટ્ઠુ અગ્ગસ્મિં દેવલોકે આયુકપ્પં દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવમાનો મોદિં, સન્તુટ્ઠો ભવામીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

લસુણદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. આયાગદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો આયાગદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો પરિનિબ્બુતકાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સાસને પસન્નો વડ્ઢકીનં મૂલં દત્વા અતિમનોહરં દીઘં ભોજનસાલં કારાપેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા પણીતેનાહારેન ભોજેત્વા મહાદાનં દત્વા ચિત્તં પસાદેસિ. સો યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુયેવ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા ઘટેન્તો વાયમન્તો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા ન ચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ. પુબ્બે કતપુઞ્ઞવસેન **આયાગત્થેરો**તિ પાકટો.

૯૪. એવં સો કતપુઞ્ઞસમ્ભારવસેન અરહત્તં પત્વા અત્તના પુબ્બે કતકુસલકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **નિબ્બુતે**તિ **વદતં** ''મયં બુદ્ધા''તિ વદન્તાનં અન્તરે **વરે** ઉત્તમે સિખિમ્હિ ભગવતિ પરિનિબ્બુતેતિ અત્થો. **હટ્ઠો હટ્ઠેન ચિત્તેના**તિ સદ્ધતાય હટ્ઠપહટ્ઠો સોમનસ્સયુત્તચિત્તતાય પહટ્ઠેન ચિત્તેન **ઉત્તમં થૂપં** સેટ્ઠં ચેતિયં **અવન્દિં** પણામયિન્તિ અત્થો.

૯૫. **વડ્ઢકીહિ કથાપેત્વા**તિ ''ભોજનસાલાય પમાણં કિત્તક''ન્તિ પમાણં કથાપેત્વાતિ અત્થો. **મૂલં દત્વાનહં તદા**તિ તદા તસ્મિં કાલે અહં કમ્મકરણત્થાય તેસં વડ્ઢકીનં મૂલં દત્વા **આયાગં** આયતં દીઘં ભોજનસાલં અહં સન્તુટ્ઠો સોમનસ્સચિત્તેન કારપેસહં કારાપેસિં અહન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

૯૭. **આયાગસ્સ ઇદં ફલ**ન્તિ ભોજનસાલદાનસ્સ ઇદં વિપાકન્તિ અત્થો.

આયાગદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. ધમ્મચક્કિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો ધમ્મચક્કિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો પુત્તદારેહિ વડ્ઢિતો વિભવસમ્પન્નો મહાભોગો, સો રતનત્તયે પસન્નો સદ્ધાજાતો ધમ્મસભાયં ધમ્માસનસ્સ પિટ્ઠિતો રતનમયં ધમ્મચક્કં કારેત્વા પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ નિબ્બત્તટ્ઠાનેસુ સક્કસમ્પત્તિં ચક્કવત્તિસમ્પત્તિઞ્ચ અનુભવિત્વા કમેન ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે ઉપ્પન્નો વિભવસમ્પન્નો સઞ્જાતસદ્ધો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્વા પુબ્બે કતકુસલનામસદિસનામેન **ધમ્મચક્કિકત્થેરો**તિ પાકટો જાતો અહોસિ.

૧૦૨. સો પુઞ્ઞસમ્ભારાનુરૂપેન પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **સીહાસનસ્સ સમ્મુખા**તિ સીહસ્સ ભગવતો નિસિન્નસ્સ સમ્મુખા બુદ્ધાસનસ્સ અભિમુખટ્ઠાનેતિ અત્થો, **ધમ્મચક્કં મે ઠપિતન્તિ** મયા ધમ્મચક્કાકારેન ઉભતો સીહરૂપં દસ્સેત્વા મજ્ઝે આદાસસદિસં કારેત્વા કતં ધમ્મચક્કં ઠપિતં પૂજિતં. કિં ભૂતં? વિઞ્ઞૂહિ મેધાવીહિ ‘‘અતીવ સુન્દર’’ન્તિ **વણ્ણિતં** થોમિતં સુકતં ધમ્મચક્કન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૦૩. ચારુવણ્ણોવ સોભામીતિ સુવણ્ણવણ્ણો ઇવ સોભામિ વિરોચામીતિ અત્થો. ‘‘ચતુવણ્ણેહિ સોભામી’’તિપિ પાઠો, તસ્સ ખત્તિયબ્રાહ્મણવેસ્સસુદ્દજાતિસઙ્ખાતેહિ ચતૂહિ વણ્ણેહિ **સોભામિ** વિરોચામીતિ અત્થો. **સયોગ્ગબલવાહનો**તિ સુવણ્ણસિવિકાદીહિ યોગ્ગેહિ ચ સેનાપતિમહામત્તાદીહિ સેવકેહિ બલેહિ ચ હત્થિઅસ્સરથસઙ્ખાતેહિ વાહનેહિ ચ સહિતોતિ અત્થો. **બહુજ્જના** બહવો મનુસ્સા **અનુયન્તા** મમાનુવત્તન્તા **નિચ્ચં** નિચ્ચકાલં પરિવારેન્તીતિ સમ્બન્ધો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ધમ્મચક્કિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. કપ્પરુક્ખિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો કપ્પરુક્ખિયત્થેરસ્સ અપદાનં (થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૭૬). અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તેસુ તેસુ ભવેસુ નિબ્બાનાધિગમૂપાયભૂતાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો મહદ્ધનો મહાભોગો સત્થરિ પસન્નો સત્તહિ રતનેહિ વિચિત્તં સુવણ્ણમયં કપ્પરુક્ખં કારેત્વા સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો ચેતિયસ્સ સમ્મુખે ઠપેત્વા પૂજેસિ. સો એવરૂપં પુઞ્ઞં કત્વા યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો સુગતીસુયેવ સંસરન્તો કમેન ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા રતનત્તયે પસન્નો ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો સત્થુ આરાધેત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્વા પુબ્બે કતકુસલનામેન **કપ્પરુક્ખિયત્થેરો**તિ પાકટો અહોસિ.

૧૦૮. સો એવં પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **થૂપસેટ્ઠસ્સ સમ્મુખા**તિ સેટ્ઠસ્સ ઉત્તમસ્સ ધાતુનિહિતથૂપસ્સ ચેતિયસ્સ સમ્મુખટ્ઠાને **વિચિત્તદુસ્સે** અનેકવણ્ણેહિ વિસમેન વિસદિસેન ચિત્તેન મનોહરે ચિનપટ્ટસોમારપટ્ટાદિકે દુસ્સે . **લગેત્વા** ઓલગ્ગેત્વા કપ્પરુક્ખં **ઠપેસિં** અહં પતિટ્ઠપેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કપ્પરુક્ખિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

ચતુત્થવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૫. ઉપાલિવગ્ગો

૧. ભાગિનેય્યુપાલિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ખીણાસવસહસ્સેહીતિઆદિકં આયસ્મતો ઉપાલિત્થેરસ્સ ભાગિનેય્યુપાલિત્થેરસ્સ અપદાનં. એસો હિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તસ્મિં તસ્મિં ભવે પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસે આદીનવં દિસ્વા ગેહં પહાય ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા પઞ્ચાભિઞ્ઞાઅટ્ઠસમાપત્તિલાભી હુત્વા હિમવન્તે વાસં કપ્પેસિ. તસ્મિં સમયે પદુમુત્તરો ભગવા વિવેકકામો હિમવન્તં પાવિસિ. તાપસો ભગવન્તં પુણ્ણચન્દમિવ વિરોચમાનં દૂરતોવ દિસ્વા પસન્નમાનસો અજિનચમ્મં અંસે કત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ વન્દિત્વા ઠિતકોવ દસનખસમોધાનઞ્જલિં સિરસિ પતિટ્ઠપેત્વા અનેકાહિ ઉપમાહિ અનેકેહિ થુતિવચનેહિ ભગવન્તં થોમેસિ. તં સુત્વા ભગવા – ‘‘અયં તાપસો અનાગતે ગોતમસ્સ નામ ભગવતો સાસને પબ્બજિત્વા વિનયે તિખિણપઞ્ઞાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકરણમદાસિ. સો યાવતાયુકં ઠત્વા અપરિહીનજ્ઝાનો બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિ. તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કપિલવત્થુનગરે ઉપાલિત્થેરસ્સ ભાગિનેય્યો હુત્વા નિબ્બત્તિ. સો કમેન વુદ્ધિપ્પત્તો માતુલસ્સ ઉપાલિત્થેરસ સન્તિકે પબ્બજિત્વા કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. સો અત્તનો આચરિયસ્સ સમીપે વસિતત્તા વિનયપઞ્હે તિખિણઞાણો અહોસિ. અથ ભગવા ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં વિનયપઞ્હે તિખિણપઞ્ઞાનં ભિક્ખૂનં યદિદં ભાગિનેય્યુપાલી’’તિ તં એતદગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ.

૧. સો એવં એતદગ્ગટ્ઠાનં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ખીણાસવસહસ્સેહી**તિઆદિમાહ. તત્થ **આ** સમન્તતો યાવભવગ્ગા સવન્તિ પવત્તન્તીતિ આસવા. કામાસવાદયો ચત્તારો આસવા, તે ખીણા સોસિતા વિસોસિતા વિદ્ધંસિતા યેહિ તેતિ ખીણાસવા, તેયેવ સહસ્સા ખીણાસવસહસ્સા, તેહિ ખીણાસવસહસ્સેહિ . **પરેતો** પરિવુતો **લોકનાયકો** લોકસ્સ નિબ્બાનપાપનકો વિવેકં અનુયુત્તો પટિસલ્લિતું એકીભવિતું ગચ્છતેતિ સમ્બન્ધો.

૨. **અજિનેન નિવત્થોહ**ન્તિ અહં અજિનમિગચમ્મેન પટિચ્છન્નો, અજિનચમ્મવસનોતિ અત્થો. **તિદણ્ડપરિધારકો**તિ કુણ્ડિકટ્ઠપનત્થાય તિદણ્ડં ગહેત્વા ધારેન્તોતિ અત્થો. ભિક્ખુસઙ્ઘેન પરિબ્યૂળ્હં પરિવારિતં લોકનાયકં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં પાકટમેવાતિ.

ભાગિનેય્યુપાલિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. સોણકોળિવિસત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અનોમદસ્સિસ્સ મુનિનોતિઆદિકં આયસ્મતો કોળિવિસત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વયપ્પત્તો પુત્તદારેહિ વડ્ઢિતો વિભવસમ્પન્નો ભગવતો ચઙ્કમનત્થાય સોભનં ચઙ્કમં કારેત્વા સુધાપરિકમ્મં કારેત્વા આદાસતલમિવ સમં વિજ્જોતમાનં કત્વા દીપધૂપપુપ્ફાદીહિ સજ્જેત્વા ભગવતો નિય્યાદેત્વા બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં પણીતેનાહારેન પૂજેસિ. સો એવં યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચવિત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તો. તત્થ

પાળિયા વુત્તનયેન દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા અન્તરા ઓક્કાકકુલપ્પસુતોતિ તં સબ્બં પાળિયા વુત્તાનુસારેન વેદિતબ્બં. પચ્છિમભવે પન કોલિયરાજવંસે જાતો વયપ્પત્તો કોટિઅગ્ઘનકસ્સ કણ્ણપિળન્ધનસ્સ ધારિતત્તા **કોટિકણ્ણો**તિ, **કુટિકણ્ણો**તિ ચ પાકટો અહોસિ. સો ભગવતિ પસન્નો ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૨૫. સો અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અનોમદસ્સિસ્સ મુનિનો**તિઆદિમાહ. તત્થ **અનોમદસ્સિસ્સા**તિ અનોમં અલામકં સુન્દરં દસ્સનં દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણપટિમણ્ડિતત્તા બ્યામપ્પભામણ્ડલોપસોભિતત્તા આરોહપરિણાહેન સમન્નાગતત્તા ચ દસ્સનીયં સરીરં યસ્સ ભગવતો સો અનોમદસ્સી, તસ્સ અનોમદસ્સિસ્સ મુનિનોતિ અત્થો. **તાદિનો**તિ ઇટ્ઠાનિટ્ઠેસુ અકમ્પિયસભાવસ્સ. **સુધાય લેપનં કત્વા**તિ સુધાય અવલિત્તં કત્વા દીપધૂપપુપ્ફધજપટાકાદીહિ ચ અલઙ્કતં ચઙ્કમં **કારયિં** અકાસિન્તિ અત્થો. સેસગાથાનં અત્થો પાળિયા અનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યોવ.

૩૫. પરિવારસમ્પત્તિધનસમ્પત્તિસઙ્ખાતં યસં ધારેતીતિ યસોધરો, સબ્બે એતે સત્તસત્તતિચક્કવત્તિરાજાનો યસોધરનામેન એકનામકાતિ સમ્બન્ધો.

૫૨. **અઙ્ગીરસો**તિ અઙ્ગતો સરીરતો નિગ્ગતા રસ્મિ યસ્સ સો અઙ્ગીરસો, છન્દદોસમોહભયાગતીહિ વા પાપાચારવસેન વા ચતુરાપાયં ન ગચ્છતીતિ નાગો, મહન્તો પૂજિતો ચ સો નાગો ચેતિ **મહાનાગો**. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કોળિવિસત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. કાળિગોધાપુત્તભદ્દિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરસમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો ભદ્દિયસ્સ કાળિગોધાપુત્તત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો પુત્તદારેહિ વડ્ઢિતો નગરવાસિનો પુઞ્ઞાનિ કરોન્તે દિસ્વા સયમ્પિ પુઞ્ઞાનિ કાતુકામો બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા થૂલપટલિકાદિઅનેકાનિ મહારહાનિ સયનાનિ પઞ્ઞાપેત્વા તત્થ નિસિન્ને ભગવતિ સસઙ્ઘે પણીતેનાહારેન ભોજેત્વા મહાદાનં અદાસિ. સો એવં યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કાળિગોધાય નામ દેવિયા પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ. સો વિઞ્ઞુતં પત્તો આરોહપરિણાહહત્થપાદરૂપસમ્પત્તિયા ભદ્દત્તા ચ કાળિગોધાય દેવિયા પુત્તત્તા ચ **ભદ્દિયો કાળિગોધાપુત્તો**તિ પાકટો. સત્થરિ પસીદિત્વા માતાપિતરો આરાધેત્વા પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૫૪. સો અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસમ્બુદ્ધ**ન્તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **મેત્તચિત્ત**ન્તિ મિજ્જતિ સિનેહતિ નન્દતિ સબ્બસત્તેતિ મેત્તા, મેત્તાય સહગતં ચિત્તં મેત્તચિત્તં, તં યસ્સ ભગવતો અત્થીતિ મેત્તચિત્તો, તં મેત્તચિત્તં. **મહામુનિ**ન્તિ સકલભિક્ખૂનં મહન્તત્તા મહામુનિ, તં પદુમુત્તરં સમ્બુદ્ધન્તિ સમ્બન્ધો. **જનતા સબ્બા**તિ સબ્બો જનકાયો, સબ્બનગરવાસિનોતિ

અત્થો. **સબ્બલોકગ્ગનાયક**ન્તિ સકલલોકસ્સ અગ્ગં સેટ્ઠં નિબ્બાનસ્સ નયનતો પાપનતો નાયકં પદુમુત્તરસમ્બુદ્ધં જનતા **ઉપેતિ** સમીપં ગચ્છતીતિ સમ્બન્ધો.

૫૫. સત્તુકઞ્ચ બદ્ધકઞ્ચાતિ બદ્ધસત્તુઅબદ્ધસત્તુસઙ્ખાતં **આમિસં**. અથ વા ભત્તપૂપખજ્જભોજ્જયાગુઆદયો યાવકાલિકત્તા **આમિસં** પાનભોજનઞ્ચ ગહેત્વા પુઞ્ઞક્ખેત્તે અનુત્તરે સત્થુનો દદન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૫૮. આસનં બુદ્ધયુત્તકન્તિ બુદ્ધયોગ્ગં બુદ્ધારહં બુદ્ધાનુચ્છવિકં સત્તરતનમયં આસનન્તિ અત્થો. સેસં નયાનુયોગેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

કાળિગોધાપુત્તભદ્દિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. સન્નિટ્ઠાપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અરઞ્ઞે કુટિકં કત્વાતિઆદિકં આયસ્મતો સન્નિટ્ઠાપકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરબન્ધનેન બદ્ધો ઘરાવાસે આદીનવં દિસ્વા વત્થુકામકિલેસકામે પહાય હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે પબ્બતન્તરે અરઞ્ઞવાસં કપ્પેસિ. તસ્મિં કાલે પદુમુત્તરો ભગવા વિવેકકામતાય તં ઠાનં પાપુણિ. અથ સો તાપસો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો વન્દિત્વા નિસીદનત્થાય તિણસન્થરં પઞ્ઞાપેત્વા અદાસિ. તત્થ નિસિન્નં ભગવન્તં અનેકેહિ મધુરેહિ તિણ્ડુકાદીહિ ફલાફલેહિ સન્તપ્પેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન તતો ચુતો દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ અપરાપરં સંસરન્તો દ્વે સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સદ્ધાસમ્પન્નો પબ્બજિતો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. ખુરગ્ગે અરહત્તફલપ્પત્તિયં વિય નિરુસ્સાહેનેવ સન્તિપદસઙ્ખાતે નિબ્બાને સુટ્ઠુ ઠિતત્તા **સન્નિટ્ઠાપકત્થેરો**તિ પાકટો.

૭૦. અરહા પન હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અરઞ્ઞે કુટિકં કત્વા**તિઆદિમાહ. તત્થ **અરઞ્ઞે**તિ સીહબ્યગ્ઘાદીનં ભયેન મનુસ્સા એત્થ ન રજ્જન્તિ ન રમન્તિ ન અલ્લીયન્તીતિ અરઞ્ઞં, તસ્મિં અરઞ્ઞે. **કુટિક**ન્તિ તિણચ્છદનકુટિકં કત્વા પબ્બતન્તરે **વસામિ** વાસં કપ્પેસિન્તિ અત્થો. લાભેન ચ અલાભેન ચ યસેન ચ અયસેન ચ સન્તુટ્ઠો વિહાસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૭૨. જલજુત્તમનામકન્તિ જલે જાતં જલજં, પદુમં, જલજં ઉત્તમં જલજુત્તમં, જલજુત્તમેન સમાનં નામં યસ્સ સો જલજુત્તમનામકો, તં જલજુત્તમનામકં બુદ્ધન્તિ અત્થો. સેસં પાળિનયાનુયોગેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સન્નિટ્ઠાપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. પઞ્ચહત્થિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુમેધો નામ સમ્બુદ્ધોતિઆદિકં આયસ્મતો પઞ્ચહત્થિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા રતનત્તયે પસન્નો વિહાસિ. તસ્મિં સમયે પઞ્ચઉપ્પલહત્થાનિ આનેસું. સો તેહિ પઞ્ચઉપ્પલહત્થેહિ વીથિયં ચરમાનં સુમેધં ભગવન્તં પૂજેસિ. તાનિ ગન્ત્વા આકાસે વિતાનં હુત્વા છાયં કુરુમાનાનિ તથાગતેનેવ

સદ્ધિં ગચ્છિંસુ. સો તં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો પીતિયા ફુટ્ઠસરીરો યાવજીવં તદેવ પુઞ્ઞં અનુસ્સરિત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો અપરાપરં સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. કતકુસલનામેન **પઞ્ચહત્થિયત્થેરો**તિ પાકટો.

૭૭. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા પચ્ચક્ખતો પઞ્ઞાય દિટ્ઠપુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુમેધો નામ સમ્બુદ્ધો**તિઆદિમાહ. તત્થ **સુમેધો**તિ સુન્દરા મેધા ચતુસચ્ચપટિવેધપટિસમ્ભિદાદયો પઞ્ઞા યસ્સ સો ભગવા સુમેધો સમ્બુદ્ધો **અન્તરાપણે** અન્તરવીથિયં ગચ્છતીતિ સમ્બન્ધો. **ઓક્ખિત્તચક્ખૂ**તિ અધોખિત્તચક્ખુ. **મિતભાણી**તિ પમાણં ઞત્વા ભણનસીલો, પમાણં જાનિત્વા ધમ્મં દેસેસીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પઞ્ચહત્થિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. પદુમચ્છદનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો પદુમચ્છદનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતપુઞ્ઞસમ્ભારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો રતનત્તયે પસન્નો પરિનિબ્બુતસ્સ વિપસ્સિસ્સ ભગવતો ચિતકં પદુમપુપ્ફેહિ પૂજેસિ. સો તેનેવ ચિત્તપ્પસાદેન યાવતાયુકં ઠત્વા તતો સુગતીસુયેવ સંસરન્તો દિબ્બસમ્પત્તિં મનુસ્સસમ્પત્તિઞ્ચાતિ દ્વે સમ્પત્તિયો અનેકક્ખત્તું અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં અમ્હાકં સમ્માસમ્બુદ્ધકાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા સાસને પબ્બજિતો ઘટેન્તો વાયમન્તો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. તસ્સ રત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનાદીસુ તત્થ તત્થ વિહરન્તસ્સ વિહારો પદુમપુપ્ફેહિ છાદીયતિ, તેન સો **પદુમચ્છદનિયત્થેરો**તિ પાકટો.

૮૩. અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **નિબ્બુતે**તિ ખન્ધપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બુતે સત્થરિ, વિપસ્સિસ્સ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ સરીરે ચિતમાનિયમાને ચિતકે આરોપિતે સુકુલ્લં પદુમકલાપં અહં ગહેત્વા ચિતકં **આરોપયિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસગાથાસુ હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પદુમચ્છદનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. સયનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો સયનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે અઞ્ઞતરસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા હત્થિદણ્ડસુવણ્ણાદીહિ સયનત્થાય મઞ્ચં કારેત્વા અનગ્ઘેહિ વિચિત્તત્થરણેહિ અત્થરિત્વા ભગવન્તં પૂજેસિ. સો ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય પટિગ્ગહેત્વા અનુભવિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દિબ્બમનુસ્સસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ સાસને પસન્નો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં આરભિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. પુબ્બે કતપુઞ્ઞનામેન **સયનદાયકત્થેરો**તિ પાકટો.

૮૮. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં પાળિનયાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સયનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. ચઙ્કમનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અત્થદસ્સિસ્સ મુનિનોતિઆદિકં આયસ્મતો ચઙ્કમનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તેસુ તેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા ઉચ્ચવત્થુકં સુધાપરિકમ્મકતં રજતરાસિસદિસં સોભમાનં ચઙ્કમં કારેત્વા મુત્તદલસદિસં સેતપુલિનં અત્થરિત્વા ભગવતો અદાસિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા, ચઙ્કમં પટિગ્ગહેત્વા ચ પન સુખં કાયચિત્તસમાધિં અપ્પેત્વા ‘‘અયં અનાગતે ગોતમસ્સ ભગવતો સાસને સાવકો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ અપરાપરં સંસરન્તો દ્વે સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધાસમ્પન્નો સાસને પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્વા કતપુઞ્ઞનામેન **ચઙ્કમનદાયકત્થેરો**તિ પાકટો અહોસિ.

૯૩. સો એકદિવસં અત્તના પુબ્બે કતપુઞ્ઞકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અત્થદસ્સિસ્સ મુનિનો**તિઆદિમાહ. તત્થ **અત્થદસ્સિસ્સા**તિ અત્થં પયોજનં વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં નિબ્બાનં દક્ખતિ પસ્સતીતિ અત્થદસ્સી, અથ વા અત્થં નિબ્બાનં દસ્સનસીલો જાનનસીલોતિ અત્થદસ્સી, તસ્સ અત્થદસ્સિસ્સ મુનિનો મોનેન ઞાણેન સમન્નાગતસ્સ ભગવતો મનોરમં મનલ્લીનં ભાવનીયં મનસિ કાતબ્બં ચઙ્કમં કારેસિન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં વુત્તનયાનુસારેનેવ સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ચઙ્કમનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. સુભદ્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરો લોકવિદૂતિઆદિકં આયસ્મતો સુભદ્દત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે નિબ્બાનાધિગમનત્થાય પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને સદ્ધાસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બતો વિઞ્ઞુતં પત્વા ઘરબન્ધનેન બદ્ધો રતનત્તયે પસન્નો પરિનિબ્બાનમઞ્ચે નિપન્નં પદુમુત્તરં ભગવન્તં દિસ્વા સન્નિપતિતા દસસહસ્સચક્કવાળદેવતાયો ચ દિસ્વા પસન્નમાનસો નિગ્ગુણ્ડિકેટકનીલકાસોકાસિતાદિઅનેકેહિ સુગન્ધપુપ્ફેહિ પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચવિત્વા તુસિતાદીસુ દિબ્બસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા તતો મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાનેસુ ચ સુગન્ધેહિ પુપ્ફેહિ પૂજિતો અહોસિ. ઇમસ્મિં પન બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો કામેસુ આદીનવં દિસ્વાપિ યાવ બુદ્ધસ્સ ભગવતો પરિનિબ્બાનકાલો તાવ અલદ્ધબુદ્ધદસ્સનો ભગવતો પરિનિબ્બાનમઞ્ચે નિપન્નકાલેયેવ પબ્બજિત્વા અરહત્તં પાપુણિ. પુબ્બે કતપુઞ્ઞનામેન **સુભદ્દો**તિ પાકટો અહોસિ.

૧૦૧. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સવસેન પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો લોકવિદૂ**તિઆદિમાહ. તં ઉત્તાનત્થમેવ. **સુણાથ મમ ભાસતો**...પે॰... **નિબ્બાયિસ્સતિનાસવો**તિ ઇદં પરિનિબ્બાનમઞ્ચે નિપન્નોવ પદુમુત્તરો ભગવા બ્યાકાસિ.

પઞ્ચમભાણવારવણ્ણના સમત્તા.

૧૧૫. સો અત્તનો પટિપત્તિં દસ્સેન્તો **પુબ્બકમ્મેન સંયુત્તો**તિઆદિમાહ. **એકગ્ગો**તિ એકગ્ગચિત્તો. **સુસમાહિતો**તિ સુટ્ઠુ સમાહિતો, સન્તકાયચિત્તોતિ અત્થો. **બુદ્ધસ્સ ઓરસો પુત્તો**તિ બુદ્ધસ્સ ઉરસા હદયેન નિગ્ગતઓવાદાનુસાસનિં સુત્વા પત્તઅરહત્તફલોતિ અત્થો. **ધમ્મજોમ્હિ સુનિમ્મિતો**તિ ધમ્મતો કમ્મટ્ઠાનધમ્મતો જાતો અરિયાય જાતિયા સુનિમ્મિતો સુટ્ઠુ નિપ્ફાદિતસબ્બકિચ્ચો અમ્હિ ભવામીતિ અત્થો.

૧૧૬. ધમ્મરાજં ઉપગમ્માતિ ધમ્મેન સબ્બસત્તાનં રાજાનં ઇસ્સરભૂતં ભગવન્તં ઉપગન્ત્વા સમીપં ગન્ત્વાતિ અત્થો. **અપુચ્છિં પઞ્હમુત્તમ**ન્તિ ઉત્તમં ખન્ધાયતનધાતુસચ્ચસમુપ્પાદાદિપટિસંયુત્તં પઞ્હં અપુચ્છિન્તિ અત્થો. **કથયન્તો ચ મે પઞ્હ**ન્તિ એસો અમ્હાકં ભગવા મે મય્હં પઞ્હં કથયન્તો બ્યાકરોન્તો. **ધમ્મસોતં ઉપાનયી**તિ અનુપાદિસેસનિબ્બાનધાતુસઙ્ખાતં ધમ્મસોતં ધમ્મપવાહં ઉપાનયિ પાવિસીતિ અત્થો.

૧૧૮. જલજુત્તમનાયકોતિ પદુમુત્તરનામકો મ-કારસ્સ ય-કારં કત્વા કતવોહારો. **નિબ્બાયિ અનુપાદાનો**તિ ઉપાદાને પઞ્ચક્ખન્ધે અગ્ગહેત્વા નિબ્બાયિ ન પઞ્ઞાયિ અદસ્સનં અગમાસિ, મનુસ્સલોકાદીસુ કત્થચિપિ અપતિટ્ઠિતોતિ અત્થો. **દીપોવ તેલસઙ્ખયા**તિ વટ્ટિતેલાનં સઙ્ખયા અભાવા પદીપો ઇવ નિબ્બાયીતિ સમ્બન્ધો.

૧૧૯. સત્તયોજનિકં આસીતિ તસ્સ પરિનિબ્બુતસ્સ પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો રતનમયં થૂપં સત્તયોજનુબ્બેધં આસિ અહોસીતિ અત્થો. **ધજં તત્થ અપૂજેસિ**ન્તિ તત્થ તસ્મિં ચેતિયે સબ્બભદ્દં સબ્બતો ભદ્દં સબ્બસો મનોરમં ધજં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૧૨૦. કસ્સપસ્સ ચ બુદ્ધસ્સાતિ પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલતો પટ્ઠાય આગતસ્સ દેવમનુસ્સેસુ સંસરતો મે મય્હં ઓરસો પુત્તો તિસ્સો નામ કસ્સપસ્સ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ અગ્ગસાવકો જિનસાસને બુદ્ધસાસને દાયાદો આસિ અહોસીતિ સમ્બન્ધો.

૧૨૧. તસ્સ હીનેન મનસાતિ તસ્સ મમ પુત્તસ્સ તિસ્સસ્સ અગ્ગસાવકસ્સ હીનેન લામકેન મનસા ચિત્તેન **અભદ્દકં** અસુન્દરં અયુત્તકં ''અન્તકો પચ્છિમો''તિ **વાચં** વચનં **અભાસિં** કથેસિન્તિ અત્થો. **તેન કમ્મવિપાકેના**તિ તેન અરહન્તભક્ખાનસઙ્ખાતસ્સ અકુસલકમ્મસ્સ વિપાકેન. **પચ્છિમે અદ્દસં જિન**ન્તિ પચ્છિમે પરિયોસાને પરિનિબ્બાનકાલે મલ્લાનં ઉપવત્તને સાલવને પરિનિબ્બાનમઞ્ચે નિપન્નં જિનં જિતસબ્બમારં અમ્હાકં ગોતમસમ્માસમ્બુદ્ધં અદ્દસં અહન્તિ અત્થો. ''પચ્છા મે આસિ ભદ્દક''ન્તિપિ પાઠો. તસ્સ **પચ્છા** તસ્સ ભગવતો અવસાનકાલે નિબ્બાનાસન્નકાલે **મે** મય્હં **ભદ્દકં** સુન્દરં ચતુસચ્ચપટિવિજ્ઝનં **આસિ** અહોસીતિ અત્થો.

૧૨૨. પબ્બાજેસિ મહાવીરોતિ મહાવીરિયો સબ્બસત્તહિતો કરુણાયુત્તો જિતમારો મુનિ મલ્લાનં ઉપવત્તને સાલવને પચ્છિમે સયને પરિનિબ્બાનમઞ્ચે સયિતોવ મં પબ્બાજેસીતિ સમ્બન્ધો.

૧૨૩. અજ્જેવ દાનિ પબ્બજ્જાતિ અજ્જ એવ ભગવતો પરિનિબ્બાનદિવસેયેવ મમ પબ્બજ્જા, તથા અજ્જ એવ ઉપસમ્પદા, અજ્જ એવ દ્વિપદુત્તમસ્સ સમ્મુખા પરિનિબ્બાનં અહોસીતિ સમ્બન્ધો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સુભદ્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. ચુન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો ચુન્દત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતપુઞ્ઞસમ્ભારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થરિ પસીદિત્વા સત્તરતનમયં સુવણ્ણગ્ઘિયં કારેત્વા સુમનપુપ્ફેહિ છાદેત્વા ભગવન્તં પૂજેસિ. તાનિ પુપ્ફાનિ આકાસં સમુગ્ગન્ત્વા વિતાનાકારેન અટ્ઠંસુ. અથ નં ભગવા ‘‘અનાગતે ગોતમસ્સ નામ ભગવતો સાસને ચુન્દો નામ સાવકો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન તતો ચુતો દેવલોકે ઉપપન્નો કમેન છસુ કામાવચરદેવેસુ સુખં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે બ્રાહ્મણકુલે રૂપસારિયા પુત્તો સારિપુત્તત્થેરસ્સ કનિટ્ઠો હુત્વા નિબ્બત્તિ. તસ્સ વિઞ્ઞુતં પત્તસ્સ આરોહપરિણાહરૂપવયાનં સુન્દરતાય સકારસ્સ ચકારં કત્વા **ચુન્દો**તિ નામં કરિંસુ. સો વયપ્પત્તો ઘરાવાસે આદીનવં પબ્બજ્જાય ચ આનિસંસં દિસ્વા ભાતુત્થેરસ્સ સન્તિકે પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧૨૫. સો પત્તઅરહત્તફલો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **અગ્ઘિયન્તિ**આદયોપિ ઉત્તાનત્થાયેવ.

૧૨૮. વિતિણ્ણકઙ્ખો સમ્બુદ્ધોતિ વિસેસેન મગ્ગાધિગમેન વિચિકિચ્છાય ખેપિતત્તા વિતિણ્ણકઙ્ખો અસંસયો સમ્બુદ્ધો. **તિણ્ણોઘેહિ પુરક્ખતો**તિ કામોઘાદીનં ચતુન્નં ઓઘાનં તિણ્ણત્તા અતિક્કન્તત્તા ઓઘતિણ્ણેહિ ખીણાસવેહિ પુરક્ખતો પરિવારિતોતિ અત્થો. બ્યાકરણગાથા ઉત્તાનત્થાયેવ.

૧૩૯. ઉપટ્ઠહિં મહાવીરન્તિ ઉત્તમત્થસ્સ નિબ્બાનસ્સ **પત્તિયા** પાપુણનત્થાય કપ્પસતસહસ્સાધિકેસુ ચતુરાસઙ્ખ્યેય્યેસુ કપ્પેસુ પારમિયો પૂરેન્તેન કતવીરિયત્તા મહાવીરં બુદ્ધં ઉપટ્ઠહિં ઉપટ્ઠાનં અકાસિન્તિ અત્થો. **અઞ્ઞે ચ પેસલે બહૂ**તિ ન કેવલમેવ બુદ્ધં ઉપટ્ઠહિં, પેસલે પિયસીલે સીલવન્તે અઞ્ઞે ચ બહુઅગ્ગપ્પત્તે સાવકે, **મે** મય્હં **ભાતરં** સારિપુત્તત્થેરઞ્ચ ઉપટ્ઠહિન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૪૦. ભાતરં મે ઉપટ્ઠહિત્વાતિ મય્હં ભાતરં ઉપટ્ઠહિત્વા વત્તપટિવત્તં કત્વા તસ્સ પરિનિબ્બુતકાલે ભગવતો પઠમં પરિનિબ્બુતત્તા તસ્સ ધાતુયો ગહેત્વા પત્તમ્હિ ઓકિરિત્વા લોકજેટ્ઠસ્સ નરાનં આસભસ્સ બુદ્ધસ્સ **ઉપનામેસિં** અદાસિન્તિ અત્થો.

૧૪૧. ઉભો હત્થેહિ પગ્ગય્હાતિ તં મયા દિન્નં ધાતું સો ભગવા અત્તનો ઉભોહિ હત્થેહિ પકારેન ગહેત્વા તં ધાતું સંસુટ્ઠુ દસ્સયન્તો **અગ્ગસાવકં** સારિપુત્તત્થેરં **કિત્તયિ** પકાસેસીતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ચુન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

પઞ્ચમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૬. બીજનિવગ્ગો

૧. વિધૂપનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો વિધૂપનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ પૂરિતપુઞ્ઞસમ્ભારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો વિભવસમ્પન્નો સદ્ધાજાતો ભગવતિ પસન્નો ગિમ્હકાલે સુવણ્ણરજતમુત્તામણિમયં બીજનિં કારેત્વા ભગવતો અદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ સંસરન્તો દ્વે સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્સ અમ્હાકં સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ ઉપ્પન્નકાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો ઘરબન્ધનેન બન્ધિત્વા ઘરાવાસે આદીનવં દિસ્વા પબ્બજ્જાય ચ આનિસંસં દિસ્વા સદ્ધાસમ્પન્નો સાસને પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧. સો ''કેન મયા પુઞ્ઞકમ્મેન અયં લોકુત્તરસમ્પત્તિ લદ્ધા''તિ અત્તનો પુબ્બકમ્મં અનુસ્સરન્તો તં પચ્ચક્ખતો ઞત્વા પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **બીજનિકા મયા દિન્ના**તિ વિસેસેન સન્તાપયન્તાનં સત્તાનં સન્તાપં નિબ્બાપેન્તિ સીતલં વાતં જનેતીતિ બીજની, બીજનીયેવ બીજનિકા, સા સત્તરતનમયા વિજ્જોતમાના બીજનિકા મયા કારાપેત્વા દિન્નાતિ અત્થો.

વિધૂપનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. સતરંસિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ઉચ્ચિયં સેલમારુય્હાતિઆદિકં આયસ્મતો સતરંસિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સક્કટબ્યાકરણે વેદત્તયે ચ પારઙ્ગતો ઘરાવાસં પહાય અરઞ્ઞં પવિસિત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તે વાસં કપ્પેસિ. તસ્મિં સમયે પદુમુત્તરો ભગવા વિવેકકામતાય ઉચ્ચં એકં પબ્બતં આરુય્હ જલિતગ્ગિક્ખન્તો વિય નિસીદિ. તં તથાનિસિન્નં ભગવન્તં દિસ્વા તાપસો સોમનસ્સજાતો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અનેકેહિ કારણેહિ થોમેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન તતો ચુતો છસુ કામાવચરદેવેસુ દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા તતો મનુસ્સલોકે સતરંસી નામ ચક્કવત્તી રાજા હુત્વા નિબ્બત્તિ. તમ્પિ સમ્પત્તિં અનેકક્ખત્તું અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો પુબ્બપુઞ્ઞસમ્ભારવસેન ઞાણસ્સ પરિપક્કત્તા સત્તવસ્સિકોવ પબ્બજિત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૮-૯. સો ''અહં કેન કમ્મેન સત્તવસ્સિકોવ સન્તિપદં અનુપ્પત્તોસ્મી''તિ સરમાનો પુબ્બકમ્મં ઞાણેન પચ્ચક્ખતો દિસ્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં ઉદાનવસેન પકાસેન્તો **ઉચ્ચિયં સેલમારુય્હા**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઉચ્ચિયન્તિ** ઉચ્ચં સેલમયં પબ્બતં આરુય્હ નિસીદિ પદુમુત્તરોતિ સમ્બન્ધો. **પબ્બતસ્સાવિદૂરમ્હી**તિ ભગવતો નિસિન્નસ્સ પબ્બતસ્સ આસન્નટ્ઠાનેતિ અત્થો. **બ્રાહ્મણો મન્તપારગૂ**તિ મન્તસઙ્ખાતસ્સ વેદત્તયસ્સ પારં પરિયોસાનં કોટિં ગતો એકો બ્રાહ્મણોતિ અત્થો, અઞ્ઞં વિય અત્તાનં નિદ્દિસતિ અયં મન્તપારગૂતિ. **ઉપવિટ્ઠં મહાવીરન્તિ** તસ્મિં પબ્બતે નિસિન્નં વીરવન્તં જિનં, કિં વિસિટ્ઠં? **દેવદેવં** સકલછકામાવચરબ્રહ્મદેવાનં અતિદેવં

નરાસભં નરાનં આસતં સેટ્ઠં **લોકનાયકં** સકલસત્તલોકં નયન્તં નિબ્બાનં પાપેન્તં અહં **અઞ્જલિં** દસનખસમોધાનઞ્જલિપુટં સિરસિ મુદ્ધનિ **પગ્ગહેત્વાન** પતિટ્ઠપેત્વા **સન્થવિં** સુટ્ઠું થોમેસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૨. અભાસથાતિ ''યેનાયં અઞ્જલી દિન્નો...પે॰... અરહા સો ભવિસ્સતી''તિ બ્યાકાસિ. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સતરંસિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. સયનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો સયનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા સુખમનુભવન્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સત્થરિ પસન્નો દન્તસુવણ્ણરજતમુત્તમણિમયં મહારહં મઞ્ચં કારાપેત્વા ચીનપટ્ટકમ્બલાદીનિ અત્થરિત્વા સયનત્થાય ભગવતો અદાસિ. ભગવા તસ્સ અનુગ્ગહં કરોન્તો તત્થ સયિ . સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો તદનુરૂપં આકાસગમનસુખસેય્યાદિસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પાપુણિત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા વિપસ્સન્તો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૦. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ.

૨૧. સુખેત્તે બીજસમ્પદાતિ યથા તિણકચવરરહિતે કદ્દમાદિસમ્પન્ને સુખેત્તે વુત્તબીજાનિ સાદુફલાનિ નિપ્ફાદેન્તિ, એવમેવ રાગદોસાદિદિયડ્ઢસહસ્સકિલેસસઙ્ખાતતિણકચવરરહિતે સુદ્ધસન્તાને પુઞ્ઞક્ખેત્તે વુત્તદાનાનિ અપ્પાનિપિ સમાનાનિ મહપ્ફલાનિ હોન્તીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સયનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. ગન્ધોદકિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો ગન્ધોદકિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમમુનિવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો પરિનિબ્બુતે ભગવતિ નગરવાસિનો બોધિપૂજં કુરુમાને દિસ્વા વિચિત્તઘટે ચન્દનકપ્પુરાગરુઆદિમિસ્સકસુગન્ધોદકેન પૂરેત્વા બોધિરુક્ખં અભિસિઞ્ચિ. તસ્મિં ખણે દેવો મહાધારાહિ પવસ્સિ. તદા સો અસનિવેગેન કાલં કતો. તેનેવ પુઞ્ઞકમ્મેન દેવલોકે નિબ્બત્તિ, તત્થેવ ઠિતો ''અહો બુદ્ધો, અહો ધમ્મો''તિઆદિગાથાયો અભાસિ. એવં સો દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા સબ્બપરિળાહવિપ્પમુત્તો નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને સીતિભાવમુપગતો સુખિતો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા કમ્મટ્ઠાનં આરભિત્વા વિપસ્સન્તો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ. પુબ્બે કતપુઞ્ઞેન **ગન્ધોદકિયત્થેરો**તિ પાકટો અહોસિ.

૨૫. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુતરસ્સા**તિઆદિમાહ. તં વુત્તત્થમેવ. **મહાબોધિમહો અહૂ**તિ મહાબોધિરુક્ખસ્સ પૂજા અહોસીતિ અત્થો. **વિચિત્તં ઘટમાદાયા**તિ અનેકેહિ ચિત્તકમ્મસુવણ્ણકમ્મેહિ વિચિત્તં સોભમાનં ગન્ધોદકપુણ્ણં ઘટં ગહેત્વાતિ અત્થો . **ગન્ધોદકમદાસહ**ન્તિ ગન્ધોદકં અદાસિં, અહં ગન્ધોદકેન અભિસિઞ્ચિન્તિ અત્થો.

૨૬. **ન્હાનકાલે ચ બોધિયા**તિ બોધિયા પૂજાકરણસમયેતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ગન્ધોદકિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. ઓપવય્હત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો ઓપવય્હત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરજિનાદિચ્ચે લોકે પાતુભૂતે એકસ્મિં વિભવસમ્પન્નકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય મહદ્ધનો મહાભોગો ઘરાવાસં વસમાનો સાસને પસન્નો સત્થરિ પસાદબહુમાનો આજાનીયેન સિન્ધવેન પૂજં અકાસિ, પૂજેત્વા ચ પન ''બુદ્ધાદીનં સમણાનં હત્થિઅસ્સાદયો ન કપ્પન્તિ, કપ્પિયભણ્ડં દસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા તં અગ્ઘાપેત્વા તદગ્ઘનકેન કહાપણેન કપ્પિયં કપ્પાસિકકમ્બલકોજવાદિકં ચીવરં કપ્પૂરતક્કોલાદિકં ભેસજ્જપરિક્ખારઞ્ચ અદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ હત્થિઅસ્સાદિઅનેકવાહનસમ્પન્નો સુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સદ્ધાસમ્પન્નો સાસને પબ્બજિત્વા કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા મગ્ગપટિપાટિયા અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ, પુબ્બે કતપુઞ્ઞસમ્ભારવસેન **ઓપવય્હત્થેરો**તિ પાકટો અહોસિ.

૩૩. સો ''કેન નુ ખો કારણેન ઇદં મયા સન્તિપદં અધિગત''ન્તિ ઉપધારેન્તો પુબ્બકમ્મં ઞાણેન પચ્ચક્ખતો ઞત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં ઉદાનવસેન પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. તં વુત્તત્થમેવ. **આજાનીયમદાસહ**ન્તિ આજાનીયં ઉત્તમજાતિસિન્ધવં અહં અદાસિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૩૫. **સપત્તભારો**તિ સસ્સ અત્તનો પત્તાનિ અટ્ઠ પરિક્ખારાનિ ભારાનિ યસ્સ સો સપત્તભારો, અટ્ઠપરિક્ખારયુત્તોતિ અત્થો.

૩૬. **ખમનીયમદાસહ**ન્તિ ખમનીયયોગ્ગં ચીવરાદિકપ્પિયપરિક્ખારન્તિ અત્થો.

૪૦. **ચરિમો**તિ પરિયોસાનો કોટિપ્પત્તો ભવોતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ઓપવય્હત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. સપરિવારાસનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો સપરિવારાસનત્થેરસ્સ અપદાનં. સોપિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધાજાતો સાસને પસન્નો દાનફલં સદ્દહન્તો નાનગ્ગરસભોજનેન ભગવતો પિણ્ડપાતં

અદાસિ, દત્વા ચ પન ભોજનસાલાયં ભોજનત્થાય નિસિન્નાસનં જાતિસુમનમલ્લિકાદીહિ અલઙ્કરિ. ભગવા ચ ભત્તાનુમોદનમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અનેકવિધં સમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધો પસન્નો પબ્બજિત્વા ન ચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૩. સો એવં પત્તસન્તિપદો ''કેન નુ ખો પુઞ્ઞેન ઇદં સન્તિપદં અનુપ્પત્ત''ન્તિ ઞાણેન ઉપધારેન્તો પુબ્બકમ્મં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. તં વુત્તત્થમેવ. **પિણ્ડપાતં અદાસહ**ન્તિ તત્થ તત્થ લદ્ધાનં પિણ્ડાનં કબળં કબળં કત્વા પાતબ્બતો ખાદિતબ્બતો આહારો પિણ્ડપાતો, તં પિણ્ડપાતં ભગવતો અદાસિં, ભગવન્તં ભોજેસિન્તિ અત્થો.

૪૪. **અકિત્તયિ પિણ્ડપાત**ન્તિ મયા દિન્નપિણ્ડપાતસ્સ ગુણં આનિસંસં પકાસેસીતિ અત્થો.

૪૮. **સંવુતો પાતિમોક્ખસ્મિ**ન્તિ પાતિમોક્ખસંવરસીલેન સંવુતો પિહિતો પટિચ્છન્નોતિ અત્થો. **ઇન્દ્રિયેસુ ચ પઞ્ચસૂ**તિ ચક્ખુન્દ્રિયાદીસુ પઞ્ચસુ ઇન્દ્રિયેસુ રૂપાદીહિ ગોપિતો ઇન્દ્રિયસંવરસીલઞ્ચ ગોપિતોતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સપરિવારાસનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. પઞ્ચદીપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો પઞ્ચદીપકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસે વસન્તો ભગવતો ધમ્મં સુત્વા સમ્માદિટ્ઠિયં પતિટ્ઠિતો સદ્ધો પસન્નો મહાજનેહિ બોધિપૂજં કયિરમાનં દિસ્વા સયમ્પિ બોધિં પરિવારેત્વા દીપં જાલેત્વા પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ચક્કવત્તિસમ્પત્તિઆદયો અનુભવિત્વા સબ્બત્થેવ ઉપ્પન્નભવે જલમાનો જોતિસમ્પન્નવિમાનાદીસુ વસિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં વિભવસમ્પન્ને કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ, દીપપૂજાનિસ્સન્દેન **દીપકત્થેરો**તિ પાકટો.

૫૦. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. તં વુત્તત્થમેવ. **ઉજુદિટ્ઠિ અહોસહ**ન્તિ વઙ્કં મિચ્છાદિટ્ઠિં છડ્ડેત્વા ઉજુ અવઙ્કં નિબ્બાનાભિમુખં પાપુણનસમ્માદિટ્ઠિ અહોસિન્તિ અત્થો.

૫૧. **પદીપદાનં પાદાસિ**ન્તિ એત્થ પકારેન દિબ્બતિ જોતતીતિ પદીપો, તસ્સ દાનં પદીપદાનં, તં અદાસિં પદીપપૂજં અકાસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પઞ્ચદીપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. ધજદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો ધજદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા સુન્દરેહિ અનેકેહિ વત્થેહિ ધજં કારાપેત્વા ધજપૂજં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે ઉચ્ચકુલે નિબ્બત્તો પૂજનિયો અહોસિ. અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય પુત્તદારેહિ વડ્ઢિત્વા મહાભોગો યસવા સદ્ધાજાતો સત્થરિ પસન્નો ઘરાવાસં પહાય પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૫૭. સો પત્તઅરહત્તફલો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. તસ્સત્થો પુબ્બે વુત્તોયેવ. **હટ્ઠો હટ્ઠેન ચિત્તેના**તિ સોમનસ્સસહગતચિત્તયુત્તત્તા હટ્ઠો પરિપુણ્ણરૂપકાયો સદ્ધાસમ્પયુત્તચિત્તતાય હટ્ઠેન ચિત્તેન સન્તુટ્ઠેન ચિત્તેનાતિ અત્થો. **ધજમારોપયિં અહ**ન્તિ ધુનાતિ કમ્પતિ ચલતીતિ ધજં, તં ધજં આરોપયિં વેળગ્ગે લગ્ગેત્વા પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૫૮-૯. પતિતપત્તાનિ ગણ્હિત્વાતિ પતિતાનિ બોધિપત્તાનિ ગહેત્વા અહં બહિ છડ્ડેસિન્તિ અત્થો. **અન્તોસુદ્ધં બહિસુદ્ધ**ન્તિ અન્તો ચિત્તસન્તાનનામકાયતો ચ બહિ ચક્ખુસોતાદિરૂપકાયતો ચ સુદ્ધિં **અધિ** વિસેસેન **મુત્તં** કિલેસતો વિમુત્તં અનાસવં સમ્બુદ્ધં વિય સમ્મુખા ઉત્તમં બોધિં **અવન્દિં** પણામમકાસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ધજદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. પદુમત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચતુસચ્ચં પકાસેન્તોતિઆદિકં આયસ્મતો પદુમત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતકુસલસમ્ભારો પદુમુત્તરમુનિના ધમ્મપજ્જોતે જોતમાને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા ભોગસમ્પન્નોતિ પાકટો. સો સત્થરિ પસીદિત્વા મહાજનેન સદ્ધિં ધમ્મં સુણન્તો ધજેન સહ પદુમકલાપં ગહેત્વા અટ્ઠાસિ, સધજં તં પદુમકલાપં આકાસમુક્ખિપિં, તં અચ્છરિયં દિસ્વા અતિવિય સોમનસ્સજાતો અહોસિ. સો યાવજીવં કુસલં કત્વા જીવિતપરિયોસાને સગ્ગે નિબ્બત્તો ધજમિવ છકામાવચરે પાકટો પૂજિતો ચ દિબ્બસમ્પત્તિમનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવત્તિસમ્પત્તિમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને સદ્ધાસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો પઞ્ચવસ્સિકોવ પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા કતપુઞ્ઞનામેન **પદુમત્થેરો**તિ પાકટો.

૬૭. અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ચતુસચ્ચં પકાસેન્તો**તિઆદિમાહ. તત્થ **સચ્ચ**ન્તિ તથં અવિતથં અવિપરીતં સચ્ચં, દુક્ખસમુદયનિરોધમગ્ગવસેન ચત્તારિ સચ્ચાનિ સમાહટાનીતિ ચતુસચ્ચં, તં ચતુસચ્ચં પકાસેન્તો લોકે પાકટં કરોન્તોતિ અત્થો. **વરધમ્મપ્પવત્તકો**તિ ઉત્તમધમ્મપ્પવત્તકો પકાસકોતિ અત્થો. **અમતં વુટ્ઠિ**ન્તિ અમતમહાનિબ્બાનવુટ્ઠિધારં પવસ્સન્તો પગ્ઘરન્તો સદેવકં લોકં તેમેન્તો સબ્બકિલેસપરિળાહં નિબ્બાપેન્તો ધમ્મવસ્સં વસ્સતીતિ અત્થો.

૬૮. સધજં પદુમં ગય્હાતિ ધજેન સહ એકતો કત્વા પદુમં પદુમકલાપં ગહેત્વાતિ અત્થો. **અડ્ઢકોસે ઠિતો અહ**ન્તિ ઉભો ઉક્ખિપિત્વા ઠિતો અહન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પદુમત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. અસનબોધિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

જાતિયા સત્તવસ્સોહન્તિઆદિકં આયસ્મતો અસનબોધિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે અઞ્ઞતરસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સુખપ્પત્તો સાસને પસન્નો અસનબોધિતો ફલં ગહેત્વા તતો વુટ્ઠિતબોધિતરુણે ગહેત્વા બોધિં રોપેસિ, યથા ન વિનસ્સતિ તથા ઉદકાસિઞ્ચનાદિકમ્મેન રક્ખિત્વા પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો પરિપક્કસમ્ભારત્તા સત્તવસ્સિકોવ સમાનો પબ્બજિત્વા ખુરગ્ગેયેવ અરહત્તં પાપુણિ, પુરાકતપુઞ્ઞનામેન **અસનબોધિયત્થેરો**તિ પાકટો.

૭૮. સો પુબ્બસમ્ભારમનુસ્સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **જાતિયા સત્તવસ્સોહ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **જાતિયા**તિ માતુગબ્ભતો નિક્ખન્તકાલતો પટ્ઠાયાતિ અત્થો. સત્તવસ્સો પરિપુણ્ણસરદો અહં લોકનાયકં તિસ્સં ભગવન્તં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો. **પસન્નચિત્તો સુમનો**તિ પકારેન પસન્નઅનાલુળિતઅવિકમ્પિતચિત્તો, સુમનો સુન્દરમનો સોમનસ્સસહગતચિત્તોતિ અત્થો.

૭૯. **તિસ્સસ્સાહં ભગવતો**તિ તિક્ખત્તું જાતોતિ તિસ્સો, સો માતુગબ્ભતો, મનુસ્સજાતિતો, પઞ્ચક્ખન્ધતો ચ મુત્તો હુત્વા જાતો નિબ્બત્તો બુદ્ધો જાતોતિ અત્થો. તસ્સ તિસ્સસ્સ ભગવતો તાદિનો, લોકજેટ્ઠસ્સ અસનબોધિં ઉત્તમં રોપયિન્તિ સમ્બન્ધો.

૮૦. **અસનો નામધેય્યેના**તિ નામપઞ્ઞત્તિયા નામસઞ્ઞાય અસનો નામ અસનરુક્ખો બોધિ અહોસીતિ અત્થો. **ધરણીરુહપાદપો**તિ વલ્લિરુક્ખપબ્બતગઙ્ગાસાગરાદયો ધારેતીતિ ધરણી, કા સા? પથવી, તસ્સં રુહતિ પતિટ્ઠહતીતિ ધરણીરુહો, પાદેન પિવતીતિ પાદપો, પાદસઙ્ખાતેન મૂલેન સિઞ્ચિતોદકં પિવતિ આપોરસં સિનેહં ધારેતીતિ અત્થો. ધરણીરુહો ચ સો પાદપો ચાતિ ધરણીરુહપાદપો, તં ઉત્તમં અસનં બોધિં પઞ્ચ વસ્સાનિ **પરિચરિં** પોસેસિન્તિ અત્થો.

૮૧. **પુપ્ફિતં પાદપં દિસ્વા**તિ તં મયા પોસિતં અસનબોધિરુક્ખં પુપ્ફિતં અચ્છરયોગ્ગભૂતપુપ્ફત્તા **અબ્ભુતં** લોમહંસકરણં દિસ્વા **સકં કમ્મં** અત્તનો કમ્મં **પકિત્તેન્તો** પકારેન કથયન્તો બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ સન્તિકં અગમાસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

અસનબોધિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

છટ્ઠવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

७. सकचिन्तनियवग्गो

१. सकचिन्तनियत्थेरअपदानवण्णना

पवनं काननं दिस्वातिआदिकं आयस्मतो सकचिन्तनियत्थेरस्स अपदानं. अयम्पि पुरिमबुद्धेसु कताधिकारो तत्थ तत्थ भवे विवट्टूपनिस्सयानि पुञ्ञानि उपचिनन्तो विपस्सिस्स भगवतो काले एकस्मिं कुलगेहे निब्बत्तो वुद्धिमन्वाय तस्स भगवतो आयुपरियोसाने उप्पन्नो धरमानं भगवन्तं अपापुणित्वा परिनिब्बुतकाले इसिपब्बज्जं पब्बजित्वा हिमवन्ते वसन्तो विवेकं रमणीयं एकं वनं पत्वा तत्थेवेकाय कन्दराय पुलिनचेतियं कत्वा भगवति सञ्ञं कत्वा सधातुकसञ्ञञ्च कत्वा वनपुप्फेहि पूजेत्वा नमस्समानो परिचरि. सो तेन पुञ्ञकम्मेन देवमनुस्सेसु संसरन्तो द्वीसु अग्गं अग्गसम्पत्तिं अग्गञ्च चक्कवत्तिसम्पत्तिं अनुभवित्वा इमस्मिं बुद्धुप्पादे एकस्मिं कुलगेहे निब्बत्तो विभवसम्पन्नो सद्धासम्पन्नो सत्थरि पसीदित्वा पब्बजित्वा अरहा छळभिञ्ञो अहोसि.

१. सो अत्तनो पुब्बकम्मं सरित्वा सोमनस्सजातो पुब्बचरितापदानं पकासेन्तो **पवनं काननं दिस्वा**तिआदिमाह. तत्थ **पवन**न्ति पकारेन वनं पत्थटं वित्थिण्णं गहनभूतन्ति पवनं. **काननं** अवकुच्छितं आननं अवहनं सततं सीहब्यग्घयक्खरक्खसमद्दहत्थिअस्ससुपण्णउरगेहि विहङ्गगणसद्दकुक्कुटकोकिलेहि वा बहलन्ति काननं, तं काननसङ्खातं पवनं मनुस्ससद्दविरहितत्ता **अप्पसद्दं** निस्सद्दन्ति अत्थो. **अनाविल**न्ति न आविलं उपद्दवरहितन्ति अत्थो. **इसीनं अनुचिण्ण**न्ति बुद्धपच्चेकबुद्धअरहन्तखीणासवसङ्खातानं इसीनं अनुचिण्णं निसेवितन्ति अत्थो. **आहुतीनं पटिग्गह**न्ति आहुनं वुच्चति पूजासक्कारं पटिग्गहं गेहसदिसन्ति अत्थो.

२. **थूपं कत्वान वेळुना**ति वेळुपेसिकाहि चेतियं कत्वाति अत्थो. **नानापुप्फं समोकिरि**न्ति चम्पकादीहि अनेकेहि पुप्फेहि समोकिरिं पूजेसिन्ति अत्थो. **सम्मुखा विय सम्बुद्ध**न्ति सजीवमानस्स सम्बुद्धस्स सम्मुखा इव **निम्मितं** उप्पादितं चेतियं अहं **अभि** विसेसेन **वन्दिं** पणाममकासिन्ति अत्थो. सेसं सुविञ्ञेय्यमेवाति.

सकचिन्तनियत्थेरअपदानवण्णना समत्ता.

२. अवोपुप्फियत्थेरअपदानवण्णना

विहारा अभिनिक्खम्मातिआदिकं आयस्मतो अवोपुप्फियत्थेरस्स अपदानं. अयम्पि पुरिमबुद्धेसु कताधिकारो तत्थ तत्थ भवे विवट्टूपनिस्सयानि पुञ्ञानि उपचिनन्तो सिखिस्स भगवतो काले कुलगेहे निब्बत्तो विञ्ञुतं पत्तो सद्धासम्पन्नो धम्मं सुत्वा सोमनस्सप्पत्तो नानापुप्फानि उभोहि हत्थेहि गहेत्वा बुद्धस्स उपरि अब्भुक्किरि. सो तेन पुञ्ञेन देवमनुस्सेसु संसरन्तो सग्गसम्पत्तिञ्च चक्कवत्तिसम्पत्तिञ्च अनुभवित्वा सब्बत्थ पूजितो इमस्मिं बुद्धुप्पादे एकस्मिं कुलगेहे निब्बतो वुद्धिप्पत्तो सासने पसीदित्वा पब्बजित्वा नचिरस्सेव अरहा अहोसि. **आ** समन्ततो कासति दिप्पतीति आकासो, तस्मिं आकासे पुप्फानं अवकिरितत्ता **अवोपुप्फियत्थेरो**ति पाकटो.

७. एवं पत्तसन्तिपदो अत्तनो पुब्बकम्मं सरित्वा सोमनस्सजातो पुब्बचरितापदानं पकासेन्तो **विहारा अभिनिक्खम्मा**तिआदिमाह. तत्थ **विहारा**ति विसेसेन हरति चतूहि इरियापथेहि अपतन्तं अत्तभावं आहरति पवत्तेति एत्थाति विहारो, तस्मा विहारा **अभि** विसेसेन **निक्खम्म** निक्खमित्वा. **अब्भुट्ठासि च चङ्कमे**ति

ચઙ્કમનત્થાય સઙ્ખિતને ચઙ્કમે અભિવિસેસેન ઉઙ્ઘાસિ, અભિરુહીતિ અત્થો. **ચતુસચ્ચં પકાસેન્તો**તિ તસ્મિં ચઙ્કમે ચઙ્કમન્તો દુક્ખસમુદયનિરોધમગ્ગસચ્ચસઙ્ખાતં ચતુસચ્ચં પકાસેન્તો પાકટં કરોન્તો અમતં પદં નિબ્બાનં દેસેન્તો વિભજન્તો ઉત્તાનીકરોન્તો તસ્મિં ચઙ્કમેતિ સમ્બન્ધો.

૮. **સિખિસ્સ ગિરમઞ્ઞાય, બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ તાદિનો**તિ સેટ્ઠસ્સ તાદિગુણસમઙ્ગિસ્સ સિખિસ્સ બુદ્ધસ્સ ગિરં સદ્દં ઘોસં અઞ્ઞાય જાનિત્વા. **નાનાપુપ્ફં ગહેત્વાના**તિ નાગપુન્નાગાદિઅનેકાનિ પુપ્ફાનિ ગહેત્વા આહરિત્વા. **આકાસમ્હિ સમોકિરિ**ન્તિ ચઙ્કમન્તસ્સ ભગવતો મુદ્ધનિ આકાસે ઓકિરિં પૂજેસિં.

૯. **તેન કમ્મેન દ્વિપદિન્દા**તિ દ્વિપદાનં દેવબ્રહ્મમનુસ્સાનં ઇન્દ પધાનભૂત. **નરાસભ** નરાનં આસભભૂત. **પત્તોમ્હિ અચલં ઠાન**ન્તિ તુમ્હાકં સન્તિકે પબ્બજિત્વા અચલં ઠાનં નિબ્બાનં પત્તો અમ્હિ ભવામિ. **હિત્વા જયપરાજય**ન્તિ દિબ્બમનુસ્સસમ્પત્તિસઙ્ખાતં જયઞ્ચ ચતુરાપાયદુક્ખસઙ્ખાતં પરાજયઞ્ચ હિત્વા છડ્ડેત્વા નિબ્બાનં પત્તોસ્મીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

અવોપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. પચ્ચાગમનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિન્ધુયા નદિયા તીરેતિઆદિકં આયસ્મતો પચ્ચાગમનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે સિન્ધુયા ગઙ્ગાય સમીપે ચક્કવાકયોનિયં નિબ્બત્તો પુબ્બસમ્ભારયુત્તત્તા પાણિનો અખાદન્તો સેવાલમેવ ભક્ખયન્તો ચરતિ. તસ્મિં સમયે વિપસ્સિભગવા સત્તાનુગ્ગહં કરોન્તો તત્થ અગમાસિ. તસ્મિં ખણે સો ચક્કવાકો વિજ્જોતમાનં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો તુણ્ડેન સાલરુક્ખતો સાલપુપ્ફં છિન્દિત્વા આગમ્મ પૂજેસિ. સો તેનેવ ચિત્તપ્પસાદેન તતો ચુતો દેવલોકે ઉપ્પન્નો અપરાપરં છકામાવચરસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા તતો ચુતો મનુસ્સલોકે ઉપ્પજ્જિત્વા ચક્કવત્તિસમ્પત્તિઆદયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો પુબ્બચરિતવસેન સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ, ચક્કવાકો હુત્વા ભગવન્તં દિસ્વા કત્થચિ ગન્ત્વા પુપ્ફમાહરિત્વા પૂજિતત્તા પુબ્બપુઞ્ઞનામેન **પચ્ચાગમનિયત્થેરો**તિ પાકટો.

૧૩. અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિન્ધુયા નદિયા તીરે**તિઆદિમાહ. સીતિ સદ્દં કુરુમાના ધુનાતિ કમ્પતીતિ સિન્ધુ, નદતિ સદ્દં કરોન્તો ગચ્છતીતિ નદિ. **ચક્કવાકો અહં તદા**તિ ચક્કં સીઘં ગચ્છન્તં ઇવ ઉદકે વા થલે વા આકાસે વા સીઘં વાતિ ગચ્છતીતિ ચક્કવાકો. તદા વિપસ્સિં ભગવન્તં દસ્સનકાલે અહં ચક્કવાકો અહોસિન્તિ અત્થો. **સુદ્ધસેવાલભક્ખોહ**ન્તિ અઞ્ઞગોચરઅમિસ્સત્તા સુદ્ધસેવાલમેવ ખાદન્તો અહં વસામિ. **પાપેસુ ચ સુસઞ્ઞતો**તિ પુબ્બવાસનાવસેન પાપકરણે સુટ્ઠુ સઞ્ઞતો તીહિ દ્વારેહિ સઞ્ઞતો સુસિક્ખિતો.

૧૪. **અદ્દસં વિરજં બુદ્ધ**ન્તિ રાગદોસમોહવિરહિતત્તા વિરજં નિક્કિલેસં બુદ્ધં અદ્દસં અદ્દક્ખિં. **ગચ્છન્તં અનિલઞ્જસે**તિ અનિલઞ્જસે આકાસપથે ગચ્છન્તં બુદ્ધં. **તુણ્ડેન** મય્હં મુખતુણ્ડેન **તાલં** સાલપુપ્ફં **પગ્ગય્હ** પગ્ગહેત્વા **વિપસ્સિસ્સાભિરોપયિં** વિપસ્સિસ્સ ભગવતો પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પચ્ચાગમનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. પરપ્પસાદકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ઉસભં પવરં વીરન્તિઆદિકં આયસ્મતો પરપ્પસાદકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો તિણ્ણં વેદાનં પારગૂ ઇતિહાસપઞ્ચમાનં પદકો વેય્યાકરણો સનિઘણ્ડુકેટુભાનં સાક્ખરપ્પભેદાનં લોકાયતમહાપુરિસલક્ખણેસુ અનવયો નામેન **સેલબ્રાહ્મણો**તિ પાકટો સિદ્ધત્થં ભગવન્તં દિસ્વા દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણેહિ અસીતિઅનુબ્યઞ્જનેહિ ચાતિ સયં સોભમાનં દિસ્વા પસન્નમાનસો અનેકેહિ કારણેહિ અનેકાહિ ઉપમાહિ થોમનં પકાસેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવલોકે સક્કમારાદયો છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિસ્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ ચતુપટિસમ્ભિદાછળભિઞ્ઞપ્પત્તો મહાખીણાસવો અહોસિ, બુદ્ધસ્સ થુતિયા સત્તાનં સબ્બેસં ચિત્તપ્પસાદકરણતો **પરપ્પસાદકત્થેરો**તિ પાકટો.

૨૦. એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઉસભં પવરં વીર**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **ઉસભ**ન્તિ વસભો નિસભો વિસભો આસભોતિ ચત્તારો જેટ્ઠપુઙ્ગવા. તત્થ ગવસતજેટ્ઠકો વસભો, ગવસહસ્સજેટ્ઠકો નિસભો, ગવસતસહસ્સજેટ્ઠકો વિસભો, ગવકોટિસતસહસ્સજેટ્ઠકો આસભોતિ ચ યસ્સ કસ્સચિ થુતિં કરોન્તા બ્રાહ્મણપણ્ડિતા બહુસ્સુતા અત્તનો અત્તનો પઞ્ઞાવસેન થુતિં કરોન્તિ, બુદ્ધાનં પન સબ્બાકારેન થુતિં કાતું સમત્થો એકોપિ નત્થિ. અપ્પમેય્યો હિ બુદ્ધો. વુત્તઞ્હેતં –

> ‘‘બુદ્ધોપિ બુદ્ધસ્સ ભણેય્ય વણ્ણં, કપ્પમ્પિ ચે અઞ્ઞમભાસમાનો;
> ખીયેથ કપ્પો ચિરદીઘમન્તરે, વણ્ણો ન ખીયેથ તથાગતસ્સા’’તિ. (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૩૦૪; ૩.૧૪૧; મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૨૫; ઉદા॰ અટ્ઠ॰ ૫૩) –

આદિકં. અયમ્પિ બ્રાહ્મણો મુખારૂળ્હવસેન એકપસીદનવસેન ‘‘આસભ’’ન્તિ વત્તબ્બે ‘‘ઉસભ’’ન્તિઆદિમાહ. વરિતબ્બો પત્થેતબ્બોતિ વરો. અનેકેસુ કપ્પસતસહસ્સેસુ કતવીરિયત્તા વીરો. મહન્તં સીલક્ખન્ધાદિકં એસતિ ગવેસતીતિ મહેસી, તં **મહેસિં** બુદ્ધં. વિસેસેન કિલેસખન્ધમારાદયો મારે જિતવાતિ વિજિતાવી, તં **વિજિતાવિનં** સમ્બુદ્ધં. સુવણ્ણસ્સ વણ્ણો ઇવ વણ્ણો યસ્સ સમ્બુદ્ધસ્સ સો સુવણ્ણવણ્ણો, તં **સુવણ્ણવણ્ણં** સમ્બુદ્ધં દિસ્વા કો નામ સત્તો નપ્પસીદતીતિ.

પરપ્પસાદકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. ભિસદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વેસ્સભૂ નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો ભિસદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વેસ્સભુસ્સ ભગવતો કાલે હિમવન્તસ્મિં હત્થિયોનિયં નિબ્બત્તો તસ્મિં પટિવસતિ. તસ્મિં સમયે વેસ્સભૂ ભગવા વિવેકકામો હિમવન્તમગમાસિ. તં દિસ્વા સો હત્થિનાગો પસન્નમાનસો ભિસમુળાલં ગહેત્વા ભગવન્તં ભોજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન હત્થિયોનિતો ચુતો દેવલોકે

ઉપ્પજ્જિત્વા તત્થ છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સત્તમાગતો મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિસમ્પત્તિઆદયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે મહાભોગે અઞ્ઞતરસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો પુબ્બવાસનાબલેન સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ, સો પુબ્બે કતકુસલનામેન **ભિસદાયકત્થેરો**તિ પાકટો.

૨૯. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા પુબ્બચરિતાપદાનં દસ્સેન્તો **વેસ્સભૂ નામ નામેના**તિઆદિમાહ. તત્થ **વેસ્સભૂ**તિ વેસ્સં ભુનાતિ અતિક્કમતીતિ વેસ્સભૂ. અથ વા વેસ્સે વાણિજકમ્મે વા કામરાગાદિકે વા કુસલાદિકમ્મે વા વત્થુકામકિલેસકામે વા ભુનાતિ અભિભવતીતિ વેસ્સભૂ, સો નામેન વેસ્સભૂ નામ ભગવા. **ઇસીનં તતિયો અહૂ**તિ કુસલધમ્મે એસતિ ગવેસતીતિ ઇસિ, ''વિપસ્સી, સિખી, વેસ્સભૂ''તિ વુત્તત્તા તતિયો ઇસિ તતિયો ભગવા અહુ અહોસીતિ અત્થો. **કાનનં વનમોગ્ગય્હા**તિ કાનનસઙ્ખાતં વનં ઓગય્હ ઓગહેત્વા પાવિસીતિ અત્થો.

૩૦. **ભિસમુળાલં ગણ્હિત્વા**તિ દ્વિપદચતુપ્પદાનં છાતકં ભિસતિ હિંસતિ વિનાસેતીતિ ભિસં, કો સો? પદુમકન્દો, ભિસઞ્ચ મુળાલઞ્ચ ભિસમુળાલં, તં ભિસમુળાલં ગહેત્વાતિ અત્થો.

૩૧. **કરેન ચ પરામટ્ઠો**તિ તં મયા દિન્નદાનં, **વેસ્સભૂવરબુદ્ધિના** ઉત્તમબુદ્ધિના વેસ્સભુના કરેન હત્થતલેન પરામટ્ઠો કતસમ્ફસ્સો અહોસિ. **સુખાહં નાભિજાનામિ, સમં તેન કુતોત્તરિ**ન્તિ તેન સુખેન સમં સુખં નાભિજાનામિ, તતો ઉત્તરિં તતો પરં તતો અધિકં સુખં કુતોતિ અત્થો. સેસં નયાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યન્તિ.

ભિસદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. સુચિન્તિતત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ગિરિદુગ્ગચરો આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો સુચિન્તિતત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે હિમવન્તપ્પદેસે નેસાદકુલે ઉપ્પન્નો મિગસૂકરાદયો વધિત્વા ખાદન્તો વિહરતિ. તદા લોકનાથો લોકાનુગ્ગહં સત્તાનુદ્દયતઞ્ચ પટિચ્ચ હિમવન્તમગમાસિ. તદા સો નેસાદો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો અત્તનો ખાદનત્થાય આનીતં વરમધુરમંસં અદાસિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય, તં ભુઞ્જિત્વા અનુમોદનં વત્વા પક્કામિ. સો તેનેવ પુઞ્ઞેન તેનેવ સોમનસ્સેન તતો ચુતો સુગતીસુ સંસરન્તો છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિસમ્પત્તિઆદયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૬. ચતુપટિસમ્ભિદાપઞ્ચાભિઞ્ઞાદિભેદં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ગિરિદુગ્ગચરો આસિ**ન્તિઆદિમાહ. ગિરતિ સદ્દં કરોતીતિ ગિરિ, કો સો? સિલાપંસુમયપબ્બતો, દુક્ખ દુક્ખેન ગમનીયં દુગ્ગં, ગિરીહિ દુગ્ગં ગિરિદુગ્ગં, દુગ્ગમોતિ અત્થો. તસ્મિં ગિરિદુગ્ગે પબ્બતન્તરે ચરો ચરણસીલો આસિં અહોસિં. **અભિજાતોવ કેસરી**તિ અભિ વિસેસેન જાતો નિબ્બત્તો કેસરીવ કેસરસીહો ઇવ ગિરિદુગ્ગસ્મિં ચરામીતિ અત્થો.

૪૦. **ગિરિદુગ્ગં પવિસિં અહ**ન્તિ અહં તદા તેન મંસદાનેન પીતિસોમનસ્સજાતો પબ્બતન્તરં પાવિસિં. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સુચિન્તિતત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. વત્થદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પક્ખિજાતો તદા આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો વત્થદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે સુપણ્ણયોનિયં નિબ્બત્તો ગન્ધમાદનપબ્બતં ગચ્છન્તં અત્થદસ્સિં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો સુપણ્ણવણ્ણં વિજહિત્વા માણવકવણ્ણં નિમ્મિનિત્વા મહગ્ઘં દિબ્બવત્થં આદાય ભગવન્તં પૂજેસિ. સોપિ ભગવા પટિગ્ગહેત્વા અનુમોદનં વત્વા પક્કામિ. સો તેનેવ સોમનસ્સેન વીતિનામેત્વા યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો તત્થ અપરાપરં સંસરન્તો પુઞ્ઞાનિ અનુભવિત્વા તતો મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિન્તિ સબ્બત્થ મહગ્ઘં વત્થાભરણં લદ્ધં, તતો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે વત્થચ્છાયાય ગતગતટ્ઠાને વસન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞપ્પત્તખીણાસવો અહોસિ, પુબ્બે કતપુઞ્ઞનામેન **વત્થદાયકત્થેરો**તિ પાકટો.

૪૫. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પક્ખિજાતો તદા આસિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **પક્ખિજાતો**તિ પક્ખન્દતિ ઉપલવતિ સકુણો એતેનાતિ પક્ખં, પક્ખમસ્સ અત્થીતિ પક્ખી, પક્ખિયોનિયં જાતો નિબ્બત્તોતિ અત્થો. **સુપણ્ણો**તિ સુન્દરં પણ્ણં પત્તં યસ્સ સો સુપણ્ણો, વાતગ્ગાહસુવણ્ણવણ્ણજલમાનપત્તમહાભારોતિ અત્થો. **ગરુળાધિપો**તિ નાગે ગણ્હનત્થાય ગરું ભારં પાસાણં ગિળન્તીતિ ગરુળા, ગરુળાનં અધિપો રાજાતિ ગરુળાધિપો, વિરજં બુદ્ધં અદ્દસાહન્તિ સમ્બન્ધો.

વત્થદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. અમ્બદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અનોમદસ્સી ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો અમ્બદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે વાનરયોનિયં નિબ્બત્તો હિમવન્તે કપિરાજા હુત્વા પટિવસતિ. તસ્મિં સમયે અનોમદસ્સી ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય હિમવન્તમગમાસિ. અથ સો કપિરાજા ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો સુમધુરં અમ્બફલં ખુદ્દમધુના અદાસિ. અથ ભગવા તસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ તં સબ્બં પરિભુઞ્જિત્વા અનુમોદનં વત્વા પક્કામિ. અથ સો સોમનસ્સસમ્પન્નહદયો તેનેવ પીતિસોમનસ્સેન યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો અપરાપરં તત્થ દિબ્બસુખમનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞપ્પત્તો અહોસિ. પુબ્બપુઞ્ઞનામેન **અમ્બદાયકત્થેરો**તિ પાકટો.

૫૩. સો અપરભાગે અત્તના કતકુસલબીજં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અનોમદસ્સી ભગવા**તિઆદિમાહ. **મેત્તાય અફરિ લોકે, અપ્પમાણે નિરૂપધી**તિ સો ભગવા સબ્બલોકે અપ્પમાણે સત્તે ''સુખી હોન્તૂ''તિઆદિના નિરુપધિ ઉપધિવિરહિતં કત્વા મેત્તાય મેત્તચિત્તેન અફરિ પત્થરિ વડ્ઢેસીતિ અત્થો.

૫૪. **કપિ અહં તદા આસિ**ન્તિ તદા તસ્સાગમનકાલે કપિરાજા અહોસિન્તિ અત્થો.

અમ્બદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. સુમનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુમનો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો સુમનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે માલાકારસ્સ કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો ભગવતિ પસન્નમાનસો સુમનમાલામુટ્ઠિયો ગહેત્વા ઉભોહિ હત્થેહિ પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ દ્વે સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય પુત્તદારેહિ વડ્ઢિત્વા સુમનનામેન પાકટો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૬૨. સો અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુમનો નામ નામેના**તિઆદિમાહ. સુન્દરં મનં ચિત્તં યસ્સ સો સુમનો. સદ્ધાપસાદબહુમાનેન યુત્તો નામેન સુમનો નામ માલાકારો તદા અહં અહોસિં.

૬૩. **સિખિનો લોકબન્ધુનો**તિ સિખા મુદ્ધા કાસતીતિ સિખી. અથ વા સમ્પયુત્તસમ્પયોગે ખાદતિ વિદ્ધંસેતીતિ સિખી, કા સા? અગ્ગિસિખા, અગ્ગિસિખા વિય સિખાય દિપ્પનતો સિખી. યથા અગ્ગિસિખા જોતતિ પાકટા હોતિ, સિખી પત્તતિણકટ્ઠપલાસાદિકે દહતિ, એવમયમ્પિ ભગવા નીલપીતાદિરંસીહિ જોતતિ સકલલોકસન્નિવાસે પાકટો હોતિ. સકસન્તાનગતસબ્બકિલેસે સોસેતિ વિદ્ધંસેતિ ઝાપેતીતિ વોહારનામં નામકમ્મં નામધેય્યં, તસ્સ સિખિનો. સકલલોકસ્સ બન્ધુઞાતકોતિ લોકબન્ધુ, તસ્સ સિખિનો લોકબન્ધુનો ભગવતો સુમનપુપ્ફં **અભિરોપયિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

સુમનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. પુપ્ફચઙ્કોટિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અભીતરૂપં સીહં વાતિઆદિકં આયસ્મતો પુપ્ફચઙ્કોટિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો મહાવિભવસમ્પન્નો સત્થરિ પસીદિત્વા પસન્નાકારં દસ્સેન્તો સુવણ્ણવણ્ણં અનોજપુપ્ફમોચિનિત્વા ચઙ્કોટકં પૂરેત્વા ભગવન્તં પૂજેત્વા ''ભગવા , ઇમસ્સ નિસ્સન્દેન નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને સુવણ્ણવણ્ણો પૂજનીયો હુત્વા નિબ્બાનં પાપુણેય્ય''ન્તિ પત્થનમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ નિબ્બત્તો સબ્બત્થ પૂજિતો સુવણ્ણવણ્ણો અભિરૂપો અહોસિ. સો અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૬૮-૯. સો પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અભીતરૂપં સીહં વા**તિઆદિમાહ. તત્થ **સીહ**ન્તિ દ્વિપદચતુપ્પદાદયો સત્તે અભિભવતિ અજ્ઝોત્થરતીતિ સીહો, અભીતરૂપો અભીતસભાવો, તં અભીતરૂપં સીહં ઇવ નિસિન્નં પૂજેસિન્તિ સમ્બન્ધો. પક્ખીનં અગ્ગં ગરુળરાજં ઇવ **પવરં** ઉત્તમં બ્યગ્ઘરાજં ઇવ અભિ વિસેસેન જાતં સબ્બસીહાનં વિસેસં કેસરસીહં ઇવ તિલોકસ્સ સરણં **સિખિં** સમ્માસમ્બુદ્ધં. કિં ભૂતં? અનેજં નિક્કિલેસં ખન્ધમારાદીહિ અપરાજિતં નિસિન્નં સિખિન્તિ સમ્બન્ધો. **મારણાનગ્ગ**ન્તિ સબ્બકિલેસાનં મારણે સોસને વિદ્ધંસને અગ્ગં સેટ્ઠં કિલેસે મારેન્તાનં પચ્ચેકબુદ્ધબુદ્ધસાવકાનં વિજ્જમાનાનમ્પિ તેસં અગ્ગન્તિ અત્થો. **ભિક્ખુસઙ્ઘપુરક્ખતં** પરિવારિતં પરિવારેત્વા નિસિન્નં સિખિન્તિ સમ્બન્ધો.

૭૦. **ચઙ્કોટકે ઠપેત્વાના**તિ ઉત્તમં અનોજપુપ્ફં કરણ્ડકે પૂરેત્વા સિખીસમ્બુદ્ધં સેટ્ઠં **સમોકિરિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

પુપ્ફચઙ્કોટિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

સત્તમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૮. નાગસમાલવગ્ગો

૧. નાગસમાલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

આપાટલિં અહં પુપ્ફન્તિઆદિકં આયસ્મતો નાગસમાલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા તથારૂપસજ્જનસંસગ્ગસ્સ અલાભેન સત્થરિ ધરમાનકાલે દસ્સનસવનપૂજાકમ્મમકરિત્વા પરિનિબ્બુતકાલે તસ્સ ભગવતો સારીરિકધાતું નિદહિત્વા કતચેતિયમ્હિ ચિત્તં પસાદેત્વા પાટલિપુપ્ફં પૂજેત્વા સોમનસ્સં ઉપ્પાદેત્વા યાવતાયુકં ઠત્વા તેનેવ સોમનસ્સેન તતો કાલં કતો તુસિતાદીસુ છસુ દેવલોકેસુ સુખમનુભવિત્વા અપરભાગે મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો નાગરુક્ખપલ્લવકોમળસદિસસરીરત્તા **નાગસમાલો**તિ માતાપિતૂહિ કતનામધેય્યો ભગવતિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧. સો પચ્છા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **આપાટલિં અહં પુપ્ફન્તિ**આદિમાહ. તત્થ **આપાટલિન્તિ** આ સમન્તતો, આદરેન વા પાટલિપુપ્ફં ગહેત્વા અહં થૂપમ્હિ **અભિરોપેસિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો. **ઉજ્ઝિતં સુમહાપથેતિ** સબ્બનગરવાસીનં વન્દનપૂજનત્થાય મહાપથે નગરમજ્ઝે વીથિયં ઉજ્ઝિતં ઉટ્ઠાપિતં, ઇટ્ઠકકમ્મસુધાકમ્માદીહિ નિપ્ફાદિતન્તિ અત્થો. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થત્તા ચ સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

નાગસમાલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. પદસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અક્કન્તઞ્ચ પદં દિસ્વાતિઆદિકં આયસ્મતો પદસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં સદ્ધાસમ્પન્ને ઉપાસકગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો રતનત્તયે પસન્નો ભગવતા તસ્સ અનુકમ્પાય દસ્સિતં પદચેતિયં દિસ્વા પસન્નો લોમહટ્ઠજાતો વન્દનપૂજનાદિબહુમાનમકાસિ. સો તેનેવ સુખેત્તે સુકતેન પુઞ્ઞેન તતો ચુતો સગ્ગે નિબ્બત્તો તત્થ દિબ્બસુખમનુભવિત્વા અપરભાગે મનુસ્સેસુ જાતો મનુસ્સસમ્પત્તિં સબ્બમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્નકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ, પુરાકતપુઞ્ઞનામેન **પદસઞ્ઞકત્થેરો**તિ પાકટો.

૫. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અક્કન્તઞ્ચ પદં દિસ્વા**તિઆદિમાહ. તત્થ **અક્કન્તન્તિ** અક્કમિતં દસ્સિતં. સબ્બબુદ્ધાનં સબ્બદા ચતુરઙ્ગુલોપરિયેવ ગમનં, અયં પન તસ્સ સદ્ધાસમ્પન્નતં ઞત્વા ''એસો ઇમં પસ્સતૂ''તિ પદચેતિયં દસ્સેસિ, તસ્મા સો તસ્મિં પસીદિત્વા વન્દનપૂજનાદિસક્કારમકાસીતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પદસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. બુદ્ધસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

દુમગ્ગે પંસુકૂલિકન્તિઆદિકં આયસ્મતો બુદ્ધસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધાજાતો દુમગ્ગે લગ્ગિતં ભગવતો પંસુકૂલચીવરં દિસ્વા પસન્નમાનસો ''અરહદ્ધજ''ન્તિ ચિન્તેત્વા વન્દનપૂજનાદિસક્કારમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સસમ્પત્તિમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૯. સો પત્તઅરહત્તાધિગમો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **દુમગ્ગે પંસુકૂલિક**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ ધુનાતિ કમ્પતીતિ દુમો. દુહતિ પૂરેતિ આકાસતલન્તિ વા દુમો, દુમસ્સ અગ્ગો કોટીતિ દુમગ્ગો, તસ્મિં દુમગ્ગે. પંસુમિવ પટિક્કૂલભાવં અમનુઞ્ઞભાવં ઉલતિ ગચ્છતીતિ પંસુકૂલં, પંસુકૂલમેવ પંસુકૂલિકં, સત્થુનો પંસુકૂલં દુમગ્ગે લગ્ગિતં દિસ્વા અહં અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા તં પંસુકૂલં **અવન્દિં** પણામમકાસિન્તિ અત્થો. **ત**ન્તિ નિપાતમત્તં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

બુદ્ધસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. ભિસાલુવદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

કાનનં વનમોગ્ગય્હાતિઆદિકં આયસ્મતો ભિસાલુવદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે હિમવન્તસ્સ સમીપે અરઞ્ઞાવાસે વસન્તો વનમૂલફલાહારો વિવેકવસેનાગતં વિપસ્સિં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો પઞ્ચભિસાલુવે અદાસિ. ભગવા તસ્સ ચિત્તં પસાદેતું પસ્સન્તસ્સેવ પરિભુઞ્જિ. સો તેન ચિત્તપ્પસાદેન કાલં કત્વા તુસિતાદીસુ સમ્પત્તિમનુભવિત્વા પચ્છા મનુસ્સસમ્પત્તિઞ્ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિભવસમ્પત્તિં પત્તો તં પહાય સાસને પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧૩. સો તતો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **કાનનં વનમોગ્ગય્હા**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **વસામિ વિપિને અહ**ન્તિ વિવેકવાસો અહં વસામીતિ સમ્બન્ધો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ભિસાલુવદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

છટ્ઠભાણવારવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૫. એકસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ખણ્ડો નામાસિ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો એકસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો રતનત્તયે પસન્નમાનસો તસ્સ સત્થુનો ખણ્ડં નામ અગ્ગસાવકં ભિક્ખાય ચરમાનં દિસ્વા સદ્દહિત્વા પિણ્ડપાતમદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં એકસ્મિં

કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. સો એકદિવસં પિણ્ડપાતસ્સ સઞ્ઞં મનસિકરિત્વા પટિલદ્ધવિસેસત્તા **એકસઞ્ઞકત્થેરો**તિ પાકટો.

૧૮. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ખણ્ડો નામાસિ નામેના**તિઆદિમાહ. તત્થ તસ્સ અગ્ગસાવકત્થેરસ્સ કિલેસાનં ખણ્ડિતત્તા **ખણ્ડો**તિ નામં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

એકસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. તિણસન્થરદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો તિણસન્થરદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો બુદ્ધુપ્પાદતો પગેવ ઉપ્પન્નત્તા ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે એકં સરં નિસ્સાય પટિવસતિ. તસ્મિં સમયે તિસ્સો ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય આકાસેન અગમાસિ. અથ ખો સો તાપસો આકાસતો ઓરુય્હ ઠિતં તં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો તિણં લાયિત્વા તિણસન્થરં કત્વા નિસીદાપેત્વા બહુમાનાદરેન પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા પટિકુટિકો હુત્વા પક્કામિ. સો યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અનેકવિધસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૨. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **મહાજાતસ્સરો**તિ એત્થ પન સરન્તિ એત્થ પાનીયત્થિકા દ્વિપદચતુપ્પદાદયો સત્તાતિ સરં, અથ વા સરન્તિ એત્થ નદીકન્દરાદયોતિ સરં, મહન્તો ચ સો સયમેવ જાતત્તા સરો ચેતિ મહાજાતસ્સરો. અનોતત્તછદ્દન્તદહાદયો વિય અપાકટનામત્તા ''મહાજાતસ્સરો''તિ વુત્તોતિ દટ્ઠબ્બો. **સતપત્તેહિ સઞ્છન્નો**તિ એકેકસ્મિં પુપ્ફે સતસતપત્તાનં વસેન સતપત્તો, સતપત્તસેતપદુમેહિ સઞ્છન્નો ગહનીભૂતોતિ અત્થો. **નાનાસકુણમાલયો**તિ અનેકે હંસકુક્કુટકુક્કુહદેણ્ડિભાદયો એકતો કુણન્તિ સદ્દં કરોન્તીતિ સકુણાતિ લદ્ધનામાનં પક્ખીનં આલયો આધારભૂતોતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

તિણસન્થરદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. સૂચિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તિંસકપ્પસહસ્સમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો સૂચિદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ભગવતો ચીવરકમ્મં કાતું પઞ્ચ સૂચિયો અદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ પુઞ્ઞમનુભવિત્વા વિચરન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે તિક્ખપઞ્ઞો હુત્વા પાકટો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજન્તો તિક્ખપઞ્ઞતાય ખુરગ્ગેયેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૩૦. સો અપરભાગે પુઞ્ઞં પચ્ચવેક્ખન્તો તં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **તિંસકપ્પસહસ્સમ્હી**તિઆદિમાહ. અન્તરન્તરં પનેત્થ સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૩૧. **પઞ્ચસૂચી મયા દિન્ના**તિ એત્થ સૂચતિ છિદ્દં કરોતિ વિજ્ઝતીતિ સૂચિ, પઞ્ચમત્તા સૂચી પઞ્ચસૂચી મયા દિન્નાતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સૂચિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. પાટલિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો પાટલિપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે સેટ્ઠિપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો કુસલાકુસલઞ્ઞૂ સત્થરિ પસીદિત્વા પાટલિપુપ્ફં ગહેત્વા સત્થુ પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન બહુધા સુખસમ્પત્તિયો અનુભવન્તો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૬. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **અન્તરાપણે**તિ આ સમન્તતો હિરઞ્ઞસુવણ્ણાદિકં ભણ્ડં પણેન્તિ વિક્કિણન્તિ પત્થરન્તિ એત્થાતિ આપણં, આપણસ્સ અન્તરં વીથીતિ અન્તરાપણં, તસ્મિં અન્તરાપણે. **સુવણ્ણવણ્ણં** કઞ્ચનગ્ઘિયસંકાસં દ્વત્તિંસવરલક્ખણં સમ્બુદ્ધં દિસ્વા પાટલિપુપ્ફં પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પાટલિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. ઠિતઞ્જલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

મિગલુદ્દો પુરે આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો ઠિતઞ્જલિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થુપ્પન્નભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે પુરાકતેન એકેન કમ્મચ્છિદ્દેન નેસાદયોનિયં નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો મિગસૂકરાદયો મારેત્વા નેસાદકમ્મેન અરઞ્ઞે વાસં કપ્પેસિ. તસ્મિં સમયે તિસ્સો ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય હિમવન્તં અગમાસિ. સો તં દ્વત્તિંસવરલક્ખણેહિ અસીતાનુબ્યઞ્જનબ્યામપ્પભાહિ ચ જલમાનં ભગવન્તં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો પણામં કત્વા ગન્ત્વા પણ્ણસન્થરે નિસીદિ. તસ્મિં ખણે દેવો ગજ્જન્તો અસનિ પતિ, તતો મરણસમયે બુદ્ધમનુસ્સરિત્વા પુનઞ્જલિમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન સુખેત્તે કતકુસલત્તા અકુસલવિપાકં પટિબાહિત્વા સગ્ગે નિબ્બત્તો કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય પુરાકતવાસનાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૨. સો તતો પરં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **મિગલુદ્દો પુરે આસિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **મિગલુદ્દો**તિ મિગાનં મારણં ઉપગચ્છતીતિ મિગલુદ્દો. મિગન્તિ સીઘં વાતવેગેન ગચ્છન્તિ ધાવન્તીતિ મિગા, તેસં મિગાનં મારણે લુદ્દો દારુણો લોભીતિ મિગલુદ્દો. સો અહં **પુરે** ભગવતો દસ્સનસમયે મિગલુદ્દો **આસિં** અહોસિન્તિ અત્થો . **અરઞ્ઞે કાનને**તિ અરતિ ગચ્છતિ મિગસમૂહો એત્થાતિ અરઞ્ઞં,

અથ વા આ સમન્તતો રજ્જન્તિ તત્થ વિવેકાભિરતા બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધાદયો મહાસારપ્પત્તા સપ્પુરિસાતિ અરઞ્ઞં. કા કુચ્છિતાકારેન વા ભયાનકાકારેન વા નદન્તિ સદ્દં કરોન્તિ, આનન્તિ વિન્દન્તીતિ વા કાનનં, તસ્મિં અરઞ્ઞે કાનને મિગલુદ્દો પુરે આસિન્તિ સમ્બન્ધો. **તત્થ અદ્દસં સમ્બુદ્ધ**ન્તિ તત્થ તસ્મિં અરઞ્ઞે ઉપગતં સમ્બુદ્ધં અદ્દસં અદ્દક્ખિન્તિ અત્થો. દસ્સનં પુરે અહોસિ અવિદૂરે, તસ્મા મનોદ્વારાનુસારેન ચક્ખુવિઞ્ઞાણં પુરેચારિકં કાયવિઞ્ઞાણસમઙ્ગિં પાપેતિ અપ્પેતીતિ અત્થો.

૪૪. **તતો મે અસનીપાતો**તિ આ સમન્તતો સનન્તો ગજ્જન્તો પતતીતિ અસનિ, અસનિયા પાતો પતનં અસનીપાતો, દેવદણ્ડોતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ઠિતઞ્જલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. તિપદુમિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરો નામ જિનોતિઆદિકં આયસ્મતો તિપદુમિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતિયં માલાકારકુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો માલાકારકમ્મં કત્વા વસન્તો એકદિવસં અનેકવિધાનિ જલજથલજપુપ્ફાનિ ગહેત્વા રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્તુકામો એવં ચિન્તેસિ – ‘‘રાજા ઇમાનિ તાવ પુપ્ફાનિ દિસ્વા પસન્નો સહસ્સં વા ધનં ગામાદિકં વા દદેય્ય, લોકનાથં પન પૂજેત્વા નિબ્બાનામતધનં લભામિ, કિં મે એતેસુ સુન્દર’’ન્તિ તેન ‘‘ભગવન્તં પૂજેત્વા સગ્ગમોક્ખસમ્પત્તિયો નિપ્ફાદેતું વટ્ટતી’’તિ ચિન્તેત્વા વણ્ણવન્તં અતીવ રત્તપુપ્ફત્તયં ગહેત્વા પૂજેસિ. તાનિ ગન્ત્વા આકાસં છાદેત્વા પત્થરિત્વા અટ્ઠંસુ. નગરવાસિનો અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તજાતા ચેલુક્ખેપસહસ્સાનિ પવત્તયિંસુ. તં દિસ્વા ભગવા અનુમોદનં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૮. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તસ્સત્થો હેટ્ઠા વુત્તોવ. **સબ્બધમ્માન પારગૂ**તિ સબ્બેસં નવલોકુત્તરધમ્માનં પારં નિબ્બાનં ગતો પચ્ચક્ખં કતોતિ અત્થો. **દન્તો દન્તપરિવુતો**તિ સયં કાયવાચાદીહિ દન્તો એતદગ્ગે ઠપિતેહિ સાવકેહિ પરિવુતોતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ સમ્બન્ધવસેન ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

તિપદુમિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

અટ્ઠમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૯. તિમિરવગ્ગો

૧. તિમિરપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચન્દભાગાનદીતીરેતિઆદિકં આયસ્મતો તિમિરપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. કા ઉપ્પત્તિ? અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વસન્તો કામેસુ આદીનવં દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા ચન્દભાગાય નદિયા સમીપે વસતિ, વિવેકકામતાય હિમવન્તં ગન્ત્વા નિસિન્નં સિદ્ધત્થં ભગવન્તં દિસ્વા વન્દિત્વા તસ્સ ગુણં પસીદિત્વા તિમિરપુપ્ફં ગહેત્વા પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ સમ્પત્તિમનુભવન્તો સંસરિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧. સો અપરભાગે પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ચન્દભાગાનદીતીરે**તિઆદિમાહ. તસ્સત્થો હેટ્ઠા વુત્તોવ. **અનુભોતં વજામહ**ન્તિ ગઙ્ગાય આસન્ને વસનભાવેન સબ્બત્થ રમ્મભાવેન ગઙ્ગાતો હેટ્ઠા સોતાનુસારેન અહં વજામિ ગચ્છામિ તત્થ તત્થ વસામીતિ અત્થો. **નિસિન્નં સમણં દિસ્વા**તિ સમિતપાપત્તા સોસિતપાપત્તા સમણસઙ્ખાતં સમ્માસમ્બુદ્ધં દિસ્વાતિ અત્થો.

૨. **એવં ચિન્તેસહં તદા**તિ અયં ભગવા સયં તિણ્ણો સબ્બસત્તે તારયિસ્સતિ સંસારતો ઉત્તારેતિ સયં કાયદ્વારાદીહિ દમિતો અયં ભગવા પરે દમેતિ.

૩. સયં **અસ્સત્થો** અસ્સાસમ્પત્તો, કિલેસપરિળાહતો મુત્તો સબ્બસત્તે અસ્સાસેતિ, સન્તભાવં આપાપેતિ. સયં **સન્તો** સન્તકાયચિત્તો પરેસં સન્તકાયચિત્તં પાપેતિ. સયં **મુત્તો** સંસારતો મુચ્ચિતો પરે સંસારતો મોચયિસ્સતિ. સો અયં ભગવા સયં **નિબ્બુતો** કિલેસગ્ગીહિ નિબ્બુતો પરેસમ્પિ કિલેસગ્ગીહિ નિબ્બાપેસ્સતીતિ અહં તદા એવં ચિન્તેસિન્તિ અત્થો.

૪. **ગહેત્વા તિમિરપુપ્ફ**ન્તિ સકલં વનન્તં નીલકાળરંસીહિ અન્ધકારં વિય કુરુમાનં ખાયતીતિ તિમિરં પુપ્ફં તં ગહેત્વા કણ્ણિકાવણ્ટં ગહેત્વા **મત્થકે** સીસસ્સ ઉપરિ આકાસે **ઓકિરિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

તિમિરપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. ગતસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

જાતિયા સત્તવસ્સોહન્તિઆદિકં આયસ્મતો ગતસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો પુરાકતવાસનાવસેન સદ્ધાજાતો સત્તવસ્સિકકાલેયેવ પબ્બજિતો ભગવતો પણામકરણેનેવ પાકટો અહોસિ. સો એકદિવસં અતીવ નીલમણિપ્પભાનિ નઙ્ગલકસિતટ્ઠાને ઉટ્ઠિતસત્તપુપ્ફાનિ ગહેત્વા આકાસે પૂજેસિ. સો યાવતાયુકં સમણધમ્મં કત્વા તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૦. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **જાતિયા સત્તવસ્સોહ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **જાતિયા સત્તવસ્સો**તિ માતુગબ્ભતો નિક્ખન્તકાલતો પટ્ઠાય પરિપુણ્ણસત્તવસ્સિકોતિ અત્થો. **પબ્બજિં અનગારિય**ન્તિ અગારસ્સ હિતં આગારિયં કસિવાણિજ્જાદિકમ્મં નત્થિ આગારિયન્તિ અનગારિયં, બુદ્ધસાસને પબ્બજિં અહન્તિ અત્થો.

૧૨. સુગતાનુગતં મગ્ગન્તિ બુદ્ધેન ગતં મગ્ગં. અથ વા સુગતેન દેસિતં ધમ્માનુધમ્મપટિપત્તિપૂરણવસેન **હટ્ઠમાનસો** તુટ્ઠચિત્તો પૂજેત્વાતિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ગતસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. નિપન્નઞ્જલિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

રુક્ખમૂલે નિસિન્નોહન્તિઆદિકં આયસ્મતો નિપન્નઞ્જલિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો પબ્બજિત્વા રુક્ખમૂલિકઙ્ગં પૂરયમાનો અરઞ્ઞે વિહરતિ. તસ્મિં સમયે ખરો આબાધો ઉપ્પજ્જિ, તેન પીળિતો પરમકારુઞ્ઞપ્પત્તો અહોસિ. તદા ભગવા તસ્સ કારુઞ્ઞેન તત્થ અગમાસિ. અથ સો નિપન્નકોવ ઉટ્ઠિતું અસક્કોન્તો સિરસિ અઞ્જલિં કત્વા ભગવતો પણામં અકાસિ. સો તતો ચુતો તુસિતભવને ઉપ્પન્નો તત્થ સમ્પત્તિમનુભવિત્વા એવં છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ, પુરાકતપુઞ્ઞવસેન **નિપન્નઞ્જલિકત્થેરો**તિ પાકટો.

૧૬. સો અપરભાગે અત્તનો પુઞ્ઞસમ્પત્તિયો ઓલોકેત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **રુક્ખમૂલે નિસિન્નોહ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ રુહતિ પટિરુહતિ ઉદ્ધમુદ્ધં આરોહતીતિ રુક્ખો, તસ્સ રુક્ખસ્સ મૂલે સમીપેતિ અત્થો. **બ્યાધિતો પરમેન ચા**તિ પરમેન અધિકેન ખરેન કક્ખળેન બ્યાધિના રોગેન બ્યાધિતો, બ્યાધિના અહં સમન્નાગતોતિ અત્થો. **પરમકારુઞ્ઞપ્પત્તોમ્હી**તિ પરમં અધિકં કારુઞ્ઞં દીનભાવં દુક્ખિતભાવં પત્તોમ્હિ અરઞ્ઞે કાનનેતિ સમ્બન્ધો.

૨૦. પઞ્ચેવાસું મહાસિખાતિ સિરસિ પિળન્ધનત્થેન સિખા વુચ્ચતિ ચૂળા. મણીતિ જોતમાનં મકુટં તસ્સ અત્થીતિ સિખો, ચક્કવત્તિનો એકનામકા પઞ્ચેવ ચક્કવત્તિનો આસું અહેસુન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

નિપન્નઞ્જલિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. અધોપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અભિભૂ નામ સો ભિક્ખૂતિઆદિકં આયસ્મતો અધોપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા અપરભાગે કામેસુ આદીનવં દિસ્વા તં પહાય ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા પઞ્ચાભિઞ્ઞાઅટ્ઠસમાપત્તિલાભી ઇદ્ધીસુ ચ વસીભાવં પત્વા હિમવન્તસ્મિં પટિવસતિ. તસ્સ સિખિસ્સ ભગવતો અભિભૂ નામ અગ્ગસાવકો વિવેકાભિરતો હિમવન્તમગમાસિ. અથ સો તાપસો તં અગ્ગસાવકત્થેરં દિસ્વા થેરસ્સ

ઠિતપબ્બતં આરુહન્તો પબ્બતસ્સ હેટ્ઠાતલતો સુગન્ધાનિ વણ્ણસમ્પન્નાનિ સત્ત પુપ્ફાનિ ગહેત્વા પૂજેસિ. અથ સો થેરો તસ્સાનુમોદનમકાસિ. સોપિ તાપસો સકસ્સમં અગમાસિ. તત્થ એકેન અજગરેન પીળિતો અપરભાગે અપરિહીનજ્ઝાનો તેનેવ ઉપદ્દવેન ઉપદ્દુતો કાલં કત્વા બ્રહ્મલોકપરાયનો હુત્વા બ્રહ્મસમ્પત્તિં છકામાવચરસમ્પત્તિઞ્ચ અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિયો ચ ખેપેત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ભગવતો ધમ્મં સુત્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. સો અપરભાગે અત્તનો કતપુઞ્ઞનામેન **અધોપુપ્ફિયત્થેરો**તિ પાકટો.

૨૨. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અભિભૂ નામ સો ભિક્ખૂ**તિઆદિમાહ. તત્થ સીલસમાધીહિ પરે અભિભવતીતિ અભિભૂ, ખન્ધમારાદિમારે અભિભવતિ અજ્ઝોત્થરતીતિ વા અભિભૂ, સસન્તાનપરસન્તાનગતકિલેસે અભિભવતિ વિહેસેતિ વિદ્ધંસેતીતિ વા અભિભૂ. ભિક્ખનસીલો યાચનસીલોતિ ભિક્ખુ, છિન્નભિન્નપટધરોતિ વા ભિક્ખુ. અભિભૂ નામ અગ્ગસાવકો સો ભિક્ખૂતિ અત્થો, સિખિસ્સ ભગવતો અગ્ગસાવકોતિ સમ્બન્ધો.

૨૭. અજગરો મં પીળેસીતિ તથારૂપં સીલસમ્પન્નં ઝાનસમ્પન્નં તાપસં પુબ્બે કતપાપેન વેરેન ચ મહન્તો અજગરસપ્પો પીળેસિ. સો તેનેવ ઉપદ્દવેન ઉપદ્દુતો અપરિહીનજ્ઝાનો કાલં કત્વા બ્રહ્મલોકપરાયણો આસિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

અધોપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. રંસિસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પબ્બતે હિમવન્તમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો રંસિસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તેસુ તેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા કામેસુ આદીનવં દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા અજિનચમ્મધરો હિમવન્તમ્હિ વાસં કપ્પેસિ. તસ્મિં સમયે વિપસ્સી ભગવા હિમવન્તમગમાસિ. અથ સો તાપસો તમુપગતં ભગવન્તં દિસ્વા તસ્સ ભગવતો સરીરતો નિક્ખન્તછબ્બણ્ણબુદ્ધરંસીસુ પસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ પઞ્ચઙ્ગેન નમક્કારમકાસિ. સો તેનેવ પુઞ્ઞેન ઇતો ચુતો તુસિતાદીસુ દિબ્બસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા અપરભાગે મનુસ્સસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા તત્થાદીનવં દિસ્વા ગેહં પહાય પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૦. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પબ્બતે હિમવન્તમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **પબ્બતે**તિ પકારેન બ્રૂહતિ વડ્ઢેતીતિ પબ્બતો, હિમો અસ્સ અત્થીતિ હિમવન્તો, હિમવન્તો ચ સો પબ્બતો ચાતિ હિમવન્તપબ્બતો. હિમવન્તપબ્બતેતિ વત્તબ્બે ગાથાવચનસુખત્થં ''પબ્બતે હિમવન્તમ્હી''તિ વુત્તં. તસ્મિં હિમવન્તમ્હિ પબ્બતે વાસં કપ્પેસિં પુરે અહન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ નયાનુસારેન ઉત્તાનમેવાતિ.

રંસિસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. દુતિયરંસિસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પબ્બતે હિમવન્તમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો દુતિયરંસિસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતકુસલો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ફુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા તત્થ દોસં દિસ્વા તં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તપબ્બતે વસન્તો વાકચીરનિવસનો વિવેકસુખેન વિહરતિ. તસ્મિં સમયે સો ફુસ્સં ભગવન્તં તં પદેસં સમ્પત્તં દિસ્વા તસ્સ સરીરતો નિક્ખન્તછબ્બણ્ણબુદ્ધરંસિયો ઇતો ચિતો વિધાવન્તિયો દણ્ડદીપિકાનિક્ખન્તવિપ્ફુરન્તમિવ દિસ્વા તસ્મિં પસન્નો અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા વન્દિત્વા ચિત્તં પસાદેત્વા તેનેવ પીતિસોમનસ્સેન કાલં કત્વા તુસિતાદીસુ નિબ્બત્તો તત્થ છ કામાવચરસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા અપરભાગે મનુસ્સસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો પુબ્બવાસનાવસેન પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૫. સો અપરભાગે પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પબ્બતે હિમવન્તમ્હી**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

દુતિયરંસિસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. ફલદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પબ્બતે હિમવન્તમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો ફલદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતકુસલસમ્ભારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ફુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સુખપ્પત્તો તં સબ્બં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા ખરાજિનચમ્મધારી હુત્વા વિહરતિ. તસ્મિઞ્ચ સમયે ફુસ્સં ભગવન્તં તત્થ સમ્પત્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો મધુરાનિ ફલાનિ ગહેત્વા ભોજેસિ. સો તેનેવ કુસલેન દેવલોકાદીસુ પુઞ્ઞસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૯. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં અનુસ્સરિત્વા પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પબ્બતે હિમવન્તમ્હી**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ફલદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. સદ્દસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પબ્બતે હિમવન્તમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો સદ્દસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ફુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધાજાતો તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તમ્હિ અરઞ્ઞાવાસે વસન્તો અત્તનો અનુકમ્પાય ઉપગતસ્સ ભગવતો ધમ્મં સુત્વા ધમ્મેસુ ચિત્તં પસાદેત્વા યાવતાયુકં ઠત્વા અપરભાગે કાલં કત્વા તુસિતાદીસુ છસુ કામાવચરસમ્પત્તિયો ચ મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૪૩. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પબ્બતે હિમવન્તમ્હી**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સદ્દસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. બોધિસિઞ્ચકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિપસ્સિસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો બોધિસિઞ્ચકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકાસુ જાતીસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો સાસને પબ્બજિત્વા વત્તપટિપત્તિયા સાસનં સોભયન્તો મહાજને બોધિપૂજં કુરુમાને દિસ્વા અનેકાનિ પુપ્ફાનિ સુગન્ધોદકાનિ ચ ગાહાપેત્વા પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવલોકે નિબ્બત્તો છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૬. સો અરહા હુત્વા ઝાનફલસુખેન વીતિનામેત્વા પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિપસ્સિસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તત્થ વિસેસં પરમત્થં નિબ્બાનં પસ્સતીતિ વિપસ્સી, વિસેસેન ભબ્બાભબ્બજને પસ્સતીતિ વા વિપસ્સી, વિપસ્સન્તો ચતુસચ્ચં પસ્સનદક્ખનસીલોતિ વા વિપસ્સી, તસ્સ વિપસ્સિસ્સ ભગવતો મહાબોધિમહો અહૂતિ સમ્બન્ધો. તત્રાપિ **મહાબોધી**તિ બોધિ વુચ્ચતિ ચતૂસુ મગ્ગેસુ ઞાણં, તમેત્થ નિસિન્નો ભગવા પટિવિજ્ઝતીતિ કણિકારપાદપરુક્ખોપિ બોધિચ્ચેવ વુચ્ચતિ, મહિતો ચ સો દેવબ્રહ્મનરાસુરેહિ બોધિ ચેતિ મહાબોધિ, મહતો બુદ્ધસ્સ ભગવતો બોધીતિ વા મહાબોધિ, તસ્સ **મહો** પૂજા અહોસીતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

બોધિસિઞ્ચકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. પદુમપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પોક્ખરવનં પવિટ્ઠોતિઆદિકં આયસ્મતો પદુમપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ફુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય પદુમસમ્પન્નં એકં પોક્ખરણિં પવિસિત્વા ભિસમુળાલે ખાદન્તો પોક્ખરણિયા અવિદૂરે ગચ્છમાનં ફુસ્સં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો તતો પદુમાનિ ઓચિનિત્વા આકાસે ઉક્ખિપિત્વા ભગવન્તં પૂજેસિ, તાનિ પુપ્ફાનિ આકાસે વિતાનં હુત્વા અટ્ઠંસુ. સો ભિય્યોસોમત્તાય પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા વત્તપટિપત્તિસારો સમણધમ્મં પૂરેત્વા તતો ચુતો તુસિતભવનમલં કુરુમાનો વિય તત્થ ઉપ્પજ્જિત્વા કમેન છ કામાવચરસમ્પત્તિયો ચ મનુસ્સસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૫૧. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પોક્ખરવનં પવિટ્ઠો**તિઆદિમાહ. તત્થ પકારેન નળદણ્ડપત્તાદીહિ ખરન્તીતિ પોક્ખરા, પોક્ખરાનં સમુટ્ઠિતટ્ઠેન સમૂહન્તિ પોક્ખરવનં, પદુમગચ્છસણ્ડેહિ મણ્ડિતં મજ્ઝં પવિટ્ઠો અહન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

પદુમપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

નવમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. સુધાવગ્ગો

૧. સુધાપિણ્ડિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પૂજારહે પૂજયતોતિઆદિકં આયસ્મતો સુધાપિણ્ડિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે ભગવતિ ધરમાને પુઞ્ઞં કાતુમસક્કોન્તો પરિનિબ્બુતે ભગવતિ તસ્સ ધાતું નિદહિત્વા ચેતિયે કરીયમાને સુધાપિણ્ડમદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન ચતુન્નવુતિકપ્પતો પટ્ઠાય એત્થન્તરે ચતુરાપાયમદિસ્વા દેવમનુસ્સસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧-૨. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પૂજારહે**તિઆદિમાહ. તત્થ પૂજારહા નામ બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધઅરિયસાવકાચરિયુપજ્ઝાયમાતાપિતુગરુઆદયો, તેસુ પૂજારહેસુ માલાદિપદુમવત્થાભરણચતુપચ્ચયાદીહિ **પૂજયતો** પૂજયન્તસ્સ પુગ્ગલસ્સ પુઞ્ઞકોટ્ઠાસં સહસ્સસતસહસ્સાદિવસેન સઙ્ખ્યં કાતું કેનચિ મહાનુભાવેનાપિ ન સક્કાતિ અત્થો. ન કેવલમેવ ધરમાને બુદ્ધાદયો પૂજયતો, પરિનિબ્બુતસ્સાપિ ભગવતો ચેતિયપટિમાબોધિઆદીસુપિ એસેવ નયો.

૩. તં દીપેતું **ચતુન્નમપિ દીપાનન્તિ**આદિમાહ. તત્થ **ચતુન્નમપિ દીપાનન્તિ** જમ્બુદીપઅપરગોયાનઉત્તરકુરુપુબ્બવિદેહસઙ્ખાતાનં ચતુન્નં દીપાનં તદનુગતાનં દ્વિસહસ્સપરિત્તદીપાનઞ્ચ એકતો કત્વા સકલચક્કવાળગબ્ભે **ઇસ્સરં** ચક્કવત્તિરજ્જં કરેય્યાતિ અત્થો. **એકિસ્સા પૂજનાયેતન્તિ** ધાતુગબ્ભે ચેતિયે કતાય એકિસ્સા પૂજાય **એતં** સકલજમ્બુદીપે સત્તરતનાદિકં સકલં ધનં. **કલં નાગ્ઘતિ સોળસિન્તિ** ચેતિયે કતપૂજાય સોળસક્ખત્તું વિભત્તસ્સ સોળસમકોટ્ઠાસસ્સ ન અગ્ઘતીતિ અત્થો.

૪. **સિદ્ધત્થસ્સ…પે૦… ફલિતન્તરે**તિ નરાનં અગ્ગસ્સ સેટ્ઠસ્સ સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો **ચેતિયે** ધાતુગબ્ભમ્હિ સુધાકમ્મે કરીયમાને પરિચ્છેદાનં ઉભિન્નમન્તરે વેમજ્ઝે, અથ વા પુપ્ફદાનટ્ઠાનાનં અન્તરે ફલન્તિયા મયા સુધાપિણ્ડો દિન્નો મક્ખિતોતિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સુધાપિણ્ડિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. સુચિન્તિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તિસ્સસ્સ લોકનાથસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો સુચિન્તિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકાસુ જાતીસુ નિબ્બાનાધિગમાય પુઞ્ઞં ઉપચિનિત્વા તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા સત્થુ નિસીદનત્થાય પરિસુદ્ધં સિલિટ્ઠં કટ્ઠમયમનગ્ઘપીઠમદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન સુગતિસુખમનુભવિત્વા તત્થ તત્થ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૮. સો પત્તઅરહત્તફલો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **તિસ્સસ્સ લોકનાથસ્સા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સુચિન્તિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. અડ્ઢચેળકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તિસ્સસ્સાહં ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો અડ્ઢચેળકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકેનાકુસલેન કમ્મેન દુગ્ગતકુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધમ્મદેસનં ઞત્વા પસન્નમાનસો ચીવરત્થાય અડ્ઢભાગં એકં દુસ્સમદાસિ. સો તેનેવ પીતિસોમનસ્સેન કાલં કત્વા સગ્ગે નિબ્બત્તો છ કામાવચરસમ્પત્તિમનુભવિત્વા તતો ચુતો મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તીનં અગ્ગભૂતં ચક્કવત્તિસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં અદ્ધકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૪. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **તિસ્સસ્સાહં ભગવતો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

અડ્ઢચેળકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. સૂચિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

કમ્મારોહં પુરે આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો સૂચિદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અન્તરન્તરા કુસલબીજાનિ પૂરેન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે અન્તરન્તરા કતેન એકેન કમ્મચ્છિદ્દેન કમ્મારકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સકસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો ચીવરસિબ્બનત્થાય સૂચિદાનમદાસિ, તેન પુઞ્ઞેન દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા અપરભાગે મનુસ્સેસુ ઉપ્પન્નો ચક્કવત્તાદયો સમ્પત્તિયો ચ અનુભવન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે તિક્ખપઞ્ઞો વજીરઞાણો અહોસિ. સો કમેન ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો મહદ્ધનો સદ્ધાજાતો તિક્ખપઞ્ઞો અહોસિ. સો એકદિવસં સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા ધમ્માનુસારેન ઞાણં પેસેત્વા નિસિન્નાસનેયેવ અરહા અહોસિ.

૧૯. સો અરહા સમાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **કમ્મારોહં પુરે આસિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **કમ્મારો**તિ અયોકમ્મલોહકમ્માદિના કમ્મેન જીવતિ રુહતિ વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં આપજ્જતીતિ કમ્મારો, પુબ્બે પુઞ્ઞકરણકાલે કમ્મારો **આસિં** અહોસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સૂચિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. ગન્ધમાલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો ગન્ધમાલિયત્થેરસ્સ અપદાન. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો મહદ્ધનો મહાભોગો અહોસિ. સો સત્થરિ પસીદિત્વા ચન્દનાગરુકપ્પૂરકસ્સતુરાદીનિ અનેકાનિ સુગન્ધાનિ વડ્ઢેત્વા સત્થુ ગન્ધથૂપં કારેસિ. તસ્સુપરિ સુમનપુપ્ફેહિ છાદેસિ, બુદ્ધઞ્ચ અઙ્ગઞ્ઞનમક્કારં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં

બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૪. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ગન્ધમાલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. તિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

મિગલુદ્દો પુરે આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો તિપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અન્તરા કેનચિ અકુસલચ્છિદ્દેન વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે નેસાદકુલે નિબ્બત્તો મિગલુદ્દો હુત્વા અરઞ્ઞે વિહરતિ. તદા વિપસ્સિસ્સ ભગવતો પાટલિબોધિં સમ્પુણ્ણપત્તપલ્લવં હરિતવણ્ણં નીલોભાસં મનોરમં દિસ્વા તીહિ પુપ્ફેહિ પૂજેત્વા પુરાણપત્તં છડ્ડેત્વા ભગવતો સમ્મુખા વિય પાટલિમહાબોધિં વન્દિ. સો તેન પુઞ્ઞેન તતો ચુતો દેવલોકે ઉપ્પન્નો તત્થ દિબ્બસમ્પત્તિં અપરાપરં અનુભવિત્વા તતો ચુતો મનુસ્સેસુ જાતો તત્થ ચક્કવત્તિસમ્પત્તિઆદયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસોમનસ્સહદયો ગેહં પહાય પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૧. સો એવં સિદ્ધિપ્પત્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **મિગલુદ્દો પુરે આસિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ મરણાય ગચ્છતિ પાપુણાતીતિ મિગો, અથ વા મગયમાનો ઇહતિ પવત્તતીતિ મિગો, મિગાનં મારણે લુદ્દો લોભી ગેધોતિ મિગલુદ્દો, પુરે મય્હં પુઞ્ઞકરણસમયે કાનનસઙ્ખાતે મહાઅરઞ્ઞે મિગલુદ્દો આસિન્તિ સમ્બન્ધો. **પાટલિં હરિતં દિસ્વા**તિ તત્થ પકારેન તલેન રત્તવણ્ણેન ભવતીતિ પાટલિ , પુપ્ફાનં રત્તવણ્ણતાય પાટલીતિ વોહારો, પત્તાનં હરિતતાય હરિતં નીલવણ્ણં પાટલિબોધિં દિસ્વાતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

તિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. મધુપિણ્ડિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિવને કાનને દિસ્વાતિઆદિકં આયસ્મતો મધુપિણ્ડિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે નેસાદયોનિયં નિબ્બત્તો મહાઅરઞ્ઞે પટિવસતિ. તદા વિવેકાભિરતિયા સમ્પત્તં સિદ્ધત્થં ભગવન્તં દિસ્વા સમાધિતો વુટ્ઠિતસ્સ તસ્સ સુમધુરં મધુમદાસિ. તત્થ ચ પસન્નમાનસો વન્દિત્વા પક્કામિ. સો તેનેવ પુઞ્ઞેન સમ્પત્તિં અનુભવન્તો દેવમનુસ્સેસુ સંસરિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૭. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિવને કાનને દિસ્વા**તિઆદિમાહ. તત્થ **વિવને**તિ વિસેસેન વનં પત્થટં વિવનં, હત્થિઅસ્સરથસદ્દેહિ ભેરિસદ્દેહિ ચ વત્થુકામકિલેસકામેહિ ચ વિગતં બ્યાપગતન્તિ અત્થો, કાનનસઙ્ખાતે મહાઅરઞ્ઞે વિવનેતિ સમ્બન્ધો. **ઓસધિંવ**

વિરોચન્તાન્તિ ભવવટ્ટકિજનાનં ઇચ્છિતિચ્છિતં નિપ્ફાદેતીતિ ઓસધં. ઓજાનિબ્બત્તિકારણં પટિચ્ચ યાય તારકાય ઉગ્ગતાય ઉદ્ધરન્તિ ગણ્હન્તીતિ સા ઓસધિ. ઓસધિતારકા ઇવ વિરોચન્તીતિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં ''ઓસધિંવ વિરોચન્ત''ન્તિ ચ વુત્તં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

મધુપિણ્ડિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. સેનાસનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો સેનાસનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા અત્તનો વસનટ્ઠાનં વનન્તરં સમ્પત્તસ્સ ભગવતો પણામં કત્વા પણ્ણસન્થરં સન્થરિત્વા અદાસિ. ભગવતો નિસિન્નટ્ઠાનસ્સ સમન્તતો ભિત્તિપરિચ્છેદં કત્વા પુપ્ફપૂજમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૫. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં દસ્સેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સેનાસનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. વેય્યાવચ્ચકરત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિપસ્સિસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો વેય્યાવચ્ચકરત્થેરસ્સ અપદાનં. તસ્સ ઉપ્પત્તિઆદયો હેટ્ઠા વુત્તનિયામેનેવ દટ્ઠબ્બા.

વેય્યાવચ્ચકરત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. બુદ્ધુપટ્ઠાકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિપસ્સિસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો બુદ્ધુપટ્ઠાકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે સઙ્ખધમકકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય અત્તનો સિપ્પે સઙ્ખધમને છેકો અહોસિ, નિચ્ચકાલં ભગવતો સઙ્ખં ધમેત્વા સઙ્ખસદ્દેનેવ પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સબ્બત્થ પાકટો મહાઘોસો મહાનાદી મધુરસ્સરો અહોસિ, ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં પાકટકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો **મધુરસ્સરો**તિ પાકટો, સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ, અપરભાગે મધુરસ્સરત્થેરોતિ પાકટો.

૫૧. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિપસ્સિસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તમેવ. **અહોસિં સઙ્ખધમકો**તિ સં સુટ્ઠુ ખનન્તો ગચ્છતીતિ સઙ્ખો, સમુદ્દજલપરિયન્તે

ચરમાનો ગચ્છતિ વિચરતીતિ અત્થો. તં સઙ્ખં ધમતિ ઘોસં કરોતીતિ સઙ્ખધમકો, સોહં સઙ્ખધમકોવ અહોસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

બુદ્ધુપટ્ઠાકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

દસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૧. ભિક્ખદાયિવગ્ગો

૧. ભિક્ખાદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો ભિક્ખાદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય વિભવસમ્પન્નો સદ્ધાજાતો વિહારતો નિક્ખમિત્વા પિણ્ડાય ચરમાનં સિદ્ધત્થં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો આહારમદાસિ. ભગવા તં પટિગ્ગહેત્વા અનુમોદનં વત્વા પક્કામિ. સો તેનેવ કુસલેન યાવતાયુકં ઠત્વા આયુપરિયોસાને દેવલોકે નિબ્બત્તો તત્થ છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ મનુસ્સસમ્પત્તિમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં અનુસ્સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિ**આદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયમેવ. **પવરા અભિનિક્ખન્તન્તિ** પકારેન વરિતબ્બં પત્થેતબ્બન્તિ પવરં, રમ્મભૂતતો વિવેકભૂતતો સકવિહારતો અભિ વિસેસેન નિક્ખન્તન્તિ અત્થો. **વાના નિબ્બાનમાગતન્તિ** વાનં વુચ્ચતિ તણ્હા, તતો નિક્ખન્તત્તા નિબ્બાનં, વાનનામં તણ્હં પધાનં કત્વા સબ્બકિલેસે પહાય નિબ્બાનં પત્તન્તિ અત્થો.

૨. **કટચ્છુભિક્ખં દત્વાનાતિ** કરતલેન ગહેતબ્બા દબ્બિ કટચ્છુ, ભિક્ખીયતિ આયાચીયતીતિ ભિક્ખા, અભિ વિસેસેન ખાદિતબ્બા ભક્ખિતબ્બાતિ વા ભિક્ખા, કટચ્છુના ગહેતબ્બા ભિક્ખા કટચ્છુભિક્ખા, દબ્બિયા ભત્તં દત્વાતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ભિક્ખાદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. ઞાણસઞ્ઞિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો ઞાણસઞ્ઞિકત્થેરસ્સ અપદાનં. કા ઉપ્પત્તિ? અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો સદ્ધમ્મસ્સવને સાદરો સાલયો ભગવતો ધમ્મદેસનાનુસારેન ઞાણં પેસેત્વા ઘોસપમાણત્તા ભગવતો ઞાણે પસન્નો પઞ્ચઙ્ગઅટ્ઠઙ્ગનમક્કારવસેન પણામં કત્વા પક્કામિ. સો તતો ચુતો દેવલોકેસુ ઉપ્પન્નો તત્થ છ કામાવચરે દિબ્બસમ્પત્તિમનુભવન્તો તતો ચવિત્વા મનુસ્સલોકે જાતો તત્થગ્ગભૂતા ચક્કવત્તિસમ્પદાદયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૭. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિ**આદિમાહ. તં વુત્તત્થમેવ. **નિસભાજાનિયં યથાતિ** ગવસતસહસ્સજેટ્ઠો નિસભો, નિસભો ચ સો આજાનિયો સેટ્ઠો ઉત્તમો ચેતિ નિસભાજાનિયો. યથા નિસભાજાનિયો, તથેવ ભગવાતિ અત્થો. લોકવિસયસઞ્ઞાતં પઞ્ઞત્તિવસેન એવં વુત્તં. અનુપમેય્યો હિ ભગવા. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ગણસઞ્ઞિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. ઉપ્પલહત્થિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તિવરાયં નિવાસીહન્તિઆદિકં આયસ્મતો ઉપ્પલહત્થકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતકુસલો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે માલાકારકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય માલાકારકમ્મેન અનેકાનિ પુપ્ફાનિ વિક્કિણન્તો જીવતિ. અથેકદિવસં પુપ્ફાનિ ગહેત્વા ચરન્તો ભગવન્તં રતનગ્ઘિકમિવ ચરમાનં દિસ્વા રત્તુપ્પલકલાપેન પૂજેસિ. સો તતો ચુતો તેનેવ પુઞ્ઞેન સુગતીસુ પુઞ્ઞમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૩. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **તિવરાયં નિવાસીહ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **તિવરા**તિ તીહિ વારેહિ કારિતં સઞ્ચરિતં પટિચ્છન્નં નગરં, તસ્સં તિવરાયં નિવાસી, વસનસીલો નિવાસનટ્ઠાનગેહે વા વસન્તો અહન્તિ અત્થો. **અહોસિં માલિકો તદા**તિ તદા નિબ્બાનત્થાય પુઞ્ઞસમ્ભારકરણસમયે માલિકો માલાકારોવ પુપ્ફાનિ કયવિક્કયં કત્વા જીવન્તો અહોસિન્તિ અત્થો.

૧૪. પુપ્ફહત્થમદાસહન્તિ સિદ્ધત્થં ભગવન્તં દિસ્વા ઉપ્પલકલાપં અદાસિં પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ઉપ્પલહત્થકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. પદપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો પદપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસન્નો સુમનપુપ્ફેન પાદમૂલે પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સક્કસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તફલે પતિટ્ઠાસિ.

૧૯. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **જાતિપુપ્ફમદાસહ**ન્તિ જાતિસુમનપુપ્ફં અદાસિં અહન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં સુમનસદ્દસ્સ લોપં કત્વા વુત્તં. તત્થ જાતિયા નિબ્બત્તો વિકસમાનોયેવ સુમનં જનાનં સોમનસ્સં કરોતીતિ સુમનં, પુપ્ફનટ્ઠેન વિકસનટ્ઠેન પુપ્ફં, સુમનઞ્ચ તં પુપ્ફઞ્ચાતિ સુમનપુપ્ફં, તાનિ સુમનપુપ્ફાનિ સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો અહં પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

પદપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. મુટ્ઠિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુદસ્સનો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો મુટ્ઠિપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે માલાકારકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સકસિપ્પે નિપ્ફત્તિં પત્તો એકદિવસં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો જાતિસુમનપુપ્ફાનિ ઉભોહિ હત્થેહિ ભગવતો પાદમૂલે ઓકિરિત્વા પૂજેસિ. સો તેન કુસલસમ્ભારેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભો સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો પુબ્બવાસનાવસેન સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૪-૨૫. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં અનુસ્સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુદસ્સનો નામ નામેના**તિઆદિમાહ. તત્થ **સુદસ્સનો**તિ આરોહપરિણાહરૂપસણ્ઠાનયોબ્બઞ્ઞસોભનેન સુન્દરો દસ્સનોતિ સુદસ્સનો, નામેન સુદસ્સનો નામ માલાકારો હુત્વા જાતિસુમનપુપ્ફેહિ પદુમુત્તરં ભગવન્તં પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

મુટ્ઠિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. ઉદકપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો ઉદકપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ પૂરિતકુસલસઞ્ચયો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ પરિપૂરિયમાનો પુદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય કુસલાકુસલં જાનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો આકાસે ગચ્છતો નિક્ખન્તછબ્બણ્ણબુદ્ધરંસીસુ પસન્નો ઉભોહિ હત્થેહિ ઉદકં ગહેત્વા પૂજેસિ. તેન પૂજિતં ઉદકં રજતબુબ્બુલં વિય આકાસે અટ્ઠાસિ. સો અભિપ્પસન્નો તેનેવ સોમનસ્સેન તુસિતાદીસુ નિબ્બત્તો દિબ્બસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા અપરભાગે મનુસ્સસમ્પત્તિયો ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૯. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધ**ન્તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તમેવ. **ઘતાસનંવ જલિત**ન્તિ ઘતં વુચ્ચતિ સપ્પિ, ઘતસ્સ આસનં આધારન્તિ ઘતાસનં, અગ્ગિ, અથ વા તં અસતિ ભુઞ્જતીતિ ઘતાસનં , અગ્ગિયેવ. યથા ઘતે આસિત્તે અગ્ગિમ્હિ અગ્ગિસિખા અતીવ જલતિ, એવં અગ્ગિક્ખન્ધં ઇવ જલમાનં ભગવન્તન્તિ અત્થો. **આદિત્તંવ હુતાસન**ન્તિ હુતં વુચ્ચતિ પૂજાસક્કારે, હુતસ્સ પૂજાસક્કારસ્સ આસનન્તિ હુતાસનં, જલમાનં સૂરિયં ઇવ દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણેહિ બ્યામપ્પભામણ્ડલેહિ વિજ્જોતમાનં સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધં **અનિલઞ્જસે** આકાસે ગચ્છન્તં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ઉદકપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. નળમાલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો નળમાલિયત્થેરસ્સ અપદાનં. એસોપિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો અનેકાસુ જાતીસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ કુસલકમ્માનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો

વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા કામે આદીનવં દિસ્વા ગેહં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તે વસન્તો તત્થાગતં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નો વન્દિત્વા તિણસન્થરં સન્થરિત્વા તત્થ નિસિન્નસ્સ ભગવતો નળમાલેહિ બીજનિં કત્વા બીજેત્વા અદાસિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય, અનુમોદનઞ્ચ અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે પરિળાહસન્તાપવિવજ્જિતો કાયચિત્તચેતસિકસુખપ્પત્તો અનેકસુખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય પુબ્બવાસનાબલેન સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૬. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તમેવ.

૩૭. નળમાલં ગહેત્વાનાતિ નળતિ અસારો નિસ્સારો હુત્વા વેળુવંસતોપિ તનુકો સલ્લહુકો જાતોતિ નળો, નળસ્સ માલા પુપ્ફં નળમાલં, તેન નળમાલેન બીજનિં કારેસિન્તિ સમ્બન્ધો . બીજિસ્સતિ જનિસ્સતિ વાતો અનેનાતિ બીજની, તં બીજનિં બુદ્ધસ્સ ઉપનામેસિં, પટિગ્ગહેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

નળમાલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

સત્તમભાણવારવણ્ણના સમત્તા.

૮. આસનુપટ્ઠાહકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

કાનનં વનમોગ્ગય્હાતિઆદિકં આયસ્મતો આસનુપટ્ઠાહકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો ઘરાવાસં વસન્તો તત્થ દોસં દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તે વસન્તો તત્થ સમ્પત્તં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નો સીહાસનં અદાસિ, તત્થ નિસિન્નં ભગવન્તં માલાકલાપં ગહેત્વા પૂજેત્વા તં પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો નિબ્બત્તનિબ્બત્તભવે ઉચ્ચકુલિકો વિભવસમ્પન્નો અહોસિ. સો કાલન્તરેન ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૭. સો અરહા સમાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **કાનનં વનમોગ્ગય્હા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવાતિ.

આસનુપટ્ઠાહકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. બિળાલિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો બિળાલિદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં વસન્તો તત્થાદીનવં દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તે વસન્તો અતીવ અપ્પિચ્છસન્તુટ્ઠો આલુવાદીહિ યાપેન્તો વસતિ. તદા પદુમુત્તરો ભગવા તસ્સ

અનુકમ્પાય તં હિમવન્તં અગમાસિ . તં દિસ્વા પસન્નો વન્દિત્વા બિળાલિયો ગહેત્વા પત્તે ઓકિરિ. તં તથાગતો તસ્સાનુકમ્પાય સોમનસ્સુપ્પાદયન્તો પરિભુઞ્જિ. સો તેન કમ્મેન તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસન્નો સાસને પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૫૩. સો અપરભાગે અત્તનો કુસલકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવ. આલુવકરમ્ભાદયો તેસં તેસં કન્દજાતીનં નામાનેવાતિ.

બિળાલિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. રેણુપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો રેણુપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસન્નો વિઞ્ઞુતં પત્તો અગ્ગિક્ખન્ધં વિય વિજ્જોતમાનં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો નાગપુપ્ફકેસરં ગહેત્વા પૂજેસિ. અથ ભગવા અનુમોદનમકાસિ.

૬૨-૩. સો તેન પુઞ્ઞેન તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે સબ્બત્થ પૂજિતો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો પુબ્બવાસનાબલેન સત્થરિ પસન્નો સાસને પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા દિબ્બચક્ખુના અત્તનો પુબ્બકમ્મં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણં સમ્બુદ્ધ**ન્તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **સતરંસિંવ ભાણુમ**ન્તિ સતમત્તા સતપ્પમાણા રંસિ પભા યસ્સ સૂરિયસ્સ સો સતરંસિ, ગાથાબન્ધસુખત્થં સતરંસીતિ વુત્તં, અનેકસતસ્સ અનેકસતસહસ્સરંસીતિ અત્થો. ભાણુ વુચ્ચતિ પભા, ભાણુ પભા યસ્સ સો ભાણુમા, ભાણુમસઙ્ખાતં સૂરિયં ઇવ વિપસ્સિં ભગવન્તં દિસ્વા સકેસરં નાગપુપ્ફં ગહેત્વા **અભિરોપયિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનમેવાતિ.

રેણુપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

એકાદસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૨. મહાપરિવારવગ્ગો

૧. મહાપરિવારકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિપસ્સી નામ ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો મહાપરિવારકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો ઉપ્પન્નસમયે યક્ખયોનિયં નિબ્બત્તો અનેકયક્ખસતસહસ્સપરિવારો એકસ્મિં ખુદ્દકદીપે દિબ્બસુખમનુભવન્તો વિહરતિ. તસ્મિઞ્ચ દીપે ચેતિયાભિસોભિતો વિહારો અત્થિ, તત્થ ભગવા અગમાસિ. અથ સો યક્ખસેનાધિપતિ તં ભગવન્તં તત્થ ગતભાવં દિસ્વા દિબ્બવત્થાનિ ગહેત્વા ગન્ત્વા ભગવન્તં વન્દિત્વા દિબ્બવત્થેહિ પૂજેસિ, સપરિવારો સરણમગમાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા તત્થ છ કામાવચરસુખમનુભવિત્વા તતો ચુતો મનુસ્સેસુ અગ્ગચક્કવત્તિઆદિસુખમનુભવિત્વા અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧-૨. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિપસ્સી નામ ભગવા**તિઆદિમાહ. તત્થ વિસેસં પરમત્થં નિબ્બાનં પસ્સતીતિ વિપસ્સી, વિવિધે સતિપટ્ઠાનાદયો સત્તતિંસબોધિપક્ખિયધમ્મે પસ્સતીતિ વા વિપસ્સી, વિવિધે અનેકપ્પકારે બોધનેય્યસત્તે વિસું વિસું પસ્સતીતિ વા વિપસ્સી, સો વિપસ્સી ભગવા **દીપચેતિયં** દીપે પૂજનીયટ્ઠાનં વિહારમગમાસીતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

મહાપરિવારકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. સુમઙ્ગલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અત્થદસ્સી જિનવરોતિઆદિકં આયસ્મતો સુમઙ્ગલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં તળાકસમીપે રુક્ખદેવતા હુત્વા નિબ્બત્તિ. તસ્મિં સમયે ભગવા વિહારતો નિક્ખમિત્વા નહાયિતુકામો તસ્સ તળાકસ્સ તીરં ગન્ત્વા તત્થ ન્હત્વા એકચીવરો જલમાનો બ્રહ્મા વિય સૂરિયો વિય સુવણ્ણબિમ્બં વિય અટ્ઠાસિ. અથ સો દેવપુત્તો સોમનસ્સજાતો પઞ્જલિકો થોમનમકાસિ, અત્તનો દિબ્બગીતતૂરિયેહિ ઉપહારઞ્ચ અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૧. સો પચ્છા પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અત્થદસ્સી જિનવરો**તિઆદિમાહ. તત્થ પરમત્થં નિબ્બાનં દક્ખતિ પસ્સતીતિ અત્થદસ્સી, અથ વા સબ્બસત્તાનં ચતુરારિયસચ્ચસઙ્ખાતં અત્થપયોજનં દસ્સનસીલોતિ અત્થદસ્સી, કિલેસે અજિનિ જિનાતિ જિનિસ્સતીતિ જિનો. વરિતબ્બો પત્થેતબ્બો સબ્બસત્તેહીતિ વરો, અત્થદસ્સી જિનો ચ સો વરો ચાતિ અત્થદસ્સી જિનવરો. **લોકજેટ્ઠો**તિ લુજ્જતિ પલુજ્જતીતિ લોકો, લોકીયતિ પસ્સીયતિ બુદ્ધાદીહિ પારપ્પત્તોતિ વા લોકો, લોકો ચ લોકો ચ લોકો

ચાતિ લોકો. એકસેસસમાસવસેન ‘‘લોકા’’તિ વત્તબ્બે ‘‘લોકો’’તિ વુત્તો. લોકસ્સ જેટ્ઠો લોકજેટ્ઠો, સો લોકજેટ્ઠો નરાસભોતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સુમઙ્ગલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. સરણગમનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ઉભિન્નં દેવરાજૂનન્ત્યાદિકં આયસ્મતો સરણગમનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરે ભગવતિ ઉપ્પન્ને અયં હિમવન્તે દેવરાજા હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્મિં અપરેન યક્ખદેવરઞ્ઞા સદ્ધિં સઙ્ગામત્થાય ઉપટ્ઠિતે દ્વે અનેકયક્ખસહસ્સપરિવારા ફલકાવુધાદિહત્થા સઙ્ગામત્થાય સમુપબ્યૂળ્હા અહેસું. તદા પદુમુત્તરો ભગવા તેસુ સત્તેસુ કારુઞ્ઞં ઉપ્પાદેત્વા આકાસેન તત્થ ગન્ત્વા સપરિવારાનં દ્વિન્નં દેવરાજૂનં ધમ્મં દેસેસિ. તદા તે સબ્બે ફલકાવુધાનિ છડ્ડેત્વા ભગવન્તં ગારવબહુમાનેન વન્દિત્વા સરણમગમંસુ. તેસં અયં પઠમં સરણમગમાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૦. સો અપરભાગે પુબ્બકુસલં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઉભિન્નં દેવરાજૂન**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ સુચિલોમખરલોમઆળવકકુમ્ભીરકુવેરાદયો વિય નામગોત્તેન અપાકટા દ્વે યક્ખરાજાનો અઞ્ઞાપદેસેન દસ્સેન્તો ‘‘ઉભિન્નં દેવરાજૂન’’ન્તિઆદિમાહ. **સઙ્ગામો સમુપટ્ઠિતો**તિ સં સુટ્ઠુ ગામો કલહત્થાય ઉપગમનન્તિ સઙ્ગામો, સો સઙ્ગામો સં સુટ્ઠુ ઉપટ્ઠિતો, એકટ્ઠાને ઉપગન્ત્વા ઠિતોતિ અત્થો. **અહોસિ સમુપબ્યૂળ્હો**તિ સં સુટ્ઠુ ઉપસમીપે રાસિભૂતોતિ અત્થો.

૨૧. **સંવેજેસિ મહાજનન્તિ** તેસં રાસિભૂતાનં યક્ખાનં આકાસે નિસિન્નો ભગવા ચતુસચ્ચધમ્મદેસનાય સં સુટ્ઠુ વેજેસિ, આદીનવદસ્સનેન ગણ્હાપેસિ વિઞ્ઞાપેસિ બોધેસીતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સરણગમનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. એકાસનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વરુણો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો એકાસનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે વરુણો નામ દેવરાજા હુત્વા નિબ્બત્તિ. સો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો ગન્ધમાલાદીહિ ગીતવાદિતેહિ ચ ઉપટ્ઠયમાનો સપરિવારો પૂજેસિ. તતો અપરભાગે ભગવતિ પરિનિબ્બુતે તસ્સ મહાબોધિરુક્ખં બુદ્ધદસ્સનં વિય સબ્બતૂરિયતાળાવચરેહિ સપરિવારો ઉપહારમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન તતો કાલઙ્કત્વા નિમ્માનરતિદેવલોકે ઉપ્પજ્જિ. એવં દેવસમ્પત્તિમનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ મનુસ્સભૂતો ચક્કવત્તિસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ સાસને પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૧. સો પચ્છા સકકમ્મં સરિત્વા તં તથતો ઞત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વરુણો નામ નામેના**તિઆદિમાહ. તત્થ યદા અહં સમ્બોધનત્થાય બુદ્ધં બોધિઞ્ચ પૂજેસિં, તદા વરુણો નામ દેવરાજા અહોસિન્તિ

સમ્બન્ધો.

૩૪. ધરણીરુહપાદપન્તિ એત્થ રુક્ખલતાપબ્બતસત્થરતનાદયો ધારેતીતિ ધરણી, તસ્મિં રુહતિ પતિટ્ઠહતીતિ ધરણીરુહો. પાદેન પિવતીતિ પાદપો, સિઞ્ચિતસિઞ્ચિતોદકં પાદેન મૂલેન પિવતિ રુક્ખક્ખન્ધસાખાવિટપેહિ આપોરસં પત્થરિયતીતિ અત્થો, તં ધરણીરુહપાદપં બોધિરુક્ખન્તિ સમ્બન્ધો.

૩૫. સકકમ્માભિરદ્ધોતિ અત્તનો કુસલકમ્મેન અભિરદ્ધો પસન્નો ઉત્તમે બોધિમ્હિ પસન્નોતિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

એકાસનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. સુવણ્ણપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિપસ્સી નામ ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો સુવણ્ણપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં ઠાને ભૂમટ્ઠકદેવપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તો તસ્સ ભગવતો ધમ્મં સુત્વા પસન્નમાનસો ચતૂહિ સુવણ્ણપુપ્ફેહિ પૂજેસિ. તાનિ પુપ્ફાનિ આકાસે સુવણ્ણવિતાનં હુત્વા છાદેસું, સુવણ્ણપભા ચ બુદ્ધસ્સ સરીરપભા ચ એકતો હુત્વા મહાઓભાસો અહોસિ. સો અતિરેકતરં પસન્નો સકભવનં ગતોપિ સરતિયેવ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન તુસિતભવનાદિસુગતીસુયેવ સંસરન્તો દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સાસને ઉરં દત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૦. સો અપરભાગે પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિપસ્સી નામ ભગવા**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ.

૪૪. પામોજ્જં જનયિત્વાનાતિ બલવપીતિં ઉપ્પાદેત્વા ''પામોજ્જં આમોદના પમોદના હાસો પહાસો વિત્તિ ઓદગ્યં અત્તમનતા ચિત્તસ્સા''તિઆદીસુ (ધ॰ સ॰ ૯, ૮૬; મહાનિ॰ ૧) વિય અત્તમનતા સકભાવં ઉપ્પાદેત્વાતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સુવણ્ણપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. ચિતકપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વસામિ રાજાયતનેતિઆદિકં આયસ્મતો ચિતકપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તતો પરં ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે રાજાયતનરુક્ખદેવતા હુત્વા નિબ્બત્તો અન્તરન્તરા દેવતાહિ સદ્ધિં ધમ્મં સુત્વા પસન્નો ભગવતિ પરિનિબ્બુતે સપરિવારો ગન્ધદીપધૂપપુપ્ફભેરિઆદીનિ ગાહાપેત્વા ભગવતો આળહનટ્ઠાનં ગન્ત્વા દીપાદીનિ પૂજેત્વા અનેકેહિ તૂરિયેહિ અનેકેહિ વાદિતેહિ તં પૂજેસિ. તતો પટ્ઠાય સકભવનં ઉપવિટ્ઠોપિ ભગવન્તમેવ સરિત્વા સમ્મુખા વિય વન્દતિ. સો તેનેવ પુઞ્ઞેન તેન ચિત્તપ્પસાદેન રાજાયતનતો કાલં કતો તુસિતાદીસુ નિબ્બત્તો દિબ્બસમ્પત્તિં

અનુભવિત્વા તતો મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ભગવતિ ઉપ્પન્નચિત્તપ્પસાદો ભગવતો સાસને પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૯. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વસામિ રાજાયતને**તિઆદિમાહ. **રાજાયતને**તિ દેવરાજૂનં આયતનં રાજાયતનં, તસ્સ રુક્ખસ્સ નામધેય્યો વા. **પરિનિબ્બુતે ભગવતી**તિ પરિસમન્તતો કિઞ્ચિ અનવસેસેત્વા ખન્ધપરિનિબ્બાનકાલે પરિનિબ્બાનસમયે પરિનિબ્બાનપ્પત્તસ્સ સિખિનો લોકબન્ધુનોતિ સમ્બન્ધો.

૫૦. **ચિતકં અગમાસહ**ન્તિ ચન્દનાગરુદેવદારુકપ્પૂરતક્કોલાદિસુગન્ધદારૂહિ ચિતં રાસિગતન્તિ ચિતં, ચિતમેવ ચિતકં, બુદ્ધગારવેન ચિતકં પૂજનત્થાય ચિતકસ્સ સમીપં અહં અગમાસિન્તિ અત્થો. તત્થ ગન્ત્વા કતકિચ્ચં દસ્સેન્તો **તૂરિયં તત્થ વાદેત્વા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ચિતકપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. બુદ્ધસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

યદા વિપસ્સી લોકગ્ગોતિઆદિકં આયસ્મતો બુદ્ધસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં ભૂમટ્ઠકવિમાને દેવપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ. તદા વિપસ્સી ભગવા આયુસઙ્ખારં વોસ્સજ્જિ. અથ સકલદસસહસ્સિલોકધાતુ સસાગરપબ્બતા પકમ્પિત્થ. તદા તસ્સ દેવપુત્તસ્સ ભવનમ્પિ કમ્પિત્થ. તસ્મિં ખણે સો દેવપુત્તો સંસયજાતો – ''કિં નુ ખો પથવીકમ્પાય નિબ્બત્તી''તિ ચિન્તેત્વા બુદ્ધસ્સ આયુસઙ્ખારવોસ્સજ્જભાવં ઞત્વા મહાસોકં દોમનસ્સં ઉપ્પાદેસિ. તદા વેસ્સવણો મહારાજા આગન્ત્વા ''મા ચિન્તયિત્થા''તિ અસ્સાસેસિ. સો દેવપુત્તો તતો ચુતો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં પહાય પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૫૭. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **યદા વિપસ્સી લોકગ્ગો**તિઆદિમાહ. **આયુસઙ્ખારમોસ્સજ્જી**તિ આ સમન્તતો યુનોતિ પાલેતિ સત્તેતિ આયુ, આયુસ્સ સઙ્ખારો રાસિભાવો આયુસઙ્ખારો, તં આયુસઙ્ખારં ઓસ્સજ્જિ પરિચ્ચજિ જહાસીતિ અત્થો. તસ્મિં આયુસઙ્ખારવોસ્સજ્જને. જલમેખલાસાગરોદકમેખલાસહિતા સકલદસસહસ્સચક્કવાળપથવી કમ્પિત્થાતિ સમ્બન્ધો.

૫૮. **ઓતતં વિત્થતં મય્હ**ન્તિ મય્હં ભવનં ઓતતં વિત્થતં ચિત્તં વિચિત્તં **સુચિ** સુપરિસુદ્ધં **ચિત્તં** અનેકેહિ સત્તહિ રતનેહિ વિચિત્તં સોભમાનં **પકમ્પિત્થ** પકારેન કમ્પિત્થાતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

બુદ્ધસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. મગ્ગસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો મગ્ગસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તતો ઓરં તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હિમવન્તે દેવપુત્તો

હુત્વા નિબ્બત્તો અરઞ્ઞં ગન્ત્વા મગ્ગમૂળ્હાનં મગ્ગં ગવેસન્તાનં તસ્સ સાવકાનં ભોજેત્વા મગ્ગં આચિક્ખિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સસમ્પત્તિમનુભવિત્વા ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે સબ્બત્થ અમૂળ્હો સઞ્ઞવા અહોસિ. અથ ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસે અનલ્લીનો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૬૬. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરબુદ્ધસ્સા**તિઆદિમાહ. **સાવકા વનચારિનો**તિ ભગવતો વુત્તવચનં સમ્મા આદરેન સુણન્તીતિ સાવકા, અથ વા ભગવતો દેસનાનુસારેન ઞાણં પેસેત્વા સદ્ધમ્મં સુણન્તીતિ સાવકા. વનચારિનો વને વિચરણકા સાવકા **વિપ્પનટ્ઠા** મગ્ગમૂળ્હા મહાઅરઞ્ઞે **અન્ધાવ** ચક્ખુવિરહિતાવ **અનુસુય્યરે** વિચરન્તીતિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

મગ્ગસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. પચ્ચુપટ્ઠાનસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અત્થદસ્સિમ્હિ સુગતેતિઆદિકં આયસ્મતો પચ્ચુપટ્ઠાનસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે યક્ખયોનિયં નિબ્બત્તો ભગવતિ ધરમાને દસ્સનસ્સ અલદ્ધત્તા પચ્છા પરિનિબ્બુતે મહાસોકપ્પત્તો વિહાસિ. તદા હિસ્સ ભગવતો સાગતો નામ અગ્ગસાવકો અનુસાસન્તો ભગવતો સારીરિકધાતુપૂજા ભગવતિ ધરમાને કતપૂજા વિય ચિત્તપ્પસાદવસા મહપ્ફલં ભવતી''તિ વત્વા ''થૂપં કરોહી''તિ નિયોજિતો થૂપં કારેસિ, તં પૂજેત્વા તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ સક્કચક્કવત્તિસમ્પત્તિમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૭૨. સો અપરભાગે અત્તનો પુઞ્ઞકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અત્થદસ્સિમ્હિ સુગતે**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તમેવ. **યક્ખયોનિં ઉપપજ્જિ**ન્તિ એત્થ પન અત્તનો સકાસં સમ્પત્તસમ્પત્તે ખાદન્તા યન્તિ ગચ્છન્તીતિ યક્ખા, યક્ખાનં યોનિ જાતીતિ યક્ખયોનિ, યક્ખયોનિયં નિબ્બત્તોતિ અત્થો.

૭૩. **દુલ્લદ્ધં વત મે આસી**તિ મે મયા લદ્ધયસં દુલ્લદ્ધં, બુદ્ધભૂતસ્સ સત્થુનો સક્કારં અકતત્તા વિરાધેત્વા લદ્ધન્તિ અત્થો. **દુપ્પભાત**ન્તિ દુટ્ઠુ પભાતં રત્તિયા પભાતકરણં, મય્હં ન સુટ્ઠું પભાતન્તિ અત્થો. **દુરુટ્ઠિત**ન્તિ દુઉટ્ઠિતં, સૂરિયસ્સ ઉગ્ગમનં મય્હં દુઉગ્ગમનન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

પચ્ચુપટ્ઠાનસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. જાતિપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

જાયં તસ્સ વિપસ્સિસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો જાતિપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો નક્ખત્તપાઠકેહિ વિપસ્સિબોધિસત્તસ્સ વુત્તલક્ખણનિમિત્તં સુત્વા ''અયં કિર કુમારો બુદ્ધો હુત્વા સકલલોકસ્સ અગ્ગો સેટ્ઠો સુત્વા સબ્બસત્તે સંસારતો ઉદ્ધરિસ્સતી''તિ સુત્વા તં ભગવન્તં કુમારકાલેયેવ બુદ્ધસ્સ વિય મહાપૂજમકાસિ. પચ્છા કમેન કુમારકાલં રાજકુમારકાલં રજ્જકાલન્તિ કાલત્તયમતિક્કમ્મ બુદ્ધે જાતેપિ મહાપૂજં

કત્વા તતો ચુતો તુસિતાદીસુ નિબ્બત્તો દિબ્બસુખમનુભવિત્વા પચ્છા મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તાદિમનુસ્સસુખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો સત્તટ્ઠવસ્સકાલેયેવ ભગવતિ પસન્નો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૮૨. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **જાયં તસ્સ વિપસ્સિસ્સા**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ.

૮૪. **નેમિત્તાનં સુણિત્વાના**તિ એત્થ નિમિત્તં કારણં સુખદુક્ખપ્પત્તિહેતું જાનન્તીતિ નેમિત્તા, તેસં નેમિત્તાનં નક્ખત્તપાઠકાનં વચનં સુણિત્વાતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

જાતિપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

દ્વાદસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૩. સેરેય્યવગ્ગો

૧. સેરેય્યકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અજ્ઝાયકો મન્તધરોતિઆદિકં આયસ્મતો સેરેય્યકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તતો પરેસુ અત્તભાવસહસ્સેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા તિણ્ણં વેદાનં પારં ગન્ત્વા ઇતિહાસાદિસકલબ્રાહ્મણધમ્મેસુ કોટિપ્પત્તો એકસ્મિં દિવસે અબ્ભોકાસે સપરિવારો ઠિતો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો સેરેય્યપુપ્ફં ગહેત્વા આકાસે ખિપન્તો પૂજેસિ. તાનિ પુપ્ફાનિ આકાસે વિતાનં હુત્વા સત્તાહં ઠત્વા પચ્છા અન્તરધાયિંસુ. સો તં અચ્છરિયં દિસ્વા અતીવ પસન્નમાનસો તેનેવ પીતિસોમનસ્સેન કાલં કત્વા તુસિતાદીસુ નિબ્બત્તો તત્થ દિબ્બસુખમનુભવિત્વા તતો મનુસ્સસુખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પાપુણિત્વા પુબ્બવાસનાબલેન સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧. સો અપરભાગે પુરાકતકુસલં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અજ્ઝાયકો મન્તધરો**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ.

૩. **સેરેય્યકં ગહેત્વાના**તિ સિરિસે ભવં જાતિપુપ્ફં સેરેય્યં, સેરેય્યમેવ સેરેય્યકં, તં સેરેય્યકં ગહેત્વાનાતિ સમ્બન્ધો. ભગવતિ પસન્નો જાતિસુમનમકુળચમ્પકાદીનિ પુપ્ફાનિ પતિટ્ઠપેત્વા પૂજેતું કાલં નત્થિતાય તત્થ સમ્પત્તં તં સેરેય્યકં પુપ્ફં ગહેત્વા પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સેરેય્યકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. પુપ્ફથૂપિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો પુપ્ફથૂપિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિબુદ્ધસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સકસિપ્પે નિપ્ફત્તિં પત્તો તત્થ સારં અપસ્સન્તો ગેહં પહાય હિમવન્તં પવિસિત્વા અત્તના સહગતેહિ પઞ્ચસિસ્સસહસ્સેહિ સદ્ધિં પઞ્ચાભિઞ્ઞા અટ્ઠ સમાપત્તિયો નિબ્બત્તેત્વા કુક્કુરનામપબ્બતસમીપે પણ્ણસાલં કારેત્વા પટિવસતિ. તદા બુદ્ધુપ્પાદભાવં સુત્વા સિસ્સેહિ સહ બુદ્ધસ્સ સન્તિકં ગન્તુકામો કેનચિ બ્યાધિના પીળિતો પણ્ણસાલં પવિસિત્વા સિસ્સસન્તિકા બુદ્ધસ્સાનુભાવં લક્ખણઞ્ચ સુત્વા પસન્નમાનસો હિમવન્તતો ચમ્પકાસોકતિલકકેટકાદ્યનેકે પુપ્ફે આહરાપેત્વા થૂપં કત્વા બુદ્ધં વિય પૂજેત્વા કાલં કત્વા બ્રહ્મલોકૂપગો અહોસિ. અથ તે સિસ્સા તસ્સ આળહનં કત્વા બુદ્ધસન્તિકં ગન્ત્વા તં પવત્તિં આરોચેસું. અથ ભગવા બુદ્ધચક્ખુના ઓલોકેત્વા અનાગતંસઞાણેન પાકટીકરણમકાસિ. સો અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો પુબ્બવાસનાબલેન સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૦. અથ સો અત્તનો પુબ્બકુસલં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **કુક્કુરો નામ પબ્બતો**તિ પબ્બતસ્સ સિખરં કુક્કુરાકારેન

સુનખાકારેન સણ્ઠિતત્તા ''કુક્કુરપબ્બતો''તિ સઙ્ખ્યં ગતો, તસ્સ સમીપે પણ્ણસાલં કત્વા પઞ્ચતાપસસહસ્સેહિ સહ વસમાનોતિ અત્થો. નયાનુસારેન સેસં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પુપ્ફથૂપિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. પાયસદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણો સમ્બુદ્ધોતિઆદિકં આયસ્મતો પાયસદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં વિભવસમ્પન્ને કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા ઘરાવાસં વસન્તો હત્થિઅસ્સધનધઞ્ઞસત્તરતનાદિવિભવસમ્પન્નો સદ્ધાસમ્પન્નો કમ્મફલં સદ્દહિત્વા સહસ્સમત્તા સુવણ્ણપાતિયો કારેત્વા તસ્મિં ખીરપાયસસહસ્સસ્સ પૂરેત્વા તા સબ્બા ગાહાપેત્વા સિમ્બલિવનં અગમાસિ. તસ્મિં સમયે વિપસ્સી ભગવા છબ્બણ્ણરંસિયો વિસ્સજ્જેત્વા આકાસે ચઙ્કમં માપેત્વા ચઙ્કમતિ. સો પન સેટ્ઠિ તં અચ્છરિયં દિસ્વા અતીવ પસન્નો પાતિયો ઠપેત્વા વન્દિત્વા આરોચેસિ પટિગ્ગહણાય. અથ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય પટિગ્ગહેસિ, પટિગ્ગહેત્વા ચ પન તસ્સ સોમનુસ્સુપ્પાદનત્થં સહસ્સમત્તેહિ ભિક્ખુસઙ્ઘેહિ સદ્ધિં પરિભુઞ્જિ, તદવસેસં અનેકસહસ્સભિક્ખૂ પરિભુઞ્જિંસુ. સો તેન પુઞ્ઞેન સુગતીસુયેવ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૬. સો અપરભાગે અત્તનો કુસલં પચ્ચવેક્ખમાનો તં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણો સમ્બુદ્ધો**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તમેવ.

૨૮. **ચઙ્કમં સુસમારૂળ્હો**તિ ચદિનન્તો પદવિક્ખેપં કરોન્તો કમતિ ગચ્છતીતિ ચઙ્કમં, ચઙ્કમસ્સ પદવિક્ખેપસ્સ આધારભૂતપથવિપદેસો ચઙ્કમં નામાતિ અત્થો, એતં ચઙ્કમંસુ વિસેસેન આરૂળ્હોતિ સમ્બન્ધો. **અમ્બરે અનિલાયને**તિ વરીયતિ છાદિયતિ અનેનાતિ વરં, ન બરન્તિ અમ્બરં, સેતવત્થસદિસં આકાસન્તિ અત્થો. નત્થિ નિલીયનં ગોપનં એત્થાતિ અનિલં, આ સમન્તતો યન્તિ ગચ્છન્તિ અનેન ઇદ્ધિમન્તોતિ આયનં, અનિલઞ્ચ તં આયનઞ્ચેતિ અનિલાયનં, તસ્મિં અમ્બરે અનિલાયને ચઙ્કમં માપયિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

પાયસદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. ગન્ધોદકિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિસજ્જ પાસાદવરેતિઆદિકં આયસ્મતો ગન્ધોદકિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે નિબ્બાનૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સીભગવતો કાલે સેટ્ઠિકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા મહદ્ધનો મહાભોગો દિબ્બસુખમનુભવન્તો વિય મનુસ્સસુખમનુભવન્તો એકસ્મિં દિવસે પાસાદવરે નિસિન્નો હોતિ. તદા ભગવા સુવણ્ણમહામેરુ વિય વીથિયા વિચરતિ, તં વિચરમાનં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો ગન્ત્વા વન્દિત્વા સુગન્ધોદકેન ભગવન્તં ઓસિઞ્ચમાનો પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસેન અનલ્લીનો સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૫. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકુસલં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિસજ્જ પાસાદવરે**તિઆદિમાહ. તત્થ **પાસાદો**તિ પસાદં સોમનસ્સં જનેતિ ઉપ્પાદેતીતિ પાસાદો , માલાકમ્મચિત્તકમ્મસુવણ્ણકમ્માદ્યનેકવિચિત્તં દિસ્વા તત્થ પવિટ્ઠાનં જનાનં પસાદં જનયતીતિ અત્થો. પાસાદો ચ સો પત્થેતબ્બટ્ઠેન વરો ચાતિ પાસાદવરો, તસ્મિં પાસાદવરે નિસજ્જ નિસીદિત્વા વિપસ્સિં જિનવરં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ગન્ધોદકિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. સમ્મુખાથવિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

જાયમાને વિપસ્સિમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો સમ્મુખાથવિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો સત્તવસ્સિકકાલેયેવ સકસિપ્પે નિપ્ફત્તિં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વસન્તો વિપસ્સિમ્હિ બોધિસત્તે ઉપ્પન્ને સબ્બબુદ્ધાનં લક્ખણાનિ વેદત્તયે દિસ્સમાનાનિ તાનિ રાજપ્પમુખસ્સ જનકાયસ્સ વિપસ્સીબોધિસત્તસ્સ લક્ખણઞ્ચ બુદ્ધભાવઞ્ચ બ્યાકરિત્વા જનાનં માનસં નિબ્બાપેસિ, અનેકાનિ ચ થુતિવચનાનિ નિવેદેસિ. સો તેન કુસલકમ્મેન છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવત્તિસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ. કતકુસલનામેન **સમ્મુખાથવિકત્થેરો**તિ પાકટો.

૪૧. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **જાયમાને વિપસ્સિમ્હી**તિઆદિમાહ. **વિપસ્સિમ્હિ** સમ્માસમ્બુદ્ધે **જાયમાને** ઉપ્પજ્જમાને માતુકુચ્છિતો નિક્ખન્તે અહં પાતુભૂતં **નિમિત્તં** કારણં બુદ્ધભાવસ્સ હેતું **બ્યાકરિં** કથેસિં, અનેકાનિ અચ્છરિયાનિ પાકટાનિ અકાસિન્તિ અત્થો. સેસં વુત્તનયાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સમ્મુખાથવિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. કુસુમાસનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નગરે ધઞ્ઞવતિયાતિઆદિકં આયસ્મતો કુસુમાસનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો મહદ્ધનો મહાભોગો તિણ્ણં વેદાનં પારં ગતો બ્રાહ્મણસિપ્પેસુ કોટિપ્પત્તો સકપરસમયકુસલો માતાપિતરો પૂજેતુકામો પઞ્ચ ઉપ્પલકલાપે અત્તનો સમીપે ઠપેત્વા નિસિન્નો ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતં વિપસ્સિં ભગવન્તં આગચ્છન્તં દિસ્વા નીલપીતાદિઘનબુદ્ધરસ્મિયો ચ દિસ્વા પસન્નમાનસો આસનં પઞ્ઞાપેત્વા તત્થ તાનિ પુપ્ફાનિ સન્થરિત્વા ભગવન્તં તત્થ નિસીદાપેત્વા સકઘરે માતુ અત્થાય પટિયત્તાનિ સબ્બાનિ ખાદનીયભોજનીયાનિ ગહેત્વા સપરિવારં ભગવન્તં સહત્થેન સન્તપ્પેન્તો ભોજેસિ. ભોજનાવસાને એકં ઉપ્પલહત્થં અદાસિ. તેન સોમનસ્સજાતો પત્થનં અકાસિ. ભગવાપિ અનુમોદનં કત્વા પક્કામિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ દ્વે સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ભોગયસેહિ વડ્ઢિતો કામેસુ આદીનવં દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૬૫. સો અપરભાગે પુબ્બે કતકુસલં પુબ્બેનિવાસઞાણેન સરિત્વા સોમનસ્સપ્પત્તો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નગરે ધઞ્ઞવતિયા**તિઆદિમાહ. ધઞ્ઞાનં પુઞ્ઞવન્તાનં ખત્તિયબ્રાહ્મણગહપતિમહાસાલાનં અનેકેસં કુલાનં આકરત્તા ધઞ્ઞવતી, અથ વા મુત્તામણિઆદિસત્તરતનાનં સત્તવિધધઞ્ઞાનં ઉપભોગપરિભોગાનં આકરત્તા ધઞ્ઞવતી, અથ વા ધઞ્ઞાનં બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધખીણાસવાનં વસનટ્ઠાનં આરામવિહારાદીનં આકરત્તા ધઞ્ઞવતી, તસ્સા **ધઞ્ઞવતિયા**. નગરન્તિ પત્થેન્તિ એત્થ ઉપભોગપરિભોગત્થિકા જનાતિ નગરં, ન ગચ્છતીતિ વા નગં, રાજયુવરાજમહામત્તાદીનં વસનટ્ઠાનં. નગં રાતિ આદદાતિ ગણ્હાતીતિ નગરં, રાજાદીનં વસનટ્ઠાનસમૂહભૂતં પાકારપરિખાદીહિ પરિક્ખિત્તં પરિચ્છિન્નટ્ઠાનં નગરં નામાતિ અત્થો. **નગરે** યદા અહં વિપસ્સિસ્સ ભગવતો સન્તિકે બ્યાકરણં અલભિં, તદા તસ્મિં ધઞ્ઞવતિયા નગરે બ્રાહ્મણો અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

કુસુમાસનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. ફલદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અજ્ઝાયકો મન્તધરોતિઆદિકં આયસ્મતો ફલદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા વેદત્તયાદિસકસિપ્પેસુ પારપ્પત્તો અનેકેસં બ્રાહ્મણસહસ્સાનિં પામોક્ખો આચરિયો સકસિપ્પાનં પરિયોસાનં અદિસ્વા તત્થ ચ સારં અપસ્સન્તો ઘરાવાસં પહાય ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે અસ્સમં કારેત્વા સહ સિસ્સેહિ વાસં કપ્પેસિ, તસ્મિં સમયે પદુમુત્તરો ભગવા ભિક્ખાય ચરમાનો તસ્સાનુકમ્પાય તં પદેસં સમ્પાપુણિ. તાપસો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો અત્તનો અત્થાય પુટકે નિક્ખિપિત્વા રુક્ખગ્ગે લગ્ગિતાનિ મધુરાનિ પદુમફલાનિ મધુના સહ અદાસિ. ભગવા તસ્સ સોમનસ્સુપ્પાદનત્થં પસ્સન્તસ્સેવ પરિભુઞ્જિત્વા આકાસે ઠિતો ફલદાનાનિસંસં કથેત્વા પક્કામિ.

૭૫. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સત્તવસ્સિકોયેવ અરહત્તં પત્વા પુબ્બે કતકુસલકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અજ્ઝાયકો મન્તધરો**તિઆદિમાહ. તત્થ અજ્ઝેતિ ચિન્તેતીતિ અજ્ઝાયિ, અજ્ઝાયિયેવ અજ્ઝાયકો. એત્થ હિ અકારો ''પટિસેધે વુદ્ધિતબ્ભાવે...પે॰... અકારો વિરહપ્પકે''તિ એવં વુત્તેસુ દસસુ અત્થેસુ તબ્ભાવે વત્તતિ. સિસ્સાનં સવનધારણાદિવસેન હિતં અજ્ઝેતિ ચિન્તેતિ સજ્ઝાયં કરોતીતિ **અજ્ઝાયકો**, ચિન્તકોતિ અત્થો. આચરિયસ્સ સન્તિકે ઉગ્ગહિતં સબ્બં મન્તં મનેન ધારેતિ પવત્તેતીતિ **મન્તધરો**. **તિણ્ણં વેદાન પારગૂ**તિ વેદં વુચ્ચતિ ઞાણં, વેદેન વેદિતબ્બા બુજ્ઝિતબ્બાતિ વેદા, ઇરુવેદયજુવેદસામવેદસઙ્ખાતા તયો ગન્થા, તેસં વેદાનં પારં પરિયોસાનં કોટિં ગતો પત્તોતિ પારગૂ. સેસં પાકટમેવાતિ

ફલદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. ઞાણસઞ્ઞિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પબ્બતે હિમવન્તમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો ઞાણસઞ્ઞિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તસ્મિં તસ્મિં ઉપ્પન્નુપ્પન્ને ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે પબ્બતન્તરે પણ્ણસાલં

કારેત્વા પઞ્ચાભિઞ્ઞાઅટ્ઠસમાપત્તિયો નિબ્બત્તેત્વા વસન્તો એકદિવસં પરિસુદ્ધં પણ્ડરં પુલિનતલં દિસ્વા ‘‘ઈદિસા પરિસુદ્ધા બુદ્ધા, ઈદિસંવ પરિસુદ્ધં બુદ્ધઞાણ’’ન્તિ બુદ્ધઞ્ચ તસ્સ ઞાણઞ્ચ અનુસ્સરિ થોમેસિ ચ.

૮૪. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સાસને પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્તો પુબ્બે કતપુઞ્ઞં અનુસ્સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો ‘‘પબ્બતે હિમવન્તમ્હી’’તિઆદિમાહ. **પુલિનં સોભનં દિસ્વા**તિ પરિપુણ્ણકતં વિય પુલાકારેન પરિસોધિતાકારેન પવત્તં ઠિતન્તિ પુલિનં, સોભનં વાલુકં દિસ્વા સેટ્ઠં બુદ્ધં અનુસ્સરિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ઞાણસઞ્ઞિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. ગણ્ઠિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવણ્ણવણ્ણો સમ્બુદ્ધોતિઆદિકં આયસ્મતો ગણ્ઠિપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકાસુ જાતીસુ કતપુઞ્ઞસઞ્ચયો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો ઉપભોગપરિભોગેહિ અનૂનો એકદિવસં વિપસ્સિં ભગવન્તં સગણં દિસ્વા પસન્નમાનસો લાજાપઞ્ચમેહિ પુપ્ફેહિ પૂજેસિ. સો તેનેવ ચિત્તપ્પસાદેન યાવતાયુકં ઠત્વા તતો દેવલોકે નિબ્બત્તો દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા અપરભાગે મનુસ્સેસુ મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૯૧. સો એકદિવસં પુબ્બે કતપુઞ્ઞં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો ‘‘ઇમિના કુસલેનાહં નિબ્બાનં પત્તો’’તિ પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવણ્ણવણ્ણો સમ્બુદ્ધો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ગણ્ઠિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. પદુમપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો પદુમપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સકસિપ્પે નિપ્ફત્તિં પત્વા તત્થ સારં અપસ્સન્તો બુદ્ધુપ્પત્તિતો પુરેતરં ઉપ્પન્નત્તા ઓવાદાનુસાસનં અલભિત્વા ઘરાવાસં પહાય ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તસ્સ અવિદૂરે ગોતમકં નામ પબ્બતં નિસ્સાય અસ્સમં કારેત્વા પઞ્ચાભિઞ્ઞા અટ્ઠ સમાપત્તિયો નિબ્બત્તેત્વા ઝાનસુખેનેવ વિહાસિ. તદા પદુમુત્તરો ભગવા બુદ્ધો હુત્વા સત્તે સંસારતો ઉદ્ધરન્તો તસ્સાનુકમ્પાય હિમવન્તં અગમાસિ. તાપસો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો સકસિસ્સે સમાનેત્વા તેહિ પદુમપુપ્ફાનિ આહરાપેત્વા પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો સદ્ધો પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૯૭. સો અત્તનો પુઞ્ઞકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. **ગોતમો નામ પબ્બતો**તિ અનેકેસં યક્ખદેવતાનં આવાસભાવેન અધિટ્ઠાનવસેન

ગોતમસ્સ ભવનત્તા ગોતમોતિ પાકટો અહોસિ. પવત્તતિ તિટ્ઠતીતિ પબ્બતો. **નાગરુક્ખેહિ સઞ્છન્નો**તિ રુહતિ તિટ્ઠતીતિ રુક્ખો. અથ વા પથવિં ખનન્તો ઉદ્ધં રુહતીતિ રુક્ખો, નાના અનેકપ્પકારા ચમ્પકકપ્પૂરનાગઅગરુચન્દનાદયો રુક્ખાતિ નાનારુક્ખા, તેહિ નાનારુક્ખેહિ સઞ્છન્નો પરિકિણ્ણો ગોતમો પબ્બતોતિ સમ્બન્ધો. **મહાભૂતગણાલયો**તિ ભવન્તિ જાયન્તિ ઉપ્પજ્જન્તિ વડ્ઢન્તિ ચાતિ ભૂતા, મહન્તા ચ તે ભૂતા ચાતિ મહાભૂતા, મહાભૂતાનં ગણો સમૂહોતિ મહાભૂતગણો, મહાભૂતગણસ્સ આલયો પતિટ્ઠાતિ મહાભૂતગણાલયો.

૯૮. **વેમજ્ઝમ્હિ ચ તસ્સાસી**તિ તસ્સ ગોતમસ્સ પબ્બતસ્સ વેમજ્ઝે અબ્ભન્તરે અસ્સમો અભિનિમ્મિતો નિપ્ફાદિતો કતોતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનમેવાતિ.

પદુમપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

તેરસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૪. સોભિતવગ્ગો

૧. સોભિતત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરો નામ જિનોતિઆદિકં આયસ્મતો સોભિતત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા એકદિવસં સત્થારા ધમ્મે દેસિયમાને સોમનસ્સેન પસન્નમાનસો નાનપ્પકારેહિ થોમેસિ. સો તેનેવ સોમનસ્સેન કાલં કત્વા દેવેસુ નિબ્બત્તો તત્થ દિબ્બસુખં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ મનુસ્સસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો સત્તવસ્સિકોવ પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞો અરહા અહોસિ.

૧. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સોભિતત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. સુદસ્સનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિત્થતાય નદીતીરેતિઆદિકં આયસ્મતો સુદસ્સનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે કતપુઞ્ઞૂપચયો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વસન્તો વિત્થતાય નામ ગઙ્ગાય સમીપે પિલક્ખુફલિતં પરિયેસન્તો તસ્સા તીરે નિસિન્નં જલમાનઅગ્ગિસિખં ઇવ સિખિં સમ્માસમ્બુદ્ધં દિસ્વા પસન્નમાનસો કેતકીપુપ્ફં વણ્ટેનેવ છિન્દિત્વા પૂજેન્તો એવમાહ – ‘‘ભન્તે, યેન ઞાણેન ત્વં એવં મહાનુભાવો સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધો જાતો, તં ઞાણં અહં પૂજેમી’’તિ. અથ ભગવા અનુમોદનમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ જાતો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૦. સો અત્તનો કતકુસલં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિત્થતાય નદીતીરે**તિઆદિમાહ. તત્થ **વિત્થતાયા**તિ વિત્થરતિ પત્થરતિ વિત્થિણ્ણા હોતીતિ વિત્થતા, નદન્તિ સદ્દં કરોન્તિ ઇતા ગતા પવત્તાતિ નદી, નદિં તરન્તા એતં પત્વા તિણ્ણા નામ હોન્તીતિ તીરં, તસ્સા વિત્થતાય નદિયા તીરે તીરસમીપેતિ અત્થો. **કેતકિં પુપ્ફિતં દિસ્વા**તિ કુચ્છિતાકારેન ગણ્હન્તાનં હત્થં કણ્ડકો છિન્દતિ વિજ્ઝતીતિ કેતં, કેતસ્સ એસા કેતકીપુપ્ફં, તં દિસ્વા વણ્ટં છિન્દિત્વાતિ સમ્બન્ધો.

૧૧. **સિખિનો લોકબન્ધુનો**તિ સિખી વુચ્ચતિ અગ્ગિ, સિખીસદિસા નીલપીતાદિભેદા જલમાના છબ્બણ્ણઘનરંસિયો યસ્સ સો સિખી, લોકસ્સ સકલલોકત્તયસ્સ બન્ધુ ઞાતકોતિ લોકબન્ધુ, તસ્સ સિખિનો લોકબન્ધુનો કેતકીપુપ્ફં વણ્ટે છિન્દિત્વા પૂજેસિન્તિ સમ્બન્ધો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સુદસ્સનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. ચન્દનપૂજનકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચન્દભાગાનદીતીરેતિઆદિકં આયસ્મતો ચન્દનપૂજનકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે હિમવન્તે ચન્દભાગાનદિયા સમીપે કિન્નરયોનિયં નિબ્બત્તો પુપ્ફભક્ખો પુપ્ફનિવસનો ચન્દનઅગરુઆદીસુ ગન્ધવિભૂસિતો હિમવન્તે ભુમ્મદેવતા વિય ઉય્યાનકીળજલકીળાદિઅનેકસુખં અનુભવન્તો વાસં કપ્પેસિ. તદા અત્થદસ્સી ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય હિમવન્તં ગન્ત્વા આકાસતો ઓરુય્હ સઙ્ઘાટિં પઞ્ઞાપેત્વા નિસીદિ. સો કિન્નરો તં ભગવન્તં વિજ્જોતમાનં તત્થ નિસિન્નં દિસ્વા પસન્નમાનસો સુગન્ધચન્દનેન પૂજેસિ. તસ્સ ભગવા અનુમોદનં અકાસિ.

૧૭. સો તેન પુઞ્ઞેન તેન સોમનસ્સેન યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો અપરાપરં છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિરજ્જપદેસરજ્જસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ચન્દભાગાનદીતીરે**તિઆદિમાહ. તત્થ ચન્દં મનં રુચિં અજ્ઝાસયં ગત્વા વિય જાતોતિ ચન્દો. ચન્દમણ્ડલેન પસન્નનિમ્મલોદકેન ઉભોસુ પસ્સેસુ મુત્તાદલસદિસસન્થરધવલપુલિનતલેન ચ સમન્નાગતત્તા ચન્દેન ભાગા સદિસાતિ ચન્દભાગા, તસ્સા ચન્દભાગાય નદિયા તીરે સમીપેતિ અત્થો. સેસં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ચન્દનપૂજનકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

અટ્ઠમભાણવારવણ્ણના સમત્તા.

૪. પુપ્ફચ્છદનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુનન્દો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો પુપ્ફચ્છદનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સકસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તો મહાભોગો મહાયસો દાનાભિરતો અહોસિ. એકદિવસં સો ''સકલજમ્બુદીપે ઇમે યાચકા નામ 'અહં દાનં ન લદ્ધોસ્મી'તિ વત્તું મા લભન્તૂ''તિ મહાદાનં સજ્જેસિ. તદા પદુમુત્તરો ભગવા સપરિવારો આકાસેન ગચ્છતિ. બ્રાહ્મણો તં દિસ્વા પસન્નચિત્તો સકસિસ્સે પક્કોસાપેત્વા પુપ્ફાનિ આહરાપેત્વા આકાસે ઉક્ખિપિત્વા પૂજેસિ. તાનિ સકલનગરં છાદેત્વા સત્ત દિવસાનિ અટ્ઠંસુ.

૨૬. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા ખુરગ્ગેયેવ અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુનન્દો નામ નામેના**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પુપ્ફચ્છદનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. રહોસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો રહોસઞ્ઞકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો એકસ્મિં બુદ્ધસુઞ્ઞકાલે મજ્ઝિમદેસે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સકસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્વા તત્થ સારં અપસ્સન્તો કેવલં ઉદરં પૂરેત્વા કોધમદમાનાદયો અકુસલેયેવ દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય હિમવન્તં પવિસિત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા અનેકતાપસસતપરિવારો વસભપબ્બતસમીપે અસ્સમં માપેત્વા તીણિ વસ્સસહસ્સાનિ હિમવન્તેયેવ વસમાનો ‘‘અહં એત્તકાનં સિસ્સાનં આચરિયોતિ સમ્મતો ગરુટ્ઠાનિયો ગરુકાતબ્બો વન્દનીયો, આચરિયો મે નત્થી’’તિ દોમનસ્સપ્પત્તો તે સબ્બે સિસ્સે સન્નિપાતેત્વા બુદ્ધાનં અભાવે નિબ્બાનાધિગમાભાવં પકાસેત્વા સયં એકકો રહો વિવેકટ્ઠાનેવ નિસિન્નો બુદ્ધસ્સ સમ્મુખા નિસિન્નો વિય બુદ્ધસઞ્ઞં મનસિ કરિત્વા બુદ્ધારમ્મણં પીતિં ઉપ્પાદેત્વા સાલાયં પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા નિસિન્નો કાલં કત્વા બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિ.

૩૪. સો તત્થ ઝાનસુખેન ચિરં વસિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો કામેસુ અનલ્લીનો સત્તવસ્સિકો પબ્બજિત્વા ખુરગ્ગેયેવ અરહત્તં પત્વા છળભિઞ્ઞો હુત્વા પુબ્બેનિવાસઞાણેન અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. **વસભો નામ પબ્બતો**તિ હિમવન્તપબ્બતં વિના સેસપબ્બતાનં ઉચ્ચતરભાવેન સેટ્ઠતરભાવેન વસભોતિ સઙ્ખં ગતો પબ્બતોતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

રહોસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. ચમ્પકપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

કણિકારંવ જોતન્તન્તિઆદિકં આયસ્મતો ચમ્પકપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વેસ્સભુસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સકસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્વા તત્થ સારં અપસ્સન્તો ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા વનન્તરે વસન્તો વેસ્સભું ભગવન્તં ઉદ્દિસ્સ સિસ્સેહિ આનીતેહિ ચમ્પકપુપ્ફેહિ પૂજેસિ. ભગવા અનુમોદનં અકાસિ. સો તેનેવ કુસલેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પાપુણિત્વા પુબ્બવાસનાબલેન ઘરાવાસે અનલ્લીનો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૧. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બપુઞ્ઞકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **કણિકારંવ જોતન્ત**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **કણિકાર**ન્તિ સકલપત્તપલાસાનિ પરિભજ્જ પાતેત્વા પુપ્ફગહણસમયે કણ્ણિકાબદ્ધો હુત્વા પુપ્ફમકુળાનં ગહણતો કણ્ણિકાકારેન પકતોતિ કણિકારો, ‘‘કણ્ણિકારો’’તિ વત્તબ્બે નિરુત્તિનયેન એકસ્સ પુબ્બ ણ-કારસ્સ લોપં કત્વા ‘‘કણિકાર’’ન્તિ વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. તં પુપ્ફિતં કણિકારરુક્ખં ઇવ જોતન્તં બુદ્ધં અદ્દસન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ચમ્પકપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. અત્થસન્દસ્સકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિસાલમાળે આસીનોતિઆદિકં આયસ્મતો અત્થસન્દસ્સકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ અત્તભાવેસુ કતપુઞ્ઞૂપચયો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સકસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તો તત્થ સારં અપસ્સન્તો ગેહં પહાય હિમવન્તં ગન્ત્વા રમણીયે ઠાને પણ્ણસાલં કત્વા પટિવસતિ, તદા સત્તાનુકમ્પાય હિમવન્તમાગતં પદુમુત્તરભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતો વન્દિત્વા થુતિવચનેહિ થોમેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન યાવતાયુકં ઠત્વા કાલઙ્કત્વા બ્રહ્મલોકૂપગો અહોસિ. સો અપરભાગે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૪૭. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિસાલમાળે આસીનો**તિઆદિમાહ. તત્થ **વિસાલમાળે**તિ વિસાલં પત્થટં વિત્થિણ્ણં મહન્તં માળં વિસાલમાળં, તસ્મિં વિસાલમાળે **આસીનો** નિસિન્નો અહં લોકનાયકં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો. તેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

અત્થસન્દસ્સકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. એકપસાદનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નારદો ઇતિ મે નામન્તિઆદિકં આયસ્મતો એકપસાદનિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકાસુ જાતીસુ કતકુસલો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો કેસવોતિ પાકટો હુત્વા વિઞ્ઞુતં પત્વા ઘરાવાસં પહાય પબ્બજિત્વા વસન્તો એકદિવસં સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અતિવિય પીતિસોમનસ્સજાતો પક્કામિ. સો યાવતાયુકં ઠત્વા તેનેવ સોમનસ્સેન કાલં કત્વા દેવેસુ નિબ્બત્તો તત્થ દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ઉપ્પન્નો તત્થ સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે અઞ્ઞતરસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થરિ પસીદિત્વા પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૫૫. સો અપરભાગે અત્તનો કતકુસલકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નારદો ઇતિ મે નામ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **નારદો**તિ જાતિવસેન સુદ્ધસરીરત્તા નત્થિ રજો ધૂલિ મલં એતસ્સાતિ નારદો, જ-કારસ્સ દ-કારં કત્વા નારદોતિ કુલદત્તિકં નામં. **કેસવો**તિ કિસવચ્છગોત્તે જાતત્તા કેસવો નારદકેસવો ઇતિ મં જના **વિદૂ** જાનન્તીતિ અત્થો. સેસં પાકટમેવાતિ.

એકપસાદનિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. સાલપુપ્ફદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

મિગરાજા તદા આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો સાલપુપ્ફદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે કતકુસલસઞ્ચયો કેનચિ કમ્મચ્છિદ્દેન હિમવન્તે સીહયોનિયં નિબ્બત્તો અનેકસીહપરિવારો વિહાસિ. તદા સિખી ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય હિમવન્તં અગમાસિ. સીહો તં ઉપગતં દિસ્વા પસન્નમાનસો સાખાભઙ્ગેન સકણ્ણિકસાલપુપ્ફં ગહેત્વા પૂજેસિ. ભગવા તસ્સ અનુમોદનં અકાસિ.

૬૦. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા અરહત્તં પત્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા

સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **મિગરાજા તદા આસિન્તિ**આદિમાહ. તત્થ મરણં ગચ્છન્તીતિ મિગા, અથ વા ઘાસં મગ્ગન્તિ ગવેસન્તીતિ મિગા, મિગાનં રાજા મિગરાજા. સકલચતુપ્પદાનં રાજભાવે સતિપિ ગાથાબન્ધસુખત્થં મિગે આદિં કત્વા મિગરાજાતિ વુત્તં. યદા ભગવન્તં દિસ્વા સપુપ્ફં સાલસાખં ભઞ્જિત્વા પૂજેસિં, તદા અહં મિગરાજા અહોસિન્તિ અત્થો.

૬૨. સકોસં પુપ્ફમાહરિન્તિ સકણ્ણિકં સાલપુપ્ફં આહરિં પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સાલપુપ્ફદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. પિયાલફલદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પરોધકો તદા આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો પિયાલફલદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે નેસાદકુલે નિબ્બત્તો હિમવન્તે એકસ્મિં પબ્ભારે મિગે વધિત્વા જીવિકં કપ્પેત્વા વસતિ. તસ્મિં કાલે તત્થ ગતં સિખિં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો સાયં પાતં નમસ્સમાનો કઞ્ચિ દેય્યધમ્મં અપસ્સન્તો મધુરાનિ પિયાલફલાનિ ઉચ્ચિનિત્વા અદાસિ. ભગવા તાનિ પરિભુઞ્જિ. સો નેસાદો બુદ્ધારમ્મણાય પીતિયા નિરન્તરં ફુટ્ઠસરીરો પાપકમ્મે વિરત્તચિત્તો મૂલફલાહારો નચિરસ્સેવ કાલં કત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તિ.

૬૬. સો તત્થ દિબ્બસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ અનેકવિધસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા તત્થ અનભિરતો ગેહં પહાય સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્તો અત્તનો કતફલદાનકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પરોધકો તદા આસિન્તિ**આદિમાહ. તત્થ યદા અહં પિયાલફલં દત્વા ચિત્તં પસાદેસિં, તદા અહં પરોધકો આસિન્તિ સમ્બન્ધો. **પરોધકો**તિ પરસત્તરોધકો વિહેસકો. ''પરરોધકો''તિ વત્તબ્બે પુબ્બસ્સ ર-કારસ્સ લોપં કત્વા ''પરોધકો''તિ વુત્તં.

૬૯. પરિચારિં વિનાયકન્તિ તં નિબ્બાનપાપકં સત્થારં, ''ભન્તે , ઇમં ફલં પરિભુઞ્જથા''તિ પવારિં નિમન્તેસિં આરાધેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પિયાલફલદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

યુદ્ધસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૫. છત્તવગ્ગો

૧. અતિછત્તિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પરિનિબ્બુતે ભગવતીતિઆદિકં આયસ્મતો અતિછત્તિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો ધરમાનસ્સ ભગવતો અદિટ્ઠત્તા પરિનિબ્બુતકાલે ‘‘અહો મમ પરિહાની’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘મમ જાતિં સફલં કરિસ્સામી’’તિ કતસન્નિટ્ઠાનો છત્તાધિછત્તં કારેત્વા તસ્સ ભગવતો સરીરધાતું નિહિતધાતુગબ્ભં પૂજેસિ. અપરભાગે પુપ્ફચ્છત્તં કારેત્વા તમેવ ધાતુગબ્ભં પૂજેસિ. સો તેનેવ પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા વાયમન્તો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પરિનિબ્બુતે ભગવતી**તિઆદિમાહ. તત્થ **છત્તાતિછત્ત**ન્તિ છાદિયતિ સંવરિયતિ આતપાદિન્તિ છત્તં, છત્તસ્સ અતિછત્તં છત્તસ્સ ઉપરિ કતછત્તં છત્તાતિછત્તં, છત્તસ્સ ઉપરૂપરિ છત્તન્તિ અત્થો. **થૂપમ્હિ અભિરોપયિ**ન્તિ થૂપિયતિ રાસિકરીયતીતિ થૂપો, અથ વા થૂપતિ થિરભાવેન વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જમાનો પતિટ્ઠાતીતિ થૂપો, તસ્મિં થૂપમ્હિ મયા કારિતં છત્તં ઉપરૂપરિ ઠપનવસેન અભિ વિસેસેન આરોપયિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૨. **પુપ્ફચ્છદનં કત્વાના**તિ વિકસિતેહિ સુગન્ધેહિ અનેકેહિ કુપ્ફેહિ છદનં છત્તુપરિ વિતાનં કત્વા પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

અતિછત્તિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. થમ્ભારોપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો થમ્ભારોપકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ધમ્મદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો સદ્ધો પસન્નો પરિનિબ્બુતે ભગવતિ તસ્સ ભગવતો ધાતુગબ્ભમાળકે થમ્ભં નિખનિત્વા ધજં આરોપેસિ. બહૂનિ જાતિસુમનપુપ્ફાનિ ગન્થિત્વા નિસ્સેણિયા આરોહિત્વા પૂજેસિ.

૫. સો યાવતાયુકં ઠત્વા કાલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા સબ્બત્થ પૂજિતો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો દહરકાલતો પભુતિ પૂજનીયો સાસને બદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પત્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિ સકલલોકસ્સ નાથે પધાનભૂતે પટિસરણે ચ સત્થરિ ખન્ધપરિનિબ્બાનેન નિબ્બુતે નિબ્બુતદીપસિખા વિય અદસ્સનં ગતેતિ અત્થો. **ધમ્મદસ્સીનરાસભે**તિ ચતુસચ્ચધમ્મં પસ્સતીતિ ધમ્મદસ્સી, અથ વા સતિપટ્ઠાનાદિકે સત્તતિંસબોધિપક્ખિયધમ્મે દસ્સનસીલો પસ્સનસીલોતિ ધમ્મદસ્સી, નરાનં આસભો પવરો ઉત્તમોતિ નરાસભો, ધમ્મદસ્સી ચ સો નરાસભો ચેતિ

ધમ્મદસ્સીનરાસભો, તસ્મિં ધમ્મદસ્સીનરાસભે. **આરોપેસિં ધજં થમ્ભ**ન્તિ ચેતિયમાળકે થમ્ભં નિખનિત્વા તત્થ ધજં આરોપેસિં બન્ધિત્વા ઠપેસિન્તિ અત્થો.

૬. **નિસ્સેણિં માપયિત્વાના**તિ નિસ્સાય તં ઇણન્તિ ગચ્છન્તિ આરોહન્તિ ઉપરીતિ નિસ્સેણિ, તં નિસ્સેણિં માપયિત્વા કારેત્વા બન્ધિત્વા થૂપસેટ્ઠં સમારુહિન્તિ સમ્બન્ધો. **જાતિપુપ્ફં ગહેત્વાના**તિ જાયમાનમેવ જનાનં સુન્દરં મનં કરોતીતિ જાતિસુમનં, જાતિસુમનમેવ પુપ્ફં ‘‘જાતિસુમનપુપ્ફ’’ન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં સુમનસદ્દસ્સ લોપં કત્વા ‘‘જાતિપુપ્ફ’’ન્તિ વુત્તં, તં જાતિસુમનપુપ્ફં ગહેત્વા ગન્થિત્વા થૂપમ્હિ આરોપયિં, આરોપેત્વા પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

થમ્ભારોપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. વેદિકારકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો વેદિકારકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પિયદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા ધરાવાસં સણ્ઠપેત્વા નિબ્બુતે સત્થરિ પસન્નો તસ્સ ચેતિયે વલયં કારેસિ, સત્તહિ રતનેહિ પરિપૂરેત્વા મહાપૂજં કારેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અનેકેસુ જાતિસતસહસ્સેસુ પૂજનીયો મહદ્ધનો મહાભોગો ઉભયસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિભવસમ્પન્નો પબ્બજિત્વા વાયમન્તો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૦. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બે કતકુસલં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **પિયદસ્સીનરુત્તમે**તિ પિયં સોમનસ્સાકારં દસ્સનં યસ્સ સો પિયદસ્સી, આરોહપરિણાહદ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણઅસીતાનુબ્યઞ્જનબ્યામપ્પભામણ્ડલેહિ સાધુ મહાજનપ્પસાદં જનયનાકારદસ્સનોતિ અત્થો. નરાનં ઉત્તમોતિ નરુત્તમો, પિયદસ્સી ચ સો નરુત્તમો ચેતિ પિયદસ્સીનરુત્તમો, તસ્મિં પિયદસ્સીનરુત્તમે નિબ્બુતે ધાતુગબ્ભમ્હિ મુત્તવેદિં અહં અકાસિન્તિ સમ્બન્ધો. પુપ્ફાધારત્થાય પરિયોસાને વેદિકાવલયં અકાસિન્તિ અત્થો.

૧૧. **મણીહિ પરિવારેત્વા**તિ મણતિ જોતતિ પભાસતીતિ મણિ, અથ વા જનાનં મનં પૂરેન્તો સોમનસ્સં કરોન્તો ઇતો ગતો પવત્તોતિ મણિ, જાતિરઙ્ગમણિવેળુરિયમણિઆદીહિ અનેકેહિ મણીહિ કતવેદિકાવલયં પરિવારેત્વા ઉત્તમં મહાપૂજં અકાસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

વેદિકારકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. સપરિવારિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરો નામ જિનોતિઆદિકં આયસ્મતો સપરિવારિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકાસુ જાતીસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો મહદ્ધનો મહાભોગો અહોસિ. અથ પદુમુત્તરે ભગવતિ પરિનિબ્બુતે મહાજનો તસ્સ ધાતું નિદહિત્વા મહન્તં ચેતિયં કારેત્વા પૂજેસિ. તસ્મિં કાલે અયં ઉપાસકો તસ્સુપરિ ચન્દનસારેન ચેતિયઘરં કરિત્વા મહાપૂજં અકાસિ.

સો તેનેવ પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય કુસલં કત્વા સદ્ધાય સાસને પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૫-૮. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઓમત્તન્તિ** લામકભાવં નીચભાવં દુક્ખિતભાવં વા ન પસ્સામિ ન જાનામિ, ન દિટ્ઠપુબ્બો મયા નીચભાવોતિ અત્થો. સેસં પાકટમેવાતિ.

સપરિવારિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. ઉમાપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકમહિતેતિઆદિકં આયસ્મતો ઉમાપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વસન્તો નિબ્બુતસ્સ ભગવતો ચેતિયમહે વત્તમાને ઇન્દનીલમણિવણ્ણં ઉમાપુપ્ફં ગહેત્વા પૂજેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન સુગતીસુયેવ સંસરન્તો દિબ્બમાનુસસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે બહુલં નીલવણ્ણો જાતિસમ્પન્નો વિભવસમ્પન્નો અહોસિ. સો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સદ્ધાજાતો પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૨૧. સો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકમહિતે**તિઆદિ વુત્તં. તત્થ **લોકમહિતે**તિ લોકેહિ મહિતો પૂજિતોતિ લોકમહિતો, તસ્મિં લોકમહિતે સિદ્ધત્થમ્હિ ભગવતિ પરિનિબ્બુતેતિ સમ્બન્ધો. **આહુતીનંપટિગ્ગહે**તિ આહુતિનો વુચ્ચન્તિ પૂજાસક્કારા, તેસં આહુતીનં પટિગ્ગહેતું અરહતીતિ આહુતીનંપટિગ્ગહો, અલુત્તકિતન્તસમાસો, તસ્મિં આહુતીનંપટિગ્ગહે ભગવતિ પરિનિબ્બુતેતિ અત્થો.

૨૨. **ઉમાપુપ્ફન્તિ** ઉદ્ધમુદ્ધં નીલપભં મુઞ્ચમાનં પુપ્ફતિ વિકસતીતિ ઉમાપુપ્ફં, તં ઉમાપુપ્ફં ગહેત્વા ચેતિયે પૂજં અકાસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ઉમાપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. અનુલેપદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અનોમદસ્સીમુનિનોતિઆદિકં આયસ્મતો અનુલેપદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો મહદ્ધનો મહાભોગો તસ્સ ભગવતો બોધિરુક્ખસ્સ વેદિકાવલયં કારેત્વા સુધાકમ્મઞ્ચ કારેત્વા વાલુકસન્થરણં દદ્દળ્હમાનં રજતવિમાનમિવ કારેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન સુખપ્પત્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે રજતવિમાનરજતગેહરજતપાસાદેસુ સુખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનમનુયુત્તો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૬. સો અપરભાગે ''કિં નુ ખો કુસલં કત્વા મયા અયં વિસેસો અધિગતો''તિ પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિઞાણેન પટિપાટિયા અનુસ્સરિત્વા પુબ્બે કતકુસલં જાનિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો

અનોમદસ્સીમુનિનોતિઆદિમાહ. તત્થ અનોમં અલામકં દસ્સનં દસ્સનીયં સરીરં યસ્સ સો અનોમદસ્સી, દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણઅસીતાનુબ્યઞ્જનબ્યામપ્પભાસમુજ્જલવિરાજિતસરીરત્તા સુન્દરદસ્સનોતિ અત્થો. **સુધાય પિણ્ડં દત્વાના**તિ બોધિઘરે વેદિકાવલયં કારેત્વા સકલે બોધિઘરે સુધાલેપનં કત્વાતિ અત્થો. **પાણિકમ્મં અકાસહ**ન્તિ સારકટ્ઠેન ફલકપાણિયો કત્વા તાહિ પાણીહિ મટ્ઠકમ્મં અકાસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

અનુલેપદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. મગ્ગદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ઉત્તરિત્વાન નદિકન્તિઆદિકં આયસ્મતો મગ્ગદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ નિબ્બાનાધિગમત્થાય પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે લોકસમ્મતે કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં વસન્તો એકદિવસં ભગવન્તં એકં નદિં ઉત્તરિત્વા વનન્તરં ગચ્છન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો ''ઇદાનિ મયા ભગવતો મગ્ગં સમં કાતું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા કુદાલઞ્ચ પિટકઞ્ચ આદાય ભગવતો ગમનમગ્ગં સમં કત્વા વાલુકં ઓકિરિત્વા ભગવતો પાદે વન્દિત્વા, ''ભન્તે, ઇમિના મગ્ગાલઙ્કારકરણેન નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને પૂજનીયો ભવેય્યં, નિબ્બાનઞ્ચ પાપુણેય્ય''ન્તિ પત્થનં અકાસિ. ભગવા ''યથાધિપ્પાયં સમિજ્ઝતૂ''તિ અનુમોદનં વત્વા પક્કામિ.

૩૨-૩. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સબ્બત્થ પૂજિતો અહોસિ. ઇમસ્મિં પન બુદ્ધુપ્પાદે પાકટે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં પચ્ચક્ખતો ઞત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઉત્તરિત્વાન નદિક**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ નદતિ સદ્દં કરોતિ ગચ્છતીતિ નદી, નદીયેવ નદિકા, તં નદિકં ઉત્તરિત્વા અતિક્કમિત્વાતિ અત્થો. **કુદાલપિટકમાદાયા**તિ કુ વુચ્ચતિ પથવી, તં વિદાલને પદાલને છિન્દને અલન્તિ કુદાલં, પિટકં વુચ્ચતિ પંસુવાલિકાદિવાહકં, તાલપણ્ણવેત્તલતાદીહિ કતભાજનં, કુદાલઞ્ચ પિટકઞ્ચ કુદાલપિટકં, તં આદાય ગહેત્વાતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

મગ્ગદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. ફલકદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

યાનકારો પુરે આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો ફલકદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ અત્તભાવેસુ કતપુઞ્ઞસમ્ભારો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે વડ્ઢકિકુલે નિબ્બત્તો રતનત્તયે પસન્નો ચન્દનેન આલમ્બનફલકં કત્વા ભગવતો અદાસિ. ભગવા તસ્સાનુમોદનં અકાસિ.

૩૭. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સબ્બત્થ કાલે ચિત્તસુખપીણિતો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સઞ્જાતપ્પસાદો પબ્બજિત્વા વાયમન્તો નચિરસ્સેવ સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **યાનકારો પુરે આસિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **યાનકારો**તિ યન્તિ એતેન ઇચ્છિતિચ્છિતટ્ઠાનન્તિ યાનં, તં કરોતીતિ યાનકારો, પુરે બુદ્ધદસ્સનસમયે અહં યાનકારો આસિં અહોસિન્તિ અત્થો. **ચન્દનં ફલકં કત્વા**તિ ચન્દતિ

પરિળાહં વૂપસમેતીતિ ચન્દનં. અથ વા ચન્દન્તિ સુગન્ધવાસનત્થં સરીરં વિલિમ્પન્તિ એતેનાતિ ચન્દનં, તં આલમ્બનફલકં કત્વા. **લોકબન્ધુનો**તિ સકલલોકસ્સ બન્ધુ ઞાતિભૂતોતિ લોકબન્ધુ, તસ્સ લોકબન્ધુનો સત્થુસ્સ અદાસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ફલકદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. વટંસકિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુમેધો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો વટંસકિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમમુનિન્દેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા તત્થ આદીનવં દિસ્વા ગેહં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા મહાવને વિહાસિ. તસ્મિં સમયે સુમેધો ભગવા વિવેકકામતાય તં વનં સમ્પાપુણિ. અથ સો તાપસો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો વિકસિતં સળલપુપ્ફં ગહેત્વા વટંસકાકારેન ગન્થેત્વા ભગવતો પાદમૂલે ઠપેત્વા પૂજેસિ. ભગવા તસ્સ ચિત્તપ્પસાદત્થાય અનુમોદનમકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને કુલે જાતો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધો પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૪૩. સો અપરભાગે પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુમેધો નામ નામેના**તિઆદિ વુત્તં. **વિવેકમનુબ્રૂહન્તો**તિ જનાકિણ્ણતં પહાય જનવિવેકં ચિત્તવિવેકઞ્ચ અનુબ્રૂહન્તો વડ્ઢેન્તો બહુલીકરોન્તો મહાવનં અજ્ઝોગાહિ પાવિસીતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

વટંસકિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. પલ્લઙ્કદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુમેધસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો પલ્લઙ્કદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ નિબ્બાનાધિગમત્થાય કતપુઞ્ઞૂપચયો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય મહાભોગસમ્પન્નો સત્થરિ પસીદિત્વા ધમ્મં સુત્વા તસ્સ સત્થુનો સત્તરતનમયં પલ્લઙ્કં કારેત્વા મહન્તં પૂજં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સબ્બત્થ પૂજિતો અહોસિ. સો અનુક્કમેન ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્વા પુબ્બે કતપુઞ્ઞનામેન **પલ્લઙ્કદાયકત્થેરો**તિ પાકટો અહોસિ. હેટ્ઠા વિય ઉપરિપિ પુબ્બે કતપુઞ્ઞનામેન થેરાનં નામાનિ એવમેવ વેદિતબ્બાનિ.

૪૭. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુમેધસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **પલ્લઙ્કો હિ મયા દિન્નો**તિ પલ્લઙ્કં ઊરુબદ્ધાસનં કત્વા યત્થ ઉપવીસન્તિ નિસીદન્તિ, સો પલ્લઙ્કોતિ વુચ્ચતિ, સો પલ્લઙ્કો સત્તરતનમયો મયા દિન્નો પૂજિતોતિ અત્થો. **સઉત્તરસપચ્છદો**તિ સહ ઉત્તરચ્છદેન સહ પચ્છદેન સઉત્તરસપચ્છદો, ઉપરિવિતાનં બન્ધિત્વા આસનં ઉત્તમવત્થેહિ અચ્છાદેત્વાતિ અત્થો. સેસં પાકટમેવાતિ.

પલ્લઙ્કદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

પન્નરસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૬. બન્ધુજીવકવગ્ગો

૧. બન્ધુજીવકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચન્દંવ વિમલં સુદ્ધન્તિઆદિકં આયસ્મતો બન્ધુજીવકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વસન્તો સિખિસ્સ ભગવતો રૂપકાયસમ્પત્તિં દિસ્વા પસન્નમાનસો બન્ધુજીવકપુપ્ફાનિ ગહેત્વા ભગવતો પાદમૂલે પૂજેસિ. ભગવા તસ્સ ચિત્તપ્પસાદવડ્ઢનત્થાય અનુમોદનમકાસિ. સો યાવતાયુતં ઠત્વા તેનેવ પુઞ્ઞેન દેવલોકે નિબ્બત્તો છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્સ અમ્હાકં સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ ઉપ્પન્નકાલે ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો રૂપગ્ગયસગ્ગપ્પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સદ્ધાજાતો ગેહં પહાય પબ્બજિતો અરહત્તં પાપુણિ.

૧. સો પુબ્બેનિવાસઞાણેન પુબ્બે કતકુસલકમ્મં અનુસ્સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ચન્દંવ વિમલં સુદ્ધન્તિ**આદિમાહ. તત્થ **ચન્દંવ વિમલં સુદ્ધન્તિ** અબ્ભા, મહિકા, ધુમો, રજો, રાહૂતિ ઇમેહિ ઉપક્કિલેસમલેહિ વિમુત્તં ચન્દં ઇવ દિયડ્ઢસહસ્સુપક્કિલેસમલાનં પહીનત્તા વિમલં નિક્કિલેસત્તા સુદ્ધં પસન્નં સિખિં સમ્બુદ્ધન્તિ સમ્બન્ધો. કિલેસકદ્દમાનં અભાવેન **અનાવિલં**. નન્દીભવસઙ્ખાતાય બલવસ્નેહાય પરિસમન્તતો ખીણત્તા **નન્દીભવપરિક્ખીણં**. **તિણ્ણં લોકે**તિ લોકત્તયતો તિણ્ણં ઉત્તિણ્ણં અતિક્કન્તં. **વિસત્તિકન્તિ** વિસત્તિકં વુચ્ચતિ તણ્હા, નિત્તણ્હન્તિ અત્થો.

૨. **નિબ્બાપયન્તં જનતન્તિ** ધમ્મવસ્સં વસ્સન્તો જનતં જનસમૂહં કિલેસપરિળાહાભાવેન નિબ્બાપયન્તં વૂપસમેન્તં. સયં સંસારતો **તિણ્ણં**, સબ્બસત્તે સંસારતો **તારયન્તં** અતિક્કમેન્તં ચતુન્નં સચ્ચાનં મુનનતો જાનનતો **મુનિં** સિખિં સમ્બુદ્ધન્તિ સમ્બન્ધો. **વનસ્મિં ઝાયમાનન્તિ** આરમ્મણૂપનિજ્ઝાનલક્ખણૂપનિજ્ઝાનેહિ ઝાયન્તં ચિન્તેન્તં ચિત્તેન ભાવેન્તં વનમજ્ઝેતિ અત્થો. **એકગ્ગં** એકગ્ગચિત્તં **સુસમાહિતં** સુટ્ઠુ આરમ્મણે આહિતં ઠપિતચિત્તં સિખિં મુનિં દિસ્વાતિ સમ્બન્ધો.

૩. **બન્ધુજીવકપુપ્ફાનીતિ** બન્ધૂનં ઞાતીનં જીવકં જીવિતનિસ્સયં હદયમંસલોહિતં બન્ધુજીવકં હદયમંસલોહિતસમાનવણ્ણં પુપ્ફં બન્ધુજીવકપુપ્ફં ગહેત્વા સિખિનો લોકબન્ધુનો પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

બન્ધુજીવકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. તમ્બપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પરકમ્માયને યુત્તોતિઆદિકં આયસ્મતો તમ્બપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ આયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પિયદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કેનચિ પુરે કતેન અકુસલકમ્મેન દુગ્ગતકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો પરેસં કમ્મં કત્વા ભતિયા જીવિકં કપ્પેસિ. સો એવં દુક્ખેન વસન્તો પરેસં અપરાધં કત્વા મરણભયેન પલાયિત્વા વનં પાવિસિ. તત્થ ગતટ્ઠાને પાટલિબોધિં દિસ્વા વન્દિત્વા સમ્મજ્જિત્વા એકસ્મિં રુક્ખે તમ્બવણ્ણં પુપ્ફં દિસ્વા તં સબ્બં કણ્ણિકે ઓચિનિત્વા બોધિપૂજં અકાસિ. તત્થ ચિત્તં

પસાદેત્વા વન્દિત્વા પલ્લઙ્કમાભુજિત્વા નિસીદિ. તસ્મિં ખણે તે મનુસ્સા પદાનુપદિકં અનુબન્ધિત્વા તત્થ અગમંસુ. સો તે દિસ્વા બોધિં આવજ્જેન્તોવ પલાયિત્વા ભયાનકે ગીરિદુગ્ગપપાતે પતિત્વા મરિ.

૭. સો બોધિપૂજાય અનુસ્સરિતત્તા તેનેવ પીતિસોમનસ્સેન તાવતિંસાદીસુ ઉપપન્નો છ કામાવચરસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પરકમ્માયને યુત્તો**તિઆદિમાહ. તત્થ પરેસં કમ્માનિ પરકમ્માનિ, પરકમ્માનં આયને કરણે વાહને ધારણે યુત્તો યોજિતો અહોસિન્તિ અત્થો. સેસં પાકટમેવાતિ.

તમ્બપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. વીથિસમ્મજ્જકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ઉદેન્તં સતરંસિં વાતિઆદિકં આયસ્મતો વીથિસમ્મજ્જકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ જાતિસતેસુ કતપુઞ્ઞસઞ્ચયો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો ઘરાવાસં વસન્તો નગરવાસીહિ સદ્ધિં વીથિં સજ્જેત્વા નીયમાનં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો વીથિં સમં કત્વા ધજં તત્થ ઉસ્સાપેસિ.

૧૫. સો તેનેવ પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો બહુમાનહદયો પબ્બજિત્વા લદ્ધૂપસમ્પદો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં અનુસ્સરન્તો પચ્ચક્ખતો જાનિત્વા પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઉદેન્તં સતરંસિં વા**તિઆદિમાહ. તત્થ ઉદેન્તં ઉગ્ગચ્છન્તં સતરંસિં સતપભં. **સતરંસી**તિ દેસનાસીસમત્તં, અનેકસતસહસ્સપભં સૂરિયં ઇવાતિ અત્થો. **પીતરંસિંવ ભાણુમ**ન્તિ પીતરંસિં સંકુચિતપભં ભાણુમં પભાવન્તં ચન્દમણ્ડલં ઇવ સમ્બુદ્ધં દિસ્વાતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

વીથિસમ્મજ્જકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. કક્કારુપુપ્ફપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

દેવપુત્તો અહં સન્તોતિઆદિકં આયસ્મતો કક્કારુપુપ્ફપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે કતપુઞ્ઞસઞ્ચયો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે ભુમ્મટ્ઠકદેવપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તો સિખિં સમ્માસમ્બુદ્ધં દિસ્વા દિબ્બકક્કારુપુપ્ફં ગહેત્વા પૂજેસિ.

૨૧. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો એકતિંસકપ્પબ્ભન્તરે ઉભયસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થરિ પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં પચ્ચક્ખતો ઞત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **દેવપુત્તો અહં સન્તો**તિઆદિમાહ. તત્થ દિબ્બન્તિ કીળન્તિ પઞ્ચહિ દિબ્બેહિ કામગુણેહીતિ દેવા, દેવાનં પુત્તો, દેવો એવ વા પુત્તો **દેવપુત્તો**, અહં દેવપુત્તો સન્તો વિજ્જમાનો દિબ્બં કક્કારુપુપ્ફં **પગ્ગય્હ** પકારેન, ગહેત્વા સિખિસ્સ ભગવતો **અભિરોપયિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કક્કારુપુપ્ફપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. મન્દારવપુપ્ફપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

દેવપુત્તો અહં સન્તોતિઆદિકં આયસ્મતો મન્દારવપુપ્ફપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે ભુમ્મટ્ઠકદેવપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તો સિખિં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો દિબ્બમન્દારવપુપ્ફેહિ પૂજેસિ.

૨૫. સો તેન પુઞ્ઞેનાતિઆદિકં સબ્બં અનન્તરત્થેરસ્સ અપદાનવણ્ણનાય વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

મન્દારવપુપ્ફપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. કદમ્બપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો કદમ્બપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધસુઞ્ઞે લોકે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં વસન્તો તત્થ આદીનવં દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તસમીપે કુક્કુટે નામ પબ્બતે અસ્સમં કત્વા વિહાસિ. સો તત્થ સત્ત પચ્ચેકબુદ્ધે દિસ્વા પસન્નમાનસો પુપ્ફિતં કદમ્બપુપ્ફં ઓચિનિત્વા તે પચ્ચેકબુદ્ધે પૂજેસિ. તેપિ ''ઇચ્છિતં પત્થિત''ન્તિઆદિના અનુમોદનં અકંસુ.

૩૦. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. તં વુત્તત્થમેવ. **કુક્કુટો નામ પબ્બતો**તિ તસ્સ ઉભોસુ પસ્સેસુ કુક્કુટચૂળાકારેન પબ્બતકૂટાનં વિજ્જમાનત્તા કુક્કુટોતિ સઙ્ખં ગતો. પકારેન તિરો હુત્વા પતિટ્ઠહતીતિ પબ્બતો. **તમ્હિ પબ્બતપાદમ્હી**તિ તસ્મિં પબ્બતસમીપે. **સત્ત બુદ્ધા વસન્તી**તિ સત્ત પચ્ચેકબુદ્ધા તસ્મિં કુક્કુટપબ્બતપાદે પણ્ણસાલાયં વસન્તીતિ અત્થો.

૩૧. દીપરાજંવ ઉગ્ગતન્તિ દીપાનં રાજા દીપરાજા, સબ્બેસં દીપાનં જલમાનાનં તારકાનં રાજા ચન્દોતિ અત્થો. અથ વા સબ્બેસુ જમ્બુદીપપુબ્બવિદેહઅપરગોયાનઉત્તરકુરુસઙ્ખાતેસુ ચતૂસુ દીપેસુ દ્વિસહસ્સપરિત્તદીપેસુ ચ રાજા આલોકકરણતો ચન્દો દીપરાજાતિ વુચ્ચતિ, તં નભે ઉગ્ગતં ચન્દં ઇવ **પુપ્ફિતં** ફુલ્લિતં કદમ્બરુક્ખં દિસ્વા તતો પુપ્ફં ઓચિનિત્વા ઉભોહિ હત્થેહિ **પગ્ગય્હ** પકારેન ગહેત્વા સત્ત પચ્ચેકબુદ્ધે **સમોકિરિં** સુટ્ઠુ ઓકિરિં, આદરેન પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કદમ્બપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. તિણસૂલકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો તિણસૂલકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમજિનવરેસુ કતપુઞ્ઞસમ્ભારો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે કુસલાનિ ઉપચિનન્તો સિખિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો ઘરાવાસં

સણ્ઠપેત્વા તત્થ દોસં દિસ્વા તં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા વસન્તો હિમવન્તસમીપે ભૂતગણે નામ પબ્બતે વસન્તં એકતં વિવેકમનુબ્રૂહન્તં સિખિં સમ્બુદ્ધં દિસ્વા પસન્નમાનસો તિણસૂલપુપ્ફં ગહેત્વા પાદમૂલે પૂજેસિ. બુદ્ધોપિ તસ્સ અનુમોદનં અકાસિ.

૩૫. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સાસને પસન્નો પબ્બજિત્વા ઉપનિસ્સયસમ્પન્નત્તા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિત્વા પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સપ્પત્તો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. **ભૂતગણો નામ પબ્બતો**તિ ભૂતગણાનં દેવયક્ખસમૂહાનં આવાસભૂતત્તા ભવનસદિસત્તા અવિરુળ્હભાવેન પવત્તત્તા ચ ભૂતગણો નામ પબ્બતો, તસ્મિં **એકો** અદુતિયો **જિનો** જિતમારો બુદ્ધો **વસતે** દિબ્બબ્રહ્મઅરિયઇરિયાપથવિહારેહિ વિહરતીતિ અત્થો.

૩૬. **એકૂનસતસહસ્સં , કપ્પં ન વિનિપાતિકો**તિ તેન તિણસૂલપુપ્ફપૂજાકરણફલેન નિરન્તરં એકૂનસતસહસ્સકપ્પાનં અવિનિપાતકો ચતુરાપાયવિનિમુત્તો સગ્ગસમ્પત્તિભવમેવ ઉપપન્નોતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

તિણસૂલકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. નાગપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સુવચ્છો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો નાગપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમજિનનિસભેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો વેદત્તયાદીસુ સકસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્વા તત્થ સારં અદિસ્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા ઝાનસમાપત્તિસુખેન વીતિનામેસિ. તસ્મિં સમયે પદુમુત્તરો ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય તત્થ અગમાસિ. સો તાપસો તં ભગવન્તં દિસ્વા લક્ખણસત્થેસુ છેકત્તા ભગવતો લક્ખણરૂપસમ્પત્તિયા પસન્નો વન્દિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અટ્ઠાસિ. આકાસતો અનોતિણ્ણત્તા પૂજાસક્કારે અકતેયેવ આકાસેનેવ પક્કામિ. અથ સો તાપસો સસિસ્સો નાગપુપ્ફં ઓચિનિત્વા તેન પુપ્ફેન ભગવતો ગતદિસાભાગમગ્ગં પૂજેસિ.

૩૯. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવન્તો સબ્બત્થ પૂજિતો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાસમ્પન્નો પબ્બજિત્વા વત્તપટિપત્તિયા સાસનં સોભયમાનો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા ''કેન નુ ખો કુસલકમ્મેન મયા અયં લોકુત્તરસમ્પત્તિ લદ્ધા''તિ અતીતકમ્મં સરન્તો પુબ્બકમ્મં પચ્ચક્ખતો ઞત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુવચ્છો નામ નામેના**તિઆદિમાહ. તત્થ વચ્છગોત્તે જાતત્તા વચ્છો, સુન્દરો ચ સો વચ્છો ચેતિ **સુવચ્છો**. નામેન સુવચ્છો નામ બ્રાહ્મણો **મન્તપારગૂ** વેદત્તયાદિસકલમન્તસત્થે કોટિપ્પત્તોતિ અત્થો. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

નાગપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. પુન્નાગપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

કાનનં વનમોગય્હાતિઆદિકં આયસ્મતો પુન્નાગપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ફુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે નેસાદકુલે નિબ્બત્તો મહાવનં પવિટ્ઠો તત્થ સુપુપ્ફિતપુન્નાગપુપ્ફં દિસ્વા હેતુસમ્પન્નત્તા બુદ્ધારમ્મણપીતિવસેન ભગવન્તં સરિત્વા તં પુપ્ફં સહ કણ્ણિકાહિ ઓચિનિત્વા વાલુકાહિ ચેતિયં કત્વા પૂજેસિ.

૪૬. સો તેન પુઞ્ઞેન દ્વેનવુતિકપ્પે નિરન્તરં દેવમનુસ્સસમ્પત્તિયોયેવ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય પુબ્બવાસનાબલેન સાસને પસન્નો પબ્બજિત્વા વાયમન્તો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા પુબ્બે કતકુસલં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **કાનનં વનમોગય્હા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પુન્નાગપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. કુમુદદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

હિમવન્તસ્સાવિદૂરેતિઆદિકં આયસ્મતો કુમુદદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હિમવન્તસ્સ આસન્ને મહન્તે જાતસ્સરે કુકુત્થો નામ પક્ખી હુત્વા નિબ્બત્તો કેનચિ અકુસલેન પક્ખી સમાનોપિ પુબ્બે કતસમ્ભારેન બુદ્ધિસમ્પન્નો પુઞ્ઞાપુઞ્ઞેસુ છેકો સીલવા પાણગોચરતો પટિવિરતો અહોસિ. તસ્મિં સમયે પદુમુત્તરો ભગવા આકાસેનાગન્ત્વા તસ્સ સમીપે ચઙ્કમતિ. અથ સો સકુણો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નચિત્તો કુમુદપુપ્ફં ડંસિત્વા ભગવતો પાદમૂલે પૂજેસિ. ભગવા તસ્સ સોમનસ્સુપ્પાદનત્થં પટિગ્ગહેત્વા અનુમોદનમકાસિ.

૫૧. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં અઞ્ઞતરસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય મહદ્ધનો મહાભોગો રતનત્તયે પસન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં પચ્ચક્ખતો ઞત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. **પદુમુપ્પલસઞ્છન્નો**તિ એત્થ સતપત્તેહિ સમ્પુણ્ણો સેતપદુમો ચ તીણિ નીલરત્તસેતુપ્પલાનિ ચ પદુમુપ્પલાનિ તેહિ સઞ્છન્નો ગહનીભૂતો સમ્પુણ્ણો મહાજાતસ્સરો અહૂતિ સમ્બન્ધો. **પુણ્ડરીકસમોત્થટો**તિ પુણ્ડરીકેહિ રત્તપદુમેહિ ઓત્થટો સમ્પુણ્ણોતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

કુમુદદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

સોળસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૭. સુપારિચરિયવગ્ગો

૧. સુપારિચરિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમો નામ નામેનાતિઆદિકં આયસ્મતો સુપારિચરિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમમુનિપુઙ્ગવેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે યક્ખયોનિયં નિબ્બત્તો હિમવતિ યક્ખસમાગમં ગતો ભગવતો દેવયક્ખગન્ધબ્બનાગાનં ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો ઉભો હત્થે આભુજિત્વા અપ્ફોટેસિ નમસ્સિ ચ. સો તેન પુઞ્ઞેન તતો ચુતો ઉપરિ દેવલોકે ઉપ્પન્નો તત્થ દિબ્બસુખં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવતિઆદિસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો અડ્ઢો મહદ્ધનો મહાભોગો રતનત્તયે પસન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમો નામ નામેના**તિઆદિમાહ. તત્થ **પદુમો**તિ યસ્સ પાદનિક્ખેપસમયે પથવિં ભિન્દિત્વા પદુમં ઉગ્ગન્ત્વા પાદતલં સમ્પટિચ્છતિ, તેન સઞ્ઞાણેન સો ભગવા પદુમોતિ સઙ્ખં ગતો, ઇધ પદુમુત્તરો ભગવા અધિપ્પેતો. સો ભગવા **પવના** વસનવિહારા **અભિનિક્ખમ્મ** વનમજ્ઝં પવિસિત્વા ધમ્મં દેસેતીતિ સમ્બન્ધો.

યક્ખાનં સમયોતિ દેવાનં સમાગમો **આસિ** અહોસીતિ અત્થો. **અજ્ઝાપેક્ખિંસુ તાવદે**તિ તસ્મિં દેસનાકાલે અધિઅપેક્ખિંસુ, વિસેસેન પસ્સનસીલા અહેસુન્તિ અત્થો. સેસં પાકટમેવાતિ.

સુપારિચરિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. કણવેરપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સિદ્ધત્થો નામ ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો કણવેરપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે સુદ્દકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય રઞ્ઞો અન્તેપુરપાલકો અહોસિ. તસ્મિં સમયે સિદ્ધત્થો ભગવા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો રાજવીથિં પટિપજ્જિ. અથ સો અન્તેપુરપાલકો ચરમાનં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો હુત્વા કણવેરપુપ્ફેન ભગવન્તં પૂજેત્વા નમસ્સમાનો અટ્ઠાસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન સુગતિસમ્પત્તિયોયેવ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તિત્વા વુદ્ધિપ્પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૭. સો પત્તઅગ્ગફલો પુબ્બે કતકુસલં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સિદ્ધત્થો નામ ભગવા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કણવેરપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. ખજ્જકદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તિસ્સસ્સ ખો ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો ખજ્જકદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે સુદ્દકુલે નિબ્બત્તો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો અમ્બજમ્બુઆદિમનેકં મધુરફલાફલં નાળિકેરં પૂવખજ્જકઞ્ચ અદાસિ. ભગવા તસ્સ પસાદવડ્ઢનત્થાય પસ્સન્તસ્સેવ પરિભુઞ્જિ. સો તેન પુઞ્ઞેન સુગતિસમ્પત્તિયોયેવ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સઞ્જાતસદ્ધો પસાદબહુમાનો પબ્બજિત્વા વત્તપટિપત્તિયા સાસનં સોભેન્તો સીલાલઙ્કારપટિમણ્ડિતો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧૩. સો પુબ્બકમ્મં સરન્તો ‘‘પુબ્બે મયા સુખેત્તે કુસલં કતં સુન્દર’’ન્તિ સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **તિસ્સસ્સ ખો ભગવતો**તિઆદિમાહ. તત્થ તિસ્સોપિ ભવસમ્પત્તિયો દદમાનો જાતોતિ માતાપિતૂહિ કતનામવસેન તિસ્સો. અથ વા તીહિ સરણગમનેહિ અસ્સાસેન્તો ઓવદન્તો હેતુસમ્પન્નપુગ્ગલે સગ્ગમોક્ખદ્વયે પતિટ્ઠાપેન્તો બુદ્ધો જાતોતિ તિસ્સો. સમાપત્તિગુણાદીહિ ભગેહિ યુત્તોતિ ભગવા, તસ્સ **તિસ્સસ્સ ભગવતો** પુબ્બે અહં ફલં અદાસિન્તિ સમ્બન્ધો. **નાળિકેરઞ્ચ પાદાસિ**ન્તિ નાળિકાકારેન પવત્તં ફલં નાળિકેરં, તઞ્ચ ફલં અદાસિન્તિ અત્થો. **ખજ્જકં અભિસમ્મત**ન્તિ ખાદિતબ્બં ખજ્જકં અભિ વિસેસેન મધુસક્કરાદીહિ સમ્મિસ્સં કત્વા નિપ્ફાદિતં સુન્દરં મધુરન્તિ સમ્મતં ઞાતં અભિસમ્મતં ખજ્જકઞ્ચ અદાસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ખજ્જકદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. દેસપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અત્થદસ્સી તુ ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો દેસપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધો પસન્નો બુદ્ધમામકો ધમ્મમામકો સઙ્ઘમામકો અહોસિ. તદા અત્થદસ્સી ભગવા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો ચન્દો વિય સૂરિયો વિય ચ આકાસેન ગચ્છતિ. સો ઉપાસકો ભગવતો ગતદિસાભાગં ગન્ધમાલાદીહિ પૂજેન્તો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ નમસ્સમાનો અટ્ઠાસિ.

૧૮. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવલોકે નિબ્બત્તો સગ્ગસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ મનુસ્સસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઉપભોગપરિભોગસમ્પન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો ઘરાવાસે અનલ્લીનો પબ્બજિત્વા વત્તસમ્પન્નો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અત્થદસ્સી તુ ભગવા**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **અનિલઞ્જસે**તિ ‘‘મગ્ગો પન્થો પથો પજ્જો, અઞ્જસં વટુમાયન’’ન્તિ (ચૂળનિ॰ પારાયનત્થુતિગાથાનિદ્દેસ ૧૦૧) પરિયાયસ્સ વુત્તત્તા અનિલસ્સ વાતસ્સ અઞ્જસં ગમનમગ્ગોતિ અનિલઞ્જસં, તસ્મિં અનિલઞ્જસે, આકાસેતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

દેસપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. કણિકારછત્તિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વેસ્સભૂ નામ સમ્બુદ્ધોતિઆદિકં આયસ્મતો કણિકારછત્તિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વેસ્સભુસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સદ્ધાસમ્પન્નો અહોસિ. તસ્મિં સમયે વેસ્સભૂ ભગવા વિવેકકામો મહાવનં પવિસિત્વા નિસીદિ. અથ સોપિ ઉપાસકો કેનચિદેવ કરણીયેન તત્થ ગન્ત્વા ભગવન્તં અગ્ગિક્ખન્ધં વિય જલમાનં નિસિન્નં દિસ્વા પસન્નમાનસો કણિકારપુપ્ફં ઓચિનિત્વા છત્તં કત્વા ભગવતો નિસિન્નટ્ઠાને વિતાનં કત્વા પૂજેસિ, તં ભગવતો આનુભાવેન સત્તાહં અમિલાતં હુત્વા તથેવ અટ્ઠાસિ. ભગવાપિ ફલસમાપત્તિં નિરોધસમાપત્તિઞ્ચ સમાપજ્જિત્વા વિહાસિ , સો તં અચ્છરિયં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો ભગવન્તં વન્દિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અટ્ઠાસિ. ભગવા સમાપત્તિતો વુટ્ઠહિત્વા વિહારમેવ અગમાસિ.

૨૩. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધાસમ્પન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા ઘરાવાસે અનલ્લીનો પબ્બજિત્વા વત્તપટિપત્તિયા જિનસાસનં સોભેન્તો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વેસ્સભૂ નામ સમ્બુદ્ધો**તિઆદિમાહ. તત્થ **વેસ્સભૂ**તિ વેસ્સે વેસ્સજને ભુનાતિ અભિભવતીતિ વેસ્સભૂ. અથ વા વેસ્સે પઞ્ચવિધમારે અભિભુનાતિ અજ્ઝોત્થરતીતિ **વેસ્સભૂ**. સામંયેવ બુજ્ઝિતા સચ્ચાનીતિ સમ્બુદ્ધો, નામેન વેસ્સભૂ નામ સમ્બુદ્ધોતિ અત્થો. **દિવાવિહારાય મુની**તિ દિબ્બતિ પકાસેતિ તં તં વત્થું પાકટં કરોતીતિ દિવા. સૂરિયુગ્ગમનતો પટ્ઠાય યાવ અત્થઙ્ગમો, તાવ પરિચ્છિન્નકાલો, વિહરણં ચતૂહિ ઇરિયાપથેહિ પવત્તનં વિહારો, દિવાય વિહારો દિવાવિહારો, તસ્સ દિવાવિહારાય લોકજેટ્ઠો નરાસભો બુદ્ધમુનિ મહાવનં **ઓગાહિત્વા** પવિસિત્વાતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કણિકારછત્તિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. સપ્પિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

કુસ્સો નામાથ ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો સપ્પિદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો અહોસિ. તદા ભગવા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો વીથિયં ચરમાનો તસ્સ ઉપાસકસ્સ ગેહદ્વારં સમ્પાપુણિ. અથ સો ઉપાસકો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો વન્દિત્વા પત્તપૂરં સપ્પિતેલં અદાસિ, ભગવા અનુમોદનં કત્વા પક્કામિ. સો તેનેવ સોમનસ્સેન યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો તેન પુઞ્ઞેન દેવલોકે ઉપ્પન્નો તત્થ દિબ્બસુખં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ નિબ્બત્તો ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે સપ્પિતેલમધુફાણિતાદિમધુરાહારસમઙ્ગી સુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધો બુદ્ધિસમ્પન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા વત્તસમ્પન્નો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૨૮. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **કુસ્સો નામાથ ભગવા**તિઆદિમાહ. તત્થ **કુસ્સો**તિ કુસ્સનક્ખત્તયોગેન જાતત્તા માતાપિતૂહિ કતનામધેય્યેન કુસ્સો. અથ વા નિબ્બાનં કુસિ પસ્સિ સચ્છિ અકાસીતિ **કુસ્સો**. અથ વા સમતિંસપારમિતાસત્તતિંસબોધિપક્ખિયધમ્મે સકલે ચ તેપિટકે પરિયત્તિધમ્મે કુસિ પસ્સિ અઞ્ઞાસીતિ **કુસ્સો**. ભગ્ગવા ભગ્યવા યુત્તોતિઆદિપુઞ્ઞકોટ્ઠાસસમઙ્ગિતાય **ભગવા**. **આહુતીનં પટિગ્ગહો**તિ આહુતિનો વુચ્ચન્તિ પૂજાસક્કારા, તેસં આહુતીનં પટિગ્ગહેતું અરહતીતિ આહુતીનં

પટિગ્ગહો. મહાજનં નિબ્બાપેન્તો વીરો કુસ્સો નામ ભગવા વીથિયં **અથ** તદા ગચ્છતેતિ સમ્બન્ધો. સેસં પાકટમેવાતિ.

સપ્પિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. યૂથિકાપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચન્દભાગાનદીતીરેતિઆદિકં આયસ્મતો યૂથિકાપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ આયસ્મા પુરિમમુનિન્દેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ચ જાતિસતેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કુસ્સસ્સેવ ભગવતો કાલે સુદ્દકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ચન્દભાગાય નદિયા તીરે કેનચિદેવ કરણીયેન અનુસોતં ચરમાનો કુસ્સં ભગવન્તં ન્હાયિતુકામં અગ્ગિક્ખન્ધં વિય જલમાનં દિસ્વા સોમનસ્સજાતો તત્થ જાતં યૂથિકાપુપ્ફં ઓચિનિત્વા ભગવન્તં પૂજેસિ. ભગવા તસ્સ અનુમોદનમકાસિ.

૩૩. સો તત્થ તેન પુઞ્ઞકોટ્ઠાસેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ભગવતો ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા વત્તપટિપત્તિયા સાસનં સોભેન્તો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ચન્દભાગાનદીતીરે**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

યૂથિકાપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. દુસ્સદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તિવરાયં પુરે રમ્મેતિઆદિકં આયસ્મતો દુસ્સદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે રાજકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તકાલે યુવરાજભાવં પત્વા પાકટો એકં જનપદં લભિત્વા તત્રાધિપતિભૂતો સકલજનપદવાસિનો દાનપિયવચનઅત્થચરિયાસમાનત્થતાસઙ્ખાતેહિ ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ સઙ્ગણ્હાતિ. તસ્મિં સમયે સિદ્ધત્થો ભગવા તં જનપદં સમ્પાપુણિ. અથ સો યુવરાજા પણ્ણાકારં લભિત્વા તત્થ સુખુમવત્થેન ભગવન્તં પૂજેસિ. ભગવા તં વત્થં હત્થેન પરામસિત્વા આકાસં પક્ખન્દિ. તમ્પિ વત્થં ભગવન્તમેવ અનુબન્ધિ. અથ સો યુવરાજા તં અચ્છરિયં દિસ્વા અતીવ પસન્નો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અટ્ઠાસિ. ભગવતો સમ્પત્તસમ્પત્તટ્ઠાને સબ્બે જના તં અચ્છરિયં દિસ્વા અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અટ્ઠંસુ. ભગવા વિહારમેવ અગમાસિ. યુવરાજા તેનેવ કુસલકમ્મેન તતો ચુતો દેવલોકે ઉપ્પન્નો તત્થ દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા રતનત્તયે પસન્નો ભગવતો ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વાયમન્તો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૮. સો એકદિવસં અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **તિવરાયં પુરે રમ્મે**તિઆદિમાહ. તત્થ તિવરનામકે નગરે રમણીયે અહં રાજપુત્તો હુત્વા સિદ્ધત્થં ભગવન્તં વત્થેન પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

દુસ્સદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. સમાદપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નગરે બન્ધુમતિયાતિઆદિકં આયસ્મતો સમાદપકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધાનં સન્તિકે કતકુસલસમ્ભારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો વસમાનો સદ્ધો પસન્નો બહૂ ઉપાસકે સન્નિપાતેત્વા ગણજેટ્ઠકો હુત્વા ''માળકં કરિસ્સામા''તિ તે સબ્બે સમાદપેત્વા એકં માળકં સમં કારેત્વા પણ્ડરપુલિનં ઓકિરિત્વા ભગવતો નિય્યાદેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવલોકે ઉપ્પન્નો છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ભગવતિ પસન્નો ધમ્મં સુત્વા પસન્નમાનસો સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા સીલસમ્પન્નો વત્તસમ્પન્નો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૪૪. સો અપરભાગે અત્તનો કતકુસલં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નગરે બન્ધુમતિયા**તિઆદિમાહ. તત્થ બન્ધન્તિ ઞાતિગોત્તાદિવસેન એકસમ્બન્ધા હોન્તિ સકલનગરવાસિનોતિ બન્ધૂ, બન્ધૂ એતસ્મિં વિજ્જન્તીતિ બન્ધુમતી, તસ્સા બન્ધુમતિયા નામ નગરે મહાપૂગગણો ઉપાસકસમૂહો અહોસીતિ અત્થો. **માળં કસ્સામ સઙ્ઘસ્સા**તિ એત્થ માતિ ગણ્હાતિ સમ્પત્તસમ્પત્તજનાનં ચિત્તન્તિ માળં, અથ વા સમ્પત્તયતિગણાનં ચિત્તસ્સ વિવેકકરણે અલન્તિ માળં, માળમેવ માળકં, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ફાસુવિહારત્થાય માળકં કરિસ્સામાતિ અત્થો. સેસં પાકટમેવાતિ.

સમાદપકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. પઞ્ચઙ્ગુલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તિસ્સો નામાસિ ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો પઞ્ચઙ્ગુલિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો તિસ્સસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વિભવસમ્પન્નો સદ્ધો પસન્નો વીથિતો વિહારં પટિપન્નં ભગવન્તં દિસ્વા જાતિસુમનાદિઅનેકાનિ સુગન્ધપુપ્ફાનિ ચન્દનાદીનિ ચ વિલેપનાનિ ગાહાપેત્વા વિહારં ગતો પુપ્ફેહિ ભગવન્તં પૂજેત્વા વિલેપનેહિ ભગવતો સરીરે પઞ્ચઙ્ગુલિકં કત્વા વન્દિત્વા પક્કામિ.

૫૦. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તિત્વા વુદ્ધિમન્વાય સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા પુબ્બકમ્મં સરન્તો પચ્ચક્ખતો ઞત્વા ''ઇમં નામ કુસલકમ્મં કત્વા ઈદિસં લોકુત્તરસમ્પત્તિં પત્તોમ્હી''તિ પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **તિસ્સો નામાસિ ભગવા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

પઞ્ચઙ્ગુલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

સત્તરસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૮. કુમુદવગ્ગો

૧. કુમુદમાલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પબ્બતે હિમવન્તમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો કુમુદમાલિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે હિમવન્તપબ્બતસમીપે જાતસ્સરસ્સ આસન્ને રક્ખસો હુત્વા નિબ્બત્તો અત્થદસ્સિં ભગવન્તં તત્થ ઉપગતં દિસ્વા પસન્નમાનસો કુમુદપુપ્ફાનિ ઓચિનિત્વા ભગવન્તં પૂજેસિ. ભગવા અનુમોદનં કત્વા પક્કામિ.

૧. સો તેન પુઞ્ઞેન તતો ચવિત્વા દેવલોકં ઉપપન્નો છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો રતનત્તયે પસન્નો પબ્બજિત્વા વાયમન્તો બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પબ્બતે હિમવન્તમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **તત્થજો રક્ખસો આસિ**ન્તિ તસ્મિં જાતસ્સરસમીપે જાતો નિબ્બત્તો રક્ખસો પરરુધિરમંસખાદકો નિદ્દયો ઘોરરૂપો ભયાનકસભાવો મહાબલો મહાથામો કક્ખળો યક્ખો આસિં અહોસિન્તિ અત્થો.

કુમુદં પુપ્ફતે તત્થાતિ તસ્મિં મહાસરે સૂરિયરંસિયા અભાવે સતિ સાયન્હે મકુળિતં કુઞ્ચિતાકારેન નિપ્પભં અવણ્ણં હોતીતિ ''કુમુદ''ન્તિ લદ્ધનામં પુપ્ફં પુપ્ફતે વિકસતીતિ અત્થો. **ચક્કમત્તાનિ જાયરે**તિ તાનિ પુપ્ફાનિ રથચક્કપમાણાનિ હુત્વા જાયન્તીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

કુમુદમાલિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. નિસ્સેણિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

કોણ્ડઞ્ઞસ્સ ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો નિસ્સેણિદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો અનેકાસુ જાતીસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કોણ્ડઞ્ઞસ્સ ભગવતો કાલે વડ્ઢકિકુલે નિબ્બત્તો સદ્ધો પસન્નો ભગવતો ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો ભગવતો વસનપાસાદસ્સારોહનત્થાય સારકટ્ઠમયં નિસ્સેણિં કત્વા ઉસ્સાપેત્વા ઠપેસિ. ભગવા તસ્સ પસાદસંવડ્ઢનત્થાય પસ્સન્તસ્સેવ ઉપરિપાસાદં આરુહિ. સો અતીવ પસન્નો તેનેવ પીતિસોમનસ્સેન કાલં કત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તો તત્થ દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ જાયમાનો નિસ્સેણિદાનનિસ્સન્દેન ઉચ્ચકુલે નિબ્બત્તો મનુસ્સસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સદ્ધાજાતો પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૯. સો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **કોણ્ડઞ્ઞસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તત્થ **કોણ્ડઞ્ઞસ્સા**તિ કુચ્છિતો હુત્વા ડેતિ પવત્તતીતિ કોણ્ડો, લામકસત્તો, કોણ્ડતો અઞ્ઞોતિ કોણ્ડઞ્ઞો, અલામકો ઉત્તમપુરિસોતિ અત્થો. અથ વા બ્રાહ્મણગોત્તેસુ કોણ્ડઞ્ઞગોત્તે ઉપ્પન્નત્તા ''કોણ્ડઞ્ઞો''તિ ગોત્તવસેન તસ્સ નામં, તસ્સ કોણ્ડઞ્ઞસ્સ. સેસં પાકટમેવાતિ.

નિસ્સેણિદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. રત્તિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

મિગલુદ્દો પુરે આસિન્તિઆદિકં આયસ્મતો રત્તિપુપ્ફિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે નેસાદકુલે ઉપ્પન્નો મિગવધાય અરઞ્ઞે વિચરમાનો તસ્સ કારુઞ્ઞેન અરઞ્ઞે ચરમાનં વિપસ્સિં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો પુપ્ફિતં રત્તિકં નામ પુપ્ફં કુટજપુપ્ફઞ્ચ સહ વણ્ટેન ઓચિનિત્વા સોમનસ્સચિત્તેન પૂજેસિ. ભગવા અનુમોદનં કત્વા પક્કામિ.

૧૩. સો તેનેવ પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો રતનત્તયે પસન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા કામેસુ આદીનવં દિસ્વા પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્તો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા ‘‘નેસાદભૂતેન મયા કતકુસલં સુન્દર’’ન્તિ સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **મિગલુદ્દો પુરે આસિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ મિગાનં લુદ્દો સાહસિકો મારકોતિ મિગલુદ્દો, મિગેસુ વા લુદ્દો લોભીતિ મિગલુદ્દો, નેસાદો આસિં પુરેતિ અત્થો.

૧૪. **રત્તિકં પુપ્ફિતં દિસ્વા**તિ પદુમપુપ્ફાદીનિ અનેકાનિ પુપ્ફાનિ સૂરિયરંસિસમ્ફસ્સેન દિવા પુપ્ફન્તિ રત્તિયં મકુળિતાનિ હોન્તિ. જાતિસુમનમલ્લિકાદીનિ અનેકાનિ પુપ્ફાનિ પન રત્તિયં પુપ્ફન્તિ નો દિવા. તસ્મા રત્તિયં પુપ્ફનતો રત્તિપુપ્ફનામકાનિ અનેકાનિ સુગન્ધપુપ્ફાનિ ચ કુટજપુપ્ફાનિ ચ ગહેત્વા પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

રત્તિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. ઉદપાનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વિપસ્સિનો ભગવતોતિઆદિકં આયસ્મતો ઉદપાનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમમુનિવરેસુ કતાધિકારો અનેકેસુ ભવેસુ કતપુઞ્ઞસઞ્ચયો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ‘‘પાનીયદાનં મયા દાતબ્બં, તઞ્ચ નિરન્તરં કત્વા પવત્તેતું વટ્ટતી’’તિ ચિન્તેત્વા એકં કૂપં ખનાપેત્વા ઉદકસમ્પત્તકાલે ઇટ્ઠકાહિ ચિનાપેત્વા થિરં કત્વા તત્થ ઉટ્ઠિતેન ઉદકેન પુણ્ણં તં ઉદપાનં વિપસ્સિસ્સ ભગવતો નિય્યાદેસિ. ભગવા પાનીયદાનાનિસંસદીપકં અનુમોદનં અકાસિ . સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને પોક્ખરણીઉદપાનપાનીયાદિસમ્પન્નો સુખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સદ્ધો પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૧૮. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિપસ્સિનો ભગવતો**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઉદપાનો કતો મયા**તિ ઉદકં પિવન્તિ એત્થાતિ ઉદપાનો, કૂપપોક્ખરણીતળાકાનમેતં અધિવચનં. સો ઉદપાનો કૂપો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો અત્થાય કતો ખનિતોતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ઉદપાનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. સીહાસનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નિબ્બુતે લોકનાથમ્હીતિઆદિકં આયસ્મતો સીહાસનદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે નિબ્બાનાધિગમત્થાય કતપુઞ્ઞૂપચયો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા રતનત્તયે પસન્નો તસ્મિં ભગવતિ પરિનિબ્બુતે સત્તહિ રતનેહિ ખચિતં સીહાસનં કારાપેત્વા બોધિરુક્ખં પૂજેસિ, બહૂહિ માલાગન્ધધૂપેહિ ચ પૂજેસિ.

૨૧. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા સબ્બત્થ પૂજિતો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ઘરાવાસં વસન્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો ઞાતિવગ્ગં પહાય પબ્બજિતો નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા પુબ્બૂપચિતકુસલસમ્ભારં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **સીહાસનમદાસહ**ન્તિ સીહરૂપહિરઞ્ઞસુવણ્ણરતનેહિ ખચિતં આસનં સીહાસનં, સીહસ્સ વા અભીતસ્સ ભગવતો નિસિન્નારહં, સીહં વા સેટ્ઠં ઉત્તમં આસનન્તિ સીહાસનં, તં અહં અદાસિં, બોધિરુક્ખં પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સીહાસનદાયકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. મગ્ગદત્તિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અનોમદસ્સી ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો મગ્ગદત્તિકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વસન્તો અનોમદસ્સિં ભગવન્તં આકાસે ચઙ્કમન્તં પાદુદ્ધારે પાદુદ્ધારચઙ્કમનટ્ઠાને પુપ્ફાનં વિકિરણં અચ્છરિયઞ્ચ દિસ્વા પસન્નમાનસો પુપ્ફાનિ આકાસે ઉક્ખિપિ, તાનિ વિતાનં હુત્વા અટ્ઠંસુ.

૨૬. સો તેન પુઞ્ઞેન સુગતીસુયેવ સંસરન્તો સબ્બત્થ પૂજિતો સુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો કમેન યોબ્બઞ્ઞં પાપુણિત્વા સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા વત્તસમ્પન્નો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્તો ચઙ્કમનસ્સ પૂજિતત્તા **મગ્ગદત્તિકત્થેરો**તિ પાકટો. સો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અનોમદસ્સી ભગવા**તિઆદિમાહ. **દિટ્ઠધમ્મસુખત્થાયા**તિ ઇમસ્મિં અત્તભાવે ચઙ્કમનેન સરીરસલ્લહુકાદિસુખં પટિચ્ચાતિ અત્થો. **અબ્ભોકાસમ્હિ ચઙ્કમી**તિ અબ્ભોકાસે અઙ્ગણટ્ઠાને ચઙ્કમિ, પદવિક્ખેપં પદસઞ્ચારં અકાસીતિ અત્થો.

ઉદ્ધટે પાદે પુપ્ફાનીતિ ચઙ્કમન્તેન પાદે ઉદ્ધટે પદુમુપ્પલાદીનિ પુપ્ફાનિ પથવિતો ઉગ્ગન્ત્વા ચઙ્કમે વિકિરિંસૂતિ અત્થો. **સોભં મુદ્ધનિ તિટ્ઠરે**તિ બુદ્ધસ્સ મુદ્ધનિ સીસે સોભયમાના તાનિ તિટ્ઠન્તીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

મગ્ગદત્તિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. એકદીપિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પદુમુત્તરસ્સ મુનિનોતિઆદિકં આયસ્મતો એકદીપિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમજિનસેટ્ઠેસુ કતકુસલસમ્ભારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે

ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સદ્ધો પસન્નો ભગવતો સલલમહાબોધિમ્હિ એકપદીપં પૂજેસિ, થાવરં કત્વા નિચ્ચમેકપદીપપૂજનત્થાય તેલવટ્ટં પટ્ઠપેસિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સબ્બત્થ જલમાનો પસન્નચક્ખુકો ઉભયસુખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં વિભવસમ્પન્ને એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો રતનત્તયે પસન્નો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પત્તો દીપપૂજાય લદ્ધવિસેસાધિગમત્તા **એકદીપિયત્થેરો**તિ પાકટો.

૩૦. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ મુનિનો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

એકદીપિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. મણિપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ઓરેન હિમવન્તસ્સાતિઆદિકં આયસ્મતો મણિપૂજકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા તત્થાદીનવં દિસ્વા ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તઓરભાગે એકિસ્સા નદિયા સમીપે પણ્ણસાલં કારેત્વા વસન્તો વિવેકકામતાય તસ્સાનુકમ્પાય ચ તત્થ ઉપગતં પદુમુત્તરં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો મણિપલ્લઙ્કં ભગવતો પૂજેસિ. ભગવા તસ્સ પસાદવડ્ઢનત્થાય તત્થ નિસીદિ. સો ભિય્યોસોમત્તાય પસન્નો નિબ્બાનાધિગમત્થાય પત્થનં અકાસિ. ભગવા અનુમોદનં વત્વા પક્કામિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સબ્બત્થ પૂજિતો સુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તો ઘરાવાસં વસન્તો એકદિવસં સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા અહોસિ.

૩૪. સો એકદિવસં અત્તના કતકુસલં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઓરેન હિમવન્તસ્સા**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઓરેના**તિ હિમવન્તસ્સ અપરં ભાગં વિહાય ઓરેન, ભુમ્મત્થે કરણવચનં, ઓરસ્મિં દિસાભાગેતિ અત્થો. **નદિકા સમ્પવત્તથા**તિ અપાકટનામધેય્યા એકા નદી સંસુટ્ઠુ પવત્તાની વહાની સન્દમાના અહોસીતિ અત્થો. **તસ્સા ચાનુપખેત્તમ્હી**તિ તસ્સા નદિયા અનુપખેત્તમ્હિ તીરસમીપેતિ અત્થો. **સયમ્ભૂ વસતે તદા**તિ યદા અહં મણિપલ્લઙ્કં પૂજેસિં, તદા અનાચરિયકો હુત્વા સયમેવ બુદ્ધભૂતો ભગવા વસતે વિહરતીતિ અત્થો.

૩૫. **મણિં પગ્ગય્હ પલ્લઙ્ક**ન્તિ **મણિ**ન્તિ ચિત્તં આરાધેતિ સોમનસ્સં કરોતીતિ મણિ, અથ વા માતિ પમાણં કરોતિ આભરણન્તિ મણિ, અથ વા મરન્તાપિ રાજયુવરાજાદયો તં ન પરિચ્ચજન્તિ તદત્થાય સઙ્ગામં કરોન્તીતિ મણિ, તં મણિં મણિમયં પલ્લઙ્કં મનોરમં **સાધુ ચિત્તં** સુટ્ઠુ વિચિત્તં પગ્ગય્હ ગહેત્વા બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ **અભિરોપયિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

મણિપૂજકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. તિકિચ્છકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નગરે બન્ધુમતિયાતિઆદિકં આયસ્મતો તિકિચ્છકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પાયસ્મા પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે બન્ધુમતીનગરે વેજ્જકુલે નિબ્બત્તો બહુસ્સુતો સુસિક્ખિતો વેજ્જકમ્મે છેકો બહૂ રોગિનો તિકિચ્છન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો ઉપટ્ઠાકસ્સ અસોકનામત્થેરસ્સ રોગં તિકિચ્છિ. સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ અપરાપરં સુખં અનુભવન્તો નિબ્બત્તનિબ્બત્તભવે અરોગો દીઘાયુકો સુવણ્ણવણ્ણસરીરો અહોસિ.

૩૯. સો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિમન્વાય સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તો અરોગો સુખિતો વિભવસમ્પન્નો રતનત્તયે પસન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો ઘરાવાસં પહાય પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નગરે બન્ધુમતિયા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

તિકિચ્છકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. સઙ્ઘુપટ્ઠાકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

વેસ્સભુમ્હિ ભગવતીતિઆદિકં આયસ્મતો સઙ્ઘુપટ્ઠાકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતકુસલસમ્ભારો અનેકેસુ ભવેસુ વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વેસ્સભુસ્સ ભગવતો કાલે તસ્સારામિકસ્સ પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સદ્ધો પસન્નો વિહારેસુ આરામિકકમ્મં કરોન્તો સક્કચ્ચં સઙ્ઘં ઉપટ્ઠાસિ. સો તેનેવ કુસલકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં ગહપતિકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો વિભવસમ્પન્નો સુખપ્પત્તો પાકટો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સાસને પસન્નો પબ્બજિત્વા વત્તસમ્પન્નો સાસનં સોભયમાનો વિપસ્સનં વડ્ઢેન્તો નચિરસ્સેવ સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પત્તો છળભિઞ્ઞો પુબ્બે કતકુસલકમ્મવસેન **સઙ્ઘુપટ્ઠાકત્થેરો**તિ પાકટો અહોસિ.

૪૫. સો એકદિવસં ''પુબ્બે મયા કિં નામ કમ્મં કત્વા અયં લોકુત્તરસમ્પત્તિ લદ્ધા''તિ અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા પચ્ચક્ખતો જાનિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પાકટં કરોન્તો **વેસ્સભુમ્હિ ભગવતી**તિઆદિમાહ. તત્થ **અહોસારામિકો અહ**ન્તિ અહં વેસ્સભુસ્સ ભગવતો સાસને આરામિકો અહોસિન્તિ અત્થો. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થત્તા ચ સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સઙ્ઘુપટ્ઠાકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

અટ્ઠારસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૧૯. કુટજપુપ્ફિયવગ્ગો

૧-૧૦. કુટજપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

ઇતો પરમ્પિ એકૂનવીસતિમવગ્ગે આગતાનં ઇમેસં કુટજપુપ્ફિયત્થેરાદીનં દસન્નં થેરાનં અપુબ્બં નત્થિ. તેસઞ્હિ થેરાનં પુરિમબુદ્ધાનં સન્તિકે કતપુઞ્ઞસમ્ભારાનં વસેન પાકટનામાનિ ચેવ નિવાસનગરાદીનિ ચ હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બાનીતિ તં સબ્બં અપદાનં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

એકૂનવીસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૨૦. તમાલપુપ્ફિયવગ્ગો

૧-૧૦. તમાલપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

વીસતિમે વગ્ગે પઠમત્થેરાપદાનં ઉત્તાનમેવ.

૬. દુતિયત્થેરાપદાને **યં દાયવાસિકો ઇસી**તિ ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા વને વસનભાવેન **દાયવાસિકો ઇસી**તિ સઙ્ખં ગતો, અત્તનો અનુકમ્પાય તં વનં ઉપગતસ્સ સિદ્ધત્થસ્સ સત્થુનો વસનમણ્ડપચ્છાદનત્થાય યં તિણં, તં **લાયતિ** છિન્દતીતિ અત્થો. દબ્બછદનં કત્વા અનેકેહિ ખુદ્દકદણ્ડકેહિ મણ્ડપં કત્વા તં તિણેન છાદેત્વા **સિદ્ધત્થસ્સ** ભગવતો અહં **અદાસિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૮. **સત્તાહં ધારયું તત્થા**તિ તં મણ્ડપં તત્થ ઠિતા દેવમનુસ્સા સત્તાહં નિરોધસમાપત્તિં સમાપજ્જિત્વા નિસિન્નસ્સ **સત્થુનો ધારયું** ધારેસુન્તિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

તતિયત્થેરસ્સ અપદાને **ખણ્ડફુલ્લિયત્થેરો**તિ એત્થ **ખણ્ડ**ન્તિ કટ્ઠાનં જિણ્ણત્તા છિન્નભિન્નટ્ઠાનં, **ફુલ્લ**ન્તિ કટ્ઠાનં જિણ્ણટ્ઠાને કણ્ણકિતમહિચ્છત્તકાદિપુપ્ફનં, ખણ્ડઞ્ચ ફુલ્લઞ્ચ ખણ્ડફુલ્લાનિ, ખણ્ડફુલ્લાનં પટિસઙ્ખરણં પુનપ્પુનં થિરકરણન્તિ ખણ્ડફુલ્લપટિસઙ્ખરણં. ઇમસ્સ પન થેરસ્સ સમ્ભારપૂરણકાલે ફુસ્સસ્સ ભગવતો ચેતિયે છિન્નભિન્નટ્ઠાને સુધાપિણ્ડં મક્ખેત્વા થિરકરણં ખણ્ડફુલ્લપટિસઙ્ખરણં નામ. તસ્મા સો ખણ્ડફુલ્લિયો થેરોતિ પાકટો અહોસિ. તતિયં.

૧૭. ચતુત્થત્થેરસ્સાપદાને **રઞ્ઞો બદ્ધચરો અહ**ન્તિ રઞ્ઞો પરિચારકો કમ્મકારકો અહોસિન્તિ અત્થો.

૧૯. **જલજુત્તમનામિનો**તિ જલે ઉદકે જાતં જલજં, કિં તં પદુમં, પદુમેન સમાનનામત્તા પદુમુત્તરસ્સ ભગવતોતિ અત્થો. ઉત્તમપદુમનામસ્સ ભગવતોતિ વા અત્થો. ચતુત્થં.

પઞ્ચમં ઉત્તાનત્થમેવ.

૨૮. છટ્ઠે **નગરે દ્વારવતિયા**તિ મહાદ્વારવાતપાનકવાટફલકાહિ વતિપાકારટ્ટાલગોપુરકદ્દમોદકપરિખાહિ ચ સમ્પન્નં નગરન્તિ દ્વારવતીનગરં, દ્વારં વતિઞ્ચ પધાનં કત્વા નગરસ્સ ઉપલક્ખિતત્તા ''દ્વારવતી નગર''ન્તિ વોહરન્તીતિ **નગરે દ્વારવતિયા**તિ વુત્તં. માલાવચ્છો પુપ્ફારામો મમ અહોસીતિ અત્થો.

૩૧. **તે કિસલયા**તિ તે અસોકપલ્લવા. છટ્ઠં.

સત્તમટ્ઠમનવમાનિ ઉત્તાનત્થાનેવ. દસમેપિ અપુબ્બં નત્થીતિ.

વીસતિમવણ્ણના સમત્તા.

૨૧-૨૩. કણિકારપુપ્ફિયાદિવગ્ગો

૧-૩૦. કણિકારપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

ઇતો પરં સબ્બત્થ અનુત્તાનપદવણ્ણનં કરિસ્સામ. એકવીસતિમે બાવીસતિમે તેવીસતિમે ચ વગ્ગે સબ્બેસં થેરાનં સયંકતેન પુઞ્ઞેન લદ્ધનામાનિ, કતપુઞ્ઞાનઞ્ચ નાનત્તં તેસં બ્યાકરણદાયકાનં બુદ્ધાનં નામાનિ વસિતનગરાનિ ચ હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા સબ્બાનિપિ ઉત્તાનાનેવ. અપદાનગાથાનમત્થો ચ નયાનુયોગેન સુવિઞ્ઞેય્યોયેવાતિ.

૨૪. ઉદકાસનવગ્ગો

૧-૧૦.ઉદકાસનદાયકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

ચતુવીસતિમે વગ્ગે પઠમદુતિયાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવ.

૯. તતિયાપદાને **અરુણવતિયા નગરે**તિ આ સમન્તતો આલોકં કરોન્તો ઉણતિ ઉગ્ગચ્છતીતિ અરુણો, સો તસ્મિં વિજ્જતીતિ અરુણવતી, તસ્મિં નગરે આલોકં કરોન્તો સૂરિયો ઉગ્ગચ્છતીતિ અત્થો. સેસનગરેસુપિ સૂરિયુગ્ગમને વિજ્જમાનેપિ વિસેસવચનં સબ્બચતુપ્પદાનં મહિયં સયનેપિ સતિ મહિયં સયતીતિ મહિંસોતિ વચનં વિય રુળ્હિવસેન વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. અથ વા પાકારપાસાદહમ્મિયાદીસુ સુવણ્ણરજતમણિમુત્તાદિસત્તરતનપભાહિ અરુણુગ્ગમનં વિય પભાવતી અરુણવતી નામ, તસ્મિં અરુણવતિયા નગરે, **પૂપિકો** પૂપવિક્કયેન જીવિકં કપ્પેન્તો અહોસિન્તિ અત્થો.

૧૪. ચતુત્થાપદાને **તિવરાયં પુરે રમ્મે**તિ તીહિ પાકારેહિ પરિવારિતા પરિક્ખિત્તાતિ તિવરા, ખજ્જભોજ્જાદિઉપભોગવત્થાભરણાદિનચ્ચગીતાદીહિ રમણીયન્તિ રમ્મં, તસ્મિં તિવરાયં પુરે નગરે **રમ્મે** નળકારો અહં અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો.

પઞ્ચમાપદાનં ઉત્તાનત્થમેવ.

૨૩. છટ્ઠાપદાને **વણ્ણકારો અહં તદા**તિ નીલપીતરત્તાદિવણ્ણવસેન વત્થાનિ કરોતિ રઞ્જેતીતિ વણ્ણકારો. વત્થરજકો હુત્વા ચેતિયે વત્થેહિ અચ્છાદનસમયે નાનાવણ્ણેહિ દુસ્સાનિ રઞ્જેસિન્તિ અત્થો.

૨૭. સત્તમાપદાને **પિયાલં પુપ્ફિતં દિસ્વા**તિ સુપુપ્ફિતં પિયાલરુક્ખં દિસ્વા. **ગતમગ્ગે ખિપિં અહ**ન્તિ અહં **મિગલુદ્દો** નેસાદો હુત્વા પિયાલપુપ્ફં ઓચિનિત્વા બુદ્ધસ્સ ગતમગ્ગે ખિપિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૩૦. અટ્ઠમાપદાને **સકે સિપ્પે અપત્થદ્ધો**તિ અત્તનો તક્કબ્યાકરણાદિસિપ્પસ્મિં અપત્થદ્ધો પતિટ્ઠિતો છેકો અહં કાનનં **અગમં** ગતો **સમ્બુદ્ધં યન્તં દિસ્વાના**તિ વનન્તરે ગચ્છન્તં વિપસ્સિં સમ્બુદ્ધં પસ્સિત્વા. **અમ્બયાગં અદાસહ**ન્તિ અહં અમ્બદાનં અદાસિન્તિ અત્થો.

૩૩. નવમાપદાને **જગતી કારિતા મય્હ**ન્તિ અત્થદસ્સિસ્સ ભગવતો સરીરધાતુનિધાપિતચેતિયે જગતિ છિન્નભિન્નઆલિન્દપુપ્ફાધાનસઙ્ખાતા જગતિ મયા કારિતા કારાપિતાતિ અત્થો.

દસમાપદાનં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ચતુવીસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૨૫. તુવરદાયકવગ્ગો

૧-૧૦. તુવરદાયકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

૧. પઞ્ચવીસતિમે વગ્ગે પઠમાપદાને **ભરિત્વા તુવરમાદાયા**તિ તુવરઅટ્ઠિં મુગ્ગકલયસદિસં તુવરટ્ઠિં ભજ્જિત્વા પુપ્ફેત્વા ભાજનેન આદાય **સઙ્ઘસ્સ** વનમજ્ઝોગાહકસ્સ **અદદિં** અદાસિન્તિ અત્થો.

૪-૫. દુતિયાપદાને **ધનું અદ્વેજ્ઝં કત્વાના**તિ મિગાદીનં મારણત્થાય ધનું સન્નય્હિત્વા ચરમાનો **કેસરં ઓગતં દિસ્વા**તિ સુપુપ્ફિતં ખુદ્દકસરં દિસ્વા **બુદ્ધસ્સ અભિરોપેસિ**ન્તિ અહં ચિત્તં પસાદેત્વા વનં સમ્પત્તસ્સ તિસ્સસ્સ ભગવતો અભિરોપયિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૯-૧૦. તતિયાપદાને **જલકુક્કુટો**તિ જાતસ્સરે ચરમાનકુક્કુટો. **તુણ્ડેન કેસરિં ગય્હા**તિ પદુમપુપ્ફં મુખતુણ્ડેન ડંસિત્વા આકાસેન ગચ્છન્તસ્સ **તિસ્સસ્સ** ભગવતો **અભિરોપેસિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૧૪. ચતુત્થાપદાને **વિરવપુપ્ફમાદાયા**તિ વિવિધં રવતિ સદ્દં કરોતીતિ વિરવં, સદ્દકરણવેલાયં વિકસનતો ‘‘વિરવ’’ન્તિ લદ્ધનામં પુપ્ફસમૂહં આદાય ગહેત્વા સિદ્ધત્થસ્સ **બુદ્ધસ્સ અભિરોપયિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૧૭. પઞ્ચમાપદાને **કુટિગોપકો**તિ સેનાસનપાલકો. **કાલેન કાલં ધૂપેસિ**ન્તિ સમ્પત્તસમ્પત્તકાલાનુકાલે ધૂપેસિં, ધૂપેન સુગન્ધં અકાસિન્તિ અત્થો. સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો ગન્ધકુટિકાલાનુસારિધૂપેન ધૂપેસિં વાસેસિન્તિ અત્થો.

છટ્ઠસત્તમાપદાનાનિ ઉત્તાનત્થાનેવ.

૨૭. અટ્ઠમાપદાને **સત્ત સત્તલિપુપ્ફાની**તિ સત્તલિસઙ્ખાતાનિ, સત્ત પુપ્ફાનિ સીસેનાદાય વેસ્સભુસ્સ ભગવતો **અભિરોપેસિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૩૧. નવમાપદાને **બિમ્બિજાલકપુપ્ફાની**તિ રત્તઙ્કુરવકપુપ્ફાનિ સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૩૫. દસમાપદાને **ઉદ્દાલકં ગહેત્વાના**તિ જાતસ્સરે વિહઙ્ગસોબ્ભે જાતં ઉદ્દાલકપુપ્ફં ઓચિનિત્વા કકુસન્ધસ્સ ભગવતો પૂજેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

પઞ્ચવીસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૨૬. થોમકવગ્ગો

૧-૧૦. થોમકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

છબ્બીસતિમે વગ્ગે પઠમાપદાનં ઉત્તાનમેવ.

૫-૬. દુતિયાપદાને **વિજહિત્વા દેવવણ્ણ**ન્તિ દેવતા સરીરં વિજહિત્વા છડ્ડેત્વા, મનુસ્સસરીરં નિમ્મિનિત્વાતિ અત્થો. **અધિકારં કત્તુકામો**તિ અધિકકિરિયં પુઞ્ઞસમ્ભારં કત્તુકામો દેવરો નામ અહં દેવરાજા ભરિયાય સહ બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ સાસને સાદરતાય **ઇધ** ઇમસ્મિં મનુસ્સલોકે **આગમિં** આગતોતિ અત્થો. **તસ્સ ભિક્ખા મયા દિન્ના**તિ પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો યો નામેન **દેવલો** નામ સાવકો અહોસિ, તસ્સ સાવકસ્સ મયા વિપ્પસન્નેન ચેતસા **ભિક્ખા દિન્ના** પિણ્ડપાતો દિન્નોતિ અત્થો.

૯-૧૦. તતિયાપદાને **આનન્દો નામ સમ્બુદ્ધો**તિ આનન્દં તુટ્ઠિં જનનતો આનન્દો નામ પચ્ચેકબુદ્ધોતિ અત્થો. **અમનુસ્સમ્હિ કાનને**તિ અમનુસ્સપરિગ્ગહે કાનને મહાઅરઞ્ઞે **પરિનિબ્બાયિ** અનુપાદિસેસનિબ્બાનધાતુયા અન્તરધાયિ, અદસ્સનં અગમાસીતિ અત્થો. **સરીરં તત્થ ઝાપેસિ**ન્તિ અહં દેવલોકા ઇધાગન્ત્વા તસ્સ ભગવતો સરીરં તત્થ અરઞ્ઞે ઝાપેસિં દહનં અકાસિન્તિ અત્થો.

ચતુત્થપઞ્ચમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવ.

૨૦. છટ્ઠાપદાને **અહોસિં ચન્દનો નામા**તિ નામેન પણ્ણત્તિવસેન ચન્દનો નામ. **સમ્બુદ્ધસ્સત્રજો**તિ પચ્ચેકસમ્બુદ્ધભૂતતો પુબ્બે તસ્સ અત્રજો પુત્તો અહં. **એકોપાહનો મયા દિન્નો**તિ એકં ઉપાહનયુગં મયા દિન્નં. **બોધિં સમ્પજ્જ મે તુવ**ન્તિ તેન ઉપાહનયુગેન મે મય્હં સાવકબોધિં તુવં સમ્પજ્જ નિપ્ફાદેહીતિ અત્થો.

૨૩-૨૪. સત્તમાપદાને **મઞ્જરિકં કરિત્વાના**તિ મઞ્જેટ્ઠિપુપ્ફં હરિતચઙ્કોટકં ગહેત્વા **રથિયં** વીથિયા પટિપજ્જિં અહં તથા પટિપન્નોવ **ભિક્ખુસઙ્ઘપુરક્ખતં** ભિક્ખુસઙ્ઘેન પરિવુતં **સમણાનગ્ગં** સમણાનં ભિક્ખૂનં અગ્ગં સેટ્ઠં સમ્માસમ્બુદ્ધં અદ્દસન્તિ સમ્બન્ધો. **બુદ્ધસ્સ અભિરોપયિ**ન્તિ દિસ્વા ચ પન તં પુપ્ફં ઉભોહિ હત્થેહિ **પગ્ગય્હ** ઉક્ખિપિત્વા બુદ્ધસ્સ ફુસ્સસ્સ ભગવતો અભિરોપયિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૨૮-૨૯. અટ્ઠમાપદાને **અલોણપણ્ણભક્ખોમ્હી**તિ ખીરપણ્ણાદીનિ ઉઞ્છાચરિયાય આહરિત્વા લોણવિરહિતાનિ પણ્ણાનિ પચિત્વા ભક્ખામિ, અલોણપણ્ણભક્ખો અમ્હિ ભવામીતિ અત્થો. **નિયમેસુ ચ સંવુતો**તિ નિયમસઞ્ઞિતેસુ પાણાતિપાતાવેરમણિઆદીસુ નિચ્ચપઞ્ચસીલેસુ સંવુતો પિહિતોતિ અત્થો. **પાતરાસે અનુપ્પત્તે**તિ પુરેભત્તકાલે અનુપ્પત્તે. **સિદ્ધત્થો ઉપગચ્છિ મ**ન્તિ મમ સમીપં સિદ્ધત્થો ભગવા ઉપગઞ્છિ સમ્પાપુણિ. **તાહં બુદ્ધસ્સ પાદાસિ**ન્તિ અહં તં અલોણપણ્ણં તસ્સ બુદ્ધસ્સ અદાસિન્તિ અત્થો.

નવમાપદાનં ઉત્તાનમેવ.

૩૭-૩૮. દસમાપદાને **સિખિનં સિખિનં યથા**તિ સરીરતો નિક્ખન્તછબ્બણ્ણરંસીહિ **ઓભાસયન્તં** જલન્તં સિખીનં સિખીભગવન્તં સિખીનં યથા જલમાનઅગ્ગિક્ખન્ધં વિય. **અગ્ગજં પુપ્ફમાદાયા**તિ અગ્ગજનામકં પુપ્ફં

ગહેત્વા **બુદ્ધસ્સ** સિખિસ્સ ભગવતો **અભિરોપયિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

છબ્બીસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૨૭. પદુમુક્ખિપવગ્ગો

૧-૧૦. આકાસુક્ખિપિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

૧-૨. સત્તવીસતિમે વગ્ગે પઠમાપદાને **જલજગ્ગે દુવે ગય્હા**તિ જલે ઉદકે જાતે અગ્ગે ઉપ્પલાદયો દ્વે પુપ્ફે ગહેત્વા બુદ્ધસ્સ સમીપં ગન્ત્વા એકં પુપ્ફં પાદેસુ **નિક્ખિપિં** પૂજેસિં, એકં પુપ્ફં આકાસે ખિપિન્તિ અત્થો.

દુતિયાપદાનં પાકટમેવ.

૧૦. તતિયાપદાને **બોધિયા પાદપુત્તમે**તિ ઉત્તમે બોધિપાદપે. **અડ્ઢચન્દં મયા દિન્ન**ન્તિ તસ્મિં બોધિમૂલે અડ્ઢચન્દાકારેન મયા અનેકપુપ્ફાનિ પૂજિતાનીતિ અત્થો. **ધરણીરુહપાદપે**તિ રુક્ખપબ્બતરતનાદયો ધારેતીતિ ધરણી, પથવી, ધરણિયા રુહતિ પતિટ્ઠહતીતિ ધરણીરુહો, પાદસઙ્ખાતેન મૂલેન ઉદકં પિવતિ ખન્ધવિટપાદીસુ પત્થરિયતીતિ પાદપો, ધરણીરુહો ચ સો પાદપો ચેતિ ધરણીરુહપાદપો, તસ્મિં ધરણીરુહપાદપે પુપ્ફં મયા પૂજિતન્તિ અત્થો.

ચતુત્થાપદાનં ઉત્તાનત્થમેવ.

૧૮-૧૯. પઞ્ચમાપદાને **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિ હિમવન્તસ્સ આસન્ને. **રોમસો નામ પબ્બતો**તિ રુક્ખલતાગુમ્બાભાવા કેવલં દબ્બતિણાદિસઞ્છન્નત્તા રોમસો નામ પબ્બતો અહોસિ. **તમ્હિ પબ્બતપાદમ્હી**તિ તસ્મિં પબ્બતપરિયન્તે. **સમણો ભાવિતિન્દ્રિયો**તિ સમિતપાપો વૂપસન્તકિલેસો સમણો વડ્ઢિતઇન્દ્રિયો, રક્ખિતચક્ખુન્દ્રિયાદિઇન્દ્રિયોતિ અત્થો. અથ વા વડ્ઢિતઇન્દ્રિયો વડ્ઢિતસદ્ધિન્દ્રિયાદિઇન્દ્રિયોતિ અત્થો. તસ્સ સમણસ્સ અહં બિળાલિઆલુવે ગહેત્વા અદાસિન્તિ અત્થો.

છટ્ઠસત્તમટ્ઠમનવમદસમાપદાનાનિ ઉત્તાનત્થાનેવાતિ.

સત્તવીસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૨૮. સુવણ્ણબિબ્બોહનવગ્ગો

૧-૧૦. સુવણ્ણબિબ્બોહનિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

અટ્ઠવીસતિમે વગ્ગે પઠમાપદાનં ઉત્તાનમેવ.

૫. દુતિયાપદાને **મનોમયેન કાયેના**તિ યથા ચિત્તવસેન પવત્તકાયેનાતિ અત્થો.

૧૦. તતિયાપદાને **મહાસમુદ્દં નિસ્સાયા**તિ મહાસાગરાસન્ને ઠિતસ્સ પબ્બતસ્સ અન્તરે પબ્બતલેણેતિ અત્થો. સિદ્ધત્થો ભગવા વિવેકકામતાય **વસતિ** પટિવસતીતિ અત્થો. **પચ્ચુગ્ગન્ત્વાનકાસહ**ન્તિ અહં તસ્સ ભગવતો પટિઉગ્ગન્ત્વા સમીપં ગન્ત્વા વન્દનાદિપુઞ્ઞં અકાસિન્તિ અત્થો. **ચઙ્કોટકમદાસહ**ન્તિ સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો અહં પુપ્ફભરિતં ચઙ્કોટકં કદમ્બં અદાસિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૧૪. ચતુત્થાપદાને **અકક્કસચિત્તસ્સાથા**તિ અફરુસચિત્તસ્સ, **અથ**-સદ્દો પદપૂરણે.

૧૯. પઞ્ચમાપદાને **ઉદુમ્બરે વસન્તસ્સા**તિ ઉદુમ્બરરુક્ખમૂલે રુક્ખચ્છાયાય વસન્તસ્સ તિસ્સસ્સ ભગવતો. **નિયતે પણ્ણસન્થરે**તિ નિયામિતે પટિબદ્ધે પણ્ણસન્થરે સાખાભઙ્ગાસને નિસિન્નસ્સ. **વુત્થોકાસો મયા દિન્નો**તિ વિવિત્તોકાસે મણ્ડપદ્વારાદીહિ પિહિતોકાસો મયા દિન્નો સમ્પાદિતોતિ અત્થો.

૨૪. છટ્ઠાપદાને **પોત્થદાનં મયા દિન્ન**ન્તિ પોત્થવટ્ટિં પોત્થછલ્લિં તાળેત્વા કતં સાટકં વિસમં ગોફાસુકેન ધંસિત્વા નિમ્મિતં સુત્તં ગહેત્વા કન્તિત્વા તેન સુત્તેન નિસીદનત્થાય વા ભૂમત્થરણત્થાય વા સાટકં વાયાપેત્વા તં સાટકં મયા રતનત્તયસ્સ દિન્નન્તિ અત્થો.

૨૭. સત્તમાપદાને **ચન્દભાગાનદીતીરે**તિ ચન્દભાગાય નામ નદિયા તીરતો, નિસ્સક્કે ભુમ્મવચનં . **અનુસોત**ન્તિ સોતસ્સ અનુ હેટ્ઠાગઙ્ગં **વજામિ** ગચ્છામિ અહન્તિ અત્થો. **સત્ત માલુવપુપ્ફાનિ**, **ચિતમારોપયિં અહ**ન્તિ અહં માલુવપુપ્ફાનિ સત્ત પત્તાનિ ગહેત્વા ચિતકે વાલુકરાસિમ્હિ વાલુકાહિ થૂપં કત્વા પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૩૧-૩૨. અટ્ઠમાપદાને **મહાસિન્ધુ સુદસ્સના**તિ સુન્દરદસ્સનસુન્દરોદકધવલપુલિનોપસોભિતત્તા સુટ્ઠુ મનોહરા મહાસિન્ધુ નામ વારિનદી અહોસિ. **તત્થ** તિસ્સં સિન્ધુવારિનદિયં **સપ્પભાસં** પભાય સહિતં **સુદસ્સનં** સુન્દરરૂપં **પરમોપસમે યુત્તં** ઉત્તમે ઉપસમે યુત્તં સમઙ્ગીભૂતં વીતરાગં અહં અદ્દસન્તિ અત્થો. **દિસ્વાહં વિમ્હિતાસયો**તિ ‘‘એવરૂપં ભયાનકં હિમવન્તં કથં સમ્પત્તો’’તિ વિમ્હિતઅજ્ઝાસયો અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તોતિ અત્થો. **આલુવં તસ્સ પાદાસિ**ન્તિ તસ્સ અરહતો અહં પસન્નમાનસો આલુવકન્દં પાદાસિં આદરેન અદાસિન્તિ અત્થો.

નવમદસમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવાતિ.

અટ્ઠવીસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૨૯. પણ્ણદાયકવગ્ગો

૧-૧૦. પણ્ણદાયકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

૧-૨. એકૂનતિંસતિમે વગ્ગે પઠમાપદાને **પણ્ણભોજનભોજનો**તિ ખીરપણ્ણાદિભોજનસ્સ ભુઞ્જનત્થાય પણ્ણસાલાય નિસિન્નો **અમ્હિ** ભવામીતિ અત્થો. **ઉપવિટ્ઠઞ્ચ મં સન્ત**ન્તિ પણ્ણસાલાયં ઉપવિટ્ઠં સન્તં વિજ્જમાનં મં. **ઉપાગચ્છિ મહાઇસી**તિ મહન્તે સીલાદિખન્ધે એસનતો મહાઇસિ. **લોકપજ્જોતો** લોકપદીપો **સિદ્ધત્થો** ભગવા ઉપગચ્છિ, મમ સમીપં અગમાસીતિ અત્થો. **નિસિન્નસ્સ પણ્ણસન્થરે**તિ ઉપગન્ત્વા પણ્ણસન્થરે નિસિન્નસ્સ ખાદનત્થાય સેદિતં **પણ્ણં** મયા દિન્નન્તિ સમ્બન્ધો.

૫-૭. દુતિયાપદાને સિનેરુસમસન્તોસો ધરણીસમસાદિસો સિદ્ધત્થો ભગવાતિ સમ્બન્ધો. **વુટ્ઠહિત્વા સમાધિમ્હા**તિ નિરોધસમાપત્તિતો વુટ્ઠહિત્વા વિસું હુત્વાતિ અત્થો. **ભિક્ખાય મમુપટ્ઠિતો**તિ ભિક્ખાચારવેલાય ''અજ્જ મમ યો કોચિ કિઞ્ચિ દાનં દદાતિ, તસ્સ મહપ્ફલ''ન્તિ ચિન્તેત્વા નિસિન્નસ્સ મમ સન્તિકં સમીપં ઉપટ્ઠિતો સમીપમાગતોતિ અત્થો. **હરીતકં…પે॰… ફારુસકફલાનિ ચા**તિ એવં સબ્બં તં ફલં સબ્બલોકાનુકમ્પિનો તસ્સ **સિદ્ધત્થસ્સ મહેસિસ્સ** મયા વિપ્પસન્નેન ચેતસા દિન્નન્તિ અત્થો.

૧૧-૧૨. તતિયાપદાને **સીહં યથા વનચર**ન્તિ વને ચરમાનં સીહરાજં ઇવ ચરમાનં સિદ્ધત્થં ભગવન્તન્તિ સમ્બન્ધો. **નિસભાજાનિયં યથા**તિ વસભો, નિસભો, વિસભો, આસભોતિ ચત્તારો ગવજેટ્ઠકા. તેસુ ગવસતસ્સ જેટ્ઠકો વસભો, ગવસહસ્સસ્સ જેટ્ઠકો નિસભો, ગવસતસહસ્સસ્સ જેટ્ઠકો વિસભો, ગવકોટિસતસહસ્સસ્સ જેટ્ઠકો આસભો. ઇધ પન આસભો ''નિસભો''તિ વુત્તો, આજાનીયં અભીતં નિચ્ચલં ઉસભરાજં ઇવાતિ અત્થો. **કકુધં વિલસન્તંવા**તિ પુપ્ફપલ્લવેહિ સોભમાનં કકુધરુક્ખં ઇવ નરાસભં નરાનં આસભં ઉત્તમં આગચ્છન્તં સિદ્ધત્થં ભગવન્તં દિસ્વા સદ્ધાય સમ્પયુત્તત્તા વિપ્પસન્નેન ચેતસા પચ્ચુગ્ગમનં અકાસિન્તિ અત્થો.

ચતુત્થાપદાનાદીનિ દસમાવસાનાનિ સુવિઞ્ઞેય્યાનેવાતિ.

એકૂનતિંસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૩૦. ચિતકપૂજકવગ્ગો

૧-૧૦. ચિતકપૂજકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

૧-૨. તિંસતિમે વગ્ગે પઠમાપદાને **આહુતિં યિટ્ઠુકામોહ**ન્તિ પૂજાસક્કારં કારેતુકામો અહં. **નાનાપુપ્ફં સમાનયિ**ન્તિ નાના અનેકવિધં ચમ્પકસલલાદિપુપ્ફં સં સુટ્ઠુ આનયિં, રાસિં અકાસિન્તિ અત્થો. **સિખિનો લોકબન્ધુનો**તિ સકલલોકત્તયબન્ધુસ્સ ઞાતકસ્સ સિખિસ્સ ભગવતો પરિનિબ્બુતસ્સ ચિતકં આળાહનચિતકં દારુરાસિં જલન્તં આદિત્તં દિસ્વા તઞ્ચ મયા રાસીકતં પુપ્ફં **ઓકિરિં** પૂજેસિન્તિ અત્થો.

૬-૭. દુતિયાપદાને **અજિનુત્તરવાસનો**તિ અજિનમિગચમ્મં ઉત્તરાસઙ્ગં કત્વા નિવાસિનો અચ્છાદનોતિ અત્થો. **અભિઞ્ઞા પઞ્ચ નિબ્બત્તા**તિ ઇદ્ધિવિધાદયો પઞ્ચ અભિઞ્ઞાયો પઞ્ચ ઞાણાનિ નિબ્બત્તા ઉપ્પાદિતા નિપ્ફાદિતા. **ચન્દસ્સ પરિમજ્જકો**તિ ચન્દમણ્ડલસ્સ સમન્તતો મજ્જકો, ફુટ્ઠો અહોસિન્તિ અત્થો. **વિપસ્સિં લોકપજ્જોત**ન્તિ સકલલોકત્તયે પદીપસદિસં વિપસ્સિં ભગવન્તં મમ સન્તિકં **અભિગતં** વિસેસેન સમ્પત્તં આગતં. **દિસ્વા પારિચ્છત્તકપુપ્ફાની**તિ દેવલોકતો પારિચ્છત્તકપુપ્ફાનિ આહરિત્વા વિપસ્સિસ્સ સત્થુનો મત્થકે છત્તાકારેન અહં ધારેસિન્તિ અત્થો.

૧૧-૧૩. તતિયાપદાને **પુત્તો મમ પબ્બજિતો**તિ મય્હં પુત્તો સદ્ધાય પબ્બજિતો. **કાસાયવસનો તદા**તિ તસ્મિં પબ્બજિતકાલે કાસાયનિવત્થો , ન બાહિરકપબ્બજ્જાય પબ્બજિતોતિ અત્થો. **સો ચ બુદ્ધત્તં સમ્પત્તો**તિ સો મય્હં પુત્તો ચતૂસુ બુદ્ધેસુ સાવકબુદ્ધભાવં સં સુટ્ઠુ પત્તો, અરહત્તં પત્તોતિ અત્થો. **નિબ્બુતો લોકપૂજિતો**તિ સકલલોકેહિ કતસક્કારો ખન્ધપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બુતોતિ અત્થો. **વિચિનન્તો સકં પુત્ત**ન્તિ અહં તસ્સ ગતદેસં પુચ્છિત્વા સકં પુત્તં વિચિનન્તો પચ્છતો અગમં, અનુગતો અસ્મીતિ અત્થો. **નિબ્બુતસ્સ મહન્તસ્સા**તિ મહન્તેહિ સીલક્ખન્ધાદીહિ યુત્તત્તા મહન્તસ્સ તસ્સ મમ પુત્તસ્સ અરહતો આદહનટ્ઠાને **ચિતકં** ચિતકટ્ઠાનં અહં અગમાસિન્તિ અત્થો. **પગ્ગય્હ અઞ્જલિં તત્થા**તિ તસ્મિં આદહનટ્ઠાને અઞ્જલિં દસઙ્ગુલિસમોધાનં પગ્ગહેત્વા સિરસિ કત્વા અહં **ચિતકં** દહનદારુરાસિં **વન્દિત્વા** પણામં કત્વા **સેતચ્છત્તઞ્ચ પગ્ગય્હા**તિ ન કેવલમેવ વન્દિત્વા ધવલચ્છત્તઞ્ચ પગ્ગય્હ ઉક્ખિપિત્વા અહં **આરોપેસિં** પતિટ્ઠપેસિન્તિ અત્થો.

૧૭-૧૮. ચતુત્થાપદાને **અનુગ્ગતમ્હિ આદિચ્ચે**તિ સૂરિયે અનુગ્ગતે અનુટ્ઠિતે પચ્ચૂસકાલેતિ અત્થો. **પસાદો વિપુલો અહૂ**તિ રોગપીળિતસ્સ મય્હં ચિત્તપ્પસાદો વિપુલો અતિરેકો બુદ્ધાનુસ્સરણેન અહુ અહોસિ. મહેસિનો **બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ** લોકમ્હિ **પાતુભાવો** પાકટભાવો અહોસીતિ સમ્બન્ધો. **ઘોસમસ્સોસહં તત્થા**તિ તસ્મિં પાતુભાવે સતિ ''અહં ગિલાનો બુદ્ધો ઉપ્પન્નો''તિ ઘોસં અસ્સોસિં. **ન ચ પસ્સામિ તં જિન**ન્તિ તં જિતપઞ્ચમારં સમ્માસમ્બુદ્ધં ન પસ્સામિ, બાળ્હગિલાનત્તા ગન્ત્વા પસ્સિતું ન સક્કોમીતિ અત્થો. **મરણઞ્ચ અનુપ્પત્તો**તિ મરણાસન્નકાલં અનુપ્પત્તો, આસન્નમરણો હુત્વાતિ અત્થો. **બુદ્ધસઞ્ઞમનુસ્સરિ**ન્તિ બુદ્ધોતિનામં અનુસ્સરિં, બુદ્ધારમ્મણં મનસિ અકાસિન્તિ અત્થો.

૨૧-૨૩. પઞ્ચમાપદાને **આરામદ્વારા નિક્ખમ્મા**તિ આરામદ્વારતો સઙ્ઘસ્સ નિક્ખમનદ્વારમગ્ગેહિ અત્થો. **ગોસીસં સન્થતં મયા**તિ તસ્મિં નિક્ખમનદ્વારમગ્ગે ''ભગવતો ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ પાદા મા કદ્દમં અક્કમન્તૂ''તિ અક્કમનત્થાય ગોસીસટ્ઠિં મયા સન્થરિતન્તિ અત્થો. **અનુભોમિ સકં કમ્મ**ન્તિ અત્તનો ગોસીસઅત્થરણકમ્મસ્સ

બલેન આજાનીયા વાતજવા સિન્ધવા સીઘવાહનાદીનિ વિપાકફલાનિ અનુભોમીતિ અત્થો. **અહો કારં પરમકારન્તિ સુખેત્તે** સદ્ધે મયા સુટ્ઠુ કતં કારં અપ્પકમ્પિ કિચ્ચં મહપ્ફલદાનતો પરમકારં ઉત્તમકિચ્ચં અહો વિમ્હયન્તિ અત્થો. યથા તિણદોસાદિવિરહિતેસુ ખેત્તેસુ વપ્પિતં સાલિબીજં મહપ્ફલં દેતિ, એવમેવ રાગદોસાદિદોસરહિતે પરિસુદ્ધકાયવચીસમાચારે સદ્ધખેત્તે ગોસીસઅત્થરણકમ્મં મયા કતં, ઇદં મહપ્ફલં દેતીતિ વુત્તં હોતિ. **ન અગ્ઘં કલમગ્ઘતી**તિ અગ્ઘં બાહિરસાસને કતં કમ્મં સદ્ધે **કતસ્સ કારસ્સ** પૂજાસક્કારસ્સ કલં સોળસિં કલં કોટ્ઠાસં ન અગ્ઘતીતિ સમ્બન્ધો.

છટ્ઠસત્તમટ્ઠમનવમદસમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવાતિ.

તિંસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૩૧. પદુમકેસરવગ્ગો

૧-૧૦. પદુમકેસરિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

૧-૨. એકતિંસતિમે વગ્ગે પઠમાપદાને **ઇસિસઙ્ઘે અહં પુબ્બે**તિ અહં પુબ્બે બોધિસમ્ભારપૂરણકાલે ઇસિસઙ્ઘે પચ્ચેકબુદ્ધઇસિસમૂહે તેસં સમીપે હિમવન્તપબ્બતે માતઙ્ગહત્થિકુલે વારણો ચણ્ડહત્થી અહોસિન્તિ સમ્બન્ધો. મનુસ્સાદયો વારેતીતિ **વારણો**, અથ વા વાચાય રવતિ કોઞ્ચનાદં નદતીતિ **વારણો**. **મહેસીનં પસાદેના**તિ પચ્ચેકબુદ્ધમહેસીનં પસાદેન. **પચ્ચેકજિનસેટ્ઠેસુ, ધુતરાગેસુ તાદિસૂ**તિ લોકધમ્મેહિ નિચ્ચલેસુ પચ્ચેકબુદ્ધેસુ **પદ્મકેસરં** પદુમરેણું **ઓકિરિં** અવસિઞ્ચિન્તિ સમ્બન્ધો.

દુતિયતતિયાપદાનાનિ ઉત્તાનાનિ.

૧૩-૧૬. ચતુત્થાપદાને **મહાબોધિમહો અહૂ**તિ વિપસ્સિસ્સ ભગવતો ચતુમગ્ગઞાણાધારભાવતો ''બોધી''તિ લદ્ધનામસ્સ રુક્ખસ્સ પૂજા અહોસીતિ અત્થો. **રુક્ખટ્ઠસ્સેવ સમ્બુદ્ધો**તિ અસ્સ બોધિપૂજાસમયે સન્નિપતિતસ્સ મહાજનસ્સ સમ્બુદ્ધો લોકજેટ્ઠો નરાસભો રુક્ખટ્ઠો ઇવ રુક્ખે ઠિતો વિય પઞ્ઞાયતીતિ અત્થો. **ભગવા તમ્હિ સમયે**તિ તસ્મિં બોધિપૂજાકરણકાલે ભગવા **ભિક્ખુસઙ્ઘપુરક્ખતો** ભિક્ખુસઙ્ઘેન પરિવુતો. **વાચાસભિમુદીરયન્તિ** મુદુસિલિટ્ઠમધુરઉત્તમઘોસં ઉદીરયં કથયન્તો નિચ્છારેન્તો ચતુસચ્ચં પકાસેસિ, દેસેસીતિ અત્થો. **સંખિત્તેન ચ દેસેન્તો**તિ વેનેય્યપુગ્ગલજ્ઝાસયાનુરૂપેન દેસેન્તો સંખિત્તેન ચ વિત્થારેન ચ દેસયીતિ અત્થો. **વિવટ્ટચ્છદો**તિ રાગો છદનં, દોસો છદનં, મોહો છદનં, સબ્બકિલેસા છદના''તિ એવં વુત્તા છદના વિવટા ઉગ્ઘાટિતા વિદ્ધંસિતા અનેનાતિ વિવટ્ટચ્છદો, સમ્બુદ્ધો. તં મહાજનં દેસનાવસેન **નિબ્બાપેસિ** પરિળાહં વૂપસમેસીતિ અત્થો. **તસ્સાહં ધમ્મં સુત્વાના**તિ તસ્સ ભગવતો દેસેન્તસ્સ ધમ્મં સુત્વા.

૨૦. પઞ્ચમાપદાને **ફલહત્થો અપેક્ખવા**તિ વિપસ્સિં ભગવન્તં દિસ્વા મધુરાનિ ફલાનિ ગહેત્વા અપેક્ખવા અતુરિતો સણિકં અસ્સમં ગચ્છિન્તિ અત્થો.

છટ્ઠસત્તમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવ.

૪૦. અટ્ઠમાપદાને **નિટ્ઠિતે નવકમ્મે ચા**તિ સીમાય નવકમ્મે નિટ્ઠં ગતે સતિ. **અનુલેપમદાસહન્તિ** અનુપચ્છા સુધાલેપં અદાસિં, સુધાય લેપાપેસિન્તિ અત્થો.

નવમદસમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનિયેવાતિ.

એકતિંસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૩૨. આરક્ખદાયકવગ્ગો

૧-૧૦. આરક્ખદાયકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

બાત્તિંસતિમવગ્ગે પઠમદુતિયતતિયાપદાનાનિ સુવિઞ્ઞેય્યાનેવ.

૧૬. ચતુત્થાપદાને **જલજગ્ગેહિ ઓકિરિ**ન્તિ જલજેહિ ઉત્તમેહિ ઉપ્પલપદુમાદીહિ પુપ્ફેહિ ઓકિરિં પૂજેસિન્તિ અત્થો.

પઞ્ચમાપદાનં ઉત્તાનમેવ.

૨૬-૨૭. છટ્ઠાપદાને **ચેતિયં ઉત્તમં નામ, સિખિનો લોકબન્ધુનો**તિ સકલલોકત્તયસ્સ બન્ધુનો ઞાતકસ્સ સિખિસ્સ ભગવતો ઉત્તમં ચેતિયં. **ઇરીણે** જનસઞ્ચરવિરહિતે **વને** મનુસ્સાનં કોલાહલવિરહિતે મહાઅરઞ્ઞે અહોસીતિ સમ્બન્ધો. **અન્ધાહિણ્ડામહં તદા**તિ તસ્મિં કાલે વને મગ્ગમૂળ્હભાવેન અન્ધો, ન ચક્ખુના અન્ધો, અહં આહિણ્ડામિ મગ્ગં પરિયેસામીતિ અત્થો. **પવના નિક્ખમન્તેના**તિ મહાવનતો નિક્ખમન્તેન મયા **સીહાસનં** ઉત્તમાસનં, સીહસ્સ વા ભગવતો આસનં દિટ્ઠન્તિ અત્થો. **એકંસં અઞ્જલિં કત્વા**તિ એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કત્વા સિરસિ અઞ્જલિં ઠપેત્વાતિ અત્થો. **સન્થવિં લોકનાયક**ન્તિ સકલલોકત્તયનયં તં નિબ્બાનં પાપેન્તં થોમિતં થુતિં અકાસિન્તિ અત્થો.

૩૪. સત્તમાપદાને **સુદસ્સનો મહાવીરો**તિ સુન્દરદસ્સનો દ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણસમ્પન્નસરીરત્તા મનોહરદસ્સનો મહાવીરિયો સિદ્ધત્થો ભગવાતિ સમ્બન્ધો. **વસતિઘરમુત્તમે**તિ ઉત્તમે વિહારે વસતીતિ અત્થો.

અટ્ઠમનવમદસમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવાતિ.

બાત્તિંસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૩૩. ઉમાપુપ્ફિયવગ્ગો

૧-૧૦. ઉમાપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

તેત્તિંસતિમે વગ્ગે પઠમદુતિયતતિયચતુત્થપઞ્ચમછટ્ઠાપદાનાનિ ઉત્તાનાનિયેવ.

૫૫. સત્તમાપદાને **સમયં અગમાસહ**ન્તિ સમૂહં સમાગમટ્ઠાનં અહં અગમાસિન્તિ અત્થો.

૬૨. અબ્બુદનિરબ્બુદાનીતિ ''પકોટિસતસહસ્સાનં સતં અબ્બુદં, અબ્બુદસતસહસ્સાનં સતં નિરબ્બુદ''ન્તિ વુત્તત્તા આયુના અબ્બુદનિરબ્બુદાનિ ગતમહાઆયુવન્તા **મનુજાધિપા** ચક્કવત્તિનો ખત્તિયા અટ્ઠ અટ્ઠ હુત્વા કપ્પાનં પઞ્ચવીસસહસ્સમ્હિ **આસિંસુ** અહેસુન્તિ અત્થો. અટ્ઠમનવમદસમાપદાનાનિ પાકટાનેવાતિ.

તેત્તિંસતિમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૩૪-૩૮. ગન્ધોદકાદિવગ્ગો

૧-૫૦. ગન્ધધૂપિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

ચતુતિંસતિમવગ્ગાપઞ્ચતિંસતિમવગ્ગાછત્તિંસતિમવગ્ગાસત્તતિંસતિમવગ્ગાઅટ્ઠતિંસતિમવગ્ગા ઉત્તાનત્થાયેવ.

એકૂનચત્તાલીસમવગ્ગેપિ પઠમાપદાનાદીનિ અટ્ઠમાપદાનન્તાનિ ઉત્તાનાનેવાતિ.

૩૯. અવટફલવગ્ગો

૯. સોણકોટિવીસત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નવમાપદાને પન **વિપસ્સિનો પાવચને**તિઆદિકં આયસ્મતો સોણસ્સ કોટિવીસત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે મહાવિભવે સેટ્ઠિકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો સેટ્ઠિ હુત્વા ઉપાસકેહિ સદ્ધિં વિહારં ગન્ત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો ભગવતો ચઙ્કમનટ્ઠાને સુધાય પરિકમ્મં કારેત્વા એકઞ્ચ લેણં કારેત્વા નાનાવિરાગવત્થેહિ લેણભૂમિયા સન્થરિત્વા ઉપરિ વિતાનઞ્ચ કત્વા ચાતુદ્દિસસ્સ સઙ્ઘસ્સ નિય્યાદેત્વા સત્તાહં મહાદાનં દત્વા પણિધાનં અકાસિ. સત્થા અનુમોદનં અકાસિ. સો તેન કુસલકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં કપ્પે પરિનિબ્બુતે કસ્સપદસબલે અનુપ્પન્ને અમ્હાકં ભગવતિ બારાણસિયં કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો ગઙ્ગાતીરે પણ્ણસાલં કરિત્વા વસન્તં એકં પચ્ચેકબુદ્ધં તેમાસં ચતૂહિ પચ્ચયેહિ સક્કચ્ચં ઉપટ્ઠહિ. પચ્ચેકબુદ્ધો વુટ્ઠવસ્સો પરિપુણ્ણપરિક્ખારો ગન્ધમાદનમેવ અગમાસિ. સોપિ કુલપુત્તો યાવજીવં તત્થ પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અમ્હાકં ભગવતો કાલે ચમ્પાનગરે અગ્ગસેટ્ઠિસ્સ ગેહે પટિસન્ધિં ગણ્હિ. તસ્સ પટિસન્ધિગ્ગહણકાલતો પટ્ઠાય સેટ્ઠિસ્સ મહાભોગક્ખન્ધો અભિવડ્ઢિ. તસ્સ માતુકુચ્છિતો નિક્ખમનદિવસે સકલનગરે મહાલાભસક્કારસમ્માનો અહોસિ, તસ્સ પુબ્બે પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ સતસહસ્સગ્ઘનિકરત્તકમ્બલપરિચ્ચાગેન સુવણ્ણવણ્ણો સુખુમાલતરો ચ અત્તભાવો અહોસિ, તેનસ્સ **સોણો**તિ નામં અકંસુ. સો મહતા પરિવારેન અભિવડ્ઢિ. તસ્સ હત્થપાદતલાનિ બન્ધુજીવકપુપ્ફવણ્ણાનિ અહેસું, તેસં સતવારં વિહતકપ્પાસં વિય મુદુસમ્ફસ્સો અહોસિ. પાદતલેસુ મણિકુણ્ડલાવટ્ટવણ્ણલોમાનિ જાયિંસુ. વયપ્પત્તસ્સ તસ્સ તિણ્ણં ઉતૂનં અનુચ્છવિકે તયો પાસાદે કારાપેત્વા નાટકિત્થિયો ઉપટ્ઠાપેસું. સો તત્થ મહતિં સમ્પત્તિં અનુભવન્તો દેવકુમારો વિય પટિવસતિ.

અથ અમ્હાકં ભગવતિ સબ્બઞ્ઞુતં પત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કે રાજગહં ઉપનિસ્સાય વિહરન્તે બિમ્બિસારરઞ્ઞા પક્કોસાપિતો તેહિ અસીતિયા ગામિકસહસ્સેહિ સદ્ધિં રાજગહં આગતો સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો માતાપિતરો અનુજાનાપેત્વા ભગવતો સન્તિકે પબ્બજિત્વા લદ્ધૂપસમ્પદો સત્થુ સન્તિકે કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા જનસંસગ્ગપરિહરણત્થં સીતવને વિહાસિ. સો તત્થ વસન્તો ''મમ સરીરં સુખુમાલં, ન ચ સક્કા સુખેનેવ સુખં અધિગન્તું, કાયં કિલમેત્વાપિ સમણધમ્મં કાતું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા ઠાનચઙ્કમમેવ અધિટ્ઠાય પધાનમનુયુઞ્જન્તો પાદતલેસુ ફોટેસુ ઉટ્ઠિતેસુપિ વેદનં અજ્ઝુપેક્ખિત્વા દળ્હં વીરિયં કરોન્તો અચ્ચારદ્ધવીરિયતાય વિસેસં નિબ્બત્તેતું અસક્કોન્તો ''એવં અહં વાયમન્તોપિ મગ્ગફલાનિ નિબ્બત્તેતું ન સક્કોમિ, કિં મે પબ્બજ્જાય, હીનાયાવત્તિત્વા ભોગે ચ ભુઞ્જામિ, પુઞ્ઞાનિ ચ કરિસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ. અથ સત્થા તસ્સ ચિત્તાચારં ઞત્વા તત્થ ગન્ત્વા વીણોપમોવાદેન (મહાવ॰ ૨૪૩) ઓવદિત્વા વીરિયસમતાયોજનવિધિં દસ્સેન્તો કમ્મટ્ઠાનં સોધેત્વા ગિજ્ઝકૂટં ગતો. સોણોપિ ખો સત્થુ સન્તિકા ઓવાદં લભિત્વા વીરિયસમતં યોજેત્વા વિપસ્સનં ઉસ્સુક્કાપેત્વા અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ.

૪૯. સો અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **વિપસ્સિનો પાવચને**તિઆદિમાહ. તત્થ **વિપસ્સી**તિ વિસેસેન, વિવિધં વા પસ્સતીતિ વિપસ્સી. **પાવચને**તિ પકારેન વુચ્ચતીતિ પાવચનં, પિટકત્તયં. તસ્સ વિપસ્સિનો તસ્મિં પાવચનેતિ અત્થો. **લેણ**ન્તિ લિનન્તે નિલીયન્તે એત્થાતિ લેણં

વિહારં. **બન્ધુમારાજધાનિયા**તિ બન્ધન્તિ કુલપરમ્પરાય વસેન અઞ્ઞમઞ્ઞં સમ્બજ્ઝન્તીતિ બન્ધૂ, ઞાતકા. તે એત્થ પટિવસન્તીતિ બન્ધુમા, બન્ધુ અસ્સ અત્થીતિ વા બન્ધુમા. રાજૂનં વસનટ્ઠાનન્તિ રાજધાની, બન્ધુમા ચ સા રાજધાની ચેતિ બન્ધુમારાજધાની, તસ્સા બન્ધુમારાજધાનિયા, લેણં મયા કતન્તિ સમ્બન્ધો. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સોણકોટિવીસત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. પુબ્બકમ્મપિલોતિકબુદ્ધઅપદાનવણ્ણના

૬૪. દસમાપદાને **અનોતત્તસરાસન્ને**તિ પબ્બતકૂટેહિ પટિચ્છન્નત્તા ચન્દિમસૂરિયાનં સન્તાપેહિ ઓતત્તં ઉણ્હં ઉદકં એત્થ નત્થીતિ અનોતત્તો. સરન્તિ ગચ્છન્તિ પભવન્તિ સન્દન્તિ એતસ્મા મહાનદિયોતિ સરો. સીહમુખાદીહિ નિક્ખન્તા મહાનદિયો તિક્ખત્તું તિક્ખત્તું પદક્ખિણં કત્વા નિક્ખન્તનિક્ખન્તદિસાભાગેન સરન્તિ ગચ્છન્તીતિ અત્થો. અનોતત્તો ચ સો સરો ચાતિ અનોતત્તસરો . તસ્સ આસન્નં સમીપટ્ઠાનન્તિ અનોતત્તસરાસન્નં, તસ્મિં અનોતત્તસરાસન્ને, સમીપેતિ અત્થો. **રમણીયે**તિ દેવદાનવગન્ધબ્બકિન્નરોરગબુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધાદીહિ રમિતબ્બં અલ્લીયિતબ્બન્તિ રમણીયં, તસ્મિં રમણીયે. **સિલાતલે**તિ એકગ્ઘનપબ્બતસિલાતલેતિ અત્થો. **નાનારતનપજ્જોતે**તિ પદુમરાગવેળુરિયાદિનાનાઅનેકેહિ રતનેહિ પજ્જોતે પકારેન જોતમાને. **નાનાગન્ધવનન્તરે**તિ નાનપ્પકારેહિ ચન્દનાગરુકપ્પૂરતમાલતિલકાસોકનાગપુન્નાગકેતકાદીહિ અનેકેહિ સુગન્ધપુપ્ફેહિ ગહનીભૂતવનન્તરે સિલાતલેતિ સમ્બન્ધો.

૬૫. ગુણમહન્તતાય સઙ્ખ્યામહન્તતાય ચ **મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન**, **પરેતો** પરિવુતો **લોકનાયકો** લોકત્તયસામિસમ્માસમ્બુદ્ધો તત્થ સિલાસને નિસિન્નો અત્તનો પુબ્બાનિ કમ્માનિ **બ્યાકરી** વિસેસેન પાકટમકાસીતિ અત્થો. સેસમેત્થ હેટ્ઠા બુદ્ધાપદાને (અપ॰ થેર ૧.૧.૧ આદયો) વુત્તત્તા ઉત્તાનત્થત્તા ચ સુવિઞ્ઞેય્યમેવ. બુદ્ધાપદાને અન્તોગધમ્પિ ઇધાપદાને કુસલાકુસલં કમ્મસંસૂચકત્તા વગ્ગસઙ્ગહવસેન ધમ્મસઙ્ગાહકત્થેરા સઙ્ગાયિંસૂતિ.

પુબ્બકમ્મપિલોતિકબુદ્ધઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

એકૂનચત્તાલીસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૪૦. પિલિન્દવચ્છવગ્ગો

૧. પિલિન્દવચ્છત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચત્તાલીસમવગ્ગે અપદાને **નગરે હંસવતિયા**તિઆદિકં આયસ્મતો પિલિન્દવચ્છત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે દોવારિકકુલે નિબ્બત્તો મહદ્ધનો મહાભોગો અહોસિ. સો કોટિસન્નિચિતધનરાસિં ઓલોકેત્વા રહો નિસિન્નો ''ઇમં સબ્બધનં મયા સમ્મા ગહેત્વા ગન્તું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા ''બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સબ્બપરિક્ખારદાનં દાતું વટ્ટતી''તિ સન્નિટ્ઠાનં કત્વા છત્તસતસહસ્સં આદિં કત્વા સબ્બપરિભોગપરિક્ખારાનિપિ સતસહસ્સવસેન કારેત્વા પદુમુત્તરં ભગવન્તં નિમન્તેત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં અદાસિ. એવં સત્તાહં દાનં દત્વા પરિયોસાનદિવસે નિબ્બાનાધિગમં પત્થેત્વા યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા જીવિતપરિયોસાને દેવલોકે નિબ્બત્તો છ કામાવચરે દિબ્બસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા મનુસ્સેસુ ચ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તો ગોત્તવસેન **પિલિન્દવચ્છો**તિ પાકટો અહોસિ.

૧. સો એકદિવસં સત્થુ સન્તિકે ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો ઉદાનવસેન તં પકાસેન્તો **નગરે હંસવતિયા**તિઆદિમાહ. તસ્સત્થો હેટ્ઠા વુત્તોવ. **આસિં દોવારિકો અહ**ન્તિ અહં હંસવતીનગરે રઞ્ઞો ગેહદ્વારે દ્વારપાલકો આસિં અહોસિન્તિ અત્થો. **અક્ખોભં અમિતં ભોગ**ન્તિ રઞ્ઞો વલ્લભત્તા અઞ્ઞેહિ ખોભેતું ચાલેતું અસક્કુણેય્યં અમિતં અપરિમાણભોગં ધનં મમ ઘરે **સન્નિચિતં** રાસીકતં અહોસીતિ અત્થો.

૩. બહૂ મેધિગતા ભોગાતિ અનેકા ભોગા મે મયા અધિગતા પત્તા પટિલદ્ધાતિ અત્થો . સત્થવાસિઆદીનં પરિક્ખારાનં નામાનિ નયાનુયોગેન સુવિઞ્ઞેય્યાનિ. પરિક્ખારદાનાનિસંસાનિ ચ સુવિઞ્ઞેય્યાનેવાતિ.

પિલિન્દવચ્છત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

દુતિયતતિયચતુત્થપઞ્ચમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવાતિ.

૬. બાકુલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

છટ્ઠાપદાને **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિકં બાકુલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયં કિર થેરો અતીતે ઇતો કપ્પસતસહસ્સાધિકસ્સ અસઙ્ખ્યેય્યસ્સ મત્થકે અનોમદસ્સિસ્સ ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા તત્થ સારં અપસ્સન્તો ''સમ્પરાયિકત્થં ગવેસિસ્સામી''તિ ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા પબ્બતપાદે વિહરન્તો પઞ્ચાભિઞ્ઞાઅટ્ઠસમાપત્તીનં લાભી હુત્વા વિહરન્તો બુદ્ધુપ્પાદં સુત્વા સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુત્વા સરણેસુ પતિટ્ઠિતો સત્થુ વાતાબાધે ઉપ્પન્ને અરઞ્ઞતો ભેસજ્જાનિ આનેત્વા તં વૂપસમેત્વા તં પુઞ્ઞં આરોગ્યત્થાય પરિણામેત્વા તતો ચુતો બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તો એકં અસઙ્ખ્યેય્યં દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો પદુમુત્તરબુદ્ધકાલે હંસવતીનગરે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સત્થારં એકં ભિક્ખું અપ્પાબાધાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયં તં ઠાનન્તરં આકઙ્ખન્તો પણિધાનં કત્વા

યાવજીવં કુસલકમ્મં ઉપચિનિત્વા સુગતીસુયેવ સંસરન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ બન્ધુમતીનગરે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તો તત્થ સારં અપસ્સન્તો ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા ઝાનાભિઞ્ઞાલાભી હુત્વા પબ્બતપાદે વસન્તો બુદ્ધુપ્પાદં સુત્વા સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા સરણેસુ પતિટ્ઠાય ભિક્ખૂનં તિણપુપ્ફકરોગે ઉપ્પન્ને તં વૂપસમેત્વા તત્થ યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિત્વા તતો એકનવુતિકપ્પે દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે બારાણસિયં કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા ઘરાવાસં વસન્તો એકં જિણ્ણં વિનસ્સમાનં મહાવિહારં દિસ્વા તત્થ ઉપોસથાગારાદિકં સબ્બં આવસથં કારાપેત્વા તત્થ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સબ્બં ભેસજ્જં પટિયાદેત્વા યાવજીવં કુસલં કત્વા એકં બુદ્ધન્તરં દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અમ્હાકં ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ કોસમ્બિયં સેટ્ઠિકુલે નિબ્બત્તિ.

સો માતુકુચ્છિતો નિક્ખમિત્વા ધાતીહિ અરોગભાવાય યમુનાયં ન્હાપિયમાનો તાસં હત્થતો મુચ્ચિત્વા મચ્છેન ગિલિતો અહોસિ. કેવટ્ટા તં મચ્છં જાલાય ગહેત્વા બારાણસિયં સેટ્ઠિભરિયાય વિક્કિણિંસુ. સા તં ગહેત્વા ફાલયમાના પુબ્બે કતપુઞ્ઞફલેન અરોગં દારકં દિસ્વા ''પુત્તો મે લદ્ધો''તિ ગહેત્વા પોસેસિ. સો જનકેહિ માતાપિતૂહિ તં પવત્તિં સુત્વા આગન્ત્વા ''અયં અમ્હાકં પુત્તો, દેથ નો પુત્ત''ન્તિ અનુયોગે કતે રઞ્ઞા ''ઉભયેસમ્પિ સાધારણો હોતૂ''તિ દ્વિન્નં કુલાનં દાયાદભાવેન વિનિચ્છયં કત્વા ઠપિતત્તા **બાકુલો**તિ લદ્ધનામો વયપ્પત્તો મહાસમ્પત્તિં અનુભવન્તો દ્વીસુ સેટ્ઠિકુલેસુ એકેકસ્મિં છમાસં છમાસં વસતિ. તે અત્તનો વારે સમ્પત્તે નાવાસઙ્ઘાટં બન્ધિત્વા તત્રૂપરિ રતનમણ્ડપં કારેત્વા પઞ્ચઙ્ગિકતૂરિયે નિપ્ફાદેત્વા કુમારં તત્થ નિસીદાપેત્વા ઉભયનગરમજ્ઝટ્ઠાનં ગઙ્ગાય આગચ્છન્તિ, અપરસેટ્ઠિમનુસ્સાપિ એવમેવ સજ્જેત્વા તં ઠાનં ગન્ત્વા કુમારં તત્થ આરોપેત્વા ગચ્છન્તિ. સો એવં વડ્ઢમાનો આસીતિકો હુત્વા **ઉભયસેટ્ઠિપુત્તો**તિ પાકટો. સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા સત્તાહં વાયમન્તો અટ્ઠમે દિવસે સહ પટિસમ્ભિદાય અરહત્તં પાપુણિ.

૩૮૬. સો અરહા હુત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિમાહ. તસ્સત્થો હેટ્ઠા વુત્તોવ. અપદાનપાળિઅત્થોપિ સુવિઞ્ઞેય્યોવ. સો અરહત્તં પત્વા વિમુત્તિસુખેન વિહરન્તો સટ્ઠિવસ્સસતાયુકો હુત્વા પરિનિબ્બાયીતિ.

બાકુલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. ગિરિમાનન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સત્તમાપદાને **ભરિયા મે કાલઙ્કતા**તિઆદિકં આયસ્મતો ગિરિમાનન્દત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વયપ્પત્તો ઘરાવાસં સણ્ઠપેત્વા વસન્તો અત્તનો ભરિયાય ચ પુત્તે ચ કાલઙ્કતે સોકસલ્લસમપ્પિતો અરઞ્ઞં પવિસિત્વા પવત્તફલભોજનો રુક્ખમૂલે વિહાસિ. તદા સુમેધો ભગવા તસ્સાનુકમ્પાય તત્થ ગન્ત્વા ધમ્મં દેસેત્વા સોકસલ્લં અબ્બૂળ્હેસિ . સો ધમ્મં સુત્વા પસન્નમાનસો સુગન્ધપુપ્ફેહિ ભગવન્તં પૂજેત્વા પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા સિરસિ અઞ્જલિં કત્વા અભિત્થવિ.

સો તેન પુઞ્ઞેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયત્થ સુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે રાજગહે બિમ્બિસારરઞ્ઞો પુરોહિતસ્સ પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ, **ગિરિમાનન્દો**તિસ્સ નામં અહોસિ. સો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ રાજગહાગમને બુદ્ધાનુભાવં દિસ્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા સમણધમ્મં કરોન્તો કતિપયં દિવસં ગામકાવાસે

વસિત્વા સત્થારં વન્દિતું રાજગહં અગમાસિ. બિમ્બિસારમહારાજા તસ્સ આગમનં સુત્વા તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘ઇધેવ, ભન્તે, વસથ, અહં ચતૂહિ પચ્ચયેહિ ઉપટ્ઠહામી’’તિ સમ્પવારેત્વા ગતોપિ બહુકિચ્ચત્તા તં ન સરિ. ‘‘થેરો અબ્ભોકાસેયેવ વસતી’’તિ. દેવતા થેરસ્સ તેમનભયેન વસ્સધારં વારેસું. રાજા અવસ્સનકારણં ઉપધારેત્વા ઞત્વા થેરસ્સ કુટિકં કારાપેસિ. થેરો કુટિકાયં વસન્તો સેનાસનસપ્પાયલાભેન ચિત્તસમાધાનં લભિત્વા વીરિયસમતં યોજેત્વા વિપસ્સનં ઉસ્સુક્કાપેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૪૧૯. સો અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ભરિયા મે કાલઙ્કતા**તિઆદિમાહ. તં ભગવતો નિવેદનઞ્ચ ભગવતા કતાનુસાસનઞ્ચ મગ્ગં ફલાધિગમાપદાનઞ્ચ પાઠાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ગિરિમાનન્દત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

અટ્ઠમનવમદસમાપદાનાનિ ઉત્તાનત્થાનેવાતિ.

ચત્તાલીસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૪૧. મેત્તેય્યવગ્ગો

૧. તિસ્સમેત્તેય્યત્થેરઅપદાનવણ્ણના

૧. એકચત્તાલીસમે વગ્ગે પઠમાપદાને **પબ્ભારકૂટં નિસ્સાયા**તિઆદિકં તિસ્સમેત્તેય્યત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્થ તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો અજિનચમ્મં નિસીદનત્થાય દિન્નમેવ નાનં. સેસં અપદાનપાળિયા સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

૨. પુણ્ણકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

૨૯. દુતિયાપદાને **પબ્ભારકૂટં નિસ્સાયા**તિઆદિકં આયસ્મતો પુણ્ણકત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્થ હિમવન્તે યક્ખસેનાપતિ હુત્વા પરિનિબ્બુતસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ આળહનકરણમેવ નાનત્તં. સેસં પાઠાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૪૫. તતિયાપદાને **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિકં આયસ્મતો મેત્તગુત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્થ હિમવન્તસમીપે અસોકપબ્બતે સો તાપસો હુત્વા પણ્ણસાલાયં વસન્તો સુમેધસમ્બુદ્ધં દિસ્વા પત્તં ગહેત્વા સપ્પિપૂરણં વિસેસો. સેસં પુઞ્ઞફલાનિ ચ સુવિઞ્ઞેય્યાનેવ. અપદાનગાથાનં અત્થો ચ પાકટોયેવ.

૭૨. ચતુત્થાપદાને **ગઙ્ગા ભાગીરથી નામા**તિઆદિકં આયસ્મતો ધોતકત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્રાપિ બ્રાહ્મણો હુત્વા ભાગીરથીગઙ્ગાય તરમાને ભિક્ખૂ દિસ્વા પસન્નમાનસો સેતું કારાપેત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ નિય્યાદિતભાવોયેવ વિસેસો. પુઞ્ઞફલપરિદીપનગાથાનં અત્થો નયાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યોવ.

૧૦૦. પઞ્ચમાપદાને **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિકં આયસ્મતો ઉપસિવત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો ઘરાવાસં પહાય ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તે પદુમુત્તરં ભગવન્તં દિસ્વા તિણસન્થરં સન્થરિત્વા તત્થ નિસિન્નસ્સ ભગવતો સાલપુપ્ફપૂજં અકાસીતિ અયં વિસેસો, સેસમુત્તાનમેવ.

૧૬૧. છટ્ઠાપદાને **મિગલુદ્દો પુરે આસિ**ન્તિઆદિકં આયસ્મતો નન્દકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયં કિર પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કરવિકસકુણો હુત્વા મધુરકૂજિતં કરોન્તો સત્થારં પદક્ખિણં અકાસિ. અપરભાગે મયૂરો હુત્વા અઞ્ઞતરસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ વસનગુહાદ્વારે પસન્નમાનસો દિવસસ્સ તિક્ખત્તું મધુરેન વસ્સિતં વસ્સિ. એવં તત્થ તત્થ ભવે પુઞ્ઞાનિ કત્વા અમ્હાકં ભગવતો કાલે સાવત્થિયં કુલગેહે નિબ્બત્તો **નન્દકો**તિ લદ્ધનામો સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પબ્બજિત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. સો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **મિગલુદ્દો પુરે આસિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ મણ્ડપં કત્વા પદુમપુપ્ફેહિ છદનમેવ વિસેસો.

૧૮૩. સત્તમાપદાને **પબ્ભારકૂટં નિસ્સાયા**તિઆદિકં આયસ્મતો હેમકત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્થાપિ ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તે વસન્તો પિયદસ્સિં ભગવન્તં ઉપગતં દિસ્વા રતનમયં પીઠં અત્થરિત્વા અદાસિ. તત્થ નિસિન્નસ્સ કુમ્ભમત્તં જમ્બુફલં આહરિત્વા અદાસિ. ભગવા તસ્સ ચિત્તપ્પસાદત્થાય તં ફલં પરિભુઞ્જિ. એત્તકમેવ વિસેસો.

૨૨૪. અટ્ઠમાપદાને **રાજાસિ વિજયો નામા**તિઆદિકં આયસ્મતો તોદેય્યત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્થ **રાજાસિ વિજયો નામા**તિ દહરકાલતો પટ્ઠાય સબ્બસઙ્ગામેસુ જિનતો, ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ જનં રઞ્જનતો અલ્લીયનતો વિજયો નામ રાજા અહોસીતિ અત્થો. **કેતુમતીપુરુત્તમે**તિ કેતુ વુચ્ચન્તિ ધજપટાકા. અથ વા નગરસોભનત્થાય નગરમજ્ઝે ઉસ્સાપિતરતનતોરણાનિ, તે કેતૂ નિચ્ચં ઉસ્સાપિતા સોભયમાના અસ્સા અત્થીતિ કેતુમતી. પૂરેતિ ધનધઞ્ઞેહિ સબ્બજનાનં મનન્તિ પુરં. કેતુમતી ચ સા પુરઞ્ચ સેટ્ઠટ્ઠેન ઉત્તમઞ્ચેતિ કેતુમતીપુરુત્તમં, તસ્મિં કેતુમતીપુરુત્તમે. **સૂરો વિક્કમસમ્પન્નો**તિ અભીતો વીરિયસમ્પન્નો વિજયો નામ રાજા અજ્ઝાવસીતિ સમ્બન્ધો. ઇત્થંભૂતં પુરઞ્ચ સબ્બવત્થુવાહનઞ્ચ છડ્ડેત્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા વસન્તો સુમેધભગવન્તં દિસ્વા સોમનસ્સં ઉપ્પાદેત્વા ચન્દનેન પૂજાકરણમેવ વિસેસો.

૨૭૬. નવમાપદાને **નગરે હંસવતિયા**તિઆદિકં આયસ્મતો જતુકણ્ણિત્થેરસ્સ અપદાનં . તત્થ સેટ્ઠિપુત્તો હુત્વા સુવણ્ણપાસાદે વસનભાવો ચ પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમઙ્ગી હુત્વા વસનભાવો ચ સબ્બદેસવાસીનં સબ્બસિપ્પવિઞ્ઞૂનઞ્ચ આગન્ત્વા સેવનભાવો ચ વિસેસો.

૩૩૦. દસમાપદાને **હિમવન્તસ્સાવિદૂરે**તિઆદિકં આયસ્મતો ઉદેનત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્થ હિમવન્તસમીપે પદુમપબ્બતં નિસ્સાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા વસન્તેન પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો પદુમપુપ્ફં ગહેત્વા પૂજિતભાવોવ વિસેસો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

એકચત્તાલીસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૪૨. ભદ્દાલિવગ્ગો

૧-૧૦. ભદ્દાલિત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

બાચત્તાલીસમવગ્ગે પઠમાપદાનઞ્ચ દુતિયાપદાનઞ્ચ તતિયાપદાનઞ્ચ નયાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૧૦૬. ચતુત્થાપદાને **નગરે બન્ધુમતિયા**તિઆદિકં આયસ્મતો મધુમંસદાયકત્થેરસ્સ અપદાનં. તત્થ **સૂકરિકો**તિ સૂકરમંસં વિક્કિણિત્વા જીવિકં કપ્પેન્તો. **ઉક્કોટકં રન્ધયિત્વા**તિ પિહકપપ્ફાસમંસં પચિત્વા મધુમંસમ્હિ **ઓકિરિં** પક્ખિપિં. તેન મંસેન પત્તં પૂરેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દત્વા તેન પુઞ્ઞકમ્મેન ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે અરહત્તં પાપુણિન્તિ અત્થો.

નાગપલ્લવત્થેરસ્સ પઞ્ચમાપદાનમ્પિ એકદીપિયત્થેરસ્સ છટ્ઠાપદાનમ્પિ ઉચ્છઙ્ગપુપ્ફિયત્થેરસ્સ સત્તમાપદાનમ્પિ યાગુદાયકત્થેરસ્સ અટ્ઠમાપદાનમ્પિ પત્થોદનદાયકત્થેરસ્સ નવમાપદાનમ્પિ મઞ્ચદાયકત્થેરસ્સ દસમાપદાનમ્પિ સબ્બં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

બાચત્તાલીસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૪૩-૪૮. સકિંસમ્મજ્જકાદિવગ્ગો

૧-૬૦. સકિંસમ્મજ્જકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

તેચત્તાલીસમવગ્ગે સબ્બથેરાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવ. કેવલં થેરાનં નામનાનત્તં પુઞ્ઞનાનત્તઞ્ચ વિસેસો.

ચતુચત્તાલીસમે વગ્ગેપિ સબ્બાનિ અપદાનાનિ પાકટાનેવ. કેવલં પુઞ્ઞનાનત્તં ફલનાનત્તઞ્ચ વિસેસો.

૧. પઞ્ચચત્તાલીસમવગ્ગે પઠમાપદાને **કકુસન્ધો મહાવીરો**તિઆદિકં આયસ્મતો વિભીટકમિઞ્જિયત્થેરસ્સ અપદાનં.

૨. તત્થ **બીજમિઞ્જમદાસહ**ન્તિ વિભીટકફલાનિ ફાલેત્વા બીજાનિ મિઞ્જાનિ ગહેત્વા મધુસક્કરાહિ યોજેત્વા કકુસન્ધસ્સ ભગવતો અદાસિન્તિ અત્થો. દુતિયાપદાનાદીનિ સબ્બાનિ સુવિઞ્ઞેય્યાનેવ, થેરાનં નામનાનત્તાદીનિપિ પાઠાનુસારેન વેદિતબ્બાનિ.

૧. છચત્તાલીસમે વગ્ગે પઠમાપદાને **જગતિં કારયિં અહ**ન્તિ ઉત્તમબોધિરુક્ખસ્સ સમન્તતો આળિન્દં અહં કારયિન્તિ અત્થો. સેસાનિ દુતિયાપદાનાદીનિ સબ્બાનિપિ ઉત્તાનાનેવ.

સત્તચત્તાલીસમે વગ્ગે પઠમાપદાનાદીનિ પાળિઅનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યાનેવ.

અટ્ઠચત્તાલીસમે વગ્ગે પઠમદુતિયાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવ.

૩૦. તતિયાપદાને **કોસિયો નામ ભગવા**તિ કોસિયગોત્તે જાતત્તા કોસિયો નામ પચ્ચેકબુદ્ધોતિ અત્થો. **ચિત્તકૂટે**તિ ચિત્તકૂટકેલાસકૂટસાનુકૂટાદીસુ અનોતત્તદહં પટિચ્છાદેત્વા ઠિતપબ્બતકૂટેસુ નાનારતનઓસધાદીહિ વિચિત્તે ચિત્તકૂટપબ્બતે સો પચ્ચેકબુદ્ધો વસીતિ અત્થો.

ચતુત્થપઞ્ચમાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવ.

૫૬. છટ્ઠાપદાને **કુસટ્ઠકમદાસહ**ન્તિ પક્ખિકભત્તઉપોસથિકભત્તધુરભત્તસલાકભત્તાદીસુ કુસપણ્ણવસેન દાતબ્બં અટ્ઠસલાકભત્તં અહં અદાસિન્તિ અત્થો.

૬૧. સત્તમાપદાને **સોભિતો નામ સમ્બુદ્ધો**તિ આરોહપરિણાહદ્વત્તિંસમહાપુરિસલક્ખણબ્યામપ્પભાદીહિ સોભમાનસરીરત્તા સોભિતો નામ સમ્માસમ્બુદ્ધોતિ અત્થો.

૬૬. અટ્ઠમાપદાને **તક્કરાયં વસી તદા**તિ તં દસપુઞ્ઞકિરિયવત્થું કરોન્તા જના પટિવસન્તિ એત્થાતિ તક્કરા, રાજધાની. તિસ્સં તક્કરાયં, તદા વસીતિ અત્થો.

૭૨. નવમાપદાને **પાનધિં સુકતં ગય્હા**તિ ઉપાહનયુગં સુન્દરાકારેન નિપ્ફાદિતં ગહેત્વાતિ અત્થો. દસમાપદાનં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

અટ્ઠચત્તાલીસમવગ્ગવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૪૯. પંસુકૂલવગ્ગો

૧-૧૦. પંસુકૂલસઞ્ઞકત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

એકૂનપઞ્ઞાસમવગ્ગે પઠમાપદાનં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૧૪. દુતિયાપદાને **અધિચ્ચુપ્પત્તિકા બુદ્ધા**તિ અધિચ્ચેન અકારણેન ઉપ્પત્તિકા સયમ્ભૂતા, અઞ્ઞેહિ દેવબ્રહ્મમારાદીહિ ઉપદેસદાયકેહિ રહિતા સયમ્ભૂઞાણેન ઉપ્પન્ના જાતા પાતુભૂતાતિ અત્થો.

૧૬. **ઓદુમ્બરિકપુપ્ફં** વાતિ ઉદુમ્બરરુક્ખે પુપ્ફં દુલ્લભં દુલ્લભુપ્પત્તિકં ઇવ. **ચન્દમ્હિ સસકં યથા**તિ ચન્દમણ્ડલે સસલેખાય રૂપં દુલ્લભં યથા. **વાયસાનં યથા ખીર**ન્તિ કાકાનં નિચ્ચં રત્તિન્દિવં ખુદ્દાપીળિતભાવેન ખીરં દુલ્લભં યથા, એવં દુલ્લભં લોકનાયકં ચતુરાસઙ્ખ્યેય્યં વા અટ્ઠાસઙ્ખ્યેય્યં વા સોળસાસઙ્ખ્યેય્યં વા કપ્પસતસહસ્સં પારમિયો પૂરેત્વા બુદ્ધભાવતો દુલ્લભો લોકનાયકોતિ અત્થો.

૩૦. તતિયાપદાને **મધું ભિસેહિ સવતી**તિ પોક્ખરમધુપદુમકેસરેહિ સવતિ પગ્ઘરતિ. **ખીરં સપ્પિં મુળાલિભી**તિ ખીરઞ્ચ સપ્પિરસઞ્ચ પદુમમુળાલેહિ **સવતિ** પગ્ઘરતિ. તસ્મા તદુભયં મમ સન્તકં બુદ્ધો પટિગ્ગણ્હતૂતિ અત્થો.

ચતુત્થપઞ્ચમછટ્ઠાપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવ.

૧૧૯. સત્તમાપદાને **ચત્તાલીસદિજાપિ ચા**તિ દ્વિક્ખત્તું જાતાતિ દિજા. કુમારવયે ઉટ્ઠિતદન્તાનં પતિતત્તા પુન ઉટ્ઠિતદન્તા દિજા, તે ચ દન્તા. બ્યાકરણઞ્ચ હેટ્ઠા નિદાનકથાયં વુત્તમેવ.

અટ્ઠમાપદાનં ઉત્તાનમેવાતિ.

૧૭૧. નવમાપદાને **તદાહં માણવો આસિ**ન્તિ યદા સુમેધપણ્ડિતો દીપઙ્કરભગવતો સન્તિકા બ્યાકરણં લભિ, તદા અહં મેઘો નામ બ્રાહ્મણમાણવો હુત્વા સુમેધતાપસેન સહ ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા સિક્ખાપદેસુ સિક્ખિતો કેનચિ પાપસહાયેન સંસટ્ઠો સંસગ્ગદોસેન પાપવિતક્કાદિવસં ગતો માતુઘાતકમ્મવસેન નરકે અગ્ગિજાલાદિદુક્ખમનુભવિત્વા તતો ચુતો સમુદ્દે તિમિઙ્ગલમહામચ્છો હુત્વા નિબ્બત્તો, સમુદ્દમજ્ઝે ગચ્છન્તં મહાનાવં ગિલિતુકામો ગતો. દિસ્વા મં વાણિજા ભીતા ''અહો ગોતમો ભગવા''તિ સદ્દમકંસુ. અથ મહામચ્છો પુબ્બવાસનાવસેન બુદ્ધગારવં ઉપ્પાદેત્વા તતો ચુતો સાવત્થિયં વિભવસમ્પન્ને બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો સદ્ધો પસન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પબ્બજિત્વા સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિત્વા દિવસસ્સ તિક્ખત્તું ઉપટ્ઠાનં ગન્ત્વા સરમાનો વન્દતિ. તદા ભગવા ''ચિરં ધમ્મરુચી''તિ મં આહ.

૧૮૪. અથ સો થેરો ''સુચિરં સતપુઞ્ઞલક્ખણ''ન્તિઆદીહિ ગાથાહિ થોમેસિ. ભન્તે, સતપુઞ્ઞલક્ખણધર ગોતમ. **પતિપુબ્બેન વિસુદ્ધપચ્ચય**ન્તિ પુબ્બે દીપઙ્કરપાદમૂલે પરિપુણ્ણપારમીપચ્ચયસમ્ભારો સુટ્ઠુ ચિરં કાલં મયા ન દિટ્ઠો અસીતિ અત્થો. **અહમજ્જસુપેક્ખન**ન્તિ અજ્જ ઇમસ્મિં દિવસે અહં સુપેક્ખનં સુન્દરદસ્સનં, સુન્દરદિટ્ઠં વા **નિરુપમં વિગ્ગહં** ઉપમારહિતસરીરં ગોતમં **વત** એકન્તેન **પસ્સામિ** દક્ખામીતિ અત્થો.

૧૮૫-૧૮૬. સુચિરં વિહતતમો મયાતિ વિસેસેન હતતમો વિદ્ધંસિતમોહો ત્વં મયાપિ સુટ્ઠુ ચિરં થોમિતોતિ અત્થો. **સુચિરક્ખેન નદી વિસોસિતા**તિ એસા તણ્હાનદી સુન્દરરક્ખેન ગોપનેન વિસેસેન સોસિતા, અભબ્બુપ્પત્તિકતા તયાતિ અત્થો. **સુચિરં અમલં વિસોધિત**ન્તિ સુટ્ઠુ ચિરં દીઘેન અદ્ધુના અમલં નિબ્બાનં વિસેસેન સોધિતં, સુટ્ઠુ કતં અધિગતં તયાતિ અત્થો. **નયનં ઞાણમયં મહામુને. ચિરકાલસમઙ્ગિતો**તિ મહામુને મહાસમણ ઞાણમયં નયનં દિબ્બચક્ખું ચિરકાલં સમધિગતો સમ્પત્તો ત્વન્તિ અત્થો. **અવિનટ્ઠો પુનરન્તર**ન્તિ અહં પુન અન્તરં અન્તરાભવે મજ્ઝે પરિનટ્ઠો પરિહીનો અહોસિન્તિ અત્થો. **પુનરજ્જસમાગતો તયા**તિ અજ્જ ઇમસ્મિં કાલે તયા સદ્ધિં પુનપિ સમાગતો એકીભૂતો સહ વસામીતિ અત્થો. **ન હિ નસ્સન્તિ કતાનિ ગોતમા**તિ ગોતમ સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધ, તયા સદ્ધિં કતાનિ સમાગમાદીનિ ન હિ નસ્સન્તિ યાવ ખન્ધપરિનિબ્બાના ન વિના ભવિસ્સન્તીતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનમેવાતિ.

ધમ્મરુચિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

દસમાપદાનં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

એકૂનપઞ્ઞાસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૫૦-૫૩. કિઙ્કણિપુપ્ફાદિવગ્ગો

૧-૪૦. કિઙ્કણિપુપ્ફિયત્થેરઅપદાનાદિવણ્ણના

પઞ્ઞાસમવગ્ગો ચ એકપઞ્ઞાસમવગ્ગો ચ દ્વેપઞ્ઞાસમવગ્ગો ચ તેપઞ્ઞાસમવગ્ગો ચ સબ્બાનિ અપદાનાનિ ઉત્તાનાનેવાતિ.

૫૪. કચ્ચાયનવગ્ગો

૧. મહાકચ્ચાયનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચતુપઞ્ઞાસમવગ્ગે પઠમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો મહાકચ્ચાયનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે ગહપતિમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા વુદ્ધિપ્પત્તો એકદિવસં સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારા સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજન્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપિયમાનં એકં ભિક્ખું દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો પણિધાનં કત્વા દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે વિજ્જાધરો હુત્વા આકાસેન ગચ્છન્તો એકસ્મિં વનસણ્ડે નિસિન્નં ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો કણિકારપુપ્ફેહિ પૂજં અકાસિ.

સો તેન પુઞ્ઞેન અપરાપરં સુગતીસુયેવ પરિવત્તેન્તો કસ્સપદસબલસ્સ કાલે બારાણસિયં કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા પરિનિબ્બુતે ભગવતિ સુવણ્ણચેતિયકમ્મટ્ઠાને સતસહસ્સગ્ઘનિકાય સુવણ્ણિટ્ઠકાય પૂજં કત્વા ‘‘ઇમસ્સ નિસ્સન્દેન નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને સરીરં મે સુવણ્ણવણ્ણં હોતૂ’’તિ પત્થનં અકાસિ. તતો યાવજીવં કુસલકમ્મં કત્વા એકં બુદ્ધન્તરં દેવમનુસ્સેસુ સંસરિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે ઉજ્જેનિયં રઞ્ઞો ચણ્ડપજ્જોતસ્સ પુરોહિતગેહે નિબ્બત્તિ, તસ્સ નામગ્ગહણદિવસે માતા ‘‘મય્હં પુત્તો સુવણ્ણવણ્ણો, અત્તનો નામં ગહેત્વા આગતો’’તિ **કઞ્ચનમાણવો**ત્વેવ નામં અકાસિ. સો વુદ્ધિમન્વાય તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા પિતુ અચ્ચયેન પુરોહિતટ્ઠાનં લભિ. સો ગોત્તવસેન **કચ્ચાયનો**તિ પઞ્ઞાયિત્થ. અથ રાજા ચણ્ડપજ્જોતો બુદ્ધુપ્પાદં સુત્વા, ‘‘આચરિય, તુમ્હે તત્થ ગન્ત્વા સત્થારં ઇધાનેથા’’તિ પેસેસિ. સો અત્તટ્ઠમો સત્થુ સન્તિકં ઉપગતો તસ્સ સત્થા ધમ્મં દેસેસિ, દેસનાપરિયોસાને સત્તહિ જનેહિ સદ્ધિં સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ.

૧. સો એવં પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. અથ સત્થા ‘‘એથ, ભિક્ખવો’’તિ હત્થં પસારેસિ. તે તાવદેવ દ્વઙ્ગુલમત્તકેસમસ્સુઇદ્ધિમયપત્તચીવરધરા વસ્સસટ્ઠિકત્થેરા વિય અહેસું. એવં થેરો સદત્થં નિપ્ફાદેત્વા, ‘‘ભન્તે, રાજા પજ્જોતો તુમ્હાકં પાદે વન્દિતું ધમ્મઞ્ચ સોતું ઇચ્છતી’’તિ આરોચેસિ. સત્થા ‘‘ત્વંયેવ, કચ્ચાન, તત્થ ગચ્છ, તયિ ગતે રાજા પસીદિસ્સતી’’તિ આહ. થેરો સત્થુ આણાય અત્તટ્ઠમો તત્થ ગન્ત્વા રાજાનં પસાદેત્વા અવન્તીસુ સાસનં પતિટ્ઠાપેત્વા પુન સત્થુ સન્તિકમેવ આગતો. અત્તનો પુબ્બપત્થનાવસેન કચ્ચાયનપ્પકરણં મહાનિરુત્તિપ્પકરણં નેત્તિપ્પકરણન્તિ પકરણત્તયં સઙ્ઘમજ્ઝે બ્યાકાસિ. અથ સન્તુટ્ઠેન ભગવતા ‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં વિભજન્તાનં યદિદં મહાકચ્ચાનો’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૮૮, ૧૯૭) એતદગ્ગટ્ઠાને ઠપિતો અગ્ગફલસુખેન વિહાસીતિ.

મહાકચ્ચાયનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. વક્કલિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

દુતિયાપદાને **ઇતો સતસહસ્સમ્હી**તિઆદિકં આયસ્મતો વક્કલિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ થેરો પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો

કાલે હંસવતીનગરે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ સન્તિકં ગચ્છન્તેહિ ઉપાસકેહિ સદ્ધિં વિહારં ગન્ત્વા પરિસપરિયન્તે ઠિતો ધમ્મં સુણન્તો સત્થારા એકં ભિક્ખું સદ્ધાધિમુત્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપિતં દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો સત્તાહં બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા પણિધાનં અકાસિ. સત્થા તસ્સ અનન્તરાયં દિસ્વા બ્યાકરિ.

સો યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અમ્હાકં ભગવતો કાલે સાવત્થિયં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિ, તસ્સ **વક્કલી**તિ નામં કરિંસુ. તત્થ **કલી**તિ અપરાધતિલકાળકાદિદોસસ્સ અધિવચનં. નિદ્ધન્તસુવણ્ણપિણ્ડસદિસતાય અપગતો બ્યપગતો કલિ દોસો અસ્સાતિ વ-કારાગમં કત્વા વક્કલીતિ વુચ્ચતિ. સો વુદ્ધિપ્પત્તો તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા બ્રાહ્મણસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં ગતો, સત્થારં દિસ્વા રૂપકાયસમ્પત્તિદસ્સનેન અતિત્તો સત્થારા સદ્ધિંયેવ વિચરતિ. ''અગારમજ્ઝે વસન્તો નિચ્ચકાલં સત્થુ દસ્સનં ન લભિસ્સામી''તિ સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા ઠપેત્વા ભોજનકાલં સરીરકિચ્ચકાલઞ્ચ સેસકાલે યત્થ ઠિતેન સક્કા દસબલં પસ્સિતું, તત્થ ઠિતો અઞ્ઞં કિચ્ચં પહાય ભગવન્તં ઓલોકેન્તોયેવ વિહરતિ. સત્થા તસ્સ ઞાણપરિપાકં આગમેન્તો બહુકાલં તસ્મિં રૂપદસ્સનેનેવ વિચરન્તે કિઞ્ચિ અવત્વા પુનેકદિવસં – ''કિં તે, વક્કલિ, ઇમિના પૂતિકાયેન દિટ્ઠેન? યો ખો, વક્કલિ, ધમ્મં પસ્સતિ, સો મં પસ્સતિ; યો મં પસ્સતિ, સો ધમ્મં પસ્સતિ. ધમ્મઞ્હિ, વક્કલિ, પસ્સન્તો મં પસ્સતી''તિ (સં॰ નિ॰ ૩.૮૭) આહ. સત્થરિ એવં વદન્તેપિ થેરો સત્થુ દસ્સનં પહાય અઞ્ઞત્થ ગન્તું ન સક્કોતિ. તતો સત્થા, ''નાયં ભિક્ખુ સંવેગં અલભિત્વા બુજ્ઝિસ્સતી''તિ વસ્સૂપનાયિકદિવસે – ''અપેહિ, વક્કલી''તિ થેરં પણામેસિ. સો સત્થારા પણામિતો સત્થુ સમ્મુખે ઠાતું અસક્કોન્તો – ''કિં મય્હં જીવિતેન, યોહં સત્થારં દટ્ઠું ન લભામી''તિ ગિજ્ઝકૂટે પબ્બતે પપાતટ્ઠાનં અભિરુહિ? સત્થા તસ્સ તં પવત્તિં ઞત્વા – ''અયં ભિક્ખુ મમ સન્તિકા અસ્સાસં અલભન્તો મગ્ગફલાનં ઉપનિસ્સયં નાસેય્યા''તિ અત્તાનં દસ્સેત્વા ઓભાસં વિસ્સજ્જેન્તો –

''પામોજ્જબહુલો ભિક્ખુ, પસન્નો બુદ્ધસાસને;
અધિગચ્છે પદં સન્તં, સઙ્ખારૂપસમં સુખ''ન્તિ. (ધ॰ પ॰ ૩૮૧) –

ગાથં વત્વા ''એહિ, વક્કલી''તિ (ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૮૧) હત્થં પસારેસિ. થેરો ''દસબલો મે દિટ્ઠો, 'એહી'તિ અવ્હાયનમ્પિ લદ્ધ''ન્તિ બલવપીતિસોમનસ્સં ઉપ્પાદેત્વા ''કુતો ગચ્છામી''તિ અત્તનો ગમનભાવં અજાનિત્વાવ સત્થુ સમ્મુખે આકાસે પક્ખન્દિત્વા પઠમેન પાદેન પબ્બતે ઠિતોયેવ સત્થારા વુત્તગાથાયો આવજ્જેન્તો આકાસેયેવ પીતિં વિક્ખમ્ભેત્વા સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણીતિ અઙ્ગુત્તરટ્ઠકથાયં (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૨૦૮) ધમ્મપદવણ્ણનાયઞ્ચ (ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૮૧ વક્કલિત્થેરવત્થુ) આગતં.

ઇધ પન એવં વેદિતબ્બં – ''કિં તે, વક્કલી''તિઆદિના સત્થારા ઓવદિતો ગિજ્ઝકૂટે વિહરન્તો વિપસ્સનં પટ્ઠપેસિ, તસ્સ સદ્ધાય બલવભાવતો એવ વિપસ્સના વીથિં ન ઓતરતિ? ભગવા તં ઞત્વા કમ્મટ્ઠાનં સોધેત્વા અદાસિ. સો પુન વિપસ્સનં મત્થકં પાપેતું નાસક્ખિયેવ. અથસ્સ આહારવેકલ્લેન વાતાબાધો ઉપ્પજ્જિ, તં વાતાબાધેન પીળિયમાનં ઞત્વા ભગવા તત્થ ગન્ત્વા પુચ્છન્તો –

''વાતરોગાભિનીતો ત્વં, વિહરં કાનને વને;
પવિદ્ધગોચરે લૂખે, કથં ભિક્ખુ કરિસ્સસી''તિ. (થેરગા॰ ૩૫૦) –

આહ. તં સુત્વા થેરો –

‘‘પીતિસુખેન વિપુલેન, ફરમાનો સમુસ્સયં;
લૂખમ્પિ અભિસમ્ભોન્તો, વિહરિસ્સામિ કાનને.

‘‘ભાવેન્તો સતિપટ્ઠાને, ઇન્દ્રિયાનિ બલાનિ ચ;
બોજ્ઝઙ્ગાનિ ચ ભાવેન્તો, વિહરિસ્સામિ કાનને.

‘‘આરદ્ધવીરિયે પહિતત્તે, નિચ્ચં દળ્હપરક્કમે;
સમગ્ગે સહિતે દિસ્વા, વિહરિસ્સામિ કાનને.

‘‘અનુસ્સરન્તો સમ્બુદ્ધં, અગ્ગં દન્તં સમાહિતં;
અતન્દિતો રત્તિન્દિવં, વિહરિસ્સામિ કાનને’’તિ. (થેરગા॰ ૩૫૧-૩૫૪) –

ચતસ્સો ગાથાયો અભાસિ. તાસં અત્થો થેરગાથાવણ્ણનાયં (થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૫૧-૩૫૪) વુત્તોયેવ. એવં થેરો વિપસ્સનં ઉસ્સુક્કાપેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૨૮. સો અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઇતો સતસહસ્સમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઇતો**તિ કકુસન્ધાદીનં ઉપ્પન્નભદ્દકપ્પતો હેટ્ઠા કપ્પસતસહસ્સમત્થકેતિ અત્થો.

૨૯. **પદુમાકારવદનો**તિ સુપુપ્ફિતપદુમસસ્સિરીકમુખો. **પદુમપત્તક્ખો**તિ સેતપદુમપુપ્ફપણ્ણસદિસઅક્ખીતિ અત્થો.

૩૦. **પદુમુત્તરગન્ધોવા**તિ પદુમગન્ધમુખોતિ અત્થો.

૩૧. **અન્ધાનં નયનૂપમો**તિ ચક્ખુવિરહિતાનં સત્તાનં નયનસદિસો, ધમ્મદેસનાય સબ્બસત્તાનં પઞ્ઞાચક્ખાદિચક્ખુદાયકોતિ અત્થો. **સન્તવેસો**તિ સન્તસભાવો સન્તઇરિયાપથો. **ગુણનિધી**તિ ગુણાનં નિધિ, સબ્બગુણગણાનં નિધાનટ્ઠાનભૂતોતિ અત્થો. **કરુણામતિઆકરો**તિ સાધૂનં ચિત્તકમ્પનસઙ્ખાતાય કરુણાય ચ અત્થાનત્થમિનનપરિચ્છિન્નમતિયા ચ આકરો આધારભૂતો.

૩૨. **બ્રહ્માસુરસુરચ્ચિતો**તિ બ્રહ્મેહિ ચ અસુરેહિ ચ દેવેહિ ચ અચ્ચિતો પૂજિતોતિ અત્થો.

૩૩. **મધુરેન રુતેન ચા**તિ કરવીકરુતમધુરેન સદ્દેન સકલં જનં રઞ્જયન્તીતિ સમ્બન્ધો. **સન્થવી સાવકં સક**ન્તિ અત્તનો સાવકં મધુરધમ્મદેસનાય સન્થવી, થુતિં અકાસીતિ અત્થો.

૩૪. **સદ્ધાધિમુત્તો**તિ સદ્દહનસદ્ધાય સાસને અધિમુત્તો પતિટ્ઠિતોતિ અત્થો. **મમ દસ્સનલાલસો**તિ મય્હં દસ્સને બ્યાવટો તપ્પરો.

૩૫. **તં ઠાનમભિરોચયિ**ન્તિ તં સદ્ધાધિમુત્તટ્ઠાનન્તરં અભિરોચયિં, ઇચ્છિં પત્થેસિન્તિ અત્થો.

૪૦. **પીતમટ્ઠનિવાસન**ન્તિ સિલિટ્ઠસુવણ્ણવણ્ણવત્થે નિવત્થન્તિ અત્થો. **હેમયઞ્ઞોપચિતઙ્ગ**ન્તિ સુવણ્ણપામઙ્ગલઞ્છિતગત્તન્તિ અત્થો.

४७-४८. **नोनीतसुखुमालं म**न्ति नवनीतमिव मुदुतलुणहत्थपादं. **जातपल्लवकोमल**न्ति असोकपल्लवपत्तकोमलमिव मुदुकन्ति अत्थो. **पिसाचीभयतज्जिता**ति तदा एवंभूतं कुमारं मं अञ्ञा पिसाची एका रक्खसी भयेन तज्जेसि भिंसापेसीति अत्थो. तदा **महेसिस्स** सम्मासम्बुद्धस्स पादमूले मं **सायेसुं** निपज्जापेसुं. **दीनमानसा** भीतचित्ता मम मातापितरो **इमं** दारकं ते ददाम, इमस्स **सरणं** पतिट्ठा होतु नाथ नायकाति सम्बन्धो.

४९. **तदा पटिग्गहि सो म**न्ति सो भगवा तदा तस्मिं मम मातुया दिन्नकाले **जालिना** जालयुत्तेन सङ्खलकेन चक्कलक्खणादीहि लक्खितेन **मुदुकोमलपाणिना** मुदुकेन विसुद्धेन हत्थतलेन मं अग्गहेसीति अत्थो.

५२. **सब्बपारमिसम्भूत**न्ति सब्बेहि दानपारमितादीहि सम्भूतं जातं. **नीलक्खिनयनं वरं** पुञ्ञसम्भारजं उत्तमनीलअक्खिवन्तं. **सब्बसुभाकिण्णं** सब्बेन सुभेन वण्णेन सण्ठानेन आकिण्णं गहनीभूतं **रूपं** भगवतो हत्थपादसीसादिरूपं दिस्वाति अत्थो, तित्तिं अपत्तो विहरामि अहन्ति सम्बन्धो.

६१. **तदा मं चरणन्तगो**ति तस्मिं मय्हं अरहत्तं पत्तकाले सीलादिपन्नरसन्नं चरणधम्मानं अन्तगो, परियोसानप्पत्तो परिपूरकारीति अत्थो. ''मरणन्तगो''तिपि पाठो. तस्स मरणस्स अन्तं निब्बानं पत्तोति अत्थो. सद्धाधिमुत्तानं अग्गं पञ्ञपेसीति सम्बन्धो. अथ सत्था भिक्खुसङ्घमज्झे निसिन्नो ''एतदग्गं, भिक्खवे, मम सावकानं सद्धाधिमुत्तानं यदिदं, वक्कली''ति (अ॰ नि॰ १.१९८, २०८) मं एतदग्गट्ठाने ठपेसीति वुत्तं होति. सेसं सुविञ्ञेय्यमेवाति.

वक्कलित्थेरअपदानवण्णना समत्ता.

३. महाकप्पिनत्थेरअपदानवण्णना

पदुमुत्तरो नाम जिनोतिआदिकं आयस्मतो कप्पिनत्थेरस्स अपदानं. अयम्पि पुरिमबुद्धेसु कताधिकारो तत्थ तत्थ भवे विवट्टूपनिस्सयानि पुञ्ञानि उपचिनन्तो पदुमुत्तरस्स भगवतो काले हंसवतीनगरे कुलगेहे निब्बत्तो विञ्ञुतं पत्वा सत्थु सन्तिके धम्मदेसनं सुणन्तो सत्थारा एकं भिक्खुं ओवादकानं अग्गट्ठाने ठपितं दिस्वा अधिकारकम्मं कत्वा तं ठानन्तरं पत्थेसि.

सो तत्थ यावजीवं कुसलं कत्वा देवमनुस्सेसु संसरन्तो बाराणसितो अविदूरे एकस्मिं पेसकारगामे जेट्ठपेसकारगेहे निब्बत्तो तदा सहस्समत्ता पच्चेकबुद्धा हिमवन्ते अट्ठ मासे वसित्वा वस्सिके चत्तारो मासे जनपदे वसन्ति. ते एकवारं बाराणसिया अविदूरे ओतरित्वा ''सेनासनं करणत्थाय हत्थकम्मं याचथा''ति रञ्ञो सन्तिकं अट्ठ पच्चेकबुद्धे पहिणिंसु. तदा पन रञ्ञो वप्पमङ्गलं अहोसि. सो ''पच्चेकबुद्धा किर आगता''ति सुत्वा निक्खमित्वा आगतकारणं पुच्छित्वा ''अज्ज, भन्ते, ओकासो नत्थि स्वे अम्हाकं वप्पमङ्गलं , ततियदिवसे करिस्सामा''ति वत्वा पच्चेकबुद्धे अनिमन्तेत्वाव पाविसि. पच्चेकबुद्धा ''अञ्ञं गामं पविसिस्सामा''ति पक्कमिंसु.

तस्मिं समये जेट्ठपेसकारस्स भरिया केनचिदेव करणीयेन बाराणसिं गच्छन्ती ते पच्चेकबुद्धे दिस्वा वन्दित्वा, ''किं, भन्ते, अवेलाय अय्या आगता''ति पुच्छि. ते आदितो पट्ठाय कथेसुं. तं सुत्वा सद्धासम्पन्ना बुद्धिसम्पन्ना इत्थी ''स्वे, भन्ते, अम्हाकं भिक्खं गण्हथा''ति निमन्तेसि. ''बहुका मयं, भगिनी''ति. ''कित्तका,

ભન્તે''તિ? ''સહસ્સમત્તા, ભગિની''તિ. ''ભન્તે, ઇમસ્મિં નો ગામે સહસ્સમત્તા વસિમ્હા, એકેકો એકેકસ્સ ભિક્ખં દસ્સતિ, ભિક્ખં અધિવાસેથ, અહમેવ વો વસનટ્ઠાનં કારાપેસ્સામી''તિ આહ. પચ્ચેકબુદ્ધા અધિવાસેસું.

સા ગામં પવિસિત્વા ઉગ્ઘોસેસિ – ''અમ્મતાતા, અહં સહસ્સમત્તે પચ્ચેકબુદ્ધે દિસ્વા નિમન્તેસિં, અય્યાનં નિસીદનટ્ઠાનં સંવિદહથ, યાગુભત્તાદીનિ સમ્પાદેથા''તિ ગામમજ્ઝે મણ્ડપં કારાપેત્વા આસનાનિ પઞ્ઞાપેત્વા પુનદિવસે પચ્ચેકબુદ્ધે નિસીદાપેત્વા પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન પરિવિસિત્વા ભત્તકિચ્ચપરિયોસાને તસ્મિં ગામે સબ્બા ઇત્થિયો આદાય તાહિ સદ્ધિં પચ્ચેકબુદ્ધે વન્દિત્વા તેમાસં વસનત્થાય પટિઞ્ઞં ગણ્હિત્વા પુન ગામે ઉગ્ઘોસેસિ – ''અમ્મતાતા, એકેકકુલતો એકેકપુરિસો વાસિફરસુઆદીનિ ગહેત્વા અરઞ્ઞં પવિસિત્વા દબ્બસમ્ભારે આહરિત્વા અય્યાનં વસનટ્ઠાનં કરોતૂ''તિ. ગામવાસિનો તસ્સાયેવ વચનં સુત્વા એકેકો એકેકં કત્વા સદ્ધિં રત્તિદિવાટ્ઠાનેહિ પણ્ણસાલસહસ્સં નિટ્ઠાપેત્વા અત્તનો અત્તનો પણ્ણસાલાયં ઉપગતં પચ્ચેકબુદ્ધં ''અહં સક્કચ્ચં ઉપટ્ઠહિસ્સામિ, અહં સક્કચ્ચં ઉપટ્ઠહિસ્સામી''તિ વત્વા ઉપટ્ઠહિંસુ. સા વસ્સંવુટ્ઠકાલે ''અત્તનો અત્તનો પણ્ણસાલાય વસ્સંવુટ્ઠાનં પચ્ચેકબુદ્ધાનં ચીવરસાટકે સજ્જેથા''તિ સમાદપેત્વા એકેકસ્સ સહસ્સ સહસ્સમૂલં ચીવરં દાપેસિ. પચ્ચેકબુદ્ધા વુટ્ઠવસ્સા અનુમોદનં કત્વા પક્કમિંસુ. ગામવાસિનોપિ ઇદં પુઞ્ઞકમ્મં કત્વા તતો ચુતો તાવતિંસદેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા ગણદેવતા નામ અહેસું.

તે તત્થ દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલે કુટુમ્બિકગેહેસુ નિબ્બત્તિંસુ. પુબ્બે જેટ્ઠકપેસકારો જેટ્ઠકકુટુમ્બિકસ્સ પુત્તો અહોસિ. ભરિયાપિસ્સ એકસ્સ જેટ્ઠકકુટુમ્બિકસ્સ ધીતા અહોસિ. સેસાનં ભરિયાયો સેસકુટુમ્બિકાનં ધીતરો અહેસું, તા સબ્બાપિ વયપ્પત્તા પરકુલં ગચ્છન્તિયો તેસં તેસંયેવ ગેહાનિ અગમંસુ. અથેકદિવસં વિહારે ધમ્મસ્સવને સઙ્ઘુટ્ઠે ''સત્થા ધમ્મં દેસેસ્સતી''તિ સુત્વા તે સબ્બેપિ કુટુમ્બિકા ''ધમ્મં સોસ્સામા''તિ ભરિયાહિ સદ્ધિં વિહારં અગમંસુ. તેસં વિહારમજ્ઝં પવિટ્ઠક્ખણે વસ્સં વસ્સિ. યેસં કુલૂપકા વા ઞાતિસામણેરાદયો વા અત્થિ, તે તેસં પરિવેણાદીનિ પવિસિંસુ. તે પન તથારૂપાનં નત્થિતાય કત્થચિ પવિસિતું અવિસહન્તા વિહારમજ્ઝેયેવ અટ્ઠંસુ. અથ ને જેટ્ઠકકુટુમ્બિકો આહ – ''પસ્સથ, ભો, અમ્હાકં વિપ્પકારં, કુલપુત્તેહિ નામ એત્તકેન લજ્જિતું યુત્ત''ન્તિ. ''અય્ય, કિં કરોમા''તિ? ''મયં વિસ્સાસિકટ્ઠાનસ્સ અભાવેન ઇમં વિપ્પકારં પત્તા, સબ્બે ધનં સંહરિત્વા પરિવેણં કરિસ્સામા''તિ. ''સાધુ, અય્યા''તિ જેટ્ઠકો સહસ્સં અદાસિ. સેસા પઞ્ચ પઞ્ચ સતાનિ. ઇત્થિયો અડ્ઢતેય્યાનિ અડ્ઢતેય્યાનિ સતાનિ. તે તં ધનં આહરિત્વા સહસ્સકૂટાગારપરિવારં સત્થુ વસનત્થાય મહાપરિવેણં નામ કારાપેસું. નવકમ્મસ્સ મહન્તતાય ધને અપ્પહોન્તે પુબ્બે દિન્નધનતો પુન ઉપડ્ઢૂપડ્ઢં અદંસુ. નિટ્ઠિતે પરિવેણે વિહારમહં કરોન્તા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સત્તાહં મહાદાનં દત્વા વીસતિયા ભિક્ખુસહસ્સાનં ચીવરાનિ સજ્જયિંસુ.

જેટ્ઠકકુટુમ્બિકસ્સ પન ભરિયા અત્તનો પઞ્ઞાય ઠિતા અહં તેહિ સમકં અકત્વા અતિરેકતરં કત્વા ''સત્થારં પૂજેસ્સામી''તિ અનોજપુપ્ફવણ્ણેન સહસ્સમૂલેન સાટકેન સદ્ધિં અનોજપુપ્ફચઙ્કોટકં ગહેત્વા સત્થારં અનોજપુપ્ફેહિ પૂજેત્વા તં સાટકં સત્થુ પાદમૂલે ઠપેત્વા, ''ભન્તે, નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને અનોજપુપ્ફવણ્ણંયેવ મે સરીરં હોતુ, અનોજાત્વેવ ચ નામં હોતૂ''તિ પત્થનં અકાસિ. સત્થા ''એવં હોતૂ''તિ અનુમોદનં અકાસિ. તે સબ્બેપિ યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતા દેવલોકે નિબ્બત્તિંસુ. તે ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે દેવલોકા ચવિત્વા જેટ્ઠકો કુક્કુટવતીનગરે રાજકુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો મહાકપ્પિનરાજા નામ અહોસિ. સેસા અમચ્ચકુલેસુ નિબ્બત્તિંસુ. જેટ્ઠકસ્સ ભરિયા મદ્દરટ્ઠે સાકલનગરે રાજકુલે નિબ્બત્તિ અનોજપુપ્ફવણ્ણમેવસ્સા સરીરં અહોસિ, તેન **અનોજા**ત્વેવસ્સા નામં અકંસુ, સા વયપ્પત્તા મહાકપ્પિનરઞ્ઞો ગેહં ગન્ત્વા **અનોજાદેવી**તિ પાકટા અહોસિ.

સેસિત્થિયોપિ અમચ્ચકુલેસુ નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તા તેસંયેવ અમચ્ચપુત્તાનં ગેહાનિ અગમંસુ. તે સબ્બેપિ રઞ્ઞો સમ્પત્તિસદિસં સમ્પત્તિં અનુભવિંસુ. યદા હિ રાજા અલઙ્કારપટિમણ્ડિતો હત્થિં અભિરુહિત્વા વિચરતિ, તદાપિ તે તથેવ વિચરન્તિ. તસ્મિં અસ્સેન વા રથેન વા વિચરન્તે તેપિ તથેવ વિચરન્તિ. એવં તે એકતો હુત્વા કતાનં પુઞ્ઞાનં બલેન એકતોવ સમ્પત્તિં અનુભવિંસુ. રઞ્ઞો પન વાલો, વાલવાહનો, પુપ્ફો, પુપ્ફવાહનો, સુપત્તોતિ પઞ્ચેવ અસ્સા હોન્તિ. તેસુ રાજા સુપત્તં અસ્સં સયં આરોહતિ, ઇતરે ચત્તારો અસ્સે અસ્સારોહાનં સાસનાહરણત્થાય અદાસિ. રાજા તે પાતોવ ભોજેત્વા ''ગચ્છથ , ભણે, દ્વે વા તીણિ વા યોજનાનિ આહિણ્ડિત્વા બુદ્ધસ્સ વા ધમ્મસ્સ વા સઙ્ઘસ્સ વા ઉપ્પન્નભાવં સુત્વા મય્હં સુખસાસનં આરોચેથા''તિ પેસેસિ. તે ચતૂહિ દ્વારેહિ નિક્ખમિત્વા દ્વે તીણિ યોજનાનિ આહિણ્ડિત્વા કિઞ્ચિ સાસનં અલભિત્વાવ પચ્ચાગમિંસુ.

અથેકદિવસં રાજા સુપત્તં આરુહિત્વા અમચ્ચસહસ્સપરિવુતો ઉય્યાનં ગચ્છન્તો કિલન્તરૂપે પઞ્ચસતમત્તે વાણિજકે નગરં પવિસન્તે દિસ્વા ''ઇમે અદ્ધાનકિલન્તા, અદ્ધા ઇમેસં સન્તિકા એકં ભદ્દકં સાસનં સોસ્સામી''તિ તે પક્કોસાપેત્વા ''કુતો આગતત્થા''તિ પુચ્છિ. ''અત્થિ, દેવ, ઇતો વીસતિયોજનસતમત્થકે સાવત્થિ નામ નગરં, તતો આગતમ્હા''તિ. ''અત્થિ પન વો દેસે કિઞ્ચિ સાસનં ઉપ્પન્ન''ન્તિ. ''દેવ, અઞ્ઞં કિઞ્ચિ નત્થિ, સમ્માસમ્બુદ્ધો ઉપ્પન્નો''તિ. રાજા તાવદેવ બલવપીતિયા કુટ્ઠસરીરો કિઞ્ચિ સલ્લક્ખેતું અસક્કોન્તો મુહુત્તં વીતિનામેત્વા પન, ''તાતા, કિં વદેથા''તિ પુચ્છિ. ''બુદ્ધો, દેવ, ઉપ્પન્નો''તિ. રાજા દુતિયમ્પિ તતિયમ્પિ તથેવ વીતિનામેત્વા ચતુત્થવારે ''કિં વદેથ, તાતા''તિ પુચ્છિત્વા ''બુદ્ધો ઉપ્પન્નો''તિ વુત્તે, ''તાતા, સુખસાસનસવનાય સતસહસ્સં વો દમ્મી''તિ વત્વા ''અપરમ્પિ કિઞ્ચિ સાસનં અત્થિ, તાતા''તિ પુચ્છિ. ''અત્થિ, દેવ, ધમ્મો ઉપ્પન્નો''તિ. રાજા તમ્પિ સુત્વા પુરિમનયેનેવ તયો વારે વીતિનામેત્વા ચતુત્થવારે ''ધમ્મો ઉપ્પન્નો''તિ વુત્તે – ''ઇધાપિ વો સતસહસ્સં દમ્મી''તિ વત્વા ''અપરમ્પિ કિઞ્ચિ સાસનં અત્થિ, તાતા''તિ પુચ્છિ. ''અત્થિ, દેવ, સઙ્ઘો ઉપ્પન્નો''તિ. રાજા તમ્પિ સુત્વા તથેવ તયો વારે વીતિનામેત્વા ચતુત્થવારે ''સઙ્ઘો ઉપ્પન્નો''તિ વુત્તે – ''ઇધાપિ વો સતસહસ્સં દમ્મી''તિ વત્વા અમચ્ચસહસ્સં ઓલોકેત્વા, ''તાતા, કિં કરિસ્સામા''તિ પુચ્છિ. ''દેવ, તુમ્હે કિં કરિસ્સથા''તિ? ''અહં, તાતા, 'બુદ્ધો ઉપ્પન્નો ધમ્મો ઉપ્પન્નો સઙ્ઘો ઉપ્પન્નો'તિ સુત્વા ન પુન નિવત્તિસ્સામિ, ભગવન્તં ઉદ્દિસ્સ ગન્ત્વા તસ્સ સન્તિકે પબ્બજિસ્સામી''તિ. ''મયમ્પિ, દેવ, તુમ્હેહિ સદ્ધિં પબ્બજિસ્સામા''તિ. રાજા સુવણ્ણપટ્ટે અક્ખરાનિ લિખાપેત્વા વાણિજકાનં દત્વા ''ઇમં અનોજાય નામ દેવિયા દેથ, સા તુમ્હાકં તીણિ સતસહસ્સાનિ દસ્સતિ, એવઞ્ચ પન નં વદેય્યાથ 'રઞ્ઞા કિર તે ઇસ્સરિયં વિસ્સટ્ઠં, યથાસુખં સમ્પત્તિં પરિભુઞ્જાહી'તિ, સચે પન 'વો રાજા કહ'ન્તિ પુચ્છતિ, 'સત્થારં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિસ્સામી'તિ વત્વા ગતોતિ આરોચેય્યાથા''તિ આહ. અમચ્ચાપિ અત્તનો અત્તનો ભરિયાનં તથેવ સાસનં પહિણિંસુ. રાજા વાણિજકે ઉય્યોજેત્વા અસ્સં અભિરુય્હ અમચ્ચસહસ્સપરિવુતો તંખણઞ્ઞેવ નિક્ખમિ.

સત્થાપિ તંદિવસં પચ્ચૂસકાલે લોકં વોલોકેન્તો મહાકપ્પિનરાજાનં સપરિવારં દિસ્વા ''અયં મહાકપ્પિનો વાણિજકાનં સન્તિકા તિણ્ણં રતનાનં ઉપ્પન્નભાવં સુત્વા તેસં વચનં તીહિ સતસહસ્સેહિ પૂજેત્વા રજ્જં પહાય અમચ્ચસહસ્સપરિવુતો મં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિતુકામો સ્વે નિક્ખમિસ્સતિ, સો સપરિવારો સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિસ્સતિ, પચ્ચુગ્ગમનં કરિસ્સામી''તિ પુનદિવસે ચક્કવત્તી વિય ખુદ્દકગામભોજકં રાજાનં પચ્ચુગ્ગચ્છન્તો સયમેવ પત્તચીવરમાદાય વીસયોજનસતં મગ્ગં પચ્ચુગ્ગન્ત્વા ચન્દભાગાય નદિયા તીરે નિગ્રોધરુક્ખમૂલે છબ્બણ્ણબુદ્ધરસ્મિયો વિસ્સજ્જેત્વા નિસીદિ. રાજાપિ આગચ્છન્તો એકં નદિં પત્વા ''કા નામાય''ન્તિ પુચ્છિ. ''અપરચ્છા નામ, દેવા''તિ. ''કિમસ્સા પરિમાણં, તાતા''તિ? ''ગમ્ભીરતો ગાવુતં, પુથુલતો દ્વે ગાવુતાનિ,

દેવા''તિ. ''અત્થિ પનેત્થ નાવા વા ઉળુમ્પો વા''તિ? ''નત્થિ, દેવા''તિ. ''નાવાદીનિ ઓલોકેન્તે અમ્હે જાતિ જરં ઉપનેતિ, જરા મરણં. અહં નિબ્બેમતિકો હુત્વા તીણિ રતનાનિ ઉદ્દિસ્સ નિક્ખન્તો, તેસં મે આનુભાવેન 'ઇદં ઉદકં ઉદકં વિય મા હોતૂ'તિ રતનત્તયસ્સ ગુણં આવજ્જેત્વા 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો'''તિ બુદ્ધગુણં અનુસ્સરન્તો સપરિવારો અસ્સસહસ્સેન ઉદકપિટ્ઠે પક્ખન્દિ. સિન્ધવા પિટ્ઠિપાસાણે વિય પક્ખન્દિંસુ. ખુરાનં અગ્ગટ્ઠાનેવ તેમિંસુ.

સો તં ઉત્તરિત્વા પુરતો ગચ્છન્તો અપરમ્પિ નદિં દિસ્વા ''અયં કા નામા''તિ પુચ્છિ. ''નીલવાહા નામ, દેવા''તિ. ''કિમસ્સા પરિમાણ''ન્તિ? ''ગમ્ભીરતોપિ પુથુલતોપિ અડ્ઢયોજનં, દેવા''તિ. સેસં પુરિમસદિસમેવ. તં પન નદિં દિસ્વા ''સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો''તિ ધમ્માનુસ્સતિં અનુસ્સરન્તો પક્ખન્દિ. તમ્પિ અતિક્કમિત્વા ગચ્છન્તો અપરમ્પિ નદિં દિસ્વા ''અયં કા નામા''તિ પુચ્છિ. ''ચન્દભાગા નામ, દેવા''તિ. ''કિમસ્સા પરિમાણ''ન્તિ? ''ગમ્ભીરતોપિ પુથુલતોપિ યોજનં, દેવા''તિ. સેસં પુરિમસદિસમેવ. તં પન નદિં દિસ્વા ''સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો''તિ સઙ્ઘાનુસ્સતિં અનુસ્સરન્તો પક્ખન્દિ. તમ્પિ નદિં અતિક્કમિત્વા ગચ્છન્તો સત્થુ સરીરતો નિક્ખન્તા છબ્બણ્ણબુદ્ધરસ્મિયો નિગ્રોધરુક્ખસ્સ સાખાવિટપપલાસાનિ ઓભાસયમાના દિસ્વા ચિન્તેસિ – ''અયં ઓભાસો નેવ ચન્દસ્સ, ન સૂરિયસ્સ, ન દેવમારબ્રાહ્મણસુપણ્ણનાગાનં અઞ્ઞતરસ્સ, અદ્ધા અહં સત્થારં ઉદ્દિસ્સ આગચ્છન્તો સમ્માસમ્બુદ્ધેન દિટ્ઠો ભવિસ્સામી''તિ. સો તાવદેવ અસ્સપિટ્ઠિતો ઓતરિત્વા ઓનતસરીરો રસ્મિયાનુસારેન સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા મનોસિલારસે નિમુજ્જન્તો વિય બુદ્ધરસ્મીનં અન્તો પાવિસિ. સો સત્થારં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિ સદ્ધિં અમચ્ચસહસ્સેન. સત્થા તેસં અનુપુબ્બિં કથં કથેસિ. દેસનાપરિયોસાને સપરિવારો રાજા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ.

અથ સબ્બે ઉટ્ઠહિત્વા પબ્બજ્જં યાચિંસુ. સત્થા ''આગમિસ્સતિ નુ ખો ઇમેસં કુલપુત્તાનં ઇદ્ધિમયપત્તચીવર''ન્તિ ઉપધારેન્તો ''ઇમે કુલપુત્તા પચ્ચેકબુદ્ધસહસ્સાનં ચીવરસહસ્સં અદંસુ, કસ્સપબુદ્ધકાલે વીસતિયા ભિક્ખુસહસ્સાનં વીસતિચીવરસહસ્સાનિપિ અદંસુ, અનચ્છરિયં ઇમેસં કુલપુત્તાનં ઇદ્ધિમયપત્તચીવરાગમન''ન્તિ ઞત્વા દક્ખિણહત્થં પસારેત્વા ''એથ, ભિક્ખવો, ચરથ બ્રહ્મચરિયં સમ્મા દુક્ખસ્સ અન્તકિરિયાયા''તિ આહ. તે તાવદેવ અટ્ઠપરિક્ખારધરા વસ્સસટ્ઠિકત્થેરા વિય હુત્વા વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા પચ્ચોરોહિત્વા સત્થારં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ.

તે પન વાણિજકા રાજગેહં ગન્ત્વા દેવિયા રઞ્ઞા પહિતસાસનં આરોચેત્વા દેવિયા ''આગચ્છન્તૂ''તિ વુત્તે પવિસિત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. અથ ને દેવી પુચ્છિ – ''તાતા, કિંકારણા આગતત્થા''તિ? ''મયં રઞ્ઞા તુમ્હાકં સન્તિકં પેસિતા, તીણિ કિર નો સતસહસ્સાનિ દેથા''તિ. ''બહું, ભણે, ભણથ, કિં તુમ્હેહિ રઞ્ઞો સન્તિકે કતં, કિસ્મિં વો રાજા પસન્નો એત્તકં ધનં દાપેતી''તિ? ''દેવિ, ન અઞ્ઞં કિઞ્ચિ કતં, એકં પન સાસનં આરોચયિમ્હા''તિ. ''સક્કા પન, તાતા, મય્હમ્પિ તં આરોચેતુ''ન્તિ. ''સક્કા, દેવી''તિ સુવણ્ણભિઙ્ગારેન મુખં વિક્ખાલેત્વા ''દેવિ, બુદ્ધો લોકે ઉપ્પન્નો''તિ. સાપિ તં સુત્વા પીતિયા ફુટ્ઠસરીરા તિક્ખત્તું કિઞ્ચિ અસલ્લક્ખેત્વા ચતુત્થવારે ''બુદ્ધો ઉપ્પન્નો''તિ સુત્વા ''કિં, તાતા, ઇમસ્મિં પદે રઞ્ઞા દિન્ન''ન્તિ ? ''સતસહસ્સં, દેવી''તિ. ''તાતા, અનનુચ્છવિકં રઞ્ઞા કતં એવરૂપં સાસનં સુત્વા તુમ્હાકં સતસહસ્સદદમાનેન, અહં વો મમ દુગ્ગતપણ્ણાકારે તીણિ સતસહસ્સાનિ દમ્મિ. અપરં કિઞ્ચિ તુમ્હેહિ આરોચિત''ન્તિ? તે ઇદઞ્ચ ઇદઞ્ચાતિ ઇતરાનિપિ દ્વે સાસનાનિ આરોચેસું. દેવી પુરિમનયેનેવ તયો તયો વારે અસલ્લક્ખેત્વા ચતુત્થચતુત્થવારે તીણિ તીણિ સતસહસ્સાનિ અદાસિ. એવં તે સબ્બાનિ દ્વાદસસતસહસ્સાનિ લભિંસુ.

અથ ને દેવી પુચ્છિ – ‘‘રાજા કહં, તાતા’’તિ? ‘‘દેવિ, રાજા ‘સત્થારં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિસ્સામી’તિ વત્વા ગતો’’તિ. ‘‘મય્હં તેન કિં સાસનં દિન્ન’’ન્તિ? ‘‘સબ્બં કિર ઇસ્સરિયં તુમ્હાકં વિસ્સટ્ઠં, ‘તુમ્હે કિર યથાસુખં સમ્પત્તિં અનુભવથા’’’તિ. ‘‘અમચ્ચા પન કુહિં, તાતા’’તિ? ‘‘તેપિ રઞ્ઞા સદ્ધિં ‘પબ્બજિસ્સામા’તિ ગતા, દેવી’’તિ. સા તેસં ભરિયાયો પક્કોસાપેત્વા, ‘‘અમ્મા, તુમ્હાકં સામિકા રઞ્ઞા સદ્ધિં ‘પબ્બજિસ્સામા’તિ ગતા, તુમ્હે કિં કરિસ્સથા’’તિ? ‘‘કિં પન તેહિ અમ્હાકં સાસનં પહિતં, દેવી’’તિ? ‘‘તેહિ કિર અત્તનો સમ્પત્તિ તુમ્હાકં વિસ્સટ્ઠા ‘તુમ્હે કિર સમ્પત્તિં યથાસુખં પરિભુઞ્જથા’’’તિ. ‘‘તુમ્હે પન, દેવિ, કિં કરિસ્સથા’’તિ? ‘‘અમ્હાકં સો તાવ રાજા મગ્ગે ઠિતો તીહિ સતસહસ્સેહિ તીણિ રતનાનિ પૂજેત્વા ખેળપિણ્ડં વિય સમ્પત્તિં પહાય ‘પબ્બજિસ્સામી’તિ નિક્ખન્તો, મયાપિ તિણ્ણં રતનાનં સાસનં સુત્વા તાનિ નવહિ સતસહસ્સેહિ પૂજિતાનિ, ન ખો પનેસા સમ્પત્તિ નામ રઞ્ઞોયેવ દુક્ખા, મય્હમ્પિ દુક્ખા એવ. કો રઞ્ઞા છડ્ડિતખેળપિણ્ડં જણ્ણુકેહિ ભૂમિયં પતિટ્ઠહિત્વા મુખેન ગણ્હિસ્સતિ, ન મય્હં સમ્પત્તિયા અત્થો, સત્થારં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિસ્સામી’’તિ. ‘‘દેવિ, મયમ્પિ તુમ્હેહિ સદ્ધિં પબ્બજિસ્સામા’’તિ. ‘‘સચે સક્કોથ, સાધૂ’’તિ. ‘‘સક્કોમ, દેવી’’તિ. તેન હિ ‘‘એથા’’તિ રથસહસ્સં યોજાપેત્વા રથં આરુય્હ તાહિ સદ્ધિં નિક્ખમિત્વા અન્તરામગ્ગે પઠમં નદિં દિસ્વા યથા રઞ્ઞા પઠમં પુચ્છિતા, તથેવ પુચ્છિત્વા સબ્બં પવત્તિં સુત્વા ‘‘રઞ્ઞા ગતમગ્ગં ઓલોકેથા’’તિ વત્વા ‘‘સિન્ધવાનં પદવલઞ્જં ન પસ્સામા’’તિ વુત્તે રાજા ‘‘તીણિ રતનાનિ ઉદ્દિસ્સ નિક્ખન્તોસ્મી’’તિ સચ્ચકિરિયં કરિત્વા તિણ્ણં રતનાનં ગુણે અનુસ્સરિત્વા ગતો ભવિસ્સતિ , અહમ્પિ તીણિ રતનાનિ ઉદ્દિસ્સ નિક્ખન્તા, તેસં મે આનુભાવેન ‘‘ઇદં ઉદકં ઉદકં વિય મા હોતૂ’’તિ તિણ્ણં રતનાનં ગુણે અનુસ્સરન્તી રથસહસ્સં પેસેસિ. ઉદકં પિટ્ઠિપાસાણસદિસં અહોસિ, ચક્કાનં અગ્ગટ્ઠાનેવ તેમિંસુ. એતેનેવ ઉપાયેન ઇતરા દ્વેપિ નદિયો ઉત્તરિંસુ.

સત્થા તાસં આગતભાવં ઞત્વા યથા તા અત્તનો સન્તિકે નિસિન્ને સામિકે ભિક્ખૂ ન પસ્સન્તિ, તથા અધિટ્ઠાસિ. દેવીપિ આગચ્છન્તી સત્થુ સરીરતો નિક્ખન્તા રસ્મિયો દિસ્વા તથેવ ચિન્તેત્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા, વન્દિત્વા એકમન્તં ઠિતા પુચ્છિ – ‘‘ભન્તે, મહાકપ્પિનો રાજા તુમ્હે ઉદ્દિસ્સ નિક્ખમિત્વા ગતો, કહં નુ ખો સો, અમ્હાકં તં દસ્સેથા’’તિ. ‘‘નિસીદથ તાવ, ઇધેવ નં પસ્સિસ્સથા’’તિ. તા સબ્બાપિ હટ્ઠતુટ્ઠા ‘‘ઇધેવ કિર નિસિન્ના સામિકે નો પસ્સિસ્સામા’’તિ નિસીદિંસુ. સત્થા અનુપુબ્બિં કથં કથેસિ. અનોજાદેવી દેસનાપરિયોસાને તાહિ સદ્ધિં સોતાપત્તિફલં પાપુણિ. મહાકપ્પિનો થેરો તાસં દેસિયમાનં ધમ્મદેસનં સુત્વા સપરિવારો સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિ. તસ્મિં ખણે સત્થા તાસં તે ભિક્ખૂ દસ્સેસિ. તાસઞ્હિ આગતક્ખણેયેવ અત્તનો સામિકે કાસાવધરે મુણ્ડસીસે દિસ્વા ચિત્તં એકગ્ગં ન ભવેય્ય, મગ્ગફલં નિબ્બત્તેતું સક્કા ન ભવેય્ય. તસ્મા અચલસદ્ધાય પતિટ્ઠિતકાલતો પટ્ઠાય તાસં તે ભિક્ખૂ અરહત્તપ્પત્તે દસ્સેસિ. તાપિ તે દિસ્વા પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા, ‘‘ભન્તે, તુમ્હાકં પબ્બજિતકિચ્ચં મત્થકપ્પત્ત’’ન્તિ વત્વા સત્થારં વન્દિત્વા એકમન્તં ઠત્વા પબ્બજ્જં યાચિંસુ.

એવં વુત્તે સત્થા ઉપ્પલવણ્ણાય થેરિયા આગમનં ચિન્તેસિ. સા સત્થુ ચિન્તિતક્ખણેયેવ આકાસેનાગન્ત્વા તા સબ્બા ઇત્થિયો ગહેત્વા આકાસેન ભિક્ખુનુપસ્સયં નેત્વા પબ્બાજેસિ. તા સબ્બા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિંસુ. સત્થા ભિક્ખુસહસ્સં આદાય આકાસેન જેતવનં અગમાસિ. તત્ર સુદં આયસ્મા મહાકપ્પિનો રત્તિટ્ઠાનાદીસુ ‘‘અહો સુખં, અહો સુખ’’ન્તિ ઉદાનં ઉદાનેન્તો વિચરતિ. ભિક્ખૂ ભગવતો આરોચેસું – ‘‘ભન્તે, મહાકપ્પિનો ‘અહો સુખં, અહો સુખ’ન્તિ ઉદાનં ઉદાનેન્તો વિચરતિ, અત્તનો રજ્જસુખં આરબ્ભ ઉદાનેતિ મઞ્ઞે’’તિ. સત્થા તં પક્કોસાપેત્વા – ‘‘સચ્ચં કિર ત્વં, કપ્પિન, કામસુખં આરબ્ભ ઉદાનં ઉદાનેસી’’તિ? ‘‘ભગવા મે, ભન્તે, તં આરબ્ભ ઉદાનભાવં વા અઞ્ઞં આરબ્ભ ઉદાનભાવં વા જાનાતી’’તિ. અથ સત્થા – ‘‘ન, ભિક્ખવે, મમ પુત્તો કામસુખં રજ્જસુખં

આરબ્ભ ઉદાનં ઉદાનેતિ, પુત્તસ્સ પન મે ધમ્મં ચરતો ધમ્મપીતિ નામ ઉપ્પજ્જતિ, સો અમતમહાનિબ્બાનં આરબ્ભ એવં ઉદાનં ઉદાનેસી''તિ અનુસન્ધિં ઘટેત્વા ધમ્મં દેસેન્તો ઇમં ગાથમાહ –

> ''ધમ્મપીતિ સુખં સેતિ, વિપ્પસન્નેન ચેતસા;
> અરિયપ્પવેદિતે ધમ્મે, સદા રમતિ પણ્ડિતો''તિ. (ધ॰ પ॰ ૭૯);

અથેકદિવસં સત્થા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''કચ્ચિ, ભિક્ખવે, કપ્પિનો ભિક્ખૂનં ધમ્મં દેસેતી''તિ? ''અપ્પોસ્સુક્કો, ભન્તે, દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં અનુયુત્તો વિહરતિ, ઓવાદમત્તમ્પિ ન દેતી''તિ. સત્થા થેરં પક્કોસાપેત્વા – ''સચ્ચં કિર ત્વં, કપ્પિન, અન્તેવાસિકાનં ઓવાદમત્તમ્પિ ન દેસી''તિ? ''સચ્ચં, ભગવા''તિ. ''બ્રાહ્મણ, મા એવં અકાસિ, અજ્જ પટ્ઠાય ઉપગતાનં ભિક્ખૂનં ધમ્મં દેસેહી''તિ. ''સાધુ, ભન્તે''તિ થેરો ભગવતો વચનં સિરસા સમ્પટિચ્છિત્વા એકોવાદેનેવ સમણસહસ્સં અરહત્તે પતિટ્ઠાપેસિ. તેન નં સત્થા પટિપાટિયા અત્તનો સાવકે ઠાનન્તરે ઠપેન્તો ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખુઓવાદકાનં યદિદં મહાકપ્પિનો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯, ૨૩૧) એતદગ્ગે ઠપેસિ.

૬૬. એવં થેરો પત્તઅરહત્તફલો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. **ઉદિતો અજટાકાસે**તિ સકલાકાસે ઉદિતો ઉટ્ઠિતો પાકટભૂતો. **સરદમ્બરે** સરદકાલે આકાસે **રવીવ** સૂરિયો ઇવાતિ અત્થો.

૭૦. અક્ખદસ્સો તદા આસિન્તિ તસ્મિં પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે સારદસ્સી હિતદસ્સી આચરિયો પાકટો અહોસિન્તિ અત્થો.

૭૧. સાવકસ્સ કતાવિનોતિ તસ્સ ભગવતો **મે મનં** મમ ચિત્તં, **તપ્પયન્તસ્સ** તોસયન્તસ્સ સાવકસ્સ ઓવાદકસ્સ ગુણં પકાસયતો અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તસ્સ કતાવિનો સાતચ્ચકિચ્ચયુત્તસ્સ વચનં સુત્વાતિ સમ્બન્ધો.

૭૩. **હંસસમભાગો**તિ હંસસદિસગામિ. **હંસદુન્દુભિનિસ્સનો**તિ હંસરવો દુન્દુભિભેરિસદ્દસદિસવચનો ''એતં મહામત્તં પસ્સથ, ભિક્ખવો''તિ આહાતિ સમ્બન્ધો.

૭૪. **સમુગ્ગતતનૂરુહ**ન્તિ સુટ્ઠુ ઉગ્ગતલોમં ઉદ્ધગ્ગલોમં, ઉદગ્ગમનં વા. **જીમૂતવણ્ણ**ન્તિ મુત્તફલસમાનવણ્ણં સુન્દરસરીરપભન્તિ અત્થો. **પીણંસ**ન્તિ પરિપુણ્ણં અંસં. **પસન્નનયનાનન**ન્તિ પસન્નઅક્ખિપસન્નમુખન્તિ અત્થો.

૭૫. **કતાવિનો**તિ કતાધિકારસ્સ એતદગ્ગે ઠિતસ્સ ભિક્ખુનો ઠાનં સો એસો મુદિતાય પહટ્ઠચિત્તતાય પત્થેતીતિ સમ્બન્ધો.

૮૧. **સતસો અનુસાસિયા**તિ ધમ્મેન સમેન વચનેન કારણવસેન અનુસાસિત્વાતિ અત્થો. **બારાણસિયમાસન્ને**તિ બારાણસિયા સમીપે પેસકારગામે. **જાતો કેનિયજાતિય**ન્તિ તન્તવાયજાતિયા પેસકારકુલે જાતોતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

મહાકપ્પિનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. દબ્બમલ્લપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચતુત્થાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો દબ્બમલ્લપુત્તત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે સેટ્ઠિપુત્તો હુત્વા જાતો વિભવસમ્પન્નો અહોસિ, સત્થરિ પસન્નો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું સેનાસનપઞ્ઞાપકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા સત્તાહં મહાદાનં દત્વા સત્તાહચ્ચયેન ભગવતો પાદમૂલે નિપતિત્વા તં ઠાનં પત્થેસિ. ભગવાપિસ્સ સમિજ્ઝનભાવં ઞત્વા બ્યાકાસિ. સો યાવજીવં કુસલં કત્વા તતો ચુતો તુસિતાદીસુ દેવેસુ દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા તતો ચુતો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો અસપ્પુરિસસંસગ્ગેન તસ્સ સાવકં ભિક્ખું અરહાતિ જાનન્તોપિ અબ્ભૂતેન અબ્ભાચિક્ખિ. તસ્સેવ સાવકાનં ખીરસલાકભત્તં અદાસિ. સો યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા કસ્સપદસબલસ્સ કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો ઓસાનકાલે સાસને પબ્બજિતો પરિનિબ્બુતે ભગવતિ સકલલોકે કોલાહલે જાતે સત્ત ભિક્ખવો પબ્બજિતો પચ્ચન્તજનપદે વનમજ્ઝે એકં પબ્બતં અભિરુહિત્વા ''જીવિતાસા ઓરોહન્તુ નિરાલયા નિસીદન્તૂ''તિ નિસ્સેણિં પાતેસું. તેસં ઓવાદદાયકો જેટ્ઠકત્થેરો સત્થાહબ્ભન્તરે અરહા અહોસિ. તદનન્તરત્થેરો અનાગામી, ઇતરે પઞ્ચ પરિસુદ્ધસીલા તતો ચુતા દેવલોકે નિબ્બત્તા. તત્થ એકં બુદ્ધન્તરં દિબ્બસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે પુક્કુસાતિ (મ॰ નિ॰ ૩.૩૪૨), સભિયો (સુ॰ નિ॰ સભિયસુત્ત), બાહિયો (ઉદા॰ ૧૦), કુમારકસ્સપોતિ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૪૯) ઇમે ચત્તારો તત્થ તત્થ નિબ્બત્તિંસુ. અયં પન મલ્લરટ્ઠે અનુપિયનગરે નિબ્બત્તિ. તસ્મિં માતુકુચ્છિતો અનિક્ખન્તેયેવ માતા કાલમકાસિ, અથેકો તસ્સા સરીરં ઝાપનત્થાય ચિતકસ્મિં આરોપેત્વા કુમારં દબ્બન્તરે પતિતં ગહેત્વા જગ્ગાપેસિ. દબ્બે પતિતત્તા **દબ્બો મલ્લપુત્તો**તિ પાકટો અહોસિ. અપરભાગે પુબ્બસમ્ભારવસેન પબ્બજિ, સો કમ્મટ્ઠાનમનુયુત્તો નચિરસ્સેવ સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિ.

અથ નં સત્થા મજ્ઝત્તભાવેન આનુભાવસમ્પન્નભાવેન ચ ભિક્ખૂનં સેનાસનં પઞ્ઞાપને ભત્તુદ્દેસને ચ નિયોજેસિ. સબ્બો ચ ભિક્ખુસઙ્ઘો તં સમન્નેસિ. તં વિનયખન્ધકે (ચૂળવ॰ ૧૮૯-૧૯૦) આગતમેવ. અપરભાગે થેરો એકસ્સ વરસલાકદાયકસ્સ સલાકભત્તં મેત્તિયભૂમજકાનં ભિક્ખૂનં ઉદ્દિસિ. તે હટ્ઠતુટ્ઠા ''સ્વે મયં મુગ્ગઘતમધુમિસ્સકભત્તં ભુઞ્જિસ્સામા''તિ ઉસ્સાહજાતા અહેસું. સો પન ઉપાસકો તેસં વારપ્પત્તભાવં સુત્વા દાસિં આણાપેસિ – ''યે, જે, ભિક્ખૂ સ્વે ઇધ આગમિસ્સન્તિ, તે કણાજકેન બિલઙ્ગદુતિયેન પરિવિસાહી''તિ. સાપિ તથેવ તે ભિક્ખૂ આગતે કોટ્ઠકપમુખે નિસીદાપેત્વા ભોજેસિ. તે ભિક્ખૂ અનત્તમના કોપેન તટતટાયન્તા થેરે આઘાતં બન્ધિત્વા ''મધુરભત્તદાયકં અમ્હાકં અમધુરભત્તં દાપેતું એસોવ નિયોજેસી''તિ દુક્ખી દુમ્મના નિસીદિંસુ. અથ તે મેત્તિયા નામ ભિક્ખુની ''કિં, ભન્તે, દુમ્મના''તિ પુચ્છિ. તે, ''ભગિનિ, કિં અમ્હે દબ્બેન મલ્લપુત્તેન વિહેઠિયમાને અજ્ઝુપેક્ખસી''તિ આહંસુ. ''કિં, ભન્તે, મયા સક્કા કાતુ''ન્તિ? ''તસ્સ દોસં આરોપેહી''તિ. સા તત્થ તત્થ થેરસ્સ અભૂતારોપનં અકાસિ. તં સુત્વા ભિક્ખૂ ભગવતો આરોચેસું. અથ ભગવા દબ્બં મલ્લપુત્તં પક્કોસાપેત્વા – ''સચ્ચં કિર ત્વં, દબ્બ, મેત્તિયાય ભિક્ખુનિયા વિપ્પકારમકાસી''તિ પુચ્છિ. ''યથા મં, ભન્તે, ભગવા જાનાતી''તિ. ''ન ખો, દબ્બ , દબ્બા એવં નિબ્બેઠેન્તિ, કારકભાવં વા અકારકભાવં વા વદેહી''તિ. ''અકારકો અહં, ભન્તે''તિ. ભગવા – ''મેત્તિયં ભિક્ખુનિં નાસેત્વા તે ભિક્ખૂ અનુયુઞ્જથા''તિ આહ. ઉપાલિત્થેરપ્પમુખા ભિક્ખૂ તં ભિક્ખુનિં ઉપ્પબ્બાજેત્વા મેત્તિયભૂમજકે ભિક્ખૂ અનુયુઞ્જિત્વા તેહિ ''અમ્હેહિ નિયોજિતા સા ભિક્ખુની''તિ વુત્તે ભગવતો એકમત્થં આરોચેસું. ભગવા મેત્તિયભૂમજકાનં ભિક્ખૂનં અમૂલકસઙ્ઘાદિસેસં પઞ્ઞપેસિ.

તેન ચ સમયેન દબ્બત્થેરો ભિક્ખૂનં સેનાસનં પઞ્ઞાપેન્તો વેળુવનવિહારસ્સ સામન્તા અટ્ઠારસમહાવિહારે સભાગે ભિક્ખૂ પેસેન્તો રત્તિભાગે અન્ધકારે અઙ્ગુલિયા પદીપં જાલેત્વા તેનેવાલોકેન અનિદ્ધિમન્તે ભિક્ખૂ પેસેસિ. એવં થેરસ્સ સેનાસનપઞ્ઞાપનભત્તુદ્દેસનકિચ્ચે પાકટે જાતે સત્થા અરિયગણમજ્ઝે દબ્બત્થેરં ઠાનન્તરે ઠપેન્તો ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં સેનાસનપઞ્ઞાપકાનં યદિદં દબ્બો મલ્લપુત્તો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૦૯, ૨૧૪) એતદગ્ગે ઠપેસિ.

૧૦૮. થેરો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. ઇતો એકનવુતે કપ્પે વિપસ્સી નામ નાયકો લોકે ઉપ્પજ્જીતિ સમ્બન્ધો.

૧૨૫. **દુટ્ઠચિત્તો**તિ દૂસિતચિત્તો અસાધુસઙ્કમેન અપસન્નચિત્તોતિ અત્થો. **ઉપવદિં સાવકં તસ્સા**તિ તસ્સ ભગવતો ખીણાસવં સાવકં ઉપવદિં, ઉપરિ અભૂતં વચનં આરોપેસિં, અબ્ભક્ખાનં અકાસિન્તિ અત્થો.

૧૩૨. **દુન્દુભિયો**તિ દુન્દું ઇતિ સદ્દાયનતો દુન્દુભિસઞ્ઞાતા ભેરિયો. **નાદયિંસૂ**તિ સદ્દં કરિંસુ. **સમન્તતો અસનિયો**તિ સબ્બદિસાભાગતો અસને વિનાસને નિયુત્તોતિ અસનિયો, દેવદણ્ડા ભયાવહા ફલિંસૂતિ સમ્બન્ધો.

૧૩૩. **ઉક્કા પતિંસુ નભસા**તિ આકાસતો અગ્ગિક્ખન્ધા ચ પતિંસૂતિ અત્થો. **ધૂમકેતુ ચ દિસ્સતી**તિ ધૂમરાજિસહિતો અગ્ગિક્ખન્ધો ચ દિસ્સતિ પઞ્ઞાયતીતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

દબ્બમલ્લપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. કુમારકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પઞ્ચમાપદાને **ઇતો સતસહસ્સમ્હી**તિઆદિકં આયસ્મતો કુમારકસ્સપત્થેરસ્સ અપદાનં. અયં કિર પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા એકદિવસં સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું ચિત્તકથિકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો પણિધાનં કત્વા તદનુરૂપાનિ પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો તસ્સ ભગવતો સાસને પબ્બજિત્વા સમણધમ્મં કત્વા સુગતીસુયેવ સંસરન્તો દિબ્બસુખં માનુસસુખઞ્ચ અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે રાજગહે એકિસ્સા સેટ્ઠિધીતાય કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તો. સા કિર કુમારિકાકાલેયેવ પબ્બજિતુકામા માતાપિતરો યાચિત્વા પબ્બજ્જં અલભમાના પતિકુલં ગન્ત્વા ગબ્ભં ગણ્હિત્વા તં અજાનિત્વા ''સામિકં આરાધેત્વા પબ્બજ્જં અનુજાનાપેસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ. સા સામિકં આરાધેન્તી, અય્યપુત્ત –

> ''સચે ઇમસ્સ કાયસ્સ, અન્તો બાહિરકો સિયા;
> દણ્ડં નૂન ગહેત્વાન, કાકે સોણે નિવારયે''તિ. (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૧૨૨) –

આદિના સરીરસ્સ દોસં દસ્સેન્તી તં આરાધેસિ.

સા સામિકેન અનુઞ્ઞાતા ગબ્ભિનિભાવં અજાનન્તી દેવદત્તપક્ખિયાસુ ભિક્ખુનીસુ પબ્બજિ. તસ્સા ગબ્ભિનિભાવં દિસ્વા ભિક્ખુનિયો દેવદત્તં પુચ્છિંસુ. સો ''અસ્સમણી''તિ આહ. સા ''નાહં દેવદત્તં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિતા, ભગવન્તં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિતા''તિ ભગવતો સન્તિકં ગન્ત્વા દસબલં પુચ્છિ. સત્થા ઉપાલિત્થેરં પટિચ્છાપેસિ. થેરો સાવત્થિનગરવાસીનિ કુલાનિ વિસાખઞ્ચ ઉપાસિકં પક્કોસાપેત્વા સરાજિકાય પરિસાય તં વિનિચ્છિનન્તો ''પુરે લદ્ધો ગબ્ભો, અરોગા પબ્બજ્જા''તિ આહ. તં સુત્વા સત્થા ''સાધુ સુવિનિચ્છિતં ઉપાલિના અધિકરણ''ન્તિ થેરસ્સ સાધુકારં અદાસિ.

સા ભિક્ખુની સુવણ્ણબિમ્બસદિસં પુત્તં વિજાયિ. તં રાજા પસેનદિ કોસલો ''દારકપરિહરણં ભિક્ખુનીનં પલિબોધો''તિ ધાતીનં દાપેત્વા પોસાપેસિ, **કસ્સપો**તિસ્સ નામં કરિંસુ . અપરભાગે અલઙ્કરિત્વા સત્થુ સન્તિકં નેત્વા પબ્બાજેસિ. કુમારકાલે પબ્બજિતત્તા પન ભગવતા ''કસ્સપં પક્કોસથ, ઇદં ફલં વા ખાદનીયં વા કસ્સપસ્સ દેથા''તિ વુત્તે ''કતરકસ્સપસ્સા''તિ ''કુમારકસ્સપસ્સા''તિ એવં ગહિતનામત્તા રઞ્ઞા પોસાવનીયપુત્તત્તા ચ વુદ્ધકાલેપિ **કુમારકસ્સપો**ત્વેવ પઞ્ઞાયિત્થ.

સો પબ્બજિતકાલતો પટ્ઠાય વિપસ્સનાય કમ્મં કરોતિ, બુદ્ધવચનઞ્ચ ઉગ્ગણ્હાતિ. અથ તેન સદ્ધિં પબ્બતમત્થકે સમણધમ્મં કત્વા અનાગામી હુત્વા સુદ્ધાવાસે નિબ્બત્તમહાબ્રહ્મા ''વિપસ્સનાય મુખં દસ્સેત્વા મગ્ગફલુપ્પત્તિયા ઉપાયં કરિસ્સામી''તિ પઞ્ચદસપઞ્હે અભિસઙ્ખરિત્વા અન્ધવને વસન્તસ્સ થેરસ્સ ''ઇમે પઞ્હે સત્થારં પુચ્છેય્યાસી''તિ આચિક્ખિ. તતો સો તે પઞ્હે ભગવન્તં પુચ્છિ. ભગવાપિસ્સ વિસ્સજ્જેસિ. થેરો ભગવતા કથિતનિયામેનેવ તે ઉગ્ગણ્હિત્વા વિપસ્સનં ગબ્ભં ગાહાપેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૧૫૦. સો અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઇતો સતસહસ્સમ્હી**તિઆદિમાહ. તત્થ યં હેટ્ઠા વુત્તનયઞ્ચ ઉત્તાનત્થઞ્ચ, તં સબ્બં ન વણ્ણયિસ્સામ. અનુત્તાનપદમેવ વણ્ણયિસ્સામ.

૧૬૯. આપન્નસત્તા મે માતાતિ મય્હં માતા ગરુગબ્ભા ગબ્ભિની પસુતાસન્નગબ્ભાતિ અત્થો.

૧૭૩. વમ્મિકસદિસં કાયન્તિ સરીરં નામ વમ્મિકસદિસં યથા વમ્મિકો ઇતો ચિતો ચ છિદ્દાવછિદ્દો ઘરગોળિકઉપચિકાદીનં આસયો, એવમેવ અયં કાયો નવછિદ્દો ધુવસ્સવોતિ **બુદ્ધેન** ભગવતા **દેસિતં** પકાસિતં તં સુત્વા મે ચિત્તં આસવે અગ્ગહેત્વા અસેસેત્વા કિલેસતો વિમુચ્ચિ, અરહત્તે પતિટ્ઠાસીતિ અત્થો. અપરભાગે તત્થ તત્થ ભિક્ખૂનં વિચિત્તધમ્મકથિકભાવં સુત્વા સત્થા ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં ચિત્તકથિકાનં યદિદં કુમારકસ્સપો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૦૯, ૨૧૭) એતદગ્ગે ઠપેસીતિ.

કુમારકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. બાહિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

છટ્ઠાપદાને **ઇતો સતસહસ્સમ્હી**તિઆદિકં આયસ્મતો બાહિયસ્સ દારુચીરિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો બ્રાહ્મણસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં ગન્ત્વા વેદઙ્ગેસુ અનવયો એકદિવસં સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં

સુણન્તો પસન્નમાનસો સત્થારં એકં ભિક્ખું ખિપ્પાભિઞ્ઞાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા તં ઠાનં પત્તુકામો સત્તાહં બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા સત્તાહસ્સ અચ્ચયેન ભગવતો પાદમૂલે નિપન્નો "ભગવા, ભન્તે, ઇતો સત્તમે દિવસે યં ભિક્ખું ખિપ્પાભિઞ્ઞાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ, સો વિય અહમ્પિ અનાગતે એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને ખિપ્પાભિઞ્ઞાનં અગ્ગો ભવેય્ય"ન્તિ પત્થનં અકાસિ . ભગવા અનાગતંસઞાણેન ઓલોકેત્વા સમિજ્ઝનભાવં ઞત્વા "અનાગતે ગોતમસ્સ ભગવતો સાસને પબ્બજિત્વા ખિપ્પાભિઞ્ઞાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી"તિ બ્યાકાસિ. સો યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો તત્થ છ કામાવચરસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા પુન મનુસ્સેસુ ચક્કવત્તિઆદિસમ્પત્તિયો અનેકકપ્પકોટિસતેસુ અનુભવિત્વા કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે એકસ્મિં કુલે નિબ્બત્તો, ભગવતિ પરિનિબ્બુતે પબ્બજિતો યદા સાસને ઓસક્કમાને સત્ત ભિક્ખૂ ચતુન્નં પરિસાનં અજ્ઝાચારં દિસ્વા સંવેગપ્પત્તા અરઞ્ઞં પવિસિત્વા "યાવ સાસનસ્સ અન્તરધાનં ન હોતિ, તાવ અત્તનો પતિટ્ઠં કરિસ્સામા"તિ સુવણ્ણચેતિયં વન્દિત્વા તત્થ અરઞ્ઞે એકં પબ્બતં દિસ્વા "જીવિતસાલયા નિવત્તન્તુ, નિરાલયા ઇમં પબ્બતં અભિરુહન્તૂ"તિ નિસ્સેણિં બન્ધિત્વા સબ્બે તં પબ્બતં અભિરુય્હ નિસ્સેણિં પાતેત્વા સમણધમ્મં કરિંસુ. તેસુ સઙ્ઘત્થેરો એકરત્તાતિક્કમેન અરહત્તં પાપુણિ. સો અનોતત્તદહે નાગલતાદન્તકટ્ઠં ખાદિત્વા મુખં ધોવિત્વા ઉત્તરકુરુતો પિણ્ડપાતં આહરિત્વા તે ભિક્ખૂ આહ – "આવુસો, ઇમં પિણ્ડપાતં ભુઞ્જથા"તિ. તે આહંસુ – "કિં, ભન્તે, અમ્હેહિ એવં કતિકા કતા 'યો પઠમં અરહત્તં પાપુણાતિ, તેનાભતં પિણ્ડપાતં અવસેસા પરિભુઞ્જન્તૂ'"તિ? "નો હેતં, આવુસો"તિ. "તેન હિ સચે મયમ્પિ તુમ્હે વિય વિસેસં નિબ્બત્તેસ્સામ, સયં આહરિત્વા ભુઞ્જિસ્સામા"તિ ન ઇચ્છિંસુ.

દુતિયદિવસે દુતિયત્થેરો અનાગામી હુત્વા તથેવ પિણ્ડપાતં આહરિત્વા ઇતરે નિમન્તેસિ. તે એવમાહંસુ – "કિં પનાવુસો, કતિકા કતા, 'મહાથેરેન આભતં પિણ્ડપાતં અભુઞ્જિત્વા અનુથેરેન આભતં ભુઞ્જિસ્સામા'"તિ? "નો હેતં, આવુસો"તિ. "એવં સન્તે તુમ્હે વિય મયમ્પિ વિસેસં નિબ્બત્તેત્વા અત્તનો અત્તનો પુરિસકારેન ભુઞ્જિતું સક્કોન્તા ભુઞ્જિસ્સામા"તિ ન ઇચ્છિંસુ. તેસુ અરહત્તપ્પત્તત્થેરો પરિનિબ્બાયિ, દુતિયો અનાગામી બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિ, ઇતરે પઞ્ચ વિસેસં નિબ્બત્તેતું અસક્કોન્તા સુસ્સિત્વા સત્તમે દિવસે કાલં કત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તિંસુ. તત્થ દિબ્બસુખં અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે તતો ચવિત્વા મનુસ્સેસુ નિબ્બત્તિંસુ. તેસુ એકો પુક્કુસાતિ રાજા અહોસિ, એકો ગન્ધારરટ્ઠે તક્કસિલાયં કુમારકસ્સપો, એકો બાહિયો દારુચીરિયો, એકો દબ્બો મલ્લપુત્તો, એકો સભિયો પરિબ્બાજકોતિ. તેસુ અયં બાહિયો દારુચીરિયો સુપ્પારકપટ્ટને વાણિજકુલે નિબ્બત્તો વાણિજકમ્મે નિપ્ફત્તિં ગતો મહદ્ધનો મહાભોગો, સો સુવણ્ણભૂમિં ગચ્છન્તેહિ વાણિજેહિ સદ્ધિં નાવમારુય્હ વિદેસં ગચ્છન્તો કતિપાહં ગન્ત્વા ભિન્નાય નાવાય સેસેસુ મચ્છકચ્છપભક્ખેસુ જાતેસુ એકોયેવ અવસિટ્ઠો એકં ફલકં ગહેત્વા વાયમન્તો સત્તમે દિવસે સુપ્પારકપટ્ટનતીરં ઓક્કમિ. તસ્સ નિવાસનપારુપનં નત્થિ, સો અઞ્ઞં કિઞ્ચિ અપસ્સન્તો સુક્ખકટ્ઠદણ્ડકે વાકેહિ પલિવેઠેત્વા નિવાસેત્વા પારુપિત્વા ચ દેવકુલતો કપાલં ગહેત્વા સુપ્પારકપટ્ટનં અગમાસિ. મનુસ્સા તં દિસ્વા યાગુભત્તાદીનિ દત્વા "અયં એકો અરહા"તિ સમ્ભાવેસું. સો વત્થેસુ ઉપનીતેસુ "સચાહં નિવાસેમિ, પારુપામિ વા, લાભસક્કારો મે પરિહાયિસ્સતી"તિ તાનિ પટિક્ખિપિત્વા દારુચીરાનેવ પરિહરિ.

અથસ્સ "અરહા, અરહા"તિ બહૂહિ સમ્ભાવિયમાનસ્સ એવં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ "યે કેચિ લોકે અરહન્તો વા અરહત્તમગ્ગં વા સમાપન્ના, અહં તેસં અઞ્ઞતરો"તિ સો તેન નિયામેન કુહનકમ્મેન જીવિકં કપ્પેતિ.

કસ્સપદસબલસ્સ સાસને સત્તસુ જનેસુ પબ્બતં આરુય્હ સમણધમ્મં કરોન્તેસુ એકો અનાગામી હુત્વા સુદ્ધાવાસબ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિત્વા અત્તનો બ્રહ્મસમ્પત્તિં ઓલોકેન્તો આગતટ્ઠાનં આવજ્જેન્તો પબ્બતમારુય્હ સમણધમ્મં કરણટ્ઠાનં દિસ્વા સેસાનં નિબ્બત્તનટ્ઠાનં આવજ્જેન્તો એકસ્સ પરિનિબ્બુતભાવં ઇતરેસઞ્ચ પઞ્ચન્નં

કામાવચરદેવલોકે નિબ્બત્તભાવં ઞત્વા તે કાલાનુકાલં આવજ્જેસિ ''ઇમસ્મિં પન કાલે કહં નુ ખો તે''તિ આવજ્જેન્તો દારુચીરિયં સુપ્પારકપટ્ટનં નિસ્સાય કુહનકમ્મેન જીવિતં કપ્પેન્તં દિસ્વા ''નટ્ઠો વતાયં બાલો, પુબ્બે સમણધમ્મં કરોન્તો અતિઉક્કટ્ઠભાવેન અરહતાપિ આભતં પિણ્ડપાતં અપરિભુઞ્જિત્વા ઇદાનિ ઉદરહેતુ અનારહાવ સમાનો અરહત્તં પટિજાનિત્વા લોકં વઞ્ચેન્તો વિચરતિ, દસબલસ્સ ઉપ્પન્નભાવં ન જાનાતિ, ગચ્છામિ નં સંવેજેત્વા બુદ્ધુપ્પાદં જાનાપેસ્સામી''તિ ખણેનેવ બ્રહ્મલોકતો ઓતરિત્વા સુપ્પારકપટ્ટને રત્તિભાગસમનન્તરે દારુચીરિયસ્સ સમ્મુખે પાતુરહોસિ. સો અત્તનો વસનટ્ઠાને ઓભાસં દિસ્વા બહિ નિક્ખમિત્વા મહાબ્રહ્માનં દિસ્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ''કે તુમ્હે''તિ પુચ્છિ. ''અહં તુમ્હાકં પોરાણકસહાયો અનાગામિફલં પત્વા બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તો, અમ્હાકં સબ્બજેટ્ઠકો અરહા હુત્વા પરિનિબ્બુતો, તુમ્હે પન પઞ્ચજના દેવલોકે નિબ્બત્તા. સ્વાહં દાનિ તં ઇમસ્મિં ઠાને કુહનકમ્મેન જીવિકં કપ્પેન્તં દિસ્વા દમિતું આગતો''તિ વત્વા ઇદં કારણં આહ – ''નેવ ખો ત્વં, બાહિય, અરહા નાપિ અરહત્તમગ્ગં વા સમાપન્નો, સાપિ તે પટિપદા નત્થિ, યાય ત્વં અરહા વા અસ્સ અરહત્તમગ્ગં વા સમાપન્નો''તિ. અથસ્સ સત્થુ ઉપ્પન્નભાવં સાવત્થિયં વસનભાવઞ્ચ આચિક્ખિત્વા ''સત્થુ સન્તિકં ગચ્છા''તિ તં ઉય્યોજેત્વા બ્રહ્મલોકમેવ અગમાસિ.

બાહિયો પન આકાસે ઠત્વા કથેન્તં મહાબ્રહ્માનં ઓલોકેત્વા ચિન્તેસિ – ''અહો ભારિયં કમ્મં મયા કતં, અનરહં અરહા અહન્તિ ચિન્તેસિં, અયઞ્ચ મં 'ન ત્વં અરહા, નાપિ અરહત્તમગ્ગં વા સમાપન્નાસી'તિ વદતિ, અત્થિ નુ ખો લોકે અઞ્ઞો અરહા''તિ. અથ નં પુચ્છિ – ''અથ કે ચરહિ સદેવકે લોકે અરહન્તો વા અરહત્તમગ્ગં વા સમાપન્ના''તિ. અથસ્સ દેવતા આચિક્ખિ – ''અત્થિ, બાહિય, ઉત્તરેસુ જનપદેસુ સાવત્થિ નામ નગરં, તત્થ સો ભગવા એતરહિ વિહરતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. સો હિ, બાહિય, ભગવા અરહા ચેવ અરહત્તાય ચ ધમ્મં દેસેસી''તિ. બાહિયો રત્તિભાગે દેવતાય કથં સુત્વા સંવિગ્ગમાનસો તંખણંયેવ સુપ્પારકા નિક્ખમિત્વા એકરત્તિવાસેન સાવત્થિં અગમાસિ, ગચ્છન્તો ચ પન દેવતાનુભાવેન બુદ્ધાનુભાવેન ચ વીસયોજનસતિકં મગ્ગં અતિક્કમિત્વા સાવત્થિં અનુપ્પત્તો, તસ્મિં ખણે સત્થા સાવત્થિયં પિણ્ડાય પવિટ્ઠો હોતિ. સો જેતવનં પવિસિત્વા અબ્ભોકાસે ચઙ્કમન્તે સમ્બહુલે ભિક્ખૂ પુચ્છિ – ''કુહિં એતરહિ સત્થા''તિ? ભિક્ખૂ ''સાવત્થિયં પિણ્ડાય પવિટ્ઠો''તિ વત્વા ''ત્વં પન કુતો આગતોસી''તિ પુચ્છિંસુ. ''સુપ્પારકા આગતોમ્હી''તિ. ''કદા નિક્ખન્તોસી''તિ? ''હિય્યો સાયન્હસમયે નિક્ખન્તોમ્હી''તિ. ''દૂરતોપિ આગતો, નિસીદ તાવ પાદે ધોવિત્વા તેલેન મક્ખેત્વા થોકં વિસ્સમાહિ, આગતકાલે સત્થારં દક્ખિસ્સતી''તિ આહંસુ. ''અહં, ભન્તે, સત્થુ વા અત્તનો વા જીવિતન્તરાયં ન જાનામિ, કત્થચિ અટ્ઠત્વા અનિસીદિત્વા એકરત્તેનેવ વીસયોજનસતિકં મગ્ગં આગતો, સત્થારં પસ્સિત્વાવ વિસ્સમિસ્સામી''તિ આહ. સો એવં વત્વા તરમાનરૂપો સાવત્થિં પવિસિત્વા ભગવન્તં અનોપમાય બુદ્ધસિરિયા ચરન્તં દિસ્વા ''ચિરસ્સં વત મે ગોતમો સમ્માસમ્બુદ્ધો દિટ્ઠો''તિ દિટ્ઠટ્ઠાનતો પટ્ઠાય ઓનતસરીરો ગન્ત્વા અન્તરવીથિયં પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા ગોપ્ફકેસુ દળ્હં ગહેત્વા એવમાહ – ''દેસેતુ, ભન્તે ભગવા, ધમ્મં, દેસેતુ સુગતો ધમ્મં, યં મમસ્સ દીઘરત્તં હિતાય સુખાયા''તિ. અથ નં સત્થા ''અકાલો ખો તાવ, બાહિય, અન્તરઘરં પવિટ્ઠમ્હા પિણ્ડાયા''તિ પટિક્ખિપિ.

તં સુત્વા બાહિયો, ''ભન્તે, સંસારે સંસરન્તેન કબળીકારાહારો ન અલદ્ધપુબ્બો, તુમ્હાકં વા મય્હં વા જીવિતન્તરાયં ન જાનામિ, દેસેતુ મે, ભન્તે ભગવા, ધમ્મં, દેસેતુ સુગતો ધમ્મ''ન્તિ પુન યાચિ. સત્થા દુતિયમ્પિ તથેવ પટિક્ખિપિ. એવં કિરસ્સ અહોસિ – ''ઇમસ્સ દિટ્ઠકાલતો પટ્ઠાય સકલસરીરં પીતિયા નિરન્તરં અજ્ઝોત્થટં હોતિ, બલવપીતિવેગો ધમ્મં સુત્વાપિ ન સક્ખિસ્સતિ પટિવિજ્ઝિતું, મજ્ઝત્તુપેક્ખાય તાવ તિટ્ઠતુ, એકરત્તેનેવ

વીસયોજનસતિકં મગ્ગં આગતસ્સપિ યસ્સ દરથો બલવા સોપિ તાવ પટિપ્પસ્સમ્ભતૂ’’તિ. તસ્મા દ્વિક્ખત્તું પટિક્ખિપિત્વા તતિયં યાચિતો અન્તરવીથિયં ઠિતોવ ‘‘તસ્માતિહ તે, બાહિય, એવં સિક્ખિતબ્બં, દિટ્ઠે દિટ્ઠમત્તં ભવિસ્સતી’’તિઆદિના (ઉદા॰ ૧૦) નયેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મં દેસેસિ. સો સત્થુ ધમ્મં સુણન્તોયેવ સબ્બાસવે ખેપેત્વા સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિ.

૧૭૮. સો અરહત્તં પત્તક્ખણેયેવ પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઇતો સતસહસ્સમ્હી**તિઆદિમાહ. તં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવ. અનુત્તાનપદવણ્ણનમેવ કરિસ્સામ.

૧૮૧. **હસનં પચ્ચવેક્ખણ**ન્તિ પરિપુણ્ણસોમનસ્સજાતં પચ્ચવેક્ખણં, કોમારવણ્ણં અતિકોમલન્તિ અત્થો.

૧૮૨. **હેમયઞ્ઞોપચિતઙ્ગ**ન્તિ સુવણ્ણસુત્તયઞ્ઞોપચિતસુત્તઅવયવં સરીરં દેહન્તિ અત્થો. **પલમ્બબિમ્બતમ્બોટ્ઠ**ન્તિ ઓલમ્બિતબિમ્બફલસદિસં રત્તવણ્ણં ઓટ્ઠદ્વયસમન્નાગતન્તિ અત્થો. **સેતતિણ્હસમં દિજ**ન્તિ સુનિસિતતિખિણઅયલોહઘંસનેન ઘંસિત્વા સમં કતં વિય સમદન્તન્તિ અત્થો.

૧૮૩. **પીતિસમ્ફુલ્લિતાનન**ન્તિ પીતિયા સુટ્ઠુ ફુલ્લિતં વિકસિતં આનનં મુખં આદાસતલસદિસમુખવન્તન્તિ અત્થો.

૧૮૪. **ખિપ્પાભિઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનો**તિ ખિપ્પં દેસનાય સમુગ્ઘાટિતક્ખણેયેવ અભિવિસેસેન ઞાતું સમત્થસ્સ ભિક્ખુનોતિ અત્થો.

૧૮૬. **સગ્ગં અગં સભવનં યથા**તિ અત્તનો ગેહં વિય સગ્ગં લોકં અગમાસિન્તિ અત્થો.

૧૯૬. **ન ત્વં ઉપાયમગ્ગઞ્ઞૂ**તિ ત્વં નિબ્બાનાધિગમૂપાયભૂતમગ્ગઞ્ઞૂ ન અહોસીતિ અત્થો.

૨૦૦. **સત્થુનો સદા જિન**ન્તિ સદા સબ્બકાલં જિનં જિનન્તો પરાજિતકોપો સત્થુનો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ **વિમલાનનં** આદાસતલસદિસમુખં **પસ્સિસ્સામિ** પસ્સિતું નિક્ખમામીતિ યોજના. **દિજે અપુચ્છિં કુહિં લોકનન્દનો**તિ કુહિં ઠાને લોકપસાદકરો સત્થાતિ દિજે બ્રાહ્મણે અહં ભિક્ખૂ અપુચ્છિન્તિ અત્થો.

૨૦૧. **સસોવ ખિપ્પં મુનિદસ્સનુસ્સુકો**તિ મુનિદસ્સને તથાગતદસ્સને ઉસ્સુકો ઉસ્સાહજાતો સસો ઇવ ખિપ્પં પાપુણાતીતિ અત્થો.

૨૦૨. **તુવટં ગન્ત્વા**તિ સીઘં ગન્ત્વા. **પિણ્ડત્થં અપિહાગિધ**ન્તિ પિણ્ડપાતં પટિચ્ચ અપિહં અપગતપિહં અગિધં નિત્તણ્હં.

૨૦૩. **અલોલક્ખ**ન્તિ ઇતો ચિતો ચ અનોલોકયમાનં ઉત્તમે સાવત્થિનગરે પિણ્ડાય વિચરન્તં અદક્ખિન્તિ સમ્બન્ધો. **સિરીનિલયસઙ્કાસ**ન્તિ સિરિયા લક્ખણાનુબ્યઞ્જનસોભાય નિલયં સઙ્કાસં જલમાનતોરણસદિસં. **રવિદિત્તિહરાનન**ન્તિ વિજ્જોતમાનસૂરિયમણ્ડલં વિય વિજ્જોતમાનમુખમણ્ડલં.

૨૦૪. **કુપથે વિપ્પનટ્ઠસ્સા**તિ કુચ્છિતપથે સોપદ્દવમગ્ગે મૂળ્હસ્સ મિચ્છાપટિપન્નસ્સ મે **સરણં હોહિ** પતિટ્ઠા હોહિ. **ગોતમા**તિ ભગવન્તં ગોત્તેન આલપતિ.

૨૧૮. ન તત્થ સુક્કા જોતન્તીતિ સુક્કપભાસમ્પન્ના જોતમાનઓસધિતારકાદયો ન જોતન્તિ નપ્પભાસન્તિ. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ. સો એવં પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેત્વા તાવદેવ ચ ભગવન્તં પબ્બજ્જં યાચિ. ''પરિપુણ્ણં તે પત્તચીવર''ન્તિ ચ પુટ્ઠો ''ન પરિપુણ્ણ''ન્તિ આહ. અથ નં સત્થા ''તેન હિ પત્તચીવરં પરિયેસાહી''તિ વત્વા પક્કામિ. સો કિર વીસતિવસ્સસહસ્સાનિ સમણધમ્મં કરોન્તો ''ભિક્ખુના નામ અત્તના પચ્ચયે લભિત્વા અઞ્ઞં અનોલોકેત્વા સયમેવ પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતી''તિ વત્વા એકભિક્ખુસ્સાપિ પત્તેન વા ચીવરેન વા સઙ્ગહં નાકાસિ, ''ન તેનસ્સ ઇદ્ધિમયં પત્તચીવરં ઉપ્પજ્જિસ્સતી''તિ ઞત્વા ભગવા એહિભિક્ખુભાવેન પબ્બજ્જં નાદાસિ. તમ્પિ પત્તચીવરં પરિયેસમાનમેવ સઙ્કારટ્ઠાનતો ચોળક્ખણ્ડાનિ સંકડ્ઢેન્તં પુબ્બવેરિકો અમનુસ્સો એકિસ્સા તરુણવચ્છાય ગાવિયા સરીરે અધિમુચ્ચિત્વા વામઊરુમ્હિ પહરિત્વા જીવિતક્ખયં પાપેસિ. સત્થા પિણ્ડાય ચરિત્વા કતભત્તકિચ્ચો સમ્બહુલેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં નિક્ખમન્તો બાહિયસ્સ સરીરં સઙ્કારટ્ઠાને પતિતં દિસ્વા ''ગણ્હથ, ભિક્ખવે, એતં બાહિયં દારુચીરિયન્તિ એકસ્મિં ગેહદ્વારે ઠત્વા મઞ્ચકં આહરાપેત્વા ઇમં સરીરં નગરદ્વારતો નીહરિત્વા ઝાપેત્વા ધાતુયો ગહેત્વા થૂપં કરોથા''તિ ભિક્ખૂ આણાપેસિ.

તે ભિક્ખૂ ધાતું મહાપથે થૂપં કારેત્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા અત્તનો કતકમ્મં આરોચેસું. તતો સઙ્ઘમજ્ઝે કથા ઉદપાદિ – ''તથાગતો ભિક્ખુસઙ્ઘેન સરીરઝાપનકિચ્ચં કારેસિ, ધાતુયો ચ ગાહાપેત્વા ચેતિયં કારાપેસિ, કતરમગ્ગો નુ ખો તેન સમધિગતો, સામણેરો નુ ખો સો, ભિક્ખુ નુ ખો''તિ. સત્થા તં અટ્ઠુપ્પત્તિં કત્વા ''પતિટ્ઠિતો, ભિક્ખવે, બાહિયો દારુચીરિયો અરહત્તો''તિ ઉપરિ ધમ્મદેસનં વડ્ઢેતિ. તસ્સ પરિનિબ્બુતભાવઞ્ચ આચિક્ખિત્વા ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં ખિપ્પાભિઞ્ઞાનં યદિદં બાહિયો દારુચીરિયો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૦૯, ૨૧૬) એતદગ્ગે ઠપેસિ.

અથ નં ભિક્ખૂ પુચ્છિંસુ – ''તુમ્હે, ભન્તે, 'બાહિયો દારુચીરિયો અરહત્તં પત્તો'તિ વદેથ, કદા સો અરહત્તં પત્તો''તિ? ''મમ ધમ્મં સુતકાલે, ભિક્ખવે''તિ. ''કદા પનસ્સ, ભન્તે, તુમ્હેહિ ધમ્મો કથિતો''તિ? ''ભિક્ખાય ચરન્તેન અન્તરવીથિયં ઠિતેના''તિ. ''અપ્પમત્તકો, ભન્તે, તુમ્હેહિ અન્તરવીથિયં ઠત્વા કથિતધમ્મો; કથં સો તાવત્તકેન વિસેસં નિબ્બત્તેસી''તિ? અથ ને સત્થા, ''ભિક્ખવે, મમ ધમ્મં 'અપ્પં' વા 'બહું વા'તિ મા ચિન્તયિત્થ. અનેકાનિપિ હિ અનત્થપદસંહિતાનિ ગાથાસહસ્સાનિ ન સેય્યો, અત્થનિસ્સિતં પન એકમ્પિ ગાથાપદં સેય્યો''તિ વત્વા અનુસન્ધિં ઘટેત્વા ધમ્મં દેસેન્તો ઇમં ગાથમાહ –

> ''સહસ્સમપિ ચે ગાથા, અનત્થપદસંહિતા;
> એકં ગાથાપદં સેય્યો, યં સુત્વા ઉપસમ્મતી''તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૦૧) –

દેસનાપરિયોસાને ચતુરાસીતિયા પાણસહસ્સાનં ધમ્માભિસમયો અહોસીતિ.

બાહિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. મહાકોટ્ઠિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સત્તમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો મહાકોટ્ઠિકત્થેરસ્સ અપદાનં. કા ઉપ્પત્તિ? અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે મહાભોગકુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો માતાપિતૂનં અચ્ચયેન કુટુમ્બં સણ્ઠપેત્વા ઘરાવાસં

વસન્તો એકદિવસં પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો ધમ્મદેસનાકાલે હંસવતીનગરવાસિનો ગન્ધમાલાદિહત્થે યેન બુદ્ધો યેન ધમ્મો યેન સઙ્ઘો, તન્નિન્ને તપ્પોણે તપ્પબ્ભારે ગચ્છન્તે દિસ્વા તેહિ સદ્ધિં ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા, સત્થારં એકં ભિક્ખું પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા ''અયં ઇમસ્મિં સાસને પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં અગ્ગો, યંનૂનાહમ્પિ એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને અયં વિય પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં અગ્ગો ભવેય્ય''ન્તિ ચિન્તેત્વા સત્થુ દેસનાપરિયોસાને વુટ્ઠિતાય પરિસાય ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા, ''ભન્તે, સ્વે મય્હં ગેહે ભિક્ખં ગણ્હથા''તિ નિમન્તેસિ. સત્થા અધિવાસેસિ. સો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા સકનિવેસનં ગન્ત્વા સબ્બરત્તિં બુદ્ધસ્સ ચ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ નિસજ્જટ્ઠાનં ગન્ધમાલાદીહિ અલઙ્કરિત્વા ખાદનીયભોજનીયં પટિયાદાપેત્વા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન સકનિવેસને ભિક્ખુસતસહસ્સપરિવારં સત્થારં વિવિધયાગુખજ્જકપરિવારં સસૂપબ્યઞ્જનં ગન્ધસાલિભોજનં ભોજાપેત્વા ભત્તકિચ્ચપરિયોસાને ચિન્તેસિ – ''મહન્તં ખો અહં ઠાનન્તરં પત્થેમિ, ન પન યુત્તં મયા એકદિવસમેવ દાનં દત્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેતું, અનુપટિપાટિયા સત્તાહં દાનં દત્વા પત્થેસ્સામી''તિ. સો તેનેવ નિયામેન સત્તાહં મહાદાનં દત્વા ભત્તકિચ્ચપરિયોસાને દુસ્સકોટ્ઠાગારં વિવરાપેત્વા ઉત્તમં તિચીવરપ્પહોનકં સુખુમવત્થં બુદ્ધસ્સ પાદમૂલે ઠપેત્વા ભિક્ખુસતસહસ્સસ્સ ચ તિચીવરં દત્વા તથાગતં ઉપસઙ્કમિત્વા, ''ભન્તે, યો સો ભિક્ખુ તુમ્હેહિ ઇતો સત્તમે દિવસમત્થકે પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપિતો, અહમ્પિ સો ભિક્ખુ વિય અનાગતે ઉપ્પજ્જનકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને પબ્બજિત્વા પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં અગ્ગો ભવેય્ય''ન્તિ સત્થુ પાદમૂલે નિપજ્જિત્વા પત્થનં અકાસિ. સત્થા તસ્સ સમિજ્ઝનભાવં ઞત્વા ''અનાગતે ઇતો કપ્પસતસહસ્સમત્થકે ગોતમો નામ બુદ્ધો લોકે ઉપ્પજ્જિસ્સતિ, તસ્સ સાસને તવ પત્થના સમિજ્ઝિસ્સતી''તિ બ્યાકાસિ. સો તત્થ યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચુતો દેવસમ્પત્તિં અનુભવિત્વા અપરાપરં દેવમનુસ્સેસુ પરિબ્ભમિ.

એવં સો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો તત્થ તત્થ ભવે પુઞ્ઞઞાણસમ્ભારે સમ્ભરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિ, **કોટ્ઠિકો**તિસ્સ નામં અકંસુ. કસ્મા માતુયા વા અય્યકપય્યકાદીનં વા નામં અગ્ગહેત્વા એવં નામં કરિંસૂતિ ચે? અત્તનો પઞ્ઞવન્તતાય વેદઙ્ગેસુ સતક્કપરતક્કેસુ સનિઘણ્ડુકેટુભેસુ સાક્ખરપ્પભેદેસુ સકલબ્યાકરણેસુ ચ છેકભાવેન ચ દિટ્ઠદિટ્ઠે જને મુખસત્તીહિ કોટ્ટેન્તો પક્કોટ્ટેન્તો વિતુદન્તો વિચરતીતિ અન્વત્થનામં કરિંસૂતિ વેદિતબ્બં. સો વયપ્પત્તો તયો વેદે ઉગ્ગહેત્વા બ્રાહ્મણસિપ્પે નિપ્ફત્તિં પત્તો એકદિવસં સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા ઉપસમ્પન્નકાલતો પટ્ઠાય વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પત્વા પટિસમ્ભિદાસુ ચિણ્ણવસી હુત્વા અભીતો મહાથેરે ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્હં પુચ્છન્તોપિ દસબલં ઉપસઙ્કમિત્વા પટિસમ્ભિદાસુયેવ પઞ્હં પુચ્છિ. એવમયં થેરો તત્થ કતાધિકારતાય તત્થ ચિણ્ણવસીભાવેન ચ પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં અગ્ગો જાતો. અથ નં સત્થા મહાવેદલ્લસુત્તં અટ્ઠુપ્પત્તિં કત્વા પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ, ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં પટિસમ્ભિદાપ્પત્તાનં યદિદં મહાકોટ્ઠિકો''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૦૯, ૨૧૮).

૨૨૧. સો અપરેન સમયેન વિમુત્તિસુખં પટિસંવેદેન્તો સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવ.

ઇત્થં સુદમાયસ્મા મહાકોટ્ઠિકોતિ એત્થ **સુદ**ન્તિ નિદસ્સને નિપાતો. **આયસ્મા**તિ ગારવાધિવચનં, યથા તં આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનોતિ.

મહાકોટ્ઠિકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. ઉરુવેલકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અટ્ઠમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો ઉરુવેલકસ્સપત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વયપ્પત્તો સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા સત્થારં એકં ભિક્ખું મહાપરિવારાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો મહાદાનં દત્વા પણિધાનં અકાસિ. ભગવા ચસ્સ અનન્તરાયતં દિસ્વા ‘‘અનાગતે ગોતમબુદ્ધસ્સ સાસને મહાપરિવારાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. સો તત્થ યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇતો દ્વેનવુતિકપ્પમત્થકે ફુસ્સસ્સ ભગવતો વેમાતિકકનિટ્ઠભાતા હુત્વા નિબ્બત્તો, અઞ્ઞેપિસ્સ દ્વે કનિટ્ઠભાતરો અહેસું. તે તયો બુદ્ધપ્પમુખભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા પરમાય પૂજાય પૂજેત્વા યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અમ્હાકં ભગવતો ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ બારાણસિયં બ્રાહ્મણકુલે તયો ભાતરો હુત્વા નિબ્બત્તા ગોત્તવસેન તયોપિ **કસ્સપા**તિ એવં નામકા અહેસું. તે તયો વયપ્પત્તા તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિંસુ. તેસં જેટ્ઠભાતિકસ્સ પઞ્ચમાણવકસતાનિ પરિવારા, મજ્ઝિમસ્સ તીણિ, કનિટ્ઠસ્સ દ્વે, તે અત્તનો ગન્થેસુ સારં ઓલોકેન્તા દિટ્ઠધમ્મિકમેવ અત્થં દિસ્વા પબ્બજ્જં રોચેસું. તેસુ જેટ્ઠભાતા અત્તનો પરિવારેન સદ્ધિં ઉરુવેલં ગન્ત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા **ઉરુવેલકસ્સપો** નામ જાતો, મજ્ઝિમો ગઙ્ગાનદીવઙ્કે પબ્બજિતો **નદીકસ્સપો** નામ જાતો, કનિટ્ઠો ગયાસીસે પબ્બજિતો **ગયાકસ્સપો** નામ જાતો. એવં તેસુ ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા તત્થ તત્થ વસન્તેસુ બહૂનં દિવસાનં અચ્ચયેન અમ્હાકં બોધિસત્તો મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિત્વા પટિવિદ્ધસબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણો અનુક્કમેન ધમ્મચક્કં પવત્તેત્વા પઞ્ચવગ્ગિયત્થેરે અરહત્તે પતિટ્ઠાપેત્વા યસકુલપુત્તપ્પમુખે પઞ્ચપઞ્ઞાસજને સહાયકે વિનેત્વા સટ્ઠિ અરહન્તે ‘‘ચરથ, ભિક્ખવે, ચારિક’’ન્તિ (મહાવ॰ ૩૨) વિસ્સજ્જેત્વા તિંસભદ્દવગ્ગિયે વિનેત્વા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા વસનત્થાય અગ્યાગારં પવિસિત્વા તત્થ ગતનાગદમનાદીહિ અડ્ઢુટ્ઠસહસ્સેહિ પાટિહારિયેહિ ઉરુવેલકસ્સપં સપરિવારં વિનેત્વા પબ્બાજેસિ. તસ્સ પબ્બજ્જાવિધાનઞ્ચ ઇદ્ધિપાટિહારિયકરણઞ્ચ સબ્બં નદીકસ્સપસ્સ અપદાનટ્ઠકથાયં આવિ ભવિસ્સતિ. તસ્સ પબ્બજિતભાવં સુત્વા ઇતરેપિ દ્વે ભાતરો સપરિસા આગન્ત્વા સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિંસુ. સબ્બેવ તે ઇદ્ધિમયપત્તચીવરધરા એહિભિક્ખુકા અહેસું. સત્થા તં સમણસહસ્સં આદાય ગયાસીસં ગન્ત્વા પિટ્ઠિપાસાણે નિસિન્નો આદિત્તપરિયાયદેસનાય (મહાવ॰ ૫૪) તે સબ્બે અરહત્તે પતિટ્ઠાપેસિ.

૨૫૧. સો એવં અરહત્તં પત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. અનુત્તાનપદમેવ વણ્ણયિસ્સામ.

૨૬૮. સો ચ સબ્બં તમં હન્ત્વાતિ સો ફુસ્સો ભગવા રાગદોસમોહાદિકિલેસન્ધકારં વિદ્ધંસેત્વા. **વિજટેત્વા મહાજટ**ન્તિ તણ્હામાનાદીહિ દિયડ્ઢસહસ્સેહિ કિલેસગણેહિ મહાબ્યાકુલં જટં **વિજટેત્વા** પદાલેત્વા ફાલેત્વાતિ અત્થો. **સદેવકં** દેવલોકસહિતં સકલં લોકસન્નિવાસં**તપ્પયન્તો** સન્તપ્પયન્તો પીણેન્તો **અમતં વુટ્ઠિં** મહાનિબ્બાનવુટ્ઠિધારં **વસ્સતે** પગ્ઘરાપેતીતિ યોજના.

૨૬૯. તદા હિ બારાણસિયન્તિ ‘‘બારસ મનુસ્સા’’તિઆદીસુ વિય બારસ દ્વાદસરાસી હુત્વા પુરા, હિમવન્તતો ઇસયો ચ પચ્ચેકમુનિસઙ્ખાતા ઇસયો ચ ગન્ધમાદનતો આકાસેનાગન્ત્વા એત્થ ગચ્છન્તિ ઓતરન્તિ પવિસન્તીતિ બારાણસી, અથ વા સમ્માસમ્બુદ્ધસઙ્ખાતાનં અનેકસતસહસ્સાનં ધમ્મચક્કપવત્તનત્થાય ઓતરટ્ઠાનં નગરં લિઙ્ગવિપલ્લાસં કત્વા ઇત્થિલિઙ્ગવસેન બારાણસીતિ વુચ્ચતિ, તિસ્સં બારાણસિયં.

૨૭૩. નિક્ખિત્તસત્થં પચ્ચન્તન્તિ છડ્ડિતસત્થં પાતિતઆવુધં પચ્ચન્તજનપદં નિબ્બિસેવનં **કત્વા પુનરુપચ્ચત**ન્તિ પુનરપિ તં નગરં ઉપેચ્ચ ઉપગમ્મ સમ્પત્તાતિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ઉરુવેલકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. રાધત્થેરઅપદાનવણ્ણના

૨૯૬. નવમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો રાધત્થેરસ્સ અપદાનં. તં સબ્બં પાઠાનુસારેન નયાનુચિન્તનેન વિઞ્ઞૂહિ સુવિઞ્ઞેય્યમેવ. કેવલં પુઞ્ઞનાનત્તમેવાતિ.

રાધત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

દસમં મોઘરાજત્થેરઅપદાનં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ચતુપઞ્ઞાસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૫૫. ભદ્દિયવગ્ગો

૧. લકુણ્ડકભદ્દિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પઞ્ચપઞ્ઞાસમવગ્ગે પઠમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો લકુણ્ડકભદ્દિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે મહાભોગકુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ ધમ્મં સુણન્તો નિસિન્નો સત્થારં એકં ભિક્ખું મઞ્જુસ્સરાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સયમ્પિ તં ઠાનન્તરં પત્થેન્તો બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સપ્પિસક્ખરાદિમધુરરસસમ્મિસ્સં મહાદાનં દત્વા ‘‘અહમ્પિ, ભન્તે, અનાગતે અયં ભિક્ખુ વિય એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને મઞ્જુસ્સરાનં અગ્ગો ભવેય્ય’’ન્તિ પણિધાનં અકાસિ. ભગવા તસ્સ અનન્તરાયં દિસ્વા બ્યાકરિત્વા પક્કામિ.

સો યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા કુસ્સભગવતો કાલે ચિત્રકોકિલો હુત્વા નિબ્બત્તો રાજુય્યાનતો મધુરં અમ્બફલં તુણ્ડેનાદાય ગચ્છન્તો સત્થારં દિસ્વા પસન્નમાનસો ‘‘દસ્સામિ બુદ્ધસ્સા’’તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેસિ. સત્થા તસ્સ ચિત્તાચારં ઞત્વા પત્તં ગહેત્વા નિસીદિ. કોકિલો દસબલસ્સ પત્તે અમ્બપક્કં ઠપેસિ. સત્થા તસ્સ સોમનસ્સુપ્પાદનત્થં તસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ તં પરિભુઞ્જિ. અથ સો કોકિલો પસન્નમાનસો તેનેવ પીતિસુખેન સત્તાહં વીતિનામેસિ. તેનેવ પુઞ્ઞકમ્મેન ઉપ્પન્નુપ્પન્નભવે મઞ્જુસ્સરો અહોસિ. કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલે વડ્ઢકિકુલે નિબ્બત્તેત્વા જેટ્ઠકવડ્ઢકી હુત્વા પાકટો અહોસિ. પરિનિબ્બુતે ભગવતિ તસ્સ સરીરધાતુયો નિદહિતું સત્તયોજનપ્પમાણે થૂપે આરદ્ધે સો આહ – ‘‘યોજનાવટ્ટં યોજનુબ્બેધં કરોમા’’તિ. તે સબ્બે તસ્સ વચને અટ્ઠંસુ. ઇતિ અપ્પમાણસ્સ બુદ્ધસ્સ ઓરપ્પમાણં ચેતિયં કારેસિ, તેન કમ્મેન નિબ્બત્તટ્ઠાને અઞ્ઞેહિ હીનપ્પમાણો અહોસિ. સો અમ્હાકં ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા અતિરસ્સતાય ચ સુવણ્ણપટિમા વિય સુન્દરસરીરતાય ચ **લકુણ્ડકભદ્દિયો**તિ પઞ્ઞાયિત્થ. સો અપરભાગે સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા બહુસ્સુતો ધમ્મકથિકો હુત્વા મધુરેન સરેન પરેસં ધમ્મં કથેસિ.

અથેકસ્મિં ઉસ્સવદિવસે એકેન બ્રાહ્મણેન સદ્ધિં રથેન ગચ્છન્તી એકા ગણિકા થેરં દિસ્વા દન્તવિદંસકં હસિ. થેરો તસ્સા દન્તટ્ઠિકે નિમિત્તં ગહેત્વા ઝાનં ઉપ્પાદેત્વા તં પાદકં કત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અનાગામી અહોસિ, સો અભિણ્હં કાયગતાય સતિયા વિહરન્તો એકદિવસં આયસ્મતા ધમ્મસેનાપતિના ઓવદિયમાનો અનુસાસિયમાનો અરહત્તે પતિટ્ઠહિ. એકચ્ચે ભિક્ખૂ ચ સામણેરા ચ તસ્સ અરહત્તપ્પત્તભાવં અજાનન્તો કણ્ણેસુ ગહેત્વા કડ્ઢન્તિ, સીસે બાહાય હત્થપાદાદીસુ વા ગહેત્વા ચાલેત્વા કીળન્તા વિહેઠેસું. અથ ભગવા સુત્વા – ‘‘મા, ભિક્ખવે, મમ પુત્તં વિહેઠેથા’’તિ આહ. તતો પટ્ઠાય તં ‘‘અરહા’’તિ જાનિત્વા ન વિહેઠેસું.

૧૨. સો અરહા હુત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. **મઞ્જુનાભિનિકૂજહન્તિ** મધુરેન પેમનિયેન સરેન અભિનિકૂજિં સદ્દં નિચ્છારેસિં અહન્તિ અત્થો. સેસમેત્થ સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

લકુણ્ડકભદ્દિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. કઙ્ખારેવતત્થેરઅપદાનવણ્ણના

૩૪. દુતિયાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો કઙ્ખારેવતત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો, તં સબ્બં પાઠાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

કઙ્ખારેવતત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. સીવલિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તતિયાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો સીવલિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો હેટ્ઠા વુત્તનયેન વિહારં ગન્ત્વા પરિસાય પરિયન્તે ઠિતો ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું લાભીનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા ''મયાપિ અનાગતે એવરૂપેન ભવિતું વટ્ટતી''તિ દસબલં નિમન્તેત્વા સત્તાહં બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં દત્વા, ''ભન્તે, ઇમિના અધિકારકમ્મેન ન અઞ્ઞં સમ્પત્તિં પત્થેમિ, અનાગતે પન એકસ્સ બુદ્ધસ્સ સાસને અહમ્પિ તુમ્હેહિ સો એતદગ્ગે ઠપિતભિક્ખુ વિય લાભીનં અગ્ગો ભવેય્ય''ન્તિ પત્થનં અકાસિ. સત્થા તસ્સ અનન્તરાયતં દિસ્વા ''અયં તે પત્થના અનાગતે ગોતમસ્સ બુદ્ધસ્સ સન્તિકે સમિજ્ઝિસ્સતી''તિ બ્યાકરિત્વા પક્કામિ. સો કુલપુત્તો યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે બન્ધુમતીનગરતો અવિદૂરે એકસ્મિં ગામકે નિબ્બત્તિ, તસ્મિં સમયે બન્ધુમતીનગરવાસિનો રઞ્ઞા સદ્ધિં સાકચ્છિત્વા દસબલસ્સ દાનં અદંસુ.

એકદિવસં સબ્બે એકતો હુત્વા દાનં દેન્તા ''કિં નુ ખો અમ્હાકં દાનગ્ગે નત્થી''તિ (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૨૦૭; થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૯ સીવલિત્થેરગાથાવણ્ણના) ઓલોકેન્તા મધુઞ્ચ ગુળદધિઞ્ચ નાદ્દસંસુ. તે ''યતો કુતોચિ આહરિસ્સામા''તિ જનપદતો નગરપવિસનમગ્ગેસુ પુરિસે ઠપેસું. તદા એસ કુલપુત્તો અત્તનો ગામતો ગુળદધિવારકં ગહેત્વા ''કિઞ્ચિદેવ આહરિસ્સામી''તિ નગરં ગચ્છન્તો ''મુખં ધોવિત્વા ધોતહત્થપાદો પવિસિસ્સામી''તિ ફાસુકટ્ઠાનં ઓલોકેન્તો નઙ્ગલસીસપ્પમાણં નિમ્મક્ખિકદણ્ડકમધું દિસ્વા ''પુઞ્ઞેન મે ઇદં ઉપ્પન્ન''ન્તિ ગહેત્વા નગરં પાવિસિ. નાગરેહિ ઠપિતપુરિસો તં દિસ્વા, ''મારિસ, કસ્સ ઇમં હરસી''તિ પુચ્છિ. ''ન કસ્સચિ, સામિ, વિક્કાયિકં મે ઇદ''ન્તિ. ''તેન હિ ઇમં કહાપણં ગહેત્વા એતં મધુઞ્ચ ગુળદધિઞ્ચ દેહી''તિ.

સો ચિન્તેસિ – ''ઇદં મે ન બહું અગ્ઘતિ, અયઞ્ચ એકપ્પહારેનેવ બહું દેતિ, વીમંસિસ્સામી''તિ. તતો નં આહ – ''નાહં એકકહાપણેન દેમી''તિ. ''યદિ એવં દ્વે કહાપણે ગહેત્વા દેહી''તિ. ''દ્વીહિપિ ન દેમી''તિ. એતેનુપાયેન વડ્ઢેત્વા યાવ સહસ્સં પાપુણિ, સો ચિન્તેસિ – ''અતિઅઞ્છિતું ન વટ્ટતિ, હોતુ તાવ ઇમિના કત્તબ્બકમ્મં પુચ્છિસ્સામી''તિ . અથ નં આહ – ''ન ઇદં બહુઅગ્ઘનકં, ત્વં પન બહું દેસિ, કેન કમ્મેન ઇદં ગણ્હસી''તિ. ''ઇધ, ભો, નગરવાસિનો રઞ્ઞા સદ્ધિં પટિવિરુજ્ઝિત્વા વિપસ્સિસમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ દાનં દેન્તા ઇદં દ્વયં દાનગ્ગે અપસ્સન્તા મં પરિયેસાપેન્તિ. સચે ઇદં દ્વયં ન લભિસ્સન્તિ, નાગરાનં પરાજયો ભવિસ્સતિ. તસ્મા સહસ્સં દત્વા ગણ્હામી''તિ. ''કિં પનેતં નાગરાનં એવ વટ્ટતિ, ઉદાહુ અઞ્ઞેસમ્પિ દાતું વટ્ટતી''તિ? ''યસ્સ કસ્સચિ દાતું અવારિતમેત''ન્તિ. ''અત્થિ પન કોચિ નાગરાનં દાને એકદિવસં સહસ્સં દાતા''તિ? ''નત્થિ, સમ્મા''તિ. ''ઇમેસં મે દ્વિન્નં સહસ્સગ્ઘનકભાવં જાનાસી''તિ? ''આમ, જાનામી''તિ. ''તેન હિ ગચ્છ, નાગરાનં આરોચેહિ – 'એકો પુરિસો ઇમાનિ દ્વે મૂલેન ન દેતિ, તુમ્હેહિ સદ્ધિં સહત્થેનેવ દાતુકામો, તુમ્હે ઇમેસં દ્વિન્નં કારણા નિબ્બિતક્કા હોથા''તિ. ''ત્વં

ઇમસ્મિં દાને જેટ્ઠકભાગસ્સ કાયસક્ખી હોહી’’તિ વત્વા ગતો. સો પન કુલપુત્તો ગામતો પરિબ્બયત્થં ગહિતકહાપણેન પઞ્ચકટુકં ગહેત્વા ચુણ્ણં કત્વા દધિતો કઞ્જિયં વાહેત્વા તત્થ મધુપટલં પીળેત્વા પઞ્ચકટુકચુણ્ણેન યોજેત્વા પદુમિનિપત્તે પક્ખિપિત્વા તં સંવિદહિત્વા આદાય દસબલસ્સ અવિદૂરે નિસીદિ. મહાજનેહિ આહરિયમાનસ્સ સક્કારસ્સ અન્તરે અત્તનો પત્તવારં ઓલોકેન્તો ઓકાસં ઞત્વા સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા, ‘‘ભન્તે, અયં મે દુગ્ગતસક્કારો, ઇમં મે અનુકમ્પં પટિચ્ચ પટિગ્ગણ્હથા’’તિ. સત્થા તસ્સાનુકમ્પં પટિચ્ચ ચતુમહારાજેહિ દત્તિયેન સેલમયપત્તેન તં પટિગ્ગહેત્વા યથા અટ્ઠસટ્ઠિયા ભિક્ખુસતસહસ્સસ્સ દિય્યમાનં ન ખીયતિ, એવં અધિટ્ઠાસિ.

સો કુલપુત્તો નિટ્ઠિતભત્તકિચ્ચં ભગવન્તં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસિન્નો આહ – ‘‘દિટ્ઠો મે, ભન્તે ભગવા, અજ્જ બન્ધુમતીનગરવાસીહિ તુમ્હાકં સક્કારો આહરિયમાનો, અહમ્પિ ઇમસ્સ નિસ્સન્દેન નિબ્બત્તનિબ્બત્તભવે લાભગ્ગયસગ્ગપ્પત્તો ભવેય્ય’’ન્તિ. સત્થા ‘‘એવં હોતુ કુલપુત્તા’’તિ વત્વા તસ્સ ચ નગરવાસીનઞ્ચ ભત્તાનુમોદનં કત્વા પક્કામિ. સો કુલપુત્તો યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સુપ્પવાસાય રાજધીતુયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિ. તસ્સ પટિસન્ધિગ્ગહણકાલતો પટ્ઠાય સાયં પાતઞ્ચ પઞ્ચપણ્ણાકારસતાનિ સુપ્પવાસાય ઉપનીયન્તિ. અથસ્સ સા પુઞ્ઞવીમંસનત્થં હત્થેન બીજપચ્છિં ફુસાપેન્તી અટ્ઠાસિ. એકેકબીજતો સલાકસતં સલાકસહસ્સમ્પિ નિગ્ગચ્છતિ, એકેકકરીસખેત્તતો પણ્ણાસમ્પિ સટ્ઠિપિ સકટપમાણાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ. કોટ્ઠપૂરણકાલેપિસ્સા કોટ્ઠદ્વારં હત્થેન ફુસન્તિયા રાજધીતાય પુઞ્ઞેન ગણ્હન્તાનં ગહિતગહિતં પુન પૂરતિ. પરિપુણ્ણભત્તકુમ્ભિતોપિ ‘‘રાજધીતાય પુઞ્ઞ’’ન્તિ વત્વા યસ્સ કસ્સચિ દેન્તા નં યાવ ન ઉક્કટ્ઠન્તિ, ન તાવ ભત્તં ખીયતિ. દારકે કુચ્છિગતેયેવ સત્ત વસ્સાનિ અતિક્કમિંસુ.

ગબ્ભે પન પરિપક્કે સત્તાહં મહાદુક્ખં અનુભોસિ. સા સામિકં આમન્તેત્વા – ‘‘પુરે મરણા જીવમાના દાનં દસ્સામી’’તિ સત્થુ સન્તિકં પેસેસિ – ‘‘ગચ્છ, સામિ, ઇમં પવત્તિં સત્થુ આરોચેત્વા સત્થારં નિમન્તેહિ, યઞ્ચ સત્થા વદતિ, તં સાધુકં ઉપલક્ખેત્વા આગન્ત્વા મય્હં કથેહી’’તિ. સો ગન્ત્વા તસ્સા સાસનં સત્થુ આરોચેસિ – ‘‘સત્થુ ભન્તે, કોળિયધીતા પાદે વન્દતી’’તિ. સત્થા તસ્સા અનુકમ્પં પટિચ્ચ – ‘‘સુખિની હોતુ સુપ્પવાસા કોળિયધીતા અરોગા, અરોગં પુત્તં વિજાયતૂ’’તિ આહ. સો તં સુત્વા ભગવન્તં વન્દિત્વા અત્તનો ગામાભિમુખો પાયાસિ. તસ્સ પુરે આગમનાયેવ સુપ્પવાસાય કુચ્છિતો ધમ્મકરણતો ઉદકં વિય ગબ્ભો નિક્ખમિ, પરિવારેત્વા નિસિન્નજનો અસ્સુમુખો રોદિતું આરદ્ધો હટ્ઠતુટ્ઠોવ તસ્સા સામિકસ્સ તુટ્ઠિસાસનં આરોચેતું અગમાસિ. સો તેસં ઇઙ્ગિતં દિસ્વા – ‘‘દસબલેન કથિતકથા નિપ્ફન્ના ભવિસ્સતિ મઞ્ઞે’’તિ ચિન્તેસિ. સો આગન્ત્વા સત્થુ કથં રાજધીતાય કથેસિ. રાજધીતા તયા નિમન્તિતં જીવભત્તમેવ મઙ્ગલભત્તં ભવિસ્સતિ, ગચ્છ સત્તાહં દસબલં નિમન્તેહીતિ. સો તથા અકાસિ. સત્તાહં બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં પવત્તયિંસુ. સો દારકો ઞાતીનં સન્તત્તચિત્તં નિબ્બાપેન્તો સીતલભાવં કુરુમાનો જાતોતિ, **સીવલિ**ત્વેવ નામં કરિંસુ. સો સત્ત વસ્સાનિ ગબ્ભે વસિતત્તા જાતકાલતો પટ્ઠાય સબ્બકમ્મક્ખમો અહોસિ. ધમ્મસેનાપતિ સારિપુત્તત્થેરો સત્તમે દિવસે તેન સદ્ધિં કથાસલ્લાપમકાસિ. સત્થાપિ ઇમં ગાથં અભાસિ –

‘‘યોમં પલિપથં દુગ્ગં, સંસારં મોહમચ્ચગા;
તિણ્ણો પારઙ્ગતો ઝાયી, અનેજો અકથંકથી;
અનુપાદાય નિબ્બુતો, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણ’’ન્તિ. (ધ॰ પ॰ ૪૧૪; સુ॰ નિ॰ ૬૪૩);

અથ નં થેરો એવમાહ – ‘‘કિં પન તયા એવરૂપં દુક્ખં અનુભવિત્વા પબ્બજિતું ન વટ્ટતી’’તિ? ‘‘લભન્તો પબ્બજેય્યં, ભન્તે’’તિ. સુપ્પવાસા તં થેરેન સદ્ધિં કથેન્તં દિસ્વા – ‘‘કિં નુ ખો મે પુત્તો ધમ્મસેનાપતિના કથેતી’’તિ થેરં ઉપસઙ્કમિત્વા પુચ્છિ – ‘‘મય્હં પુત્તો તુમ્હેહિ સદ્ધિં કિં કથેતિ, ભન્તે’’તિ? અત્તના અનુભુત્તગબ્ભવાસદુક્ખં કથેત્વા – ‘‘તુમ્હેહિ અનુઞ્ઞાતો પબ્બજિસ્સામી’’તિ વદતીતિ. ‘‘સાધુ ભન્તે, પબ્બાજેથ ન’’ન્તિ. થેરો તં વિહારં નેત્વા તચપઞ્ચકકમ્મટ્ઠાનં દત્વા પબ્બાજેન્તો, ‘‘સીવલિ , તુય્હં અઞ્ઞેન ઓવાદેન કમ્મં નત્થિ, તયા સત્ત વસ્સાનિ અનુભુત્તદુક્ખમેવ પચ્ચવેક્ખાહી’’તિ. ‘‘ભન્તે, પબ્બજ્જાયેવ તુમ્હાકં ભારો, યં પન મયા સક્કા કાતું, તમહં જાનિસ્સામી’’તિ. સો પન પઠમકેસવટ્ટિયા ઓરોપિતક્ખણેયેવ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ, દુતિયાય ઓરોપિતક્ખણે સકદાગામિફલે, તતિયાય અનાગામિફલે પતિટ્ઠાસિ. સબ્બેસંયેવ કેસાનં ઓરોપનઞ્ચ અરહત્તફલસચ્છિકિરિયા ચ અપુરે અપચ્છા અહોસિ.

અથ ભિક્ખુસઙ્ઘે કથા ઉદપાદિ – ‘‘અહો એવં પુઞ્ઞવાપિ થેરો સત્તમાસાધિકાનિ સત્ત સંવચ્છરાનિ માતુગબ્ભે વસિત્વા સત્ત દિવસાનિ મૂળ્હગબ્ભે વસી’’તિ. સત્થા આગન્ત્વા – ‘‘કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના’’તિ પુચ્છિત્વા – ‘‘ઇમાય નામા’’તિ વુત્તે – ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇમિના કુલપુત્તેન ઇમાય જાતિયા કતકમ્મ’’ન્તિ વત્વા અતીતં આહરિત્વા અતીતે, ભિક્ખવે, બુદ્ધુપ્પાદતો પુરેતરમેવ એસ કુલપુત્તો બારાણસિયં રાજકુલે નિબ્બત્તો, પિતુ અચ્ચયેન રજ્જે પતિટ્ઠાય વિભવસમ્પન્નો પાકટો અહોસિ. તદા એકો પચ્ચન્તરાજા ‘‘રજ્જં ગણ્હિસ્સામી’’તિ આગન્ત્વા નગરં ઉપરુન્ધિત્વા ખન્ધાવારં કારેત્વા વિહાસિ. અથ રાજા માતુયા સદ્ધિં સમાનચ્છન્દો હુત્વા સત્તાહં ખન્ધાવારનગરે ચતૂસુ દિસાસુ દ્વારં પિધાપેસિ, નિક્ખમન્તાનં પવિસન્તાનઞ્ચ દ્વારમૂળ્હં અહોસિ. અથ મિગદાયવિહારે પચ્ચેકબુદ્ધા ઉગ્ઘોસેસું. રાજા સુત્વા દ્વારં વિવરાપેસીતિ. પચ્ચન્તરાજાપિ પલાયિ. સો તેન કમ્મવિપાકેન નરકાદીસુ દુક્ખમનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે રાજકુલે નિબ્બત્તોપિ માતુયા સદ્ધિં ઇમં એવરૂપં દુક્ખમનુભવિ. તસ્સ પન પબ્બજિતકાલતો પટ્ઠાય ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચત્તારો પચ્ચયા યદિચ્છકં ઉપ્પજ્જન્તિ. એવં એત્થ વત્થુ સમુટ્ઠિતં.

અપરભાગે સત્થા સાવત્થિં અગમાસિ. થેરો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા, ‘‘ભન્તે, મય્હં પુઞ્ઞબલં વીમંસિસ્સામિ, પઞ્ચભિક્ખુસતાનિ દેથા’’તિ. ‘‘ગણ્હ, સીવલી’’તિ. સો પઞ્ચસતે ભિક્ખૂ ગહેત્વા હિમવન્તાભિમુખં ગચ્છન્તો અટવિમગ્ગં ગચ્છતિ. તસ્સ પઠમં દિટ્ઠનિગ્રોધે અધિવત્થા દેવતા સત્ત દિવસાનિ દાનં અદાસિ. ઇતિ સો –

> ‘‘નિગ્રોધં પઠમં પસ્સિ, દુતિયં પણ્ડવપબ્બતં;
> તતિયં અચિરવતિયં, ચતુત્થં વરસાગરં.
>
> ‘‘પઞ્ચમં હિમવન્તં સો, છટ્ઠં છદ્દન્તુપાગમિ;
> સત્તમં ગન્ધમાદનં, અટ્ઠમં અથ રેવત’’ન્તિ. (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૨૦૭; થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૯
> સીવલિત્થેરગાથાવણ્ણના) –

સબ્બટ્ઠાનેસુ સત્ત સત્ત દિવસાનેવ દાનં અદંસુ. ગન્ધમાદનપબ્બતે પન નાગદત્તદેવરાજા સત્તસુ દિવસેસુ એકદિવસં ખીરપિણ્ડપાતં અદાસિ, એકદિવસં સપ્પિપિણ્ડપાતં અદાસિ. અથ નં ભિક્ખુસઙ્ઘો આહ – ‘‘આવુસો, ઇમસ્સ દેવરઞ્ઞો નેવ ધેનુયો દુય્હમાના પઞ્ઞાયન્તિ, ન દધિનિમ્મથનં, કુતો તે, દેવરાજ, ઇદં ઉપ્પજ્જતી’’તિ? ‘‘ભન્તે, કસ્સપદસબલસ્સ કાલે ખીરસલાકભત્તદાનસ્સેતં ફલ’’ન્તિ દેવરાજા આહ.

અપરભાગે સત્થા ખદિરવનિયરેવતત્થેરસ્સ પચ્ચુગ્ગમનં અકાસિ. કથં? અથાયસ્મા સારિપુત્તો સત્થારં આહ – ''ભન્તે, મય્હં કિર કનિટ્ઠભાતા રેવતો પબ્બજિતો, સો અભિરમેય્ય વા ન વા, ગન્ત્વા નં પસ્સિસ્સામી''તિ. ભગવા રેવતસ્સ આરદ્ધવિપસ્સકભાવં ઞત્વા દ્વે વારે પટિક્ખિપિત્વા તતિયવારે યાચિતો અરહત્તપ્પત્તભાવં ઞત્વા – સારિપુત્ત, અહમ્પિ ગમિસ્સામિ ભિક્ખૂનં આરોચેહીતિ. થેરો ભિક્ખૂ સન્નિપાતાપેત્વા – ''આવુસો, સત્થા ચારિકં ચરિતુકામો, ગન્તુકામા આગચ્છન્તૂ''તિ સબ્બેસંયેવ આરોચેસિ. દસબલસ્સ ચારિકત્થાય ગમનકાલે ઓહિય્યમાનકભિક્ખૂ નામ અપ્પકા હોન્તિ, ''સત્થુ સુવણ્ણવણ્ણં સરીરં પસ્સિસ્સામ, મધુરધમ્મકથં વા સુણિસ્સામા''તિ યેભુય્યેન ગન્તુકામા બહુતરાવ હોન્તિ. ઇતિ સત્થા મહાભિક્ખુસઙ્ઘપરિવારો ''રેવતં પસ્સિસ્સામા''તિ નિક્ખન્તો.

અથેકસ્મિં પદેસે આનન્દત્થેરો દ્વેધાપથં પત્વા ભગવન્તં પુચ્છિ – ''ભન્તે, ઇમસ્મિં ઠાને દ્વેધાપથો, કતરમગ્ગેન ભિક્ખુસઙ્ઘો ગચ્છતૂ''તિ? ''કતરમગ્ગો, આનન્દ, ઉજુકો''તિ? ''ભન્તે, ઉજુમગ્ગો તિંસયોજનિકો અમનુસ્સપથો. પરિહારમગ્ગો પન સટ્ઠિયોજનિકો ખેમો સુભિક્ખો''તિ. ''આનન્દ, સીવલિ, અમ્હેહિ સદ્ધિં આગતો''તિ? ''આમ, ભન્તે, આગતો''તિ. ''તેન હિ સઙ્ઘો ઉજુમગ્ગમેવ ગચ્છતુ, સીવલિસ્સ પુઞ્ઞં વીમંસિસ્સામા''તિ. સત્થા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવારો સીવલિત્થેરસ્સ પુઞ્ઞવીમંસનત્થં તિંસયોજનમગ્ગં અભિરુહિ (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૨૦૩).

મગ્ગં અભિરુહનટ્ઠાનતો પટ્ઠાય દેવસઙ્ઘો યોજને યોજને ઠાને નગરં માપેત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ વસનત્થાય વિહારે પટિયાદેસિ. દેવપુત્તા રઞ્ઞા પેસિતકમ્મકારા વિય હુત્વા યાગુખજ્જકાદીનિ ગહેત્વા – ''કહં, અય્યો સીવલી''તિ પુચ્છન્તા ગચ્છન્તિ. થેરો સક્કારસમ્માનં ગાહાપેત્વા સત્થુ સન્તિકં ગચ્છતિ. સત્થા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં પરિભુઞ્જિ. ઇમિનાવ નિયામેન સત્થા સક્કારં અનુભવન્તો દેવસિકં યોજનપરમં ગન્ત્વા તિંસયોજનિકં કન્તારં અતિક્કમ્મ ખદિરવનિયરેવતત્થેરસ્સ વસનટ્ઠાનં પત્તો, થેરો સત્થુ આગમનં ઞત્વા અત્તનો વસનટ્ઠાને બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ પહોનકવિહારે દસબલસ્સ ગન્ધકુટિં રત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનાનિ ચ ઇદ્ધિયા માપેત્વા તથાગતસ્સ પચ્ચુગ્ગમનં ગતો. સત્થા અલઙ્કતપટિયત્તેન મગ્ગેન વિહારં પાવિસિ. અથ તથાગતે ગન્ધકુટિં પવિટ્ઠે ભિક્ખૂ વસ્સગ્ગેન પત્તસેનાસનાનિ પવિસિંસુ. દેવતા ''અકાલો આહારસ્સા''તિ અટ્ઠવિધં પાનકં આહરિંસુ. સત્થા સઙ્ઘેન સદ્ધિં પાનકં પિવિ. ઇમિના નિયામેનેવ તથાગતસ્સ સક્કારસમ્માનં અનુભવન્તસ્સેવ અદ્ધમાસો અતિક્કન્તો.

અથેકચ્ચે ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખૂ એકસ્મિં ઠાને નિસીદિત્વા કથં ઉપ્પાદયિંસુ – ''દસબલો 'મય્હં અગ્ગસાવકસ્સ કનિટ્ઠભાતા'તિ વત્વા એવરૂપં નવકમ્મિકં ભિક્ખું પસ્સિતું આગતો, ઇમસ્સ વિહારસ્સ સન્તિકે જેતવનવિહારો વા વેળુવનવિહારાદયો વા કિં કરિસ્સન્તિ? અયમ્પિ ભિક્ખુ એવરૂપસ્સ નવકમ્મસ્સ કારકો, કિં નામ સમણધમ્મં કરિસ્સતી''તિ? અથ સત્થા ચિન્તેસિ – ''મયિ ઇધ ચિરં વસન્તે ઇદં ઠાનં આકિણ્ણં ભવિસ્સતિ, આરઞ્ઞકા નામ ભિક્ખૂ પવિવેકત્થિકા હોન્તિ, રેવતસ્સ ફાસુવિહારો ન ભવિસ્સતી''તિ. તતો થેરસ્સ દિવાટ્ઠાનં ગતો. થેરોપિ એકકોવ ચઙ્કમનકોટિયં આલમ્બનફલકં નિસ્સાય પાસાણફલકે નિસિન્નો સત્થારં દૂરતોવ આગચ્છન્તં દિસ્વા પચ્ચુગ્ગન્ત્વા વન્દિ.

અથ નં સત્થા પુચ્છિ – ''રેવત, ઇદં વાળમિગટ્ઠાનં, ચણ્ડાનં હત્થિઅસ્સાદીનં સદ્દં સુત્વા કિં કરોસી''તિ? ''તેસં મે, ભન્તે, સદ્દં સુણતો અરઞ્ઞપીતિ નામ ઉપ્પન્ના''તિ. સત્થા ઇમસ્મિં ઠાને રેવતત્થેરસ્સ પઞ્ચહિ ગાથાસતેહિ અરઞ્ઞાનિસંસં નામ કથેત્વા પુનદિવસે અવિદૂરટ્ઠાને પિણ્ડાય ચરિત્વા રેવતત્થેરં આમન્તેત્વા યેહિ ભિક્ખૂહિ

થેરસ્સ અવણ્ણો કથિતો, તેસં કત્તરયટ્ઠિઉપાહનતેલનાળિછત્તાનં પમુસ્સનભાવમકાસિ. તે અત્તનો પરિક્ખારત્થાય નિવત્તા આગતમગ્ગેનેવ ગચ્છન્તાપિ તં ઠાનં સલ્લક્ખેતું ન સક્કોન્તિ. પઠમઞ્હિ તે અલઙ્કતપટિયત્તેન મગ્ગેન ગન્ત્વા, તંદિવસં પન વિસમમગ્ગેન ગચ્છન્તા તસ્મિં તસ્મિં ઠાને ઉક્કુટિકં નિસીદન્તા જણ્ણુકેહિ ગચ્છન્તિ. તે ગુમ્બે ચ ગચ્છે ચ કણ્ડકે ચ મદ્દન્તા અત્તના વસિતસભાગટ્ઠાનં ગન્ત્વા તસ્મિં તસ્મિં ખદિરખાણુકે લગ્ગિતં અત્તનો છત્તં સઞ્જાનન્તિ, ઉપાહનં કત્તરયટ્ઠિં તેલનાળિઞ્ચ સઞ્જાનન્તિ. તે તસ્મિં સમયે ''ઇદ્ધિમા અયં ભિક્ખૂ''તિ ઞત્વા અત્તનો પરિક્ખારમાદાય ''દસબલસ્સ પટિયત્તસક્કારો નામ એવરૂપો હોતી''તિ વદન્તા અગમંસુ.

પુરતો આગતે ભિક્ખૂ, વિસાખા ઉપાસિકા, અત્તનો ગેહે નિસિન્નકાલે પુચ્છિ – ''મનાપં નુ ખો, ભન્તે, રેવતસ્સ વસનટ્ઠાન''ન્તિ? ''મનાપં, ઉપાસિકે, નન્દવનચિત્તલતાવનપટિભાગં તં સેનાસન''ન્તિ. અથ તેસં પચ્છતો આગતે ભિક્ખૂ પુચ્છિ – ''મનાપં, અય્યા, રેવતસ્સ વસનટ્ઠાન''ન્તિ? ''મા પુચ્છ, ઉપાસિકે, કથેતું અયુત્તટ્ઠાનં, એતં ઉજ્જઙ્ગલસક્ખરપાસાણવિસમખદિરવનં એવ, તત્થ સો ભિક્ખુ વસતી''તિ.

વિસાખા પુરિમાનં પચ્છિમાનઞ્ચ ભિક્ખૂનં કથં સુત્વા, ''કેસં નુ ખો કથા સચ્ચા''તિ પચ્છાભત્તં ગન્ધમાલં આદાય દસબલસ્સ ઉપટ્ઠાનં ગન્ત્વા વન્દિત્વા એકમન્તં નિસિન્ના સત્થારં પુચ્છિ – ''ભન્તે, રેવતત્થેરસ્સ વસનટ્ઠાનં એકચ્ચે અય્યા વણ્ણેન્તિ, એકચ્ચે નિન્દન્તિ, કિમેતં, ભન્તે''તિ? ''વિસાખે, રમણિયં વા હોતુ મા વા, યસ્મિં ઠાને અરિયાનં ચિત્તં રમતિ, તદેવ ઠાનં રમણિયં નામા''તિ વત્વા ઇમં ગાથમાહ –

> ''ગામે વા યદિ વારઞ્ઞે, નિન્ને વા યદિ વા થલે;
> યત્થ અરહન્તો વિહરન્તિ, તં ભૂમિરામણેય્યક''ન્તિ. (ધ॰ પ॰ ૯૮; થેરગા॰ ૯૯૧; સં॰ નિ॰ ૧.૨૬૧);

અપરભાગે ભગવા અરિયગણમજ્ઝે નિસિન્નો થેરં ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં લાભીનં યદિદં, સીવલી''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૧૯૮, ૨૦૭) એતદગ્ગે ઠપેસિ.

૫૪. અથાયસ્મા સીવલિત્થેરો અરહત્તં પત્વા પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. અનુત્તાનત્થપદવણ્ણનમેવ કરિસ્સામ.

૫૫. સીલં તસ્સ અસઙ્ખેય્યન્તિ તસ્સ પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો સીલં અસઙ્ખેય્યં.

> ''નવ કોટિસહસ્સાનિ, અસીતિસતકોટિયો;
> પઞ્ઞાસસતસહસ્સાનિ, છત્તિંસા ચ પુનાપરે.

> ''એતે સંવરવિનયા, સમ્બુદ્ધેન પકાસિતા;
> પેય્યાલમુખેન નિદ્દિટ્ઠા, સિક્ખાવિનયસંવરે''તિ. (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૨૦; પટિ॰ મ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૩૭) –

એવં વુત્તસિક્ખાપદાનિ ભિક્ખૂનં સાવકપઞ્ઞત્તિવસેન વુત્તાનિ. ભગવતો પન સીલં **અસઙ્ખેય્યમેવ** સંખાતું ગણેતું અસક્કુણેય્યન્તિ અત્થો. **સમાધિવજિરૂપમો** યથા વજિરં ઇન્દનીલમણિવેળુરિયમણિફલિકમસારગલ્લાદીનિ રતનાનિ વિજ્ઝતિ છિદ્દાવછિદ્દં કરોતિ, એવમેવ પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો લોકુત્તરમગ્ગસમાધિ પટિપક્ખપચ્ચનીકધમ્મે વિજ્ઝતિ ભિન્દતિ સમુચ્છિન્દતીતિ અત્થો. **અસઙ્ખેય્યં ઞાણવરં** તસ્સ બુદ્ધસ્સ ચત્તારિ સચ્ચાનિ સત્તતિંસબોધિપક્ખિયધમ્મે સઙ્ખતાસઙ્ખતધમ્મે ચ જાનિતું પટિવિજ્ઝિતું સમત્થં

સયમ્ભૂઞાણસબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણાદિઞાણસમૂહં **અસઙ્ખેય્યં**, અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નાદિભેદેન સંખાવિરહિતન્તિ અત્થો. **વિમુત્તિ ચ અનોપમા**તિ સંકિલેસેહિ વિમુત્તત્તા સોતાપત્તિફલાદિકા ચતસ્સો વિમુત્તિયો અનુપમા ઉપમારહિતા ‘‘ઇમા વિય ભૂતા’’તિ ઉપમેતું ન સક્કાતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સીવલિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. વઙ્ગીસત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચતુત્થાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો વઙ્ગીસત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે મહાભોગકુલે નિબ્બત્તો વુદ્ધિપ્પત્તો ધમ્મં સોતું ગચ્છન્તેહિ નગરવાસીહિ સદ્ધિં વિહારં ગન્ત્વા ધમ્મં સુણન્તો સત્થારં એકભિક્ખું પટિભાનવન્તાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા સત્થુ અધિકારકમ્મં કત્વા – ‘‘અહમ્પિ અનાગતે પટિભાનવન્તાનં અગ્ગો ભવેય્ય’’ન્તિ પત્થનં કત્વા સત્થારા બ્યાકતો યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ ઉભયસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા માતુ પરિબ્બાજિકાભાવેન અપરભાગે પરિબ્બાજકોતિ પાકટો **વઙ્ગીસો**તિ ચ લદ્ધનામો તયો વેદે ઉગ્ગણ્હિત્વા તતો આચરિયં આરાધેત્વા છવસીસજાનનમન્તં નામ સિક્ખિત્વા છવસીસં નખેન આકોટેત્વા – ‘‘અયં સત્તો અસુકયોનિયં નિબ્બત્તો’’તિ જાનાતિ.

બ્રાહ્મણા ‘‘અયં અમ્હાકં જિવિકાય મગ્ગો’’તિ વઙ્ગીસં ગહેત્વા ગામનિગમરાજધાનિયો વિચરિંસુ. વઙ્ગીસો તિવસ્સમત્થકે મતાનમ્પિ સીસં આહરાપેત્વા નખેન આકોટેત્વા – ‘‘અયં સત્તો અસુકયોનિયં નિબ્બત્તો’’તિ વત્વા મહાજનસ્સ કઙ્ખાચ્છેદનત્થં તે તે જને આવાહેત્વા અત્તનો અત્તનો ગતિં કથાપેતિ. તેન તસ્મિં મહાજનો અભિપ્પસીદતિ. સો તં નિસ્સાય મહાજનસ્સ હત્થતો સતમ્પિ સહસ્સમ્પિ લભતિ. બ્રાહ્મણા વઙ્ગીસં આદાય યથારુચિ વિચરિંસુ. વઙ્ગીસો સત્થુ ગુણે સુત્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિતુકામો અહોસિ. બ્રાહ્મણા ‘‘સમણો ગોતમો માયાય તં આવટ્ટેસ્સતી’’તિ પટિક્ખિપિંસુ.

વઙ્ગીસો તેસં વચનં અનાદિયિત્વા, સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા, પટિસન્થારં કત્વા, એકમન્તં નિસીદિ. સત્થા તં પુચ્છિ – ‘‘વઙ્ગીસ, કિઞ્ચિ સિપ્પં જાનાતી’’તિ? ‘‘આમ, ભો ગોતમ, છવસીસમન્તં નામેકં જાનામિ, તેન તિવસ્સમત્થકે મતાનમ્પિ સીસં નખેન આકોટેત્વા નિબ્બત્તટ્ઠાનં જાનામી’’તિ. અથ સત્થા તસ્સ એકં નિરયે નિબ્બત્તસ્સ સીસં, એકં મનુસ્સેસુ, એકં દેવેસુ, એકં પરિનિબ્બુતસ્સ સીસં આહરાપેત્વા દસ્સેસિ. સો પઠમસીસં આકોટેત્વા, ‘‘ભો ગોતમ, અયં સત્તો નિરયે નિબ્બત્તો’’તિ આહ. સાધુ વઙ્ગીસ, સુટ્ઠુ તયા દિટ્ઠં, ‘‘અયં સત્તો કુહિં નિબ્બત્તો’’તિ પુચ્છિ. ‘‘મનુસ્સલોકે’’તિ. ‘‘અયં કુહિ’’ન્તિ? ‘‘દેવલોકે’’તિ. તિણ્ણન્નમ્પિ નિબ્બત્તટ્ઠાનં કથેસિ. પરિનિબ્બુતસ્સ પન સીસં નખેન આકોટેન્તો નેવ અન્તં ન કોટિં પસ્સિ. અથ નં સત્થા ‘‘ન સક્કોસિ, વઙ્ગીસા’’તિ પુચ્છિ. ‘‘પસ્સથ, ભો ગોતમ, ઉપપરિક્ખામિ તાવાતિ પુનપ્પુનં પરિવત્તેત્વાપિ બાહિરકમન્તેન ખીણાસવસ્સ સીસં જાનિતું ન સક્કોતિ. અથસ્સ મત્થકતો સેદો મુચ્ચિ. સો લજ્જિત્વા તુણ્હી અહોસિ’’. અથ નં સત્થા ‘‘કિલમસિ, વઙ્ગીસા’’તિ આહ. ‘‘આમ, ભો ગોતમ, ઇમસ્સ નિબ્બત્તટ્ઠાનં જાનિતું ન સક્કોમિ. સચે તુમ્હે જાનાથ, કથેથા’’તિ. ‘‘વઙ્ગીસ, અહં એતમ્પિ જાનામિ, ઇતો ઉત્તરિપિ જાનામી’’તિ વત્વા –

‘‘ચુતિં યો વેદિ સત્તાનં, ઉપપત્તિઞ્ચ સબ્બસો;

અસત્તં સુગતં બુદ્ધં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણં.

‘‘યસ્સ ગતિં ન જાનન્તિ, દેવા ગન્ધબ્બમાનુસા;
ખીણાસવં અરહન્તં, તમહં બ્રૂમિ બ્રાહ્મણ’’ન્તિ. (ધ॰ પ॰ ૪૧૯-૪૨૦; સુ॰ નિ॰ ૬૪૮-૬૪૯) –

ઇમા દ્વે ગાથાયો અભાસિ. સો તેન હિ, ભો ગોતમ, તં વિજ્જં મે દેથાતિ અપચિતિં દસ્સેત્વા સત્થુ સન્તિકે નિસીદિ. સત્થા ‘‘અમ્હેહિ સમાનલિઙ્ગસ્સ દેમા’’તિ આહ. વઙ્ગીસો ‘‘યં કિઞ્ચિ કત્વા મયા ઇમં મન્તં ગહેતું વટ્ટતી’’તિ બ્રાહ્મણે ઉપગન્ત્વા આહ – ‘‘તુમ્હે મયિ પબ્બજન્તે મા ચિન્તયિત્થ, અહં મન્તં ઉગ્ગણ્હિત્વા સકલજમ્બુદીપે જેટ્ઠકો ભવિસ્સામિ, તુમ્હાકમ્પિ તેન ભદ્દમેવ ભવિસ્સતી’’તિ સો મન્તત્થાય સત્થુ સન્તિકં ઉપસઙ્કમિત્વા પબ્બજ્જં યાચિ. તદા ચ થેરો નિગ્રોધકપ્પો ભગવતો સન્તિકે ઠિતો હોતિ, તં ભગવા આણાપેસિ – ‘‘નિગ્રોધકપ્પ, ઇમં પબ્બાજેહી’’તિ. થેરો સત્થુ આણાય તં પબ્બાજેત્વા ‘‘મન્તપરિવારં તાવ ઉગ્ગણ્હાહી’’તિ દ્વત્તિંસાકારકમ્મટ્ઠાનં વિપસ્સનાકમ્મટ્ઠાનઞ્ચ આચિક્ખિ. સો દ્વત્તિંસાકારકમ્મટ્ઠાનં સજ્ઝાયન્તોવ વિપસ્સનાય કમ્મટ્ઠાનં પટ્ઠપેસિ. બ્રાહ્મણા તં ઉપસઙ્કમિત્વા – ‘‘કિં, ભો વઙ્ગીસ, સમણસ્સ ગોતમસ્સ સન્તિકે સિપ્પં ઉગ્ગહિત’’ન્તિ પુચ્છિંસુ. ‘‘આમ સિક્ખિતં’’. ‘‘તેન હિ એહિ ગમિસ્સામા’’તિ. ‘‘કિં સિપ્પસિક્ખનેન, ગચ્છથ તુમ્હે ન મય્હં તુમ્હેહિ કત્તબ્બકિચ્ચ’’ન્તિ. બ્રાહ્મણા ‘‘ત્વમ્પિ દાનિ સમણસ્સ ગોતમસ્સ વસં આપન્નો, માયાય આવટ્ટિતો, કિં મયં તવ સન્તિકે કરિસ્સામા’’તિ આગતમગ્ગેનેવ પક્કમિંસુ. વઙ્ગીસો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં સચ્છાકાસિ.

૯૬. એવં થેરો અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. અનુત્તાનત્થમેવ વણ્ણયિસ્સામ.

૯૯. **પભાહિ અનુરઞ્જન્તો**તિ સો પદુમુત્તરો ભગવા નીલપીતાદિછબ્બણ્ણપભાહિ રંસીહિ અનુરઞ્જન્તો જલન્તો સોભયમાનો વિજ્જોતમાનોતિ અત્થો. **વેનેય્યપદુમાનિ સો**તિ પદુમુત્તરસૂરિયો અત્તનો વચનસઙ્ખાતેન સૂરિયરંસિયા વેનેય્યજનસઙ્ખાતપદુમાનિ વિસેસેન બોધેન્તો પબોધેન્તો અરહત્તમગ્ગાધિગમેન કુસ્લિતાનિ કરોતીતિ અત્થો.

૧૦૦. **વેસારજ્જેહિ સમ્પન્નો**તિ –

‘‘અન્તરાયે ચ નિય્યાને, બુદ્ધત્તે આસવક્ખયે;
એતેસુ ચતુટ્ઠાનેસુ, બુદ્ધો સુટ્ઠુ વિસારદો’’તિ. –

એવં વુત્તચતુવેસારજ્જઞાણેહિ સમ્પન્નો સમઙ્ગીભૂતો સમન્નાગતોતિ અત્થો.

૧૦૫. **વાગીસો વાદિસૂદનો**તિ વાદીનં પણ્ડિતજનાનં ઈસો પધાનો ‘‘વાદીસો’’તિ વત્તબ્બે દ-કારસ્સ ગ-કારં કત્વા એવં વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. સકત્થપરત્થવાદં સૂદતિ પગ્ઘરાપેતિ પાકટં કરોતીતિ વાદિસૂદનો.

૧૧૦. **મારમસના**તિ ખન્ધમારાદયો પઞ્ચમારે મસતિ પરામસતિ વિદ્ધંસેતીતિ મારમસનો. **દિટ્ઠિસૂદના**તિ વોહારપરમત્થસઙ્ખાતં દિટ્ઠિદસ્સનં સૂદતિ પગ્ઘરં દીપેતીતિ દિટ્ઠિસૂદનો.

૧૧૧. **વિસ્સામભૂમિ સન્તાન**ન્તિ સકલસંસારસાગરે સન્તાનં કિલમન્તાનં સોતાપત્તિમગ્ગાદિઅધિગમાપનેન વિસ્સમભૂમિ વિસ્સમટ્ઠાનં વૂપસમનટ્ઠાનન્તિ અત્થો.

૧૩૨. તતોહં વિહતારમ્ભોતિ તતો પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ સરીરદસ્સનેન અહં વિહતારમ્ભો વિનટ્ઠસારમ્ભો, વિનટ્ઠમાનો નિમ્મદો હુત્વા પબ્બજ્જં સં સુટ્ઠુ યાચિં સંયાચિં આરોચેસિન્તિ અત્થો. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

વઙ્ગીસત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. નન્દકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

પઞ્ચમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો નન્દકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારોતિઆદિ સબ્બં પાઠાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

નન્દકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. કાળુદાયિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

છટ્ઠાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો કાળુદાયિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુણન્તો સત્થારં એકં ભિક્ખું કુલપ્પસાદકાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેન્તં દિસ્વા તજ્જં અભિનીહારકમ્મં કત્વા તં ઠાનન્તરં પત્થેસિ. સત્થાપિ બ્યાકાસિ. સો યાવજીવં કુસલં કત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો અમ્હાકં બોધિસત્તસ્સ માતુકુચ્છિયં પટિસન્ધિગ્ગહણદિવસે દેવલોકતો ચવિત્વા કપિલવત્થુસ્મિંયેવ અમચ્ચકુલે પટિસન્ધિં ગણ્હિ. બોધિસત્તેન સહ એકદિવસેયેવ જાતો, તંદિવસંયેવ નં દુકૂલચુમ્બટકેન નિપજ્જાપેત્વા બોધિસત્તસ્સ ઉપટ્ઠાનં નયિંસુ. બોધિસત્તેન હિ સદ્ધિં બોધિરુક્ખો, રાહુલમાતા, ચત્તારો નિધી , આરોહનિયહત્થી, કણ્ડકો, છન્નો, કાળુદાયીતિ ઇમે સત્ત એકદિવસે જાતત્તા સહજાતા નામ અહેસું. અથસ્સ નામગ્ગહણદિવસે સકલનગરસ્સ ઉદગ્ગચિત્તદિવસે જાતત્તા **ઉદાયી**ત્વેવ નામં કરિંસુ. થોકં કાળધાતુકત્તા પન કાળુદાયીતિ પઞ્ઞાયિત્થ. સો બોધિસત્તેન સદ્ધિં કુમારકીળં કીળન્તો વુદ્ધિં અગમાસિ.

અપરભાગે લોકનાથે મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિત્વા અનુક્કમેન સબ્બઞ્ઞુતં પત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કે રાજગહં ઉપનિસ્સાય વેળુવને વિહરન્તે સુદ્ધોદનમહારાજા તં પવત્તિં સુત્વા પુરિસસહસ્સપરિવારં એકં અમચ્ચં ''પુત્તં મે ઇધાનેહી''તિ પેસેસિ. સો સત્થુ ધમ્મદેસનાવેલાયં સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા પરિસપરિયન્તે ઠિતો ધમ્મં સુત્વા સપરિવારો અરહત્તં પાપુણિ. અથ ને સત્થા ''એથ, ભિક્ખવો''તિ હત્થં પસારેસિ. સબ્બે તંખણંયેવ ઇદ્ધિમયપત્તચીવરધરા વસ્સસટ્ઠિકત્થેરા વિય અહેસું. અરહત્તપ્પત્તતો પટ્ઠાય અરિયા નામ મજ્ઝત્તાવ હોન્તિ, તસ્મા રઞ્ઞા પેસિતસાસનં દસબલસ્સ નારોચેસિ. રાજા નેવ ગતો આગચ્છતિ, ન સાસનં સુય્યતીતિ અપરમ્પિ અમચ્ચં પુરિસસહસ્સપરિવારં પેસેસિ. તસ્મિમ્પિ તથા પટિપન્ને અપરમ્પીતિ એતેન નયેન નવપુરિસસહસ્સપરિવારે નવ અમચ્ચે પેસેસિ. સબ્બે ગન્ત્વા અરહત્તં પત્વા તુણ્હીભૂતા અહેસું.

અથ રાજા ચિન્તેસિ – ''એત્તકા જના મયિ સિનેહાભાવેન દસબલસ્સ ઇધાગમનત્થાય ન કિઞ્ચિ કથયિંસુ, અયં ખો પન ઉદાયી દસબલેન સમવયો સહપંસુકીળિકો, મયિ ચ સિનેહવા, ઇમં પેસેસ્સામી''તિ. અથ તં પક્કોસાપેત્વા, ''તાત, ત્વં પુરિસસહસ્સપરિવારો ગન્ત્વા દસબલં ઇધાનેહી''તિ વત્વા પેસેસિ. સો પન ગચ્છન્તો ''સચાહં, દેવ, પબ્બજિતું લભિસ્સામિ, એવાહં ભગવન્તં ઇધાનેસ્સામી''તિ વત્વા રઞ્ઞા ''પબ્બજિતોપિ મમ પુત્તં

દસ્સેહી''તિ વુત્તો રાજગહં ગન્ત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનાવેલાય પરિસપરિયન્તે ઠિતો ધમ્મં સુત્વા સપરિવારો અરહત્તં પત્વા એહિભિક્ખુભાવે પતિટ્ઠાસિ. સો અરહત્તં પત્વા – ''ન તાવાયં દસબલસ્સ કુલનગરં ગન્તું કાલો, વસ્સન્તે પન ઉપગતે પબ્બતેસુ વનસણ્ડેસુ હરિતતિણસઞ્છન્નાય ભૂમિયા ગમનકાલો ભવિસ્સતી''તિ ગમનકાલં આગમેન્તો વસ્સન્તે સમ્પત્તે સત્થુ કુલનગરં ગન્તું ગમનવણ્ણં સંવણ્ણેસિ. વુત્તઞ્ચેતં થેરગાથાય (થેરગા॰ ૫૨૭-૫૩૦) –

''અઙ્ગારિનો દાનિ દુમા ભદન્તે, ફલેસિનો છદનં વિપ્પહાય;
તે અચ્ચિમન્તોવ પભાસયન્તિ, સમયો મહાવીર ભાગી રસાનં.

''દુમાનિ ફુલ્લાનિ મનોરમાનિ, સમન્તતો સબ્બદિસા પવન્તિ;
પત્તં પહાય ફલમાસસાના, કાલો ઇતો પક્કમનાય વીર.

''નેવાતિસીતં ન પનાતિઉણ્હં, સુખા ઉતુ અદ્ધનિયા ભદન્તે;
પસ્સન્તુ તં સાકિયા કોળિયા ચ, પચ્છામુખં રોહિનિયં તરન્તં.

''આસાય કસતે ખેત્તં, બીજં આસાય વપ્પતિ;
આસાય વાણિજા યન્તિ, સમુદ્દં ધનહારકા;
યાય આસાય તિટ્ઠામિ, સા મે આસા સમિજ્ઝતુ.

''નાતિસીતં નાતિઉણ્હં, નાતિદુબ્ભિક્ખછાતકં;
સદ્દલા હરિતા ભૂમિ, એસ કાલો મહામુનિ. (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૨૨૫);

''પુનપ્પુનઞ્ચેવ વપન્તિ બીજં, પુનપ્પુનં વસ્સતિ દેવરાજા;
પુનપ્પુનં ખેત્તં કસન્તિ કસ્સકા, પુનપ્પુનં ધઞ્ઞમુપેતિ રટ્ઠં.

''પુનપ્પુનં યાચનકા ચરન્તિ, પુનપ્પુનં દાનપતી દદન્તિ;
પુનપ્પુનં દાનપતી દદિત્વા, પુનપ્પુનં સગ્ગમુપેન્તિ ઠાનં.

''વીરો હવે સત્તયુગં પુનેતિ; યસ્મિં કુલે જાયતિ ભૂરિપઞ્ઞો;
મઞ્ઞામહં સક્કતિ દેવદેવો, તયા હિ જાતો મુનિ સચ્ચનામો.

''સુદ્ધોદનો નામ પિતા મહેસિનો, બુદ્ધસ્સ માતા પન માયનામા;
યા બોધિસત્તં પરિહરિય કુચ્છિના, કાયસ્સ ભેદા તિદિવમ્હિ મોદતિ.

''સા ગોતમી કાલકતા ઇતો ચુતા, દિબ્બેહિ કામેહિ સમઙ્ગિભૂતા;
સા મોદતિ કામગુણેહિ પઞ્ચહિ, પરિવારિતા દેવગણેહિ તેહિ.

''બુદ્ધસ્સ પુત્તોમ્હિ અસય્હસાહિનો, અઙ્ગીરસસ્સપ્પટિમસ્સ તાદિનો;
પિતુપિતા મય્હં તુવંસિ સક્ક, ધમ્મેન મે ગોતમ અય્યકોસી''તિ. (થેરગા॰ ૫૩૧-૫૩૬);

''અમ્બા પનસા કપિટ્ઠા ચ, પુપ્ફપલ્લવલઙ્કતા;

ધુવપ્ફલાનિ સવન્તિ, ખુદ્દામધુકક્રૂપમા;
સેવમાનો ઉભો પસ્સે, ગન્તુકાલો મહાયસ્સ.

‘‘જમ્બૂ સુમધુરા નીપા, મધુગણ્ડિદિવપ્ફલા;
તા ઉભોસુ પજ્જોતન્તિ, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘તિણ્ડુકાનિ પિયાલાનિ, સોણ્ણવણ્ણા મનોરમા;
ખુદ્દકપ્પફલા નિચ્ચં, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘કદલી પચ્ચમોચ્ચિ ચ, સુપક્કફલભૂસિતા;
ઉભોપસ્સેસુ લમ્બન્તિ, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘મધુપ્ફલધરા નિચ્ચં, મોરરુક્ખા મનોરમા;
ખુદ્દકપ્પફલા નિચ્ચં, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘હિન્તાલતાલપન્તી ચ, રજતક્ખન્ધોવ જોતરે;
સુપક્કફલસઞ્છન્ના, ખુદ્દકપ્પા મધુસ્સવા;
ફલાનિ તાનિ ખાદન્તે, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘ઉદુમ્બરારુણાવણ્ણા , સદાસુમધુરપ્ફલા;
ઉભોપસ્સેસુ લમ્બન્તિ, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘ઇત્થમ્ભૂતા અનેકા તે, નાનાફલધરા દુમા;
ઉભોપસ્સેસુ લમ્બન્તિ, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘ચમ્પકા સલળા નાગા, સુગન્ધા માલુતેરિતા;
સુપુપ્ફિતગ્ગા જોતન્તિ, સુગન્ધેનાભિપૂજયું;
સાદરા વિનતાનેવ, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘પુન્નાગા ગિરિપુન્નાગા, પુપ્ફિતા ધરણીરુહા;
સુપુપ્ફિતગ્ગા જોતન્તિ, સુગન્ધેનાભિપૂજયું;
સાદરા વિનતુગ્ગગ્ગા, ગન્તુકાલો મહાયસ.

‘‘અસોકા કોવિળારા ચ, સોમનસ્સકરા વરા;
સુગન્ધા કણ્ણિકા બન્ધા, રત્તવણ્ણેહિ ભૂસિતા;
સાદરા વિનતુગ્ગગ્ગા, સમયો તે મહાયસ.

‘‘કણ્ણિકારા કુલ્લિતા નિચ્ચં, સોવણ્ણરંસિજોતકા;
દિબ્બગન્ધા પવાયન્તિ, દિસા સબ્બાનિ સોભયં;

સાદરા વિનતાનેવ, સમયો તે મહાયસ.

‘‘સુપત્તા ગન્ધસમ્પન્ના, કેતકી ધનુકેતકી;
સુગન્ધા સમ્પવાયન્તિ, દિસા સબ્બાભિગન્ધિનો;
સાદરા પૂજયન્તાવ, સમયો તે મહાયસ.

‘‘મલ્લિકા જાતિસુમના, સુગન્ધા ખુદ્દમલ્લિકા;
દિસા સબ્બા પવાયન્તિ, ઉભો મગ્ગે પસોભયં;
સાદરા તે પલમ્બન્તિ, સમયો તે મહાયસ.

‘‘સિન્ધુવારા સીતગન્ધા, સુગન્ધા માલુતેરિતા;
દિસા સબ્બાભિપૂજેન્તા, ઉભો મગ્ગે પસોભયં;
સાદરા વિનતુગ્ગગ્ગા, સમયો તે મહાયસ.

‘‘સીહા કેસરસીહા ચ, ચતુપ્પદનિસેવિતા;
અચ્છમ્ભીતા સુરાપાને, મિગરાજા પતાપિનો.

‘‘સીહનાદેન પૂજેન્તિ, સાદરા તે મિગાભિભૂ;
મગ્ગમ્હિ ઉભતો વૂળ્હા, સમયો તે મહાયસ.

‘‘બ્યગ્ઘા સિન્ધવા નકુલા, સાધુરૂપા ભયાનકા;
આકાસે સમ્પતન્તાવ, નિબ્ભીતા યેન કેનચિ;
તેહિ તે સાદરા નતા, સમયો તે મહાયસ.

‘‘તિધા પભિન્ના છદ્દન્તા, સુરૂપા સુસ્સરા સુભા;
સત્તપ્પતિટ્ઠિતઙ્ગા તે, ઉભો મગ્ગેસુ કૂજિનો;
સાદરા હાસમાનાવ, સમયો તે મહાયસ.

‘‘મિગા વરાહા પસદા, ચિત્રાસાવયવા સુભા;
આરોહપરિણાહેન, સુરૂપા અઙ્ગસંયુતા;
ઉભો મગ્ગે ગાયમાનાવ, સમયો તે મહાયસ.

‘‘ગોકણ્ણા સરભા રુરૂ, આરોહપરિણાહિનો;
સુરૂપા અઙ્ગસમ્પન્ના, સેવમાનાવ અચ્છરું;
સેવમાના તેહિ તદા, સમયો તે મહાયસ.

‘‘દીપી અચ્છા તરચ્છા ચ, તુદરા વરુણા સદા;
તે દાનિ સિક્ખિતા સબ્બે, મેત્તાય તવ તાદિનો;
તે પચ્ચસેવકા અદ્ધા, સમયો તે મહાયસ.

‘‘સસા સિઙ્ગાલા નકુલા, કલન્દકાળકા બહૂ;
કસ્તુરા સૂરા ગન્ધા તે, કેવલા ગાયમાનાવ.

સમયો તે મહાયસ;

‘‘મયૂરા નીલગીવા તે, સુસિખા સુભપક્ખિકા;
સુપિઞ્છા તે સુનાદા ચ, વેળુરિયમણિસન્નિભા;
નાદં કરોન્તા પૂજેન્તિ, કાલો તે પિતુદસ્સને.

‘‘સુવણ્ણચિત્રહંસા ચ, જવહંસા વિહાયરા;
તે સબ્બે આસયા છુદ્ધા, જિનદસ્સનબ્યાવટા;
મધુરસ્સરેન કૂજન્તિ, કાલો તે પિતુદસ્સને.

‘‘હંસા કોઞ્ચા સુનદા તે, ચક્કવાકા નદીચરા;
બકા બલાકા રુચિરા, જલકાકા સરકુક્કુટા;
સાદરાભિનાદિનો એતે, કાલો તે પિતુદસ્સને.

‘‘ચિત્રા સુરૂપા સુસ્સરા, સાળિકા સુવતણ્ડિકા;
રુક્ખગ્ગા સમ્પતન્તા તે, ઉભો મગ્ગેસુ કૂજિનો;
તેસુ તેસુ નિકૂજન્તિ, કાલો તે પિતુદસ્સને.

‘‘કોકિલા સકલા ચિત્રા, સદા મઞ્જુસ્સરા વરા;
વિમ્હાપિતા તે જનતં, સદ્ધિમિત્તાદિકે સુરા;
સરેહિ પૂજયન્તાવ, કાલો તે પિતુદસ્સને.

‘‘ભિઙ્ગા કુરરા સારા, પૂરિતા કાનને સદા;
નિન્નાદયન્તા પવનં, અઞ્ઞમઞ્ઞસમઙ્ગિનો;
ગાયમાના સરેનેવ, કાલો તે પિતુદસ્સને.

‘‘તિત્તિરા સુસરા સારા, સુસરા વનકુક્કુટા;
મઞ્જુસ્સરા રામણેય્યા, કાલો તે પિતુદસ્સને.

‘‘સેતવાલુકસઞ્છન્ના, સુપતિત્થા મનોરમા;
મધુરોદકસમ્પુણ્ણા, સરા જોતન્તિ તે સદા;
તત્થ ન્હત્વા પિવિત્વા ચ, સમયો તે ઞાતિદસ્સને.

‘‘કુમ્ભીરામકરાકિણ્ણા , વલયા મુઞ્જરોહિતા;
મચ્છકચ્છપબ્યાવિદ્ધા, સરા સીતોદકા સુભા;

તત્થ ન્હત્વા પિવિત્વા ચ, સમયો તે ઙ્ગાતિદસ્સને.

‘‘નીલુપ્પલસમાકિણ્ણા, તથા રત્તુપ્પલેહિ ચ;
કુમુદુપ્પલસંકિણ્ણા, સરા સોભન્તિનેકધા;
તત્થ સીતલકા તોયા, સમયો તે ઙ્ગાતિદસ્સને.

‘‘પુણ્ડરીકેહિ સઞ્છન્ના, પદુમેહિ સમોહતા;
ઉભો મગ્ગેસુ સોભન્તિ, પોક્ખરઞ્ઞો તહિં તહિં;
તત્થોદકાનિ ન્હાયન્તિ, સમયો તે ઙ્ગાતિદસ્સને.

‘‘સેતપુલિનસંકિણ્ણા, સુપતિત્થા મનોરમા;
સીતોદકમહોઘેહિ, સમ્પુણ્ણા તા નદી સુભા;
ઉભો મગ્ગેહિ સન્દન્તિ, સમયો તે ઙ્ગાતિદસ્સને.

‘‘મગ્ગસ્સ ઉભતોપસ્સે, ગામનિગમસમાકુલા;
સદ્ધા પસન્ના જનતા, રતનત્તયમામકા;
તેસં સમ્પુણ્ણસઙ્કપ્પો, સમયો તે ઙ્ગાતિદસ્સને.

‘‘તેસુ તેસુ પદેસેસુ, દેવા માનુસ્સકા ઉભો;
ગન્ધમાલાભિપૂજેન્તિ, સમયો તે ઙ્ગાતિદસ્સને’’તિ.

એવં થેરો સટ્ઠિમત્તાહિ ગાથાહિ સત્થુ ગમનવણ્ણં સંવણ્ણેસિ. અથ ખો ભગવા ‘‘કાળુદાયી મમ ગમનં પત્થેતિ, પૂરેસ્સામિસ્સ સઙ્કપ્પ’’ન્તિ તત્થ ગમને બહૂનં વિસેસાધિગમં દિસ્વા વીસતિસહસ્સખીણાસવપરિવુતો રાજગહતો અતુરિતચારિકાવસેન વુત્તપ્પકારફલાફલે અનુભવન્તો દ્વિપદચતુપ્પદાદિસમૂહાનં સેવનપૂજાય પૂજિયમાનો વુત્તપ્પકારસુગન્ધપુપ્ફગન્ધેહિ ગન્ધિયમાનો ગામનિગમવાસીનં સઙ્ગહં કુરુમાનો કપિલવત્થુગામિમગ્ગં પટિપજ્જિ. થેરો ઇદ્ધિયા કપિલવત્થું ગન્ત્વા રઞ્ઞો પુરતો આકાસે ઠિતો અદિટ્ઠપુબ્બં વેસં દિસ્વા, રઞ્ઞા – ‘‘કોસિ ત્વ’’ન્તિ પુચ્છિતો ‘‘સચે અમચ્ચપુત્તં તયા ભગવતો સન્તિકે પેસિતં ન જાનાસિ, એવં જાનાહી’’તિ વદન્તો –

‘‘બુદ્ધસ્સ પુત્તોમ્હિ અસય્હસાહિનો, અઙ્ગીરસસ્સપ્પટિમસ્સ તાદિનો;
પિતુપિતા મય્હં તુવંસિ સક્ક, ધમ્મેન મે ગોતમ અય્યકોસી’’તિ. (થેરગા॰ ૫૩૬) – ગાથમાહ;

તત્થ **બુદ્ધસ્સ પુત્તોમ્હી**તિ સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધસ્સ ઉરે વાયામજનિતાહિ ધમ્મદેસનાહિ જાતતાય ઓરસપુત્તો અમ્હિ. **અસય્હસાહિનો**તિ અભિસમ્બોધિતો પુબ્બે ઠપેત્વા મહાબોધિસત્તં અઞ્ઞેહિ સહિતું અસક્કુણેય્યત્તા અસય્હસ્સ સકલબોધિસમ્ભારસ્સ, મહાકરુણાકરસ્સ ચ સહનતો તતો પરમ્પિ અઞ્ઞેહિ સહિતું અભિભવિતું અસક્કુણેય્યત્તા અસય્હાનં પઞ્ચન્નં મારાનં સહનતો અભિભવનતો આસયાનુસયચરિતાધિમુત્તિઆદિવિભાગાવબોધેન યથારહં વેનેય્યાનં દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકપરમત્થેહિ અનુસાસનીસઙ્ખાતસ્સ અઞ્ઞેહિ અસય્હસ્સ બુદ્ધકિચ્ચસ્સ સહનતો તત્થ વા સાધુકારીભાવતો અસય્હસાહિનો. **અઙ્ગીરસસ્સા**તિ અઙ્ગીકતસીલાદિસમ્પત્તિકસ્સ. ‘‘અઙ્ગમઙ્ગેહિ નિચ્છરણકઓભાસસ્સા’’તિ અપરે. કેચિ પન ‘‘અઙ્ગીરસો સિદ્ધત્થોતિ ઇમાનિ દ્વે નામાનિ પિતરાયેવ ગહિતાની’’તિ

વદન્તિ. **અપ્પટિમસ્સા**તિ અનુપમસ્સ ઇટ્ઠાદીસુ તાદિલક્ખણસમ્પત્તિયા તાદિનો. **પિતુપિતા મય્હં તુવંસી**તિ અરિયજાતિવસેન મય્હં પિતુ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ લોકવોહારવસેન ત્વં પિતા અસિ. **સક્કા**તિ વંસેન રાજાનં આલપતિ. **ધમ્મેના**તિ સભાવેન અરિયજાતિલોકિયજાતીહિ દ્વિન્નં જાતીનં સભાવસમોધાનેન. **ગોતમા**તિ ગોત્તેન રાજાનં આલપતિ. **અય્યકોસી**તિ પિતામહો અહોસિ. એત્થ ચ ''બુદ્ધસ્સ પુત્તોમ્હી''તિઆદિં વદન્તો થેરો અઞ્ઞં બ્યાકાસિ.

એવં પન અત્તાનં જાનાપેત્વા હટ્ઠતુટ્ઠેન રઞ્ઞા મહારહે પલ્લઙ્કે નિસીદાપેત્વા અત્તનો પટિયાદિતસ્સ નાનગ્ગરસભોજનસ્સ પત્તં પૂરેત્વા પત્તે દિન્ને ગમનાકારં દસ્સેસિ. ''કસ્મા ગન્તુકામત્થ, ભુઞ્જથા''તિ વુત્તે, સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ભુઞ્જિસ્સામીતિ. કહં પન સત્થાતિ? વીસતિસહસ્સભિક્ખુપરિવારો તુમ્હાકં દસ્સનત્થાય મગ્ગં પટિપન્નોતિ. તુમ્હે ઇમં પિણ્ડપાતં ભુઞ્જથ, અઞ્ઞં ભગવતો હરથ. યાવ ચ મમ પુત્તો ઇમં નગરં પાપુણાતિ, તાવસ્સ ઇતોયેવ પિણ્ડપાતં હરથાતિ. થેરો ભત્તકિચ્ચં કત્વા રઞ્ઞો ચ પરિસાય ચ ધમ્મં દેસેત્વા સત્થુ આગમનતો પુરેતરમેવ રાજનિવેસનં રતનત્તયગુણેસુ અભિપ્પસન્નં કરોન્તો સબ્બેસં પસ્સન્તાનંયેવ સત્થુ આહરિતબ્બભત્તપુણ્ણં પત્તં આકાસે વિસ્સજ્જેત્વા સયમ્પિ વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા પિણ્ડપાતં ઉપનેત્વા સત્થુ હત્થે ઠપેસિ. સત્થાપિ તં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જિ. એવં સટ્ઠિયોજનં મગ્ગં દિવસે દિવસે યોજનં ગચ્છન્તસ્સ ભગવતો રાજગેહતો ભત્તં આહરિત્વા અદાસિ. ભગવા કમેન કપિલવત્થુનગરં પત્વા પુનદિવસે રાજવીથિયં પિણ્ડાય ચરતિ. તં સુત્વા સુદ્ધોદનમહારાજા તત્થ ગન્ત્વા, ''મા એવં કત્તબ્બં મઞ્ઞિ, નયિદં રાજવંસપ્પવેણી''તિ. ''અયં તુમ્હાકં, મહારાજ, વંસો, ઈદિસો અમ્હાકં પન બુદ્ધવંસો''તિ વત્વા –

> ''ઉત્તિટ્ઠે નપ્પમજ્જેય્ય, ધમ્મં સુચરિતં ચરે;
> ધમ્મચારી સુખં સેતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચ.
>
> ''ધમ્મં ચરે સુચરિતં, ન નં દુચ્ચરિતં ચરે;
> ધમ્મચારી સુખં સેતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચા''તિ. (ધ॰ પ॰ ૧૬૮-૧૬૯) –

ધમ્મં દેસેસિ. રાજા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ. તતો રાજા બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં નિમન્તેત્વા સકમન્દિરે ભોજેત્વા સમ્પવારેત્વા ભોજનાવસાને **ધમ્મપાલ**જાતકં (જા॰ ૧.૧૦.૯૨ આદયો) સુત્વા સપરિસો અનાગામિફલે પતિટ્ઠહિ. અપરભાગે સેતચ્છત્તસ્સ હેટ્ઠા નિપન્નોવ અરહત્તં પત્વા પરિનિબ્બાયિ.

તતો ભગવા રાહુલમાતુયા બિમ્બાદેવિયા પાસાદં ગન્ત્વા તસ્સા ધમ્મં દેસેત્વા સોકં વિનોદેત્વા **ચન્દકિન્નરી**જાતકદેસનાય (જા॰ ૧.૧૪.૧૮ આદયો) પસાદં જનેત્વા નિગ્રોધારામં અગમાસિ. અથ બિમ્બાદેવી પુત્તં રાહુલકુમારં આહ – ''ગચ્છ, તવ પિતુ સન્તકં ધનં યાચાહી''તિ. કુમારો ''દાયજ્જં , મે સમણ, દેહી''તિ વત્વા ભગવન્તં અનુબન્ધિત્વા, ''સુખા, તે સમણ, છાયા''તિ વદન્તો ગચ્છતિ. તં ભગવા નિગ્રોધારામં નેત્વા ''લોકુત્તરદાયજ્જં ગણ્હાહી''તિ વત્વા પબ્બાજેસિ. અથ ભગવા અરિયગણમજ્ઝે નિસિન્નો ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં કુલપ્પસાદકાનં યદિદં કાળુદાયી''તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯, ૨૨૫) થેરં એતદગ્ગે ઠપેસિ.

૧૬૫. થેરો પત્તએતદગ્ગટ્ઠાનો અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિગાથાયો અભાસિ. તત્થ અનુત્તાનપદમેવ વણ્ણયિસ્સામ.

૧૯૬. ગુણાગુણવિદૂતિ ગુણઞ્ચ અગુણઞ્ચ ગુણાગુણં, વણ્ણાવણ્ણં, કુસલાકુસલં વા તં જાનાતીતિ ગુણાગુણવિદૂ. **કતઞ્ઞૂ**તિ અઞ્ઞેહિ કતગુણં જાનાતીતિ કતઞ્ઞૂ, એકદિવસમ્પિ ભત્તદાનાદિના કતૂપકારસ્સ રજ્જમ્પિ દાતું સમત્થત્તા કતઞ્ઞૂ. **કતવેદી**તિ કતં વિન્દતિ અનુભવતિ સમ્પટિચ્છતીતિ કતવેદી. **તિત્થે યોજેતિ પાણિને**તિ સબ્બસત્તે નિબ્બાનપવેસનુપાયે કુસલપથે મગ્ગે ધમ્મદેસનાય યોજેતિ સમ્પયોજેતિ પતિટ્ઠાપેતીતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ. ગમનવણ્ણનગાથાનમત્થો થેરગાથાયં વુત્તોયેવાતિ.

કાળુદાયિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. અભયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સત્તમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો અભયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમજિનવરેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિપટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે હંસવતીનગરે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો. સો વુદ્ધિમન્વાય વેદઙ્ગપારગો સકપરસમયકુસલો એકદિવસં સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પસન્નમાનસો ભગવન્તં ગાથાહિ થોમેસિ. સો તત્થ યાવતાયુકં ઠત્વા પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો અપરાપરં સુગતીસુયેવં સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે રાજગહે બિમ્બિસારરઞ્ઞો પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ, **અભયો**ત્વેવસ્સ નામં કરિંસુ. સો વયપ્પત્તો નિગણ્ઠેહિ સદ્ધિં વિસ્સાસિકો હુત્વા ચરન્તો એકદિવસં નિગણ્ઠેન નાટપુત્તેન સત્થુ વાદારોપનત્થાય પેસિતો નિપુણપઞ્હં પુચ્છિત્વા નિપુણબ્યાકરણં સુત્વા પસન્નો સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા કમ્મટ્ઠાનાનુરૂપં ઞાણં પેસેત્વા નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧૯૫. સો અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

અભયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. લોમસકઙ્ગિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અટ્ઠમાપદાને **ઇમમ્હિ ભદ્દકે કપ્પે**તિઆદિકં આયસ્મતો લોમસકઙ્ગિયત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તો સદ્ધો પસન્નો અહોસિ. અપરો ચન્દનો નામ તસ્સ સહાયો ચાસિ. તે દ્વેપિ સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પસન્નમાનસા પબ્બજિત્વા યાવજીવં સીલં રક્ખિત્વા સુપરિસુદ્ધસીલા તતો ચુતા દેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા એકં બુદ્ધન્તરં દિબ્બસુખં અનુભવિંસુ. તેસુ અયં ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાકિયકુલે નિબ્બત્તિત્વા અપરો ચન્દનો દેવપુત્તો હુત્વા તાવતિંસભવને નિબ્બત્તિ. અથ સો સક્યકુલપ્પસાદકેન કાળુદાયિના આરાધિતેન ભગવતા સક્યરાજૂનં માનમદ્દનાય કતં **વેસ્સન્તરધમ્મદેસનાયં** (જા॰ ૨.૨૨.૧૬૫૫ આદયો) પોક્ખરવસ્સઇદ્ધિપાટિહારિયં દિસ્વા પસન્નમાનસો પબ્બજિત્વા મજ્ઝિમનિકાયે વુત્તં **ભદ્દેકરત્ત**સુત્તન્તદેસનં સુત્વા અરઞ્ઞવાસં વસન્તો ભદ્દેકરત્તસુત્તન્તદેસનાનુસાસનં (મ॰ નિ॰ ૩.૨૮૬ આદયો) સરિત્વા તદનુસારેન ઞાણં પેસેત્વા કમ્મટ્ઠાનં મનસિ કરિત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૨૨૫. અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઇમમ્હિ ભદ્દકે કપ્પે**તિઆદિમાહ. તત્થ કપ્પો તાવ ચતુબ્બિધો – સારકપ્પો, વરકપ્પો, મણ્ડકપ્પો, ભદ્દકપ્પોતિ. તેસુ યસ્મિં કપ્પે એકો બુદ્ધો ઉપ્પજ્જતિ, અયં **સારકપ્પો** નામ. યસ્મિં દ્વે વા તયો વા બુદ્ધા ઉપ્પજ્જન્તિ, અયં **વરકપ્પો** નામ. યસ્મિં ચત્તારો બુદ્ધા ઉપ્પજ્જન્તિ, અયં **મણ્ડકપ્પો** નામ. યસ્મિં પઞ્ચ બુદ્ધા ઉપ્પજ્જન્તિ, અયં **ભદ્દકપ્પો** નામ. અઞ્ઞત્થ પન –

''સારકપ્પો મણ્ડકપ્પો, સારમણ્ડકપ્પો તથા;
વરકપ્પો ભદ્દકપ્પો, કપ્પા પઞ્ચવિધા સિયું.

''એકો દ્વે તયો ચત્તારો, પઞ્ચ બુદ્ધા યથાક્કમં;
એતેસુ પઞ્ચકપ્પેસુ, ઉપ્પજ્જન્તિ વિનાયકા''તિ. –

એવં પઞ્ચ કપ્પા વુત્તા. તેસુ અયં કપ્પો ''કકુસન્ધો કોણાગમનો કસ્સપો ગોતમો મેત્તેય્યો''તિ પઞ્ચબુદ્ધપટિમણ્ડિતત્તા ભદ્દકપ્પો નામ જાતો.

તસ્મા ઇમસ્મિં ભદ્દકપ્પમ્હિ કસ્સપો નાયકો ઉપ્પજ્જીતિ સમ્બન્ધો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

લોમસકઙ્ગિયત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. વનવચ્છત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નવમાપદાને **ઇમમ્હિ ભદ્દકે કપ્પે**તિઆદિકં આયસ્મતો વનવચ્છત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા સદ્ધાજાતો પબ્બજિત્વા પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરિત્વા તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો, તતો ચુતો અરઞ્ઞાયતને ભિક્ખૂનં સમીપે કપોતયોનિયં નિબ્બત્તો. તેસુ મેત્તચિત્તો ધમ્મં સુત્વા તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કપિલવત્થુસ્મિં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિ. તસ્સ માતુકુચ્છિગતકાલેયેવ માતુ દોહળો ઉદપાદિ વને વસિતું વને વિજાયિતું . તતો ઇચ્છાનુરૂપવસેન વને વસન્તિયા ગબ્ભવુટ્ઠાનં અહોસિ. ગબ્ભતો નિક્ખન્તઞ્ચ નં કાસાવખણ્ડેન પટિગ્ગહેસું. તદા બોધિસત્તસ્સ ઉપ્પન્નકાલો, રાજા તં કુમારં આહરાપેત્વા સહેવ પોસેસિ. અથ બોધિસત્તો મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખમિત્વા પબ્બજિત્વા છબ્બસાનિ દુક્કરકારિકં કત્વા બુદ્ધે જાતે સો મહાકસ્સપસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા તસ્સોવાદે પસન્નો તસ્સ સન્તિકા બુદ્ધુપ્પાદભાવં સુત્વા સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુત્વા પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞો અરહા અહોસિ.

૨૫૧. સો અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઇમમ્હિ ભદ્દકે કપ્પે**તિઆદિમાહ. તત્થ **બ્રહ્મબન્ધુ મહાયસો**તિ એત્થ બ્રાહ્મણાનં બન્ધુ ઞાતકોતિ બ્રાહ્મણબન્ધૂતિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં ''બ્રહ્મબન્ધૂ''તિ વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. લોકત્તયબ્યાપકયસત્તા મહાયસો. સેસં સબ્બં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

વનવચ્છત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. ચૂળસુગન્ધત્થેરઅપદાનવણ્ણના

દસમાપદાને **ઇમમ્હિ ભદ્દકે કપ્પે**તિઆદિકં આયસ્મતો સુગન્ધત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલે બારાણસિયં વિભવસમ્પન્ને કુલે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા સબ્બદા નમસ્સમાનો મહાદાનં દદમાનો માસસ્સ સત્તક્ખત્તું ભગવતો ગન્ધકુટિયા ચતુજ્જાતિગન્ધેન વિલિમ્પેસિ. ''મમ નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને સરીરતો સુગન્ધગન્ધો નિબ્બત્તતૂ''તિ પત્થનં અકાસિ. ભગવા તં બ્યાકાસિ. સો યાવતાયુકં ઠત્વા પુઞ્ઞાનિ કરોન્તો તતો ચુતો દેવલોકે નિબ્બત્તો કામાવચરલોકં સરીરગન્ધેન સુગન્ધં કુરુમાનો **સુગન્ધદેવપુત્તો**તિ પાકટો અહોસિ. સો દેવલોકસમ્પત્તિયો અનુભવિત્વા તતો ચુતો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે મહાભોગકુલે નિબ્બત્તિ, તસ્સ માતુકુચ્છિગતસ્સેવ માતુયા સરીરગન્ધેન સકલગેહં સકલનગરઞ્ચ સુગન્ધેન એકગન્ધં અહોસિ, જાતક્ખણે સકલં સાવત્થિનગરં સુગન્ધકરણ્ડકો વિય અહોસિ, તેનસ્સ **સુગન્ધો**તિ નામં કરિંસુ. સો વુદ્ધિં અગમાસિ. તદા સત્થા સાવત્થિયં પત્વા જેતવનમહાવિહારં પટિગ્ગહેસિ, તં દિસ્વા પસન્નમાનસો ભગવતો સન્તિકે પબ્બજિત્વા નચિરસ્સેવ સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણિ. તસ્સ ઉપ્પન્નદિવસતો પટ્ઠાય યાવ પરિનિબ્બાના એત્થન્તરે નિપન્નટ્ઠાનાદીસુ સુગન્ધમેવ વાયિ. દેવાપિ દિબ્બચુણ્ણદિબ્બગન્ધપુપ્ફાનિ ઓકિરન્તિ.

૨૭૨. સોપિ થેરો અરહત્તં પત્વા અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **ઇમમ્હિ ભદ્દકે કપ્પે**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થત્તા ચ સુવિઞ્ઞેય્યમેવ, કેવલં પુઞ્ઞનાનત્તં નામનાનત્તઞ્ચ વિસેસો.

ચૂળસુગન્ધત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

પઞ્ચપઞ્ઞાસમવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

૫૬. યસવગ્ગો

૧. યસત્થેરઅપદાનવણ્ણના

છપ્પઞ્ઞાસમે વગ્ગે પઠમાપદાને **મહાસમુદ્દં ઓગ્ગય્હા**તિઆદિકં આયસ્મતો યસત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે મહાનુભાવો નાગરાજા હુત્વા બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં અત્તનો ભવનં નેત્વા મહાદાનં પવત્તેસિ, ભગવન્તં મહગ્ઘેન તિચીવરેન અચ્છાદેસિ, એકેકઞ્ચ ભિક્ખું મહગ્ઘેનેવ પચ્ચેકદુસ્સયુગેન સબ્બેન ચ સમણપરિક્ખારેન. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે સેટ્ઠિપુત્તો હુત્વા મહાબોધિમણ્ડલં સત્તહિ રતનેહિ પૂજેસિ. કસ્સપસ્સ ભગવતો કાલે સાસને પબ્બજિત્વા સમણધમ્મં અકાસિ. એવં સો સુગતીસુયેવ સંસરન્તો અમ્હાકં ભગવતો કાલે બારાણસિયં મહાવિભવસ્સ સેટ્ઠિનો પુત્તો હુત્વા સુજાતાય ભગવતો ખીરપાયાસં દિન્નાય સેટ્ઠિધીતાય કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ, **યસો** નામ નામેન પરમસુખુમાલો. તસ્સ તયો પાસાદા હોન્તિ – એકો હેમન્તિકો, એકો ગિમ્હિકો, એકો વસ્સિકોતિ. સો વસ્સિકે પાસાદે વસ્સિકે ચત્તારો માસે નિપ્પુરિસેહિ તૂરિયેહિ પરિચારયમાનો વસતિ, હેટ્ઠાપાસાદં ન ઓતરતિ. હેમન્તિકે પાસાદે ચત્તારો માસે સુકુસિતવાતપાનકવાટે તત્થેવ પટિવસતિ. ગિમ્હિકે પાસાદે બહુકવાટવાતપાનજાલાહિ સમ્પન્ને તત્થેવ વસતિ. હત્થપાદાનં સુખુમાલતાય ભૂમિયં નિસજ્જાદિકિચ્ચં નત્થિ. સિમ્બલિતુલાદિપુણ્ણસભાવે અત્થરિત્વા તત્થ ઉપધાનાનિ કિચ્ચાનિ કરોતિ. એવં દેવલોકે દેવકુમારો વિય પઞ્ચહિ કામગુણેહિ સમપ્પિતસ્સ સમઙ્ગીભૂતસ્સ પરિચારયમાનસ્સ પટિકચ્ચેવ નિદ્દા ઓક્કમિ, પરિજનસ્સાપિ નિદ્દા ઓક્કમિ, સબ્બરત્તિયો ચ તેલપદીપો ઝાયતિ. અથ ખો યસો કુલપુત્તો પટિકચ્ચેવ પબુજ્ઝિત્વા અદ્દસ સકં પરિજનં સુપન્તં અઞ્ઞિસ્સા કચ્છે વીણં, અઞ્ઞિસ્સા કણ્ઠે મુદિઙ્ગં, અઞ્ઞિસ્સા કચ્છે આળમ્બરં, અઞ્ઞં વિકેસિકં, વિક્ખેળિકં, અઞ્ઞા વિપ્પલપન્તિયો હત્થપત્તં સુસાનં મઞ્ઞે, દિસ્વાનસ્સ આદીનવો પાતુરહોસિ, નિબ્બિદાય ચિત્તં સણ્ઠાસિ. અથ ખો યસો કુલપુત્તો ઉદાનં ઉદાનેસિ – ''ઉપદ્દુતં વત ભો, ઉપસ્સટ્ઠં વત ભો''તિ.

અથ ખો યસો કુલપુત્તો સુવણ્ણપાદુકાયો આરોહિત્વા યેન નિવેસનદ્વારં તેનુપસઙ્કમિ, અમનુસ્સા દ્વારં વિવરિંસુ – ''મા યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ કોચિ અન્તરાયમકાસિ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જાયા''તિ. અથ ખો યસો કુલપુત્તો યેન નગરદ્વારં તેનુપસઙ્કમિ, અમનુસ્સા દ્વારં વિવરિંસુ – ''મા યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ કોચિ અન્તરાયમકાસિ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજ્જાયા''તિ. અથ ખો યસો કુલપુત્તો યેન ઇસિપતનં મિગદાયો તેનુપસઙ્કમિ.

તેન ખો પન સમયેન ભગવા રત્તિયા પચ્ચૂસસમયં પચ્ચુટ્ઠાય અજ્ઝોકાસે ચઙ્કમતિ, અદ્દસા ખો ભગવા યસં કુલપુત્તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં, દિસ્વાન ચઙ્કમા ઓરોહિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો યસો કુલપુત્તો ભગવતો અવિદૂરે ઉદાનં ઉદાનેસિ – ''ઉપદ્દુતં વત ભો, ઉપસ્સટ્ઠં વત ભો''તિ. અથ ખો ભગવા યસં કુલપુત્તં એતદવોચ – ''ઇદં ખો, યસ, અનુપદ્દુતં, ઇદં અનુપસ્સટ્ઠં, એહિ, યસ, નિસીદ, ધમ્મં તે દેસેસ્સામી''તિ. અથ ખો યસો કુલપુત્તો, ''ઇદં કિર અનુપદ્દુતં, ઇદં અનુપસ્સટ્ઠ''ન્તિ હટ્ઠો ઉદગ્ગો સુવણ્ણપાદુકાહિ ઓરોહિત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ, ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ, એકમન્તં નિસિન્નસ્સ ખો યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ ભગવા અનુપુબ્બિં કથં કથેસિ, સેય્યથિદં, દાનકથં સીલકથં સગ્ગકથં કામાનં આદીનવં ઓકારં સંકિલેસં નેક્ખમ્મે આનિસંસં પકાસેસિ. યદા ભગવા અઞ્ઞાસિ યસં કુલપુત્તં કલ્લચિત્તં મુદુચિત્તં વિનીવરણચિત્તં ઉદગ્ગચિત્તં

પસન્નચિત્તં, અથ યા બુદ્ધાનં સામુક્કંસિકા ધમ્મદેસના, તં પકાસેસિ દુક્ખં સમુદયં નિરોધં મગ્ગં. સેય્યથાપિ નામ સુદ્ધં વત્થં અપગતકાળકં સમ્મદેવ રજનં પટિગ્ગણ્હેય્ય, એવમેવ યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ તસ્મિંયેવ આસને વિરજં વીતમલં ધમ્મચક્ખું ઉદપાદિ – ''યં કિઞ્ચિ સમુદયધમ્મં, સબ્બં તં નિરોધધમ્મ''ન્તિ.

અથ ખો યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ માતા પાસાદં અભિરુહિત્વા યસં કુલપુત્તં અપસ્સન્તી યેન સેટ્ઠિ ગહપતિ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સેટ્ઠિં ગહપતિં એતદવોચ – ''પુત્તો તે ગહપતિ યસો ન દિસ્સતી''તિ. અથ ખો, સેટ્ઠિ ગહપતિ, ચતુદ્દિસા અસ્સદૂતે ઉય્યોજેત્વા સામંયેવ યેન ઇસિપતનં મિગદાયો તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસા ખો, સેટ્ઠિ ગહપતિ, સુવણ્ણપાદુકાનં નિક્ખેપં, દિસ્વાન તંયેવ અનુગમાસિ. અદ્દસા ખો ભગવા સેટ્ઠિં ગહપતિં દૂરતોવ આગચ્છન્તં, દિસ્વાન ભગવતો એતદહોસિ – ''યંનૂનાહં તથારૂપં ઇદ્ધાભિસઙ્ખારં અભિસઙ્ખરેય્યં, યથા સેટ્ઠિ ગહપતિ ઇધ નિસિન્નો ઇધ નિસિન્નં યસં કુલપુત્તં ન પસ્સેય્યા''તિ. અથ ખો ભગવા તથારૂપં ઇદ્ધાભિસઙ્ખારં અભિસઙ્ખરેસિ. અથ ખો સેટ્ઠિ ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''અપિ, ભન્તે, ભગવા યસં કુલપુત્તં પસ્સેય્યા''તિ. તેન હિ ગહપતિ નિસીદ, અપ્પેવ નામ ઇધ નિસિન્નો ઇધ નિસિન્નં યસં કુલપુત્તં પસ્સેય્યાસીતિ. અથ ખો સેટ્ઠિ ગહપતિ ''ઇધેવ કિરાહં નિસિન્નો ઇધ નિસિન્નં યસં કુલપુત્તં પસ્સિસ્સામી''તિ હટ્ઠો ઉદગ્ગો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ, એકમન્તં નિસિન્નસ્સ ખો સેટ્ઠિસ્સ ગહપતિસ્સ ભગવા અનુપુબ્બિં કથં કથેસિ...પે॰... અપરપ્પચ્ચયો અત્થુ સાસને ભગવન્તં એતદવોચ – ''અભિક્કન્તં ભન્તે, અભિક્કન્તં ભન્તે, સેય્યથાપિ , ભન્તે, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય 'ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તી'તિ, એવમેવં ભગવતા અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં, ભન્તે, ભગવન્તં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ, ઉપાસકં મં ભગવા ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ. સોવ લોકે પઠમં ઉપાસકો અહોસિ તેવાચિકો.

અથ ખો યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ પિતુનો ધમ્મે દેસિયમાને યથાદિટ્ઠં યથાવિદિતં ભૂમિં પચ્ચવેક્ખન્તસ્સ અનુપાદાય આયવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચિ. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ''યસસ્સ ખો કુલપુત્તસ્સ પિતુનો ધમ્મે દેસિયમાને યથાદિટ્ઠં યથાવિદિતં ભૂમિં પચ્ચવેક્ખન્તસ્સ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુત્તં, અભબ્બો ખો યસો કુલપુત્તો હીનાયાવત્તિત્વા કામે પરિભુઞ્જિતું, સેય્યથાપિ પુબ્બે અગારિકભૂતો, યંનૂનાહં તં ઇદ્ધાભિસઙ્ખારં પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય''ન્તિ. અથ ખો ભગવા તં ઇદ્ધાભિસઙ્ખારં પટિપ્પસ્સમ્ભેસિ. અદ્દસા ખો સેટ્ઠિ ગહપતિ યસં કુલપુત્તં નિસિન્નં, દિસ્વાન યસં કુલપુત્તં એતદવોચ – ''માતા તે તાત, યસ, પરિદેવસોકસમાપન્ના, દેહિ માતુયા જીવિત''ન્તિ. અથ ખો યસો કુલપુત્તો ભગવન્તં ઉલ્લોકેસિ. અથ ખો ભગવા સેટ્ઠિં ગહપતિં એતદવોચ – ''તં કિં મઞ્ઞસિ, ગહપતિ, યસ્સ સેક્ખેન ઞાણેન સેક્ખેન દસ્સનેન ધમ્મો દિટ્ઠો વિદિતો સેય્યથાપિ તયા, તસ્સ યથાદિટ્ઠં યથાવિદિતં ભૂમિં પચ્ચવેક્ખન્તસ્સ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુત્તં, ભબ્બો નુ ખો સો, ગહપતિ, હીનાયાવત્તિત્વા કામે પરિભુઞ્જિતું સેય્યથાપિ પુબ્બે અગારિકભૂતો''તિ? ''નો હેતં, ભન્તે''. ''યસસ્સ ખો, ગહપતિ, કુલપુત્તસ્સ સેક્ખેન ઞાણેન સેક્ખેન દસ્સનેન ધમ્મો દિટ્ઠો વિદિતો સેય્યથાપિ તયા, તસ્સ યથાદિટ્ઠં યથાવિદિતં ભૂમિં પચ્ચવેક્ખન્તસ્સ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુત્તં, અભબ્બો ખો, ગહપતિ, યસો કુલપુત્તો હીનાયાવત્તિત્વા કામે પરિભુઞ્જિતું સેય્યથાપિ પુબ્બે અગારિકભૂતો''તિ. ''લાભા, ભન્તે, યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ, સુલદ્ધં, ભન્તે, યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ , યથા યસસ્સ કુલપુત્તસ્સ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુત્તં, અધિવાસેતુ મે, ભન્તે ભગવા, અજ્જતનાય ભત્તં યસેન કુલપુત્તેન પચ્છાસમણેના''તિ . ''અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન''. અથ ખો સેટ્ઠિ ગહપતિ , ભગવતો અધિવાસનં વિદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો

યસો કુલપુત્તો અચિરપક્કન્તે સેટ્ઠિમ્હિ ગહપતિમ્હિ ભગવન્તં એતદવોચ – ''લભેય્યાહં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ''ન્તિ. ''એહિ ભિક્ખૂ''તિ ભગવા અવોચ – ''સ્વાક્ખાતો ધમ્મો, ચર બ્રહ્મચરિયં સમ્મા દુક્ખસ્સ અન્તકિરિયાયા''તિ, સાવ તસ્સ આયસ્મતો ઉપસમ્પદા અહોસિ.

૧. અરહા પન હુત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **મહાસમુદ્દં ઓગ્ગય્હા**તિઆદિમાહ. તત્થ **સમુદ્દન્તિ** અઙ્ગુલિમુદ્દાય સં સુટ્ઠુ દસ્સેતબ્બતો સમુદ્દો, અથ વા સં સુટ્ઠુ ઉદિયતિ ખોભિયતિ પસોધિયતિ ઘોસનં કરોન્તો આલુળિયતીતિ સમુદ્દો, મહન્તો ચ સો સમુદ્દો ચાતિ મહાસમુદ્દો, તં મહાસમુદ્દં. **ઓગ્ગય્હા**તિ અજ્ઝોગાહેત્વા અબ્ભન્તરં પવિસિત્વા તસ્સ મહાસમુદ્દસ્સ અન્તો પવિસિત્વા, સામ્યત્થે ચેતં ઉપયોગવચનન્તિ દટ્ઠબ્બં. **ભવનં મે સુમાપિત**ન્તિ એત્થ ભવન્તિ નિબ્બત્તન્તિ નિવસન્તિ ચતૂહિ ઇરિયાપથેહિ વાસં કપ્પેન્તિ એત્થાતિ ભવનં, મય્હં તં ભવનં તં વિમાનં તં પાસાદં પઞ્ચપાકારકૂટાગારેહિ સં સુટ્ઠુ માપિતં નગરં, અત્તનો બલેન સુટ્ઠુ નિમ્મિતન્તિ અત્થો. **સુનિમ્મિતા પોક્ખરણી**તિ સુમહન્તા હુત્વા ભૂતા ઇતા ગતા પવત્તા ખણિતા કતાતિ પોક્ખરણી, મચ્છકચ્છપપુપ્ફપુલિનતિત્થમધુરોદકાદીહિ સુટ્ઠુ નિબ્બત્તા નિમ્મિતાતિ અત્થો. **ચક્કવાકૂપકૂજિતા**તિ ચક્કવાકકુક્કુટહંસાદીહિ કૂજિતા ઘોસિતા નાદિતા સા પોક્ખરણીતિ સમ્બન્ધો. ઇતો પરં નદીવનદ્વિપદચતુપ્પદપાદપપક્ખીનં વણ્ણઞ્ચ સુમેધસ્સ ભગવતો દસ્સનઞ્ચ નિમન્તેત્વા સુમેધસ્સ ભગવતો દાનક્કમઞ્ચ સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

લોકાહુતિપટિગ્ગહન્તિ એત્થ લોકે આહુતિ લોકાહુતિ, કામરૂપારૂપસઙ્ખાતસ્સ લોકસ્સ આહુતિં પૂજાસક્કારં પટિગ્ગણ્હાતીતિ લોકાહુતિપટિગ્ગહં, સુમેધં ભગવન્તન્તિ અત્થો. સેસં બ્યાકરણદાનઞ્ચ અરહત્તપ્પત્તફલઞ્ચ સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

યસત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૨. નદીકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના

દુતિયાપદાને **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિકં આયસ્મતો નદીકસ્સપત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો એકદિવસં સત્થારં પિણ્ડાય ચરન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો અત્તના રોપિતસ્સ અમ્બરુક્ખસ્સ પઠમુપ્પન્નં મનોસિલાવણ્ણં એકં અમ્બફલં અદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે મગધરટ્ઠે બ્રાહ્મણકુલે ઉરુવેલકસ્સપસ્સ ભાતા હુત્વા નિબ્બત્તો વયપ્પત્તો નિસ્સરણજ્ઝાસયતાય ઘરાવાસં અનિચ્છન્તો તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા તીહિ તાપસસતેહિ સદ્ધિં નેરઞ્જરાય નદિયા તીરે અસ્સમં માપેત્વા વિહરતિ. નદીતીરે વસનતો કસ્સપગોત્તતાય ચ **નદીકસ્સપો**તિ સમઞ્ઞા અહોસિ. તસ્સ ભગવા સપરિસસ્સ એહિભિક્ખુભાવેન ઉપસમ્પદં અદાસિ. સો ભગવતો ગયાસીસે **આદિત્તપરિયાય દેસનાય** (મહાવ॰ ૫૪; સં॰ નિ॰ ૪.૨૮) અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ.

તત્રાયં અનુપુબ્બિકથા – સત્થા યસં કુલપુત્તં પબ્બાજેત્વા ઉરુવેલાયં તયો ભાતિકજટિલે દમેતું યેન ઉરુવેલા તદવસરિ. તેન ખો પન સમયેન ઉરુવેલાયં તયો જટિલા પટિવસન્તિ ઉરુવેલકસ્સપો નદીકસ્સપો ગયાકસ્સપોતિ, તેસુ ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો પઞ્ચન્નં જટિલસતાનં નાયકો હોતિ વિનાયકો અગ્ગો પમુખો પામોક્ખો, નદીકસ્સપો જટિલો તિણ્ણં જટિલસતાનં નાયકો હોતિ વિનાયકો અગ્ગો પમુખો પામોક્ખો, ગયાકસ્સપો જટિલો દ્વિન્નં

જટિલસતાનં નાયકો હોતિ વિનાયકો અગ્ગો પમુખો પામોક્ખો. અથ ખો ભગવા યેન ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ અસ્સમો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં એતદવોચ – ''સચે તે, કસ્સપ, અગરુ, વસેય્યામ એકરત્તં અગ્યાગારે''તિ. ન ખો મે, મહાસમણ, ગરુ, ચણ્ડેત્થ નાગરાજા ઇદ્ધિમા આસિવિસો ઘોરવિસો, સો તં મા વિહેઠેસીતિ. દુતિયમ્પિ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં એતદવોચ...પે૰... તતિયમ્પિ...પે૰... સો તં મા વિહેઠેસીતિ. અપ્પેવ મં ન વિહેઠેય્ય, ઇઙ્ઘ ત્વં, કસ્સપ, અનુજાનાહિ અગ્યાગારન્તિ . વિહર, મહાસમણ, યથાસુખન્તિ. અથ ખો ભગવા અગ્યાગારં પવિસિત્વા તિણસન્થારકં પઞ્ઞપેત્વા નિસીદિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા.

અદ્દસા ખો સો નાગો ભગવન્તં પવિટ્ઠં, દિસ્વા દુમ્મનો પધૂપાયિ. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ''યંનૂનાહં ઇમસ્સ નાગસ્સ અનુપહચ્ચ છવિઞ્ચ ચમ્મઞ્ચ મંસઞ્ચ ન્હારુઞ્ચ અટ્ઠિઞ્ચ અટ્ઠિમિઞ્જઞ્ચ તેજસા તેજં પરિયાદિયેય્ય''ન્તિ. અથ ખો ભગવા તથારૂપં ઇદ્ધાભિસઙ્ખારં અભિસઙ્ખરિત્વા પધૂપાયિ. અથ ખો સો નાગો મક્ખં અસહમાનો પજ્જલિ. ભગવાપિ તેજોધાતું સમાપજ્જિત્વા પજ્જલિ. ઉભિન્નં સજોતિભૂતાનં અગ્યાગારં આદિત્તં વિય હોતિ સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં. અથ ખો તે જટિલા અગ્યાગારં પરિવારેત્વા એવમાહંસુ – ''અભિરૂપો વત, ભો, મહાસમણો નાગેન વિહેઠિયતી''તિ. અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન તસ્સ નાગસ્સ અનુપહચ્ચ છવિઞ્ચ ચમ્મઞ્ચ મંસઞ્ચ ન્હારુઞ્ચ અટ્ઠિઞ્ચ અટ્ઠિમિઞ્જઞ્ચ તેજસા તેજં પરિયાદિયિત્વા પત્તે પક્ખિપિત્વા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ દસ્સેસિ – ''અયં તે, કસ્સપ, નાગો પરિયાદિન્નો અસ્સ તેજસા તેજો''તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ ચણ્ડસ્સ નાગરાજસ્સ ઇદ્ધિમતો આસિવિસસ્સ ઘોરવિસસ્સ તેજસા તેજં પરિયાદિયિસ્સતિ, ન ત્વેવ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ.

''નેરઞ્જરાયં ભગવા, ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં અવોચ;
સચે તે કસ્સપ અગરુ, વિહરેમુ અજ્જણ્હો અગ્ગિસાલમ્હી''તિ.

''ન ખો મે મહાસમણ ગરુ, ફાસુકામોવ તં નિવારેમિ;
ચણ્ડેત્થ નાગરાજા, ઇદ્ધિમા આસિવિસો ઘોરવિસો;
સો તં મા વિહેઠેસી''તિ.

''અપ્પેવ મં ન વિહેઠેય્ય, ઇઙ્ઘ ત્વં કસ્સપ અનુજાનાહિ અગ્યાગારન્તિ;
દિન્નન્તિ નં વિદિત્વા, અભીતો પાવિસિ ભયમતીતો.

''દિસ્વા ઇસિં પવિટ્ઠં, અહિનાગો દુમ્મનો પધૂપાયિ;
સુમનમનસો અધિમનો, મનુસ્સનાગોપિ તત્થ પધૂપાયિ.

''મક્ખઞ્ચ અસહમાનો, અહિનાગો પાવકોવ પજ્જલિ;
તેજોધાતુસુકુસલો, મનુસ્સનાગોપિ તત્થ પજ્જલિ.

''ઉભિન્નં સજોતિભૂતાનં,
અગ્યાગારં આદિત્તં હોતિ સમ્પજ્જલિતં સજોતિભૂતં;
ઉદિચ્છરે જટિલા, અભિરૂપો વત ભો મહાસમણો;

નાગેન વિહેઠિયતીતિ ભણન્તિ.

‘‘અથ તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન, હતા નાગસ્સ અચ્ચિયો હોન્તિ;
ઇદ્ધિમતો પન ઠિતા, અનેકવણ્ણા અચ્ચિયો હોન્તિ.

‘‘નીલા અથ લોહિતિકા, મઞ્જિટ્ઠા પીતકા ફલિકવણ્ણાયો;
અઙ્ગીરસસ્સ કાયે, અનેકવણ્ણા અચ્ચિયો હોન્તિ.

‘‘પત્તમ્હિ ઓદહિત્વા, અહિનાગં બ્રાહ્મણસ્સ દસ્સેસિ;
અયં તે કસ્સપ નાગો, પરિયાદિન્નો અસ્સ તેજસા તેજો’’તિ.

અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો ભગવતો ઇમિના ઇદ્ધિપાટિહારિયેન અભિપ્પસન્નો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધેવ, મહાસમણ, વિહર, અહં તે ધુવભત્તેના’’તિ.

પઠમં પાટિહારિયં.

અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ અસ્સમસ્સ અવિદૂરે અઞ્ઞતરસ્મિં વનસણ્ડે વિહાસિ. અથ ખો ચત્તારો મહારાજાનો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં વનસણ્ડં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા ચતુદ્દિસા અટ્ઠંસુ સેય્યથાપિ મહન્તા અગ્ગિક્ખન્ધા. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કાલો, મહાસમણ, નિટ્ઠિતં ભત્તં, તે નુ ખો તે, મહાસમણ, અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણા કેવલકપ્પં વનસણ્ડં ઓભાસેત્વા યેન ત્વં તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં અભિવાદેત્વા ચતુદ્દિસા અટ્ઠંસુ સેય્યથાપિ મહન્તા અગ્ગિક્ખન્ધા’’તિ. એતે ખો, કસ્સપ, ચત્તારો મહારાજાનો યેનાહં તેનુપસઙ્કમિંસુ ધમ્મસ્સવનાયાતિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ‘‘મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ ચત્તારોપિ મહારાજાનો ઉપસઙ્કમિસ્સન્તિ ધમ્મસ્સવનાય, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ’’ન્તિ . અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ ભત્તં ભુઞ્જિત્વા તસ્મિંયેવ વનસણ્ડે વિહાસિ.

દુતિયં પાટિહારિયં.

અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં વનસણ્ડં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ સેય્યથાપિ મહાઅગ્ગિક્ખન્ધો પુરિમાહિ વણ્ણનિભાહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કાલો, મહાસમણ, નિટ્ઠિતં ભત્તં, કો નુ ખો સો, મહાસમણ, અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં વનસણ્ડં ઓભાસેત્વા યેન ત્વં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ સેય્યથાપિ મહાઅગ્ગિક્ખન્ધો પુરિમાહિ વણ્ણનિભાહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા’’તિ. એસો ખો, કસ્સપ, સક્કો દેવાનમિન્દો યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ ધમ્મસ્સવનાયાતિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ‘‘મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો,

યત્ર હિ નામ સક્કોપિ દેવાનમિન્દો ઉપસઙ્કમિસ્સતિ ધમ્મસ્સવનાય, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ . અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ ભત્તં ભુઞ્જિત્વા તસ્મિંયેવ વનસણ્ડે વિહાસિ.

તતિયં પાટિહારિયં.

અથ ખો બ્રહ્મા સહમ્પતિ અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં વનસણ્ડં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ સેય્યથાપિ મહાઅગ્ગિક્ખન્ધો પુરિમાહિ વણ્ણનિભાહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''કાલો, મહાસમણ, નિટ્ઠિતં ભત્તં, કો નુ ખો સો, મહાસમણ, અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં વનસણ્ડં ઓભાસેત્વા યેન ત્વં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ સેય્યથાપિ મહાઅગ્ગિક્ખન્ધો પુરિમાહિ વણ્ણનિભાહિ અભિક્કન્તતરો ચ પણીતતરો ચા''તિ. એસો ખો, કસ્સપ, બ્રહ્મા સહમ્પતિ યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ ધમ્મસ્સવનાયાતિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ બ્રહ્માપિ સહમ્પતિ ઉપસઙ્કમિસ્સતિ ધમ્મસ્સવનાય, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ ભત્તં ભુઞ્જિત્વા તસ્મિંયેવ વનસણ્ડે વિહાસિ.

ચતુત્થં પાટિહારિયં.

તેન ખો પન સમયેન ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ મહાયઞ્ઞો પચ્ચુપટ્ઠિતો હોતિ, કેવલકપ્પા ચ અઙ્ગમગધા પહૂતં ખાદનીયં ભોજનીયં આદાય અભિક્કમિતુકામા હોન્તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''એતરહિ ખો મે મહાયઞ્ઞો પચ્ચુપટ્ઠિતો, કેવલકપ્પા ચ અઙ્ગમગધા પહૂતં ખાદનીયં ભોજનીયં આદાય અભિક્કમિસ્સન્તિ, સચે મહાસમણો મહાજનકાયે ઇદ્ધિપાટિહારિયં કરિસ્સતિ, મહાસમણસ્સ લાભસક્કારો અભિવડ્ઢિસ્સતિ, મમ લાભસક્કારો પરિહાયિસ્સતિ, અહો નૂન મહાસમણો સ્વાતનાય નાગચ્છેય્યા''તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય ઉત્તરકુરું ગન્ત્વા તતો પિણ્ડપાતં આહરિત્વા અનોતત્તદહે પરિભુઞ્જિત્વા તત્થેવ દિવાવિહારં અકાસિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''કાલો, મહાસમણ, નિટ્ઠિતં ભત્તં, કિં નુ ખો, મહાસમણ, હિય્યો નાગમાસિ, અપિચ મયં તં સરામ, 'કિં નુ ખો મહાસમણો નાગચ્છતી'તિ, ખાદનીયસ્સ ચ ભોજનીયસ્સ ચ તે પટિવીસો ઠપિતો''તિ. નનુ તે, કસ્સપ, એતદહોસિ – ''એતરહિ ખો મે મહાયઞ્ઞો પચ્ચુપટ્ઠિતો કેવલકપ્પા ચ અઙ્ગમગધા પહૂતં ખાદનીયં ભોજનીયં આદાય અભિક્કમિસ્સન્તિ, સચે મહાસમણો મહાજનકાયે ઇદ્ધિપાટિહારિયં કરિસ્સતિ, મહાસમણસ્સ લાભસક્કારો અભિવડ્ઢિસ્સતિ, મમ લાભસક્કારો પરિહાયિસ્સતિ, અહો નૂન મહાસમણો સ્વાતનાય નાગચ્છેય્યા''તિ, સો ખો અહં, કસ્સપ, તવ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય ઉત્તરકુરું ગન્ત્વા તતો પિણ્ડપાતં આહરિત્વા અનોતત્તદહે પરિભુઞ્જિત્વા તત્થેવ દિવાવિહારં અકાસિન્તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ ચેતસાપિ ચિત્તં પજાનિસ્સતિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ ભત્તં ભુઞ્જિત્વા તસ્મિંયેવ વનસણ્ડે વિહાસિ.

પઞ્ચમં પાટિહારિયં.

તેન ખો પન સમયેન ભગવતો પંસુકૂલં ઉપ્પન્નં હોતિ. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ‘‘કત્થ નુ ખો અહં પંસુકૂલં ધોવેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય પાણિના પોક્ખરણિં ખણિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, પંસુકૂલં ધોવતૂ’’તિ. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ‘‘કિમ્હિ નુ ખો અહં પંસુકૂલં પરિમદ્દેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય મહતિં સિલં ઉપનિક્ખિપિ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, પંસુકૂલં પરિમદ્દતૂ’’તિ. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ‘‘કિમ્હિ નુ ખો અહં આલમ્બિત્વા ઉત્તરેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો કકુધે અધિવત્થા દેવતા ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય સાખં ઓનામેસિ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, આલમ્બિત્વા ઉત્તરતૂ’’તિ. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ‘‘કિમ્હિ નુ ખો અહં પંસુકૂલં વિસ્સજ્જેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો સક્કો દેવાનમિન્દો ભગવતો ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય મહતિં સિલં ઉપનિક્ખિપિ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, પંસુકૂલં વિસ્સજ્જેતૂ’’તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કાલો, મહાસમણ, નિટ્ઠિતં ભત્તં, કિં નુ ખો, મહાસમણ, નાયં પુબ્બે ઇધ પોક્ખરણી સાયં ઇધ પોક્ખરણી, નયિમા સિલા પુબ્બે ઉપનિક્ખિત્તા, કેનિમા સિલા ઉપનિક્ખિત્તા, નયિમસ્સ કકુધસ્સ પુબ્બે સાખા ઓનતા, સાયં સાખા ઓનતા’’તિ? ઇધ મે, કસ્સપ, પંસુકૂલં ઉપ્પન્નં અહોસિ, તસ્સ મય્હં, કસ્સપ, એતદહોસિ – ‘‘કત્થ નુ ખો અહં પંસુકૂલં ધોવેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો, કસ્સપ, સક્કો દેવાનમિન્દો મમ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય પાણિના પોક્ખરણિં ખણિત્વા મં એતદવોચ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, પંસુકૂલં ધોવતૂ’’તિ. સાયં, કસ્સપ, અમનુસ્સેન પાણિના ખણિતા પોક્ખરણી. તસ્સ મય્હં, કસ્સપ, એતદહોસિ – ‘‘કિમ્હિ નુ ખો અહં પંસુકૂલં પરિમદ્દેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો, કસ્સપ, સક્કો દેવાનમિન્દો મમ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય મહતિં સિલં ઉપનિક્ખિપિ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, પંસુકૂલં પરિમદ્દતૂ’’તિ? સાયં, કસ્સપ, અમનુસ્સેન ઉપનિક્ખિત્તા સિલા. તસ્સ મય્હં, કસ્સપ, એતદહોસિ – ‘‘કિમ્હિ નુ ખો અહં આલમ્બિત્વા ઉત્તરેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો, કસ્સપ, કકુધે અધિવત્થા દેવતા મમ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય સાખં ઓનામેસિ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, આલમ્બિત્વા ઉત્તરતૂ’’તિ? સ્વાયં આહરહત્થો કકુધો. તસ્સ મય્હં, કસ્સપ, એતદહોસિ – ‘‘કિમ્હિ નુ ખો અહં પંસુકૂલં વિસ્સજ્જેય્ય’’ન્તિ? અથ ખો, કસ્સપ, સક્કો દેવાનમિન્દો મમ ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય મહતિં સિલં ઉપનિક્ખિપિ – ‘‘ઇધ, ભન્તે ભગવા, પંસુકૂલં વિસ્સજ્જેતૂ’’તિ? સાયં, કસ્સપ, અમનુસ્સેન ઉપનિક્ખિત્તા સિલાતિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ એતદહોસિ – ‘‘મહિદ્ધિકો મહાસમણો મહાનુભાવો , યત્ર હિ નામ સક્કોપિ દેવાનમિન્દો વેય્યાવચ્ચં કરિસ્સતિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ’’ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ ભત્તં ભુઞ્જિત્વા તસ્મિંયેવ વનસણ્ડે વિહાસિ.

અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો કાલં આરોચેસિ – ‘‘કાલો, મહાસમણ, નિટ્ઠિતં ભત્ત’’ન્તિ. ‘‘ગચ્છ ત્વં, કસ્સપ, આયામહ’’ન્તિ ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં ઉય્યોજેત્વા યાય જમ્બુયા જમ્બુદીપો પઞ્ઞાયતિ, તતો ફલં ગહેત્વા પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસીદિ. અદ્દસા ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો ભગવન્તં અગ્યાગારે નિસિન્નં, દિસ્વાન ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કતમેન ત્વં, મહાસમણ, મગ્ગેન આગતો, અહં તયા પઠમતરં પક્કન્તો, સો ત્વં પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસિન્નો’’તિ? ‘‘ઇધાહં, કસ્સપ, તં ઉય્યોજેત્વા યાય જમ્બુયા જમ્બુદીપો પઞ્ઞાયતિ, તતો ફલં ગહેત્વા પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસિન્નો. ઇદં ખો, કસ્સપ, જમ્બુફલં વણ્ણસમ્પન્નં ગન્ધસમ્પન્નં રસસમ્પન્નં, સચે આકઙ્ખસિ પરિભુઞ્જા’’તિ. ‘‘અલં, મહાસમણ, ત્વંયેવ તં અરહસિ, ત્વંયેવ તં પરિભુઞ્જા’’તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ‘‘મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ મં પઠમતરં ઉય્યોજેત્વા યાય જમ્બુયા જમ્બુદીપો

પજ્ઞાયતિ, તતો ફલં ગહેત્વા પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસીદિસ્સતિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ ભત્તં ભુઞ્જિત્વા તસ્મિંયેવ વનસણ્ડે વિહાસિ.

અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો કાલં આરોચેસિ – ''કાલો, મહાસમણ, નિટ્ઠિતં ભત્ત''ન્તિ. ''ગચ્છ ત્વં, કસ્સપ, આયામહ''ન્તિ ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં ઉય્યોજેત્વા યાય જમ્બુયા જમ્બુદીપો પઞ્ઞાયતિ, તસ્સા અવિદૂરે અમ્બો...પે॰... તસ્સા અવિદૂરે આમલકી...પે॰... તસ્સા અવિદૂરે હરીતકી...પે॰... તાવતિંસં ગન્ત્વા પારિચ્છત્તકપુપ્ફં ગહેત્વા પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસીદિ. અદ્દસા ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો ભગવન્તં અગ્યાગારે નિસિન્નં, દિસ્વાન ભગવન્તં એતદવોચ – ''કતમેન ત્વં, મહાસમણ, મગ્ગેન આગતો, અહં તયા પઠમતરં પક્કન્તો, સો ત્વં પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસિન્નો''તિ? ''ઇધાહં, કસ્સપ, તં ઉય્યોજેત્વા તાવતિંસં ગન્ત્વા પારિચ્છત્તકપુપ્ફં ગહેત્વા પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસિન્નો. ઇદં ખો, કસ્સપ, પારિચ્છત્તકપુપ્ફં વણ્ણસમ્પન્નં ગન્ધસમ્પન્નં, સચે આકઙ્ખસિ ગણ્હા''તિ . ''અલં, મહાસમણ, ત્વંયેવ તં અરહસિ, ત્વંયેવ તં ગણ્હા''તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ મં પઠમતરં ઉય્યોજેત્વા તાવતિંસં ગન્ત્વા પારિચ્છત્તકપુપ્ફં ગહેત્વા પઠમતરં આગન્ત્વા અગ્યાગારે નિસીદિસ્સતિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન તે જટિલા અગ્ગિં પરિચરિતુકામા ન સક્કોન્તિ કટ્ઠાનિ ફાલેતું. અથ ખો તેસં જટિલાનં એતદહોસિ – ''નિસ્સંસયં ખો મહાસમણસ્સ ઇદ્ધાનુભાવો યથા મયં ન સક્કોમ કટ્ઠાનિ ફાલેતુ''ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં એતદવોચ – ''ફાલિયન્તુ, કસ્સપ, કટ્ઠાની''તિ. ''ફાલિયન્તુ, મહાસમણા''તિ. સકિદેવ પઞ્ચ કટ્ઠસતાનિ ફાલિયિંસુ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ કટ્ઠાનિપિ ફાલિયિસ્સન્તિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન તે જટિલા અગ્ગિં પરિચરિતુકામા ન સક્કોન્તિ અગ્ગિં ઉજ્જલેતું. અથ ખો તેસં જટિલાનં એતદહોસિ – ''નિસ્સંસયં ખો મહાસમણસ્સ ઇદ્ધાનુભાવો યથા મયં ન સક્કોમ અગ્ગિં ઉજ્જલેતુ''ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં એતદવોચ – ''ઉજ્જલિયન્તુ, કસ્સપ, અગ્ગી''તિ. ''ઉજ્જલિયન્તુ, મહાસમણા''તિ. સકિદેવ પઞ્ચ અગ્ગિસતાનિ ઉજ્જલિયિંસુ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ અગ્ગીપિ ઉજ્જલિયિસ્સન્તિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન તે જટિલા અગ્ગિં પરિચરિત્વા ન સક્કોન્તિ અગ્ગિં વિજ્ઝાપેતું. અથ ખો તેસં જટિલાનં એતદહોસિ – ''નિસ્સંસયં ખો મહાસમણસ્સ ઇદ્ધાનુભાવો યથા મયં ન સક્કોમ અગ્ગિં વિજ્ઝાપેતુ''ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં એતદવોચ – ''વિજ્ઝાયન્તુ, કસ્સપ, અગ્ગી''તિ. ''વિજ્ઝાયન્તુ, મહાસમણા''તિ. સકિદેવ પઞ્ચ અગ્ગિસતાનિ વિજ્ઝાયિંસુ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ અગ્ગીપિ વિજ્ઝાયિસ્સન્તિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન તે જટિલા સીતાસુ હેમન્તિકાસુ રત્તીસુ અન્તરટ્ઠકાસુ હિમપાતસમયે નજ્જા નેરઞ્જરાય ઉમ્મુજ્જન્તિપિ નિમુજ્જન્તિપિ ઉમ્મુજ્જનનિમુજ્જનમ્પિ કરોન્તિ. અથ ખો ભગવા પઞ્ચમત્તાનિ મન્દામુખિસતાનિ અભિનિમ્મિનિ યત્થ તે જટિલા ઉત્તરિત્વા વિસિબ્બેસું. અથ ખો તેસં જટિલાનં એતદહોસિ – ''નિસ્સંસયં ખો

મહાસમણસ્સ ઇદ્ધાનુભાવો યથયિમા મન્દામુખિયો નિમ્મિતા''તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, યત્ર હિ નામ તાવ બહૂ મન્દામુખિયોપિ અભિનિમ્મિનિસ્સતિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન મહા અકાલમેઘો પાવસ્સિ, મહા ઉદકવાહકો સઞ્જાયિ, યસ્મિં પદેસે ભગવા વિહરતિ સો પદેસો ઉદકેન ન ઓત્થટો હોતિ. અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ''યંનૂનાહં સમન્તા ઉદકં ઉસ્સારેત્વા મજ્ઝે રેણુહતાય ભૂમિયા ચઙ્કમેય્ય''ન્તિ. અથ ખો ભગવા સમન્તા ઉદકં ઉસ્સારેત્વા મજ્ઝે રેણુહતાય ભૂમિયા ચઙ્કમિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો ''માહેવ ખો મહાસમણો ઉદકેન વૂળ્હો અહોસી''તિ નાવાય સમ્બહુલેહિ જટિલેહિ સદ્ધિં યસ્મિં પદેસે ભગવા વિહરતિ, તં પદેસં અગમાસિ. અદ્દસા ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો ભગવન્તં સમન્તા ઉદકં ઉસ્સારેત્વા મજ્ઝે રેણુહતાય ભૂમિયા ચઙ્કમન્તં, દિસ્વાન ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇદં નુ ત્વં, મહાસમણા''તિ. ''અયમહમસ્મિ, કસ્સપા''તિ ભગવા વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા નાવાય પચ્ચુટ્ઠાસિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપસ્સ જટિલસ્સ એતદહોસિ – ''મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો , યત્ર હિ નામ ઉદકમ્પિ ન પવાહિસ્સતિ, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ''ન્તિ.

અથ ખો ભગવતો એતદહોસિ – ''ચિરમ્પિ ખો ઇમસ્સ મોઘપુરિસસ્સ એવં ભવિસ્સતિ 'મહિદ્ધિકો ખો મહાસમણો મહાનુભાવો, ન ત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ'ન્તિ, યંનૂનાહં ઇમં જટિલં સંવેજેય્ય''ન્તિ. અથ ખો ભગવા ઉરુવેલકસ્સપં જટિલં એતદવોચ – ''નેવ ચ ખો ત્વં, કસ્સપ, અરહા, નાપિ અરહત્તમગ્ગસમાપન્નો, સાપિ તે પટિપદા નત્થિ, યાય ત્વં અરહા વા અસ્સસિ અરહત્તમગ્ગં વા સમાપન્નો''તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''લભેય્યાહં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યં ઉપસમ્પદ''ન્તિ. ''ત્વં ખોસિ, કસ્સપ, પઞ્ચન્નં જટિલસતાનં નાયકો વિનાયકો અગ્ગો પમુખો પામોક્ખો, તેપિ તાવ અપલોકેહિ, યથા તે મઞ્ઞિસ્સન્તિ, તથા તે કરિસ્સન્તી''તિ. અથ ખો ઉરુવેલકસ્સપો જટિલો યેન તે જટિલા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તે જટિલે એતદવોચ – ''ઇચ્છામહં, ભો, મહાસમણે બ્રહ્મચરિયં ચરિતું, યથા ભવન્તો મઞ્ઞન્તિ તથા કરોન્તૂ''તિ. ''ચિરપટિકા મયં, ભો, મહાસમણે અભિપ્પસન્ના, સચે ભવં મહાસમણે બ્રહ્મચરિયં ચરિસ્સતિ, સબ્બેવ મયં મહાસમણે બ્રહ્મચરિયં ચરિસ્સામા''તિ. અથ ખો તે જટિલા કેસમિસ્સં જટામિસ્સં ખારિકાજમિસ્સં અગ્ગિહુતમિસ્સં ઉદકે પવાહેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ''લભેય્યામ મયં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યામ ઉપસમ્પદ''ન્તિ. ''એથ, ભિક્ખવો''તિ ભગવા અવોચ – ''સ્વાક્ખાતો ધમ્મો, ચરથ બ્રહ્મચરિયં સમ્મા દુક્ખસ્સ અન્તકિરિયાયા''તિ. સાવ તેસં આયસ્મન્તાનં ઉપસમ્પદા અહોસિ.

અદ્દસા ખો નદીકસ્સપો જટિલો કેસમિસ્સં જટામિસ્સં ખારિકાજમિસ્સં અગ્ગિહુતમિસ્સં ઉદકે વુય્હમાને, દિસ્વાનસ્સ એતદહોસિ – ''માહેવ મે ભાતુનો ઉપસગ્ગો અહોસી''તિ, જટિલે પાહેસિ – ''ગચ્છથ મે ભાતરં જાનાથા''તિ, સામઞ્ચ તીહિ જટિલસતેહિ સદ્ધિં યેનાયસ્મા ઉરુવેલકસ્સપો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં ઉરુવેલકસ્સપં એતદવોચ – ''ઇદં નુ ખો, કસ્સપ, સેય્યો''તિ? ''આમાવુસો, ઇદં સેય્યો''તિ. અથ ખો તે જટિલા કેસમિસ્સં જટામિસ્સં ખારિકાજમિસ્સં અગ્ગિહુતમિસ્સં ઉદકે પવાહેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ''લભેય્યામ મયં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યામ ઉપસમ્પદ''ન્તિ. ''એથ, ભિક્ખવો''તિ ભગવા અવોચ – ''સ્વાક્ખાતો ધમ્મો, ચરથ બ્રહ્મચરિયં સમ્મા દુક્ખસ્સ અન્તકિરિયાયા''તિ. સાવ તેસં આયસ્મન્તાનં ઉપસમ્પદા અહોસિ.

અદ્દસા ખો ગયાકસ્સપો જટિલો કેસમિસ્સં જટામિસ્સં ખારિકાજમિસ્સં અગ્ગિહુતમિસ્સં ઉદકે વુય્હમાને, દિસ્વાનસ્સ એતદહોસિ – ''માહેવ મે ભાતૂનં ઉપસગ્ગો અહોસી''તિ, જટિલે પાહેસિ – ''ગચ્છથ મે ભાતરો જાનાથા''તિ, સામઞ્ચ દ્વીહિ જટિલસતેહિ સદ્ધિં યેનાયસ્મા ઉરુવેલકસ્સપો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં ઉરુવેલકસ્સપં એતદવોચ – ''ઇદં નુ ખો, કસ્સપ, સેય્યો''તિ? ''આમાવુસો, ઇદં સેય્યો''તિ. અથ ખો તે જટિલા કેસમિસ્સં જટામિસ્સં ખારિકાજમિસ્સં અગ્ગિહુતમિસ્સં ઉદકે પવાહેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા નિપતિત્વા ભગવન્તં એતદવોચું – ''લભેય્યામ મયં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યામ ઉપસમ્પદ''ન્તિ. ''એથ, ભિક્ખવો''તિ, ભગવા અવોચ – ''સ્વાક્ખાતો ધમ્મો, ચરથ બ્રહ્મચરિયં સમ્મા દુક્ખસ્સ અન્તકિરિયાયા''તિ. સાવ તેસં આયસ્મન્તાનં ઉપસમ્પદા અહોસિ.

''ભગવતો અધિટ્ઠાનેન પઞ્ચ કટ્ઠસતાનિ ન ફાલિયિંસુ, ફાલિયિંસુ, અગ્ગી ન ઉજ્જલિયિંસુ, ઉજ્જલિયિંસુ, ન વિજ્ઝાયિંસુ, વિજ્ઝાયિંસુ, પઞ્ચ મન્દામુખિસતાનિ અભિનિમ્મિનિ, એતેન નયેન અડ્ઢુડ્ઢપાટિહારિયસહસ્સાનિ હોન્તિ.

''અથ ખો ભગવા ઉરુવેલાયં યથાભિરન્તં વિહરિત્વા યેન ગયાસીસં તેન ચારિકં પક્કામિ મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં સહસ્સેન સબ્બેહેવ પુરાણજટિલેહિ. તત્ર સુદં ભગવા ગયાયં વિહરતિ ગયાસીસે સદ્ધિં ભિક્ખુસહસ્સેન. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખુ આમન્તેસિ (સં॰ નિ॰ ૪.૨૮) – 'સબ્બં, ભિક્ખવે, આદિત્તં, કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, સબ્બં આદિત્તં, ચક્ખુ, ભિક્ખવે, આદિત્તં, રૂપા આદિત્તા, ચક્ખુવિઞ્ઞાણં આદિત્તં, ચક્ખુસમ્ફસ્સો આદિત્તો, યમિદં ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ વેદયિતં સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા તમ્પિ આદિત્તં. કેન આદિત્તં, રાગગ્ગિના દોસગ્ગિના મોહગ્ગિના આદિત્તં, જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ આદિત્તન્તિ વદામિ? સોતં આદિત્તં, સદ્દા આદિત્તા...પે॰... ઘાનં આદિત્તં, ગન્ધા આદિત્તા...પે॰... જિવ્હા આદિત્તા, રસા આદિત્તા...પે॰... કાયો આદિત્તો, ફોટ્ઠબ્બા આદિત્તા... પે॰... મનો આદિત્તો, ધમ્મા આદિત્તા, મનોવિઞ્ઞાણં આદિત્તં, મનોસમ્ફસ્સો આદિત્તો, યમિદં મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ વેદયિતં સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા તમ્પિ આદિત્તં. કેન આદિત્તં, રાગગ્ગિના દોસગ્ગિના મોહગ્ગિના આદિત્તં, જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ આદિત્ત'''ન્તિ વદામિ.

''એવં પસ્સં, ભિક્ખવે, સુતવા અરિયસાવકો ચક્ખુસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ, રૂપેસુપિ નિબ્બિન્દતિ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણેપિ નિબ્બિન્દતિ, ચક્ખુસમ્ફસ્સેપિ નિબ્બિન્દતિ, યમિદં ચક્ખુસમ્ફસ્સપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ વેદયિતં સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. સોતસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ, સદ્દેસુપિ નિબ્બિન્દતિ...પે॰... ઘાનસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ, ગન્ધેસુપિ નિબ્બિન્દતિ...પે॰... જિવ્હાયપિ નિબ્બિન્દતિ, રસેસુપિ નિબ્બિન્દતિ...પે॰... કાયસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ, ફોટ્ઠબ્બેસુપિ નિબ્બિન્દતિ...પે॰... મનસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ, ધમ્મેસુપિ નિબ્બિન્દતિ, મનોવિઞ્ઞાણેપિ નિબ્બિન્દતિ, મનોસમ્ફસ્સેપિ નિબ્બિન્દતિ, યમિદં મનોસમ્ફસ્સપચ્ચયા ઉપ્પજ્જતિ વેદયિતં સુખં વા દુક્ખં વા અદુક્ખમસુખં વા તસ્મિમ્પિ નિબ્બિન્દતિ. નિબ્બિન્દં વિરજ્જતિ , વિરાગા વિમુચ્ચતિ, વિમુત્તસ્મિં વિમુત્તમિતિ ઞાણં હોતિ, 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનાતી''તિ.

ઇમસ્મિઞ્ચ પન વેય્યાકરણસ્મિં ભઞ્ઞમાને તસ્સ ભિક્ખુસહસ્સસ્સ અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તાનિ વિમુચ્ચિંસુ.

૨૯. એવં આદિત્તપરિયાયદેસનં સુત્વા સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં સમ્પત્તો નદીકસ્સપો થેરો સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. તત્થ **અગ્ગફલ**ન્તિ ઉત્તમફલં, અત્તના રોપિતઅમ્બરુક્ખસ્સ આદિમ્હિ ગહિતફલં વા. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

નદીકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૩. ગયાકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના

તતિયાપદાને **અજિનચમ્મવત્થોહ**ન્તિઆદિકં આયસ્મતો ગયાકસ્સપત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયં કુસલં ઉપચિનન્તો ઇતો એકતિંસકપ્પે સિખિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તો વિઞ્ઞુતં પત્તો નિસ્સરણજ્ઝાસયતાય ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા અરઞ્ઞાયતને અસ્સમં માપેત્વા વનમૂલફલાહારો વસતિ. તેન ચ સમયેન ભગવા એકો અદુતિયો તસ્સ અસ્સમસમીપેનાગચ્છિ, સો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા એકમન્તં ઠિતો વેલં ઓલોકેન્તો મનોહરાનિ કોલફલાનિ સત્થુ ઉપનેસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો નિસ્સરણજ્ઝાસયતાય ઘરાવાસં પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા દ્વીહિ તાપસસતેહિ સદ્ધિં ગયાય વિહરતિ. ગયાય વસનતો હિસ્સ કસ્સપગોત્તતાય ચ **ગયાકસ્સપો**તિ સમઞ્ઞા અહોસિ. સો ભગવતો સદ્ધિં પરિસાય એહિભિક્ખૂપસમ્પદં દત્વા નદીકસ્સપસ્સ વુત્તનયેન આદિત્તપરિયાય દેસનાય ઓવદિયમાનો અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ.

૩૫. સો અરહત્તં પત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **અજિનચમ્મવત્થોહ**ન્તિઆદિમાહ . તત્થ **અજિનચમ્મવત્થો**તિ તાપસપબ્બજિતત્તા અજિનચમ્મનિવાસનપાવુરણોતિ અત્થો. **ખારિભારધરો**તિ તાપસકાલે તાપસપરિક્ખારપરિપુણ્ણકાજધરોતિ અત્થો. ખારિકતાપસપરિક્ખારે પૂરેત્વા. **કોલં અહાસિ અસ્સમ**ન્તિ કોલફલં અસ્સમે પૂરેત્વા અસ્સમે નિસિન્નોતિ અત્થો. **અગોપયિ**ન્તિ પાઠે કોલફલં પરિયેસિત્વા અસ્સમં ગોપેસિં રક્ખિન્તિ અત્થો. સેસં સબ્બં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ગયાકસ્સપત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૪. કિમિલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

ચતુત્થાપદાને **નિબ્બુતે કકુસન્ધમ્હી**તિઆદિકં આયસ્મતો કિમિલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કકુસન્ધસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો પરિનિબ્બુતે સત્થરિ તસ્સ ધાતુયો ઉદ્દિસ્સ સલલમાલાહિ મણ્ડપં કારેત્વા પૂજં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન તાવતિંસેસુ ઉપ્પજ્જિત્વા અપરાપરં દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કપિલવત્થુનગરે સક્યરાજકુલે નિબ્બત્તિત્વા **કિમિલો**તિ તસ્સ નામં અકાસિ. સો વયપ્પત્તો ભોગસમ્પત્તિયા પમત્તો વિહરતિ. તસ્સ ઞાણપરિપાકં ઞત્વા સંવેગજનનત્થં અનુપિયાયં વિહરન્તો સત્થા પઠમયોબ્બને ઠિતં રમણીયં ઇત્થિરૂપં અભિનિમ્મિનિત્વા પુરતો દસ્સેત્વા પુન અનુક્કમેન યથા જરારોગવિપત્તીહિ અભિભૂતા દિસ્સતિ, તથા અકાસિ. તં દિસ્વા કિમિલકુમારો અતિવિય સંવેગજાતો અત્તનો સંવેગં પકાસેન્તો ભગવતો પાકટં કત્વા લદ્ધાનુસાસનો અરહત્તં પાપુણિ.

૪૨. સો અરહત્તં પત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે કકુસન્ધમ્હી**તિઆદિમાહ. **બ્રાહ્મણમ્હિ વુસીમતી**તિ પઞ્ચહિ વસિતાહિ વસિપ્પત્તમ્હિ ભગવતિ. બ્રાહ્મણસ્સ સબ્બગુણગણેહિ મણ્ડિતત્તા અભિવૂળ્હીતત્તા બ્રાહ્મણમ્હિ કકુસન્ધે ભગવતિ પરિનિબ્બુતેતિ અત્થો. સેસં સબ્બં ઉત્તાનમેવાતિ.

કિમિલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૫. વજ્જિપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સહસ્સરંસી ભગવાતિઆદિકં આયસ્મતો વજ્જિપુત્તત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયં પુઞ્ઞં ઉપચિનન્તો ઇતો ચતુનવુતિકપ્પે એકં પચ્ચેકબુદ્ધં ભિક્ખાય ગચ્છન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો કદલિફલાનિ અદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે વેસાલિયં લિચ્છવિરાજકુમારો હુત્વા નિબ્બત્તિ, વજ્જિરાજપુત્તત્તા **વજ્જિપુત્તો**ત્વેવસ્સ સમઞ્ઞા. સો દહરો હુત્વા હત્થિસિપ્પાદિસિક્ખનકાલેપિ હેતુસમ્પન્નતાય નિસ્સરણજ્ઝાસયોવ હુત્વા વિચરન્તો સત્થુ ધમ્મદેસનં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા વિપસ્સનાય કમ્મં કત્વા નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞો અહોસિ. છળભિઞ્ઞો પન હુત્વા અપરભાગે અચિરપરિનિબ્બુતે સત્થરિ ધમ્મં સઙ્ગાયિતું સઙ્કેતં કત્વા મહાથેરેસુ તત્થ તત્થ વિહરન્તેસુ એકદિવસં આયસ્મન્તં આનન્દં સેખંયેવ સમાનં મહતિયા પરિસાય પરિવુતં ધમ્મં દેસેન્તં દિસ્વા તસ્સ ઉપરિમગ્ગાધિગમાય ઉસ્સાહં જનેન્તો –

> ''રુક્ખમૂલગહનં પસક્કિય, નિબ્બાનં હદયસ્મિં ઓપિય;
> ઝાય ગોતમ મા ચ પમાદો, કિં તે બિળિબિળિકા કરિસ્સતી''તિ. (થેરગા॰ ૧૧૯) – ગાથં અભાસિ;

તત્થ **રુક્ખમૂલગહનન્તિ** રુક્ખમૂલભૂતં ગહનં, ગહનઞ્હિ અત્થિ, ન રુક્ખમૂલં, રુક્ખમૂલઞ્ચ અત્થિ, ન ગહનં, તેસુ રુક્ખમૂલગ્ગહણેન ઠાનસ્સ છાયાય સમ્પન્નતાય વાતાતપપરિસ્સયાભાવં દીપેતિ, ગહનગ્ગહણેન નિવાતભાવેન વાતપરિસ્સયાભાવં જનસમ્બાધાભાવઞ્ચ દસ્સેતિ, તદુભયેન ચ ભાવનાયોગ્યતં. **પસક્કિયા**તિ ઉપગન્ત્વા. **નિબ્બાનં હદયસ્મિં ઓપિયા**તિ ''એવં મયા પટિપજ્જિત્વા નિબ્બાનં અધિગન્તબ્બ''ન્તિ નિબ્બુતિં હદયે ઠપેત્વા ચિત્તે કત્વા. **ઝાયા**તિ તિલક્ખણૂપનિજ્ઝાનેન ઝાય, વિપસ્સનાભાવનાસહિતં મગ્ગભાવનં ભાવેહિ. **ગોતમા**તિ ધમ્મભણ્ડાગારિકં ગોત્તેનાલપતિ. **મા ચ પમાદો**તિ અધિકુસલેસુ ધમ્મેસુ મા પમાદં આપજ્જિ. ઇદાનિ યાદિસો થેરસ્સ પમાદો, તં પટિક્ખેપવસેન દસ્સેન્તો **''કિં તે બિળિબિળિકા કરિસ્સતી''**તિ આહ. તત્થ **બિળિબિળિકા**તિ બિળિબિળિકિરિયા, બિળિબિળિતિસદ્દપવત્તિ યથા નિરત્થકા, એવં બિળિબિળિકાસદિસા જનપઞ્ઞત્તિ. **કિં તે કરિસ્સતી**તિ કીદિસં અત્થં તુય્હં સાધેસ્સતિ, તસ્મા જનપઞ્ઞત્તિં પહાય સદત્થપસુતો હોહીતિ ઓવાદં અદાસિ.

તં સુત્વા અઞ્ઞેહિ વુત્તેન વિસ્સગન્ધવાયનવચનેન સંવેગજાતો બહુદેવ રત્તિં ચઙ્કમેન વીતિનામેન્તો વિપસ્સનં ઉસ્સુક્કાપેત્વા સેનાસનં પવિસિત્વા મઞ્ચકે નિસિન્નમત્તોવ ''કિઞ્ચિ સયામી''તિ સીસં બિમ્બોહનમસમ્પત્તં પાદં ભૂમિતો ઉગ્ગતં સરીરસ્સ આકાસગતક્ખણેયેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૪૯. વજ્જિપુત્તત્થેરો અપરભાગે સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સહસ્સરંસી ભગવા**તિઆદિમાહ. તત્થ **સહસ્સરંસી**તિ એત્થ ''અનેકસતસહસ્સરંસી''તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં ''સહસ્સરંસી''તિ વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

વજ્જિપુત્તત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૬. ઉત્તરત્થેરઅપદાનવણ્ણના

છટ્ઠાપદાને **સુમેધો નામ સમ્બુદ્ધો**તિઆદિકં આયસ્મતો ઉત્તરસામણેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો સુમેધસ્સ ભગવતો કાલે વિજ્જાધરો હુત્વા આકાસેન વિચરતિ. તેન ચ સમયેન સત્થા તસ્સેવ અનુગ્ગણ્હનત્થં વનન્તરે અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસીદિ છબ્બણ્ણબુદ્ધરંસિયો વિસ્સજ્જેન્તો. સો અન્તલિક્ખેન ગચ્છન્તો ભગવન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો આકાસતો ઓરુય્હ સુવિસુદ્ધેહિ વિપુલેહિ કણિકારપુપ્ફેહિ ભગવન્તં પૂજેસિ, પુપ્ફાનિ બુદ્ધાનુભાવેન સત્થુ ઉપરિ છત્તાકારેન અટ્ઠંસુ, સો તેન ભિય્યોસોમત્તાય પસન્નચિત્તો હુત્વા અપરભાગે કાલં કત્વા તાવતિંસેસુ નિબ્બત્તિત્વા દિબ્બસમ્પત્તિં અનુભવન્તો યાવતાયુકં તત્થ ઠત્વા તતો ચુતો દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે રાજગહે બ્રાહ્મણમહાસાલસ્સ પુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ, **ઉત્તરો**તિસ્સ નામં અહોસિ. સો વિઞ્ઞુતં પત્તો બ્રાહ્મણવિજ્જાસુ નિપ્ફત્તિં ગન્ત્વા જાતિયા રૂપેન વિજ્જાય વયેન સીલાચારેન ચ લોકસ્સ સમ્ભાવનીયો જાતો.

તસ્સ તં સમ્પત્તિં દિસ્વા વસ્સકારો મગધમહામત્તો અત્તનો ધીતરં દાતુકામો હુત્વા અત્તનો અધિપ્પાયં પવેદેસિ. સો નિસ્સરણજ્ઝાસયતાય તં પટિક્ખિપિત્વા કાલેન કાલં ધમ્મસેનાપતિં પયિરુપાસન્તો તસ્સ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વત્તસમ્પન્નો હુત્વા થેરં ઉપટ્ઠહતિ.

તેન ચ સમયેન થેરસ્સ અઞ્ઞતરો આબાધો ઉપ્પન્નો, તસ્સ ભેસજ્જત્થાય ઉત્તરો સામણેરો પાતોવ પત્તચીવરમાદાય વિહારતો નિક્ખન્તો અન્તરામગ્ગે તળાકસ્સ સમીપે પત્તં ઠપેત્વા ઉદકસમીપં ગન્ત્વા મુખં ધોવતિ. અથ અઞ્ઞતરો ઉમઙ્ગચોરો કતકમ્મો આરક્ખપુરિસેહિ અનુબદ્ધો અગ્ગમગ્ગેન નગરતો નિક્ખમિત્વા પલાયન્તો અત્તના ગહિતં રતનભણ્ડિકં સામણેરસ્સ પત્તે પક્ખિપિત્વા પલાયિ. સામણેરોપિ પત્તસમીપં ઉપગતો. ચોરં અનુબન્ધન્તા રાજપુરિસા સામણેરસ્સ પત્તે ભણ્ડિકં દિસ્વા ''અયં ચોરો, ઇમિના ચોરિયં કત''ન્તિ સામણેરં પચ્છાબાહં બન્ધિત્વા વસ્સકારસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ દસ્સેસું. વસ્સકારો ચ તદા રઞ્ઞો વિનિચ્છયે નિયુત્તો હુત્વા છેજ્જભેજ્જં અનુસાસતિ, સો ''પુબ્બે મમ વચનં નાદિયિ, સુદ્ધપાસણ્ડિયેસુ પબ્બજી''તિ (થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૧.ઉત્તરત્થેરગાથાવણ્ણના) કમ્મં અસોધેત્વા ઘાતુકામત્તાવ જીવન્તમેવ તં સૂલે ઉત્તાસેસિ.

અથસ્સ ભગવા ઞાણપરિપાકં ઓલોકેત્વા તં ઠાનં ગન્ત્વા વિપ્ફુરન્તહત્થનખમણિમયૂખસમ્ભિન્નસિતાભતાય પગ્ઘરન્તજાતિહિઙ્ગુલકસુવણ્ણરસધારં વિય જાલાગુણ્ઠિતમુદુતલુનદીઘઙ્ગુલિહત્થં ઉત્તરસ્સ સીસે ઠપેત્વા ''ઉત્તર, ઇદં તે પુરિમકમ્મસ્સ ફલં ઉપ્પન્નં, તત્થ તયા પચ્ચવેક્ખણબલેન અધિવાસના કાતબ્બા''તિ વત્વા અજ્ઝાસયાનુરૂપં ધમ્મં દેસેસિ. ઉત્તરો અમતાભિસેકસદિસેન સત્થુ હત્થસમ્ફસ્સેન સઞ્જાતપ્પસાદસોમનસ્સતાય ઉળારપીતિપામોજ્જં પટિલભિત્વા યથાપરિચિતં વિપસ્સનામગ્ગં સમારૂળ્હો ઞાણસ્સ પરિપાકં ગતત્તા સત્થુ ચ દેસનાવિલાસેન તાવદેવ મગ્ગપટિપાટિયા સબ્બે કિલેસે ખેપેત્વા છળભિઞ્ઞો અહોસિ. છળભિઞ્ઞો પન હુત્વા સૂલતો ઉટ્ઠહિત્વા પરાનુદ્દયાય આકાસે ઠત્વા પાટિહારિયં દસ્સેસિ. મહાજનો અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તજાતો અહોસિ. તાવદેવસ્સ વણો સંરૂળ્હિ, સો

ભિક્ખૂહિ, ''આવુસો, તાદિસદુક્ખં અનુભવન્તો કથં ત્વં વિપસ્સનં અનુયુઞ્જિતું અસક્ખી''તિ પુટ્ઠો, ''પગેવ મે, આવુસો, સંસારે આદીનવો, સઙ્ખારાનઞ્ચ સભાવો સુદિટ્ઠો, એવાહં તાદિસં દુક્ખં અનુભવન્તોપિ અસક્ખિં વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા વિસેસં અધિગન્તુ''ન્તિ આહ. ''પુબ્બજાતિયા દહરકાલે મક્ખિકં ગહેત્વા નિમ્બસૂલકં ગહેત્વા સૂલારોપનકીળં પટિચ્ચ એવં અનેકજાતિસતેસુ સૂલારોપનદુક્ખમનુભવિત્વા ઇમાય પરિયોસાનજાતિયા એવરૂપં દુક્ખમનુભૂત''ન્તિ આહ.

૫૫. અથ અપરભાગે પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **સુમેધો નામ સમ્બુદ્ધો**તિઆદિમાહ. તત્થ અનુત્તાનપદવણ્ણનમેવ કરિસ્સામ.

૫૭. **વિજ્જાધરો તદા આસિ**ન્તિ બાહિરકમન્તાદિવિજ્જાસિદ્ધિયા આકાસગામિસમત્થો હુત્વા ચરણવસેન તં વિજ્જં રક્ખિત્વા અવિનાસેત્વા પરિહરણવસેન વિજ્જાધરયોનિ આસિં અહોસિન્તિ અત્થો. **અન્તલિક્ખચરો અહ**ન્તિ અન્તં પરિયોસાનં કોટિં લિખતે સંકરિસ્સતીતિ અન્તલિક્ખં. અથ વા અન્તં પરિયોસાનં લિખ્યતે ઓલોકિયતે એતેનાતિ અન્તલિક્ખં, તસ્મિં અન્તલિક્ખે, આકાસે ચરણસીલો અહન્તિ અત્થો. **તિસૂલં સુકતં ગય્હા**તિ તિખિણં સૂલં, અગ્ગં આવુધં. તિસૂલં સુન્દરં કતં, કોટ્ટનઘંસનમદ્દનપહરણવસેન સુટ્ઠુ કતં સૂલાવુધં ગય્હ ગહેત્વા અમ્બરતો ગચ્છામીતિ અત્થો. સેસં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તાવ નયાનુયોગેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ઉત્તરત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૭. અપરઉત્તરત્થેરઅપદાનવણ્ણના

સત્તમાપદાને **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિકં આયસ્મતો અપરસ્સ ઉત્તરત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો ઇતો ચતુન્નવુતિકપ્પે સિદ્ધત્થસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો વિઞ્ઞુતં પત્વા સાસને લદ્ધપ્પસાદો હુત્વા ઉપાસકત્તં નિવેદેસિ. સો સત્થરિ પરિનિબ્બુતે અત્તનો ઞાતકે સન્નિપાતેત્વા બહુપૂજાસક્કારં સંહરિત્વા ધાતુપૂજં અકાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાકેતે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા **ઉત્તરો**તિ લદ્ધનામો વયપ્પત્તો કેનચિદેવ કરણીયેન સાવત્થિં ગતો કણ્ડમ્બમૂલે કતં યમકપાટિહારિયં દિસ્વા પસીદિત્વા પુન કાળકારામસુત્તદેસનાય અભિવડ્ઢમાનસદ્ધો પબ્બજિત્વા સત્થારા સદ્ધિં રાજગહં ગન્ત્વા ઉપસમ્પદં લભિત્વા તથેવ ચરન્તો વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા નચિરસ્સેવ છળભિઞ્ઞો અહોસિ. છળભિઞ્ઞો પન હુત્વા સત્થરિ સાવત્થિયં વિહરન્તે બુદ્ધુપટ્ઠાનત્થં રાજગહતો સાવત્થિં ઉપગતો ભિક્ખૂહિ – ''કિં, આવુસો, પબ્બજ્જાકિચ્ચં તયા મત્થકં પાપિત''ન્તિ પુટ્ઠો અઞ્ઞં બ્યાકાસિ.

૯૩. અરહત્તં પન પત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **નિબ્બુતે લોકનાથમ્હી**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

અપરઉત્તરત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૮. ભદ્દજિત્થેરઅપદાનવણ્ણના

અટ્ઠમાપદાને **ઓગય્હાહં પોક્ખરણિ**ન્તિઆદિકં આયસ્મતો ભદ્દજિત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો બ્રાહ્મણાનં વિજ્જાસિપ્પેસુ પારં ગન્ત્વા કામે પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા અરઞ્ઞાયતને અસ્સમં કારેત્વા વસન્તો એકદિવસં સત્થારં આકાસેન ગચ્છન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અટ્ઠાસિ. સત્થા તસ્સ અજ્ઝાસયં દિસ્વા આકાસતો ઓતરિ. ઓતિણ્ણસ્સ પન ભગવતો મધુઞ્ચ ભિસમુળાલઞ્ચ સપ્પિખીરઞ્ચ ઉપનામેસિ, તસ્સ તં ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય પટિગ્ગહેત્વા અનુમોદનં કત્વા પક્કામિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન તુસિતેસુ નિબ્બત્તો તત્થ યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો અપરાપરં સુગતીસુયેવ સંસરન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે મહદ્ધનો સેટ્ઠિ હુત્વા અટ્ઠસટ્ઠિભિક્ખુસતસહસ્સં ભોજેત્વા તિચીવરેન અચ્છાદેસિ.

એવં બહું કુસલં કત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તિ. તત્થ યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચવિત્વા મનુસ્સલોકેસુ ઉપ્પન્નો બુદ્ધસુઞ્ઞે લોકે પઞ્ચ પચ્ચેકબુદ્ધસતાનિ ચતૂહિ પચ્ચયેહિ ઉપટ્ઠહિત્વા તતો ચુતો રાજકુલે નિબ્બત્તિત્વા રજ્જં અનુસાસન્તો અત્તનો પુત્તં પચ્ચેકબોધિં અધિગન્ત્વા ઠિતં ઉપટ્ઠહિત્વા તસ્સ પરિનિબ્બુતસ્સ ધાતુયો ગહેત્વા ચેતિયં કત્વા પૂજેસિ. એવં તત્થ તત્થ તાનિ તાનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે ભદ્દિયનગરે અસીતિકોટિવિભવસ્સ ભદ્દિયસેટ્ઠિસ્સ એકપુત્તકો હુત્વા નિબ્બત્તિ, **ભદ્દજી**તિસ્સ નામં અહોસિ. તસ્સ કિર ઇસ્સરિયભોગપરિવારસમ્પત્તિ ચરિમભવે બોધિસત્તસ્સ વિય અહોસિ.

તદા સત્થા સાવત્થિયં વસિત્વા ભદ્દજિકુમારં સઙ્ગણ્હનત્થાય મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં ભદ્દિયનગરં ગન્ત્વા જાતિયાવને વસિ તસ્સ ઞાણપરિપાકં આગમયમાનો. સોપિ ઉપરિપાસાદે નિસિન્નો સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા ઓલોકેન્તો ભગવતો સન્તિકે ધમ્મં સોતું ગચ્છન્તં મહાજનં દિસ્વા, ''કત્થાયં મહાજનો ગચ્છતી''તિ પુચ્છિત્વા તં કારણં સુત્વા સયમ્પિ મહતા પરિવારેન સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા ધમ્મં સુણન્તો સબ્બાભરણપટિમણ્ડિતોવ સબ્બકિલેસે ખેપેત્વા અરહત્તં પાપુણિ. અરહત્તે પન તેન અધિગતે સત્થા ભદ્દિયસેટ્ઠિં આમન્તેસિ – ''તવ પુત્તો અલઙ્કતપટિયત્તો ધમ્મં સુણન્તો અરહત્તે પતિટ્ઠાસિ, તેનસ્સ ઇદાનેવ પબ્બજિતું યુત્તં, નો ચે પબ્બજિસ્સતિ, પરિનિબ્બાયિસ્સતી''તિ. સેટ્ઠિ ''ન મય્હં પુત્તસ્સ દહરસ્સેવ સતો પરિનિબ્બાનેન કિચ્ચં અત્થિ, પબ્બાજેથ ન''ન્તિ આહ. તં સત્થા પબ્બાજેત્વા ઉપસમ્પાદેત્વા તત્થ સત્તાહં વસિત્વા કોટિગામં પાપુણિ, સો ચ ગામો ગઙ્ગાતીરે અહોસિ . કોટિગામવાસિનો ચ બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ મહાદાનં પવત્તેસું. ભદ્દજિત્થેરો સત્થારા અનુમોદનાય આરદ્ધમત્તાય બહિગામં ગન્ત્વા ''ગઙ્ગાતીરે મગ્ગસમીપે સત્થુ આગતકાલે વુટ્ઠહિસ્સામી''તિ કાલપરિચ્છેદં કત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે સમાપત્તિં સમાપજ્જિત્વા નિસીદિ. મહાથેરેસુ આગચ્છન્તેસુપિ અવુટ્ઠહિત્વા સત્થુ આગતકાલેયેવ વુટ્ઠાસિ. પુથુજ્જના ભિક્ખૂ – ''અયં અધુના પબ્બજિતો, મહાથેરેસુ આગચ્છન્તેસુ માનથદ્ધો હુત્વા ન વુટ્ઠાસી''તિ ઉજ્ઝાયિંસુ.

કોટિગામવાસિનો સત્થુ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ બહૂ નાવાસઙ્ઘાટે બન્ધિંસુ. સત્થા ''ભદ્દજિસ્સાનુભાવં પકાસેમી''તિ નાવાય ઠત્વા ''કહં ભદ્દજી''તિ પુચ્છિ. ભદ્દજિત્થેરો – ''સોહં, ભન્તે''તિ સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા અઞ્જલિં કત્વા અટ્ઠાસિ. સત્થા ''એહિ, ભદ્દજિ, અમ્હેહિ સદ્ધિં એકનાવં અભિરુહા''તિ. સો ઉપ્પતિત્વા સત્થુ ઠિતનાવાયં અટ્ઠાસિ. સત્થા ગઙ્ગાય મજ્ઝે ગતકાલે, ''ભદ્દજિ, તયા મહાપનાદકાલે અજ્ઝાવુટ્ઠરતનપાસાદો કહ''ન્તિ આહ. ''ઇમસ્મિં ઠાને નિમુગ્ગો, ભન્તે''તિ. ''તેન હિ, ભદ્દજિ, સબ્રહ્મચારીનં કઙ્ખં છિન્દા''તિ. તસ્મિં ખણે થેરો સત્થારં વન્દિત્વા ઇદ્ધિબલેન ગન્ત્વા પાસાદથૂપિકં પાદઙ્ગુલન્તરેન સન્નિરુજ્ઝિત્વા પઞ્ચવીસતિયોજનં પાસાદં ગહેત્વા આકાસે ઉપ્પતિ, ઉપ્પતન્તો ચ પઞ્ઞાસયોજનાનિ ઉક્ખિપિ. અથસ્સ પુરિમભવે ઞાતકા પાસાદગતેન લોભેન મચ્છકચ્છપમણ્ડૂકા હુત્વા નિબ્બત્તા

તસ્મિં પાસાદે ઉદ્ધહન્તે પરિવત્તિત્વા પતિંસુ. સત્થા તે સમ્પતન્તે દિસ્વા ‘‘આતકા તે, ભદ્દજિ, કિલમન્તી’’તિ આહ. થેરો સત્થુ વચનેન પાસાદં વિસ્સજ્જેસિ. પાસાદો યથાઠાનેયેવ પતિટ્ઠહિ. સત્થા પારઙ્ગતો ભિક્ખૂહિ – ‘‘કદા, ભન્તે, ભદ્દજિત્થેરેન અયં પાસાદો અજ્ઝાવુટ્ઠો’’તિ પુટ્ઠો **મહાપનાદજાતકં** (જા॰ ૧.૩.૪૦ આદયો) કથેત્વા બહુજનં ધમ્મામતં પાયેસિ.

૯૮. થેરો પન અરહત્તં પત્તો પુબ્બસમ્ભારં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેતું **ઓગય્હાહં પોક્ખરણિ**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **ઓગય્હાહં પોક્ખરણિ**ન્તિ પુથુનાનાઅનેકમહોઘેહિ ખણિતત્તા ‘‘પોક્ખરણી’’તિ લદ્ધનામં જલાસયં ઓગય્હ ઓગહેત્વા પવિસિત્વા અજ્ઝોગાહેત્વા ઘાસહેતુખાદનત્થાય તત્થ પોક્ખરણિયં પવિસિત્વા **ભિસં** પદુમપુણ્ડરીકમૂલં ઉદ્ધરામીતિ અત્થો. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનપદત્થત્તા ચ નયાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

ભદ્દજિત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૯. સિવકત્થેરઅપદાનવણ્ણના

નવમાપદાને **એસનાય ચરન્તસ્સા**તિઆદિકં આયસ્મતો સિવકત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો વિપસ્સિસ્સ ભગવતો કાલે કુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો એકદિવસં ભગવન્તં પિણ્ડાય ચરન્તં દિસ્વા પસન્નમાનસો પત્તં આદાય કુમ્માસસ્સ પૂરેત્વા અદાસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે રાજગહે બ્રાહ્મણકુલગેહે નિબ્બત્તિત્વા **સિવકો**તિસ્સ નામં અહોસિ. સો વયપ્પત્તો વિજ્જાસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં ગતો નેક્ખમ્મજ્ઝાસયતાય કામે પહાય તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા વિચરન્તો સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો પબ્બજિત્વા વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો નચિરસ્સેવ અરહત્તં પાપુણિ.

૧૧૭. અરહત્તં પત્વા સોમનસ્સજાતો અત્તનો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **એસનાય ચરન્તસ્સા**તિઆદિમાહ. તં સબ્બં સુવિઞ્ઞેય્યમેવાતિ.

સિવકત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૦. ઉપવાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના

દસમાપદાને **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિકં આયસ્મતો ઉપવાનત્થેરસ્સ અપદાનં. અયં કિર પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો કેનચિ કમ્મચ્છિદ્દેન પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે દલિદ્દકુલે નિબ્બત્તિત્વા વિઞ્ઞુતં પત્તો ભગવતિ પરિનિબ્બુતે તસ્સ ધાતું ગહેત્વા મનુસ્સદેવનાગગરુળયક્ખકુમ્ભણ્ડગન્ધબ્બેહિ સત્તરતનમયે સત્તયોજનિકે થૂપે કતે તત્થ સુધોતં અત્તનો ઉત્તરાસઙ્ગં વેળગ્ગે આબન્ધિત્વા ધજં કત્વા પૂજં અકાસિ. તં ગહેત્વા અભિસમ્મતકો નામ યક્ખસેનાપતિ દેવેહિ ચેતિયપૂજારક્ખણત્થં ઠપિતો અદિસ્સમાનકાયો આકાસે ધારેન્તો ચેતિયં તિક્ખત્તું પદક્ખિણં અકાસિ. તં દિસ્વા ભિય્યોસોમત્તાય પસન્નમાનસો અહોસિ. સો તેન પુઞ્ઞકમ્મેન દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે સાવત્થિયં બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા **ઉપવાનો**તિ લદ્ધનામો વયપ્પત્તો જેતવનપટિગ્ગહણે બુદ્ધાનુભાવં દિસ્વા પટિલદ્ધસદ્ધો

પબ્બજિત્વા વિપસ્સનાય કમ્મં કરોન્તો છળભિઞ્ઞો અહોસિ. અથાયસ્મા ઉપવાનો ભગવતો ઉપટ્ઠાકો અહોસિ . તેન ચ સમયેન ભગવતો વાતાબાધો ઉપ્પજ્જિ. થેરસ્સ ગિહિસહાયો દેવહિતો નામ બ્રાહ્મણો સાવત્થિયં પટિવસતિ. સો થેરં ચતૂહિ પચ્ચયેહિ પવારેસિ. અથાયસ્મા ઉપવાનો નિવાસેત્વા પત્તચીવરં ગહેત્વા તસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ નિવેસનં ઉપગઞ્છિ. બ્રાહ્મણો ''કેનચિ મઞ્ઞે પયોજનેન થેરો આગતો ભવિસ્સતી''તિ ઞત્વા ''વદેય્યાથ, ભન્તે, કેનત્થો''તિ આહ. થેરો તસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પયોજનં આચિક્ખન્તો –

''અરહં સુગતો લોકે, વાતેહાબાધિકો મુનિ;
સચે ઉણ્હોદકં અત્થિ, મુનિનો દેહિ બ્રાહ્મણ.

''પૂજિતો પૂજનેય્યાનં, સક્કરેય્યાન સક્કતો;
અપચિતોપચેય્યાનં, તસ્સ ઇચ્છામિ હાતવે''તિ. (થેરગા॰ ૧૮૫-૧૮૬) –

ગાથાદ્વયં અભાસિ.

તસ્સત્થો – યો ઇમસ્મિં લોકે પૂજનેય્યાનં પૂજેતબ્બેહિ સક્કાદીહિ દેવેહિ મહાબ્રહ્માદીહિ ચ બ્રહ્મેહિ પૂજિતો, સક્કરેય્યાનં સક્કાતબ્બેહિ બિમ્બિસારકોસલરાજાદીહિ સક્કતો, અપચેય્યાનં અપચાયિતબ્બેહિ મહેસીહિ ખીણાસવેહિ અપચિતો, કિલેસેહિ આરકત્તાદિના અરહં, સોભનગમનાદિના સુગતો સબ્બઞ્ઞૂ મુનિ મય્હં સત્થા દેવદેવો સક્કાનં અતિસક્કો બ્રહ્માનં અતિબ્રહ્મા, સો દાનિ વાતેહિ વાતહેતુ વાતક્ખોભનિમિત્તં આબાધિકો જાતો. સચે , બ્રાહ્મણ, ઉણ્હોદકં અત્થિ, તસ્સ વાતાબાધવૂપસમનત્થં તં હાતવે ઉપનેતું ઇચ્છામીતિ.

તં સુત્વા બ્રાહ્મણો ઉણ્હોદકં તદનુરૂપં વાતહરઞ્ચ ભેસજ્જં ભગવતો ઉપનામેસિ. તેન ચ સત્થુ રોગો વૂપસમિ. તસ્સ ભગવા અનુમોદનં અકાસિ.

૧૨૨. અથાયસ્મા ઉપવાનો અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરો નામ જિનો**તિઆદિમાહ. તત્થ **પદુમુત્તરો**તિઆદીનિ પુબ્બે વુત્તત્થાનેવ.

૧૨૩. મહાજના સમાગમ્માતિ સકલજમ્બુદીપવાસિનો રાસિભૂતાતિ અત્થો. **ચિતકં કત્વા**તિ યોજનુબ્બેધં ચન્દનરાસિચિતકં કત્વા ભગવતો સરીરં તત્થ અભિરોપયિંસૂતિ સમ્બન્ધો.

૧૨૪. સરીરકિચ્ચં કત્વાનાતિ આદહનાતિ અગ્ગિના દહનકિચ્ચં કત્વાતિ અત્થો.

૧૨૭-૨૮. જઙ્ઘા મણિમયા આસીતિ મનુસ્સેહિ કતથૂપે જઙ્ઘા પુપ્ફવાહત્થં ચરિતટ્ઠાનં મણિમયા ઇન્દનીલમણિના કતાતિ અત્થો. **મયમ્પી**તિ સબ્બે દેવા થૂપં કરિસ્સામાતિ અત્થો.

૧૨૯. ધાતુ આવેણિકા નત્થીતિ દેવમનુસ્સેહિ વિસું વિસું ચેતિયં કાતું આવેણિકા વિસું ધાતુ નત્થિ, તં દસ્સેન્તો **સરીરં એકપિણ્ડિત**ન્તિ આહ. અધિટ્ઠાનબલેન સકલસરીરધાતુ એકઘનસિલામયપટિમા વિય એકમેવ અહોસીતિ અત્થો. **ઇમમ્હિ બુદ્ધથૂપમ્હી**તિ સકલજમ્બુદીપવાસીહિ કતમ્હિ ઇમમ્હિ સુવણ્ણથૂપમ્હિ મયં સબ્બે સમાગન્ત્વા કઞ્ચુકથૂપં કરિસ્સામાતિ અત્થો.

૧૩૩. ઇન્દનીલં મહાનીલન્તિ ઇન્દીવરપુપ્ફવણ્ણાભં મણિ ઇન્દનીલમણિ. તતો અધિકવણ્ણતા મહામણિ ઇન્દનીલમણયો ચ મહાનીલમણયો ચ જોતિરસમણિજાતિરઙ્ગમણયો ચ **એકતો સન્નિપાતેત્વા** રાસી કત્વા સુવણ્ણથૂપે કઞ્ચુકથૂપં કત્વા અછાદયુન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૪૪. પચ્ચેકં બુદ્ધસેટ્ઠસ્સાતિ બુદ્ધુત્તમસ્સ પતિ એકં વિસું ઉપરિછદનેન થૂપં અકંસૂતિ અત્થો.

૧૪૭. કુમ્ભણ્ડા ગુય્હકા તથાતિ કુમ્ભમત્તાનિ અણ્ડાનિ યેસં દેવાનં તે કુમ્ભણ્ડા, પટિચ્છાદેત્વા નિગુહિત્વા પટિચ્છાદનતો ગરુળા ગુય્હકા નામ જાતા, તે કુમ્ભણ્ડા ગુય્હકાપિ થૂપં અકંસૂતિ અત્થો.

૧૫૧. અતિભોન્તિ ન તસ્સાભાતિ તસ્સ ચેતિયસ્સ પભં ચન્દસૂરિયતારકાનં પભા ન અતિભોન્તિ, ન અજ્ઝોત્થરન્તીતિ અત્થો.

૧૫૮. અહમ્પિ કારં કસ્સામીતિ તાદિનો લોકનાથસ્સ થૂપસ્મિં અહમ્પિ કારં પુઞ્ઞકિરિયં કુસલકમ્મં ધજપટાકપૂજં કરિસ્સામીતિ અત્થો.

ઉપવાનત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

૧૧. રટ્ઠપાલત્થેરઅપદાનવણ્ણના

એકાદસમાપદાને **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિકં આયસ્મતો રટ્ઠપાલત્થેરસ્સ અપદાનં. અયમ્પિ પુરિમબુદ્ધેસુ કતાધિકારો તત્થ તત્થ ભવે વિવટ્ટૂપનિસ્સયાનિ પુઞ્ઞાનિ ઉપચિનન્તો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો કાલે તસ્સ ઉપ્પત્તિતો પુરેતરમેવ હંસવતીનગરે ગહપતિમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો પિતુ અચ્ચયેન ઘરાવાસે પતિટ્ઠિતો રતનકોટ્ઠાગારકમ્મિકેન દસ્સિતં અપરિમાણં કુલવંસાનુગતં ધનં દિસ્વા ‘‘ઇમં એત્તકં ધનરાસિં મય્હં અય્યકપય્યકાદયો અત્તના સદ્ધિં ગહેત્વા ગન્તું નાસક્ખિંસુ, મયા પન ગહેત્વા ગન્તું વટ્ટતી’’તિ ચિન્તેત્વા કપણદ્ધિકાદીનં મહાદાનં દેતિ. સો અભિઞ્ઞાલાભિં એકં તાપસં ઉપટ્ઠહન્તો તેન દેવલોકાધિપચ્ચે ઉય્યોજિતો યાવજીવં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચુતો દેવો હુત્વા નિબ્બત્તિ. સો તત્થ દેવલોકે દેવરજ્જં કરોન્તો યાવતાયુકં ઠત્વા તતો ચુતો મનુસ્સલોકે ભિન્નં રટ્ઠં સન્ધારેતું સમત્થસ્સ કુલસ્સ એકપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ. તેન ચ સમયેન પદુમુત્તરો નામ ભગવા લોકે ઉપ્પજ્જિત્વા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો વેનેય્યસત્તં નિબ્બાનમહાનગરસઙ્ખાતખેમન્તભૂમિં સમ્પાપેસિ. અથ સો કુલપુત્તો અનુક્કમેન વિઞ્ઞુતં પત્તો એકદિવસં ઉપાસકેહિ સદ્ધિં વિહારં ગતો સત્થારં ધમ્મં દેસેન્તં દિસ્વા પસન્નચિત્તો પરિસપરિયન્તે નિસીદિ.

તેન ચ સમયેન સત્થા એકં ભિક્ખું સદ્ધાપબ્બજિતાનં અગ્ગટ્ઠાને ઠપેસિ, તં દિસ્વા પસન્નમાનસો તદત્થાય ચિત્તં ઠપેત્વા સતસહસ્સભિક્ખુપરિવારસ્સ ભગવતો મહતા સક્કારેન સત્તાહં મહાદાનં પવત્તેત્વા પણિધાનં અકાસિ. સત્થા તસ્સ અનન્તરાયેન ઇજ્ઝનભાવં દિસ્વા ‘‘અનાગતે ગોતમસ્સ નામ સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ સાસને સદ્ધાપબ્બજિતાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકાસિ. સો સત્થારં ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ વન્દિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. સો તત્થ યાવતાયુકં પુઞ્ઞાનિ કત્વા તતો ચવિત્વા દેવમનુસ્સેસુ સંસરન્તો ઇતો દ્વાનવુતિકપ્પે ફુસ્સસ્સ ભગવતો કાલે સત્થુ વેમાતિકભાતિકેસુ તીસુ રાજપુત્તેસુ સત્થારં ઉપટ્ઠહન્તેસુ તેસં પુઞ્ઞકિરિયાય સહાયકિચ્ચં અકાસિ. એવં તત્થ તત્થ ભવે તં તં બહું કુસલં ઉપચિનિત્વા સુગતીસુયેવ સંસરન્તો ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે કુરુરટ્ઠે થુલ્લકોટ્ઠિકનિગમે

રક્ખપાલસેટ્ઠિગેહે નિબ્બત્તિ, તસ્સ ભિન્નં રટ્ઠં સન્ધારેતું સમત્થે કુલે નિબ્બત્તત્તા **રટ્ઠપાલો**તિ વંસાનુગતમેવ નામં અહોસિ. સો મહતા પરિવારેન વડ્ઢન્તો અનુક્કમેન યોબ્બનં પત્તો માતાપિતૂહિ પતિરૂપેન દારેન સંયોજેત્વા મહન્તે ચ યસે પતિટ્ઠાપિતો દિબ્બસમ્પત્તિસદિસં સમ્પત્તિં પચ્ચનુભોતિ. અથ ભગવા કુરુરટ્ઠે જનપદચારિકં ચરન્તો થુલ્લકોટ્ઠિકં અનુપાપુણિ. તં સુત્વા રટ્ઠપાલો કુલપુત્તો સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા સત્થુ સન્તિકે ધમ્મં સુત્વા પટિલદ્ધસદ્ધો સત્તવારે ભત્તચ્છેદે કત્વા કિચ્છેન કસિરેન માતાપિતરો અનુજાનાપેત્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા પબ્બજ્જં યાચિત્વા સત્થુ આણત્તિયા અઞ્ઞતરસ્સ થેરસ્સ સન્તિકે પબ્બજિત્વા યોનિસોમનસિકારેન કમ્મં કરોન્તો વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણિ.

૧૭૯-૧૮૦. અથાયસ્મા અપરભાગે અત્તનો પુબ્બકમ્મં સરિત્વા સોમનસ્સજાતો પુબ્બચરિતાપદાનં પકાસેન્તો **પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો**તિઆદિમાહ. **સુનાગો સો મયા દિન્નો**તિ તદા મહાધનસેટ્ઠિ હુત્વા સબ્બં સાપતેય્યં દાનમુખે વિસ્સજ્જનસમયે સત્તપ્પતિટ્ઠો સુન્દરો નાગો હત્થિરાજા મયા દિન્નો અહોસિ. તં દસ્સેન્તો **ઈસાદન્તો**તિઆદિમાહ. ઈસાદન્તો રથઈસપ્પમાણદન્તો, સો મયા દિન્નો હત્થિનાગો. **ઉરૂળ્હવા**તિ રાજાવહનયોગ્ગસમત્થો, રાજારહો વા. **સેતચ્છત્તો**તિ અલઙ્કારત્થાય ઉપટ્ઠહનસેતચ્છત્તસહિતોતિ અત્થો. **પસોભિતો**તિ આરોહપરિણાહવા રૂપસોભાહિ સમ્પન્નોતિ અત્થો. **સકપ્પનો સહત્થિપો**તિ હત્થિઅલઙ્કારસહિતો હત્થિગોપકસહિતોતિ અત્થો. ઇત્થમ્ભૂતો હત્થિનાગો પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો મયા દિન્નોતિ અત્થો.

૧૮૧. **મયા ભત્તં કારેત્વાના**તિ મયા કારાપિતવિહારે વસન્તાનં કોટિસઙ્ખાનં ભિક્ખૂનં નિચ્ચભત્તં પટ્ઠપેત્વા મહેસિનો નિય્યાદેસિન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૮૩. **જલજુત્તમનામકો**તિ જલતો જાતો જલજો, કિં તં? પદુમં, પદુમેન સમાનનામત્તા ઉત્તમત્તા ચ પદુમુત્તરો નામ ભગવાતિ અત્થો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

રટ્ઠપાલત્થેરઅપદાનવણ્ણના સમત્તા.

છપ્પઞ્ઞાસમમહાવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

ઇતિ વિસુદ્ધજનવિલાસિનિયા અપદાન-અટ્ઠકથાય

એત્તાવતા બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધસાવકત્થેરાપદાન-અટ્ઠકથા સમત્તા.

નિગમનકથા

સીહળદીપકે અપ્પિચ્છતાદિગુણવન્તાનં થેરવંસપ્પદીપાનં આનન્દત્થેરાદીનં સબ્બસત્તાનં તણ્હામાનદિટ્ઠાદયો છેદનનિગ્ગહવિવેચનાદત્થં સત્તહિ માસેહિ અતિવિય આરાધનેન લદ્ધકોસલ્લેન બોધિસમ્ભારં ગવેસન્તેન સતિધિતિગતિવીરિયપરક્કમન્તેન મહાસમન્તગુણસોભનેન તિપિટકધરેન પણ્ડિતેન આભતં ઇમં અપદાન-અટ્ઠકથં સબ્બો સદેવલોકો જાનાતૂતિ.

અનેન લોભાદિમલા પજાનં, ચક્ખાદિરોગા વિવિધા ચ દુક્ખા;
કલહાદિભયા દુક્ખિતા જાતા, ચોરાદયોનત્થકરા ચ લોકે.

નસ્સન્તુ મે પઞ્ચ વેરા ચ પાપા, નસ્સન્તુ ગિમ્હે યથા વુટ્ઠિવાતા;
અટ્ઠઙ્ગિકમગ્ગવરેન પત્વા, નિબ્બાનપુરં પટિપાદયામિ.

સબ્બદિટ્ઠિઞ્ચ મદ્દન્તો, રાગદોસાદિપાપકે;
સંસારવટ્ટં છિન્દિત્વા, ઉપેમિ સગ્ગમોક્ખકે.

આણાખેત્તમ્હિ સબ્બત્થ, અવીચિમ્હિ ભવગ્ગતો;
સબ્બે ધમ્માનુયાયન્તુ, તયો લોકા ઉતુપિ ચાતિ.

અપદાન-અટ્ઠકથા સમત્તા.